



วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

ISSN: 3027-8597 (Online)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 11 (พฤศจิกายน 2568)

Vol.12 No.11 (November 2025)

♦ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะ ปกปิดรายชื่อ (Double blind) วารสารเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

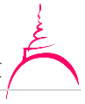
ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

♦ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@sbss.ac.th



● บรรณาธิการ

บุญญาตา จงละเอียด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● กองบรรณาธิการ

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

ประเวศ อินทองปาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

สืบพงษ์ ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

สมบูรณ์ บุญโท มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ประเทศไทย

ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

ธนิศร ยืนยง มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

ธานี วรภัทร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเทศไทย

บุษกร สุขแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประเทศไทย

มุกดาวรรณ พลเดช วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ประเทศไทย

อุทัย เอกสะพัง มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

มะลิวัลย์ โยธารักษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระปลัดสาโรจน์ ธมมสโร วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระสมุห์อนุพงษ์ สุขิโต วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อนุชิต ปราบพาล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ศักดิ์ดา หารเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ทิพย์วรรณ จันทรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อภินันท์ คำหารพล นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

☛ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระศักดิ์นฤณ สกุกวีโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระดิสรณ์ สิงห์เพ็ญ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรพงษ์ศิริ สังข์แก้ว	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลิสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธนพล วราภรณ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
วัชรินทร์ คำทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย
---------------------	-------------------------------	-----------

☛ ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติ๊กเกอร์	ประเทศไทย
------------------------	---------------------------------------	-----------

☛ จัดรูปเล่ม

ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
-----------------	--	-----------

☛ โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ



วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 11 ประจำปีพุทธศักราช 2568 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 12 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2572) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่ บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 11 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 26 เรื่อง บทความวิชาการ 4 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **ข้อสันนิษฐานเพิ่มเติมว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม ศิลปะล้านช้างกับศิลปะล้านนา** บทความนี้ต้องการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้าง ซึ่งมีพระธาตุศรีสองรัก และพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ เป็นต้นแบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบในเชิงศิลปกรรมระหว่างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม ในศิลปะล้านช้างกับศิลปกรรมล้านนา ที่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม การเมือง และสังคมกับล้านช้างอย่างแนบแน่น ตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบในเชิงประติมานวิทยาระหว่างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างกับศิลปกรรมล้านนา ที่สัมพันธ์กับคติทางพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างจะได้รับการพัฒนาต่อยอดมาจากชุดหลังคาลาดของปราสาทโขงพระเจ้าในศิลปะล้านนา ที่นิยมตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา โดยเฉพาะชั้นหลังคาลาดที่มีสายอดบัวสี่เหลี่ยมของล้านนา พบว่า มีระเบียบทางศิลปกรรมใกล้เคียงกับองค์พระธาตุศรีสองรัก และชั้นหลังคาลาดยอดบัวเหลี่ยมตรงปลายเป็นตุ่มบัวตูมของล้านนา พบว่า มีระเบียบทางศิลปกรรมใกล้เคียงกับพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ ในการศึกษาเปรียบเทียบเชิงประติมานวิทยา พบว่า เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมล้านช้างมีรูปแบบคล้ายคลึงกับภาพเขาสัตบริภัณฑ์และเขาพระสุเมรุจำลองบนรอยพระบาทประดับมุกของวัดพระสิงห์ในพุทธศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะกรณีของพระธาตุหลวงเวียงจันทน์ที่มีการเรียงลำดับของเจดีย์ประธานและบริวารในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับภาพจักรวาลบนรอยพระบาทเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างมีความหมายเชิงประติมานวิทยาในฐานะศูนย์กลางจักรวาลเช่นเดียวกับเจดีย์ในศิลปะอื่น ๆ ผลการศึกษานี้จึงได้ให้คำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้นต่อประเด็นปัญหาที่มาของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้าง และชี้ให้เห็นข้อจำกัดของแนวคิดเดิมที่เน้นบทบาทและอิทธิพลทางศิลปะจากแหล่งอื่น ๆ เช่น อโยธยาหรือทวารวดี เนื่องจากรูปแบบศิลปกรรมที่ปรากฏมีความสืบเนื่องกับศิลปกรรมล้านนามากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ กระนั้นยังมีประเด็นสืบเนื่องอันควรแก่การศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ดังกล่าวในอนาคต เช่น พัฒนาการของเจดีย์ในศิลปะล้านช้างก่อนหน้าพระธาตุศรีสองรัก หรือการศึกษาเชิงประติมานวิทยาเปรียบเทียบคติจักรวาลวิทยาระหว่างล้านนาและล้านช้าง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางโลกทัศน์และศิลปกรรมในสองพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น



กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอรับรองไว้ด้วยความยินดียิ่ง

ป.ญญาตา จงละเอียต

ป.ญญาตา จงละเอียต

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

สารบัญ



บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง	1
A MODEL FOR DEVELOPING PARTICIPATORY SCHOOL ADMINISTRATION TO DEVELOP THE QUALITY OF EDUCATION AT BANGPHANENG SCHOOL	
กนิษฐา ใหม่จันดี	
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น	14
DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED COMMUNITY SOLID WASTE MANAGEMENT MODEL BASED ON THE CIRCULAR ECONOMY CONCEPT KHON KAEN PROVINCIAL LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION	
ปิยะนุช ปัญจพรรค์	
กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ-มุสลิม ตำบลพิซอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี	23
MECHANISMS FOR THE DEVELOPMENT OF PEACEFUL COMMUNITY ACCORDING TO THE THAI BUDDHIST-MUSLIM: A CASE STUDY OF PUED-UDOM SUB-DISTRICT COMMUNITY, LAMLUKKA DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE	
ธนาวุฒิ วงศ์อนันต์, ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ, ณัฐพล สิทธิพรหมณ์	
รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้	35
MANAGEMENT MODEL OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON THE PRINCIPLES OF BUDDHIST INTEGRATION FOR THE SOUTHERN GENERAL EDUCATION DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES SCHOOLS	
พระครูธรรมธกิจจา กิตติญาโณ (ห้องโสภา), พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สุเมธ สุเมโธ), อีระพงษ์ สมเขาใหญ่	
การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของอัตลักษณ์อาหารชนชาติจีนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง	48
SOCIAL RETURN ON INVESTMENT (SROI) EVALUATION OF CHINESE CULINARY IDENTITY FOR COMMUNITY-BASED TOURISM IN NAKHON SI THAMMARAT AND TRANG PROVINCES	
นิภารัตน์ นักรัตน์พงศ์, ศศิพัชร บุญขวัญ	

- การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพากกวันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา 61

THE DEVELOPMENT PARTICIPATORY MANAGEMENT MODEL TO COMPETENCY USING DIGITAL
TECHNOLOGY IN TEACHER' S LEARNING MANAGEMENT FOR THE QUALITY OF STUDENTS AT
FAKKWAN WITTHAYAKHOM SCHOOL, THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
PHAYAO

กานตเชษฐ์ ถาคำ

- ข้อสันนิษฐานเพิ่มเติมว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมศิลปะล้านช้างกับ
ศิลปะล้านนา 75

FURTHER RESEARCH INTO THE RELATION BETWEEN SQUARE-BASED STYLE STUPA IN LAN
XANG ART AND LANNA ART

มนรัตน์ พรหมรัตน์

- ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ 87

LEGAL PROBLEMS REGARDING THE INVESTIGATION AND DECISIONS OF THE NATIONAL ANTI
CORRUPTION COMMISSION' S GUILT

ชำนาญ ปริบาล, บุญมาก กันหาสาย

- รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา 98

A MODEL OF RESPONSIBILITY CHARACTERISTIC STUDENT DEVELOPMENT BASED ON
BUDDHISM FOR THE MORAL TEACHING MONK IN SCHOOL OF SANGHA ADMINISTRATION OF
SONGKHLA PROVINCE

พระครูบุญญาพิศาล (วิชาญชัย กตปุญโญ), อีระพงษ์ สมเขาใหญ่, พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สุเมธ สุเมโธ)

- สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส 111

COMPETENCIES RELATED TO INSTRUCTIONAL MANAGEMENT BASED ON THE COMPETENCY-
BASED CURRICULUM AMONG TEACHERS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS

พิชญา สุวรรณโน, ปิยะดา จิงวังสะ, เจริญ บุญวรรณโณ, ประมาณ เทพสงเคราะห์, ประภาศ ปานเจียง, วิษระ ชัยเขต,
รัชนี้ ทองเงิน

- การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการ
เรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 124

THE DEVELOPMENT OF AN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON A HIGH-
LEVEL SYSTEMIC APPROACH TO ENHANCE LEARNING AND INNOVATION SKILLS OF LOWER
SECONDARY SCHOOL STUDENTS

อภิสิทธิ์ ตรีแก้ว, ธนเทพ นำพรวัฒนากุล, จุติพร อัครโสวรรณ



- การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข และความฉลาดรู้
ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา
คณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write 137
- A STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT ON FUN WITH RECTANGULAR PRISMS LEARNING UNIT
AND MATHEMATICAL LITERACY OF GRADE 5 STUDENTS USING REALISTIC MATHEMATICS
EDUCATION WITH THINK-TALK-WRITE TECHNIQUE
ศรียรรณ อินทรชิต, วาสนา กীরติจำเริญ
- องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์สังกัดสถาบันการศึกษา
COMPONENTS OF DEVELOPING TEACHER LEADERSHIP IN TEACHING UNDER THE VOCATIONAL
EDUCATION INSTITUTION 149
- อาคม นาคน้อย, สยาม แกมขุนทด, ชัยวิจิต เขียรชนะ
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน 161
- FACTORS AFFECTING ATTITUDE TOWARDS PHYSICAL EDUCATION LEARNIN OF SECONDARY
2 STUDENT AT PATUMWAN DEMONSTRATION SCHOOL, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY
พิชญ์นิดา สองสนุ
- การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มี
สมรรถนะตามมาตรฐานสากล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ 173
- THE ANALYZE ELEMENTS ORGANIZING ACTIVITIES TO ENHANCE AND DEVELOP STUDENTS IN
AIRCRAFT TECHNICIAN PROGRAM TO MEET INTERNATIONAL COMPETENCY STANDARDS
USING CROSS-IMPACT ANALYSIS
สุรียา เมด็จศึก, ปิยะ กรกชจินตนาการ, ชัยวิจิต เขียรชนะ
- ประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 186
- EFFECTIVENESS OF SCHOOLS MANAGEMENT UNDER NONTABURI MUNICIPALITY
NONTABURI PROVINCE
พระครูใบฎีกาสราวุฒิ เกตุเมฆ , โชติ บดีรัฐ, ศรชัย ท้าวมิตร
- การประยุกต์เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน 199
- THE APPLICATION OF AUGMENTED REALITY TECHNOLOGY TO SUPPORT LEARNING FOR
STUDENTS WITH HEARING IMPAIRMENTS
ชุดานันท์ สุดทองคง, ธนันณันท์ ภัทรชัยรวี, พิจิตรพงศ์ สุนทรพิพิธ, อำนาจ เสริมพงศ์สุวรรณ
- โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่ 212
- A MODEL OF SUCCESS FACTORS FOR COMMUNITY INNOVATION NETWORKS TOWARD SUSTAINABILITY
IN CHIANG MAI PROVINCE
อดิพร เกิดเรือง
- อิทธิพลความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงแรงกระตุ้นของผู้ชมและ
การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย 224
- THE INFLUENCE OF SPORTS TEAM REPUTATION AS A MEDIATOR THAT RELATES MOTIVATION
AND SOCIAL MEDIA ENGAGEMENT ON SPECTATOR LOYALTY OF THAI WOMEN' S NATIONAL
VOLLEYBALL TEAM
กฤษฎา ปาณะเสรี, กนกนันท์ สุขาว์อินทร์

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43	237
TEACHER COMPETENCY DEVELOPMENT MODEL IN SCHOOL UNDER BORDER PATROL POLICE SUB DIVISION 43	
อริสรา บุญรัตน์, รุ่งทิพย์ ปราโมทย์พันธุ์, ชิตพล เอกสายธาร, สุนิตดา ชันธวิทย์	
การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี	247
NETWORK POTENTIAL DEVELOPMENT TO RAISE THE STANDARD OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION MANAGEMENT CHILD DEVELOPMENT CENTER UNDER UDON THANI MUNICIPALITY	
วิไลลักษณ์ ขวสอาด, ญาดา ช่อสูงเนิน	
การสื่อสารการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง	260
COMMUNICATION OF ORGANIZATIONAL MANAGEMENT IN MORALITY AND TRANSPARENCY IN ADMINISTRATION OF THE TOWN MUNICIPALITY	
กุลนิดา ธานีโต, สุภาภรณ์ ศรีดี, กานต์ บุญศิริ, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์	
การศึกษามิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	272
A STUDY OF SOCIAL AND EMOTIONAL DOMAINS AMONG BORDER PATROL POLICE SCHOOL STUDENTS	
นิศากร หวลจิตร, มณฑิรา จารุเพ็ง, ครรชิต แสนอุบล	
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7	285
STRATEGIC LEADERSHIP AND MOTIVATION INFLUENCING THE PERFORMANCE EFFICIENCY OF POLICE OFFICERS UNDER THE PROVINCIAL POLICE REGION 7	
วันจักร น้อยจันทร์, คริสติน่า สุวรรณศรีหา	
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3	296
DEVELOPING A DIGITAL LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES FOR SMALL SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3	
จุฑามาศ จอมทอง, บุญเลิศ วีระพรกานต์, อีระพงษ์ สมเขาใหญ่	
“ถูกหล่อหลอมด้วยการศึกษา ถูกเปลี่ยนแปลงด้วยสังคม”: ความกดดันทางวิชาการและความโดดเดี่ยวในโรงเรียนประจำในฐานะปัจจัยกำหนดการรับรู้เรื่องความยุติธรรมของนักเรียนชาวจีนเจนเอเรชั่น Z	308
“SHAPED BY EDUCATION, TRANSFORMED BY SOCIETY”: ACADEMIC PRESSURE AND ISOLATION IN BOARDING SCHOOLS AS JUSTICE PERCEPTION OF GENERATION Z CHINESE STUDENTS	
จื่อเซิง ลี, พิษณุ อภิสิมาจารย์โยธิน	
การจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่: การประยุกต์แนวทางพฤติกรรมสุขภาพ	319
OBESITY MANAGEMENT IN ADULTS: APPLICATION OF HEALTH BEHAVIOR APPROACHES	
ญษมณ ละทัยนิล	



การพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น THE BUDDHIST DEVELOPMENT OF VOLUNTEER SPIRIT AND SOCIAL RESPONSIBILITY OF EXAMPLARY EXEMPLARY YOUTH IN KHON KAEN PROVINCE วิทยา ทองดี, สุรพล พรหมกุล, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา, พันทิวา ทับภูมิ	330
โมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์: การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - การวิเคราะห์จากข่าวอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย A PROCESSIONAL MODEL OF CYBER FRAUD: INTEGRATING THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY - AN ANALYSIS OF CYBERCRIME NEWS IN THAILAND นพรัตน์ รัตนประทุม	340
การสร้างแนวทางเพื่อการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นบูรณาการความรู้ สู่ความยั่งยืนบนฐานชุมชน DEVELOPING INTEGRATED APPROACHES FOR LOCAL EDUCATION ENHANCEMENT TOWARD COMMUNITY-BASED SUSTAINABILITY ภูวดล ชมช่วยธานี, ขจรศักดิ์ ศิริมัย, ทนง ทองภูเบศร์	351
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ฉ

รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง*

A MODEL FOR DEVELOPING PARTICIPATORY SCHOOL ADMINISTRATION TO DEVELOP THE QUALITY OF EDUCATION AT BANGPHANENG SCHOOL

กนิษฐา ใหม่จันดี

Kanittha Maijandee

โรงเรียนบางพะเนียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

Bang Phaniang School, Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 2, Chachoengsao, Thailand

Corresponding author E-mail: kanithamaichandee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายใน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายใน 3) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายใน 4) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายใน 5) เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายใน โดยประชากร มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ครู 7 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 71 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน รวมทั้งหมด 85 คน กลุ่มที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 7 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปเนื้อหา สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกฯ พบว่า มีความคิดเห็นโดยภาพรวม ระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.31$) 2) ผลการสร้างรูปแบบมีองค์ประกอบ 5 ส่วน ได้แก่ บทนำ การบริหารงานคุณภาพ การบริหารงานนิเทศภายใน ปัจจัยความสำเร็จ การนำรูปแบบไปใช้ 3) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ พบว่า ทั้ง 5 ส่วน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 4) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.29$) และ 5) ผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้รูปแบบโดยรวมเฉลี่ย ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.36$)

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, การบริหารงานนิเทศภายใน, การนิเทศเชิงรุกแบบมีส่วนร่วม, คุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the existing problems in the administration of internal supervision; 2) Develop a model for enhancing internal supervision administration; 3) Assess the appropriateness and feasibility of the developed model; 4) Implement the developed model in practice; and 5) Study the satisfaction with using the developed model. The study population was



divided into two groups. For quantitative research, the first group comprised 85 participants, including seven teachers, 71 parents, and seven basic education school board members. For qualitative research, the second group consisted of 7 school administrators and seven educational experts. Data collection instruments included questionnaires and in-depth interviews, with item-objective congruence (IOC) values ranging from 0.80 to 1.00. Data analysis involved content analysis and statistical methods, including mean and standard deviation. The research findings were as follows: 1) Analyzing problems in proactive internal supervision administration revealed high overall issues ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.31$); 2) The developed model comprised five components: introduction, quality management, internal supervision and administration, success factors, and model implementation; 3) The evaluation of the model's appropriateness and feasibility indicated that all five components were appropriate and feasible, with IOC values ranging from 0.80 to 1.00, 4) School administrators' opinions regarding the trial implementation of the model indicated a high level of agreement ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.29$). and 5) Overall satisfaction with using the model was high, with an average score of ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.36$).

Keywords: Development Model, Educational Supervision, Participatory Proactive Supervision, Sustainable Educational Quality

บทนำ

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการแข่งขันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การค้าการติดต่อสื่อสาร หรือการคมนาคม ล้วนแล้วแต่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วซึ่งทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ของประเทศไทยยังมีปัญหาในด้านคุณภาพคนในแต่ละช่วงวัย โดยผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยอย่างยั่งยืนเป็นเป้าหมายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะในยุคที่การเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีดำเนินไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้โรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในชนบท จำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาระบบบริหารจัดการภายในอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมในอนาคต หนึ่งในกลไกสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ “การนิเทศภายในโรงเรียน” ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาครูโดยเน้นการมีส่วนร่วม การให้คำปรึกษา การติดตามและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการนิเทศภายในโรงเรียนในหลายพื้นที่ยังคงดำเนินไปในลักษณะเป็นทางการ ขาดความยืดหยุ่น และยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทอย่างแท้จริง เพื่อให้การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการบริหารงานนิเทศที่มีลักษณะ “เชิงรุก” และ “มีส่วนร่วม” โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ชุมชน และภาคีเครือข่ายการศึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และโอกาสในการเข้าถึงการพัฒนาอย่างทั่วถึง

ซึ่งนโยบายดังกล่าวสอดคล้องอย่างชัดเจนกับแนวทาง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน” ซึ่งเน้นการใช้กระบวนการนิเทศเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาครู สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร (จตุรงค์ ธนะสีลังกูร, 2564)

การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนและการจัดการศึกษาทั้งระบบ (สถาพร สมอุทัย, 2565) โดยกระบวนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการนิเทศเพื่อพัฒนาไม่ใช่เพียงการกำกับติดตามหรือประเมินผลเท่านั้น หากแต่ควรเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม (เกศทิพย์ ศุภวานิช, 2559) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาและการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า การนิเทศภายในโรงเรียนยังดำเนินไปในลักษณะที่เน้นความเป็นทางการ ขาดการมีส่วนร่วมจากครู และชุมชน และไม่ต่อเนื่องกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565) ปัญหาดังกล่าว ทำให้การนิเทศไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเชิงคุณภาพได้อย่างยั่งยืน

โรงเรียนบางพะเนียงเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทเฉพาะทั้งด้านจำนวนครู นักเรียน ทรัพยากร ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชน แม้จะมีข้อจำกัดหลายประการ แต่โรงเรียนมีความมุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน ผู้บริหารจึงเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา “รูปแบบการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วม” ที่เน้นการบูรณาการทรัพยากรและศักยภาพที่มีอยู่ร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายเพิ่มพูน ชิดชอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ที่เน้นให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษา เล็งเห็นความสำคัญใน การพัฒนาการศึกษา โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน โดยการวิจัยและพัฒนา “รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง” จึงมีความจำเป็นและมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง และสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ได้ในอนาคต โดยช่วยส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2
4. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะนำข้อมูลไปใช้สร้างเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดสร้างเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ

1.3 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เพื่อหาความสอดคล้องในด้านความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหาความเหมาะสมชัดเจน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (index of item objective congruence: IOC) โดยพิจารณาความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .80 - 1.00

1.4 นำเครื่องมือไปใช้ทดลอง (Try-out) กับครู จำนวน 10 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 คน โรงเรียนบ้านท่าม่วง และโรงเรียนบ้านอ่างทอง สังกัด สพป. ฉะเชิงเทรา เขต 2 รวมจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8261 และได้ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ .8261

1.5 นำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุง และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู 7 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 71 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน โรงเรียนบางพะเนียง รวมทั้งหมด 85 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 2) วิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมฯ มี 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 บุคลากร ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 4 สื่อการเรียนการสอน และด้านที่ 5 การวัดผลและประเมินผล 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาสร้างเครื่องมือ 4) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถาม ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่อง และ 5) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) เพื่อหาความสอดคล้องในด้านโครงสร้าง ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาความเหมาะสมชัดเจน และความถูกต้องของการใช้ภาษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) มี 5 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับสภาพปัญหามากที่สุด



คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับสภาพปัญหาหนัก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับสภาพปัญหามานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับสภาพปัญหาน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับสภาพปัญหาน้อยที่สุด

2. สร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) สร้างประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ 2) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถามข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่อง 3) นำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุง ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำแบบสัมภาษณ์ 4) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน 5) นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปสาระสำคัญเพื่อจัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ และ 6) จัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 145 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป. ฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 7 คน โดยคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 สูงกว่าระดับประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานฯ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยกำหนดวันเวลาในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นโรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 สูงกว่าระดับประเทศ เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 7 คน มาวิเคราะห์ และสรุปตามประเด็นคำถาม และ 4) จัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ที่ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ที่เป็นโรงเรียนจำนวน 7 คน 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสรุปตามประเด็นคำถาม และสรุปประเด็นโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

3. การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

ได้แก่ 1) นำร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารไปให้ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน และผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ โดยใช้แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 2) นำข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ และ 3) จัดทำรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ



ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ เชี่ยวชาญด้านการศึกษ จำนวน 7 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) นำข้อมูลจากแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ โดยการสัมภาษณ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์ และสรุปจากแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ 2) จัดทำรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ 3) จัดทำคู่มือรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ และ 4) ได้คู่มือรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ ฉบับสมบูรณ์

4. การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

ดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบสอบถามการทดลองใช้คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดสร้างแบบสอบถามการทดลองใช้คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ 3) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เพื่อหาความสอดคล้องในด้านโครงสร้าง ความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหาความเหมาะสมชัดเจน และความถูกต้องของการใช้ภาษาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .80 - 1.00 4) นำเครื่องมือไปใช้ทดลอง (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา รวมจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8421 5) นำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุง ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและจัดทำแบบสอบถาม 6) นำเครื่องมือไปใช้สำรวจกับประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 66 คน และ 7) นำแบบสอบถามมาหาค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 145 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (ทดลองใช้) (ปีการศึกษา 2567) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 66 คน โดยคัดเลือกจากผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 2) วิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ เกี่ยวกับ การทดลองใช้คู่มือรูปแบบฯ 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเครื่องมือ 4) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถาม 5) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) เพื่อหาความสอดคล้องในด้านโครงสร้าง ความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหาความเหมาะสมชัดเจน และความถูกต้อง 6) นำเครื่องมือไปใช้ทดลอง (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา รวมจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม วิเคราะห์



หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก 7) นำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุง ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อจัดทำเครื่องมือ 8) นำเครื่องมือไปใช้สำรวจกับประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 66 คน และ 9) นำแบบสอบถามมาหาค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บแบบสอบถาม และติดตามเก็บแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สพป. ฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 66 ฉบับ 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมด 66 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100 และ 5) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เกี่ยวกับการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน

5. ศึกษาความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

ดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดสร้างเครื่องมือในการวิจัย 3) นำเครื่องมือไปใช้สำรวจกับประชากร คือ ครู ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาฯ และ 4) นำแบบสอบถามมาหาค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ประชากร ได้แก่ ครู 7 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 71 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน โรงเรียนบางพะเนียง รวมทั้งหมด 85 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของ ครู ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากครู ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามและติดตามเก็บแบบสอบถามจากครู ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถาม และ 4) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์เกี่ยวกับ ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบฯ โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายข้อรายด้าน และรวมทุกด้าน

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียงมีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ดังตารางที่ 1



ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ภาพรวมเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

ข้อ	รายการ	N = 85		ระดับปัญหา	อันดับ
		μ	σ		
1	ด้านบุคลากร	4.41	0.30	มาก	1
2	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.39	0.32	มาก	2
3	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.37	0.25	มาก	3
4	ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.31	0.36	มาก	5
5	ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.33	0.34	มาก	4
เฉลี่ย		4.36	0.31	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วม โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.31$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ครูได้รับการอบรมและพัฒนาในข้อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.81$, $\sigma = 0.42$) รองลงมา คือ ครูได้รับการนิเทศ ติดตามในการจัดการเรียนการสอน ($\mu = 4.79$, $\sigma = 0.49$) และครูสรุปและรายงานผลการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.66$) ตามลำดับ

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

พบว่า ผลการสร้างรูปแบบฯ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 การบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ส่วนที่ 3 การพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมฯ ส่วนที่ 4 ปัจจัยสู่ความสำเร็จการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมฯ และส่วนที่ 5 การนำรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

คนที่	ส่วนที่ 1		ส่วนที่ 2		ส่วนที่ 3		ส่วนที่ 4		ส่วนที่ 5		สรุปผล
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
1	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	เหมาะสม
2	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	เหมาะสม
3	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	เหมาะสม
4	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	เหมาะสม
5	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	เหมาะสม



ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนากิจการงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 (ต่อ)

คนที่	ส่วนที่ 1		ส่วนที่ 2		ส่วนที่ 3		ส่วนที่ 4		ส่วนที่ 5		สรุปผล
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
6	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	เหมาะสม
7	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	เหมาะสม
รวม	7	-	7	-	7	-	7	-	7	-	เหมาะสม
ร้อยละ	100		100		100		100		100		เหมาะสม

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมว่า ทั้ง 5 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 100 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนากิจการงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากิจการงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กต่อการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากิจการงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ

ข้อ	รายการ	N = 66		ระดับความคิดเห็น	อันดับ
		μ	σ		
1	ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา	4.47	0.25	มาก	1
2	ด้านความสามารถในการใช้รูปแบบในสถานศึกษา	4.46	0.25	มาก	2
3	ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องตามแนวทางในรูปแบบ	4.42	0.21	มาก	4
4	ด้านผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบต่อการนิเทศและคุณภาพการศึกษา	4.45	0.21	มาก	3
5	ด้านความยั่งยืนและการพัฒนาต่อยอดจากการใช้รูปแบบ	4.37	0.24	มาก	5
เฉลี่ย		4.43	0.29	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า มีความคิดเห็นต่อการใช้รูปแบบฯ โดยภาพรวม ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.29$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา รูปแบบ ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.25$) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการใช้รูปแบบในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.25$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความยั่งยืนและการพัฒนาต่อยอดจากการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.24$)

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนากิจการงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ดังตารางที่ 4



ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์ภาพรวมเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

ข้อ	รายการ	N = 85		ระดับความพึงพอใจ	อันดับ
		μ	σ		
1	ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.40	0.35	มาก	1
2	ด้านคุณภาพครู	4.39	0.35	มาก	2
3	ด้านกระบวนการบริหารและจัดการ	4.38	0.38	มาก	3
เฉลี่ย		4.39	0.36	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า มีความคิดเห็นโดยภาพรวมระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.36$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.35$) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพครู อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.35$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กระบวนการบริหารและจัดการ ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38$, $\sigma = 0.38$)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมฯ พบว่า มีความคิดเห็นโดยภาพรวมระดับปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านการนิเทศภายในอย่างเพียงพอ ทั้งในแง่ของกระบวนการนิเทศ เทคนิคการเป็นพี่เลี้ยงและการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้การดำเนินงานนิเทศไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทรี ศานติอาวรรณ ได้ศึกษาสภาพการนิเทศภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่नावาง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารร่วมกับครูปรับปรุงกิจกรรมในหลักสูตรได้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ผู้บริหารเปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูได้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาปรับปรุงการสอนของตนเอง (พัทรี ศานติอาวรรณ, 2552)

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ มีองค์ประกอบมี 5 ส่วน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความครบถ้วน ชัดเจน และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำลอง ไชยยา ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบพัฒนาการร่วมกับการชี้แนะทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดประสบการณ์แบบสมดุภาษาสำหรับครูผู้สอนเด็กปฐมวัย กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศพบว่า 1.1) สถานศึกษาที่มีเด็กปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะทั้ง 10 แห่ง มีทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง ครูส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัย แต่ยังขาดประสบการณ์ในการสอน และครูบางคนไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาลัวะ และ 1.2) แนวคิดสำคัญในการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ได้แก่ การนิเทศแบบพัฒนาการ การชี้แนะทางปัญญา และแนวคิดสมดุภาษา และ 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศ พบว่า รูปแบบการนิเทศ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ รูปแบบการนิเทศและคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ (จำลอง ไชยยา, 2564)

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ในภาพรวมว่า มีความเหมาะสม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ร่างรูปแบบดังกล่าวมีความครบถ้วน ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักการทางวิชาการด้านการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

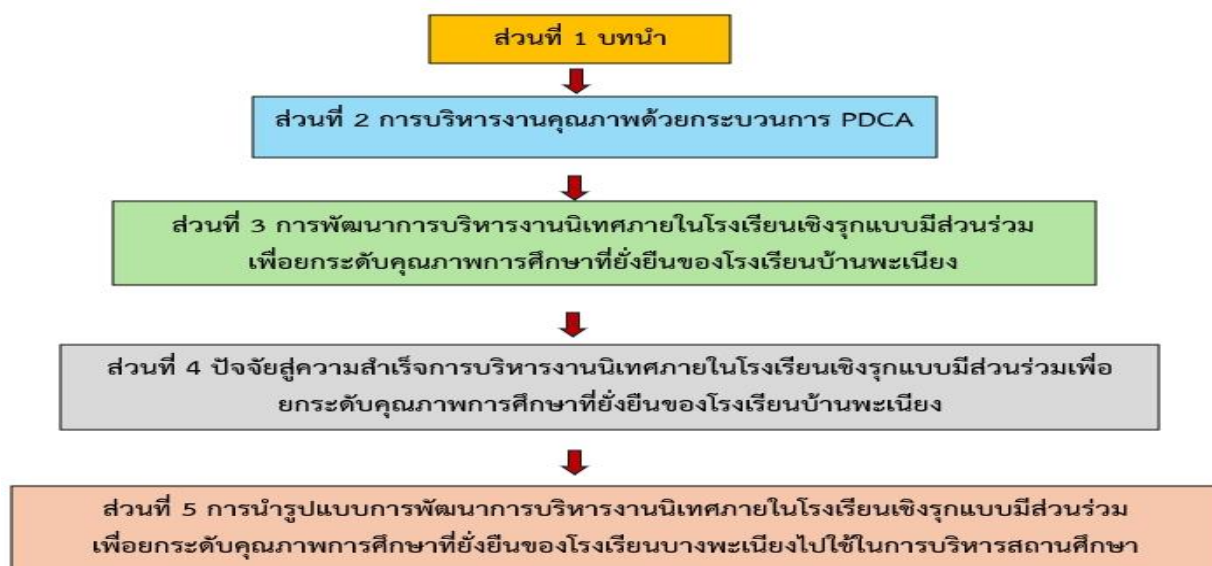
ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานา จ้อยเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเชิงรุกของนักศึกษาครู ผลการวิจัยมีดังนี้ รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเชิงรุกของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านบุคคล ได้แก่ นักศึกษาผู้พัฒนาบทเรียน นักศึกษาคู่วางแผนบทเรียน ครูพี่เลี้ยงอาจารย์นิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษาและ 2) องค์ประกอบด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 2.1) ขั้นเตรียมผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 2.2) ขั้นปฏิบัติการนิเทศ และ 2.3) ขั้นประเมินผลการนิเทศ (ฐานา จ้อยเจริญ, 2563)

4. ผลการวิเคราะห์ภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กต่อการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ พบว่า มีความคิดเห็นโดยภาพรวม ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองคำ อำไพ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้การนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ด้าน ตัวบ่งชี้ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้รวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) สภาพปัจจุบันโดยรวมรายด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในฯ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบ/วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 3 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 4 การประเมินผล และ ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในฯ พบว่า คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมรูปแบบสูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 (ทองคำ อำไพ, 2564)

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนฯ ตามความคิดเห็นครู ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความคิดเห็นโดยภาพรวมระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบที่พัฒนาได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางบวกที่เห็นได้ชัด โดยเฉพาะในด้านคุณภาพผู้เรียนและครู ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการนิเทศที่มีการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม เน้นการสื่อสาร และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทุม เนตรสุขแสง ได้ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนสันต์เสริมวิทย์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนสันต์เสริมวิทย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอนของกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน (ประทุม เนตรสุขแสง, 2551)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง โดยมีรายละเอียด ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการพัฒนา PANEANG Model

จากภาพที่ 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง ประกอบด้วย บทนำ การบริหารงานคุณภาพ ด้วยกระบวนการ PDCA การพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วมฯ ปัจจัยความสำเร็จ การบริหารงานนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมฯ และการนำรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในแบบ มีส่วนร่วมฯ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเชิงรุกแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนของโรงเรียนบางพะเนียง พบข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) โรงเรียนควรนำรูปแบบ “การนิเทศแบบมีส่วนร่วม” ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน 2) ควรจัดอบรม ให้กับครูและผู้บริหารเกี่ยวกับแนวคิดและขั้นตอนของรูปแบบฯ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกัน และ 3) ส่งเสริมให้มีการติดตามและประเมินผลการใช้รูปแบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับบริบท ที่เปลี่ยนแปลง และใช้ข้อมูลสะท้อนกลับ (feedback) เป็นฐานในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการศึกษาค้นคว้า ครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนอื่นในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในเขตเมือง หรือโรงเรียนเอกชน เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของรูปแบบในบริบท ที่หลากหลาย 2) ควรศึกษาผลกระทบของรูปแบบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระยะยาว โดยเฉพาะ การติดตามผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ทักษะศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายเรียนดีมีความสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- เกศทิพย์ ศุภวานิช. (2559). การนิเทศภายในโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- จตุรงค์ ธนะสีลังกูร. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารราชพฤกษ์, 20(2), 69-84.
- จำลอง ไชยยา. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบพัฒนาการร่วมกับการชี้แนะทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดประสบการณ์แบบสมดุภาษาสำหรับครูผู้สอนเด็กปฐมวัย กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ฐาปนา จ้อยเจริญ. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเชิงรุกของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. ศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทองคำ อำไพ. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประทุม เนตรสุขแสง. (2551). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนสันต์เสริมวิทย์ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พัชร ศานติอาวรณ์. (2552). สภาพการนิเทศภายในของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่नावาง อำเภอแม่ จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สถาพร สมอุทัย. (2565). การนิเทศการศึกษา หนึ่งในตัวช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(3), 273-288.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2565). แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการ
ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น*
DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED COMMUNITY SOLID WASTE MANAGEMENT
MODEL BASED ON THE CIRCULAR ECONOMY CONCEPT
KHON KAEN PROVINCIAL LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ปิยนุช ปัญจพรรค์

Piyanuch Punchaban

นักวิชาการอิสระ ขอนแก่น ประเทศไทย

Independent Scholar, Khon Kaen, Thailand

Corresponding author E-mail: piyanuchpanchapak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในปัจจุบัน 2) สร้างและพัฒนาแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน และ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น รูปแบบการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยในเชิงปริมาณร่วมกัน โดยมีผู้ทำการให้ข้อมูลหลักได้แก่ 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 6 ท่าน และ 2) ตัวแทนกลุ่มกรณีศึกษาหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการขยะ จำนวน 6 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการขยะในชุมชนในเทศบาลเมืองขอนแก่นยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่นยังขาดระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดงบประมาณ บุคลากร และขาดการบูรณาการความรู้ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนเข้าสู่กระบวนการจัดการ 2) รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในรูปแบบเชิงบูรณาการตามแนวคิด Circular Economy เน้นกระบวนการ 4R ได้แก่ Reduce, Reuse, Recycle และ Recovery ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาการดำเนินการพัฒนา การวัดและประเมินผล และ 3) การทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในพื้นที่นำร่อง และเก็บข้อมูลผลลัพธ์ด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อให้การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และผลกระทบของรูปแบบ พบว่าความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.60) และการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่ามีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการขยะ, การจัดการขยะมูลฝอย, แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน

Abstract

This research article aims to: 1) Study the current issues and approaches to municipal solid waste management in communities; 2) Develop an integrated model of municipal solid waste

*Received September 24, 2025; Revised October 24, 2025; Accepted November 1, 2025

management based on the circular economy concept; and 3) Evaluate the appropriateness and feasibility of the developed model. A mixed-methods research design was employed, combining both qualitative and quantitative approaches. Key informants included: 1) Six representatives from government agencies involved in waste management in Khon Kaen Province; and 2) Six representatives from case study organizations that have successfully implemented waste management practices. Data were collected through in-depth interviews. The research findings revealed that: 1) Municipal solid waste management in Khon Kaen Municipality still lacks continuous public participation. Additionally, the Office of the Provincial Administration Promotion in Khon Kaen Province lacks a clear management system, sufficient budget, personnel, and integration of circular economy principles into waste management processes; 2) The integrated municipal solid waste management model based on the Circular Economy concept emphasizes the 4Rs-Reduce, Reuse, Recycle, and Recovery-along with collaborative participation from the public, government, and private sectors. The model comprises principles, objectives, operational content, development processes, and evaluation criteria; and 3) A pilot implementation of the developed model was conducted, and data were collected using questionnaires and focus group interviews to assess its appropriateness, feasibility, and impact. The results showed that the model's appropriateness was rated at the highest level ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.60), and its overall feasibility was also evaluated at the highest level ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44).

Keywords: Management Model, Solid Waste Management, Circular Economy

บทนำ

ในปัจจุบัน ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับโลก และระดับประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามการขยายตัวของเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากร และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนสูงถึง 25.7 ล้านตันในปี พ.ศ. 2565 หรือเฉลี่ยประมาณ 1.17 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยที่การจัดการขยะเป็นปัญหาหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากไม่มีสถานที่ในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยหรือสถานที่ใช้ในการจัดการขยะ (Jongyin, T. et al., 2018) ซึ่งปัญหาขยะมีจำนวนมากจนล้นถังขยะ ขยะตกค้าง พนักงานเก็บขยะไม่เพียงพอ และบริเวณจุดทิ้งขยะ มีสภาพสกปรกและมีกลิ่นเหม็นรบกวน (Hanphichai, S. & Janla, J., 2018) แต่มีเพียงบางแห่งที่สามารถจัดการขยะได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพียงร้อยละ 38 ขยะส่วนใหญ่ยังคงถูกกำจัดด้วยวิธีการฝังกลบแบบไม่ถูกหลักสุขาภิบาลหรือถูกทิ้งในพื้นที่สาธารณะ ส่งผลให้เกิดมลภาวะต่อดิน น้ำ และอากาศ รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งระบบการจัดการขยะของประเทศไทยในปัจจุบันยังมีลักษณะเป็น “ปลายทาง” (End-of-Pipe Management) ซึ่งมุ่งเน้นที่การเก็บขนและการกำจัด มากกว่าการป้องกันและลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง อีกทั้งยังขาดความเชื่อมโยงและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การดำเนินการในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ไม่สามารถรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นภาระทางงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)



แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในฐานะทางเลือกใหม่ของการจัดการทรัพยากรและของเสีย โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การแยกความเชื่อมโยงระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการใช้ทรัพยากร ผ่านการออกแบบระบบการผลิตและการบริโภคที่สามารถลดของเสีย ลดการใช้วัตถุดิบ และนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ในระบบเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง (Ellen MacArthur Foundation, 2023) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแนวคิดจาก “ผลิต - ใช้ - ทิ้ง” ไปสู่ “ผลิต - ใช้ - หมุนเวียน” องค์การความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD, 2020) ระบุว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจัดการขยะและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจได้อย่างมหาศาล ทั้งในระดับประเทศและระดับชุมชน ซึ่งทางรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียนมาบรรจุไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) รวมถึงนโยบาย “BCG Economy Model” (Bio-Circular-Green Economy) ซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การพัฒนาเทคโนโลยีสะอาด และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายในระดับชาติที่ชัดเจน แต่การนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชนยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงขาดรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

จากการลงพื้นที่ในเทศบาลนครขอนแก่นใน 8 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนศรีจันทร์ ชุมชนทุ่งเศรษฐี ชุมชนสิริมงคล ชุมชนโนนทัน ชุมชนเทพารักษ์ ชุมชนวัดกลาง ชุมชนหนองวัดพัฒนา และชุมชนตะวันออก พบว่าการดำเนินงานตามภารกิจจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของชุมชนไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการ อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กมีงบประมาณน้อยและไม่เพียงพอในการนำมาแก้ไขปัญหาขยะ ปัญหาสถานที่กำจัด ปัญหาจากการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธี ก่อให้เกิดมลพิษสภาพแวดล้อม เสื่อมโทรม และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ดังนั้น หากมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ก็จะมีส่วนช่วยลดปัญหาอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้นและยังเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชนต่อไป

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนจึงพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ขึ้นโดยมุ่งเน้นที่การบริหารจัดการแบบองค์รวมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลระดับชุมชน การสร้างกลไกทางเศรษฐกิจ เช่น กองทุนหรือธนาคารขยะ รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในระดับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในเทศบาลนครขอนแก่น
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) รูปบบการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย

การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกัน กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร (Documentary Study) และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: ศึกษาสภาพปัญหาและบริบทของการจัดการขยะในชุมชน

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในเทศบาลนครขอนแก่น

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ Circular Economy และการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

2. คัดเลือกพื้นที่ศึกษาอย่างน้อย 8 ชุมชน ที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยแบ่งเป็นชุมชนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ได้แก่ ชุมชนขนาดเล็ก ประกอบด้วย ชุมชนศรีจันทร์ ชุมชนทุ่งเศรษฐี ชุมชนสิริมงคล ชุมชนขนาดกลาง ประกอบด้วย ชุมชนโนนทัน ชุมชนเทพารักษ์ ชุมชนวัดกลาง ชุมชนหนองวัดพัฒนา และ ชุมชนขนาดใหญ่ ประกอบด้วย ชุมชนตะวันใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างของขนาดจำนวนประชากร

3. เก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีลักษณะ ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีลักษณะเป็นชุดหัวข้อหลัก (Themes) และคำถามชี้แนะ (Prompt Questions) แต่ไม่ยึดติดตามลำดับตายตัว โดยผู้สัมภาษณ์ต้องคำถามติดตาม และสามารถปรับลำดับหรือเพิ่มคำถามเสริมตามการสนทนาได้ และ 2) แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมหลายคนมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความเห็น ชักชวนไอเดีย และให้เกิด “การอภิปรายร่วม” ที่สามารถเปิดเผยมุมมองทั้งที่เห็นพ้องและขัดแย้ง ใช้แนวทางสนทนา (Discussion Guide) ซึ่งมีหัวข้อหลักและคำถามกระตุ้น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 6 ท่าน และ 2) ตัวแทนจากกลุ่มกรณีศึกษาหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนารูปแบบจัดการขยะ จำนวน 6 ท่าน จากชุมชนธนาคาร ชุมชนการเคหะ และชุมชนมิตรภาพ จากเทศบาลนครขอนแก่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Content Analysis) เพื่อหาประเด็นหลัก แนวโน้ม และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยใช้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิด Circular Economy

ขั้นตอนการดำเนินการ

ได้แก่ 1) สังเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 และจากทฤษฎี/กรอบแนวคิด เช่น หลักการ 4R (Reduce, Reuse, Recycle, Recovery) 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการขยะชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยครอบคลุมองค์ประกอบ ได้แก่ กระบวนการคัดแยกขยะที่ต้นทาง การจัดการวัสดุเหลือใช้/รีไซเคิลการมีส่วนร่วมของชุมชน และการสนับสนุนจากท้องถิ่น/ภาคเอกชน และ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบเบื้องต้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมการจัดการขยะ ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของประชาชน และ แบบประเมินรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. เลือกชุมชนต้นแบบ 1 แห่งเพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)
2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการฯ ให้ความรู้ และนำรูปแบบไปใช้จริงในชุมชน
3. เก็บข้อมูลเชิงปริมาณก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ จำนวน 20 คน ที่ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน และ ความชัดเจนของการนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในปัจจุบัน พบว่า การจัดการขยะในระดับชุมชนยังประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งในเรื่องพฤติกรรมของประชาชนที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง รวมถึงการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจ และไม่เห็นคุณค่าทางเศรษฐกิจของขยะ ขณะเดียวกันสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่นยังขาดระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดงบประมาณ บุคลากร และเครื่องมือที่เหมาะสมในการดำเนินงาน รวมถึงการขาดโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีในการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แม้ในบางพื้นที่จะมีการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เช่น ธนาคารขยะ หรือการคัดแยกขยะที่ต้นทาง แต่ยังขาดการบูรณาการและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ทั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นพ้องว่าการจัดการขยะในชุมชนควรดำเนินการในลักษณะเชิงบูรณาการ โดยประสานความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน พร้อมส่งเสริมองค์ความรู้และการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่เหลือใช้ และสร้างระบบการจัดการขยะที่ยั่งยืนในระยะยาว

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบเบื้องต้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การดำเนินการพัฒนา การวัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ ผ่านขั้นตอนการดำเนินงานที่เรียกว่า “3C-CE Model” รายละเอียดดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบ 3C-CE Model

จากภาพที่ 1 รูปแบบ 3C-CE Model นี้แสดงกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยประกอบด้วย องค์ประกอบหลักสามส่วน ได้แก่ Collaboration (การร่วมมือแบบบูรณาการ) Circulation (การหมุนเวียนทรัพยากรให้เกิดมูลค่า) และ Community Empowerment (การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน) แต่ละองค์ประกอบทำงานประสานกันอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความยั่งยืนในการจัดการขยะ โดยเริ่มจากการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตามด้วยการสร้างกลไกการหมุนเวียนของเสียให้กลายเป็นทรัพยากร และสุดท้าย คือ การเสริมสร้างบทบาทของชุมชนให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการทั้งหมด

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยการพิจารณาของผู้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 20 คน คัดเลือกจากคณะกรรมการคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ในภาพรวม

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน	4.67	0.37	มากที่สุด	4.74	0.40	มากที่สุด
2. กรอบแนวทางการพัฒนารูปแบบการประเมิน	4.43	0.79	มาก	4.44	0.73	มาก
3. เนื้อหาของรูปแบบ	4.33	1.00	มาก	4.58	0.40	มากที่สุด
4. การดำเนินการใช้รูปแบบ	4.70	0.39	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
5. การวัดและการประเมินผล	4.43	0.79	มาก	4.59	0.46	มากที่สุด



ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ในภาพรวม (ต่อ)

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
6. เจื่อนใจความสำเร็จ	4.72	0.44	มากที่สุด	4.67	0.37	มากที่สุด
7. เครื่องมือที่ใช้	4.59	0.46	มากที่สุด	4.43	0.79	มาก
รวม	4.55	0.60	มากที่สุด	4.60	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเจื่อนใจความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินการใช้รูปแบบ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.39) และด้านวัตถุประสงค์ของการประเมิน ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.37) ตามลำดับ การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ ด้านวัตถุประสงค์ของการประเมิน ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.40) และด้านเจื่อนใจความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.37) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนปัจจุบันยังประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งในเชิงโครงสร้างระบบจัดการ และพฤติกรรมของประชาชน โดยส่วนใหญ่ยังขาดการคัดแยกขยะที่ต้นทางอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับต่ำ และการจัดการส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปแบบเศรษฐกิจเชิงเส้น (Linear Economy) มากกว่าเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ทั้งนี้ สาเหตุหลักมาจากการขาดความรู้ ความตระหนัก และกลไกในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รวมถึงขาดแรงจูงใจและแนวทางที่ชัดเจนในการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนไปปรับใช้ในระดับพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ กรมควบคุมมลพิษ ที่ระบุว่า แม้ประเทศไทยจะผลิตขยะมูลฝอยจำนวนมาก แต่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้เพียงส่วนน้อยเท่านั้น และยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะที่บูรณาการและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน พร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนได้อย่างเป็นรูปธรรม (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การดำเนินการพัฒนา การวัดและประเมินผล เจื่อนใจความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณจิต ที่ระบุว่า กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing) 3) การสั่งการหรือการบังคับบัญชา (Commanding) 4) การประสานงาน (Co-ordinating) และ 5) การควบคุม (Controlling) (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ โฉมฉาย กาศโอสถ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ในการร่วมบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) โดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารและผู้จัดการโรงเรียนในมณฑลรัฐนิวฟาร์ลแลนด์สหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากรคณะกรรมการโรงเรียนและแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีความต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมมากกว่าครูและผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้เสียทั้ง 4 กลุ่ม ยังต้องการให้การบริหารของโรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ (โฉมฉาย กาศโอสถ, 2554)

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเชิงบูรณาการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งพบว่า ด้านเงื่อนไขความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมา คือ ด้านการดำเนินการใช้รูปแบบและด้านวัตถุประสงค์ของการประเมิน ตามลำดับ การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่ามีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวัตถุประสงค์ของการประเมินและด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ รักจิต สุทธิพงษ์ ที่ระบุว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาและนันทนาการในโรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาและนันทนาการในโรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด (รักจิต สุทธิพงษ์ และคณะ, 2556)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลวิจัย 1) การจัดการขยะในชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง การคัดแยกขยะที่ต้นทางยังไม่เป็นระบบ และขาดการบูรณาการความรู้ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนเข้าสู่กระบวนการจัดการ 2) รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในรูปแบบเชิงบูรณาการตามแนวคิด Circular Economy เน้นกระบวนการ 4R ได้แก่ Reduce, Reuse, Recycle และ Recovery ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และภาคเอกชน ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การดำเนินการพัฒนา การวัดและประเมินผล และ 3) การทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในพื้นที่นำร่อง เก็บข้อมูลผลลัพธ์ด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และผลกระทบของรูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.60) และการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่ามีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44) ข้อเสนอแนะการวิจัย ได้แก่ 1) ควรพิจารณาขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น ชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างรอบด้านมากขึ้น 2) ควรมีการศึกษาเชิงลึกในด้านพฤติกรรมผู้บริโภค การบริหารจัดการขยะระดับครัวเรือน และแรงจูงใจของประชาชนในการมีส่วนร่วม ตลอดจนการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากการใช้รูปแบบการจัดการขยะในระยะยาว และ 3) ควรออกแบบโมเดลต้นแบบ (Prototype Model) และนำไปทดลองใช้จริงในชุมชนเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และประสิทธิผลของแนวทางที่เสนอในงานวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมก่อนการขยายผลในวงกว้างต่อไป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรกำหนดนโยบายระดับชาติและท้องถิ่นที่ส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในการจัดการขยะ ตลอดจนผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการขยะที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ.
- โหมฉาย กาศโอสถ. (2554). รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/FAaP1>



- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- รักชิต สุทธิพงษ์ และคณะ. (2556). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทางการกีฬาและนันทนาการในโรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4), 55-70.
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/zvgtA>
- Ellen MacArthur Foundation. (2023). Fixing the economy to fix climate change. Retrieved August 15, 2025, from <https://shorturl.asia/QJ7Xw>
- Hanphichai, S. & Janla, J. (2018). Public Participation in Waste Management of Lamnarai Municipality, Chaibadan District, Lopburi Province. Suranaree Journal of Social Science, 12(1), 67-85.
- Jongyin, T. et al. (2018). The solid waste management system of local administrative organization: A case study of Saraburi province. VRU Research and Development Journal, 13(1), 86-97.
- OECD. (2020). The Circular Economy in Cities and Regions. Retrieved August 15, 2025, from <https://shorturl.asia/clULb>

กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ-มุสลิม

ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*

MECHANISMS FOR THE DEVELOPMENT OF PEACEFUL COMMUNITY ACCORDING
TO THE THAI BUDDHIST-MUSLIM: A CASE STUDY OF PUED-UDOM
SUB-DISTRICT COMMUNITY, LAMLUKKA DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

ธนาวุฒิ วงศ์อนันต์*, ดร.ณัฏฐ์ ตติยะลาภะ, ณัฐพล ลิทธิไพรมณ์

Tanawut Wongananda*, Darunsak Tatiyalapa, Natthaphon Sitthiphram

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Walaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: tanawut@vru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนในการสร้างชุมชนสันติสุขไทยพุทธ - มุสลิม 2) เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม 3) เพื่อถอดบทเรียนกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยมีวิธีการวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary) การสนทนากลุ่ม (Group Interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Interviews) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการจัดเวทีสาธารณะ ในการถอดบทเรียน โดยมีประชากรในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนตำบลพีชอุดม จำนวน 10 คน 2) ชาวบ้านไทยพุทธ - มุสลิมในตำบลพีชอุดม จำนวน 10 คน 3) กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลพีชอุดม จำนวน 15 คน และ 4) ภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกตำบลพีชอุดม จำนวน 10 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าชุมชนสามารถสร้างกลไกในการระงับความขัดแย้งของชุมชนจนนำไปสู่สันติสุขได้โดยผ่านคณะกรรมการสันติสุขชุมชนภายใต้ธรรมนูญการจัดการความขัดแย้ง ตำบลพีชอุดม เพื่อชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม โดยมีการถอดบทเรียนการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ 6 กรณี 1) ความขัดแย้งจากปัญหาที่ดินทำกิน 2) ความขัดแย้งจากปัญหาการทะเลาะวิวาท 3) ความขัดแย้งจากปัญหาการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม 4) ความขัดแย้งจากปัญหาหาเสพติด 5) ความขัดแย้งจากปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค ทำการเกษตร และมีการแย่งน้ำกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมและเกษตรกร และ 6) ความขัดแย้งจากปัญหาที่เกษตรกรผู้ทำนาไม่มีอำนาจต่อรอง

คำสำคัญ: ชุมชนสันติสุข, กระบวนการยุติธรรม, ธรรมนูญชุมชน, สมานฉันท์, วิถีไทยพุทธ - มุสลิม

Abstract

The research of mechanisms for development of peaceful community according to the Thai Buddhist-Muslim community, Puded-udom Sub-district, Lamlukka District, Pathum Thani Province. This research aimed to: 1) Review and analyze Thai Buddhist-Muslim community, Puded-udom



Sub-district, Lamlukka District, Pathum Thani Province, 2) Develop mechanisms for fostering peaceful coexistence in accordance with Thai Buddhist-Muslim ways, and 3) Extract lessons learned from the mechanisms of peaceful community in Puded-Udom Sub-district, Lamlukka District, Pathum Thani Province. Research data collection methods included documentary analysis, group interviews, focus group discussions, in-depth interviews, and public forums for lesson extraction. The research participants included 1) 10 Community leaders, 2) 10 Thai Buddhist-Muslim residents, 3) 15 older adults, and 4) 10 Network partners within and outside the subdistrict. The findings revealed that the community successfully established mechanisms for conflict resolution that led to sustainable peace. This was accomplished through the Community Peace Committee, which operated under the Charter on Conflict Management of Puded-udom Sub-district, thereby promoting peaceful coexistence in line with Thai Buddhist and Muslim ways. Lessons learned from conflict management in this peaceful Thai Buddhist-Muslim community are drawn from 6 case studies: 1) Land disputes, 2) Interpersonal conflicts and altercations, 3) Industrial wastewater discharge issues, 4) Drug-related problems, 5) Water scarcity affecting consumption and agriculture, including competition between factories and farmers, and 6) Powerlessness of rice farmers in negotiating with capital investors.

Keywords: Peaceful Community, Justice, Community Charter, Restorative, Thai Buddhist-Muslim Community

บทนำ

ประเทศไทยมีปัญหาความขัดแย้งในระดับที่รุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง ที่เป็นเรื่องของ การแย่งชิงอำนาจ ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ ที่มีการแย่งชิงผลประโยชน์กันหรือแม้กระทั่งความขัดแย้ง ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งต่างมีผลประโยชน์ต่างกัน มีเป้าหมายและค่านิยมต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระดับความขัดแย้งของการเห็นแย้งกัน (กอบกุล วิศิษฐ์สรรค์ดี, 2560) ถ้าหากความรู้สึกและปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไขในระดับต้นหรือใน ระดับของปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไปก็อาจเป็น ความขัดแย้ง ซึ่งหากไม่มีการขจัดความขัดแย้งหรือมีข้อตกลงหรือไม่มี การประนีประนอมก็จะก่อให้เกิดการเผชิญหน้า และความรุนแรงได้หากเกิดความรุนแรงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางกายภาพทางจิตใจ หรือทางโครงสร้างล้วน เป็นอุปสรรคที่ขัดขวางต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งสิ้น (คัมภีร์ ทองพูน, 2554) ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นได้ ตั้งแต่ในระดับประเทศ สังคม จนถึงในระดับของชุมชน เช่นเดียวกันในพื้นที่ปริมณฑลอย่างจังหวัดปทุมธานี แม้จะเป็นจังหวัดติดกับกรุงเทพมหานคร ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานียังเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ที่แบ่งเขตเมือง ที่มีประชากรและบ้านเรือนหนาแน่น ในด้านหนึ่งยังมีเป็นพื้นที่เขตกึ่งชนบทอย่างเห็นได้ชัดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพื้นที่ ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่คนส่วนใหญ่จะรู้จักในบริเวณที่เรียกว่า “คลอง 13” ในพื้นที่แห่งนี้ยังมีการทำนา เป็นการเกษตรหลัก และมีการปลูกไร่หญ้า เป็นอาชีพใหม่และมีรายได้จากการทำธุรกิจ พื้นที่ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี นั้นเป็นชุมชนชาวไทยพุทธ มุสลิม ที่อยู่ร่วมกันมานับตั้งแต่ สมัยการขุดคลองรังสิต ขุดโดยบริษัทขุดคลองแลคูนาสยาม ตามโครงการทุ่งรังสิต ซึ่งมีขึ้นเพื่อการพัฒนาที่ดิน และ พื้นที่ทำนาเพาะปลูกข้าว รวมถึงใช้เป็นที่ตั้งถิ่นฐาน ระหว่างปี พ.ศ. 2435 - 2447 ในสมัยรัชกาลที่ 5 หลังคลองหกวาสายบนและสายล่างแล้วเสร็จ ซึ่งในพื้นที่แห่งนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ เป็นคลองซอยคลองที่ 13 การอยู่อาศัยของ ชุมชน จึงเป็นชุมชนที่มีผู้นับถือศาสนาพุทธ และมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างสันติมาอย่างยาวนาน

แต่ด้วยพื้นตำบลพิซอคม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่แห่งนี้ที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่มาอาศัยและทำการเกษตรในพื้นที่เหล่านี้มักจะไม่ค่อยอยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เป็นลักษณะของการเช่าที่นา และที่ทำกินจากเจ้าของที่ดินและนายทุนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตามในการเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่แห่งนี้แม้จะอยู่ในฐานะเป็นผู้เช่าก็ตามชาวบ้านในพื้นที่แห่งนี้ยังมีการจัดการอยู่ร่วมกันทางโครงสร้างชุมชนระหว่างไทยพุทธ - ไทยมุสลิม ได้อย่างลงตัว เมื่ออยู่อาศัยในระยะหนึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่เริ่มมีแนวคิดจะเป็นเจ้าของที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของตนเอง ในบางชุมชนจึงร่วมระดมเงินทุนเพื่อซื้อที่ดินจากนายทุน แต่เมื่อมีการจ่ายเงินไปแล้วชุมชนกลับไม่ได้รับโฉนดจากนายทุน ก่อให้เกิดปัญหาของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับนายทุน ในขณะที่การดำรงชีวิตในชุมชนพิซอคม จะเป็นลักษณะของเครือญาติ นอกจากนี้ ก็ยังมีปัญหาความขัดแย้งอื่น ๆ ที่อาจเป็นประเด็นปัญหาที่นำไปสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการรุกรานที่ดินทำกิน ปัญหาการแย่งใช้น้ำระหว่างชาวชุมชนกับที่เริ่มเข้ามาตั้งโรงงานมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงการขยายตัวของชุมชนเมืองที่มีคนจากภายนอกเข้ามาอาศัยในบริเวณนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะมาพร้อมปัญหาอีกมากมายที่จะตามมา

จากการที่ทีมผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจความขัดแย้งในชุมชนตำบลพิซอคม ปัญหาความขัดแย้งของชุมชนไม่ใช่หมายถึง เป็นความขัดแย้งทางด้านศาสนาระหว่างความเป็นพุทธและมุสลิม แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีปัญหาความปัญหาทั่วไปและปัญหาเฉพาะของพื้นที่แห่งนี้ จากข้อมูลของการทำงานร่วมกันกับผู้ใหญ่บ้านและแกนนำได้พบปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาของการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น จำนวน 30 ครั้ง ต่อปี ซึ่งบางครั้งการทะเลาะวิวาทอาจกลายเป็นปัญหาลูกกลมในเรื่องที่ใหญ่ได้ ปัญหาการของผู้เช่า (ทั้งพุทธ มุสลิม) ไม่กล้าต่อรองหรือใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในการเช่าที่นา มีจำนวนถึง 59 ราย ซึ่งเมื่อไม่มาร้องเรียนกับคณะกรรมการเช่าที่นาเพื่อเกษตรกรรม (คชก.) เพื่อให้แก้ไขปัญหาก็ทำให้ชาวนาเหล่านี้แก้ไขปัญหาด้วยตนเองเพราะกลัวผู้เป็นเจ้าของที่ดินยกเลิกการเช่า ประเด็นเหล่านี้กลายเป็นความยุ่งยากที่นำไปสู่กระบวนการในชั้นศาลทำให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นกับผู้เช่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันของคนในชุมชนจะพบจากกรณี ปัญหาการใช้น้ำและการทะเลาะกันกรณียามฤดูแล้งในการแย่งชิงน้ำเข้านา ในฤดูน้ำมากการขัดแย้งในการปิดกั้นป้องกันน้ำท่วมแต่พื้นที่บางพื้นที่เคยเกิดน้ำท่วมเนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำ ความขัดแย้งในการทิ้งน้ำเสียจากการทำการเกษตรของชาวนา และการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลต่อความขัดแย้ง ในช่วง 5 ปี (2560 - 2565) มีความขัดแย้งถึง 15 ราย ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ยังคงเผชิญอยู่ที่ผู้นำและแกนนำชุมชนต้องการมีกระบวนการหรือกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นของชุมชน ซึ่งยังมีความวิตกกังวลถึงปัญหาความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นจากความเจริญของพื้นที่เมื่อคนนอกพื้นที่เข้ามาอาศัยเพราะการมีโรงงานขนาดใหญ่มาตั้งในพื้นที่ หมู่บ้านจัดสรร ซึ่งล้วนแต่จะเข้ามาแย่งใช้ทรัพยากร เช่น น้ำในคลอง 13 การรุกรานที่ดิน อาชีพทำกิน จะก่อให้เกิดความขัดแย้งในรูปแบบอื่นตามน้ำ และที่สำคัญจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีของความเป็นพื้นที่ไทยพุทธ - มุสลิม

ดังนั้น ในการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตชาวไทยพุทธ - มุสลิม จึงต้องเผชิญกับประเด็นปัญหาที่ยังมีแต่เดิมผนวกกับประเด็นปัญหาใหม่ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้พวกเขาได้ตั้งของสงสัยในการหาทางออก ร่วมกันกับการจัดการความขัดแย้งและการสร้างกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้ชุมชนแห่งนี้อยู่กันอย่างสันติ (ชลัท ประเทืองรัตนนา, 2560) เพื่อทำให้เป็นภาพของการสังคมคุณธรรมได้อย่างลงตัวภายใต้ของสังคมไทยพุทธ - มุสลิม อีกทั้ง จะเป็นต้นแบบของการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ลักษณะของชุมชนไทยพุทธ - มุสลิม ทำให้ชุมชนที่มีปัญหากันกลายเป็นต้นแบบของการสร้างกลไกในการจัดการความขัดแย้งและการสร้างกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ชุมชนมีส่วนร่วม โดยที่โจทย์วิจัยดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นความต้องการของชุมชนในการจะร่วมทำงานกับทีมนักวิจัยเนื่องจากได้ร่วมหนุนเสริมการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในระยะ 10 ปี ซึ่งผู้วิจัยและชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้มีความสัมพันธ์ที่ดี และมีความไว้วางใจเชื่อใจต่อกันทำให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคนและชุมชน จนเกิดโจทย์วิจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาในเรื่อง “กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตาม



วิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” โดยมีประเด็นคำถามวิจัย ดังนี้ 1) การสร้างกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ควรเป็นลักษณะอย่างไร 2) ธรรมนูญชุมชนในพัฒนาชุมชนสันติตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ควรเป็นอย่างไร 3) การนำกลไกที่ได้ไปใช้การจัดการความขัดแย้งชุมชนได้เพียงไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนในการสร้างชุมชนสันติสุขไทยพุทธ - มุสลิม
2. เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม
3. เพื่อถอดบทเรียนกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เกี่ยวกับกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นลักษณะงานวิจัยภาคสนามที่เน้นการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการพัฒนางานวิจัยที่นำไปสู่งานวิจัยที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการศึกษา (CBR) โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนตำบลพีชอุดม จำนวน 10 คน 2) ชาวบ้านไทยพุทธ - มุสลิมในตำบลพีชอุดม จำนวน 10 คน 3) กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลพีชอุดม จำนวน 15 คน และ 4) ภาศิเครือข่ายภายในและภายนอกตำบลพีชอุดม จำนวน 10 คน ได้แก่ เครือข่ายจาก 5 เครือข่าย ประกอบไปด้วย การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สสส. สำนัก 6 ยุติธรรมจังหวัดปทุมธานี ศูนย์พัฒนาการเมืองสถาบันพระปกเกล้า สหกรณ์ที่ดินทำกิน ที่เข้าใจถึงปัญหาความขัดแย้งในชุมชนที่วิจัย

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ทั้งนี้ การเจาะจงกลุ่มผู้นำชุมชน เพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยความ กลุ่มชาวบ้านไทยพุทธ - มุสลิมในตำบลพีชอุดม และกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลพีชอุดม เพราะเป็นคนในชุมชน ผู้ประสบปัญหาและเข้าใจสถานการณ์ชุมชน โดยกลุ่มเครือข่ายที่ทีมผู้วิจัยเจาะจงมานั้นเป็นกลุ่มเครือข่ายที่เข้าใจถึงปัญหาความขัดแย้งในชุมชนที่วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ ทีมผู้วิจัย การใช้การจัดการสนทนากลุ่ม (Group Interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Interviews) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการจัดเวทีสาธารณะ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสาร (Documentary) เอกสารชั้นต้น ได้แก่ บทความ เอกสารบันทึก เอกสารประวัติศาสตร์ชุมชนคลอง 13 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เอกสารชั้นรอง ได้แก่ วารสาร งานวิจัยโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการสร้างฐานข้อมูลความรู้การวิเคราะห์สังเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อสรุปเป็นประเด็นสำคัญต่อไป 2) การสนทนากลุ่ม (Group Interviews) โดยทีมผู้วิจัยจัดประชุมให้มีการระดมความคิดเห็น ประกอบด้วย แกนนำชุมชนในการจัดตั้งคณะกรรมการสันติสุขชุมชน ชาวบ้านไทยพุทธ - มุสลิมในตำบลพีชอุดมภาศิเครือข่ายภายในและภายนอกตำบลพีชอุดมเพื่อ ทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ความประเด็นปัญหา และความขัดแย้งชุมชนนำประเด็นปัญหาความขัดแย้งเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไข จนเกิดคณะกรรมการ สันติสุขชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางจัดกิจกรรมธรรมนูญชุมชน สร้าง กลไกสันติสุขชุมชนตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม 3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Interviews) โดยทีมผู้วิจัยจัดประชุมให้ทีมผู้วิจัยแสดงความคิดเห็นเชิงลึก ประกอบด้วย แกนนำชุมชนในการจัดตั้งคณะกรรมการสันติสุขชุมชน ชาวบ้านไทยพุทธ - มุสลิมในตำบลพีชอุดมภาศิเครือข่ายภายในและ

ภายนอกตำบลพิชอุดมเพื่อทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ความประเด็นปัญหา และความขัดแย้งชุมชน นำประเด็นปัญหาความขัดแย้งเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไข จนเกิดคณะกรรมการ การสันติชุมชน เพื่อกำหนด แนวทางจัดทำธรรมนูญชุมชน สร้าง กลไกกลไกสันติสุขชุมชนตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม 4) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยทีมผู้วิจัยจะเจาะจงเลือกผู้สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชนตำบลพิชอุดม ชาวบ้านไทยพุทธ - อิสลาม ในตำบลพิชอุดม กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลพิชอุดม ภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกตำบลพิชอุดม แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัวจะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถาม แบบเพื่อทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ความประเด็นปัญหา และความขัดแย้งชุมชนนำประเด็นปัญหา ความขัดแย้งเพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไข และ 5) จัดเวทีสาธารณะ ทีมผู้วิจัยได้ให้เวทีสาธารณะใน การถอดบทเรียนเพื่อคืนข้อมูลและหาแนวทางการพัฒนา/แก้ไขการจัดการความขัดแย้งและความสมานฉันท์ และแนวทางของชุมชนในการปฏิบัติตามธรรมนูญชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนตำบลพิชอุดม ชาวบ้านไทยพุทธ - อิสลามในตำบลพิชอุดม กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลพิชอุดม ภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกตำบลพิชอุดม และ ประชาชนในตำบลพิชอุดมที่ สนใจการจัดการกระบวนการพูดคุย แลกเปลี่ยน และรับฟังความคิดเห็น เพื่อทำความเข้าใจ ปัญหา เสนอทางออก และนำไปสู่การตัดสินใจหรือวางแผนในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม อย่างแท้จริง (Meaningful Public Participation) เพื่อคืนข้อมูลและหาแนวทางการพัฒนา/แก้ไขการจัดการ ความขัดแย้งและความสมานฉันท์และแนวทางของชุมชนในการปฏิบัติตามธรรมนูญชุมชนในการกำหนดนโยบาย สาธารณะในการพัฒนาประเด็นสันติสุข และการจัดการยุติธรรมสมานฉันท์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์กับคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และได้รับรองโครงการเลขที่ 0040/2567 มีขอบเขต ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม 2567 ถึงวันที่ ตุลาคม 2568

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ เพื่อศึกษาทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนในการสร้างชุมชน สันติสุขไทยพุทธ - อิสลาม เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม และเพื่อถอดบทเรียน กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยคณะผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพบผลการวิจัยโดยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรียงตามรายชื่อดังต่อไปนี้

1. เพื่อการทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชนสันติสุขไทยพุทธ - อิสลาม

จากการที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชนสันติสุขไทยพุทธ - อิสลาม ตำบล พิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ได้ผลการวิจัยในพื้นที่ดังกล่าวดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน บริบทชุมชน บ้านคลองสิบสาม หมู่ที่ 7 ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในสมัยก่อนบริเวณนี้เป็นป่าพง จึงเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า “ทุ่งรังสิต” ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่าเป็นพื้นที่ บริเวณกว้างใหญ่อุดมสมบูรณ์และมีแหล่งน้ำ จึงเปิดให้ประชาชนเข้ามาจับจองอาศัยทำกินและทรงโปรดให้บริษัท คุณาสยามทำการขุดคลอง 8 วา คลอง 6 วา และขุดคลองซอยต่าง ๆ ขึ้น รวมทั้งคลอง 13 หมู่ 7 ในปัจจุบันนี้ด้วย สำหรับบ้านคลองสิบสาม หมู่ 7 เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่แยกมาจากตำบลลำไทร ตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม 2532 ในขณะที่ ในชุมชนนี้มีโครงสร้างของผู้นำที่เป็นทางการ โดยมีผู้มีตำแหน่งที่สำคัญทางการเมืองการบริหารภายใน บ้านคลอง สิบสาม หมู่ที่ 7 ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ทั้งหมด 5 คน และ 5 ตำแหน่ง ดังนี้ 1) นางสาววิภา ผลเจริญ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน 2) นางสุภาพ สิงห์สัจย์ ดำรง ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน



3) นางสาวมาเรียม ดั่งเจริญ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 4) นายชาพีอ โกมินทร์ ดำรง ตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพื้ชอดม และ 5) นายสมคิด มานะพันธุ์ ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพื้ชอดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่มาจากตัวแทนพื้นที่บ้านคลองสิบสาม ขณะที่ในชุมชนบ้านคลองสิบสามแห่งนี้ จะมีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธ โดยมีผู้นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 475 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด และมีผู้นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด

สถานการณ์ความขัดแย้ง วิถีชีวิตและจารีตประเพณีถือว่ามีส่วนสำคัญกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชน บ้านคลองสิบสามแห่งนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากความแตกต่างทางศาสนานี้ส่งผลให้ชาวพุทธ และชาวมุสลิม มีวิถีในการดำรงชีวิตและจารีตประเพณีที่แตกต่างกันออกไป ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตประจำวันที่ต้องปฏิบัติตามหลักศาสนา ตลอดจนการปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ดังนั้นการดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามจารีตประเพณีของทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมจะต้องมีความสอดคล้องและไม่ขัดต่อกัน อีกทั้ง ต้องให้เกียรติและเคารพในวิถีการปฏิบัติตามหลักศาสนาซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินวิถีชีวิตร่วมกันของชาวพุทธและชาวมุสลิมนั้นเป็นไปอย่างปกติสุข

การพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพื้ชอดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทำการศึกษาข้อมูลผลวิจัยพบว่า ชุมชนสันติสุข หมายถึง ชุมชนที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กัน มีพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกัน คนในชุมชนได้ออกมามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยกัน และสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยสันติสุขที่ว่าด้วยปากท้อง เศรษฐกิจเองก็มีส่วนสำคัญในเรื่องสันติสุขที่ทุกคนจะต้องกินได้ ชาวบ้านทำมาหากินได้ มีงาน มีเงิน มีอาชีพรองรับคนในพื้นที่ มีความปลอดภัย ทั้งในชีวิต คนในชุมชนต้องมีความไว้วางใจกัน เชื่อใจกันไม่หวาดระแวงกันทั้งในระดับประชาชนกับประชาชน และประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ มิติความสัมพันธ์อันดีต่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ความรักใคร่ ประองตอง สัมครสมานสามัคคีกันดี ไม่มีการแบ่งแยกกันทางศาสนา ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ เนื่องจากชาวบ้านคลองสิบสามนั้น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาตั้งแต่เด็ก เด็กในชุมชนส่วนใหญ่จะเรียนที่โรงเรียนรวมราษฎร์สามัคคีที่ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลบึงคอไห อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับบ้านคลองสิบสาม และเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้านคลองสิบสามมากที่สุดด้วยบริบทของพื้นที่ที่มีชาวพุทธกับชาวมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้โรงเรียนรวมราษฎร์สามัคคีนี้ เป็นโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามปะปนกันอยู่ "...เรื่องความทะเลาะต่อยกันไม่ลงรอยกัน มีกันทุกบ้านแต่ที่รุนแรงไม่มี ส่วนใหญ่ก็เป็นญาติห่าง ๆ เป็นพี่น้องกัน หรือบางที่ก็รู้จักกันมาตั้งแต่รุ่นทวด.. เลยพอที่จะคุยและตกลงกันได้" มิติการเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันในวิถีการปฏิบัติตามหลักศาสนา ในการปฏิบัติทางศาสนาทั้งพุทธและมุสลิม โดยในส่วนมุสลิมจะมีการปฏิบัติศาสนกิจ ที่เรียกว่า การละหมาด วันละ 5 ครั้ง มัสยิดยามีอัลคอยลียะห์เป็นศูนย์กลางในการประกอบศาสนกิจของชาวมุสลิมในพื้นที่ปฏิบัติศาสนกิจตลอดทั้งวัน ในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งในแต่ละช่วงเวลานั้นมัสยิดยามีอัลคอยลียะห์ จะทำการเปิดเครื่องขยายเสียง ตามระยะเวลาดังกล่าว วันละ 5 ครั้ง ครั้งละประมาณ 5 นาที เพื่อเป็นการเตือนให้ชาวมุสลิมในบ้านคลองสิบสาม ทำการละหมาด ซึ่งเครื่องขยายเสียงนั้นจะดังไปทั้งบริเวณมัสยิดชาวพุทธที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนบ้านคลองสิบสาม จะไม่ถือโทษโกรธเคืองชาวมุสลิมแต่ประการใด เพราะจะถือว่าเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นการให้เกียรติศาสนาของแต่ละคน ทำให้มิติทางจารีตประเพณีกับพื้นฐานการจัดการความขัดแย้งนั้นมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาอย่างยาวนาน และแน่นแฟ้นจนมองข้ามในความต่างทางศาสนา ต่างวัฒนธรรม ต่างประเพณีไปจนสิ้น เห็นได้จากการไปเข้าร่วมประเพณีของกันและกัน ชาวพุทธก็ไปร่วมงานประเพณีของชาวมุสลิม ชาวมุสลิมก็ไปร่วมงานประเพณีของชาวพุทธ โดยมีการปฏิบัติร่วมกันในประเพณีต่าง ๆ เมื่อมีงานประเพณีหากไม่ขัดกับศาสนาของทั้งสองศาสนา ชุมชนแห่งนี้จะเข้าร่วมงาน เช่นงานเลี้ยงน้ำชาที่เกิดขึ้นโดยชาวมุสลิมชาวพุทธก็เข้าไปร่วมงานและร่วมระดมทุนผ่านการออกร้านของชุมชน

ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแห่งนี้ "...สมัยก่อนอยู่กันมานานคนเฒ่าคนแก่ ของที่นี้รู้จักกันหมด มีคนนับถือมาก ถ้าชาวบ้านหรือลูกหลานที่เป็นคนในพื้นที่เรื่องทะเลาะกัน ก็จะคุยกันได้"

2. เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม

จากการที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ได้ผลการวิจัยในพื้นที่เพื่อกลไกการจัดการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์งานวิจัยในข้อ 2 นี้ โดยคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทำการศึกษาข้อมูล ได้ผลการวิจัย ดังนี้ 1) จัดโครงสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ระหว่างไทย - พุทธอิสลามมีการแบ่งการจัดที่อยู่อาศัยผ่านการตัดสินใจในชุมชนเป็นสัดส่วน 2) โครงสร้างของผู้นำชุมชนกับการจัดการความขัดแย้ง ในการปกครองจะมีการแบ่งสัดส่วนการปกครองของผู้นำด้านมุสลิม - พุทธ ซึ่งเกิดข้อขัดแย้ง เป็นธรรมเนียมการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาหลายทศวรรษ 3) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน (นักวิจัยชุมชน) การสร้างชุมชนสันติสุข โดยได้กำหนดคณะกรรมการดำเนินงาน โดยประกอบไปด้วยผู้นำชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งที่อยู่อาศัยของประชาชนบ้านคลองสิบสามทั้ง 6 ซอย โดยกรรมการดำเนินงานที่เป็นตัวแทนชุมชนจะสำรวจปัญหาข้อเท็จจริงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายใน ตำบลพิชอุดม และนำมาทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้งชุมชนกับผู้วิจัย เพื่อจัดทำเป็นข้อมูลความขัดแย้งในพื้นที่ 4) รูปแบบกลไกการจัดการความขัดแย้งตำบลพิชอุดม พัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ประกอบไปด้วย เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งจะนำไปสู่การพิจารณาข้อขัดแย้ง 2 กรณี กรณีแรก หากเป็น ข้อขัดแย้งสามารถเข้าร่วมโดยการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะนำไปสู่ คณะกรรมการสันติสุขชุมชนดำเนินการโดยการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งจะดำเนินการจนเกิดทั้งผลข้อยุติได้และยุติข้อขัดแย้งไม่ได้ ในกรณีสอง คือ ไม่มีการขอเข้าร่วมยุติธรรมสมานฉันท์ และ 5) ธรรมนูญชุมชน: กลไกในการสร้างสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม มุสลิม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ชุมชนแห่งนี้ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเพื่อให้เกิดการรวมพลัง และมุ่งสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง จนบรรลุข้อตกลงเป็นข้อกำหนดร่วมกัน เรียกว่า "ธรรมนูญการจัดการความขัดแย้งตำบลพิชอุดมเพื่อชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม"

3. เพื่อถอดบทเรียนกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

จากการที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่และได้มีการถอดบทเรียนการจัดการความขัดแย้งชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 3 โดยมีผลการวิจัย ดังนี้ จากข้อมูลของการทำงานร่วมกันกับผู้ใหญ่บ้านและแกนนำได้พบปัญหาสำคัญ จากการที่ทีมผู้วิจัยและทีมคณะกรรมการดำเนินงาน (นักวิจัยชุมชน) การสร้างชุมชนสันติสุขได้ทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ประเด็นปัญหาความขัดแย้งชุมชน จัดเวทีประชุมชาวบ้าน เพื่อเก็บข้อมูลทั้งสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม และกลุ่มเฉพาะ จัดเสวนา ตลอดจนจัดทำธรรมนูญชุมชน และได้ติดตามข้อมูลสถานการณ์แก้ไขความขัดแย้งและสมานฉันท์ภายหลังทำข้อตกลงธรรมนูญชุมชน ซึ่งสามารถแยกประเด็นความขัดแย้งในชุมชน ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และการดำเนินการจัดการความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนสันติสุข เป็นกรณีศึกษา ดังนี้ 1) ความขัดแย้งจากปัญหาที่ดินทำกิน 2) ความขัดแย้งจากปัญหาการทะเลาะวิวาท 3) ความขัดแย้งจากปัญหาการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม 4) ความขัดแย้งจากปัญหายาเสพติด 5) ความขัดแย้งจากปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค ทำการเกษตร และมีการแย่งน้ำกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมและเกษตรกร และ 6) ความขัดแย้งจากปัญหาที่เกษตรกรผู้ทำนาไม่มีอำนาจต่อรองนายทุน การวิจัยพบว่า ธรรมนูญชุมชนช่วยลดปัญหาการขัดแย้งลงได้ทำให้ยุติข้อขัดแย้งลงได้โดยไม่ต้องนำไปข้อขัดแย้งไปเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลักอันเป็นนำหลักกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้โดยสามารถยุติความขัดแย้งโดยใช้ชุมชนเป็นพลังเสริม



อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากการผลสรุปการดำเนินงานวิจัย จะพบว่า สามารถสรุปผลการวิจัยได้ครบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หากพิจารณาโดยการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นสามารถอภิปรายผลงานวิจัยได้ ดังนี้

การทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชนสันติสุขไทยพุทธ - มุสลิม

เป็นศึกษาและวิเคราะห์บริบทในพื้นที่เพื่อการสร้างความเข้าใจลักษณะเฉพาะตัวของพื้นที่คลอง 13 ที่เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์อย่างยาวนานมากกว่า 100 ปี ที่จุดเริ่มต้นของชุมชนแห่งนี้มีที่เกิดจากการขุดคลองรังสิต ในสมัยรัชกาลที่ 5 ในขณะที่บริเวณแห่งนี้เป็นพื้นที่ดินทำกินในการเพาะปลูกโดยเฉพาะชุมชนแห่งนี้มีอาชีพหลักที่เริ่มจากการทำนา จากการขุดคลองรังสิตส่งผลให้อาชีพการทำนาเป็นการเร่งการเกษตรในเชิงพาณิชย์หลังจากสงครามไทยในยุคนั้นเริ่มการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่พื้นที่แห่งนี้มีการความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก การอพยพผู้คนเข้ามาในรูปของแรงงานขุดคลอง การอพยพเพื่อมาทำกินเป็นเกษตรกรรมส่งผลต่อการขยายตัวของชุมชนแห่งนี้ซึ่งมีคนไทยพุทธ และมุสลิมเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีการแบ่งโครงสร้างการปกครองที่มีสัดส่วนของชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในการปกครองดูแลชุมชนแห่งนี้ร่วมกัน จะเห็นได้ว่าประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ นอร์เบิร์ต โรเปอร์ส ที่ได้กล่าวถึงเรื่อง พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนในซึ่งสามารถแก้ปัญหาขัดแย้งยึดเยื้อเรื่อยไปสู่สันติภาพที่ยุติธรรมและยั่งยืนโดยคนในชุมชน (นอร์เบิร์ต โรเปอร์ส, 2556) โดยเน้นให้ชุมชนนั้นมีความสมานฉันท์สังคมที่ยั่งยืนให้คนในชุมชนมีทัศนคติและความคิดเห็นของคนที่ไม่เน้นความเกลียดชังซึ่งกันและกัน โดยเน้นให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันที่มีความเป็นพหุลักษณะทางศาสนาและชาติพันธุ์ ซึ่งชุมชนพีชอุดมมีทั้งกลุ่มคนที่เป็นทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งจะเน้นให้คนในชุมชนมีสภาวะทางจิตใจและสังคมสมานฉันท์กลมเกลียว มีความยุติธรรมและเท่าเทียมกัน และเกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนความเห็นอกเห็นใจกันและกัน เพื่อให้สภาวะที่ชุมชนที่อาศัยอยู่มีความสงบสุข ปราศจากความรุนแรง ผู้คนมีสิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความเคารพ ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ มีความยุติธรรม และ สมดุลทางธรรมชาติ (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2558)

กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม

ในงานวิจัยนี้มีประเด็นที่น่าสนใจในการสร้างกลไกพัฒนาสันติสุขชุมชนวิถีไทยพุทธ มุสลิม โดยมีการตั้งธรรมนูญชุมชนขึ้น โดยมีหลักสำคัญของธรรมนูญชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน) ในการจัดตั้งธรรมนูญชุมชนมีหลักสำคัญที่สรุปไว้ 7 ขั้นตอน คือ 1) ชุมชนต้องคิดเองลงมือทำเองและไม่ลอกเลียนแบบจากชุมชนอื่น 2) ชุมชนต้องผานพลังมุ่งสู่การปฏิบัติ 3) ชุมชนต้องเริ่มต้นจากสิ่งที่ชุมชนอยากทำให้สำเร็จหรือสิ่งที่พอทำได้ก่อนเป็นลำดับแรก 4) ชุมชนจะต้องลงมือทำทันทีอย่าคิดอย่างเดียว 5) ชุมชนต้องวางแผน ลงมือวัดผล และปรับปรุง กล่าวคือ ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ หรือแนวทาง เทคนิคใหม่ ๆ มาปรับใช้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้เป็นวงจรการพัฒนา โดยเริ่มจากวางแผน ลงมือปฏิบัติ วัดผล หรือประเมิน และปรับปรุงพัฒนาควรมีการทบทวนอย่างสม่ำเสมออย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้ง เพื่อค้นหาข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติม เพื่อให้ทันกับกระแสหรือบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป 6) ชุมชนต้องหาเพื่อนร่วมอุดมการณ์เพื่อให้เกิดการเดินหน้าต่อไป เมื่อจัดทำธรรมนูญแล้วต้องมีการขยายผล และสร้างกระบวนการเรียนรู้ในเครือข่าย หาเพื่อนร่วมอุดมการณ์เดียวกัน เช่น หน่วยงานในระดับตำบล เพื่อให้เกิดการถักทอเป็นขบวนการเดียวกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายไปสู่เครือข่ายอื่น ๆ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมพลังให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และประการสุดท้าย คือ และ 7) ชุมชนต้องมองที่ความสุขเป็นหลัก (ศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน), 2562) ในขณะที่แนวแนวคิดของ ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี ที่ได้กล่าวถึงเรื่องของสันติภาพว่ากระบวนการสันติภาพ คือ ลำดับของช่วงเวลา ขั้นตอน และกิจกรรมทางการเมืองและสังคมในหลายระดับเพื่อยุติความรุนแรงทางการเมืองและเพื่อแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งยึดเยื้อเรื่อยไปสู่สันติภาพที่ยุติธรรมและยั่งยืน” (ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, 2567) ผลจากการวิจัยพบว่า ธรรมนูญชุมชนช่วยลดปัญหา

การขัดแย้งลงได้ทำให้ยุติข้อขัดแย้งลงได้โดยไม่ต้องนำไปข้อขัดแย้งไปเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลักอันเป็นนำหลัก กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้โดยสามารถยุติความขัดแย้งโดยใช้แนวชุมชน เป็นพลังเสริม (Empowerment)

การถอดบทเรียนการจัดการความขัดแย้งชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพืชมุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

การจัดการความขัดแย้งตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพืชมุดม โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ให้ความหมายว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ การแก้ปัญหาพฤติกรรมเชิงอาชญากรรมที่ยืดหยุ่นและเน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถใช้เป็นส่วนเสริมหรือเป็นทางเลือก ในการอำนวยความสะดวก กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถยกระดับการเข้าถึงความยุติธรรม โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับความเสียหาย โดยหลักการสำคัญของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีหลักการ สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. มองว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นมิใช่เป็นเพียงแค่การกระทำผิดกฎหมายที่ต้องนำตัวผู้กระทำความผิด มาลงโทษ แต่มองว่าการก่ออาชญากรรมนั้นทำให้เกิดความเสียหายด้วย และความเสียหายที่แท้จริงนั้นส่งผล กระทบโดยตรงกับผู้เสียหาย

2. กระบวนการยุติธรรมนั้นไม่ควรจะมุ่งเน้นเพียงแต่นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ควรเน้นเยียวยาบรรเทาความเสียหายแก่ทุกฝ่ายให้กลับคืนสู่สภาวะเดิม

3. รัฐไม่ควรผูกขาดการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยเพียงอย่างเดียว แต่ควร เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือเหยื่อ ผู้กระทำความผิด และชุมชนได้เข้ามามีโอกาสในการจัดการปัญหาดังกล่าวด้วย” (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545)

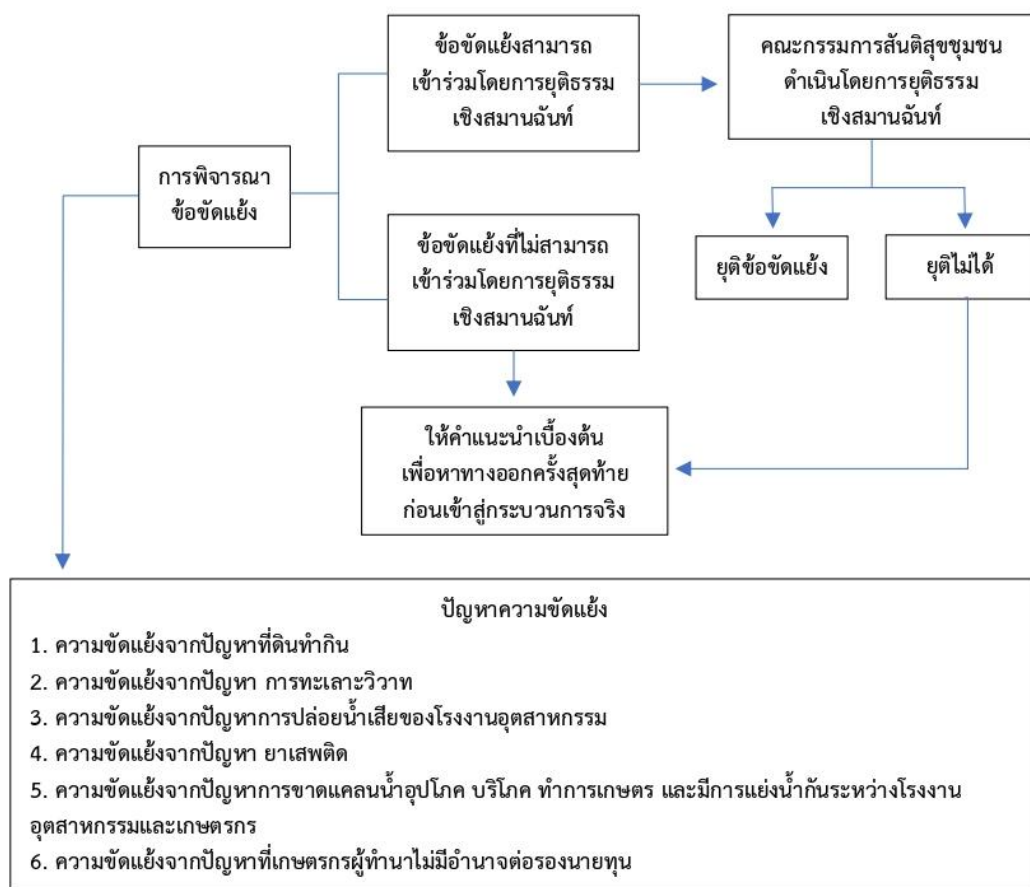
“การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันระงับ ข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทที่ดำเนินการในชั้นศาลและในชั้นการบังคับคดี (พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, 2562) กำหนดให้ นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนด ไว้เป็นกฎหมายกลาง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนมาใช้ ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีด้วย ทำให้ปริมาณคดีเข้ามาศาลลดลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ในสังคม และลดจำนวนงบประมาณของรัฐที่ต้องใช้ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (ดิเรก ควรสมาคม, 2563) ซึ่งตำบลพืชมุดมมีการ ดำเนินการจัดการความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนสันติสุข ดังนี้ 1) ความขัดแย้งจากปัญหาที่ดินทำกิน 2) ความขัดแย้ง จากปัญหาการทะเลาะวิวาท 3) ความขัดแย้งจากปัญหาการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม 4) ความขัดแย้ง จากปัญหายาเสพติด 5) ความขัดแย้งจากปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค ทำการเกษตร และมีการแย่งน้ำกัน ระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมและเกษตรกร และ 6) ความขัดแย้งจากปัญหาที่เกษตรกรผู้ทำนาไม่มีอำนาจต่อรอง นายทุน หากพิจารณาจากข้อมูลการจัดการความขัดแย้งของชุมชนตำบลพืชมุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 6 ประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสอดคล้องความเห็นของ Goldstein, H. เป็นผู้นำทฤษฎีนี้เพื่อใช้แก้ปัญหาใน กิจการของตำรวจ กล่าวคือ “ผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนต้องมีส่วนร่วมร่วมกัน หมายถึง หากการเจรจาเป็นผลสำเร็จ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เข้าร่วมเจรจาภายใต้สภาพสังคมที่แตกต่างกัน” (Goldstein, H., 1990) ความขัดแย้ง การแก่งแย่งชิงดีกัน ใน สังคม ทฤษฎีการแก้ปัญหาหนึ่งจึงได้ศึกษาปัญหาและหาทางแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกัน เป็นหลักโดยมีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ 1) แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้งและแก้ไขในแต่ละ ปัญหาแยกต่างหากออกจากกัน 2) เน้นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมการเสียสละและความต้องการของคู่ความ



มองข้ามความแตกต่างทางด้านฐานะ 3) หาทางประสานผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายให้ผนึกเข้าเป็นประโยชน์ร่วมกัน 4) คิดหาทางเลือกหลายวิธีซึ่งคู่ความจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และ 5) ยืนยันการใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือกเข้าใจและแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด (ทวิตรา เจริญ, 2560) ในขณะเดียวกันหากพิจารณาการจัดการความขัดแย้งที่เป็นจุดสำคัญ คือ เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวิตรา เจริญ กล่าวไว้ว่า “ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าคนที่คนในชุมชนร่วมกันมีส่วนในการป้องกันอาชญากรรมและแสดงความพยายามฟื้นฟูสัมพันธ์ภาพที่กระหว่างเพื่อนบ้านของตนนั้นจะช่วยลดอาชญากรรมและความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมได้โดยตรง รวมทั้งเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการควบคุมสังคมทางอ้อมได้” (ทวิตรา เจริญ, 2560) ดังนั้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างพลังชุมชนจึงควรทำงานกับกลุ่มผู้พักอาศัยและชุมชนในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม โดยควรมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์กับชุมชนและเพื่อความพึงพอใจของสาธารณะชนต่อการทำงานของหน่วยงาน เพราะในทางปฏิบัติหากผู้ปฏิบัติไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนแล้วจะเป็นการยากที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

กลไกการในการสร้างชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่บัญญัติไว้ในธรรมนูญชุมชน โดยสรุปกลไกการจัดการความขัดแย้งดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1 กลไกการในการสร้างชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - มุสลิม
ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

จากภาพที่ 1 เป็นการแสดงให้เห็นถึงการทำงานของของกลไกในการสร้างชุมชนสันติสุขโดยเวลามีประเด็นปัญหาความขัดแย้งเข้ามาจะมีวิธีการจัดการความขัดแย้งผ่านคณะกรรมการสันติสุขชุมชนดำเนินโดยการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่คณะผู้วิจัยได้จากการศึกษาชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ศึกษาทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนในการสร้างชุมชนสันติสุขไทยพุทธ - อิสลาม และสร้างกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม รวมถึงถอดบทเรียนกลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยผลการวิจัยสรุปได้ว่าชุมชนสามารถสร้างกลไกในการระงับความขัดแย้งของชุมชนจนนำไปสู่สันติสุขได้โดยผ่านคณะกรรมการสันติสุขชุมชนภายใต้ธรรมนูญการจัดการความขัดแย้ง ตำบลพีชอุดม เพื่อชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1) ควรขยายผลประเด็น “กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม” ในพื้นที่ ที่มีสภาพใกล้เคียง เพื่อนำไปทดลองใช้ และสร้างกระบวนการ และองค์ความรู้ใหม่ และ 2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบริบทสังคมไทย พุทธและอิสลาม ควรนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนสันติสุข ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) การพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ 2) การจัดการความขัดแย้งของชุมชนผ่านการสร้างกลไกการพัฒนาสันติสุข

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “กลไกการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามวิถีไทยพุทธ - อิสลาม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ได้รับทุนสนับสนุนวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล วิชาญสุรศักดิ์. (2560). การจัดการความขัดแย้งในงานพัฒนาชุมชน. Veridian E-Journal Silpakorn University, 10(3), 1688-1700.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2545). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- คัมภีร์ ทองพูน. (2554). บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2560). โครงการถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ดิเรก ควรสมาคม. (2563). ความรู้ทั่วไปและหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2562). ธรรมนูญชุมชน สร้างสุขบนฐานที่สมดุล. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://shorturl.asia/tRUuL>
- ทวิตรา เจริญ. (2560). รายงานฉบับสมบูรณ์เรื่องการเสริมสร้างแนวความคิดกระบวนการยุติธรรมชุมชนภายใต้บริบทของกฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.



- นอร์เบิร์ต โรเปอร์ส. (2556). ปาฐกถา IPP ในบริบทของ PPP พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจาก "คนใน" ภายใต้ บริบทของกระบวนการสันติภาพปาตานี ใน กระบวนการสันติภาพปาตานีในบริบทอาเซียน. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/nDB1L>
- พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 67 ก หน้า 1-21 (22 พฤษภาคม 2562).
- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2567). “ต้นแบบสันติภาพและสันติศึกษาในกรอบคิดของ Johan Galtung: ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม”. วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา (Conflict and Peace Studies Journal CPSJ), 3(1), 1-15.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2558). การสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมทางศาสนาชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชุมชน มุสลิมภาคเหนือของประเทศไทย ใน ชายแดนกับความหลากหลายของระบบความเชื่อ: การช่วงชิงพื้นที่ ศักดิ์สิทธิ์ และการครอบงำเชิงสัญลักษณ์. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Goldstein, H. (1990). Problem oriented policing. New York: McGraw-Hill.

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้*

MANAGEMENT MODEL OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON THE PRINCIPLES OF BUDDHIST INTEGRATION FOR THE SOUTHERN GENERAL EDUCATION DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES SCHOOLS

พระครูธรรมธกิจจา กิตติญาโณ (ห้องโสภณ)*, พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สุเมธ สุเมธโอ), วีระพงษ์ สมเขายใหญ่

Phrakhru Thammathorakitcha Kittiyano (Hongsoha)*, Phrakhru Sumetpariyattikhun (Sumet Sumetho), Teeraphong Somkhaoyai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6203502001@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศึกษาสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ 3) นำเสนอรูปแบบการบริหารฯ และ 4) ประเมินรูปแบบ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 117 รูป/คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 73 รูป/คน ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์ 9 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ผู้ร่วมสัมมนา 9 รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 20 รูป/คน และผู้ประเมินรูปแบบ 30 รูป/คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้กรอบอิทธิบาท 4 เป็นแนวทาง ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) ส่วนความต้องการจำเป็น มีค่าอยู่ในระดับสูง (PNI = 0.812) 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีหลักการสำคัญ คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง และการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน คือ วิชาการ บุคคล งบประมาณ ความสัมพันธ์กับชุมชน และงานทั่วไป โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นแกนกลาง 3) การนำเสนอรูปแบบต่อกลุ่มสนทนาและผู้เชี่ยวชาญได้รับการยอมรับในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการบริหารงบประมาณและบุคคล และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.82$) รองลงมา คือ ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.79$) และความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.76$)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, พุทธบูรณาการ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This study aimed to: 1) Examine the current status, expectations, and essential needs for developing the administration of Southern Thailand's general education division of Pali schools; 2) Develop a school administration model based on Buddhist integration principles; 3) Present the



developed administration model; and 4) Evaluate the model. A mixed-methods research design was employed. The sample included 117 teachers and educational personnel, and 73 key informants, consisting of 9 interviewees, 5 experts, 9 seminar participants, 20 focus group participants, and 30 model evaluators. Research instruments comprised questionnaires, in-depth interviews, focus group discussions, and evaluation forms. Data analysis employed frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis, guided by the Four Factors of Success (Ithipatha 4). Findings revealed that: 1) The current administrative status was low ($\bar{X} = 2.48$), expectations were very high ($\bar{X} = 4.54$), and essential needs were high (PNI = 0.812); 2) The developed model emphasized student-centeredness, integration of Dhamma into daily life, and participatory management, with five main components: academics, personnel, budget, community relations, and general administration, centered on Ithipatha 4; 3) The model presentation to focus groups and experts was highly accepted, particularly regarding budget and personnel management; and 4) The model evaluation indicated the highest level overall, with usefulness rated highest ($\bar{X} = 4.82$), followed by feasibility ($\bar{X} = 4.79$) and appropriateness ($\bar{X} = 4.76$).

Keywords: Management Model, Buddhist Integration, Buddhist Schools

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนามนุษย์และสังคม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและคุณธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาศาสนทายาท ให้มีความรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ นโยบายและแผนการพัฒนาศึกษาของชาติได้กำหนดให้การศึกษาไทยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553) การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการสร้างบุคลากรทางศาสนาที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางโลกและทางธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมไทยร่วมสมัย และยังเป็นการสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์และรัฐที่ต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้เท่าเทียมกับการศึกษาสามัญทั่วไป

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า ในภาพรวมด้านการบริหารจัดการ (Management) ขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และบุคลากรมีความต้องการให้มีกรอบกฎหมายสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอย่างชัดเจนอยู่ในระดับสูง ด้านบุคลากร (Man) พบว่า มีความไม่มั่นคงในการทำงาน ขาดหลักประกันความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และขาดขวัญกำลังใจ เนื่องจากค่าตอบแทนไม่สอดคล้องกับคุณวุฒิ ด้านการเงิน (Money) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) พบการขาดแคลนอุปกรณ์และทรัพยากรสนับสนุนการศึกษา รวมถึงระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความเสี่ยงและข้อจำกัดในการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ เกิดจากปัญหาด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน และด้านวัสดุอุปกรณ์ ตามลำดับ (พระครูปริยัติปัญญธรร (ปริยัติปัญญธรร), 2560)

สภาพการบริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้ โดยเฉพาะกลุ่มที่ 2 ครอบคลุม จังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี ยะลา หนองสงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี และพัทลุง ยังคงเผชิญความท้าทายทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ความพร้อมของบุคลากร และการสนับสนุนทรัพยากร หลายโรงเรียนขาดเอกภาพ

และทิศทางที่ชัดเจน ทำให้การพัฒนาและสร้างศาสนทายาทยังไม่เต็มประสิทธิภาพ (พระครูสิริวิชัยบรรหาร (เกียรติศักดิ์), 2567) การบริหารตามหลักพุทธบูรณาการ ซึ่งผสมผสานพุทธบริหาร หลักธรรม และแนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จึงเป็นแนวทางสำคัญ นักบริหารต้องมีคุณลักษณะครบถ้วน ทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม พร้อมใช้สไตล์การบริหารที่เหมาะสม แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ อัตตาธิปไตย ถือว่าตนเองเป็นใหญ่ ทำให้งานสำเร็จแต่เสียคน โลกธิปไตย ถือคนเป็นใหญ่ ขาดการตัดสินใจ ทำให้องค์กรสูญหาย และธรรมาธิปไตย ยึดหลักธรรมเป็นสำคัญ รับฟังทุกฝ่าย แยกเรื่องงานจากความขัดแย้งส่วนตัว และเน้นผลสัมฤทธิ์ อย่างยั่งยืน (ช.ชา. (ไทย) 27/244/531) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การบริหารแบบธรรมาธิปไตยจึงสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 และช่วยสร้างพันธสัญญา ความร่วมมือ และความมั่นคงให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีประสิทธิภาพและยั่งยืนทั้งด้านการศึกษาและการสืบทอดพระพุทธศาสนา

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้” จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณธรรมและศักยภาพ ตลอดจนเป็นรากฐานในการขับเคลื่อนการศึกษาเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้
4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Method) โดยให้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสนับสนุน แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น 2) พัฒนารูปแบบการบริหาร 3) ประเมินรูปแบบ และ 4) เสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรหลักในการวิจัย ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ จำนวน 117 รูป/คน โดยกลุ่มตัวอย่างถูกเลือกด้วยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามตาราง Krejcie & Morgan ที่ค่าคลาดเคลื่อน 5% และความเชื่อมั่น 95% สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งตามระยะการดำเนินงาน 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น: ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ จำนวน 9 รูป/คน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารที่เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้บริหาร คณะสงฆ์ และพระสงฆ์ จำนวน 9 รูป/คน ระยะที่ 3 ประเมินและยืนยันรูปแบบด้วย Focus Group Discussion โดยครูและบุคลากร จำนวน 20 รูป/คน และระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ โดยผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 รูป/คน



3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 1.00 ทุกข้อ) และทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วย Cronbach's Alpha ได้ค่ารวม 0.895 ถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลทำทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามผ่าน QR Code Google Form ได้คืนครบ 117 ฉบับ (100%) ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิใช้การบันทึกทั้งลายลักษณ์ภาพนิ่ง และวิดีโอ รวมถึงการจัดสนทนากลุ่มและสัมมนาออนไลน์โดย Google Meet ข้อมูลถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อใช้วิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงปริมาณใช้สถิติ เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม รวมถึงการประเมินรูปแบบโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อนำเสนอในรูปแบบตารางและคำบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาศึกษาสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาพรวม

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
สภาพปัจจุบัน				
1. ด้านการบริหารวิชาการ	2.46	0.76	น้อย	3
2. ด้านการบริหารงานบุคคล	2.48	0.73	น้อย	2
3. ด้านการบริหารงบประมาณ	2.46	0.74	น้อย	4
4. ด้านการบริหารทั่วไป	2.52	0.76	ปานกลาง	1
ภาพรวม	2.48	0.74	น้อย	
สภาพที่คาดหวัง				
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.57	0.57	มากที่สุด	1
2. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.54	0.56	มากที่สุด	2
3. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.53	0.60	มากที่สุด	3
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.53	0.58	มากที่สุด	4
ภาพรวม	4.54	0.57	มากที่สุด	
ความต้องการจำเป็น				
	D	I	PNIModified (I - D) / D)	ลำดับ
1. ด้านการบริหารวิชาการ	2.44	4.55	0.857	1
2. ด้านการบริหารงานบุคคล	2.54	4.52	0.779	4
3. ด้านการบริหารงบประมาณ	2.52	4.53	0.798	3
4. ด้านการบริหารทั่วไป	2.51	4.54	0.808	2
ภาพรวม	2.50	4.53	0.812	

จากตารางที่ 1 พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.74) โดยด้านบริหารงานทั่วไปสูงสุด ($\bar{X} = 2.52$) รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 2.48$) ส่วนงบประมาณต่ำสุด ($\bar{X} = 2.46$) ผลเชิงคุณภาพชี้ว่าปัญหาหลักมาจากงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ ส่งผลให้งานวิชาการและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทำได้จำกัด 2) สภาพที่คาดหวัง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคาดหวังการบริหารในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.57) โดยด้านบริหารวิชาการสูงสุด ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมา คือ ด้านบริหารงานทั่วไป ($\bar{X} = 4.53$) ผลเชิงคุณภาพสะท้อนว่าผู้บริหาร ครู และพระสอนธรรมะ ต้องการให้โรงเรียนมีการบริหารเข้มแข็ง โดยเฉพาะการพัฒนางานวิชาการควบคู่คุณธรรม เพื่อให้เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาเชิงพุทธ และ 3) ความต้องการจำเป็น ความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ในระดับสูง (PNI = 0.812) โดยด้านการบริหารวิชาการสูงสุด (PNI = 0.857) รองลงมา คือ ด้านบริหารทั่วไป (PNI = 0.808) ส่วนงานบุคลากรต่ำสุด (PNI = 0.779) ผลเชิงคุณภาพชี้ว่าความต้องการสำคัญ คือ การพัฒนาการเรียนการสอน การบริหารจัดการที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน และการสนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมครู และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้ ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญทำให้ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ ดังนี้

2.1 ชื่อรูปแบบ “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้”

2.2 หลักการของรูปแบบ การบริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาภิกษุสามเณรแบบองค์รวม (Whole Person Development) ครอบคลุมวิชาการ จริยธรรม และจิตวิญญาณ โดยใช้ อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำคัญ ได้แก่ ฉันทะ (ความรักและความพอใจในงาน) วิริยะ (ความเพียรและความพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่และตั้งใจจริง) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรองรอบคอบ) นอกจากนี้ยังยึดแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง และส่งเสริมการมีส่วนร่วม

2.3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักพุทธธรรม 2) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาภิกษุสามเณรอย่างรอบด้าน ทั้งวิชาการและคุณธรรม 3) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม และ 4) เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ภาคใต้

2.4 องค์ประกอบของการบริหาร การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคใต้ มี 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ พัฒนาความรู้ควบคู่คุณธรรม ครูเป็นผู้นำทั้งปัญญาและศีลธรรม 2) ด้านบุคลากร บุคลากรทำงานด้วยความตั้งใจและความสุข รู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร 3) ด้านงบประมาณและทรัพยากร บริหารด้วยความพอเพียง โปร่งใส และมีคุณธรรม 4) ด้านความสัมพันธ์ชุมชน สร้างความร่วมมือแน่นแฟ้นกับชุมชนและคณะสงฆ์ และ 5) ด้านการบริหารทั่วไป พัฒนาสภาพแวดล้อมสอดคล้องวิถีสงฆ์ ส่งเสริมคุณธรรม ระเบียบ และสมาธิ

2.5 การดำเนินการ ได้แก่ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจ (ฉันทะ) สร้างแรงจูงใจ อบรมอิทธิบาท 4 และวัฒนธรรมองค์กร 2) วางแผน (จิตตะ + วิริยะ) ประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย โครงการ และงบประมาณ 3) ดำเนินงาน (วิริยะ + จิตตะ) ปฏิบัติงานด้วยความเพียร สนับสนุนทรัพยากร และติดตามผล 4) ประเมินและสะท้อนผล (วิมังสา) - รวบรวม วิเคราะห์ และจัดเวที Reflection และ 5) ปรับปรุงและพัฒนา (วิมังสา + ฉันทะ) - นำผลประเมินปรับแผน จุดประกายแรงบันดาลใจ และสื่อสารความสำเร็จ

2.6 ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากร 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะสงฆ์ และ 4) การจัดระบบติดตามที่มีประสิทธิภาพ



3. ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการได้รับการยืนยันและปรับปรุงผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ส่วนใหญ่เห็นชอบกับแนวทางที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม ทักษะชีวิต และการอยู่ร่วมกับสังคม รูปแบบนี้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคใต้ ข้อเสนอแนะจากกลุ่มเน้นการปรับปรุงภาษาและวิธีนำเสนอให้เข้าใจง่ายและเป็นสากล พร้อมพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูให้สามารถประยุกต์หลักพุทธบูรณาการในการวางแผน บริหารจัดการ การเรียนการสอน และสร้างสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ รูปแบบยังเชื่อมโยงกับชุมชนและครอบครัวเพื่อสร้างความร่วมมือและความยั่งยืน ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่พอใจกับแนวทางและเห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง พร้อมแนะนำให้ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน สรุปได้ว่ารูปแบบนี้ไม่เพียงยกระดับคุณภาพผู้เรียนและบุคลากร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และครอบครัว นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนในระยะยาว

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ความเหมาะสม				
1. ชื่อคู่มือ	4.80	0.41	มากที่สุด	2
2. หลักการของคู่มือ	4.70	0.52	มากที่สุด	5
3. วัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.79	0.35	มากที่สุด	3
4. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.69	0.50	มากที่สุด	5
5. วิธีดำเนินการ	4.81	0.41	มากที่สุด	1
6. ปัจจัยความสำเร็จ	4.75	0.44	มากที่สุด	4
ด้านที่ 1 การบริหารวิชาการ	4.83	0.38	มากที่สุด	4
ด้านที่ 2 การบริหารบุคคล	4.70	0.56	มากที่สุด	5
ด้านที่ 3 การบริหารงบประมาณ/ทรัพยากร	4.87	0.27	มากที่สุด	2
ด้านที่ 4 การบริหารความสัมพันธ์ชุมชน	4.93	0.24	มากที่สุด	1
ด้านที่ 5 การบริหารทั่วไป	4.84	0.26	มากที่สุด	3
ภาพรวม	4.76	0.34	มากที่สุด	
ความเป็นไปได้				
1. ชื่อคู่มือ	4.78	0.40	มาก	2
2. หลักการของคู่มือ	4.69	0.51	มากที่สุด	5
3. วัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.78	0.34	มากที่สุด	6
4. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.69	0.51	มากที่สุด	9
5. วิธีดำเนินการ	4.79	0.40	มากที่สุด	1
6. ปัจจัยความสำเร็จ	4.74	0.43	มากที่สุด	4

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ (ต่อ)

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ความเป็นไปได้				
ด้านที่ 1 การบริหารวิชาการ	4.82	0.36	มากที่สุด	4
ด้านที่ 2 การบริหารบุคคล	4.69	0.55	มากที่สุด	5
ด้านที่ 3 การบริหารงบประมาณ/ทรัพยากร	4.86	0.26	มากที่สุด	2
ด้านที่ 4 การบริหารความสัมพันธ์ชุมชน	4.92	0.23	มากที่สุด	1
ด้านที่ 5 การบริหารทั่วไป	4.82	0.25	มากที่สุด	3
ภาพรวม	4.79	0.33	มากที่สุด	
ความเป็นประโยชน์				
1. ชื่อคู่มือ	4.82	0.44	มาก	2
2. หลักการของคู่มือ	4.72	0.54	มากที่สุด	5
3. วัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.81	0.37	มากที่สุด	3
4. องค์ประกอบของรูปแบบ	4.71	0.56	มากที่สุด	8
5. วิธีดำเนินการ	4.83	0.44	มากที่สุด	1
6. ปัจจัยความสำเร็จ	4.77	0.46	มากที่สุด	4
ด้านที่ 1 การบริหารวิชาการ	4.84	0.40	มากที่สุด	4
ด้านที่ 2 การบริหารบุคคล	4.72	0.58	มากที่สุด	5
ด้านที่ 3 การบริหารงบประมาณ/ทรัพยากร	4.89	0.29	มากที่สุด	2
ด้านที่ 4 การบริหารความสัมพันธ์ชุมชน	4.94	0.26	มากที่สุด	1
ด้านที่ 5 การบริหารทั่วไป	4.87	0.28	มากที่สุด	3
ภาพรวม	4.82	0.35	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาพรวมความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.82 - 4.76$, S.D. = 0.33 - 0.35) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในทุกด้าน คือ “วิธีดำเนินการ” และข้อที่ต่ำสุด คือ “ชื่อคู่มือและหลักการของคู่มือ” การประเมินสภาพปัจจุบันพบว่า การบริหารสถานศึกษายังมีข้อจำกัด ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.74) โดยด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านบริหารทั่วไปสูงสุด ข้อจำกัดสำคัญมาจากบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ ส่งผลต่อการพัฒนางานวิชาการ ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ว่าบุคลากรมีภาระงานหลากหลายและขาดทรัพยากรสนับสนุน สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.57) โดยเน้นการบริหารวิชาการ งานทั่วไป และการพัฒนาผู้เรียนด้านวิชาการ คุณธรรม และจริยธรรม ส่วนความต้องการจำเป็นรวมอยู่ในระดับสูง (PNI = 0.812) เน้นด้านบริหารวิชาการสูงสุด (PNI = 0.857) รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีหลักการสำคัญ คือ การพัฒนามนุษย์สามเอนกแบบองค์รวม (Whole Person Development) โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ครอบคลุมทุกมิติ ได้แก่ การบริหารวิชาการ บุคลากร งบประมาณ ความสัมพันธ์ชุมชน และการบริหารทั่วไป เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง และการบริหารแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงานแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ สร้างความรู้ความเข้าใจ (ฉันทะ) วางแผน (จิตตะ + วิริยะ) ปฏิบัติตามแผน (วิริยะ + จิตตะ) ประเมินและสะท้อนผล (วิมังสา) และปรับปรุงพัฒนา (วิมังสา + ฉันทะ) ปัจจัยความสำเร็จสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือของบุคลากร การมีส่วนร่วม



ของชุมชนและคณะสงฆ์ และระบบติดตามที่มีประสิทธิภาพ ผลการนำเสนอรูปแบบได้รับการยืนยันจากผู้บริหาร ครู และบุคลากรว่า เหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง และเสนอให้ปรับภาษาและวิธีนำเสนอให้เป็นสากล พร้อมสร้างความร่วมมือกับชุมชน ครอบครัว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้” ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, $SD. = 0.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริหารงานทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.52$, $S.D. = 0.76$) รองลงมา คือ ด้านงานบุคคล ($\bar{X} = 2.48$, $S.D. = 0.73$) และด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.46$, $S.D. = 0.74$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาได้ไม่เต็มที่ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จึงประสบปัญหาด้านการวางแผน การจัดการหลักสูตร การจัดหาสื่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสม รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ส่งผลให้คุณภาพการบริหารงานยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิมนวล) และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ตามหลักอิทธิบาท 4” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังพบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีข้อจำกัดทั้งการวางแผนงานวิชาการ การจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการจัดสื่อการเรียนการสอน ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน และเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ (พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิมนวล) และคณะ, 2568) ในขณะเดียวกัน จากผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ พระครูวินัยธรรวรุฒิ เตชธมโม (เอียงเหี้ย) และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลัก สัปปริยธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการตามหลักสัปปริยธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เขต 7 มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน แสดงให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านบุคลากร การบริหารทั่วไป งบประมาณ และวิชาการ) (พระครูวินัยธรรวรุฒิ เตชธมโม (เอียงเหี้ย) และคณะ, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นต้องยกระดับการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับหลักพุทธบูรณาการ เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ สามารถจัดทำเป็น “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ” ที่มีหลักการสำคัญ คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง และการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) เป็นแกนกลางในการดำเนินงานทั้งในด้านการเรียนการสอน การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ การสร้างความสัมพันธ์กับ

ชุมชน และการบริหารทั่วไป ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านวิชาการ จริยธรรม และจิตวิญญาณ อันจะนำไปสู่การสร้างกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาและสังคมได้อย่างมั่นคง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะที่ต้องหล่อหลอมทั้งความรู้และคุณธรรมไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิวติศธรชนานุศาสน์ และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานทั่วไป โดยมีกลยุทธ์การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร และการจัดการอย่างมีระบบ (พระครูนิวติศธรชนานุศาสน์ และคณะ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่เน้นการบูรณาการธรรมะกับการบริหารเพื่อสร้างคุณภาพทั้งด้านการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจ ในขณะเดียวกันจากผลการศึกษาของ Masias, A. A. et al. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ: การทบทวนวรรณกรรมด้านรูปแบบการบริหารการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การผสมผสานการบริหารแบบดั้งเดิมเข้ากับการบริหารเชิงกลยุทธ์ และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ สามารถสร้างระบบการจัดการศึกษาที่มีความเท่าเทียม มีความร่วมมือ และสามารถปรับตัวได้ต่อความท้าทายใหม่ ๆ ในการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วม การวางแผนที่เป็นระบบ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวโน้มการจัดการศึกษาในระดับ (Masias, A. A. et al., 2025) ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ จึงไม่เพียงสอดคล้องกับบริบททางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย แต่ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดการบริหารสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นความยั่งยืน การมีส่วนร่วม และการพัฒนาคุณภาพอย่างรอบด้านอีกด้วย

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารและบุคลากรครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งผลให้รูปแบบดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านการบริหาร งบประมาณ/ทรัพยากร ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน แม้ด้านการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนจะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหารดังกล่าวมีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม สามารถตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและชุมชนได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณลักษณ์ วรินทรพันธุ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นแนวทางที่สามารถสร้างการยอมรับได้โดยไม่แตกต่างกันตามเพศและระดับการศึกษา แต่มีความแตกต่างตามประสบการณ์การทำงาน (อรุณลักษณ์ วรินทรพันธุ์, 2565) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารตามหลักพุทธสามารถประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพต่อทุกกลุ่มบุคลากรการศึกษา ในขณะเดียวกันจากการวิจัยของ สุภาวดี คำนาดี และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเข้าสู่เกณฑ์โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกมีผลต่อการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพไปสู่มาตรฐานสากล และรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนสามารถพยากรณ์ความสำเร็จได้อย่างมี



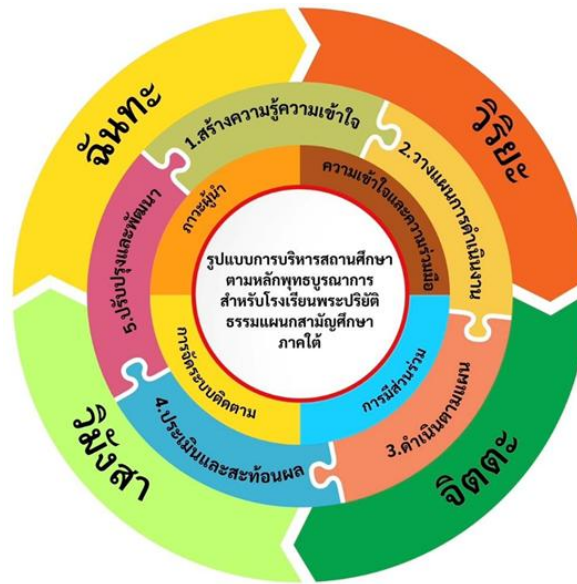
นัยสำคัญ (สุภาวดี คำนาดี และคณะ, 2566) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารไม่เพียงช่วยเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา แต่ยังช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Qutub, H. ศึกษาแนวทางการบริหารและภาวะผู้นำในมหาวิทยาลัยของรัฐในซาอุดีอาระเบีย โดยชี้ให้เห็นว่า แม้บริบททางวัฒนธรรมและสถาบันจะแตกต่างกัน แต่การเลือกใช้โมเดลการบริหารที่เหมาะสม เช่น โมเดลแบบร่วมมือ (Collegial Practices) และโมเดลเชิงวัฒนธรรม (Cultural Model) สามารถปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหาร (Qutub, H., 2021) ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่เน้นการปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการสร้างความร่วมมือ เสริมสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสามารถปรับใช้กับบริบทที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ภาคใต้ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความเป็นประโยชน์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบดังกล่าวได้ถูกออกแบบมาให้สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ อีกทั้งยังเน้นแนวทางการดำเนินงานที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ จึงทำให้ผู้ประเมินเห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของรูปแบบได้อย่างชัดเจนผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และทั่วไป สามารถนำไปใช้ได้จริง และเมื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน (พระมหาสุวัฒน์ เสนเพ็ง และคณะ, 2563) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นั้น สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกได้อย่างเป็นรูปธรรม ในขณะเดียวกันจากการศึกษาของ Webb, L. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” ผลการวิจัยพบว่า ที่มีผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและรูปแบบการบริหารของครูมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลลัพธ์ของนักเรียน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาครูทั้งในช่วงก่อนและระหว่างการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมให้รูปแบบการบริหารสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Webb, L., 2025) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ยืนยันว่า รูปแบบการบริหารตามหลักพุทธบูรณาการสามารถเป็นแนวทางที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ปรากฏจากการสังเคราะห์งานวิจัยนี้ สรุปรมาจากการวิเคราะห์กรอบแนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ โดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่มเฉพาะเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษา (ภาคใต้) ผลการวิเคราะห์นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เชิงสังเคราะห์ซึ่งแสดงเป็นแผนผังในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการ
สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคใต้ มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ - จุดประกายการเรียนรู้ พัฒนาปัญญาควบคู่คุณธรรม 2) ด้านบริหารบุคลากร - เสริมแรงจูงใจ พัฒนาด้วยความเข้าใจและเมตตา 3) ด้านงบประมาณและทรัพยากร - ใช้อย่างมีธรรมาภิบาล แสวงหาอย่างสร้างสรรค์ 4) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน - สานพลังศรัทธา สร้างเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน 5) ด้านบริหารทั่วไป - จัดการสิ่งแวดล้อมและระบบงานให้พร้อมต่อการพัฒนา

การบูรณาการ หลักอริยาบท 4 (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา) สู่การบริหารทั้ง 5 ด้าน เป็นแนวทางที่ช่วยให้การดำเนินงานมีคุณภาพ คุณธรรม และสอดคล้องกับวิถีพุทธอย่างแท้จริง โดยอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

กระบวนการบริหารตามหลักอริยาบท 4 (5 ขั้นตอน) ได้แก่ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจ (ฉันทะ) สร้างแรงจูงใจภายในผ่านเวทีความรู้ การอบรม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เห็นคุณค่าพุทธศาสนา เป้าหมาย: บุคลากรมีทัศนคติที่ดีและพร้อมปฏิบัติงานตามหลักธรรม 2) วางแผนการดำเนินงาน (จิตตะ + วิริยะ) ประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมาย แผนงาน และงบประมาณที่ชัดเจน เป้าหมาย: การทำงานมีระบบ โปร่งใส และติดตามประเมินได้ 3) ดำเนินงานตามแผน (วิริยะ + จิตตะ) ลงมือปฏิบัติด้วยความเพียรและเอาใจใส่พร้อมสนับสนุนทรัพยากรและกำลังใจแก่บุคลากร เป้าหมาย: งานบรรลุตามแผนและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) ประเมินและสะท้อนผล (วิมังสา) ตรวจสอบ วิเคราะห์ และจัดเวทีสะท้อนผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เป้าหมาย: เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและใช้ข้อมูลพัฒนางานรอบถัดไป และ 5) ปรับปรุงและพัฒนา (วิมังสา + ฉันทะ) ทบทวนแผนงาน ปรับให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ พร้อมสร้างแรงบันดาลใจต่อเนื่อง เป้าหมาย: การบริหารมีพลวัต ยั่งยืน และก่อให้เกิดความภูมิใจร่วมกัน

เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำผู้บริหาร - เป็นแบบอย่าง ใช้หลักธรรม มีวิสัยทัศน์ และบริหารด้วยความโปร่งใส 2) ความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากร - เปิดใจปรับทัศนคติ ทำงานด้วยคุณธรรมและเกื้อกูลกัน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะสงฆ์ - สนับสนุนด้านทรัพยากร ความรู้ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ 4) การติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ - ใช้ข้อมูลจริง วิเคราะห์ด้วยหลักวิมังสา เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง



สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ภาคใต้” มีเป้าหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ตลอดจนการสร้างและประเมิน รูปแบบการบริหารที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคใต้ได้อย่างแท้จริง โดยผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่าการบริหารปัจจุบันยังอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านงบประมาณและบุคลากร แต่มีความต้องการสูง ในด้านการพัฒนางานวิชาการ จึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการหลักธรรม เข้ากับชีวิตจริง และใช้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ ความสัมพันธ์กับชุมชน และงานทั่วไป ภายใต้กรอบอิทธิบาท 4 ซึ่งผลการประเมิน พบว่า รูปแบบ ดังกล่าวมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับสูง ดังนั้น ข้อเสนอแนะมี 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในภาคใต้ควรนำรูปแบบนี้ไปปรับใช้อย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ควรเผยแพร่และขยายผลไปยังโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในพื้นที่อื่นเพื่อใช้เป็นต้นแบบ ควรส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนและคณะสงฆ์ในการสนับสนุนทรัพยากร ทั้งทุนการศึกษา สื่อการเรียนรู้ และการฝึกอบรมครูบุคลากร และควรพัฒนากลไกการติดตามและประเมินผล การใช้รูปแบบโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง และ 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดความชัดเจนและลึกซึ้ง เช่น “การพัฒนา กลยุทธ์การบริหารวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม” “การพัฒนาระบบบริหารงบประมาณที่ยั่งยืนตามหลัก พุทธบูรณาการ” หรือ “การสร้างคู่มือการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4” ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและ ผลกระทบของการนำรูปแบบไปใช้จริง เช่น ผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน คุณธรรมของผู้เรียน และความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และควรพัฒนาระบบต้นแบบดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อสนับสนุนการบริหาร และติดตามประสิทธิภาพของรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2553). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนศึกษา.
- พระครูนิวาสธรรมพลากร. (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(2), 1-12.
- พระครูปริยัติปัญญาร (ปริยัติปัญญาร). (2560). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. วารสารสถาบันวิจัยญาณสงฆ์, 8(2), 113-124.
- พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม (เฮียงเทีย) และคณะ. (2566). ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 2(3), 36-47.
- พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิมนวล) และคณะ. (2568). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ตามหลักอิทธิบาท 4. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(2), 29-44.
- พระครูสิริวินัยบรรหาร (เกียรติศักดิ์). (10 ม.ค. 2567). ปัญหาในการบริหาร. (พระครูธรรมธกิจจา กิตติญาโณ (ห้องโสภณ), ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาสุวัฒน์ แสนเพ็ง และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 7(3), 266-282.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาวดี คำนาดี และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเข้าสู่เกณฑ์โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 29(1), 51-64.
- อรุณลักษณ์ วรินทร์พันธุ์. (2565). การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Masias, A. A. et al. (2025). Towards Effective Institutional Management: A Literature Review on Educational Administration Models. TPM-Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology, 32(S2), 776-791.
- Qutub, H. (2021). Models of Educational Management and the Implementation of Change: A Case Study. International Journal of English Language Education, 9(2), 124-134.
- Webb, L. (2025). Examining the Relationship Between Teachers' Classroom Management Beliefs and Student Growth. In A Dissertation Submitted to the School of Graduate Studies and Research in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education. East Stroudsburg University of Pennsylvania.

การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของอัตลักษณ์อาหารชนชาติจีน
เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง*
SOCIAL RETURN ON INVESTMENT (SROI) EVALUATION OF CHINESE CULINARY
IDENTITY FOR COMMUNITY-BASED TOURISM IN NAKHON SI THAMMARAT
AND TRANG PROVINCES

นิภารัตน์ นกตรีพงษ์*, ศศิพัชร บุญขวัญ

Niparat Nuktreepong*, Sasipat Boonkwan

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: niparat_nuk@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินโครงการ 2) ประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) และ 3) สังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนวัฒนธรรมอาหารเป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวและใช้บริการร้านอาหารจีนในพื้นที่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ผ่านการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสะท้อนมิติผลลัพธ์อย่างครอบคลุมทั้งเชิงตัวเลขและเชิงคุณค่า ผลการวิจัยพบว่า โครงการสามารถสร้างผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ โดยเพิ่มรายได้ของผู้ประกอบการร้านอาหารจีนเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี และเกิดการจ้างงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น สะท้อนผ่านค่า SROI รวม 2.45: 1 หมายถึงการลงทุนทุก 1 บาท สามารถสร้างมูลค่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมรวม 2.45 บาท แสดงถึงความคุ้มค่าและศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลลัพธ์ทางสังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารสู่คนรุ่นใหม่ และการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ ส่วนผลลัพธ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์อัตลักษณ์ กิจกรรมสาธิตอาหาร การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในมิติเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และภาคการท่องเที่ยว เพื่อขยายผลโครงการสู่พื้นที่อื่น พร้อมสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยด้านบรรจุภัณฑ์ การตลาดดิจิทัล และการใช้เรื่องเล่าทางวัฒนธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างยั่งยืนและสมดุลในระยะยาว

คำสำคัญ: การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI), อาหารชนชาติจีน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to 1) Study and analyze the economic, social, and cultural outcomes generated for key stakeholders through project implementation, 2) Evaluate the Social Return on

Investment (SROI), and 3) Synthesize policy recommendations for promoting community economy and tourism through the utilization of cultural food capital. The sample consisted of 400 tourists who visited and used services at Chinese restaurants in the study area. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative data collection through questionnaires with qualitative data from in-depth interviews, to comprehensively reflect both quantitative and qualitative dimensions of outcomes. The results revealed that the project generated significant economic outcomes, increasing the average income of Chinese restaurant entrepreneurs by approximately 5 percent per year and creating additional local employment opportunities. The total SROI ratio of 2.45: 1 indicated that every 1 Baht invested produced an overall social and economic value of 2.45 Baht, demonstrating cost-effectiveness and potential for sustainable community development. Social outcomes included enhanced community participation, intergenerational knowledge transfer in culinary practices, and strengthened cultural pride. Cultural outcomes included the development of identity-based packaging, food demonstration activities, the design of a cultural tourism route, and a digital application that links culinary and cultural tourism experiences. Policy recommendations emphasize the establishment of collaborative networks among government agencies, the private sector, local communities, and tourism organizations to scale up the project to other regions. Additionally, support should be provided to small and medium-sized enterprises (SMEs) in packaging design, digital marketing, and storytelling-based cultural branding to foster the long-term development of a creative economy and sustainable experiential tourism.

Keywords: Social Return on Investment (SROI), Chinese Food Identity, Community Economy

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) คือ กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนา โดยไม่เพียงสร้างรายได้ แต่ยังช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น (Richards, G., 2021) โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหารซึ่งเป็นทุนที่มีศักยภาพสูงในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจฐานรากเข้ากับการท่องเที่ยวระดับมหภาค ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เน้นการนำมรดกทางวัฒนธรรมมาผสมผสานกับนวัตกรรมโดยไม่ทำลายรากเหง้าเดิม (Boonsiritomachai, W. & Phonthanakitithaworn, C., 2019)

ในบริบทที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) อย่างเป็นรูปธรรม วัฒนธรรมอาหารจึงถูกยกระดับเป็น Soft Power ที่สะท้อน อัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น (UNWTO, 2022) ทั้งยังเป็นเครื่องมือสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงประสบการณ์ (Richards, G., 2021) การวิจัยนี้จึงกำหนดพื้นที่ศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชและตรัง ซึ่งมีรากฐานทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเล (Juntao, H. et al., 2025) ที่ก่อให้เกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมและสร้างอัตลักษณ์อาหารจีนเฉพาะถิ่นที่มีศักยภาพสูง อย่างไรก็ตาม ทุนวัฒนธรรมดังกล่าวยังไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจอย่างเต็มศักยภาพ โดยผู้ประกอบการท้องถิ่นจำนวนมากยังขาดกลยุทธ์การตลาดเชิงสร้างสรรค์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงกับระบบนิเวศการท่องเที่ยว สถานการณ์นี้ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ท่ามกลางการแข่งขันของธุรกิจสมัยใหม่และพลวัตพฤติกรรมผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้ การประเมินโครงการจึงไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงการวัดผลกำไรทางการเงิน แต่จำเป็นต้องอาศัยกรอบการประเมิน ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ซึ่งเป็นระเบียบ



วิธีที่มุ่งวัดคุณค่าองค์รวม (Holistic Value) ครอบคลุมผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการแปลงคุณค่าดังกล่าวให้อยู่ในหน่วยวัดทางการเงิน (Monetary Valuation) (Arvidson, M. et al., 2013); (Nicholls, J. et al., 2012) การประยุกต์ใช้ SROI จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) เพื่อยืนยันความคุ้มค่าของการลงทุนในทุนวัฒนธรรม และสนับสนุนการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

งานวิจัยนี้ศึกษาและยกระดับอาหารอัตลักษณ์ชนชาติจีน ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเส้นทางเชื่อมโยงจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง จึงถูกออกแบบและดำเนินการโดยทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนและภาครัฐ ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหารจีน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานตรัง) และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ กิจกรรมของโครงการประกอบด้วย 1) การลงพื้นที่เสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการร้านอาหารจีนในการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรม 2) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว 3) การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหารเชื่อมโยงจังหวัดนครศรีธรรมราช และตรัง และ 4) การพัฒนาแอปพลิเคชันดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลร้านอาหารและเส้นทางท่องเที่ยว ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากการดำเนินโครงการวิจัย การคำนวณค่า SROI เพื่อสะท้อนความคุ้มค่าของการลงทุน และการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้จริงในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลลัพธ์ (Outcomes) ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักจากการดำเนินโครงการ
2. เพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการ
3. เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนวัฒนธรรมอาหารเป็นเครื่องมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ประเภท Explanatory Sequential Design โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) แล้วตามด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์เชิงลึก/สังเกต) เพื่อการตีความที่ครอบคลุม โดยมีรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงประเมินผลภายใต้กรอบ SROI (Social Return on Investment) ซึ่งมุ่งวัดคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นตัวเงิน ผ่าน 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) กำหนดกรอบและตัวชี้วัด SROI 2) เก็บรวบรวมข้อมูล 3) วิเคราะห์และคำนวณค่า SROI และ 4) สังเคราะห์และอภิปรายผล

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

1.1 ประชากร (Population) คือ 1) ผู้ประกอบการร้านอาหารจีน ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง โดยต้องเป็นผู้ประกอบการร้านอาหารจีนที่เปิดมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีการจำหน่ายอาหารจีนที่สะท้อนเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ และ 2) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง ซึ่งต้องยินยอมให้ข้อมูลโดยสมัครใจ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Samples) คือ 1) ผู้ประกอบการร้านอาหารจีน ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง จำนวน 20 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากร้านที่มีชื่อเสียง มีประวัติการดำเนินกิจการสืบทอด อัตลักษณ์อาหารจีน และยินดีเข้าร่วมโครงการ และ 2) นักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน

จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบบังเอิญ จากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการร้านอาหารจีน และยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย โดยอิงตามสูตร Cochran, W. G. สำหรับสัดส่วน $p = 0.5$, $e = 0.05$ ได้ ~ 384 ปัดเป็น 400 เพื่อเพื่อการสูญเสียของข้อมูล (Cochran, W. G., 1977)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (มาตราส่วน Likert 5 ระดับ) (Likert, R., 1932) เพื่อวัดข้อมูลทั่วไป, ระดับความพึงพอใจ, การรับรู้คุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงจากโครงการ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ SROI และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) เชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ประกอบการ (20 คน), นักท่องเที่ยว และหน่วยงานรัฐ เพื่อทำความเข้าใจกลไกการเปลี่ยนแปลงและเก็บข้อมูลเชิงบริบทสำหรับคำนวณ SROI โดยมีแนวคำถามครอบคลุม การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ (รายได้, การตลาด, อัตลักษณ์), ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว (การเรียนรู้, ความพึงพอใจ) และมุมมองเชิงนโยบาย (การสนับสนุน, ความยั่งยืน)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 3 ช่วง 1) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) จากนักท่องเที่ยว 400 คน และผู้ประกอบการ 20 คน 2) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามที่แสดงความยินยอมสัมภาษณ์ และ 3) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้ประกอบการ, หน่วยงาน) และการสังเกตภาคสนาม (เช่น กิจกรรมสาธิตการทำอาหาร) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Triangulation) (Denzin, N. K., 1978)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย, ร้อยละ, S.D.) และ Independent Samples t-test ส่วนเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยเข้ารหัสข้อมูลและตรวจสอบด้วยวิธี Triangulation สำหรับการประเมิน SROI ตามแนวทาง Social Value International (Nicholls, J. et al., 2012) มี 6 ขั้นตอน 1) ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) สร้างแผนภาพผลลัพธ์ (Impact Map) 3) เก็บข้อมูลตัวชี้วัด 4) กำหนดมูลค่าทางการเงิน (Financial Proxies) 5) คำนวณมูลค่าปรับ (หัก Deadweight, Attribution, Drop-off) และ 6) คำนวณผลตอบแทนทางสังคม (SROI Ratio) ด้วยสูตร

$$SROI\ Ratio = \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันสุทธิของผลกระทบ (Net Present Value of Impact)}}{\text{มูลค่าปัจจุบันสุทธิของเงินลงทุน (Net Present Value of Investment)}}$$

โดยที่ 1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิของผลกระทบ (Net Present Value of Impact) คือ มูลค่ารวมของผลลัพธ์ (Outcomes) ที่ผ่านการประเมินค่าเป็นตัวเงิน และ หักลบด้วยตัวกรองผลกระทบ (Deadweight, Attribution, Displacement, Drop-off) แล้ว 2) มูลค่าปัจจุบันสุทธิของเงินลงทุน (Net Present Value of Investment) คือ ต้นทุนหรือทรัพยากรทั้งหมดที่ใส่เข้าไปในโครงการ ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ว่าเงิน

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย 1) ความตรงเชิงเนื้อหา ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และคำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตามวิธีของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. โดยกำหนดเกณฑ์ยอมรับ IOC ≥ 0.67 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1976) เมื่อใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน (อย่างน้อย 2 ใน 3 ให้คะแนนสอดคล้อง) ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่เข้มงวดในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ 2) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ประเมินด้วย ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) โดยยึดเกณฑ์การตีความของ Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. คือ $\alpha \geq 0.70$ = ยอมรับได้, $\alpha \geq 0.80$ = ดี, และ $\alpha \geq 0.90$ = ดีเยี่ยม (Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H., 1994)



ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลศึกษาและวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักจากการดำเนินโครงการ ซึ่งกระบวนการได้มาของผลการวิจัยในแต่ละด้าน อาศัยการวิเคราะห์แบบผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงจริงในพื้นที่ โดยดำเนินการดังนี้ 1) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน และผู้ประกอบการร้านอาหารจีน 20 ราย วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ) เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ ระดับความพึงพอใจ และการรับรู้คุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และผู้แทนหน่วยงานรัฐ รวมทั้งการสังเกตภาคสนามระหว่างกิจกรรมสาธิตอาหารและการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อตรวจสอบกลไกการเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ 3) การสังเคราะห์ผล (Integration) นำผลวิเคราะห์ทั้งสองส่วนมาสังเคราะห์ร่วมกันภายใต้กรอบ Inputs-Activities-Outputs-Outcomes-Impact ของ SROI เพื่อระบุว่าผลลัพธ์แต่ละด้าน (เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม) เกิดขึ้นจากกิจกรรมใดและส่งผลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มใด และ 4) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ใช้วิธี Triangulation เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น แบบสอบถาม สัมภาษณ์ เอกสารประกอบธุรกิจ และข้อมูลออนไลน์ เพื่อยืนยันความถูกต้องและลดอคติในการตีความ จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว พบว่า

1.1 ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Outcomes) ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการร้านอาหารจีนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 20 ร้าน มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5 ต่อปี เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ 2) เกิดการจ้างงานใหม่ในพื้นที่ เช่น พนักงานบริการ ครั้ว และงานด้านการตลาดดิจิทัล ซึ่งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่คนในชุมชน และ 3) ผู้ประกอบการสามารถขยายช่องทางการจำหน่าย ผ่านระบบออนไลน์และการตลาดเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้กว้างขึ้น

1.2 ผลลัพธ์ทางสังคม (Social Outcomes) ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เพิ่มขึ้นนั้น โดยชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โครงการวิจัยจัด เช่น เวิร์กช็อปถ่ายทอดสูตรอาหาร การสาธิตการทำอาหารจีน และการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว 2) การถ่ายทอดความรู้ข้ามรุ่น โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้สูงอายุหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารจีนสู่คนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดการสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญา และ 3) ประสิทธิภาพของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อประสบการณ์เชิงวัฒนธรรม

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
1. การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.56	0.63	มากที่สุด
1.1 ชุมชนเข้าร่วมเวิร์กช็อป/กิจกรรมถ่ายทอดสูตรอาหารจีน	4.58	0.62	มากที่สุด
1.2 ชุมชนมีบทบาทร่วมในการสาธิตการทำอาหาร/จัดงาน	4.55	0.64	มากที่สุด
1.3 ชุมชนร่วมออกแบบ/ปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยว	4.60	0.59	มากที่สุด
1.4 รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของกิจกรรมของชุมชน	4.52	0.66	มากที่สุด
2. การถ่ายทอดความรู้ข้ามรุ่น	4.61	0.59	มากที่สุด
2.1 มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้สูงอายุ/ผู้เชี่ยวชาญสู่คนรุ่นใหม่	4.62	0.58	มากที่สุด
2.2 กิจกรรมช่วยให้คนรุ่นใหม่เรียนรู้ทักษะอาหารจีน	4.59	0.61	มากที่สุด
2.3 เกิดการสืบทอดภูมิปัญญา/สูตรอาหารท้องถิ่น	4.64	0.57	มากที่สุด
2.4 เกิดเครือข่าย ครัวภูมิปัญญา - ผู้เรียน ในชุมชน	4.58	0.60	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อประสบการณ์เชิงวัฒนธรรม (ต่อ)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
3. ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว	4.65	0.57	มากที่สุด
3.1 ได้รับประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่มีความหมาย	4.68	0.55	มากที่สุด
3.2 ได้เรียนรู้เรื่องเล่า/บริบททางวัฒนธรรมของอาหารจีน	4.63	0.58	มากที่สุด
3.3 พึงพอใจกับการจัดกิจกรรม/ข้อมูล/การบริการในเส้นทาง	4.66	0.56	มากที่สุด
3.4 มีความตั้งใจกลับมาใช้บริการ/บอกต่อผู้อื่น	4.63	0.60	มากที่สุด
รวม	4.61	0.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจต่อประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.61, S.D. = 0.60) สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้นสามารถสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้เข้าร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผลลัพธ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Outcomes) ได้แก่ 1) มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมจีน เช่น การใช้สัญลักษณ์จีน ลวดลาย และเรื่องเล่าเชิงวัฒนธรรม 2) กิจกรรมการสาธิตอาหารจีน เช่น บะก๊วกเต๋ ต้มซำ และขนมมงคล ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวและกลายเป็น กิจกรรมเชิงประสบการณ์ และ 3) มีการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวอาหารจีนเชื่อมโยงระหว่าง จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง พร้อมพัฒนากับแอปพลิเคชัน สำหรับให้ข้อมูลร้านอาหารและกิจกรรมทางวัฒนธรรม

2. ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการ

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ของโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดและตีมูลค่าผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน โดยใช้แนวทางของ Social Value International ซึ่งเน้นการระบุผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญ (Material Outcomes) และแปลงเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เทียบได้ในหน่วยบาท เพื่อสะท้อนความคุ้มค่าของการลงทุน

การกำหนดขอบเขตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยขอบเขตการประเมินครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการร้านอาหารจีน จำนวน 20 ราย 2) นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน และ 3) หน่วยงานภาครัฐ ภาคชุมชน และภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ และกรอบระยะเวลาการประเมิน คือ 2 ปี โดยใช้อัตราคิดลด 3% ต่อปี และปรับค่าตามมาตรฐาน SROI ได้แก่ deadweight, attribution, displacement และ drop-off (25% ต่อปี) เพื่อให้ได้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Present Value: PV) ของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง

การคำนวณใช้ระเบียบวิธีผสมผสาน รวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตภาคสนาม และข้อมูลเอกสารธุรกิจ (POS, บัญชี, ข้อมูลแพลตฟอร์มดิจิทัล) ซึ่งข้อมูลทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความถูกต้องด้วย Triangulation เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อน (Double Counting) และคงความโปร่งใสของการตีมูลค่าผลลัพธ์ เพื่อความโปร่งใสและหลีกเลี่ยงการนับซ้ำ ได้กำหนดเส้นทางผลลัพธ์ และกติกาการตีมูลค่า ดังนี้

- E1 รายได้จากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นของร้าน (Δ รายได้ $\times$ อัตรากำไร) ซึ่ง Δ รายได้ คือ ความแตกต่างของรายได้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

- E2 ชั่วโมงการจ้างงานท้องถิ่น/ตำแหน่งงานใหม่ (ชั่วโมง $\times$ ค่าจ้างเฉลี่ย)

- S1 ชั่วโมงการมีส่วนร่วมของชุมชน (ชั่วโมงอาสา $\times$ ค่าแรงเฉลี่ย)

- S2 การถ่ายทอดองค์ความรู้ข้ามรุ่น (ชั่วโมงสอน/เรียนรู้ $\times$ ค่าฝึกต่อชั่วโมง/มูลค่าเวลาที่เสียได้)

- S3 คุณค่าประสบการณ์นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (WTP/มูลค่าเวลาต่อคน $\times$ จำนวนผู้ได้รับประโยชน์)

ผลจากช่องทางดิจิทัล (Digital reach → visit) จะถูกนับใน E1 ผ่านยอดเข้าใช้จริงและมาร์จิน หรือ หากใช้เป็นต้นทุนการตลาดที่หลีกเลี่ยงได้ จะไม่ซ้ำกับ E1 โดยยึดหลักเลือกเส้นทางตีมูลค่าเพียงทางเดียว สำหรับ conversion ชุดเดียวกัน ส่วนผลการประเมิน SROI จะเรียงตาม ตารางที่ 2 ถึง ตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 2 ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) Stage-Actors-Activities

ลำดับห่วงโซ่ (Stage)	Actors (ผู้เล่นหลัก)	Activities (กิจกรรมสร้างคุณค่า)
ต้นน้ำ (Upstream)	ผู้ถือองค์ความรู้/ผู้สูงอายุเชื้อสายจีน, ชีพพลายเออร์วัตถุดิบท้องถิ่น	รวบรวมสูตร/เรื่องเล่า/พิธีกรรมอาหารจีน/ คัดสรรวัตถุดิบท้องถิ่น
การผลิต (Kitchen/Processing)	ร้านอาหารจีน (20 ร้าน), เชฟ/ทีมครัว	ยกระดับมาตรฐานเมนูและบริการ, ปรับขั้นตอนผลิตเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว, จัดบริการท่องเที่ยวเชิงอาหาร
การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Packaging & Product)	นักออกแบบ, ทีมวิจัย, ผู้ประกอบการ	พัฒนาบรรจุภัณฑ์อัตลักษณ์จีน
ประสบการณ์ - เส้นทาง (Routes & Experience)	ร้านอาหารจีน, ชุมชน, ไกด์, ททท.	ออกแบบ 2 เส้นทางอาหารจีน (ตรัง - นครศรีธรรมราช), จุดสาธิต/การเล่าเรื่อง
การกระจาย - ดิจิทัล (Distribution & Digital)	ทีมแอปพลิเคชัน, เว็บไซต์, พาร์ทเนอร์ทัวร์, สื่อ	พัฒนาแอป/เว็บ, แผนที่ร้าน, กิจกรรม, คอนเทนต์สื่อ, ระบบแนะนำเส้นทาง
ปลายน้ำ - ตลาด (Market & Feedback)	นักท่องเที่ยว 400 คน, สื่อ/รีวิว, อปท.	การบอกต่อ/รีวิว/สำรวจความพึงพอใจ/ ปรับบริการจากฟีดแบ็ก

จากตารางที่ 2 อธิบายแผนที่ห่วงโซ่คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารจีน ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยระบุ Stage (ช่วงของห่วงโซ่), Actors (ผู้เล่นหลัก) และ Activities (กิจกรรมสร้างคุณค่า) ในแต่ละช่วงอย่างชัดเจน เพื่อให้เห็นว่ากิจกรรมใดเป็นแหล่งกำเนิดคุณค่า ก่อนจะถูกวัดผลในรูป Outputs/Outcomes/Impacts และนำไปสู่การคำนวณ SROI

ตารางที่ 3 แผนที่คุณค่า ตัวชี้วัด ตัวแทนมูลค่าเงิน (Value-Indicators-Proxies)

Value (คุณค่า)	Indicators (ตัวชี้วัด)	Proxies (ตัวแทนมูลค่าเงิน)
Economic (รายได้ร้าน ↑)	%Δ รายได้ก่อน - หลัง; #ลูกค้า/วัน	Δรายได้ × อัตรากำไร ของร้านอาหาร
Economic (งานท้องถิ่น ↑)	ชั่วโมงแรงงาน/อัตราจ้างใหม่	ค่าแรงเฉลี่ย/ชั่วโมง ในพื้นที่
Social (มีส่วนร่วมชุมชน ↑)	ชั่วโมงร่วมกิจกรรม	ค่าเวลาร่วมกิจกรรม = ค่าแรงเฉลี่ย/ชม.
Cultural (การเรียนรู้/อัตลักษณ์)	ชั่วโมงถ่ายทอดความรู้/กิจกรรมสาธิต	ค่าจ้างครูฝึก/ค่าคอร์สฝึกต่อชม.
Tourism Experience (ประสบการณ์ท่องเที่ยว)	คะแนนคุณค่า/พึงพอใจ, NPS (คะแนนความภาคภูมิใจ/การบอกต่อ)/WTP (ความเต็มใจจ่าย)	WTP ต่อกิจกรรม/ทัวร์วัฒนธรรม หรือ มูลค่าเวลา
Digital Reach → Visit (ใช้วัดว่ากิจกรรมออนไลน์ (แอป/เว็บไซต์/คอนเทนต์)	MAU (นับผู้ใช้เฉพาะบุคคล), Sessions (กิจกรรมต่อเนื่องของผู้ใช้ในช่วงเวลาหนึ่ง), Conversion-to-Visit	(ไม่ซ้ำกับรายได้) CPA (ต้นทุนต่อการได้มาซึ่งลูกค้าในตลาดดิจิทัล)/AVE (มูลค่าโฆษณาเทียบเท่า) ที่ประหยัดได้

จากตารางที่ 3 อธิบายการเชื่อมมิติคุณค่า (Value) ที่โครงการตั้งใจสร้าง (เศรษฐกิจ/สังคม/วัฒนธรรม/ท่องเที่ยว - ดิจิทัล) เข้ากับ ตัวชี้วัด (Indicators) ที่เก็บได้จริง และตัวแทนมูลค่าทางการเงิน (Proxies) สำหรับแปลงผลลัพธ์เป็นหน่วยเงินบาทตามมาตรฐาน SROI



ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดและค่าแทนทางการเงิน

Code	Indicator (ตัวชี้วัด)	วิธีวัด	Proxy (ค่า/หน่วย)	Net Y1 (หลัง DW/Attr/Disp)	Duration	Drop- off	Discount	PV Benefit (บาท)
E1	Δ รายได้สุทธิ (Δ Revenue $\times$ Gross Margin)	POS ก่อน - หลัง, บาท/ปี	อัตรากำไร ขั้นต้น ของร้าน	911,376.40	2 ปี	25%/ปี	3%/ปี	1,575,000
E2	ชั่วโมงการจ้าง งานท้องถิ่นเพิ่ม	ชั่วโมง/ปี $\times$ ค่าแรง เฉลี่ย	ค่าจ้างเฉลี่ย/ ชม.	243,033.71	2 ปี	25%/ปี	3%/ปี	420,000
S1	ชั่วโมง มีส่วนร่วมชุมชน	ชั่วโมง/ปี $\times$ ค่าแรง เฉลี่ย	ค่าร่วม กิจกรรม = ค่าจ้างเฉลี่ย/ ชม.	141,769.66	2 ปี	25%/ปี	3%/ปี	245,000
S3	คุณค่า ประสบการณ์ นักท่องเที่ยว	WTP ต่อคน (WTP ค่าความ เต็มใจ จ่าย เฉลี่ย ต่อคน)	WTP/คน หรือมูลค่า เวลา	121,516.85	2 ปี	25%/ปี	3%/ปี	210,000
รวม PV Benefits = 2,450,000								

จากตารางที่ 4 อธิบายตัวชี้วัดและค่าแทนทางการเงิน

ซึ่ง Code E1 คือ รายได้สุทธิของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นมูลค่ากำไรจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นของร้านอาหารจีน 20 ร้าน หลังเข้าร่วมโครงการไม่ได้เป็นรายได้รวม แต่เป็น Δ รายได้ $\times$ อัตรากำไร เพื่อสะท้อนผลสุทธิที่แท้จริงต่อผู้ประกอบการ Code E2 คือ การจ้างงานท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นมูลค่าประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นจากแรงงานในพื้นที่ จากชั่วโมงงาน/ตำแหน่งงานใหม่ที่เกิดขึ้นเพราะโครงการ (เช่น งานบริการครัว/หน้าร้าน งานกิจกรรมท่องเที่ยว งานการตลาดดิจิทัลของร้านที่เข้าร่วม) Code S1 คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นมูลค่าประโยชน์ทางสังคมที่เกิดจาก เวลาอาสา/เวลาร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน ที่สนับสนุนโครงการ (เช่น เวิร์กช็อป การสาธิตอาหาร การจัดงานบนเส้นทางท่องเที่ยว การเตรียมสถานที่/ดูแลผู้มาเยือน) โดยไม่นับเวลาที่ได้รับค่าจ้าง Code S3 คือ คุณค่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นมูลค่าประโยชน์เชิงสังคม วัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวได้รับจาก ประสบการณ์บนเส้นทางอาหารจีน (การสาธิต/การเล่าเรื่อง/การเรียนรู้วัฒนธรรม/การใช้งานแอปพลิเคชันเพื่อเข้าถึงข้อมูล) ซึ่งนอกเหนือมูลค่ายอดขายที่ร้านอาหาร (ไม่ซ้ำกับ E1)

ตารางนี้อธิบายตัวชี้วัดหลัก, รายการ Proxy และผลประโยชน์สุทธิปีแรก (Net Y1) หลังหักค่าปรับตามมาตรฐาน SROI ได้แก่ Deadweight, Attribution, Displacement พร้อมทั้งระบุ Duration (ปีที่ผลคงอยู่), Drop-off (การเสื่อมลงรายปี) และคำนวณเป็น PV Benefit (มูลค่าปัจจุบันสุทธิ) ด้วยอัตราคิดลดที่กำหนด เพื่อให้ได้ ผลประโยชน์รวม (PV Benefits) สำหรับคำนวณค่า SROI ของโครงการ



ตารางที่ 5 ผลการประเมิน SROI จำแนกตามกิจกรรมในโครงการ

กิจกรรมหลัก	Outcomes ที่เป็นตัวขับเคลื่อน	ส่วนแบ่งประโยชน์ ต่อ PV (บาท)	สัดส่วน ต้นทุนที่ จัดสรร	ต้นทุน (บาท)	SROI ราย กิจกรรม
อบรม/พัฒนาศักยภาพ ผู้ประกอบการ	E1 (รายได้สุทธิ), E2 (งาน)	857,500	30%	300,000	2.86: 1
บรรจุภัณฑ์/ผลิตภัณฑ์ ลักษณะเงิน	E1 (รายได้สุทธิ), S1/S3 (คุณค่าเพิ่ม)	490,000	20%	200,000	2.45: 1
เส้นทาง-ประสบการณ์ อาหาร (2 เส้นทาง)	S3 (ประสบการณ์/WTP), S1 (ส่วนร่วม)	612,500	30%	300,000	2.04: 1
แอปพลิเคชัน/เว็บไซต์/ สื่อสารดิจิทัล	E1 (Conversion-to-Visit), S3 (ข้อมูลเข้าถึงง่าย)	490,000	20%	200,000	2.45: 1
รวมโครงการ		2,450,000	100%	1,000,000	2.45: 1

จากตารางที่ 5 อธิบายแจกแจงส่วนแบ่งประโยชน์ (Contribution to PV Benefits) ที่มาจากกิจกรรมหลักแต่ละชุด (เช่น อบรมผู้ประกอบการ/บรรจุภัณฑ์/เส้นทาง/ดิจิทัล) ควบคู่กับ สัดส่วนต้นทุนที่จัดสรรให้กิจกรรมเหล่านั้น เพื่อประมาณ SROI รายกิจกรรม

ผลการคำนวณภายใต้กรอบข้างต้น พบว่า SROI ของโครงการ 2.45: 1 หมายถึง การลงทุน 1 บาท สร้างคุณค่ารวมทางเศรษฐกิจและสังคม 2.45 บาท (หลังหัก deadweight/attribution/displacement และคิด drop-off + discount) โดยตัวขับเคลื่อนหลัก มาจาก E1 (กำไรจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นตามรายได้เฉลี่ย +5%/ปี) ร่วมกับ E2 (การจ้างงานท้องถิ่น) และคุณค่าทางสังคม - วัฒนธรรม (S1-S3) ที่ตรวจวัดได้

3. ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนวัฒนธรรมอาหารเป็นเครื่องมือ

ผลที่ได้จากงานวิจัยพบว่า โครงการสร้างผลเชิงเศรษฐกิจ (รายได้ร้านเพิ่มขึ้น ~ 5%/ปี, เกิดงานท้องถิ่น), เชิงสังคม (การมีส่วนร่วมชุมชน, การเรียนรู้ข้ามรุ่น) และเชิงวัฒนธรรม (อัตลักษณ์อาหาร/เส้นทางประสบการณ์) ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่ทำให้ SROI สูงกว่า 1 อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายมุ่งขยายผลและยกระดับคุณภาพ ของห่วงโซ่คุณค่าเดิม ด้วย 4 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว/ดิจิทัล ภายใต้การกำกับข้อมูลและการวัดผลแบบ SROI ต่อเนื่อง

ข้อเสนอเชิงนโยบาย 1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างผู้ประกอบการร้านอาหาร หน่วยงานภาครัฐ (เช่น ททท., อปท.) และชุมชนท้องถิ่น เพื่อขยายผลสู่จังหวัดอื่น 2) ส่งเสริมการตลาดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Marketing) ที่เชื่อมโยงเรื่องเล่าอาหารเงินเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ 3) สนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs/OTOP) ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การตลาดดิจิทัล และการเข้าถึงแหล่งทุน 4) บูรณาการนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ของจังหวัดนครศรีธรรมราชและตรัง ให้เป็นเส้นทางเชื่อมโยง (Food & Cultural Routes) ระดับภูมิภาค และ 5) ยกระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันแผนที่อาหาร วิดีโอ AR/VR เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่

ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สังเคราะห์จากหลักฐานงานวิจัยชี้ว่าทุนวัฒนธรรมอาหารเงิน สามารถเป็นกลไกเชิงระบบสู่เศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวคุณภาพได้ หากดำเนินการควบคู่กันทั้งการยกระดับขีดความสามารถผู้ประกอบการ, การลงทุนผลิตภัณฑ์และเส้นทางประสบการณ์, แพลตฟอร์มดิจิทัลที่เชื่อมถึงการเข้าร้านจริง, กลไกสถาบัน/การเงินที่จูงใจ และการวัดผลแบบ SROI รายปี เมื่อดำเนินตามโรดแมปอย่างต่อเนื่องคาดว่าจะรักษาหรือยกระดับ SROI > 2:1, ขยายโอกาสงานในพื้นที่, เสริมพลังชุมชน และทำให้อัตลักษณ์อาหารเงิน กลายเป็นแบรนด์ปลายทางที่ยั่งยืนของนครศรีธรรมราช - ตรัง พร้อมแบบจำลองขยายผลสู่จังหวัดอื่นได้อย่างมีมาตรฐาน

อภิปรายผล

ในส่วนนี้จะมุ่งเน้นการตีความและสังเคราะห์นัยสำคัญที่ได้จากการศึกษาวิจัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการดำเนินโครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว บนฐานทุนวัฒนธรรมอาหาร โดยครอบคลุมการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในหลายมิติ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การประเมินความคุ้มค่าเชิงสังคมและเศรษฐกิจผ่านกรอบการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ตลอดจนการสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดและขยายผลการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักจากการดำเนินโครงการ สะท้อนถึง โมเดลการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบบูรณาการ ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้ 1) มิติทางเศรษฐกิจ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีส่วนช่วยเพิ่มรายได้ของผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่เฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี พร้อมทั้งขยายช่องทางการตลาดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ลดข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจในพื้นที่ การเกิดการจ้างงานใหม่ช่วยกระจายรายได้ ลดการย้ายถิ่นฐาน และก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม 2) มิติทางสังคม ผลการดำเนินงานเน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่าการสร้างผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว การถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่ก่อให้เกิด ทุนทางสังคม (Social Capital) ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจต่อประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.61) สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ และ 3) มิติทางวัฒนธรรม จุดเด่นของโครงการ คือ การนำทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น เรื่องเล่า ภูมิปัญญา และสูตรอาหาร มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่จับต้องได้ อาทิ บรรจุภัณฑ์อัตลักษณ์ กิจกรรมสาธิตอาหาร และเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีดิจิทัล สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สามารถแปรวัฒนธรรมให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ทั้งหมดสอดคล้องกับงานศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ Chatkaewnapanon, Y. & Lee, T. J. พบว่า ความสำเร็จของการอนุรักษ์วัฒนธรรมขึ้นอยู่กับความร่วมมือของคนรุ่นใหม่และการใช้สื่อดิจิทัล (Chatkaewnapanon, Y. & Lee, T. J., 2022) รวมถึง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pongsakornrungsilp, S. et al. ที่ชี้ว่าสินค้า OTOP ประสบความสำเร็จจากการถ่ายทอดเรื่องเล่าและอัตลักษณ์ผ่านบรรจุภัณฑ์ (Pongsakornrungsilp, S. et al., 2021); (Pongsakornrungsilp, S. et al., 2022) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงไม่เพียงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของความสำเร็จของโครงการเท่านั้น แต่ยังเป็นกรณีศึกษาของการพัฒนาชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมเป็นศูนย์กลาง ซึ่งส่งผลเชิงบวกอย่างยั่งยืนต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่

2. ผลการประเมิน Social Return on Investment (SROI) มีค่าเท่ากับ 2.45: 1 แสดงให้เห็นว่า การลงทุนในโครงการก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าสองเท่าของต้นทุน สะท้อนถึงประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างคุณค่าร่วม (Shared Value) โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) กิจกรรมที่สร้างผลตอบแทนสูงสุด คือ การอบรมและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ ซึ่งมีค่า SROI เท่ากับ 2.86: 1 แสดงให้เห็นว่าการลงทุนในทุนมนุษย์ เป็นกลไกหลักในการสร้างรายได้เพิ่ม (E1) และการจ้างงานใหม่ (E2) ในระดับชุมชน 2) ความสมดุลของผลลัพธ์ โครงการไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หากแต่คำนึงถึงคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมควบคู่กัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน (S1) และประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว (S3) ที่สามารถประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐกิจได้ สะท้อนการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน 3) ประสิทธิภาพของกิจกรรม แม้กิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวและประสบการณ์มีค่า SROI ต่ำสุด (2.04: 1) แต่ยังคงอยู่ในระดับคุ้มค่า เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ใช้ต้นทุนสูงแต่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างภาพลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลเชิงบวกในระยะยาว และ



4) ความน่าเชื่อถือของระเบียบวิธี การประเมินใช้กรอบของ Social Value International ร่วมกับการปรับค่ามาตรฐานทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ Deadweight, Attribution, Displacement และ drop-off รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความถูกต้องของผลประโยชน์ เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ค่า SROI 2.45: 1 อยู่ในระดับคุ้มค่าการลงทุน และแข่งขันได้ โดยโครงการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอของ พรพิมล อริยะวงษ์ มีค่า SROI สูงกว่า 3 เท่า เนื่องจากมีต้นทุนต่ำและสร้างรายได้โดยตรง (พรพิมล อริยะวงษ์, 2564) ขณะที่การประเมิน SROI ของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนไทยของ ปานแพรว เชาวนัประยูร อุดมรักษาทรัพย์ และคณะ มีค่าต่ำกว่า เนื่องจากผลลัพธ์ด้านสิ่งแวดล้อมตีค่าเป็นต้นทุนได้ยาก (ปานแพรว เชาวนัประยูร อุดมรักษาทรัพย์ และคณะ, 2567) ดังนั้น ค่า SROI ของงานวิจัยนี้จึงสะท้อนถึง ความสามารถในการสร้างสมดุลระหว่างผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมอาหาร การสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายชี้ว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนวัฒนธรรมอาหารจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการเชิงระบบหลายมิติ ได้แก่ 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น 2) การทำการตลาดเชิงสร้างสรรค์โดยใช้เรื่องเล่าและสื่อดิจิทัลเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ 3) การสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs/OTOP) ด้านบรรจุภัณฑ์ การตลาดดิจิทัล และการเข้าถึงแหล่งทุน 4) การพัฒนาเส้นทางอาหารถิ่นของนครศรีธรรมราช - ตรังสู่ Food & Cultural Route ระดับภูมิภาค, และ 5) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AR/VR เพื่อสร้างความแตกต่างทางการแข่งขันและดึงดูดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ข้อเสนอเหล่านี้สอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570 ที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวคุณภาพสูงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) รวมถึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปานแพรว เชาวนัประยูร อุดมรักษาทรัพย์ และคณะ ที่ยืนยันความสำคัญของเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนหลังโควิด-19 (ปานแพรว เชาวนัประยูร อุดมรักษาทรัพย์ และคณะ, 2567)

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับกลไกการเชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมอาหารสู่มูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยใช้กรอบ SROI เป็นเครื่องมือประเมินคุณค่าที่ไม่เป็นตัวแทนของทุนวัฒนธรรม อันนำไปสู่แนวคิดเชิงระบบซึ่งสรุปได้ว่า 1) SROI เป็นเครื่องมือเชิงประจักษ์ในการประเมินคุณค่าทางสังคมของทุนวัฒนธรรมอาหาร 2) การยกระดับผู้ประกอบการรายย่อยผ่านการอบรม บรรจุภัณฑ์ และการตลาดดิจิทัลสร้างผลตอบแทนสูงสุด (SROI 2.86: 1) 3) การบูรณาการวัฒนธรรมกับเทคโนโลยี AR/VR และแอปพลิเคชันท่องเที่ยวเป็นแนวทางใหม่ในการขยายอัตลักษณ์สู่ประสบการณ์ท่องเที่ยว และ 4) กรอบ SROI ที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้เป็นต้นแบบการประเมินทุนวัฒนธรรมระดับชุมชนในพื้นที่อื่นได้อย่างมีศักยภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่า โครงการนี้สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกทั้ง 3 มิติ โดยในมิติเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี และเกิดการจ้างงานในท้องถิ่น ส่วนมิติสังคม ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และเกิดการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้สูงวัยสู่คนรุ่นใหม่ ขณะที่มิติวัฒนธรรมมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และเส้นทางท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ถิ่น เมื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) พบว่ามีค่าเท่ากับ 2.45: 1 (การลงทุน 1 บาท สร้างผลตอบแทน 2.45 บาท) โดยกิจกรรมที่สร้างผลตอบแทนสูงสุด คือ การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ (SROI 2.86: 1) จากผลลัพธ์ดังกล่าวจึงนำเสนอแนะเชิงนโยบายที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การทำการตลาดเชิงสร้างสรรค์ และการสนับสนุน SMEs โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเฉพาะจากการวิจัย ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการสื่อสารวัฒนธรรม การสร้างแบรนด์ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 2) สนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้สูงอายุผ่านโครงการ

ฝึกอบรม 3) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี (เช่น AR/VR, แอปพลิเคชัน) เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่สมจริง และ 4) สร้างแพลตฟอร์มออนไลน์กลางเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและใช้ในการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ สุดท้ายนี้ ควรมีการศึกษาต่อยอดโดยประยุกต์ใช้โมเดล SROI ในกลุ่มทุนวัฒนธรรมประเภทอื่น เช่น งานหัตถกรรม เพื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนทางสังคมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในการสนับสนุนทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ในการทำงานวิจัยให้สำเร็จไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ปานแพร เซาว์นประยูร อุดมรักษาทรัพย์ และคณะ. (2567). กลยุทธ์การจัดการ การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในบทรูปการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือตอนบนในช่วงการแพร่ระบาด. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 19(3), 34-49.
- พรพิมล อริยะวงษ์. (2564). การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มทอผ้าไหมหัตถ์ตะวันตก จังหวัดลำปาง. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการเมือง, 10(2), 147-166.
- Arvidson, M. et al. (2013). Valuing the social? The nature and controversies of measuring social return on investment (SROI). *Voluntary Sector Review*, 4(1), 3-18.
- Boonsiritomachai, W. & Phonthanukitithaworn, C. (2019). Residents' support for sports events tourism development in beach city: The role of community's participation and tourism impacts. *SAGE Open*, 9(2). <https://doi.org/10.1177/2158244019843417>
- Chatkaewnapanon, Y. & Lee, T. J. (2022). Planning Sustainable Community-Based Tourism in the Context of Thailand: Community, Development, and the Foresight Tools. *Sustainability*, 14(12), 7413. <https://doi.org/10.3390/su14127413>
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Denzin, N. K. (1978). *The Research Act*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Juntao, H. et al. (2025). Communication for Chinese culinary culture at Chinatown in Bangkok. *Journal of Dhamma for Life*, 31(2), 628-641.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- Nicholls, J. et al. (2012). *A guide to social return on investment*. (2nd ed.). London: The SROI Network.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Pongsakornrungsilp, S. et al. (2021). Co-Creating a Sustainable Regional Brand from Multiple Sub-Brands: The Andaman Tourism Cluster of Thailand. *Sustainability*, 13(16), 9409. <https://doi.org/10.3390/su13169409>
- _____. (2022). Rethinking Sustainable Tourism Management: Learning from the COVID-19 Pandemic to Co-Create Future of Krabi Tourism, Thailand. *Sustainability*, 14(18), 11375. <https://doi.org/10.3390/su141811375>



- Richards, G. (2021). Evolving research on food tourism. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 25, 100405. <https://doi.org/10.1016/j.ijgfs.2021.100405>
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Retrieved September 9, 2025, from <https://eric.ed.gov/?id=ED121845>
- UNWTO. (2022). 7th UNWTO World Forum on Gastronomy Tourism: Conclusions (Nara, Japan). Madrid: UNWTO.

การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้คุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนฟากกว๊านวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา*
THE DEVELOPMENT PARTICIPATORY MANAGEMENT MODEL TO COMPETENCY
USING DIGITAL TECHNOLOGY IN TEACHER' S LEARNING MANAGEMENT FOR
THE QUALITY OF STUDENTS AT FAKKWAN WITTHAYAKHOM SCHOOL,
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHAYAO

กานตเชษฐ์ ถาคำ

Karntacheth Thakham

โรงเรียนฟากกว๊านวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา พะเยา ประเทศไทย

Fakkwan Witthayakhom School, The Secondary Educational Service Area Office Phayao, Phayao, Thailand

Corresponding author E-mail: karntachrth@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ 2) สร้างและพัฒนารูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหาร เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จากการศึกษางานโดยการสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับครู 44 คน นักเรียน 220 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ มี 5 องค์ประกอบ โดยครู 44 คน ซึ่งกลุ่มประชากร ได้แก่ ครู 44 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 220 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบแบบประเมินและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีผู้คุณภาพผู้เรียน และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบ ได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) วิธีดำเนินงาน และ 5) แนวทางการประเมิน 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ หลังการอบรมด้านความรู้ ความเข้าใจของครูและนักเรียน ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 และผลการตรวจสอบคู่มือการใช้รูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล



Abstract

This research aims to the objective of the research is : 1) Study the current and desired conditions, 2) Create and develop a model, 3) Test the model, and 4) Evaluate the management model The research and development process in 4 steps as follows: Step 1: study the current and desired conditions, participatory management approach, and learning management using digital technology from the study of the work by interview, Step 2: Create and develop the model by 7 experts, Step 3: Test the model by taking the developed model and testing it with teachers with 44 teachers, 220 students, obtained by stratified random sampling, Step 4: Evaluate the model in 5 aspects by 44 teachers. The population group includes 44 teachers, the sample consisted of 7 experts and 5 specialists, obtained through purposive sampling and 220 students in grades 1 - 6. The research instruments were interview forms, check forms, assessment forms, and questionnaires. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) The results of the study the current and desired conditions Including promoting learning management using technology to improve student quality and participatory management approach. 2) The results of creating and developing the model consisted of 5 components: principles, objectives, Work systems and mechanisms, processes, assessment guidelines. 3) The results of testing the model after training on teachers' knowledge and students' knowledge understanding. The test results passed the criteria of 75 percent and the results of checking the model's manual It is propriety standards at the highest level. 4) The results of model evaluation were all at the highest level and checking the model's manual at the highest level.

Keyword: Model Development, Participatory Management, Using Digital Technology

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ซึ่งชาวนนท์ คำพิวทา ได้มีความคิดเห็นว่าเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองและการศึกษา เกิดเป็นคุณลักษณะใหม่ของโลกที่เปลี่ยนจากยุคอนาล็อก (Analogue) และต่อมาได้เข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital transformation) (ชาวนนท์ คำพิวทา, 2565) และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แจ้งว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565 - 2569) ยังอยู่ในช่วงเวลาที่ทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลากหลายประการที่เป็นผลสืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตของประชากร แต่ยังส่งผลให้เกิดเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตเป็นวงกว้าง นอกจากนี้ยังเป็นช่วงเวลาที่มีความจำเป็นของการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้จัดทำแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561 - 2580) ใช้เป็นกรอบในการผลักดันให้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ระยะ 20 ปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้ อรรวรรณ ป้อมดำ ได้กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงประโยชน์และโทษที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีมาพัฒนา และประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนาเป็นความรู้ในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงรู้จักคิดวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดจากการใช้ที่ไม่เหมาะสมโดยยึดคุณธรรม

นำความรู้ การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ และได้กำหนดนโยบายและมาตรฐานการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาขึ้น โดยให้ผู้เรียน ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาได้ใช้ประโยชน์และเข้าถึงบริการเทคโนโลยีตามความเหมาะสม จึงมีนโยบายจัดให้มีระบบสารสนเทศ ข้อมูลข่าวสาร และระบบป้องกันภัยทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน ได้รับการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย (อรรพรรณ ป้อมดำ, 2558)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงาน ซึ่งดาร์วอร์ธ วรณสุข ได้กล่าวว่า ถ้ามีการประสานความร่วมมือกันที่ดีจะส่งผลให้งานออกมาสำเร็จ ในทางตรงข้ามกันถ้าขาดการมีส่วนร่วมจากบุคคลในการดำเนินงาน จะส่งผลให้งานไม่มีประสิทธิภาพดำเนินงานเกิดความล่าช้าและอาจล้มเหลวได้ (ดาร์วอร์ธ วรณสุข, 2563) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบริบทการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนี้ สุกัญญา แซ่มซ้อย ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่ายต้องตระหนักและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จึงจะสามารถใช้เทคโนโลยีที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2560) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ทั้งยังเน้นกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้แจ้งว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 วางกรอบเป้าหมายและทิศทาง การจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาส และความเสมอภาคในการศึกษา โดยในยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนให้มีทักษะความฉลาดทางดิจิทัล แต่ด้วยความซับซ้อนของโลกดิจิทัล ทำให้การปลูกฝังทักษะด้านดิจิทัลแก่นักเรียน จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะและปกป้องจากครู ครูจึงควรพัฒนาตัวเองให้มีความรู้และสมรรถนะทางดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา โรงเรียนพากกวันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีครูจำนวนน้อยและยังขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ และขาดความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน จากรายการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565 - 2566 คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยรวมทุกรายวิชาได้ระดับคุณภาพต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ที่ร้อยละ 75.00 โดยช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) ได้ร้อยละ 74.82 และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ได้ร้อยละ 72.17 ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ ในปีการศึกษา 2565 - 2566 ช่วงชั้นที่ 3 รายวิชาคณิตศาสตร์ ได้คะแนนต่ำสุด คือ 30.99 และ 27.42 และช่วงชั้นที่ 4 ได้คะแนน 35.65 และ 28.47 ซึ่งมีจุดที่ควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ ความสามารถในการคิดคำนวณ ในรายวิชาคณิตศาสตร์ อีกทั้งจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ กระบวนการคิดแก้ปัญหายังไม่เป็นระบบ จึงต้องพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้นเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ ถึงแม้ครูจะมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่ยังคงขาดความชำนาญในการใช้ ขาดการสนับสนุน การนิเทศ กำกับและติดตามอย่างต่อเนื่อง และจากการให้ข้อเสนอแนะจากผลการประเมินภายนอก รอบสี่ของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน : สมศ) พบว่า โรงเรียนควรส่งเสริมครูและนักเรียนในการใช้เทคโนโลยี มาพัฒนาการเรียนการสอน (โรงเรียนพากกวันวิทยาคม, 2566)



จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้นำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูสู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพากกวันวิทยาคม เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนและครูผู้สอน และผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วรปภา อารีราษฎร์ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานโดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (วรปภา อารีราษฎร์, 2561) ส่วนอภิชาติ เหล็กดี ได้ศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการบริหารวิชาการสู่ชุมชน พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.50) เช่นเดียวกัน (อภิชาติ เหล็กดี, 2561) ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อครูที่จะได้รับการความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาของตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นตามหลักสูตร เป็นการยกระดับคุณภาพนักเรียนและคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหาร
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหาร
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหาร
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยโดยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางของการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ โดย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยสอบถามครู 44 คน 2) ศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการจัดการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จากการศึกษา ฐานโรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคม โดยสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูหัวหน้าวิชาการ และครูผู้สอนเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ รวมจำนวน 3 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ด้าน คือ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล และการพัฒนา ส่วนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการจัดการเรียนรู้ คือ การมีความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล และความสามารถในการใช้ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหาร โดย 1) ออกแบบ และยกร่างรูปแบบการบริหาร 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบงานและกลไก วิธีดำเนินงาน และแนวทางการประเมิน จากการศึกษา ในชั้นศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ 2) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้ ตรวจสอบโดยทรงคุณวุฒิ 7 คน ได้แก่ อาจารย์สถาบันอุดมศึกษา 2 คน ผู้บริหารการศึกษา 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และเป็นศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ 1 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากแบบสอบถาม ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือรูปแบบ เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความถูกต้อง และจากการหาคุณภาพความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 1.00 4) ทำการปรับปรุงรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบประเมิน ความเที่ยงตรง หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหาร โดยครูโรงเรียนพากกวันวิทยาคม 44 คน ซึ่งการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน การปฏิบัติการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ห้องเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 6 ห้องเรียน นักเรียน 220 คน ได้มาจากการเลือกแบบขนาดกลุ่มตัวอย่างจากเครจชีและมอร์แกน (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563) จากประชากร จำนวน 529 คน แล้วนำไปสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนชั้นเรียน จากจำนวน 24 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมของครู 15 ข้อ แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง 20 ข้อ และแบบสอบถามของครูกลุ่มประชากร 44 คน เกี่ยวกับผลการศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการศึกษาความพึงพอใจของครู และนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูสู่คุณภาพผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ t-test Dependent

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหาร โดยใช้แบบสอบถามการประเมินรูปแบบด้านระดับความเหมาะสมและความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมใน 5 ด้าน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงาน และกลไก 4) วิธีดำเนินงาน และ 5) แนวทางการประเมิน กลุ่มประชากร คือ ครูผู้สอนโรงเรียนพากกวันวิทยาคม 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และปลายเปิด จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญ ด้านการวิจัยและพัฒนากิจการ การศึกษา และการวัดและประเมินผล ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูสู่คุณภาพผู้เรียน 2) แบบสอบถามความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบและคู่มือการใช้ 3) แบบบันทึกข้อมูล 4) แบบตรวจสอบ ความเที่ยงตรง และ 5) แบบทดสอบสำหรับครู 15 ข้อและนักเรียน 20 ข้อ

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย มีดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลรูปแบบการบริหาร เป็นการบันทึกข้อมูล จากการสัมภาษณ์ที่ได้ไปศึกษาดูงานและสรุปข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาจากโรงเรียนต้นแบบ Best Practice ได้แก่ 1) แนวทางการบริหารและการพัฒนารูปแบบ 2) การสังเคราะห์องค์ประกอบ และ 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้แก่ 1) ศึกษาวิธีสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ 2) สังเคราะห์เนื้อหาสร้างคำถาม 2 ตอน ตอนที่ 1 คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ตอนที่ 2 คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อ 4) ปรับปรุงและนำไปใช้

3. แบบทดสอบ ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล 2) สร้างแบบทดสอบหลังอบรม 15 ข้อ และสำหรับนักเรียน 20 ข้อ 3) หาค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

4. แบบสอบถาม ได้แก่ ประเมินองค์ประกอบของรูปแบบ ประเมินคู่มือการใช้ สอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ใช้วิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด ได้กำหนดเป็นมาตราการประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)



การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำรูปแบบไปปฏิบัติจริง ได้แก่ ครูโรงเรียน พากกวี้นวิทยาคม 44 คน และนักเรียน 220 คน ได้รับแบบประเมินกลับมา คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบการบริหาร ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายข้อและภาพรวม สำหรับเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) กำหนดเป็นมาตราการประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ ค่า IOC และการทดสอบค่าที่ t-test dependent

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหาร โดยภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.61$) รายด้านที่มีระดับสูงสุด ได้แก่ การเสริมสร้างความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$, $\sigma = 0.58$) และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.44$) รายด้านที่มีระดับสูงสุด ได้แก่ การเสริมสร้างความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.45$)

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ โดยการศึกษา ดูงานโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ โรงเรียนดอกคำใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา และนำมากำหนดเพื่อสร้างข้อคำถามในการวิจัย ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้หลักการแนวคิด 5 ประการ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมวางแผน 2) ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ 4) ด้านการมีส่วนร่วม ประเมินผล และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ส่วนด้านความสามารถมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล มี 3 ประการ คือ 1) การมีความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล 2) การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) ความสามารถ ในการใช้ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหาร

ตารางที่ 1 สรุปผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหาร

(n = 7)

ข้อที่	รายการ	ระดับความเป็นไปได้ (Feasibility Standards)			ระดับความถูกต้อง (Accuracy Standards)		
		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1	หลักการของรูปแบบ	4.43	0.48	มาก	4.57	0.51	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.57	0.51	มากที่สุด	4.86	0.12	มากที่สุด
3	ระบบงานและกลไกของรูปแบบ	4.57	0.51	มากที่สุด	4.71	0.50	มากที่สุด
4	วิธีดำเนินงานของรูปแบบ	4.28	0.50	มาก	4.71	0.50	มากที่สุด
5	แนวทางการประเมินรูปแบบ	4.14	0.51	มาก	4.57	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.40	0.50	มาก	4.68	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้คุณภาพผู้เรียน ได้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร 5 องค์ประกอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ระดับความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) และระดับความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.43)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหาร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (n = 7)

ข้อที่	ข้อความถาม	ระดับความเป็นไปได้ (Feasibility Standards)			ระดับความถูกต้อง (Accuracy Standards)		
		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1	บทนำ	4.43	0.48	มาก	4.58	0.51	มากที่สุด
2	หลักการและเหตุผล	4.33	0.65	มาก	4.75	0.45	มากที่สุด
3	วัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.58	0.51	มากที่สุด	4.43	0.48	มาก
4	เนื้อหากระบวนการ	4.57	0.51	มากที่สุด	4.28	0.50	มาก
5	การประเมินผล	4.84	0.16	มากที่สุด	4.71	0.50	มากที่สุด
6	การนำไปใช้	4.85	0.14	มากที่สุด	4.86	0.12	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.60	0.41	มากที่สุด	4.60	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้คุณภาพผู้เรียน พบว่า ระดับความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.41) และระดับความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.43)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหาร

ผลการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการครูโรงเรียนพากกวันวิทยาคม เรื่อง “การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้” มีทั้งการอบรมเชิงปฏิบัติการ ปฏิบัติการสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทดสอบความรู้ โดยมีวิทยากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ มาให้ความรู้ จากภายนอกและครู ผู้สอนรายวิชา เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนพากกวันวิทยาคม ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นวิทยากรแกนนำ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ โดยใช้ห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ และห้องประชุมโรงเรียนพากกวันวิทยาคม

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้ทักษะด้านเทคโนโลยีของครูผู้คุณภาพผู้เรียน

รายการ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig (2 tailed)
คะแนนทดสอบก่อนอบรม	44	15	287	43.48	6.52	1.77	37.929	.000
คะแนนทดสอบหลังอบรม	44	15	558	84.55	12.68	1.18		.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการใช้ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของครูผู้คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพากกวันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา พบว่า คะแนนทดสอบก่อนการอบรม คะแนนรวม 287 ร้อยละ 43.48 ค่าเฉลี่ย 6.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.77 และผลการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจของครู พบว่า คะแนนทดสอบหลังการอบรม คะแนนรวม 558 ร้อยละ 84.55 ค่าเฉลี่ย 12.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 เมื่อพิจารณา t-test พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01



ตารางที่ 4 ผลการศึกษาการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของนักเรียน

(n = 220)

ชั้น	n	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความก้าวหน้า (D)
			รวม	เฉลี่ย	รวม	เฉลี่ย	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	40	20	315	7.88	612	15.30	7.42
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	38	20	356	9.37	658	17.32	7.95
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	34	20	316	9.29	591	17.38	8.09
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	37	20	367	9.92	663	17.92	8.00
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	36	20	370	10.28	659	18.31	8.03
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	35	20	387	11.06	642	18.34	7.28
รวม				57.80		104.57	46.77
เฉลี่ย	-	-	-	9.63	-	17.43	7.80
ร้อยละ				48.17		87.14	38.97

เกณฑ์การตัดสิน นักเรียนต้องได้คะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 เท่ากับ 15.00 คะแนน จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของนักเรียน โรงเรียนปากกวันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2566 คะแนนเต็ม 20 โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 9.63 หลังเรียน 17.43 คิดเป็นร้อยละ 87.14 เพิ่มขึ้น 7.80 แต่ละระดับชั้น พบว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 18.34 คะแนน รองลงมา ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้เท่ากับ 18.31 คะแนน

4. ประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการบริหาร

(n = 44)

ข้อที่	รายการ	ระดับความเหมาะสม (Propriety Standards)			ระดับความมีประโยชน์ (Utility Standards)		
		μ	σ	ค่าระดับ	μ	σ	ค่าระดับ
1	หลักการของรูปแบบ	4.66	0.49	มากที่สุด	4.57	0.50	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.75	0.43	มากที่สุด	4.91	0.28	มากที่สุด
3	ระบบงานและกลไกของรูปแบบ	4.80	0.39	มากที่สุด	4.68	0.47	มากที่สุด
4	วิธีดำเนินงานของรูปแบบ	4.84	0.38	มากที่สุด	4.86	0.37	มากที่สุด
5	แนวทางการประเมินรูปแบบ	4.82	0.38	มากที่สุด	4.61	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.77	0.41	มากที่สุด	4.73	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบ ด้านความเหมาะสม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.77$, $\sigma = 0.41$) เมื่อจำแนกรายข้อโดยเรียงลำดับสูงสุด ได้แก่ วิธีดำเนินงานของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.84$, $\sigma = 0.38$) และผลการประเมินรูปแบบ ด้านความมีประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.42$) เมื่อจำแนกรายข้อโดยเรียงลำดับสูงสุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.91$, $\sigma = 0.28$)

ตารางที่ 6 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหาร (n = 44)

ข้อที่	รายการ	ระดับความเหมาะสม (Propriety standards)			ระดับความมีประโยชน์ (Utility Standards)		
		μ	σ	ค่าระดับ	μ	σ	ค่าระดับ
1	บทนำ	4.80	0.39	มากที่สุด	4.75	0.43	มากที่สุด
2	หลักการและเหตุผล	4.61	0.50	มากที่สุด	4.57	0.50	มากที่สุด
3	วัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.86	0.37	มากที่สุด	4.82	0.38	มากที่สุด
4	เนื้อหากระบวนการ	4.91	0.28	มากที่สุด	4.84	0.38	มากที่สุด
5	การประเมินผล	4.75	0.43	มากที่สุด	4.82	0.38	มากที่สุด
6	การนำไปใช้	4.48	0.38	มาก	4.86	0.37	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.74	0.39	มากที่สุด	4.78	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ ด้านความเหมาะสม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.39$) เมื่อจำแนกรายข้อโดยเรียงลำดับสูงสุด ได้แก่ เนื้อหากระบวนการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.91$, $\sigma = 0.28$) และผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ ด้านความมีประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.78$, $\sigma = 0.41$) เมื่อจำแนกรายข้อโดยเรียงลำดับสูงสุด ได้แก่ การนำไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.86$, $\sigma = 0.37$)

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถนำผลมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาพผู้เรียน โรงเรียนพากหวานวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.61$) และสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.84$) สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่ได้กล่าวว่า ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วม นั้น จะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และครูผู้สอนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความรักความศรัทธาในงาน และมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการจัดการเรียนรู้ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล และการปรับปรุง การพัฒนาร่วมกันทุกฝ่าย (ทิศนา ขัมมณี, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิติมา มณีวิทย์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเชิงรุกแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย จังหวัดสตูล ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันผลรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ผลรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก (นิติมา มณีวิทย์, 2566) และผลการศึกษาแนวทางการบริหาร โดยการศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ได้แก่ โรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา และนำมา กำหนดเป็นข้อคำถาม ในการวิจัยในครั้งนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 1) การมีความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล 2) การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ความสามารถในการใช้ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ทำให้ได้แนวทาง และนำมาใช้กับโรงเรียนพากหวานวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนาวดี เทียงตรง ศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 การวิจัยพบว่า 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่



การศึกษาประเมินศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ 2) ประเมินความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ร้อยละ 42.00 อยู่ในระดับ ต่ำมาก และร้อยละ 58.00 อยู่ในระดับดี และ 3) ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า มีทั้งหมด 16 แนวทาง (รัตนาวดี เทียงตรง, 2564)

2. ผลการสร้างและพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูสู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพากแก้ววิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา พบว่า ผลการสร้างรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ และ 5) แนวทางการประเมินรูปแบบ และผลการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบ ประกอบด้วย 1) บทนำ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของคู่มือ 4) เนื้อหากระบวนการ 5) การประเมินผล และ 6) การนำไปใช้ ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับหลักการสร้างรูปแบบของ Keeves, P. J. ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบต้องอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน และรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบ หรือตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ คือ การทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปหรือไม่ (Keeves, P. J., 1988) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานนท์ ปลื้มเนตร ศึกษาแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ครูมีประสิทธิภาพผลตามมาตรฐานวิชาชีพ (อานนท์ ปลื้มเนตร, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนพากแก้ววิทยาคม และตรวจสอบคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน พบว่า ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้ พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายข้อเรียงลำดับสูงสุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ และระบบงานและกลไกของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการตรวจสอบร่างรูปแบบด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านความถูกต้อง พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้อง พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เป็นเพราะรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีหลักการในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ที่ชัดเจน รวมถึงการมีกระบวนการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีรวมถึงผ่านการตรวจสอบความเป็นไปได้ และ 2) ความถูกต้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราวลัย ลีนโป ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวัดเขานางเภา ผลการประเมิน พบว่า คู่มือการพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวัดเขานางเภา มีความสอดคล้องด้านความเหมาะสมของคู่มือ (ภัทราวลัย ลีนโป, 2567)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูสู่คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพากแก้ววิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา พบว่า ผลการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูที่เข้ารับการอบรม พบว่า คะแนนทดสอบก่อนการอบรมได้คะแนนรวม 287 คะแนน ร้อยละ 43.48 ค่าเฉลี่ย 6.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.77 และผลการทดสอบหลังการอบรม พบว่า ได้คะแนนรวม 558 ร้อยละ 84.55 ค่าเฉลี่ย 12.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 เมื่อพิจารณา t-test พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2566 คะแนนเต็ม 20 เฉลี่ยรวมก่อนเรียน 9.63 หลังเรียน 17.43 เพิ่มขึ้น 7.80 คิดเป็นร้อยละ 38.97

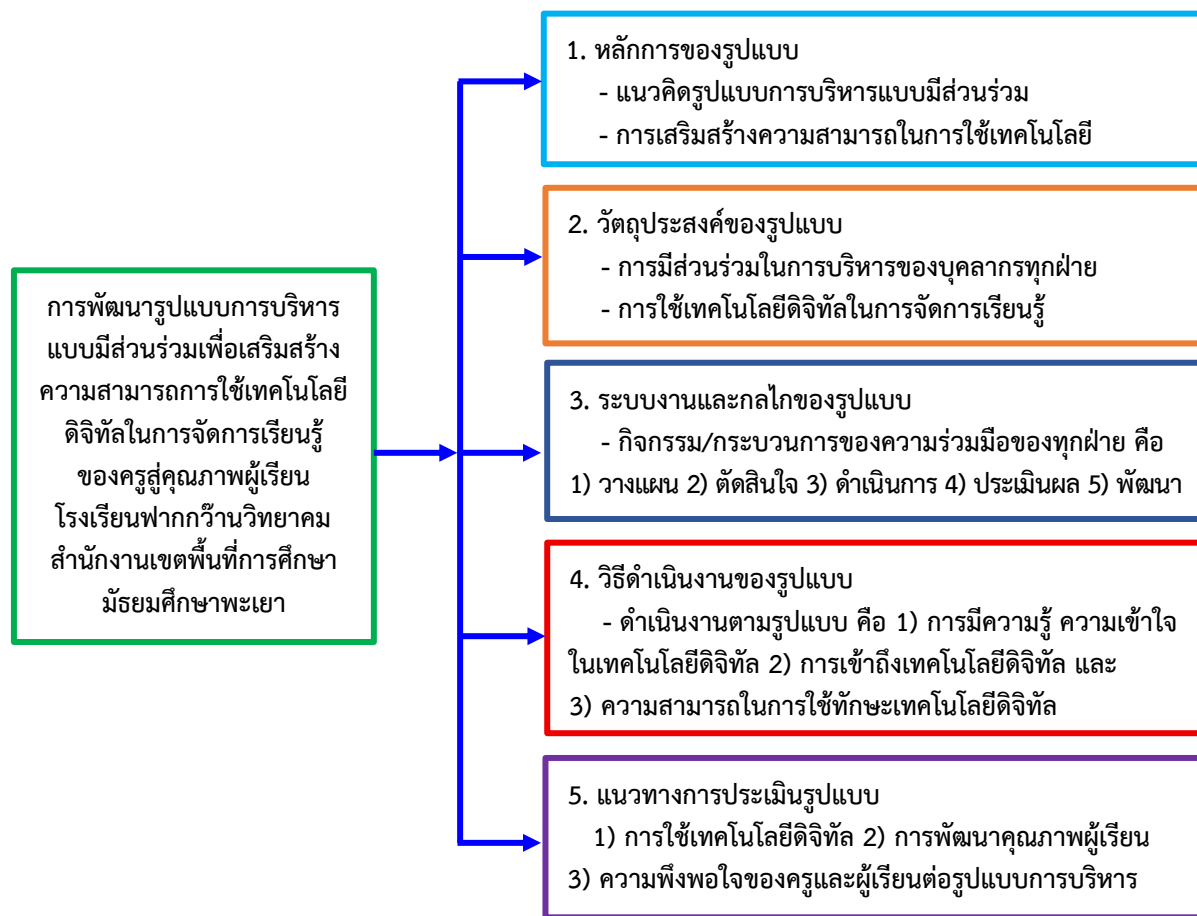
ผลการศึกษาการพัฒนาคุณภาพนักเรียน พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลรัตน์ หริณวรรณ ได้ศึกษาการเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา โดยใช้การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนหลังเรียนรู้อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อุบลรัตน์ หริณวรรณ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราวลัย ลีนโป ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวัดเขานางเภา ประเมินการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจและทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวัดเขานางเภา พบว่า โดยรวมร้อยละ 85.50 อยู่ในระดับดี (ภัทราวลัย ลีนโป, 2567)

ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการบริหาร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายข้อเรียงลำดับสูงสุด ได้แก่ ชุมชนให้การยอมรับและส่งบุตรหลานมาเรียนมากยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหาร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ ปังศรีวงศ์ ศึกษาการพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตลาดหนองหวาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ณัฐกานต์ ปังศรีวงศ์, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนติลักษณ์ สีสัตย์เชื้อ และดลฤทัย บุญประสิทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เขต 4 กลุ่มสัตตบงกช ผลการวิจัย พบว่า 1) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับปานกลาง 2) ความสามารถของครูในการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (เนติลักษณ์ สีสัตย์เชื้อ และดลฤทัย บุญประสิทธิ์, 2562)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพากกวันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ด้านความเหมาะสม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินรูปแบบ ด้านความมีประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ ด้านความเหมาะสม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความมีประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราวลัย ลีนโป ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวัดเขานางเภา ผลการประเมิน พบว่า การประเมินความเหมาะสมของคู่มือด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความสอดคล้อง (Congruity) และด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) มีความเหมาะสมของอยู่ในระดับมาก (ภัทราวลัย ลีนโป, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพากกวันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้



ภาพที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนฟากกวันวิทยาคม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนฟากกวันวิทยาคม สรุปผลได้ดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ พบว่า 1.1) สภาพปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.61$) และสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.44$) 1.2) ผลการศึกษาแนวการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า ได้แนวคิดการมีส่วนร่วม 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการประเมินผล และ ด้านการพัฒนา ส่วนความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 ด้าน คือ ด้านการมีความรู้ ความเข้าใจ ด้านการเข้าถึง และ ด้านการใช้ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหาร พบว่า ได้ 5 องค์ประกอบในการพัฒนา คือ 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) ระบบงานและกลไก 2.4) วิธีดำเนินงาน และ 2.5) แนวทางการประเมิน และผลการตรวจสอบร่างรูปแบบ โดยภาพรวม พบว่า ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.43) 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผลการทดสอบของครู มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยภาพรวม ($\mu = 4.61$, $\sigma = 0.46$) 2) ผลการทดสอบของนักเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และด้านคุณภาพนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.51$) และผลการศึกษาความพึงพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.49) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยภาพรวมสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 80 และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ

พบว่า โดยภาพรวม ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.77, \sigma = 0.41$) ด้านความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.73, \sigma = 0.42$) ข้อเสนอแนะการวิจัย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ เพื่อนำไปปฏิบัติดังนี้ 1.1) ควรเปิดโอกาสให้คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 1.2) จากการประเมินรูปแบบด้านความเหมาะสม และด้านความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด จึงควรมีการเผยแพร่ให้กับสถาบันอื่น ๆ นำไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ หรือนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการในส่วนงานอื่น ๆ ได้ และ 1.3) โรงเรียนพากแก้ววิทยาคม ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มาเป็นคณะทำงานพัฒนาระบบและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่อไปอย่างกว้างขวาง 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 2.1) ควรมีการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม กับสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเป็นการต่อยอดงานวิจัย และแลกเปลี่ยนเพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด 2.2) ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการใช้รูปแบบการบริหารให้ครอบคลุมทุกฝ่าย 2.3) ควรมีการทำวิจัยต่อยอด โดยทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูผู้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรม เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การสร้าง e-book การสร้างบทเรียน Online

เอกสารอ้างอิง

- ชานนท์ คำปิวทา. (2565). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนธ์.
- ณัฐกานต์ ปังศรีวงศ์. (2563). การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตลาดหนองหวาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ดาราวรรณ วรรณสุข. (2563). การมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ทิตนา แหมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิติมา มณีวิทย์. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะครูผู้สร้างนวัตกรรมของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัยสตูล. สตูล: โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัยสตูล.
- เนติลักษณ์ สีสัตย์ชื่อ และดลฤทัย บุญประสิทธิ์. (2562). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในระดับมัธยมศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 14(3), 77-92.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ภัทราวลัย ลิ่นโป. (2567). รูปแบบการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(5), 325-343.
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2563). พื้นฐานการวิจัยทางหลักสูตรและการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ดกสิลาการพิมพ์.



- รัตนาวดี เทียงตรง. (2564). การศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(8), 404-418.
- โรงเรียนพากवानวิทยา. (2566). รายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ประจำปีการศึกษา 2566. เพาะ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา.
- วรภา อาริราษฎร์. (2561). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานที่บูรณาการการเรียนการสอนสู่การให้บริการวิชาการแก่ชุมชนโดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัล. *วารสารวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 9(1), 225-236.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2560). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *พิษณุโลก: พิษณุโลกดอทคอม*.
- อภิชาติ เหล็กดี. (2561). รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการบูรณาการการเรียนการสอนสู่การบริการวิชาการชุมชน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(3), 2613-2628.
- อรรณ ป้อมดำ. (2558). การจัดการสารสนเทศ การสื่อสารและเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *เพชรบูรณ์: สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*.
- อานนท์ ปลื้มเนตร. (2560). การพัฒนาสมรรถนะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 2(4), 90-97.
- อุบลรัตน์ หริณวรรณ. (2563). การเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา โดยใช้การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้. ใน *ดัชนีพันธปรัชญาดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีนิเทศศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational research, methodology and measurement : An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.

ข้อสันนิษฐานเพิ่มเติมว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม ศิลปะล้านช้างกับศิลปะล้านนา*

FURTHER RESEARCH INTO THE RELATION BETWEEN SQUARE-BASED STYLE STUPA IN LAN XANG ART AND LANNA ART

มนวรัตน์ พรหมรัตน์

Manawat Promrat

สำนักวิชาพหุภาษาและการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

School of Languages and General Education, Walailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: manawat.promrat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้าง ซึ่งมีพระธาตุศรีสองรัก และพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ เป็นต้นแบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบในเชิงศิลปกรรมระหว่างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม ในศิลปะล้านช้างกับศิลปกรรมล้านนา ที่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม การเมือง และสังคมกับล้านช้างอย่างแนบแน่น ตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบในเชิงประติมานวิทยาของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างกับศิลปกรรมล้านนา ที่สัมพันธ์กับคติทางพุทธศาสนา จากการศึกษา พบว่า เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างน่าจะได้รับการพัฒนาต่อยอดมาจากชุดหลังคาลาดของปราสาทโขงพระเจ้าในศิลปะล้านนา ที่นิยมตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา โดยเฉพาะชั้นหลังคาลาดที่มีสายยอดบัวสี่เหลี่ยมของล้านนา พบว่า มีระเบียบทางศิลปกรรมใกล้เคียงกับองค์พระธาตุศรีสองรัก และชั้นหลังคาลาดยอดบัวเหลี่ยมตรงปลายเป็นตุ่มบัวตูมของล้านนา พบว่า มีระเบียบทางศิลปกรรมใกล้เคียงกับพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ ในการศึกษาเปรียบเทียบเชิงประติมานวิทยา พบว่า เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมล้านช้างมีรูปแบบคล้ายคลึงกับภาพเขาสัตบริภัณฑ์และเขาพระสุเมรุจำลองบนรอยพระบาทประดับมุกของวัดพระสิงห์ในพุทธศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะกรณีของพระธาตุหลวงเวียงจันทน์ที่มีการเรียงลำดับของเจดีย์ประธานและบริวารในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับภาพจักรวาลบนรอยพระบาทเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างมีความหมายเชิงประติมานวิทยาในฐานะศูนย์กลางจักรวาลเช่นเดียวกับเจดีย์ในศิลปะอื่น ๆ

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม, ศิลปะล้านช้าง, สถาปัตยกรรม, ศิลปะล้านนา

Abstract

This article aims to further the knowledge and analysis of the square-based stupa style in Lan Xang art, focusing on Phra That Si Song Rak and Phra That Laung in Vientiane as key prototypes. Its objectives are: to conduct an art-historical comparison between the square-based style of Lan Xang's stupa and Lanna art, which has very close socio-cultural and socio-political relations with the Lan Xang kingdom since the mid-21st Buddhist century onward, and to undertake a comparative



iconographic study of these Lan Xang stupas and Lanna art in relation to Buddhist artistic concepts. The study finds that the Lan Xang square-based style stupa evolved from the tiered, sloping-roof ensembles (Prasat Khong Phra Chao) of Lanna architecture, which became popular from the mid–sixteenth century onward. Especially, the sloping roof tiers with square lotus-finial columns in Lanna architecture reveal compositional principles closely aligned with Phra That Si Song Rak. Similarly, the sloping roofs topped with faceted lotus bud finials of Lanna show stylistic parallels with Phra That Luang in Vientiane. Through iconographic comparison, it has been observed that the square-based style stupa of Lan Xang shares formal similarities with the depictions of the mythical Mount Sattaboriphan and Mount Meru as represented on the mother-of-pearl inlaid Buddha's footprint at Wat Phra Singh, dating to the 21st Buddhist century. In particular, the architectural arrangement of the principal stupa and subsidiary stupas at Phrathat Luang in Vientiane closely correlates with the cosmic diagram depicted on the Buddha's footprint. This suggests that the square-based style stupa of Lan Xang shares the same significant iconographic meaning with stupas in other Buddhist artistic traditions, as the axis mundi or the center of the universe.

Keywords: Relation, Square-Based Stupa, Lan Xang Art, Stupa, Lanna Art

บทนำ

เจดีย์ศิลปะล้านช้างที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น คือ เจดีย์ที่มีระเบียบทางศิลปกรรมอันมีพระธาตุศรีสองรักเลย และพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ เป็นต้นแบบที่สำคัญ เจดีย์ทรงนี้มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น นักวิชาการฝรั่งเศส เรียกว่า “ทรงเหยือกน้ำ” (La forme en carafe) หรือ “ทรงตุ่มยอดอ่อนดอกไม้” (Le buble en Joyaux) ขณะที่ลาว เรียกเจดีย์ทรงดังกล่าวว่า “ทรงหัวน้ำเต้า” หรือ “ทรงหมากป्ली” ส่วนนักวิชาการไทยเรียกว่า “ทรงดอกบัวเหลี่ยม” บ้าง “ทรงระฆังสี่เหลี่ยม” บ้าง (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2555) ซึ่งในงานศึกษาชิ้นนี้จะเรียกว่า “เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม” ตามนิยามของ ศักดิ์ชัย สายสิงห์ เนื่องจากเป็นนิยามศัพท์ที่บอกลักษณะทางศิลปกรรมอย่างชัดเจนกว่านิยามศัพท์อื่น

ที่ผ่านมา มีงานศึกษาเกี่ยวกับที่มาของเจดีย์ทรงดังกล่าวหลายชิ้นซึ่งมีสมมติฐานที่แตกต่างกัน เช่น งานศึกษาของ ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ซึ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของชั้นฐานของเจดีย์พระธาตุศรีสองรักซึ่งมีลูกแก้วขนาดใหญ่ คล้ายเข่งสิงห์ในศิลปะอยุธยารองรับฐานบัวคว่ำ - บัวหงาย และความนิยมใช้ฐานสิงห์ในการรองรับพระพุทธรูป และฐานอาคารนี้ปรากฏอย่างเด่นชัดในสมัยอยุธยาตอนกลางร่วมสมัยกับช่วงเวลาก่อสร้างพระธาตุศรีสองรัก ดังนั้น การทำทรงระฆังสี่เหลี่ยมบนชุดฐานดังกล่าวจึงน่าจะพัฒนามาจากเจดีย์ทรงระฆังเพิ่มมุมของศิลปะอยุธยาซึ่งตั้งอยู่บนชั้นฐานสิงห์นั่นเอง ขณะเดียวกันก็มีความเป็นไปได้ว่าการคาดบัวลูกแก้วขนาดใหญ่รองรับชุดฐานบัวคว่ำนี้อาจจะเป็นอิทธิพลจากศิลปะพม่าซึ่งมักใช้ระเบียบของฐานบัวคว่ำคาดด้วยลูกแก้วขนาดใหญ่ที่ทอไม้สลักกันซึ่งส่งผ่านมาจากศิลปะล้านนาอีกทอดหนึ่ง (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560) ขณะที่ ศรีศักร วัลลิโภดม สันนิษฐานว่ารูปสลักสถูปบนใบเสมา ในวัฒนธรรมทวารวดีที่พบในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยซึ่งส่วนล่างเป็นรูปหมอนน้ำคล้ายสถูปทวารวดีที่พบในภาคกลางของไทย ในขณะที่ส่วนบนมีลักษณะทรงกรวยคล้ายกับยอดเจดีย์ที่พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น พระธาตุพนม พระธาตุเชิงชุม พระธาตุก่องข้าวน้อย เป็นต้น แสดงให้เห็นความสืบเนื่องของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยทวารวดี (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2518)

จากข้อสันนิษฐานของ ศรีศักร วัลลิโภดม แม้ว่าในด้านหนึ่งจะปรากฏความคล้ายคลึงกันระหว่างภาพสลักบนใบเสมากับรูปแบบของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ดีกลับไม่ปรากฏความสืบเนื่องของงานศิลปกรรมระหว่างสมัยทวารวดีกับศิลปกรรมช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 ซึ่งเป็นช่วงที่การสร้างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมได้รับ

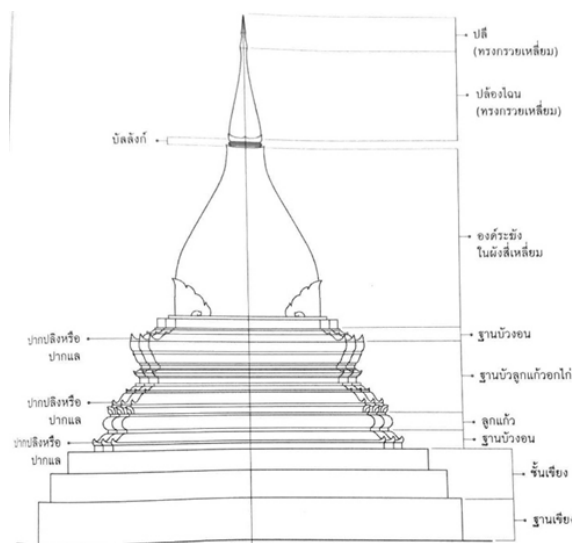
ทางศิลปกรรมจากสถูปในยุคทวารวดีจึงน่าจะมีความเป็นไปได้ที่น้อยมาก ขณะเดียวกันข้อเสนอของศักดิ์ชัยถึงอิทธิพลของเจดีย์ทรงระฆังเหลี่ยมในศิลปะอยุธยาที่มีต่อการสร้างสรรค์เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างนั้น น่าจะมีความเป็นไปได้มากกว่า หากแต่เมื่อพิจารณาจากบริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 นั้น จะพบว่า ล้านช้างมีความสัมพันธ์กับล้านนามากกว่าอยุธยา ทั้งในเชิงการเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในครั้งที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระราชโอรสของพระเจ้าโพนสีลาธราชแห่งล้านช้างได้เสด็จมาปกครองล้านนา แม้จะเป็นระยะเวลาเพียงปีเศษแต่ก็เป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เนื่องจากการอัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญจากล้านนาไปยังล้านช้างหลายองค์ ในการณั้่นน่าจะยังมีการนำเอาช่างรวมถึงวิทยาการทางศิลปกรรมต่าง ๆ จากล้านนาไปยังล้านช้างด้วย

การศึกษาที่ละเลยมิติทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมจากล้านนาจึงอาจทำให้การทำความเข้าใจที่มาของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างยังไม่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมศิลปะล้านช้างกับศิลปะล้านนา เกี่ยวกับรูปแบบทางศิลปกรรมของเจดีย์องค์ระฆังสี่เหลี่ยมศิลปะล้านช้างที่สัมพันธ์กับศิลปกรรมล้านนา ได้แก่ พระธาตุศรีสองรัก พระธาตุหลวง เวียงจันทน์ และประติมานวิทยาของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมศิลปะล้านช้างที่สัมพันธ์กับศิลปกรรมล้านนา ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 เพื่อขยายพาดานความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและประติมานวิทยาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเจดีย์ในศิลปกรรมล้านช้างกับศิลปกรรมล้านนา อันจะนำไปสู่การสร้างข้อถกเถียง ข้อวิพากษ์ที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านศิลปะไทย รวมถึงวิชาการในแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

รูปแบบทางศิลปกรรมของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมศิลปะล้านช้างที่สัมพันธ์กับศิลปกรรมล้านนา

พระธาตุศรีสองรัก

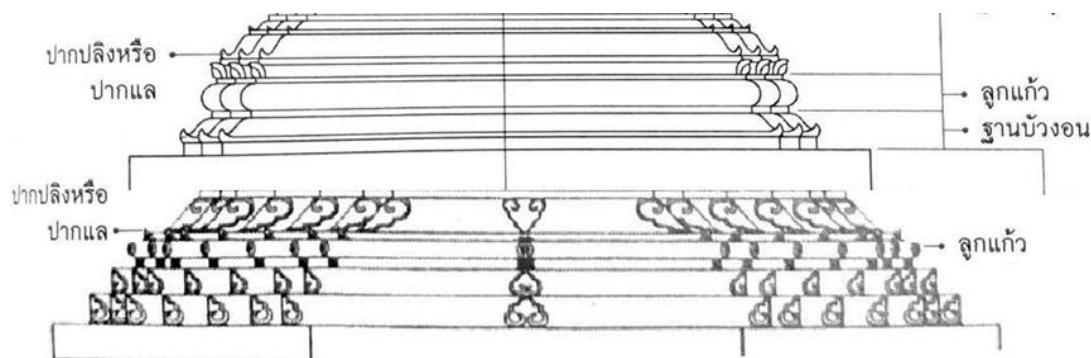
หากพิจารณาจากศิลปกรรมพระธาตุศรีสองรัก (ภาพที่ 1) (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560) จากหลักฐานจารึกของพระธาตุศรีสองรัก เจดีย์องค์ดังกล่าวน่าจะสร้างขึ้นพร้อมกับการกระทำสัตย์ปฏิญาณเพื่อเป็นพันธมิตรต่อกันระหว่างพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแห่งล้านช้างและสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งอยุธยา ในปี 2103 (ศุมนัยมานุษยวิทยาสิรินธร, 2567) หลังจากเชียงใหม่ซึ่งเป็นศูนย์กลางของล้านนาเสียให้แก่พระเจ้าบุเรงนองแห่งพม่าเพียง 2 ปี พระธาตุศรีสองรักจึงน่าจะเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในยุคแรกที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปกรรมล้านนาค่อนข้างสูง เนื่องจากยังคงอยู่ในช่วงสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับล้านนาและยังเป็นผู้เคยไปปกครองล้านนาด้วยพระองค์เองด้วย



ภาพที่ 1 พระธาตุศรีสองรัก



เมื่อพิจารณารูปแบบของเจดีย์พระธาตุศรีสองรัก (ภาพที่ 2) (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560) แล้วพบว่า มีลักษณะหลายประการที่คล้ายคลึงกับศิลปะล้านนาซึ่งจะวิเคราะห์แยกส่วนเป็นลำดับดังต่อไปนี้



ภาพที่ 2 เปรียบเทียบชุดฐานพระธาตุศรีสองรัก (บน) และฐานปราสาทโขงพระเจ้านันทอง วัดพระธาตุลำปางหลวง (ล่าง)

ชั้นฐาน ระเบียบของชั้นฐานซึ่งมีฐานเชิงสี่เหลี่ยมอยู่ในชั้นแรกสุด ถัดขึ้นมาเป็นชุดบัวคว่ำ – บัวหงาย ขนาดยืดสูง ซึ่งมีลวดบัวลูกแก้วขนาดใหญ่รองรับอยู่ ลักษณะเช่นนี้มีความคล้ายคลึงกับชุดฐานของปราสาทโขงพระเจ้านันทอง วัดพระธาตุลำปางหลวงในศิลปะล้านนา ซึ่งนอกจากจะมีการใช้ลวดบัวลูกแก้วรองรับในชุดฐานเช่นเดียวกันแล้ว การประดับปากแล (บัวปากปลิง) ที่ชุดฐานบัวคว่ำซึ่งอยู่เหนือลวดบัวลูกแก้ว ยังคล้ายคลึงกับลักษณะของฐานบัวคว่ำของพระธาตุศรีสองรักซึ่งประดับบัววงหรือบัวปากปลิงเช่นเดียวกันด้วย ลักษณะของชุดฐานดังกล่าวจึงแสดงความสัมพันธ์ของระเบียบฐานของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมล้านช้างที่เทียบเคียงกับชุดฐานปราสาทโขงพระเจ้าในศิลปะล้านนาได้

องค์ระฆัง องค์ระฆังของพระธาตุศรีสองรักซึ่งอยู่ในผังทรงสี่เหลี่ยม องค์ระฆังมีทรงสูง ฐานกว้างปลายคอด และมีข้อสังเกตที่สำคัญ คือ ตั้งอยู่บนฐานบัวที่ยืดสูงโดยไม่มีส่วนรองรับองค์ระฆัง 3 เส้น ซึ่งปรากฏในศิลปะนับตั้งแต่ในอินเดียมาจนถึงศิลปะในประเทศไทยทั้ง สุโขทัย อโยธยา หรือล้านนา (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560) บริเวณมุมองค์ระฆังมีการประดับกาบขนาดใหญ่ทั้ง 4 มุม การประดับกาบและลักษณะขององค์ระฆังทรงสี่เหลี่ยมเช่นนี้ล้วนมีความคล้ายคลึงกับยอดของปราสาทโขงพระเจ้าในศิลปะล้านนาเป็นอย่างยิ่ง ดังตัวอย่างของโขงทำยวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ เชียงใหม่ ซึ่งมีส่วนยอดอยู่ในผังสี่เหลี่ยมที่สอปั้นคล้ายดอกบัวสี่เหลี่ยมและมีการประดับกาบขนาดเล็กทั้งสี่มุม (ภาพที่ 3) (วิกิพีเดีย, 2568) ยอดในลักษณะบัวสี่เหลี่ยมที่มีกาบหุ้มเช่นนี้ยังพบได้ในศิลปะล้านนาอีกหลายแห่ง เช่น ปราสาทโขงมณฑปพระเจ้าแก่นจันทน์ที่วัดเจ็ดยอด เชียงใหม่ ซึ่งสร้างขึ้นในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 21 (ภาพที่ 4) หรือโคมสำริดของพระรัตนปัญญาที่สร้างถวายพระธาตุหริภุญไชย ซึ่งระบุปีที่สร้างตรงกับ พ.ศ. 2051 (ภาพที่ 5) พัฒนาการของทรงระฆังในผังสี่เหลี่ยมของเจดีย์ในศิลปะล้านช้างที่มีพระธาตุศรีสองรักเป็นต้นแบบ จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับบัวสี่เหลี่ยมบนยอดปราสาทโขงในศิลปะล้านนา

นอกจากนี้ หากพิจารณาพร้อมกับชุดฐานซึ่งมีบัวคว่ำที่ยืดสูงแล้วลักษณะดังกล่าวยังคล้ายคลึงกับเสาประดับมุมทรงหลังคาลาดยอดบัวเหลี่ยมของเจดีย์วัดปิ่นสาท เชียงใหม่ กำหนดอายุสมัยในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 21 (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560) เสาดังกล่าวคงมีที่มาจากสถูปิกะหรืออาคารจำลองประดับมุม โดยมีลักษณะเป็นฐานหน้ากระดานคั่นด้วยท้องไม้ตัวเรือนธาตุลดรูปเหลือเพียงลักษณะทรงสี่เหลี่ยมที่มีส่วนบนเป็นหลังคาลาดหนึ่งชั้น คั่นด้วยฐานหน้ากระดานและท้องไม้ยอดเป็นบัวสี่เหลี่ยมที่มีการประดับกาบที่มุมและด้าน (ภาพที่ 6) หรือเสาอดบัวที่ประดับมุมปราสาทโขงพระธาตุศรีจอมทอง (ภาพที่ 7) ซึ่งสร้างขึ้นในรัชกาลพระเมืองแก้วในช่วงครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 21 ที่มีระเบียบคล้ายคลึงกัน ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่ฐานบัวคว่ำลักษณะยืดสูงของเจดีย์ทรง

ระฆังสี่เหลี่ยมซึ่งมีพระธาตุศรีสองรักเป็นต้นแบบได้รับการพัฒนามาจากชุดหลังคาลาดและยอดทรงบัวสี่เหลี่ยม ซึ่งเป็นที่นิยมในศิลปะล้านนาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ประกอบเข้ากับชุดฐานที่มีลวดบัวลูกแก้วรองรับฐาน บัวคว่ำที่มีบัวปากปลิงซึ่งปรากฏในศิลปะล้านนาในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน อันเป็นเหตุให้เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมของ ล้านช้างไม่มีส่วนรองรับองค์ระฆัง 3 เส้น ดังที่ปรากฏในศิลปะอื่น ๆ

พัฒนาการของเสาประดับมุมทรงหลังคาลาดยอดบัวเหลี่ยมของล้านนาในเจดีย์ศิลปะล้านช้างยังพบตัวอย่าง ที่สำคัญ คือ ส่วนยอดพระธาตุพนมองค์เดิมซึ่งน่าจะมีการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชร่วมสมัย กับพระธาตุศรีสองรักและพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ ก่อนที่จะมีการบูรณะอีกครั้งในสมัยเจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็ก พระเถระชาวเวียงจันทน์ในปี พ.ศ. 2233 - 2235 (อพิสิทธิ์ ธีระจารุวรรณ, 2557) ซึ่งน่าจะคงรูปแบบเดิมสมัย พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเอาไว้ ยอดดังกล่าวแสดงระเบียบที่คล้ายคลึงกับเสาหลังคาลาดยอดดอกบัวเหลี่ยมในศิลปะ ล้านนามาก (ภาพที่ 8) (วิรัชทร สุนทรธ, 2563) นอกจากนี้ สถูปศิลาที่บรรจุขุมศพและผอบใส่พระอัฐิธาตุ ซึ่งพบในกรุของพระธาตุพนมซึ่งมีตำนานกล่าวย้อนไปถึงครั้งอัญเชิญพระอัฐิธาตุจากยอดภูเพ็กใน พ.ศ. 500 ก็มีลักษณะที่พัฒนามาจากหลังคาลาดซ้อนกันสองชั้นและมียอดเป็นบัวสี่เหลี่ยมเช่นกัน (ภาพที่ 9) (อพิสิทธิ์ ธีระจารุวรรณ, 2557) ลักษณะทางศิลปกรรมของสถูปศิลานี้จึงสามารถกำหนดอายุสมัยได้ว่าคงสร้างขึ้นคราว บูรณปฏิสังขรณ์สมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

การประดับกบ
บริเวณมุมทั้งสี่



การประดับกบ
บริเวณมุมทั้งสี่

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบการประดับกบระหว่างยอดปราสาทโขงท้ายวิหารลายคำวัดพระสิงห์ กับ พระธาตุศรีสองรัก



ภาพที่ 4 ยอดบัวที่มีกบหุ้มของปราสาทโขงมณฑป พระเจ้าแก่นจันทน์ที่วัดเจ็ดยอด เชียงใหม่ กลางพุทธศตวรรษที่ 21



ภาพที่ 5 ยอดบัวที่มีกบหุ้มของโคมสำริด ซึ่งพระรัตนปัญญาสร้างถวายพระธาตุหริภุญไชย ในปี พ.ศ. 2051



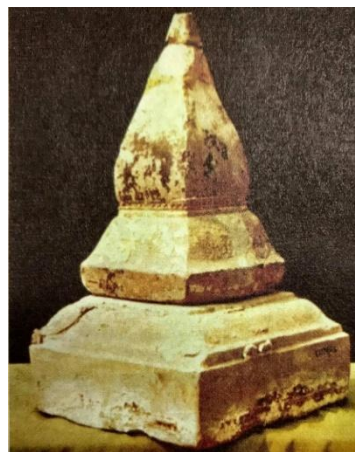
ภาพที่ 6 เสาหลังคาลาดยอดบัวสี่เหลี่ยม
วัดปันสาท เชียงใหม่ กลางพุทธศตวรรษที่ 21



ภาพที่ 7 ยอดเสาบัวสี่เหลี่ยมประดับมุมหลังคา
ปราสาทโขงพระธาตุศรีจอมทอง เชียงใหม่
กลางพุทธศตวรรษที่ 21



ภาพที่ 8 (ซ้าย) ยอดพระธาตุพนมองค์เดิม
ซึ่งมีระเบียบที่คล้ายคลึงกับเสายอดบัวสี่เหลี่ยม
ในศิลปะล้านนา



ภาพที่ 9 สถูปศิลาบรรจุพระอรังคะธาตุ วัดพระธาตุพนม
ซึ่งมีลักษณะคล้ายเสาหลังคาลาด ยอดบัวสี่เหลี่ยม
ในศิลปะล้านนา (รูปที่ 6)

พระธาตุหลวง เวียงจันทน์

พระธาตุหลวง เวียงจันทน์ (ภาพที่ 10) ได้รับการสร้างขึ้นหลังจากที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบางมายังเวียงจันทน์ในปี พ.ศ. 2109 เพื่อให้เป็นพระธาตุหลวงประจำราชธานีแห่งใหม่ของพระองค์ จารึกพระธาตุหลวงได้เรียกชื่อเจดีย์องค์นี้ว่า โลกจุฬามณี (ศกดิ์ชัย สายสิงห์, 2555) ซึ่งมีเพียงแต่แสดงให้เห็นถึงคติของการจำลองเอาพระเจดีย์จุฬามณีจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ลงมาไว้บนโลก แต่ยังสะท้อนการแสดงอำนาจของราชธานีแห่งใหม่ในฐานะศูนย์กลางของจักรวาลอันเป็นที่ประดิษฐานพระเจดีย์จุฬามณี ดังนั้น ศิลปกรรมขององค์พระธาตุหลวง เวียงจันทน์จึงต้องแสดงความหมายเชิงประติมานวิทยาที่สอดคล้องกับคตินี้

หากพิจารณาจากรูปแบบทางศิลปะแล้วพระธาตุหลวง เวียงจันทน์อาจมีได้มีลักษณะที่คล้ายคลึงมาจากระเบียบของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในยุคแรกที่มีพระธาตุศรีสองรักเป็นต้นแบบโดยตรง เพียงแต่ได้แรงบันดาลใจจากแหล่งเดียวกัน คือ การใช้หลังคาลาดและเสายอดบัวสี่เหลี่ยมจากศิลปะล้านนาดังจะพิจารณาตามองค์ประกอบต่าง ๆ ของเจดีย์ ดังนี้



ภาพที่ 10 พระธาตุหลวง เวียงจันทน์ ลาว ต้นพุทธศตวรรษที่ 22

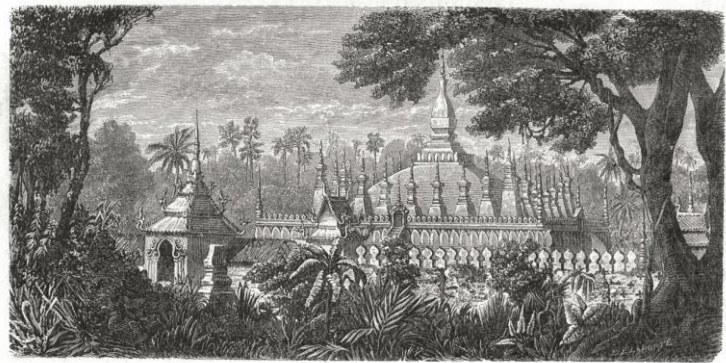
เจดีย์บริวาร เจดีย์บริวาร 30 องค์ซึ่งล้อมรอบเจดีย์ประธานนั้นพงศาวดารล้านช้างกล่าวว่าเป็นการเปรียบกับ
บาร์มี 30 ประการของพระพุทธเจ้าที่สั่งสมมาในอดีตชาติ เจดีย์บริวารเหล่านี้เมื่อมองจากด้านมุมของพระธาตุหลวง
จะมีลักษณะเรียงกันคล้ายกับสัตว์บริภัณฑ์ ซึ่งประดับกลางหลังคาของสิม (อุโบสถ) ในศิลปะล้านช้างอันเป็นการจำลอง
ภาพตัดขวางของจักรวาลอันมีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางนั่นเอง เจดีย์บริวารตั้งอยู่บนแท่นสูงที่ยื่นออกมาจากฐาน
ของเจดีย์ประธาน เจดีย์อยู่ในผังเป็นยกเก็จมีฐานเชิงหนึ่งชั้นต่อด้วยฐานบัวลูกแก้วอกไก่ 2 ฐาน ลักษณะของบัว
มีความโค้งงอแบบบัวปากปลิง ถัดขึ้นไปเป็นท้องไม้ร่วมและฐานบัวลูกแก้วอกไก่อีก 1 ฐาน ด้านบนเป็นหลังคาลาด
และยอดบัวแปดเหลี่ยม ซึ่งมีลักษณะสูงชะลูดค่อย ๆ คอดเว้าแบบขวดก่อนที่จะผายออกอีกครั้งด้านบนสุดคล้ายตุ้ม
ดอกบัวตูมเล็ก ๆ ระเบียบของเจดีย์บริวารดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับเสายอดบัวสี่เหลี่ยมประดับมุมปราสาทโขง
พระธาตุศรีจอมทองเป็นอย่างมาก (ภาพที่ 11) รวมถึงการประดับกรอบสามเหลี่ยมที่มุมเสาซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ
ปากแลของล้านนากีสอดคล้องกับการประดับบัวปากปลิงของเจดีย์บริวารดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตามส่วนยอดบัวเหลี่ยม
นั้นตรงปลายสุดกลับเป็นยอดตัด สันนิษฐานว่าแต่เดิมอาจมีลักษณะสอบโค้งและผายออกเป็นตุ้มดอกบัวเล็ก ๆ
รูปแบบเดียวกับเจดีย์บริวารพระธาตุหลวง แต่ภายหลังถูกตัดแปลงเพื่อประดับฉัตรซึ่งยังคงปรากฏบนส่วนยอดบัว
ชั้นบนสุดของปราสาทโขง ขณะที่ยอดอื่น ๆ นั้นฉัตรคงหักหายไปจนไม่ได้รับการนิยมประดับในเวลาต่อมา



ภาพที่ 11 เปรียบเทียบระเบียบทางศิลปกรรมของเจดีย์บริวารวัดพระธาตุหลวง เวียงจันทน์
และเสายอดบัวเหลี่ยมประดับมุมปราสาทโขงพระธาตุศรีจอมทอง เชียงใหม่



ภาพที่ 12 ยอดบัวเหลี่ยมที่มีส่วนปลายเป็น
ตุ่มบัวตูมของกุ่มน้อย วัดพระสิงห์ เชียงใหม่
กลางพุทธศตวรรษที่ 21



ภาพที่ 13 ภาพวาดพระธาตุหลวงเวียงจันทน์
ในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1860

ลักษณะของยอดบัวเหลี่ยมที่สอบเข้าและผายออกเป็นตุ่มบัวตูมนี้ยังคงพบที่กุ่มน้อยหรือกุ่มลายในวัดพระสิงห์ เชียงใหม่ (ภาพที่ 12) แม้จะมีข้อสันนิษฐานใหม่ว่ากุ่มน้อยนี้ควรจะมีอายุสมัยราวพุทธศตวรรษที่ 24 เนื่องจากมีการประดับลายตามแบบที่นิยมของช่างล้านนาในพุทธศตวรรษที่ 24 (ชาญคณิต อารวรรณ์, 2550) แต่จากหลักฐานร่วมสมัย เช่นโคลงนิราศทริภุญไชย (สันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในปี พ.ศ. 2060) กล่าวถึงปราสาทที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ซึ่งอยู่ในส่วนของวัดพระสิงห์ทางทิศใต้ (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2555); (เพ็ญสุภา สุขคตะ, 2561) สันนิษฐานว่ากุ่มน้อยองค์นี้น่าจะเคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปในอดีตก่อนที่จะมีการประดิษฐานในวิหารลายคำ ดังเช่นในปัจจุบัน การที่พระพุทธรูปเคยประดิษฐานในกุ่มน้อยคงอยู่ในความรับรู้ของคนรุ่นต่อ ๆ มาจนทำให้กุ่มน้อยยังคงได้รับการบูรณะเรื่อยมาในยุคหลัง รูปแบบยอดที่มีลักษณะบัวเหลี่ยมทรงสูงที่มีส่วนปลายเป็นตุ่มบัวตูมของกุ่มน้อยนี้ คงจะเป็นที่นิยมตั้งแต่ช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ซึ่งร่วมสมัยกับปราสาทโขงพระธาตุศรีจอมทอง และคงเป็นที่นิยมสืบมาในยุคหลัง พบตัวอย่างของการทำยอดลักษณะดังกล่าวในปราสาทโขงพระเจ้าของอุโบสถวัดพระสิงห์ ซึ่งน่าจะสร้างหรือได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่สมัยพระเจ้ากาวิละในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 24 (ชาญคณิต อารวรรณ์, 2550) หรือธรรมาสันในวัดพันเตาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ซึ่งสร้างขึ้นช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ความนิยมในการสร้างยอดบัวเหลี่ยมที่มีส่วนปลายเป็นตุ่มบัวตูมนี้คงจะให้แรงบันดาลใจต่อช่างของล้านช้างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 22 จนได้รับการพัฒนามาเป็นรูปแบบของการสร้างเจดีย์บวรด้วย

เจดีย์ประธาน เจดีย์ประธานของพระธาตุหลวง เวียงจันทน์นั้นได้พังทลายจากการรุกรานของชาวฮ่อในปี พ.ศ. 2417 จนไม่มีภาพถ่ายให้ศึกษารูปแบบดั้งเดิม มีเพียงแต่ภาพวาดของชาวฝรั่งเศสในช่วงปลายทศวรรษ 1860 (ราว พ.ศ. 2408 - 2412) (ภาพที่ 13) (Wikipedia, 2025) และหลักฐานเจดีย์จำลองขนาดเล็กทรงระฆังสี่เหลี่ยมลักษณะสูงชะลูด ซึ่งพบในองค์พระธาตุหลวง (ภาพที่ 14) (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560) จึงมีสมมติฐานว่าน่าจะเป็นเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่มีรูปแบบเดียวกับองค์พระธาตุหลวงด้านนอกซึ่งพังทลายลงมาแล้ว หลักฐานทั้งสองนี้จึงกลายเป็นต้นแบบให้เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสได้บูรณะเจดีย์ประธานของพระธาตุหลวง ในปี พ.ศ. 2453 และได้มีการบูรณะใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2473 - 2478 ให้มีสุนทรีย์และรูปแบบอันแสดงเอกลักษณ์ของศิลปะล้านช้างดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

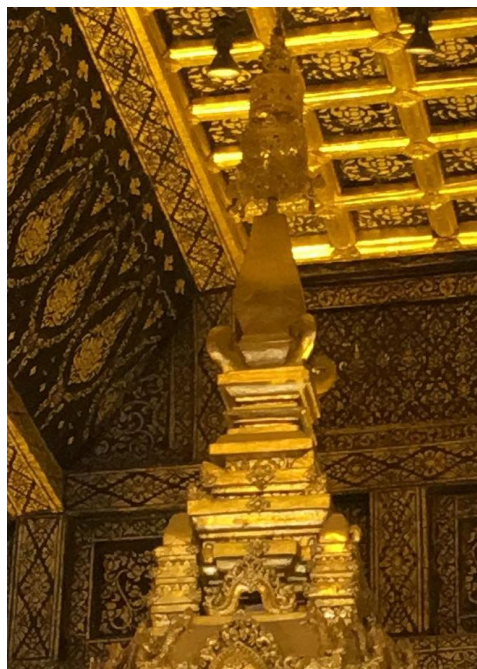
เมื่อพิจารณาจากหลักฐานร่วมสมัยอันได้แก่ภาพวาดและหลักฐานทางศิลปกรรมอันได้แก่เจดีย์จำลองที่พบในพระธาตุหลวง ลักษณะเด่นของเจดีย์ประธานของพระธาตุหลวง คือ การก่อเนินเป็นพูนคล้ายบัวคว่ำขนาดใหญ่ ตรงกลางเนินมีฐานล่างเป็นกลีบบัวหงายรองรับฐานบัวคว่ำขนาดใหญ่หนึ่งชั้นต่อด้วยชุดฐานบัวคว่ำ - บัวหงายที่มีลักษณะปลายอ่อนแบบบัวปากปลิงอีก 2 ชั้น รองรับองค์ระฆังสี่เหลี่ยม ซึ่งค่อย ๆ สอบเข้าและผายออกด้านบนเล็กน้อย คล้ายปากขวดด้านบนสุดเป็นส่วนปลียอดซึ่งจากหลักฐานเจดีย์จำลองนั้นส่วนยอดได้หักหายไป ส่วนหลักฐานภาพวาดนั้นส่วนยอดน่าจะมีลักษณะเดียวกับเจดีย์บริวาร คือ เป็นยอดแบบบัวเหลี่ยมตรงปลายเป็นตุ่มบัวตูม

ลักษณะตั้งแต่ส่วนฐานบัวรองรับองค์ระฆังของเจดีย์ประธานมีระเบียบที่คล้ายคลึงเป็นอย่างมากกับส่วนยอดของปราสาทโขงพระธาตุศรีจอมทอง (ภาพที่ 15) การประดับเส้นโค้งคล้ายกลีบบัวที่ท้องไม้ของชุดฐานรองรับยอดปราสาทโขงก็มีลักษณะที่สัมพันธ์กับชุดกลีบบัวที่ส่วนฐานรองรับองค์ระฆัง ดังนั้น เจดีย์ประธานของพระธาตุหลวง จึงน่าจะได้แรงบันดาลใจมาจากแหล่งเดียวกันกับเจดีย์บริวาร คือ ส่วนของชั้นหลังคาปราสาทโขงในศิลปะล้านนา โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาพร้อมกับส่วนที่เป็นเนินคล้ายบัวคว่ำขนาดใหญ่ นั้นคงจะมีที่มาจากลักษณะการใช้หลังคาลาดของปราสาทโขงนั่นเอง พัฒนาการของยอดบัวเหลี่ยมตรงปลายเป็นตุ่มบัวตูมในศิลปะล้านนาที่ส่งแรงบันดาลใจสู่ศิลปะล้านช้างนี้คงจะพัฒนาต่อมาจากส่วนยอดของปราสาทแบบพญารัตนในศิลปะพม่าอีกหนึ่ง (ภาพที่ 16) ดังพบว่า ในช่วงแรกล้านนาจะนิยมสร้างยอดทรงบัวสี่เหลี่ยมเช่นปราสาทโขงท้ายวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ เชียงใหม่ หรือปราสาทโขงมณฑปพระเจ้าแก้วจันทน์ วัดเจ็ดยอด เชียงใหม่ ก่อนจะค่อย ๆ คลี่คลายมาเป็นยอดบัวเหลี่ยมตรงปลายเป็นตุ่มบัวตูมที่มีลักษณะสูงชะลูดกว่าอีกต่อหนึ่ง

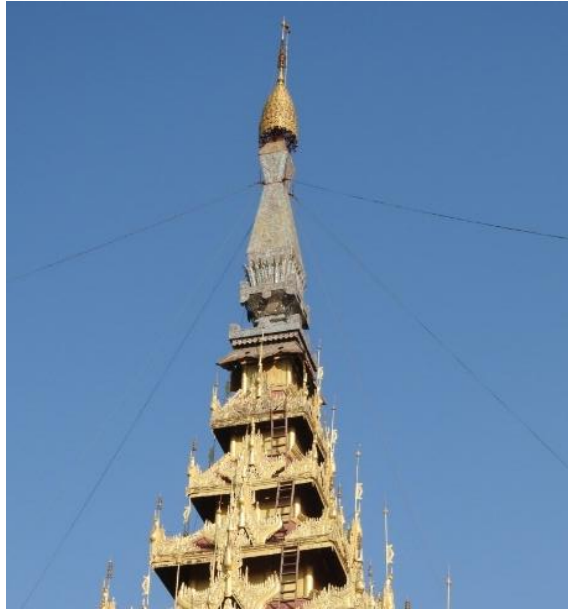
ความสัมพันธ์ของรูปแบบที่มีระเบียบทางศิลปะคล้ายคลึงกันนี้ ยังช่วยยืนยันให้เห็นว่าแม้รูปแบบของพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ ในปัจจุบันจะมาจากการบูรณะ แต่รูปแบบที่ศึกษาจากเจดีย์จำลองและภาพวาดเก่า ก็ยังคงสะท้อนระเบียบของหลังคาลาดแบบล้านนา เช่นเดียวกับเจดีย์บริวาร



ภาพที่ 14 เจดีย์จำลองซึ่งพบในพระธาตุหลวง
สันนิษฐานว่าจำลองของเจดีย์ประธานพระธาตุหลวง



ภาพที่ 15 ยอดปราสาทโขงพระธาตุศรีจอมทอง
ซึ่งมีระเบียบทางศิลปกรรมคล้ายคลึงกับเจดีย์ประธาน
ของพระธาตุหลวงรวมถึงเจดีย์จำลอง



ภาพที่ 16 ยอดปราสาทแบบพญาราชทูในศิลปะพม่า ซึ่งน่าจะมีความสัมพันธ์กับยอดปราสาทโขงของล้านนา ที่ส่งแรงบันดาลใจให้เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างอีกต่อหนึ่ง

ประติมานวิทยาของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมศิลปะล้านช้างที่สัมพันธ์กับศิลปกรรมล้านนา

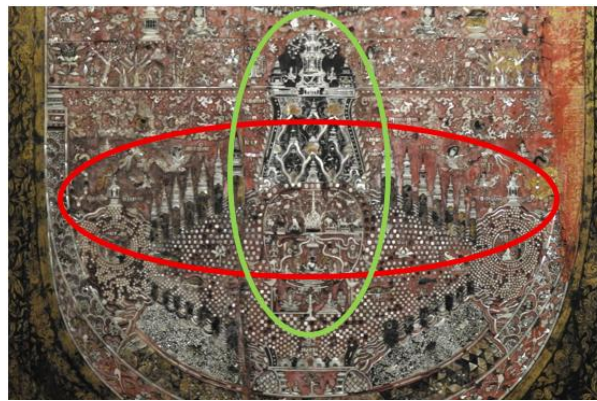
หากพิจารณาความหมายในเชิงประติมานวิทยาแล้ว การนำเอาส่วนชั้นหลังคาลาดและยอดบนสุดของปราสาทโขงพระเจ้าในศิลปะล้านนามาพัฒนาเป็นเจดีย์ประธานของพระธาตุหลวง ล้วนมีความหมายเดียวกัน เนื่องจากหลังคาโขงพระเจ้า คือ การจำลองชั้นต่าง ๆ ของเขาพระสุเมรุ ลวดลายสัตว์ในชั้นลาดหลังคาล่างสุด เช่น พญานาค (ภาพที่ 7) จึงหมายถึง ป่าหิมพานต์ที่ตั้งบริเวณฐานของเขาพระสุเมรุ ต่อด้วยชั้นขุมซ้อน ที่หมายถึง สวรรค์ชั้นต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบองค์ประกอบทางศิลปกรรมกับความหมายเชิงประติมานวิทยา ระหว่างปราสาทโขงพระเจ้าในศิลปะล้านนากับเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้าง ในที่นี้ ได้แก่ พระธาตุหลวง เวียงจันทน์ พบว่า ส่วนเนินที่คล้ายฐานบัวคว่ำขนาดใหญ่ของพระธาตุหลวง เวียงจันทน์เปรียบเทียบกับชั้นหลังคาลาดของปราสาทโขง จึงมีความหมายถึง ส่วนฐานของเขาพระสุเมรุและสัตบริภัณฑ์ และส่วนองค์ระฆังสี่เหลี่ยมประธาน ซึ่งเทียบเท่ากับส่วนยอดของปราสาทโขง จึงมีความหมายถึง เขาพระสุเมรุ อันเป็นแกนกลางของจักรวาลและเป็นที่ประดิษฐานพระเจดีย์จุฬามณี สอดคล้องกับนามอย่างเป็นทางการของพระธาตุหลวงที่ปรากฏในจารึก คือ โลกจุฬามณี (เป็นจุฬามณีของโลก หรือ เป็นยอดมณีแห่งโลก) นั่นเอง

ขณะที่เจดีย์บริวารของพระธาตุหลวง ซึ่งมีลักษณะสอปสูงคล้ายเสาเรียงตามด้านและมุมของเจดีย์ประธาน เปรียบเทียบกับเสายอดบัว ซึ่งประดับอยู่ประจํามุมของหลังคาปราสาทโขงแต่ละชั้น มีความหมายเทียบเท่ากับ สัตบริภัณฑ์ที่ล้อมรอบยอดประธานอันหมายถึงเขาพระสุเมรุ การนำเอารูปแบบเสายอดบัวดังกล่าวมาพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบเจดีย์บริวารของพระธาตุหลวงจึงมีความหมายในเชิงประติมานวิทยาที่สอดคล้องกัน

อนึ่งหากพิจารณารอยพระพุทธรูปประทับมุกข์ของล้านนาจากวัดพระสิงห์ เชียงใหม่ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 21 (ภาพที่ 17) ซึ่งได้รับการศึกษาตีความจากนักวิชาการล้านนาคดีศึกษา ว่าเป็นภาพของรอยพระพุทธรูปที่มีการประดับลายมงคล 108 พร้อมรูปธรรมจักรประดับด้วยแก้วอวัตรกลางพระบาท มีการตกแต่งเป็นลายไตรภูมิตามคติจักรวาลวิทยา โดยจัดตำแหน่งระบบภูมิจักรวาลตามแนวตั้ง ตั้งแต่ชั้นโสฬสพรหมโลก เทวโลก ลงมาถึงเขาพระสุเมรุ และเขาสัตตบริภัณฑ์ พร้อมจารึกคำอธิบายประกอบ (กรมศิลปากร, 2568)

เมื่อเปรียบเทียบภาพไตรภูมิตามคติจักรวาลวิทยานรอยพระบาทดังกล่าวกับรูปทรงของพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ จะพบว่า ลักษณะของเขาวพระสุเมรุบนรอยพระบาทนั้น มีรูปทรงสอบเข้าและผายออกเล็กน้อยทางด้านบน แบบเดียวกับองค์ระฆังสี่เหลี่ยมของเจดีย์ประธานพระธาตุหลวง (วงกลมสีเขียว) ส่วนบนสุดของเขาวพระสุเมรุ อันมี โพชนิมิตมหาปราสาทตั้งอยู่นั้น มีรูปแบบและสัดส่วนเทียบเคียงได้กับส่วนยอดของเจดีย์ประธานด้วย เมื่อพิจารณา ร่วมกับแนวเขาสัตตบริภัณฑ์ ซึ่งเรียงลดหลั่นกันอยู่บนฐานโค้งเป็นเนินแล้วยังคงคล้ายคลึงกับส่วนฐานขนาดใหญ่ ที่รองรับเจดีย์ประธานและบริวารด้วย (วงกลมสีแดง) นอกจากนี้ การเรียงลำดับของเจดีย์ประธานและบริวาร ของพระธาตุหลวง (ภาพที่ 10) ยังมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการเรียงลำดับของสัตตบริภัณฑ์ในภาพจักรวาลบนรอย พระบาทเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างมีความหมายเชิงประติมานวิทยา ในฐานะศูนย์กลางจักรวาลเช่นเดียวกับเจดีย์ในศิลปะอื่น ๆ



ภาพที่ 17 รอยพระพุทธรูปพระดัมมิก วัดพระสิงห์ เชียงใหม่ แสดงลักษณะของจักรวาลวิทยาที่สัมพันธ์กับ พระธาตุหลวง เวียงจันทน์ โดยเฉพาะลักษณะของเขาวพระสุเมรุที่ค่อย ๆ สอบเข้าและผายออกด้านบน เล็กน้อยคล้ายเจดีย์ประธานของพระธาตุหลวง (เปรียบเทียบรูปที่ 10)

สรุป

พัฒนาการของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้างที่มีพระธาตุศรีสองรัก และพระธาตุหลวง เวียงจันทน์ เป็นต้นแบบ น่าจะได้รับแรงบันดาลใจจากความนิยมในการทำปราสาทโขงพระเจ้าในศิลปะล้านนาในช่วงตั้งแต่กลาง พุทธศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการนำเอาส่วนของเสาอดบัวสี่เหลี่ยม และยอดบัวเหลี่ยมตรงปลายเป็นตุ่มบัวตูม และชั้นหลังคาลาดมาพัฒนาเป็นส่วนฐานและองค์ระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้าง ทำให้ศิลปะล้านช้างไม่มีระเบียบ ของเส้น 3 เส้นรองรับองค์ระฆังเหมือนกับศิลปะแหล่งอื่น ๆ เมื่อพิจารณาความหมายเชิงประติมานวิทยาแล้วระเบียบ ของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมแบบล้านช้างที่คล้ายคลึงกับระเบียบของชั้นหลังคาและยอดปราสาทโขงแบบล้านนา แสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรคของงานช่างในศิลปะล้านช้างที่จงใจเลือกเอาส่วนที่มีความหมายเทียบเท่ากับ เขาสัตตบริภัณฑ์รวมถึงเขาวพระสุเมรุมาพัฒนาเป็นเจดีย์ในแบบของตนเองอย่างลงตัวและยังคงความหมายที่สำคัญ ของเจดีย์ในฐานะแกนกลางของจักรวาลหรือเขาวพระสุเมรุไว้ด้วย ผลการศึกษานี้จึงได้ให้คำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้นต่อ ประเด็นปัญหาที่มาของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมในศิลปะล้านช้าง และชี้ให้เห็นข้อจำกัดของแนวคิดเดิมที่เน้นบทบาท และอิทธิพลทางศิลปะจากแหล่งอื่น ๆ เช่น อโยธยาหรือทวารวดี เนื่องจากรูปแบบศิลปกรรมที่ปรากฏมีความสืบเนื่อง กับศิลปกรรมล้านนามากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ กระนั้นยังมีประเด็นสืบเนื่องอันควรแก่การศึกษาต่ออย่างอดองคความรู้ ดังกล่าวในอนาคต เช่น พัฒนาการของเจดีย์ในศิลปะล้านช้างก่อนหน้าพระธาตุศรีสองรัก หรือการศึกษาเชิงประติมาน วิทยาเปรียบเทียบคติจักรวาลวิทยาระหว่างล้านนาและล้านช้าง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลง ทางโลกทัศน์และศิลปกรรมในสองพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น



เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2568). รอยพระพุทธรูป. เรียกใช้เมื่อ 21 ตุลาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/qjlll>
- ชาญคณิต อารณ. (2550). ปราสาทพระเจ้าในศิลปะล้านนา ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมระหว่างเมืองเชียงใหม่และนครลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เพ็ญสุภา สุขคตะ. (2561). “ล้านนาศึกษา” ใน “ไทศึกษา” ครั้งที่ 13 (12) 500 ปี โคลงนิราศหริภุญไชย: คุณค่าและความทรงจำ (1). เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/K6hwE>
- วิกิพีเดีย. (2568). พระธาตุศรีสองรัก. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/S9O1z>
- วีรภัทร สุนทรธ. (2563). การบูรณะปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนม. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/47wQB>
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2518). เสมออีสาน. วารสารเมืองโบราณ, 1(2), 88-116.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2555). เจดีย์ พระพุทธรูป อุบัติ่ม สิม ศิลปะลาวและอีสาน. นนทบุรี: มิวเซียมเพรส.
- _____. (2560). เจดีย์ในประเทศไทย รูปแบบ พัฒนาการ และพลังศรัทธา. นนทบุรี: เมืองโบราณ.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2567). ฐานข้อมูลจารึกวัดพระธาตุศรีสองรัก 1. เรียกใช้เมื่อ 17 ธันวาคม 2567 จาก <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/2433>
- อพิสิทธิ์ ธีระจรรูวรรณ. (2557). พระธาตุพนม. นนทบุรี: มติชนปากเกร็ด.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2555). ข้อคิดใหม่เรื่อง “พระสิงห์” เมืองเชียงใหม่. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 37(3), 198-233.
- Wikipedia. (2025). Vientiane. Retrieved January 14, 2025, from <https://shorturl.asia/zwQfH>

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิด
ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ*

LEGAL PROBLEMS REGARDING THE INVESTIGATION AND DECISIONS OF
THE NATIONAL ANTI CORRUPTION COMMISSION' S GUILT

ชำนาญ ปริบาล*, บุญมาก กันหาสาย

Chamnan Pariban*, Boonmak Kanhasai

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี ประเทศไทย

Graduate School, Western University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: chamnanpariban@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี แนวคำพิพากษา มาตรการทางกฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมาย 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย กรณีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายของราชอาณาจักรไทยกับกฎหมายของต่างประเทศบางประเทศ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยยังได้จัดให้มีการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน ป.ป.ช. เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการและทนายความ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) การตีความเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจวินิจฉัยมูลความผิดทางวินัยผู้ถูกกล่าวหาไม่เกินสามปีนับแต่วันเริ่มดำเนินการไต่สวน มีความคลุมเครือไม่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความแตกต่างกัน 2) การไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีการกำหนดเส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่างการกระทำผิดกฎหมายอาญากับการกระทำผิดระเบียบหรือข้อบังคับหรือกฎหมายลำดับรองของฝ่ายบริหาร และ 3) การไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยใช้หลักตัวการตามมาตรา 83 หรือหลักผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 อย่างรวบรัดว่าผู้ถูกกล่าวหาทุกคนเป็นตัวการโดยปริยาย และการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 91(1) หรือ (2) ยังไม่มีการกำหนดเส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่างการกระทำผิดกฎหมายอาญากับการกระทำผิดระเบียบหรือข้อบังคับหรือกฎหมายลำดับรองของฝ่ายบริหารและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

คำสำคัญ: การไต่สวน, มติวินิจฉัยมูลความผิด, คณะกรรมการ ป.ป.ช.

Abstract

The objectives of this research are: 1) To study the concepts, theories, judicial precedents, legal measures, and related research concerning legal issues; 2) To examine factual and legal problems arising in connection with the inquiry and decision-making process of the National Anti-Corruption



Commission (NACC) in determining the existence of prima facie disciplinary offenses; and 3) To analyze and compare the relevant laws of the Kingdom of Thailand with those of selected foreign jurisdictions. This study employs a qualitative research methodology. The researcher conducted focus group discussions and in-depth interviews with five groups of participants, namely judges, public prosecutors, officers from the NACC, government officials, scholars, and lawyers. Data obtained from the in-depth interviews were analyzed to derive research findings. The results reveal that: 1) The interpretation of the statutory time limit within which the NACC must determine the existence of a disciplinary offense-no more than three years from the commencement of the inquiry-is ambiguous and lacks clarity, leading to differing interpretations in practice. 2) There is no clear distinction, in the inquiry and decision-making process of the NACC, between acts constituting criminal offenses and those constituting violations of administrative rules, regulations, or subordinate legislation. 3) In conducting inquiries and rendering decisions on prima facie findings of guilt, the NACC has tended to apply Section 83 (principal offenders) or Section 86 (supporters) of the Criminal Code in a summary manner, implicitly treating all accused persons as principal offenders. Moreover, under Section 91(1) or (2), there remains an absence of a clear demarcation between criminal offenses and violations of administrative or regulatory provisions, particularly where the conduct in question does not result in damage to the government.

Keywords: Investigation, Decision on the Offense, NACC Committee

บทนำ

การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการเป็นสิ่งที่ชินชากันจนกลายเป็นเรื่องปกติของคนไทย และมีความหมายทำนองเดียวกับการคอร์รัปชัน (Corruption) คือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจของตนโดยไม่ถูกต้องเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตนหรือเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งภาพรวมของการทุจริตในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ เช่น การซื้อขายตำแหน่ง การส่งส่วยของลูกน้อง การช่วยเหลือให้มีการหลีกเลี่ยงภาษีอากรหรือกฎหมายอื่น ๆ การจูงใจ เรี่ยกร่อง บังคับ ชูเชื้อ การเบียดบัง ยกยอทรัพย์สินของทางราชการ การปลอมแปลงและการออกเอกสารราชการหรือเอกสารสิทธิโดยมิชอบ การสมยอมรู้เห็นเป็นใจ เพิกเฉยหรือละเว้นการกระทำ การมีผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดซื้อและจัดจ้าง เป็นต้น (ชานาญปริบาล, 2546) ด้วยเหตุนี้ ในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จึงสร้างระบบกลไกการตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐขึ้น โดยการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2518 เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ป.” ให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ช.” ขึ้นเป็นครั้งแรก และมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมเชื่อมโยงการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและประพฤติมิชอบด้วย (บัญญัติ เลิศมณีนันต์, 2544)

แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ฉบับเดิมมีผลใช้บังคับมากกว่า 18 ปี ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 กับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ฉบับปัจจุบันมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 กรกฎาคม 2561 ซึ่งใช้บังคับมาเป็นเวลากว่า 7 ปีแล้วนั้น โดยกฎหมายทั้งสองฉบับบัญญัติให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ทรงพลังหรือมีอำนาจเด็ดขาด (Absolute Power) รวมทั้งมีอำนาจสูงสุดในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงบทบาทอันสำคัญของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) (เชิดวิช ชัยปัน, 2562) ในสื่อสังคมหรือโซเชียลมีเดีย และวงการสื่อสารมวลชนทุกแขนงเป็นประจำ โดยเฉพาะในประเด็นที่สำคัญ ๆ ได้แก่ 1) การไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในหลายคดีหรือหลายกรณีมีความล่าช้าเป็นอย่างมาก บางคดีใช้เวลา 5 - 6 ปี หรือเกือบ 10 ปี หรือมากกว่านั้น 2) การไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. บางคดีหรือบางกรณีมีมติลงโทษรุนแรงเกินไปที่ไม่ได้สัดส่วน (Disproportionality) กับความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำ เนื่องจากอาจไม่คำนึงถึงเจตนาพิเศษหรือความชั่วร้าย (Mens Rea) ภายในจิตใจ อันเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้ถูกกล่าวหากระทำเช่นนั้น กรณีมุ่งแต่จะลงโทษผู้ถูกกล่าวหาเพียงด้านเดียว โดยขาดการพิจารณาด้านที่เป็นคุณ ซึ่งต้องแสวงหาข้อเท็จจริงและรับฟังพยานหลักฐานทั้งสองด้าน 3) การไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดโดยใช้หลักตัวการตามมาตรา 83 หรือหลักผู้สนับสนุน ตามมาตรา 86 แห่งประมวลกฎหมายอาญา อย่างรวบรัดว่าผู้ถูกกล่าวหาทุกคนเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุนโดยปริยาย และ 4.) การไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังไม่มีการกำหนดเส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่างการกระทำผิดกฎหมายอาญากับการกระทำผิดระเบียบหรือข้อบังคับหรือกฎหมายลำดับรองของฝ่ายบริหารและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2543)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จะมีบทบาทสำคัญในการต่อต้านการทุจริตและเสริมสร้างความโปร่งใสในภาครัฐ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 234 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 แต่การปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดยังคงประสบปัญหาและข้อถกเถียงทางกฎหมายในหลายประเด็นที่มีความสำคัญต่อระบบกระบวนการยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยปัญหาประการแรก คือ ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติเกี่ยวกับ “ระยะเวลาในการวินิจฉัยมูลความผิดทางวินัย” ซึ่งตามมาตรา 65 วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. ป.ป.ช. พ.ศ. 2561 กำหนดว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามปีนับแต่วันเริ่มไต่สวน แต่ไม่มีการบัญญัติชัดเจนว่าเริ่มนับจากวันใด และในกรณีที่มีการขยายเวลา จะมีผลอย่างไร ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและอาจนำไปสู่ความล่าช้าในการพิจารณา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) ปัญหาประการที่สอง คือ การขาดเส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่างการกระทำผิดทางอาญา กับ การฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับของฝ่ายบริหาร ซึ่งในบางกรณีไม่มีผลกระทบต่อราชการหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน แต่กลับถูกตีความว่าเป็นความผิดตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง (1) หรือ (2) ของ พ.ร.บ. ป.ป.ช. พ.ศ. 2561 ส่งผลให้การใช้อำนาจวินิจฉัยของ ป.ป.ช. ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและตรวจสอบได้ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2557) นอกจากนี้ การนำบทบัญญัติมาตรา 83 และ 86 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งว่าด้วยผู้ร่วมกระทำความผิดและผู้สนับสนุน มาใช้ในการวินิจฉัยมูลความผิด โดยตีความว่าผู้ถูกกล่าวหาทุกคนเป็น “ตัวการร่วม” โดยปริยายในทุกกรณี โดยไม่แยกแยะบทบาทและพฤติการณ์แห่งคดีอย่างเป็นธรรม ถือเป็นการใช้ดุลพินิจที่อาจละเมิดหลักความรับผิดชอบเฉพาะตัว (individual criminal responsibility) และหลักความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี (fair trial) ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2565)



จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวความคิดและหลักการพื้นฐานสำคัญเกี่ยวกับการไต่สวน และการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) บางประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสาธารณรัฐเกาหลี รวมทั้งระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) บางประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐสิงคโปร์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความเป็นมาของปัญหาการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในระบบกฎหมายของราชอาณาจักรไทย เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติของต่างประเทศ อันจะนำไปสู่การพัฒนากฎหมายการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติของราชอาณาจักรไทยในส่วนที่เป็นปัญหาข้างต้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ น่าเชื่อถือ และมีความทัดเทียมนานาอารยประเทศมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยนี้ จะมีส่วนช่วยส่งเสริม พัฒนาและสามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในอนาคตต่อไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหากับผลประโยชน์ของรัฐ (Public Interest) ตามหลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) และหลักแห่งความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี แนวคำพิพากษา มาตรการทางกฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของราชอาณาจักรไทย และของต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย กรณีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของราชอาณาจักรไทยว่ามีปัญหาอย่างไร และควรแก้ไขกฎหมายอย่างไร
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายของราชอาณาจักรไทยกับกฎหมายของต่างประเทศบางประเทศ กรณีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่ามีปัญหาเหมือนหรือต่างกันหรือไม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิด ทฤษฎี แนวคำพิพากษา มาตรการทางกฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของราชอาณาจักรไทยและของต่างประเทศ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี มาตรการทางกฎหมาย เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แล้วนำมาตั้งคำถาม
2. จัดทำเอกสารสนทนากลุ่ม ที่ประกอบด้วย ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และประกอบไปด้วยคำถาม 3 ลักษณะ คือ คำถามนำ คำถามหลัก และคำถามเพื่อสรุป

3. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดของการวิจัยแล้วนำไปเสนอต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจึงนำไปเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview)

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในส่วนแนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยผลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จากตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย บทความ วารสาร หรือนิตยสารทางกฎหมาย สถิติทางคดี พระราชบัญญัติต่าง ๆ รายงานการไต่สวนและมติวินิจฉัยผลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกอบกับคำพิพากษาศาลคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ คำพิพากษาศาลฎีกา คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยผลความผิดของคณะกรรมการป.ป.ช. ทั้งที่ปรากฏในระบบกฎหมายของราชอาณาจักรไทยและระบบกฎหมายต่างประเทศ ประกอบกับการค้นคว้าจากเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต โดยศึกษากฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) บางประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสาธารณรัฐเกาหลี รวมทั้งระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) บางประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ตลอดจนมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยผลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของกฎหมายไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน ประกอบกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย สำหรับใช้ในการสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะเป็นมาตรการทางกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การจัดระบบข้อมูล (Data Organization) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1.1 ข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ คำวินิจฉัย คำพิพากษา และบทความวิชาการ

1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

1.3 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions)

ผู้วิจัยจัดระบบข้อมูลโดยการถอดเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มอย่างละเอียด จากนั้นจัดเก็บในรูปแบบข้อความ (text data) เพื่อเตรียมเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์

2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) โดยเน้นการตีความตามกรอบแนวคิดทางกฎหมาย ประกอบกับการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ถ้อยคำ แนวคิด และประเด็นสำคัญที่ปรากฏในข้อมูลที่ถอดจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

2.2 จัดหมวดหมู่เนื้อหา (Categorization) ตามประเด็นปัญหาทางกฎหมาย ได้แก่ ปัญหาการตีความบทบัญญัติ ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจหน้าที่ หรือความไม่ชัดเจนของระเบียบและกฎหมายลำดับรอง

2.3 ระบุรูปแบบหรือแนวโน้มของข้อมูล (Thematic Patterns) ที่สะท้อนข้อเท็จจริงร่วมกันหรือความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง

2.4 วิเคราะห์ท่าที มุมมอง และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลต่อกระบวนการไต่สวนและการวินิจฉัยของ ป.ป.ช.



3. การสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) หลังจากการวิเคราะห์เนื้อหาและการเปรียบเทียบกฎหมาย ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อ สรุปสาระสำคัญของปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาต่าง ๆ กับหลักนิติธรรมและสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือแนวทางปฏิบัติของ ป.ป.ช.

4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ คำพิพากษา และข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ (Credibility) และตรวจสอบได้ (Confirmability)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี แนวคำพิพากษา มาตรการทางกฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของราชอาณาจักรไทยและของต่างประเทศ พบว่า

1.1 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ในบางประเทศ เช่น สหราชอาณาจักรไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาการไต่สวนที่แน่นอนตายตัว แต่โดยทั่วไปแล้ว การสอบสวนอาจใช้เวลาหลายเดือนหรือหลายปีขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของคดี บางคดีอาจใช้เวลาตั้งแต่ 6 เดือน จนถึงหลายปี การสอบสวนบางคดีอาจใช้เวลามากกว่า 3 ปี อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาที่แน่นอนจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีผลต่อระยะเวลาการไต่สวนโดยมีการกำหนดความผิดฐานติดสินบนที่เกี่ยวข้องกับเจตนาพิเศษ (เฉพาะเจาะจง) สหรัฐอเมริกามีการใช้กฎหมาย Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) ซึ่งกำหนดระยะเวลาการไต่สวนคดีภายใต้พระราชบัญญัติการปฏิบัติทุจริตในต่างประเทศ (FCPA) ของสหรัฐอเมริกา โดยทั่วไปค่อนข้างนาน คือ เฉลี่ยประมาณ 39 เดือน (3 ปี 3 เดือน) นับจากการเริ่มต้นจนถึงการสิ้นสุด สาธารณรัฐสิงคโปร์มีการใช้กฎหมาย Prevention of Corruption : PCA โดยมีสำนักงานสอบสวนประพฤติมิชอบ (CPIB) เป็นผู้ดูแลตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดระยะเวลาการไต่สวนที่ตายตัว แต่จะพิจารณาตามความซับซ้อนของแต่ละกรณี โดยทั่วไป CPIB จะพยายามดำเนินการสอบสวนให้เสร็จสิ้นโดยเร็วที่สุด แต่ระยะเวลาที่แน่นอนจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความยากง่ายในการรวบรวมพยานหลักฐาน จำนวนผู้เกี่ยวข้อง และความซับซ้อนของข้อกล่าวหา

1.2 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) ในบางประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการใช้กฎหมาย Sapin II แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้ระบุระยะเวลาการไต่สวนที่แน่นอนในมาตราเดียว อย่างไรก็ตาม มาตรา 131-39-2 ของประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดให้ศาลสามารถสั่งให้องค์กรที่กระทำความผิดฐานทุจริตหรือใช้อิทธิพลดำเนินการตามโปรแกรมการปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance Program) ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด (สูงสุด 5 ปี) ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานต่อต้านการทุจริตของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐเกาหลี การกำหนดระยะเวลาการไต่สวนของ Korea Independent Commission Against Corruption (ACRC) หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและสิทธิพลเมือง (Anti-Corruption and Civil Rights Commission) นั้นไม่ได้มีการระบุระยะเวลาที่แน่นอนไว้เป็นกฎหมายตายตัว และราชอาณาจักรไทยนั้นการตีความเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจวินิจฉัยมูลความผิดทางวินัยผู้ถูกกล่าวหาไม่เกินสามปีนับแต่วันเริ่มดำเนินการไต่สวนตามมาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสาม มาตรา 50 และมาตรา 98 วรรคสาม ประกอบกับมาตรา 192 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายมาตรา 48 และมาตรา 98 วรรคสาม ดังกล่าวมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความแตกต่างกัน

2. ผลศึกษาถึงปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย กรณีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ของราชอาณาจักรไทย พบว่า การให้อำนาจเด็ดขาด (Absolute Power) แก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาขึ้นต้องพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอีก และในการพิจารณาโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ถือสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เท่านั้น อันเป็นอำนาจผูกพัน (Mandatory Power) ที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนไม่มีสิทธิใช้อำนาจดุลพินิจ (Discretion Power) เป็นอย่างอื่นได้และต้องออกคำสั่งลงโทษภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. และหากไม่ดำเนินการเช่นนั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนจงใจปฏิบัติหน้าที่ขัดต่อกฎหมายหรือกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 98 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และมาตรา 100 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งขัดต่อหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ทำให้การลงโทษผู้ถูกกล่าวหาขาดความรอบคอบและไม่ได้สัดส่วน (Disproportionality) กับความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำ

3. ผลการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายของราชอาณาจักรไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ บางประเทศ กรณีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พบว่า การไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 91(1) หรือ (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังไม่มีการกำหนดเส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่างการกระทำผิดกฎหมายอาญากับการกระทำผิดระเบียบหรือข้อบังคับหรือกฎหมายลำดับรองของฝ่ายบริหารและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ นอกจากนี้ยังพบว่า ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ต่างก็ให้ความสำคัญกับการมีอำนาจในการลงโทษ ทั้งทางวินัย/อาญา/ปกครอง และต่างยอมรับว่าหากโทษไม่สัดส่วนหรือไม่บังคับใช้จริง จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการป้องกัน/ปราบปรามการทุจริต และในประเด็นบทลงโทษของประเทศไทยจะไม่บังคับใช้ทันที หรือผู้กระทำผิดอาจหลุดพ้นโทษได้โดยเหตุผลเช่นเวลาว่างเลย ในขณะที่ต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ฮองกง จะมีระบบการลงโทษที่เข้มข้นกว่า ของประเทศไทย ทั้งโครงสร้าง อำนาจ อิสระ และมาตรฐานโทษที่เคร่งครัดอันจะส่งผลให้บทลงโทษมีศักยภาพมากกว่าในไทย

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี แนวคำพิพากษา มาตรการทางกฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของราชอาณาจักรไทยและของต่างประเทศ พบว่า การตีความเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจวินิจฉัยมูลความผิดทางวินัยผู้ถูกกล่าวหาไม่เกินสามปีนับแต่วันเริ่มดำเนินการไต่สวนตามมาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสาม มาตรา 50 และมาตรา 98 วรรคสาม ประกอบกับมาตรา 192 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายมาตรา 48 และมาตรา 98 วรรคสาม ดังกล่าวมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความแตกต่างกันเห็นว่าเป็นเพียงระยะเวลาเร่งรัดเท่านั้น (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ พบ. 39/2566 และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 1150/2567) และฝ่ายที่สอง เห็นว่าเป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (Strictly) หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว จึงไม่ผูกพันผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนที่จะต้องดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 98 วรรคหนึ่งและวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ บ.229/2568



และความเห็นแย้งตามคำพิพากษาศาลปกครองฎีกาที่ 78/2567) จึงเห็นว่า ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 48 และมาตรา 98 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต พ.ศ. 2561 เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นตามความเห็นของฝ่ายที่สอง ซึ่งถือว่ามาตรา 48 วรรคหนึ่งหรือ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (Strictly) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สว่างพงษ์ อิงคประภากุล ที่ว่า การพิจารณาถึงหน้าที่และอำนาจขององค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตของต่างประเทศ เช่น เขตปกครองพิเศษฮ่องกงและสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งได้รับการยอมรับจากนานาประเทศทางด้านการปราบปราม การทุจริต ที่ทำให้มีการกระทำทุจริตลดน้อยลง (สว่างพงษ์ อิงคประภากุล, 2567) โดยประเทศไทยก็นำมาใช้ต้นแบบ ในการตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งทั้งสองประเทศเน้นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับความผิดทางอาญามากกว่าการทำ หน้าที่ดำเนินการทางวินัย ถือว่าเป็นไปตามหลักของการดำเนินคดีอาญาและการดำเนินการทางวินัยที่มีความสัมพันธ์ แตกต่างกัน ตรงกับวัตถุประสงค์ของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ผู้เขียนเชื่อว่าส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มุ่งจะปราบปรามการกระทำทุจริตอีกทั้งการไต่สวนข้อเท็จจริงก็จะเสร็จสิ้น ได้โดยเร็วและไม่เกิดปัญหาของความลักลั่นของกฎหมายและลดความสับสนการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาหรือ ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ได้รับผลกระทบจากมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ด้วยเช่นกัน

2. ผลศึกษาถึงปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย กรณีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและ การมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของราชอาณาจักรไทย พบว่า การให้อำนาจเด็ดขาด (Absolute Power) แก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งผู้บังคับบัญชาหรือ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาขึ้นต้องพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอีก และในการพิจารณาโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ถือ สำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เท่านั้น อันเป็นอำนาจผูกพัน (Mandatory Power) ที่ผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนไม่มีสิทธิใช้อำนาจดุลพินิจ (Discretion Power) เป็นอย่างอื่นได้และต้องออกคำสั่ง ลงโทษภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. และหากไม่ดำเนินการเช่นนั้นโดยไม่มีเหตุ อันสมควรให้ถือว่าผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนจงใจปฏิบัติหน้าที่ขัดต่อกฎหมายหรือกระทำผิด วินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 98 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และมาตรา 100 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งขัดต่อหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ทำให้การลงโทษผู้ถูกกล่าวหาขาดความรอบคอบและไม่ได้สัดส่วน (Disproportionality) กับความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำ ซึ่งการแบ่งหน้าที่กันทำเป็นเรื่องโครงสร้างหน้าที่ราชการ (Structural and Functional) ตามคำสั่งของหน่วยงานทางปกครองนั้น กรณีย่อมแตกต่างกับการแบ่งหน้าที่กันทำที่ต้องรับผิดชอบ เป็นตัวการหรือเป็นผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดอาญาทั่วไปเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินตามมาตรา 83 หรือมาตรา 86 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพร อชันกุล และอานุกาฬ รักษาสุวรรณ ที่ว่า เหตุอันควรลดหย่อนโทษทางวินัยกรณีพนักงานส่วนตำบลกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงที่กำหนดไว้ตามข้อ 85 วรรคหนึ่ง ของประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนตำบล เรื่อง มาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับวินัยและการรักษาวินัย และการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. 2558 ประกอบด้วย ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา (ทศพร อชันกุล และอานุกาฬ รักษาสุวรรณ, 2567) รวมถึงประวัติการกระทำความผิดวินัยว่าเป็นการกระทำความผิดวินัยครั้งแรกหรือไม่ มีอายุงานน้อย หรือขาดประสบการณ์ในงานที่ได้รับมอบหมาย สภาพการทำงานอันไม่ปกติสุขที่ส่งผลให้ข้าราชการไม่สามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างปกติ การกระทำที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่พนักงานส่วนตำบลมิได้มีส่วนผิดในเรื่องนั้น แต่จำต้องกระทำเพื่อคุ้มครองความเป็นอยู่ของครอบครัว และการรับสารภาพความผิดด้วยตนเอง กรณีที่ไม่ถือว่าเป็น เหตุอันควรลดหย่อนโทษทางวินัย เช่น การรับสารภาพความผิดด้วยตนเอง ลักษณะของการกระทำผิด

3. ผลการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายของราชอาณาจักรไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ บางประเทศ กรณีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พบว่า การไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 91(1) หรือ (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังไม่มีการกำหนด เส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่างการกระทำผิดกฎหมายอาญากับการกระทำความผิดระเบียบหรือข้อบังคับหรือกฎหมายลำดับ รองของฝ่ายบริหารและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ ซึ่งสามารถใช้พฤติการณ์แห่งคดีของผู้ถูกกล่าวหา แยกออกจากการกระทำความผิดอาญาฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือปฏิบัติหรือละเว้น การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยใช้เจตนาพิเศษหรือความชั่วร้าย (Mens Rea) ภายในจิตใจ อันเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดเช่นนั้นเป็นเส้นแบ่งเพื่อให้การลงโทษ ได้สัดส่วน (Proportionality) กับความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำและเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถูก กล่าวหาตามหลักกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา เนื่องจากบางกรณีอาจเป็นเพียงการกระทำความผิดระเบียบหรือกฎหมาย ปกครองก็ได้ เพราะไม่มีความชั่วร้าย (Mens Rea) ภายในจิตใจถึงขนาดเป็นความผิดอาญาตามมาตรา 157 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา โดยขาดเจตนาพิเศษนั่นเอง (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 1278/2567 คำพิพากษาศาลปกครองฎีกาที่ 34/2566 และคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ (แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ) คดีหมายเลขแดงที่ 25064/2567) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุ บาคาล ที่ว่าปัจจุบันนั้นการพิจารณาใน การสอบสวนข้อเท็จจริงไปจนถึงการลงโทษทางวินัยของพนักงานส่วนท้องถิ่นยังไม่ปรากฏแนวทางที่ชัดเจนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แสดงออกถึงการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกดำเนินการทางวินัยของ พนักงานส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น หลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนพร้อมทั้งการสืบอ้างอิงพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น พยานเอกสาร พยานบุคคลและพยานวัตถุ (วิษณุ บาคาล, 2566) ที่นำมาประกอบเป็นหลักฐานในการดำเนินทาง วินัยก่อนมีการตัดสินลงโทษทางวินัยของพนักงานส่วนท้องถิ่น รวมทั้งในระหว่างที่ถูกดำเนินการสอบสวนทางวินัย พนักงานส่วนท้องถิ่น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิกเฉยต่อปัญหานี้ก็จะเกิดผลกระทบต่อการพัฒนา การทำงานและแรงจูงใจหรือขวัญกำลังใจของพนักงานส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประสิทธิภาพของการดำเนินงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบข้อเสนอแนะการคุ้มครองสิทธิ ผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนทางวินัยของพนักงานส่วนท้องถิ่น คือ มีการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรเพื่อปกป้อง สิทธิของพนักงานส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เป็นการปกป้องสิทธิโดยตรงและ ให้คำแนะนำหลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนการสอบสวนทางวินัยของผู้ถูกลงโทษทางวินัยของพนักงานส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการลงโทษทางวินัย รวมไปถึงการออกมาตรการทางกฎหมายสำหรับหน่วยงานหรือองค์กร ที่จะปกป้องสิทธิของผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยของพนักงานในพื้นที่ จะต้องมีการมีโครงสร้างแยกต่างหากที่ไม่เกี่ยวข้อง กับหน่วยงานผู้ถูกลงโทษทางวินัย หรือหน่วยงานอื่นที่มีส่วนได้เสียในกระบวนการดำเนินการทางวินัยของพนักงาน ส่วนท้องถิ่น อาจจัดทำกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเพื่อสนับสนุนหรือมอบอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กร ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนและการมีมติวินิจฉัยมูลความผิด ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า 1) ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 48 และ มาตรา 98 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นตามความเห็นของฝ่ายที่สอง ซึ่งถือว่ามาตรา 48 วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เป็นระยะเวลา



ที่กฎหมายบังคับให้ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (Strictly) 2) ควรสร้างความตระหนักรู้ (Awareness) ในการไต่สวน และการมีมติวินิจฉัยมูลความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษต่อผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 46 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตพ.ศ. 2561 โดยไม่มุ่งหมายที่จะลงโทษผู้ถูกกล่าวหาเพียงด้านเดียวและไม่จำเป็นต้องใช้หลักตัวการตามมาตรา 83 หรือหลักผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 แห่งประมวลกฎหมายอาญา อย่างรวบรัดว่าผู้ถูกกล่าวหาทุกคนเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุนโดยปริยาย ตามแนวทางกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสาธารณรัฐเกาหลี ที่ไม่ได้นำหลักการของตัวการและผู้สนับสนุนมาใช้ แต่มุ่งเน้นไปที่ความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด และเน้นการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ โดยรวม 3) ควรกำหนดเส้นแบ่งกรณีดังกล่าวให้ชัดเจนระหว่างการกระทำผิดกฎหมายอาญากับการกระทำผิดระเบียบหรือข้อบังคับหรือกฎหมายลำดับรองของฝ่ายบริหารและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ เพื่อให้การลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรม ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับหลักแห่งความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ซึ่งเส้นแบ่งที่วุ่น คือ เจตนาพิเศษหรือความชั่วร้าย (Mens Rea) ภายในจิตใจ ตามแนวทางกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐเกาหลี สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยได้แยกความผิดทางวินัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ออกจากความผิดทางอาญฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ (Abuse of Power) หรือมีการแยกการกระทำผิดระเบียบ (Violation of Regulations) กับความผิดทางอาญา (Criminal Offense) ออกจากกันอย่างชัดเจน ด้วยการพิจารณาว่าการกระทำผิดใดเข้าข่ายความผิดทางวินัยหรือการกระทำผิดทางอาญา

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2565). โครงสร้าง-แผนผังองค์กรแผนการดำเนินงาน. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2565 จาก https://gdcatalog.go.th/dataset/gdpublish-dhri-data-13_01
- ชำนาญ ปริบาล. (2546). ปัญหาในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ทุจริต : ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เชิดธวัช ชัยปัน. (2562). คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการดำเนินการไต่สวนชี้มูลความผิดทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่พ้นจากตำแหน่ง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพร อ้นกุล และอานาภาพ รัชส์สุวรรณ. (2567). การควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยศาลปกครอง : ศึกษาเหตุอันควรลดหย่อนโทษทางวินัยกรณีพนักงานส่วนตำบลกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง. วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง, 3(1), 61-75.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. เรื่องหลักความเสมอภาค. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- บัญญัติ เลิศมณีรัตน์. (2544). อำนาจหน้าที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการไต่สวนและวินิจฉัยกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการอันมีมูลความผิดทางวินัย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2557). คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิษณุ บาคาล. (2566). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกดำเนินการทางวินัยของพนักงานส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สว่างพงษ์ อิงคประภากุล. (2567). ความสัมพันธ์ของการดำเนินคดีอาญาและการดำเนินการทางวินัย: ศึกษากรณีการชี้มูลความผิดในทางวินัยของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). เจตนารมณ์พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กองกฎหมายการศึกษาและวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธ สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา*

A MODEL OF RESPONSIBILITY CHARACTERISTIC STUDENT DEVELOPMENT BASED ON BUDDHISM FOR THE MORAL TEACHING MONK IN SCHOOL OF SANGHA ADMINISTRATION OF SONGKHLA PROVINCE

พระครูบุญญาพิศาล (วิชาญชัย กตปุณโญ)*, ธีระพงษ์ สมเขหาใหญ่, พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สุเมธ สุเมธโอ)

Phrakhru Punyaphisan (Wichanchai Katpunyo)*, Teeraphong Somkhaoyai, Phrakhru Sumetpariyattikhun (Sumet Sumetho)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: wichanchai9955@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของโรงเรียนในจังหวัดสงขลา 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามแนววิถีพุทธ 3) นำเสนอรูปแบบฯ และ 4) ประเมินรูปแบบฯ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และเชิงคุณภาพเป็นงานสนับสนุน กลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ 17 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ผู้ร่วมสัมมนา 9 รูป/คน และครูพระสอนศีลธรรม 35 รูป เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบประเมินความรู้ และความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน และสถิติทดสอบ t-test และกรอบวิเคราะห์ SOAR ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับดี มีจุดแข็งด้านนโยบาย การมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน และบทบาทของพระพุทธรศาสนา ส่วนโอกาสมาจากการใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมจริง 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ 3 ด้าน คือ การบูรณาการธรรมะกับชีวิตจริง การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มี 5 องค์ประกอบ 5 ขั้นตอนต่อเนื่อง ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้ ฝึกปฏิบัติ สะท้อนผล ติดตามและประเมิน 3) ผลการนำเสนอ พบว่า ผู้เข้าร่วมมีคะแนนความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยเห็นว่ามีค่าสำคัญในการนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของผู้เรียนได้ และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.87) ความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.94) และความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.94) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ารูปแบบสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, คุณลักษณะผู้เรียน, ความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธ, พระสอนศีลธรรม

Abstract

This research aimed to: 1) Study the current state of student character development in responsibility in schools under the jurisdiction of Songkhla Province, 2) Develop a model for student character development based on the Buddhist approach, 3) Present the developed model, and

4) Evaluate the model. A mixed methods approach was employed, using quantitative methods as the primary design, supported by qualitative data. The key informants included 17 interviewees, five experts in in-depth interviews, 9 participants in expert seminars, and 35 Dhamma schoolteachers (monks) involved in model evaluation. The research instruments structured interviews, knowledge tests, satisfaction questionnaires, and model evaluation forms. Data were analyzed using descriptive statistics, t-tests, and the SOAR framework (Strengths, Opportunities, Aspirations, and Results). The findings revealed that: 1) The current state of responsibility development was at a reasonable level. Key strengths included school policies, family and school collaboration, and the influential role of Buddhism. Opportunities for improvement included the use of technology and experiential learning activities. 2) The developed model was based on three core principles: integrating Dhamma into daily life, progressive development, and multi-stakeholder participation. The model comprised five continuous steps: awareness-building, practice, reflection, follow-up, and evaluation. 3) The model showed a statistically significant increase in participants' knowledge scores, along with a high level of satisfaction. Participants affirmed its importance and practical value in cultivating student responsibility. and 4) The model evaluation indicated high levels of suitability ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.87), usefulness ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.94), and feasibility ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.94), demonstrating that the model can be effectively and sustainably applied to develop students' sense of responsibility.

Keywords: Development Model, Student Character, Buddhist-Based Responsibility, Dhamma Teacher

บทนำ

การศึกษาไทยในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณธรรมที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งระบุว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จึงกำหนดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ในบริบทของหลักสูตรฐานสมรรถนะ กระทรวงศึกษาธิการเสนอแนวทางพัฒนาผู้เรียน 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการตนเอง การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การคิดขั้นสูง และการเป็นพลเมืองเข้มแข็ง (ชัยชนพณ จันวงศ์เดือน และวิริยธาดา บรรหาร, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 3Rs + 8Cs ที่มุ่งพัฒนาเยาวชนให้มีทั้งสมรรถนะทางวิชาการและคุณธรรมควบคู่กัน ผลการวิจัยของ เพ็ญวรา ชูประวัติ พบว่า คุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ควรประกอบด้วย ผู้นำด้านสังคมและอารมณ์ ผู้นำด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้นำนวัตกรรม ซึ่งการส่งเสริมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจะช่วยให้เยาวชนสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (เพ็ญวรา ชูประวัติ, 2565)

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมได้จริงผ่านหลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ ธรรมที่มีเหตุผล ธรรมที่รู้แจ้งเห็นจริง และธรรมที่นำไปปฏิบัติ ได้ผลจริง (อุทัย วรเมธีศรีสกุล และคณะ, 2561) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยง บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้เยาวชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556)



โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ส่งเสริมโครงการครูพระสอนศีลธรรมที่เน้นการสอนแบบบูรณาการ ผูกสมาธิ และเป็นแบบอย่างที่ดีในชีวิตจริง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของ ศุภวัฒน์ สุขดำ พบปัญหาในการบริหารโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ในจังหวัดสงขลา เช่น ขาดความต่อเนื่องในการนิเทศติดตาม นโยบายไม่ชัดเจน การบริหารโครงการไม่ทั่วถึง และครูผู้สอนไม่พร้อม ทำให้คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของนักเรียนไม่เกิดผลเต็มที่ เช่น ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และไม่สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง (ศุภวัฒน์ สุขดำ, 2562) จึงมีความจำเป็นต้องสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิสุทธิโพธิ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สำหรับพระสอนศีลธรรม เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข พร้อมขยายผลสู่จังหวัดอื่นได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของโรงเรียนในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิสุทธิโพธิ์สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิสุทธิโพธิ์สำหรับ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา
4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิสุทธิโพธิ์โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และเชิงคุณภาพเป็นงานสนับสนุน แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน (Current Status Assessment) ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ (Model Development) ระยะที่ 3 การนำเสนอรูปแบบ (Model Presentation) และระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบ (Model Evaluation) การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิสุทธิโพธิ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กระบวนการสร้างและพัฒนารูปแบบเริ่มต้นจากการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 17 รูป, ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศีลธรรม 5 รูป, ผู้เข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 9 รูป และครูพระสอนศีลธรรมที่เข้าร่วมอบรมและประเมินรูปแบบ 35 รูป โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก, แบบสนทนากลุ่ม, แบบทดสอบความรู้, แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบประเมินรูปแบบ โดยตรวจสอบคุณภาพด้วยผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (IOC) ไม่น้อยกว่า 0.50 และได้ค่าระหว่าง 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง, การสนทนากลุ่ม, การจัดสัมมนาเชิงวิชาการ, การอบรมเชิงปฏิบัติการ รวมถึงการใช้แบบสอบถามก่อนและหลังการอบรม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วม ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิสุทธิโพธิ์ โดยมีการตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงรูปแบบผ่านความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมทดลองใช้

แหล่งข้อมูลเชิงปริมาณ: ครูพระสอนศีลธรรม จำนวน 35 รูป ผ่านแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามความพึงพอใจก่อนและหลังการอบรม

แหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพ: ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก 17 รูป, ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศีลธรรม 5 รูป, ผู้เข้าร่วมสัมมนา 9 รูป, ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และข้อเสนอแนะจากการอบรม

เอกสารชั้นปฐมภูมิ: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์, การสนทนากลุ่ม, การสัมมนา และการประเมินรูปแบบ

เอกสารอ้างอิงและแนวคิดทฤษฎี: ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามแนววิถีพุทธ, แนวคิดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม, กรอบการวิเคราะห์ SOAR (Strengths, Opportunities, Aspirations, Results) และแนวทางการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ Lincoln & Guba

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test สำหรับการเปรียบเทียบก่อน - หลังอบรม ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และกรอบ SOAR (Strengths, Opportunities, Aspirations, Results) รวมถึงตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยวิธีของ Lincoln & Guba

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลามีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของโรงเรียนในจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยสามารถสรุปข้อมูลออกมาในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ผลตามรูปแบบ SOAR เพื่อทราบสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของโรงเรียนในจังหวัดสงขลา

	ภายใน	ภายนอก
ปัจจุบัน	S-Strengths (จุดแข็ง) ได้แก่ 1) การแสดงความรับผิดชอบของผู้เรียนและปัจจัยส่งเสริม 1.1) ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบดีจากนโยบายและโครงการของโรงเรียน 1.2) ความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานเกี่ยวข้อง 1.3) เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนชัดเจน และ 1.4) การปลูกฝังจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมทางสังคม 2) บทบาทของเครือข่ายและแบบอย่างที่ดี 2.1) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัว และ 2.2) แบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่และสังคม 3) ปัจจัยหลักในการสร้างความรับผิดชอบอย่างยั่งยืน 3.1) ครอบครัว สังคม และครอบครัวปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง 3.2) พระพุทธศาสนามีบทบาทในการหล่อหลอมคุณธรรม และ 4) แนวปฏิบัติและนโยบายโรงเรียนที่เป็นระบบ 4.1) ระบบติดตามพฤติกรรม 4.2) กิจกรรมกลุ่ม Buddy System เวิร์กประจำวัน จิตอาสา และ 4.3) นโยบายพัฒนาทักษะชีวิตที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการจัดการพฤติกรรม	O-Opportunities (โอกาส) ได้แก่ 1) เทคโนโลยีและแนวโน้มการศึกษาสมัยใหม่ 1.1) แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ประเมินคุณลักษณะ 1.2) การเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 1.3) การใช้สังคมเป็นแรงผลักดันให้นักเรียนมีบทบาท 2) แนวทางการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง 2.1) ฝึกฝนพฤติกรรมผ่านกิจกรรมในชั้นเรียน 2.2) บูรณาการหลักสูตร (อิทธิบาท 4, สังคหวัตถุ 4) 2.3) โครงการที่สนับสนุนแนวคิดและการปฏิบัติ เช่น บวชสามเณร, โรงเรียนคุณธรรม และ 3) พลังของครอบครัว ชุมชน ศาสนา 3.1) ครอบครัวปลูกฝังบทบาทหน้าที่ผ่านชีวิตประจำวัน 3.2) ชุมชนเป็นพื้นที่เรียนรู้นอกห้องเรียน และ 3.3) ศาสนาช่วยพัฒนา “ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น”



ตารางที่ 1 วิเคราะห์ผลตามรูปแบบ SOAR เพื่อทราบสภาพปัจจุบันการพัฒนาคูณลักษณะของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของโรงเรียนในจังหวัดสงขลา (ต่อ)

อนาคต	A-Aspirations (แรงบันดาลใจ/ความปรารถนา)	R-Results (ผลลัพธ์ที่คาดหวัง)
	1. ความคาดหวังต่อผู้เรียนในอนาคต คือ เป็นพลเมืองดี มีความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตลอดจนมีความสามารถในการจัดการตนเองและรับผิดชอบต่อสังคม 2. การปลูกฝังพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อชีวิตประจำวัน เช่น การมาเรียนและส่งงานตรงเวลา แต่งกายเรียบร้อย 3. ครูเป็นแบบอย่างสำคัญในการมีวินัย ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่อเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน	1. ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบชัดเจน 2. ผู้เรียนสามารถจัดการตนเอง มีทักษะชีวิต และตระหนักในบทบาทของตนในสังคม 3. สถานศึกษาพัฒนาแนวทางส่งเสริมคุณธรรมแบบยั่งยืน 4. เกิดความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และศาสนาในการพัฒนาผู้เรียน

จากตารางที่ 1 ทำให้ทราบ Strengths (จุดแข็ง) Opportunities (โอกาส) Aspirations (แรงบันดาลใจ/ความปรารถนา) และ Results (ผลลัพธ์) ของสภาพปัจจุบันการพัฒนาคูณลักษณะของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของโรงเรียนในจังหวัดสงขลาในการพัฒนารูปแบบต่อไป

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัด ทำให้ได้รูปแบบ ดังนี้

2.1 ชื่อรูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา”

2.2 หลักการของรูปแบบ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา มี 3 หลักการสำคัญ ดังนี้ 1) หลักการเรียนรู้เชิงบูรณาการระหว่างธรรมะกับชีวิต (Integrated Moral Learning) การจัดการเรียนรู้ที่ผสมองค์ความรู้ ทักษะ และคุณธรรมเข้ากับชีวิตจริงของผู้เรียน โดยเฉพาะหลักพุทธธรรมที่ต้อง “มีชีวิต” และ “สัมพันธ์กับพฤติกรรมจริง” มิใช่เพียงนามธรรมแยกส่วน 2) หลักความต่อเนื่องและพัฒนาอย่างมีขั้นตอน (Gradual Development Principle) การปลูกฝังคุณธรรมด้านความรับผิดชอบต้องเกิดจากการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีลำดับขั้นตอน เป้าหมายชัดเจน และการสะท้อนผลเป็นระยะ ไม่ใช่เพียงกิจกรรมครั้งคราว และ 3) หลักการมีส่วนร่วม (Participatory Development Principle) การพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียนต้องอาศัยพลังร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งพระสอนศีลธรรม ครู และนักเรียน ไม่ใช่ต่างฝ่ายทำหน้าที่แยกกัน แต่ร่วมกันเป็น “ผู้สร้างการเรียนรู้” เพื่อให้เกิดผลลึกซึ้งและยั่งยืน

2.3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา มีอยู่ 5 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพระสอนศีลธรรมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2) เพื่อบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ครู และนักเรียนในการพัฒนาความรับผิดชอบในบริบทของชีวิตจริง 4) เพื่อพัฒนานิสัยความรับผิดชอบของผู้เรียนให้เกิดขึ้นจากภายในด้วยกระบวนการที่ต่อเนื่อง มีขั้นตอน และเน้นการฝึกตนตามแนวพุทธวิธี และ 5) เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผลการพัฒนาคูณลักษณะผู้เรียนด้านอื่น ๆ ด้วยกระบวนการเชิงพุทธในระดับโรงเรียนและชุมชน

2.4 องค์ประกอบของคุณลักษณะด้าน “ความรับผิดชอบ” ที่ควรพัฒนา มี 18 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว มี 3 ตัวบ่งชี้ 3) ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและส่วนรวม มี 4 ตัวบ่งชี้ 4) ความรับผิดชอบต่อผลแห่งการกระทำ มี 3 ตัวบ่งชี้ และ 5) ความรับผิดชอบเชิงจิตวิญญาณ (พุทธวิธี) มี 4 ตัวบ่งชี้

2.5 วิธีดำเนินการของรูปแบบ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้ (Awareness Building) ขั้นตอนที่ 2 การฝึกปฏิบัติในกิจกรรม (Moral Practice) ขั้นตอนที่ 3 การสะท้อนผลและเสริมแรง (Reflection & Reinforcement) ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและสนับสนุน (Follow-Up & Support) และขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและพัฒนา (Evaluation & Development)

2.6 เงื่อนไขความสำเร็จ ที่สะท้อนจากการใช้รูปแบบ ได้แก่ 1) ความร่วมมือจากพระสอนศีลธรรม ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และวัด เป็นกุญแจสำคัญ 2) รูปแบบต้องสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน และปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ 3) จัดกิจกรรมหลากหลายและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง 4) ติดตามและประเมินผลพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงพัฒนา และ 5) มีการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ ทั้งงบประมาณ บุคลากร สื่อ และส่งเสริมวัฒนธรรมคุณธรรมในโรงเรียนและชุมชน

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบแก่ครูพระสอนศีลธรรมทั้ง 35 รูป ดังนี้ 1) ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา พบว่า มีคะแนนเพิ่มขึ้น 137 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 19.57 ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 2.81) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์โดยภาพรวม พบว่า คะแนนก่อนอบรมจะอยู่ที่ 277 คะแนน มีผลคะแนนคิดเป็นร้อยละ 39.57 ($\bar{X} = 7.91$, S.D. = 4.60) และคะแนนหลังอบรมอยู่ที่ 414 คะแนน มีผลคะแนนคิดเป็นร้อยละ 59.14 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 11.83$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 4.08) โดยมีผลคะแนนหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการวิพากษ์ข้อมูล พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมทั้งด้านหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ และวิธีดำเนินการ โดยบูรณาการธรรมะกับชีวิตจริงของผู้เรียนพัฒนาต่อเนื่อง มีส่วนร่วม และยึดแนวพุทธวิธีที่ชัดเจน มีตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบ 5 ด้าน 18 ตัว สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน และสามารถขยายผลได้อย่างยั่งยืน และ 3) ผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

ความพึงพอใจที่มีต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการฯ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านที่ 1 การประชาสัมพันธ์	4.20	0.62	มาก	3
ด้านที่ 2 การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก	4.20	0.64	มาก	3
ด้านที่ 3 การดำเนินกิจกรรมภายในการอบรมเชิงปฏิบัติการ	4.16	0.61	มาก	8
ด้านที่ 4 เนื้อหาการจัดกิจกรรม	4.18	0.59	มาก	6
ด้านที่ 5 เอกสารประกอบการอบรม	4.24	0.57	มาก	6
ด้านที่ 6 การจัดกิจกรรมวิทยากร	4.24	0.57	มาก	1
ด้านที่ 7 ความรู้ที่ได้รับของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม	4.22	0.61	มาก	2
ด้านที่ 8 การนำประโยชน์ไปประยุกต์ใช้/พัฒนา และต่อยอด	4.20	0.62	มาก	3
รวมทั้งหมด	4.20	0.60	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.60) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้ง 8 ด้าน โดยพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมวิทยากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.57)



รองลงมา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการนำประโยชน์ไปประยุกต์ใช้/พัฒนา และต่อยอด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.62, 0.64, 0.62) และการดำเนินกิจกรรมภายในกรอบรมเชิงปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.61)

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธโดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนว วิถีพุทธโดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธโดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ความเหมาะสม				
1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ	4.26	0.74	มาก	3
2. หลักการของรูปแบบ	4.14	0.81	มาก	7
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.31	0.78	มาก	1
4. องค์ประกอบของคุณลักษณะด้าน “ความรับผิดชอบ” ที่ควรพัฒนา	4.27	0.80	มาก	2
5. วิธีดำเนินการของรูปแบบ	4.15	0.91	มาก	6
6. รายละเอียดในการอบรม	4.08	0.93	มาก	9
7. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.18	0.91	มาก	5
8. สื่อ/อุปกรณ์ประกอบการดำเนินฝึกอบรม	4.20	0.90	มาก	4
9. แนวทางการวัดประเมินผลในรูปแบบ	4.20	0.83	มาก	4
ภาพรวม	4.18	0.87	มาก	
ความเป็นไปได้				
1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ	4.03	0.86	มาก	4
2. หลักการของรูปแบบ	4.31	0.86	มาก	1
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	3.94	0.88	มาก	6
4. องค์ประกอบของคุณลักษณะด้าน “ความรับผิดชอบ” ที่ควรพัฒนา	3.78	0.88	มาก	9
5. วิธีดำเนินการของรูปแบบ	3.81	0.88	มาก	8
6. รายละเอียดในการอบรม	3.91	0.91	มาก	7
7. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.02	0.85	มาก	5
8. สื่อ/อุปกรณ์ประกอบการดำเนินฝึกอบรม	4.14	0.91	มาก	2
9. แนวทางการวัดประเมินผลในรูปแบบ	4.04	0.78	มาก	3
ภาพรวม	3.92	0.88	มาก	
ความเป็นประโยชน์				
1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ	4.37	0.77	มาก	1
2. หลักการของรูปแบบ	4.31	0.87	มาก	2
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.31	0.92	มาก	2
4. องค์ประกอบของคุณลักษณะด้าน “ความรับผิดชอบ” ที่ควรพัฒนา	4.01	0.98	มาก	8
5. วิธีดำเนินการของรูปแบบ	3.98	0.99	มาก	9
6. รายละเอียดในการอบรม	4.13	0.95	มาก	7
7. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.15	0.95	มาก	6
8. สื่อ/อุปกรณ์ประกอบการดำเนินฝึกอบรม	4.31	0.90	มาก	2
9. แนวทางการวัดประเมินผลในรูปแบบ	4.29	0.86	มาก	3
ภาพรวม	4.13	0.94	มาก	

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.87) รองลงมา คือ ความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.94) และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.88)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของโรงเรียนในจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของผู้เรียนในโรงเรียนจังหวัดสงขลา ดำเนินการในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากนโยบายของโรงเรียน ความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และบทบาทของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะ เช่น ระบบติดตามพฤติกรรม Buddy System และจิตอาสา มีส่วนช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการวิเคราะห์ตามแนวทาง SOAR ชี้ให้เห็นจุดแข็งด้านนโยบายและแบบอย่างที่ดี โอกาสจากแนวโน้มการเรียนรู้ยุคใหม่ และความคาดหวังที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี โดยสถานศึกษาสามารถวางรากฐานเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณธรรมอย่างยั่งยืน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิ่มนวล) และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ตามหลักอิทธิบาท 4” ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ชัดเจน การมีภาคีเครือข่ายสนับสนุน และการวัดประเมินผลอย่างเป็นระบบ เช่นเดียวกับโรงเรียนในจังหวัดสงขลาที่มีนโยบายส่งเสริมความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง และได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน (พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิ่มนวล) และคณะ, 2568) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Iqbal, S. et al. ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนจากโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนดینیมีดรัสซหะ” ที่เน้นให้ความสำคัญกับบรรยากาศการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงหลักศีลธรรมกับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน (Iqbal, S. et al., 2017) ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับแนวทางการปลูกฝังความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนในจังหวัดสงขลา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธมีความชัดเจนทั้งด้านหลักการ องค์ประกอบ และขั้นตอนการดำเนินการ โดยเน้น 3 แนวคิดหลัก คือ การเรียนรู้แบบบูรณาการกับชีวิตจริง การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น พระสอนศีลธรรม ครู และนักเรียน รูปแบบนี้ครอบคลุมความรับผิดชอบใน 5 ด้าน รวม 18 ตัวบ่งชี้ และมีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ตั้งแต่การสร้างความรู้ความเข้าใจไปจนถึงการประเมินผลและพัฒนา ซึ่งตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสาเหตุที่รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสม น่าจะเกิดจากการออกแบบที่เน้นความยืดหยุ่นตามบริบทท้องถิ่น กิจกรรมที่หลากหลาย และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชิต ทัทพณี ที่ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ”



ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมโดยเน้น “หลักความรับผิดชอบ” และ “การมีส่วนร่วมของโรงเรียนทั้งระบบ” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมในตัวผู้เรียน เช่นเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ที่เน้นพลังร่วมของครู พระ และชุมชนในการสร้างการเรียนรู้คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม (ชาญชิต ทัทพณี, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Unar, N. & Hussain, N. ที่ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดสินธ์: การประยุกต์ใช้ทฤษฎีรากฐานทางศีลธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อของครูและบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โดยเฉพาะเมื่อนำหลักสูตรมาใช้ในลักษณะที่เอื้อต่อการเติบโตทางศีลธรรมในชีวิตจริง (Unar, N. & Hussain, N., 2021) ซึ่งสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ ที่มุ่งให้หลักพุทธธรรมสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้เรียนในชีวิตประจำวัน ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มีโครงสร้างที่ครอบคลุม เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ในระดับแนวคิด วิธีการ และเงื่อนไขความสำเร็จในการปลูกฝังคุณธรรมในบริบทการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่า หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่พระสอนศีลธรรม จำนวน 35 รูป คະแนนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากเฉลี่ย 7.91 เป็น 11.83 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.57 สะท้อนถึงประสิทธิภาพของรูปแบบในการถ่ายทอดองค์ความรู้และกระตุ้นความตระหนักในบทบาทพระสอนศีลธรรมความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากการวางแผนอบรมอย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมมีส่วนร่วม บูรณาการหลักธรรมกับชีวิตจริง พร้อมเอกสารประกอบชัดเจน และวิทยากรถ่ายทอดได้ตรงตามบริบทของโรงเรียนและชุมชน การบริหารจัดการและประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับดีมาก ทำให้ผู้เข้าอบรมพึงพอใจทั้งด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรม การวิพากษ์จากผู้เข้าร่วมชี้ว่า รูปแบบมีความเหมาะสมทั้งในเชิงหลักการ (บูรณาการพุทธธรรมกับพฤติกรรมจริง) เชิงโครงสร้าง (วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และขั้นตอนชัดเจน) และเชิงบริบท (นำไปใช้ได้จริงได้ในโรงเรียนพระสอนศีลธรรม) อีกทั้งยังมีศักยภาพขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมและศาสนาเข้มแข็งสอดคล้องกับงานของอดิพร เกิดเรื่อง ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 โดยพบว่า การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนต้องอาศัยการบูรณาการระบบการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของบุคลากรและภาคีเครือข่าย การประเมินผล และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งตรงกับหลักการสำคัญในรูปแบบวิถีพุทธที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ในมิติของพัฒนาการด้านจริยธรรม (อดิพร เกิดเรื่อง, 2565) ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wade, A. M. ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครุศาสตร์ในภาคเหนือของรัฐลุยเซียนา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา และข้อจำกัดในการฝึกอบรม หากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสมจะสามารถยกระดับคุณธรรมได้ ซึ่งสนับสนุนว่า การจัดกิจกรรมและการอบรมที่ออกแบบเฉพาะกลุ่มเป้าหมายย่อมส่งผลต่อพัฒนาการเชิงจริยธรรมของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดคุณธรรมสู่ผู้เรียนโดยตรง (Wade, A. M., 2015) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษณ์ ศักดิ์สุวรรณ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การใช้พุทธวิธีการสอนร่วมกับจิตของผู้เรียนสามารถลดพฤติกรรมเชิงลบและส่งเสริมการเรียนรู้ตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล (จักรกฤษณ์ ศักดิ์สุวรรณ และคณะ, 2564) การประยุกต์ใช้แนวคิดแบบบูรณาการจึงมีศักยภาพในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ ซึ่งมีรากฐานจากการฝึกตนและการสะท้อนภายในของผู้เรียน

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธโดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา

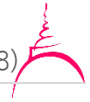
ผลการประเมินรูปแบบโดยครูพระสอนศีลธรรม จำนวน 35 รูป พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.87) รองลงมา คือ ความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.94) และความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.88) ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สามารถปรับใช้ได้จริง และได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งครู ผู้บริหาร วัด และชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนที่เน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการกับชีวิตจริง ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของอดิพร เกิดเรือง ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของระบบนิเวศทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน โดยเฉพาะด้านการประเมินผล การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย (อดิพร เกิดเรือง, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของณรงค์ชัย ธนกิจภาคิน ที่ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะ เช่น SAPA-STAR หากมีโครงสร้างชัดเจน เนื้อหาเหมาะสมกับบริบท และสามารถนำไปใช้จริง จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและความพึงพอใจของครูผู้ปฏิบัติ (ณรงค์ชัย ธนกิจภาคิน, 2561) และยังเชื่อมโยงกับงานของ Chaw, L. Y. & Tang, C. M. ที่ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในลักษณะของผู้เรียนสามารถช่วยให้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chaw, L. Y. & Tang, C. M., 2023) ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้จริง โดยมีแนวโน้มส่งเสริมคุณลักษณะความรับผิดชอบของผู้เรียนอย่างยิ่งย่น เมื่อมีการจัดการอย่างมีระบบและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนววิถีพุทธ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธโดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา” ซึ่งผู้วิจัยได้องค์ความรู้ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธ
โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา



คำอธิบายสัญลักษณ์

โมเดล “การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธ” สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา เป็นเครื่องมือจัดกิจกรรมที่เน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายใน ผ่าน “กระบวนการพัฒนาเชิงวงจรและการสะท้อนผล” (Cyclic and Reflective Process) โดยมีพระสอนศีลธรรมทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและกระบวนการทางคุณธรรม โมเดลนี้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในลักษณะองค์รวม 3 ชั้น ดังนี้

1. **แกนกลาง** คือ ความรับผิดชอบ (Responsibility) คุณลักษณะสำคัญที่เป็นหัวใจของการดำรงชีวิตในสังคม หมายถึง การคิด ไตร่ตรอง และตัดสินใจบนฐานจริยธรรม นำไปสู่การกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. **วงชั้นกลาง** คือ มิติของความรับผิดชอบ 5 ด้าน วงนี้แสดงถึงลักษณะของความรับผิดชอบที่แบ่งออกเป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง ยึดหลักไตรสิกขา เน้นวินัย การรู้จักควบคุมตน และการพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน 2) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ยึดหลักกตัญญูกตเวที เน้นการเคารพ ดูแล และร่วมรับผิดชอบภาระของครอบครัว 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม ยึดหลักพรหมวิหาร 4 เน้นการมีน้ำใจ จิตอาสา และการเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมถึงการใช้สื่ออย่างรับผิดชอบ 4) ความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ ยึดหลักกรรมและวิบากกรรม เน้นการยอมรับผล เรียนรู้จากข้อผิดพลาด และกล้าที่จะปรับปรุงตนเอง และ 5) ความรับผิดชอบต่อจิตวิญญาณ ยึดหลักอิทธิบาท 4 และโพชฌงค์ 7 เน้นการพัฒนาจิตใจให้มีศรัทธา ความเพียร และเป้าหมายชีวิตที่มีความหมาย

3. **วงชั้นนอก** เป็นวงจรพัฒนาต่อเนื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธ สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา เป็นกระบวนการแบบ วงจรพัฒนาต่อเนื่อง (Cyclic and Reflective Process) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักรู้ (Awareness Building) กระตุ้นจิตสำนึกผู้เรียนให้เห็นคุณค่าของความรับผิดชอบ ผ่านธรรมะ เรื่องเล่า และสถานการณ์จริง จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนไตร่ตรองและตั้งเจตนารมณ์ด้วยตนเอง เพื่อเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงจากภายใน 2) การฝึกปฏิบัติในกิจกรรม (Moral Practice) ส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือทำหน้าที่จริงในชีวิตประจำวัน เช่น งานเวร กิจกรรมกลุ่ม หรือโครงการส่วนตัว มีเป้าหมายชัดเจน ติดตามผล และได้รับกำลังใจจากครู/พระ เพื่อสร้างนิสัยรับผิดชอบด้วยแรงจูงใจภายใน 3) การสะท้อนผลและเสริมแรง (Reflection & Reinforcement) จัดให้ผู้เรียนสะท้อนพฤติกรรมรายบุคคลและกลุ่ม รับฟังข้อเสนอแนะอย่างเมตตา พร้อมเสริมแรงเชิงบวก เช่น การยกย่อง เชิงสร้างสรรค์หรือมอบบทบาทพิเศษ เพื่อทำให้พฤติกรรมความรับผิดชอบมั่นคงและยั่งยืน 4) การติดตามและสนับสนุน (Follow-Up & Support) สร้างระบบติดตามต่อเนื่องจากครู พระ เพื่อน และผู้ปกครอง ประคับประคองพฤติกรรมดีให้อยู่ต่อเนื่อง มีการสะท้อนผลรายสัปดาห์ ให้บทบาทเสริม และสื่อสารเชิงบวกเชื่อมโยง วัด - บ้าน - โรงเรียน อย่างเป็นหนึ่งเดียว และ 5) การประเมินผลและพัฒนา (Evaluation & Development) ประเมินทั้งผลลัพธ์ และกระบวนการด้วยเครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อนำผลลัพธ์มาพัฒนารูปแบบอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักพุทธวิธี และเตรียมขยายผลสู่บริบทอื่น

สรุปได้ว่า โมเดลพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธ โดยมี “ความรับผิดชอบ” เป็นแกนกลางของการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุม 5 มิติหลัก ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม ผลของการกระทำ และจิตวิญญาณ แต่ละมิติเสริมด้วยหลักพุทธธรรม เช่น ไตรสิกขา กตัญญู พรหมวิหาร และอิทธิบาท 4 พร้อมด้วยกลไก 5 ขั้นตอนในวงนอก ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้ การฝึกปฏิบัติ การสะท้อนผล การติดตามสนับสนุน และการประเมินพัฒนา ซึ่งหมุนวนเป็นวงจรต่อเนื่อง โดยมีพระสอนศีลธรรมเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงจากภายในผู้เรียนอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบตามแนววิถีพุทธสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา” สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยแนวทางเชิงระบบที่บูรณาการพุทธธรรมเข้ากับการเรียนรู้และกิจกรรมในชีวิตจริง เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ลึกซึ้งและยั่งยืน โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับชีวิตจริง การพัฒนาอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ผลการดำเนินการ พบว่า รูปแบบดังกล่าวสามารถยกระดับความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักของพระสอนศีลธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการนำไปใช้จริงในสถานศึกษาและสามารถขยายผลได้ในวงกว้าง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรมุ่งเน้นให้โรงเรียนของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการหลักธรรมสำคัญ เช่น อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และไตรสิกขา เข้ากับกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนานิสัยความรับผิดชอบจากการปฏิบัติจริง ไม่เพียงแต่การเรียนเชิงทฤษฎี อีกทั้งควรกำหนดนโยบายสถานศึกษาให้ความรับผิดชอบเป็นเป้าหมายหลักของการบริหารจัดการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง มีระบบติดตามพฤติกรรมและการประเมินผลที่วัดได้จริง พร้อมทั้งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ “วัด - บ้าน - โรงเรียน - ชุมชน” เพื่อร่วมกันปลูกฝังคุณธรรมอย่างรอบด้าน และจัดอบรมครูและพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้และเครื่องมือที่เหมาะสมในการถ่ายทอดหลักพุทธธรรมสู่การปฏิบัติของผู้เรียน ในด้านข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ ควรจัดทำคู่มือแนวทางการใช้รูปแบบที่มีเนื้อหาครอบคลุมหลักการ วิธีการ และกรณีตัวอย่าง พร้อมเครื่องมือประกอบ เช่น แบบประเมิน แบบบันทึก และแบบสะท้อนผล เพื่อช่วยให้ครูและพระสามารถใช้ได้อย่างเป็นระบบและลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนในทุกกลุ่มสาระบูรณาการกิจกรรมเสริมสร้างความรับผิดชอบเข้ากับบทเรียน เช่น การทำโครงการ การฝึกสะท้อนผล และการเชื่อมโยงบทเรียนกับหลักธรรม รวมถึงการขยายการอบรมเชิงปฏิบัติการไปยังพื้นที่อื่นของจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง พร้อมสร้างระบบนิเทศ ติดตาม และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน และจัดให้มีเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น การประเมินตนเอง แฟ้มสะสมงานคุณธรรม และการสะท้อนผลจากผู้ปกครองและชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังภูมิภาคอื่นหรือโรงเรียนสามัญ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างทางบริบท อีกทั้งควรศึกษาคุณลักษณะทางคุณธรรมด้านอื่น ๆ ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อสร้างรูปแบบที่เป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น ควรพัฒนาเครื่องมือประเมินคุณลักษณะทางจิตวิญญาณที่ลึกซึ้งและเชื่อถือได้ รวมถึงควรมีการวิจัยแบบติดตามผลในระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อประเมินความคงทนถาวรของพฤติกรรมความรับผิดชอบและปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ ศักดิ์สุวรรณ และคณะ. (2564). พุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา. วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทัศน์, 6(3), 215-225.
- ชัยชนพณ จันวงศ์เดือน และวริญดา บรรหาร. (2565). หลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ. วารสารครุทรรศน์ (ออนไลน์) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2(2), 98-102.
- ชาญจิต ทัพพณี. (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.



- ณรงค์ชัย ธนกิจภาคิน. (2561). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระครูวินิตธรรมมาทร (สมพร นิมนวล) และคณะ. (2568). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ตามหลักอิทธิบาท 4. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(2), 29-44.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต).
- เพ็ญวรา ชูประวัติ. (2565). การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนคุณภาพสำหรับสังคมโลกในอนาคต. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 33(3), 47-64.
- ศุภวัฒน์ สุขดำ. (2562). รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อดิพร เกิดเรือง. (2565). การจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0. วารสารสังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(21), 164-185.
- อุทัย วรเมธีศรีสกุล และคณะ. (2561). พุทธวิธีการเรียนการสอน. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 5(1), 71-81.
- Chaw, L. Y. & Tang, C. M. (2023). Learner Characteristics and Learners' Inclination towards Particular Learning Environments. The Electronic Journal of e-Learning, 21(1), 1-12.
- Iqbal, S. et al. (2017). A Comparative Study of Moral Development of Students from Private Schools and Deeni Madrasah. Journal of Research and Reflections in Education, 11(2), 113-123.
- Unar, N. & Hussain, N. (2021). Students' Morality Development in Primary Public Schools of Sindh Province: An Application of Moral Foundation Theory. International Research Journal of Education and Innovation, 2(3), 231-248.
- Wade, A. M. (2015). A study of moral reasoning development of teacher education students in northern Louisiana. In A Dissertation Doctor of Education in Educational Leadership. University of Phoenix.

สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส*

COMPETENCIES RELATED TO INSTRUCTIONAL MANAGEMENT BASED ON THE COMPETENCY-BASED CURRICULUM AMONG TEACHERS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS

พิชญา สุวรรณโน¹, ปิยดา จิงวังสะ^{2*}, เจริญ บุญวรรณโน¹, ประมาณ เทพสงเคราะห์², ประภาศ ปานเจียง¹,
วัชร ชัยเขต², รัชณี ทองเงิน³

Pitchaya Suwannano¹, Piyada Jingwangsa^{2*}, Jaraja Boonwannano¹, Praman Tepsongkroh², Prapas Panjeang¹,
Wachara Chaiyakhet², Ratchanee Tong-Ngern³

¹คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²วิทยาลัยนานาชาติดิษยะศรีน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Didyasarin International College, Hatyai University, Songkhla, Thailand

³คณะกรรมการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล สตูล ประเทศไทย

³Educational Supervision and Evaluation Committee, Satun Primary Educational Service Area Office, Satun, Thailand

*Corresponding author E-mail: piyada@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนนาร่อง 2) ประเมินความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะโรงเรียนขยายโอกาส และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและผู้บริหารจากโรงเรียนนาร่องจังหวัดสตูลและปัตตานี 29 คน โรงเรียนขยายโอกาสจังหวัดสงขลา 217 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์นำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนนาร่อง อันประกอบด้วย 6 สมรรถนะหลัก โดย 3 อันดับแรกที่ครูต้องการพัฒนามากที่สุด คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการชั้นเรียน 2) ความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส ครูต้องการพัฒนาการสอนแบบเชิงรุกสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.98) รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X}$ = 3.91) และด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.89) และ 3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส ครูควรได้รับการพัฒนาอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ 3.1) องค์ความรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะ 3.2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3.3) การวัดและประเมินผล และ 3.4) การสร้างนวัตกรรม/เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โดยกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมควรเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการพร้อมการให้คำปรึกษาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้, หลักสูตรฐานสมรรถนะ, ครูโรงเรียนขยายโอกาส



Abstract

This research employed a mixed-methods design, integrating both qualitative and quantitative approaches. The objectives were: 1) To investigate the teaching competencies based on the competency-based curriculum among teachers in schools of Educational Sandbox, 2) To assess the professional development needs of teachers in educational opportunity expansion schools regarding competency-based teaching, and 3) To propose guidelines for developing teachers' competencies in implementing the competency-based curriculum. The sample comprised 29 teachers and administrators from schools in the Educational Sandbox in Satun and Pattani Provinces, as well as 217 teachers from educational opportunity expansion schools in Songkhla Province, selected through purposive sampling. Research instruments included interview forms and questionnaires. Data were analyzed using means, standard deviations, and percentages, with results synthesized and presented descriptively. The findings revealed that: 1) The competencies of teachers in pilot schools consisted of six core competencies. The top three competencies most in need of development were curriculum management and instructional practice, learner development, and classroom management. 2) Regarding the development needs in learning management on Competency-based curriculum of teachers in opportunity expansion schools, the highest need was active learning pedagogy ($\bar{X} = 3.98$), followed by authentic assessment ($\bar{X} = 3.91$), and instructional design ($\bar{X} = 3.89$). and 3) The proposed guidelines for teacher competency development in opportunity expansion schools emphasized at least four areas: 3.1) Competency-based curriculum knowledge, 3.2) Instructional design, 3.3) Assessment and evaluation, and 3.4) Innovation and technology for learning. The recommended development process should involve workshops combined with mentoring, consultation, and continuous follow-up.

Keywords: Learning Management Competency, Competency-Based Curriculum, Educational Opportunity Expansion School Teachers

บทนำ

การเรียนการสอนและการวัดประเมินผลโดยรวมของประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาสะท้อนคุณภาพที่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ควรจะเป็น เห็นได้จากรายงานสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (O-NET) และการทดสอบสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ระดับนานาชาติ ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ของครูยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักสูตรขาดความยืดหยุ่น และไม่สามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดกับผู้เรียนได้อย่างแท้จริงและสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้จริง เพื่อไม่ให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียน โดยปรับหลักสูตรเดิมให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีศักยภาพที่จะตอบโจทยปัญหาของครูและนักเรียนที่เกิดขึ้น เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น และการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต การทำงาน การเรียนรู้ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาเด็กที่มีความพร้อม

แตกต่างกันให้ได้รับการพัฒนาเป็นลำดับขั้น รวมทั้งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะ สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการใหม่ ๆ ของสังคมและโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การปฏิรูปหลักสูตร จะนำพาประเทศไทยสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาและช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา พ.ศ. 2564 (ฉบับปรับปรุง) ที่มุ่งเน้นยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และปฏิรูประบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษาและตอบโจทย์การพัฒนาของโลกอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหาปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย โดยมีขอบเขตครอบคลุมทั้งการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง), 2564) สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มุ่งเป้าหมายการพัฒนาไปที่ทักษะการทำได้ ไม่ใช่เพียงการมีความรู้เท่านั้น โดยจะระบุว่า ผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยจะสามารถทำอะไรได้ กล่าวคือ ใช้ทักษะ (Skill) เป็นตัวนำ โดยมีความรู้และเจตคติ/คุณลักษณะเป็นทัพหนุนอยู่เบื้องหลัง ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรปัจจุบันที่ครูมักจะใช้ความรู้ (Knowledge) เป็นตัวนำ ส่งผลให้นักเรียนขาดโอกาสในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์ที่หลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

หลักสูตรฐานสมรรถนะจะมุ่งเน้นการวัดผลแบบสมรรถนะแทนการท่องจำเนื้อหา เพราะต้องการตรวจสอบว่า ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาใช้งานและต่อยอดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยกำหนดมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards) ขึ้น เป็นสมรรถนะขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เพื่อบำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยทั่วไปมี 2 ลักษณะ ได้แก่ สมรรถนะหลัก (Core Competency) มีลักษณะเป็นสมรรถนะข้ามวิชาหรือคร่อมวิชาที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย และสมรรถนะเฉพาะ Specific Competency เป็นสมรรถนะเฉพาะวิชา/สาขาวิชา เช่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจะมีสมรรถนะเฉพาะของวิชา เช่น สมรรถนะด้านการพูดในโอกาสต่าง ๆ สมรรถนะด้านการประพันธ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ต้องมีการสร้างกรอบมาตรฐานสมรรถนะเป็นตัวกำหนดความรู้ และทักษะที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติการงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เมื่อเรียนสำเร็จตามหลักสูตรที่สามารถวัดผลและประเมินผลได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติที่กำหนด ทั้งนี้ กระบวนการเรียนการสอนแบบฐานสมรรถนะ ได้มีการยอมรับอย่างแพร่หลายในระบบการศึกษาของรัฐที่สมาเนียเมื่อเร็ว ๆ นี้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนถ่ายกระบวนการเรียนการสอนแบบเน้นเนื้อหาไปสู่การเชี่ยวชาญทางด้านความรู้และทักษะ ซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนอย่างกว้างขวางเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอน และพบปัญหาในเรื่องของสมรรถนะครูที่นำไปประยุกต์ใช้ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนแบบฐานสมรรถนะ นอกจากนี้ ครูส่วนใหญ่ใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบเน้นความรู้ รวมถึงการประเมินที่เน้นประเมินความรู้อย่างเดียว และสุดท้าย คือ เน้นการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Mkonongwa, L. M., 2018) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะให้เกิดประสิทธิผลควรเริ่มจากการศึกษาสมรรถนะครู ทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน ให้เห็นสมรรถนะการจัดการศึกษาในภาพรวม โดยเฉพาะครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งมีการเรียนการสอนทั้งระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น



จากบทบาทของคณะผู้วิจัยในสถาบันผลิตครู ทำให้มีโอกาสนิเทศติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาครูโรงเรียนขยายโอกาสในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงกับครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นว่า ครูส่วนใหญ่แม้จะรับรู้นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะตามนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจที่่องแท่งเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลเชิงสมรรถนะ ทำให้การดำเนินงานหลักสูตรเกิดความล่าช้า จึงควรเร่งพัฒนาสมรรถนะครูเรื่องหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างเร่งด่วนเพื่อปรับวิธีสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของกัมพล เจริญรักษ์ ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรม แล้วพบว่า ครูที่ได้รับพัฒนาสามารถปรับวิธีการสอนและจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ 3R x 8C สูงขึ้น มีความสุข สนุก และมีส่วนร่วมมากขึ้นในการเรียน (กัมพล เจริญรักษ์, 2565) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส โดยเริ่มต้นศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะของนักวิชาการหลายท่านนำมาสังเคราะห์และออกแบบข้อคำถามในการสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับใช้เก็บข้อมูลจากการสะท้อนคิดของครูในโรงเรียนนาร่องที่มีประสบการณ์การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามประเมินความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส ดำเนินการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความต้องการของครูมาประมวลผลและสรุปผลนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของครู เตรียมความพร้อมรองรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่จะมีประกาศใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานพร้อมกันในอนาคต ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา บุคลากรครู และผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนนาร่อง
2. เพื่อประเมินความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของครูโรงเรียนขยายโอกาส

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนนาร่องที่เลือกใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในจังหวัดสตูล 14 โรงเรียน และจังหวัดปัตตานี 15 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 29 คน ผู้บริหารหรือครูโรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดสงขลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา (สพป.สข) เขต 1 - 3 มีครูรวมทั้งสิ้น จำนวน 5,264 คน รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 5,293 คน กลุ่มตัวอย่าง เป็นตัวแทนผู้บริหารหรือครูโรงเรียนนาร่องที่ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะจังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานีและตัวแทนผู้บริหารหรือครูโรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสงขลา เขต 1 - 3 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามความสมัครใจ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อสังเคราะห์สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครู ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารหรือครูโรงเรียนนาร่องที่ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะจังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานีที่ได้รับมอบหมายให้จัดทำหลักสูตรฐาน

สมรรถนะ โรงเรียนละ 1 คน รวม 29 คน และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะตามความสมัครใจ ทั้งครูที่มีประสบการณ์แล้วและครูที่ได้รับมอบหมายให้จัดทำหลักสูตรซึ่งอยู่ระหว่างศึกษาเรียนรู้วิธีการ ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารหรือครูโรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดสงขลา สังกัด สพป.สข. เขต 1 - 3 อย่างน้อยโรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 217 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Focus Group Discussion) นำสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนนาร่องในจังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานี ที่มีประสบการณ์ด้านใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ บันทึกข้อมูลภาคสนาม นำมาประกอบการสังเคราะห์สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐาน และแบบสอบถามความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัด การเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาสจังหวัดสงขลา เพื่อประเมินความต้องการพัฒนาตนเองและสรุปข้อเสนอแนะสำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครู

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตามลำดับขั้น 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ การสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถาม 2) สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ 3) คัดเลือกเอกสารงานวิจัย 10 เรื่อง เพื่อนำมาสังเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 4) สังเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ได้ข้อสรุปว่า สมรรถนะครู มีทั้งหมด 2 สมรรถนะ คือ สมรรถนะหลัก จำนวน 5 สมรรถนะ ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสมรรถนะประจำสายงาน จำนวน 6 สมรรถนะ ได้แก่ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู และการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ 5) สรุปผลการศึกษาเอกสารงานวิจัยแต่ละเรื่องได้ว่า มีสมรรถนะที่มุ่งเน้นแตกต่างกัน 5.1) ผลจากการสังเคราะห์สมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ มีเอกสารงานวิจัยที่กล่าวถึงสมรรถนะที่มุ่งเน้น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเองและด้านจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพครู 5.2) ผลจากการสังเคราะห์สมรรถนะประจำสายงาน 6 สมรรถนะ ด้านที่มีความถี่ในการกล่าวถึงมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการชั้นเรียน และ 6) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปกำหนดจุดประสงค์และข้อคำถามในสร้างแบบสอบถามโดยมุ่งเน้นสมรรถนะประจำสายงาน สรุปรายละเอียดการสร้างเครื่องมือ ได้ดังนี้

3.1 สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 1 ฉบับ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของตัวแทนผู้บริหารหรือครูโรงเรียนนาร่องจังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานี จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ ชื่อ เพศ และอายุ 2) สถานศึกษาที่ทำงาน ได้แก่ ชื่อโรงเรียน และตำแหน่ง ส่วนที่ 2 ข้อคำถามและแลกเปลี่ยนในการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม มีประเด็นคำถาม 6 ข้อ ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 3) สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียน 4) สิ่งที่ต้องคำนึงในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษา และ 6) ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียน

3.2 สร้างแบบสอบถามความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครู โดยสังเคราะห์เนื้อหาตามองค์ประกอบของสมรรถนะประจำสายงาน มุ่งเน้นด้านการจัดการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน สื่อและนวัตกรรม



เทคโนโลยี และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ โดยนำผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 1 มาสร้างเป็นหัวข้อในแบบสอบถามความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 1 ฉบับ มี 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา วุฒิการศึกษาสูงสุด และสอนระดับชั้น ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ตรงกับการปฏิบัติที่เป็นจริงในสถานศึกษา 6 ประเด็น ประกอบด้วย 1) หลักสูตรฐานสมรรถนะ จำนวน 6 ข้อ 2) การวิเคราะห์สมรรถนะผู้เรียน จำนวน 5 ข้อ 3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 13 ข้อ 4) การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก จำนวน 9 ข้อ 5) สื่อและแหล่งการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ และ 6) การวัดประเมินผลโดยเน้นสภาพจริงและตอบรับวัตถุประสงค์ จำนวน 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 47 ข้อย่อย โดยใช้รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Rating Scale) กำหนดเกณฑ์ความต้องการปฏิบัติเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยให้คะแนนความคิดเห็นดังนี้

ค่าน้ำหนักคะแนน 5 หมายถึง ความต้องการการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าน้ำหนักคะแนน 4 หมายถึง ความต้องการการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าน้ำหนักคะแนน 3 หมายถึง ความต้องการการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าน้ำหนักคะแนน 2 หมายถึง ความต้องการการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าน้ำหนักคะแนน 1 หมายถึง ความต้องการการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการพิจารณาค่าระดับคะแนน กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแบบต่อเนื่อง ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ความต้องการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ความต้องการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ความต้องการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ความต้องการการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ความต้องการการปฏิบัติระดับน้อยที่สุด (ประคอง กรณสูตร, 2542) และ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ คือ 1) การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ควรพัฒนาเรื่องใด 2) กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาสมรรถนะครูควรเป็นอย่างไร

ทั้งนี้ หลังจากสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมด้านภาษา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ผลประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยของแบบสัมภาษณ์ กิ่งโครงสร้างเท่ากับ 1 และค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามที่เลือกนำไปใช้มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ส่วนข้อคำถามที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ผู้วิจัยได้ตัดออก และได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรกลุ่มทดลองเป็นครูสังกัด สพป.สงขลา เขต 1 และสตูล ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 เป็นค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และการตอบแบบสอบถาม โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนา และการตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Form ตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามลำดับ

4.1 การเก็บข้อมูลจากโรงเรียนนาร่อง ดำเนินการ 1) ทำหนังสือผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสตูลและปัตตานี รวมถึงสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ขออนุญาตสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) ตัวแทนผู้บริหารหรือครูโรงเรียนนาร่องจังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานีที่มีประสบการณ์ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) ประสานนัดหมายประชุมกลุ่มเพื่อสัมภาษณ์ครูผู้ให้ข้อมูลหลักในโรงเรียนนาร่อง 3) จัดประชุมกลุ่มย่อย จัดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพขณะสัมภาษณ์ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ลงพื้นที่จัดประชุมกลุ่มในห้องประชุม จังหวัดสตูล สัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนครูและผู้บริหารโรงเรียนนาร่อง ที่มีประสบการณ์ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ 15 โรงเรียน มีผู้เข้าร่วมโรงเรียนละ 1 - 2 คน รวมจำนวน 20 คน ครั้งที่ 2 จัดประชุมกลุ่มแบบออนไลน์ผ่านระบบ Google Meets สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตัวแทนครูและผู้บริหารโรงเรียนนาร่องที่มีประสบการณ์ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ 15 โรงเรียน มีผู้เข้าร่วม จำนวน 9 คน รวมผู้เข้าร่วมทั้งหมด จำนวน 29 คน ลักษณะการประชุมกลุ่มเป็นการสนทนาพูดคุยแบบธรรมชาติ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน และหาจุดร่วมความต้องการ โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ 4) รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล

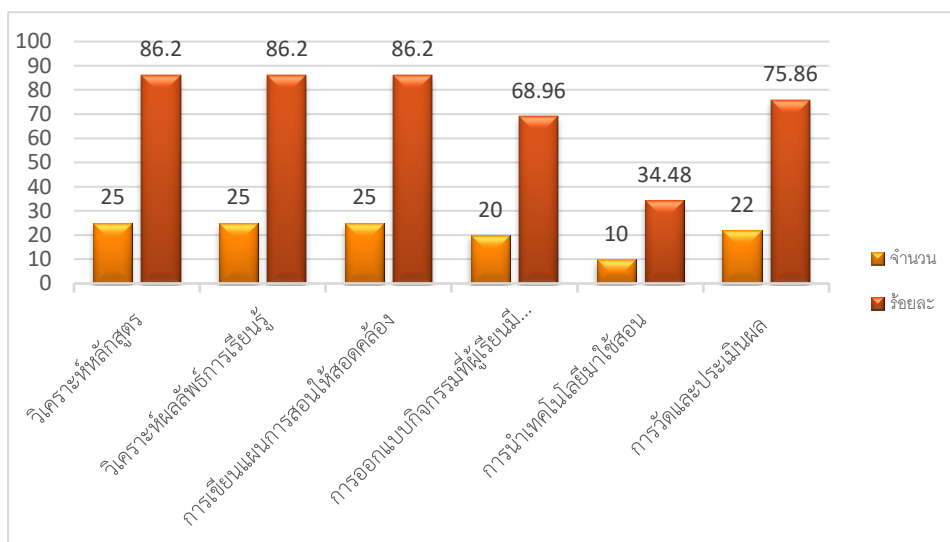
4.2 การเก็บข้อมูลจากโรงเรียนขยายโอกาส ดำเนินการ 1) ทำหนังสือถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสงขลา เขต 1 - 3 เพื่อขอความร่วมมือประสานตัวแทนครูหรือผู้บริหารโรงเรียนที่จะคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Form โดยขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ 2) กำหนดวันเวลาตอบแบบสอบถามและประสานผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อประชาสัมพันธ์และมอบหมายตัวแทนครูตอบแบบสอบถาม และ 3) รวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์และสรุปผล

ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้จัดการประชุมเริ่มจากแนะนำคณะวิจัยพร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง ดำเนินการบันทึกประเด็นสำคัญด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคด้านการจัดการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องคำนึงในการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียน รวบรวมข้อมูลมาสังเคราะห์หาข้อสรุปสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อกำหนดแนวทางและเตรียมความพร้อมรองรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่จะมีประกาศใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพร้อมกันในอนาคต โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส มีผลการวิจัย ดังนี้

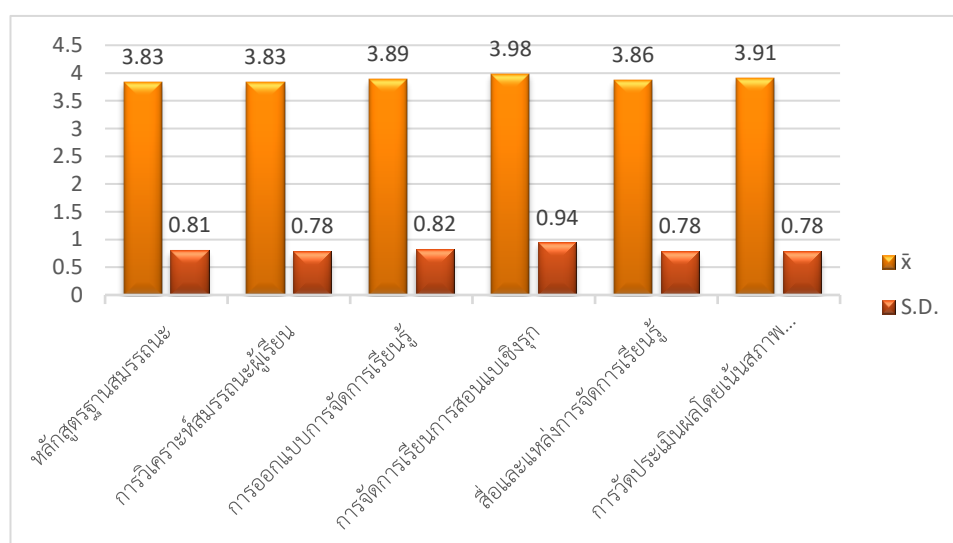
1. ผลการศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนนาร่องมีผลการวิจัยที่สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนโรงเรียนนาร่องทั้งจังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานี สรุปความเห็นภาพรวมได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แสดงผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะจากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนนาร่องจังหวัดสตูลและปัตตานี 29 คน

จากแผนภูมิภาพที่ 1 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนโรงเรียนนาร่องทั้งจังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ พบว่า มีองค์ประกอบสำคัญที่ครูควรได้รับการพัฒนามากที่สุด คือ การวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ และการเขียนแผนการสอน รองลงมา คือ การวัดและประเมินผล และการออกแบบกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมตามลำดับ ซึ่งเมื่อนำข้อมูลที่ได้มาเทียบกับสมรรถนะครูประจำสายงาน 6 ด้านหลัก คือ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์สังเคราะห์และวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำครู และ 6) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน) แล้วพิจารณาองค์ประกอบสำคัญที่สังเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์ดังกล่าว พบว่า ตรงกับสมรรถนะประจำสายงาน 3 อันดับแรกที่ครูควรได้รับการพัฒนามากที่สุด นั่นคือ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน และ 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์สมรรถนะประจำสายงานจากเอกสารงานวิจัย

2. ผลการประเมินความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส มีผลการวิจัยดังแผนภูมิ



ภาพที่ 2 ความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ของครูโรงเรียนขยายโอกาส

จากแผนภูมิภาพที่ 2 พบว่า ครูต้องการพัฒนา ด้านการสอนแบบเชิงรุกสูงสุด ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.94) รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.78) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.82) ด้านหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.78) และด้านการวิเคราะห์สมรรถนะผู้เรียน ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.78) และด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.81)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาสจังหวัดสงขลา ให้ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นสาระสำคัญสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า ครูต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กระจ่างในด้าน 1) องค์ความรู้เรื่องหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผลผู้เรียน และ 4) การสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติ ที่มีทั้งบรรยาย พร้อมยกตัวอย่าง และการลงมือปฏิบัติที่มี Coaching ติดตามหลังจากเข้าร่วมอบรม และมีการสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังดำเนินกิจกรรมทันที

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษา สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนนาร่องจังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานี พบว่า ประกอบด้วย 6 สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตร 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์/วิจัย 5) ภาวะผู้นำ และ 6) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดย 3 อันดับแรกที่ครูต้องการพัฒนามากที่สุด คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการชั้นเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัย การเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่พบว่า แนวทางการเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาส มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตร ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการประเมินหลักสูตร ซึ่งด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตร (นริศรา มากมี และธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย, 2564) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูเห็นว่า สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน การจัดทำหลักสูตรจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ทันยุคสมัย ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จึงต้องตื่นตัวในการพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อออกแบบหลักสูตรที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม ประกอบกับนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่ให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ครูจึงเห็นตรงกันว่าควรพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ก่อนเป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาที่จะส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง อย่างก็ตามจากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนนาร่องได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่า การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะจะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่เหมือนกัน และมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนและคุณลักษณะของผู้เรียน นอกจากนี้ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีการโยกย้ายสถานศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ ควรจะต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง และควรมีการฝึกปฏิบัติจัดทำกรอบแบบหลักสูตร มิใช่เพียงแค่การบรรยายเฉพาะหลักการและแนวทาง เนื่องจากครูหรือผู้บริหารที่ย้ายมาใหม่ ยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องของการออกแบบการจัดการเรียนรู้



ให้สอดคล้องกับสมรรถนะผู้เรียนที่สถานศึกษานั้น ๆ กำหนด ที่อาจแตกต่างไปจากสถานศึกษาเดิม โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีการสอนต่างระดับอยู่รวมกันอย่างเช่นโรงเรียนขยายโอกาส ผู้บริหารควรมีการสำรวจและประเมินสมรรถนะครูว่ามีความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะเพียงใดเพื่อจะได้พัฒนาครูได้ตรงตามความต้องการ โดยทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้างต้นนี้มาใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส

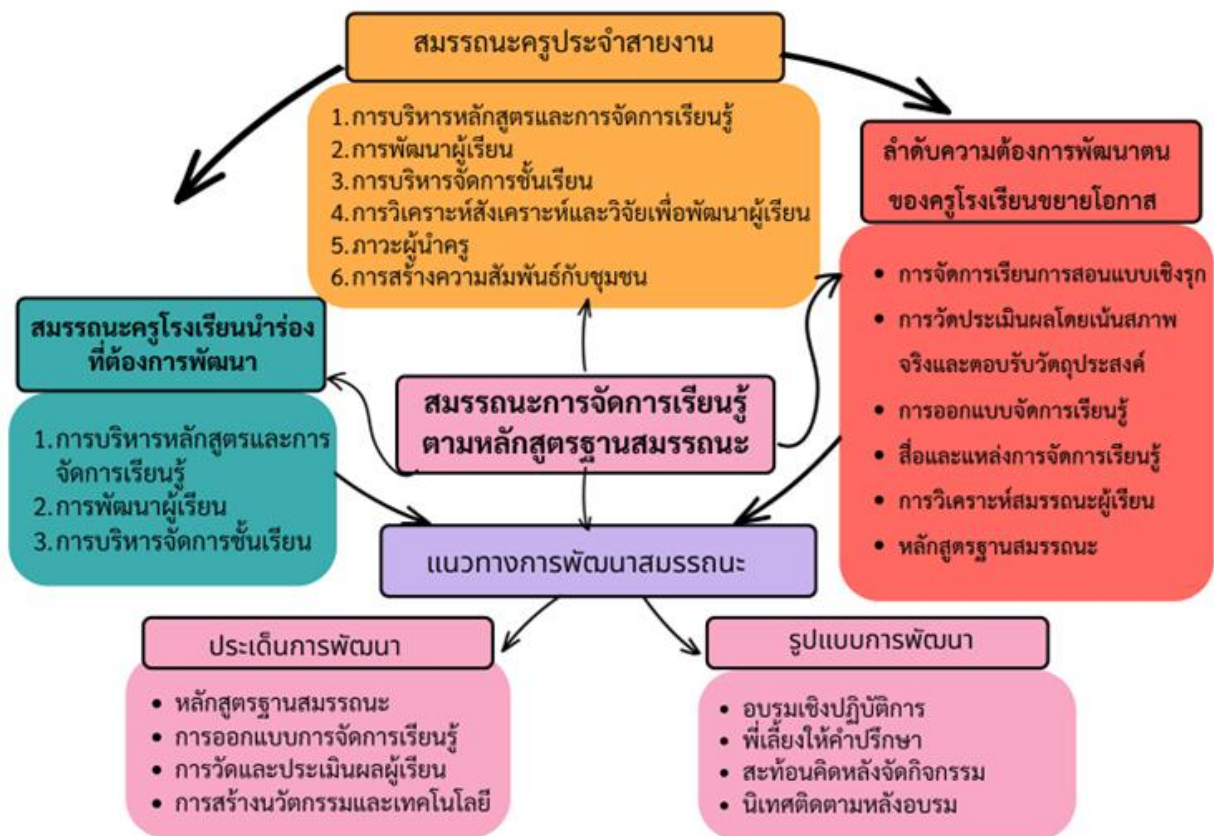
2. ความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ครูต้องการพัฒนาด้านการสอนแบบเชิงรุกมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาในเรื่องย่อยที่ครูให้ความสนใจมาก คือ การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายสู่การพัฒนาสมรรถนะ นำมาวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่สอดคล้องกัน ถัดมา คือ การวัดและประเมินความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้เรียนจากการสังเกตการปฏิบัติงาน การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้คุณลักษณะที่ได้เรียนรู้แล้วในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับชีวิตจริง การกำหนดผลการเรียนรู้อย่างชัดเจนว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้เมื่อจบหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการผลิตสื่อ/นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน สอดคล้องกับ พวงเพ็ญ อินทรประวัติ และคณะ ศึกษาสมรรถนะของครู 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด คือ การสอนในชั้นเรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวัดผลระหว่างเรียน และสมรรถนะด้านทักษะชีวิตส่วนตนของครู (พวงเพ็ญ อินทรประวัติ และคณะ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในยุคประเทศไทย 4.0 ของ ฐาปวิ หนองหารพิทักษ์ และคณะ พบว่า ระดับความคิดเห็นของครูมีความคาดหวังต่อสมรรถนะของครู ด้านการพัฒนาผู้เรียนมากที่สุด รองลงมา คือ การพัฒนาตนเอง และการบริหารจัดการชั้นเรียน นำสู่การหารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู โดยใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาพัฒนาาร่วมกับการจัดการเรียนการสอน (ฐาปวิ หนองหารพิทักษ์ และคณะ, 2565) และสอดคล้องผลการวิจัยสมรรถนะที่จำเป็นของครูใหม่ที่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของ ธนกฤต อึ้งน้อย พบว่า เป็นกลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน ได้แก่ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู และสมรรถนะการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (ธนกฤต อึ้งน้อย, 2563) และยังสอดคล้องกับ วัลภา นิลเขต และคณะ ที่สังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของครูผู้สอนกับการจัดการหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 พบว่า ครูมี 4 คุณลักษณะ คือ 1) ครูผู้เริ่มต้น (Starter) ครูที่สามารถวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในเรื่องความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นจนนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ครูผู้ฝึก (Trainer) เป็นครูที่สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุกด้วยกิจกรรมและสถานการณ์ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง 3) ครูผู้บรรลุความสำเร็จ (Achiever) ครูที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงสมรรถนะที่ชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และ 4) ครูผู้มีความยืดหยุ่น (Resilient) เป็นครูที่อำนวยการจัดการเรียนรู้ให้คำแนะนำ คำปรึกษาและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน (วัลภา นิลเขต และคณะ, 2565)

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กระจ่างในด้าน 1) องค์ความรู้เรื่องหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผลผู้เรียน และ 4) การสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นแล้วจะเห็นว่ามีความเชื่อมโยงกับสมรรถนะ

ครูประจำสายงานใน 3 ลำดับแรก จาก 6 สมรรถนะหลัก ทั้งนี้ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการชั้นเรียนที่เหมาะสม ทำให้ครูมีความเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้บรรลุผลมากยิ่งขึ้น และจากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในคำถามปลายเปิด ทำให้ได้แนวพัฒนาเพิ่มเติมด้านกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาว่า ควรเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีพี่เลี้ยงคอยดูแลให้คำปรึกษา และการติดตามหลังการอบรม ซึ่งในการจัดอบรมแต่ละครั้งควรให้ตัวแทนครูแต่ละโรงเรียนเข้าร่วมอย่างน้อย 2 คน ขึ้นไป เพื่อให้สามารถเป็นแกนนำในการผลักดันและนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปดำเนินการต่อยอดจนบรรลุผลตามเจตนารมณ์ที่มุ่งหวัง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อเสนอความต้องการพัฒนาและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส ที่สะท้อนคิดจากผู้บริหารและครูโรงเรียนนำร่องผู้มีประสบการณ์ใช้หลักสูตรและความต้องการของครูโรงเรียนขยายโอกาสที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาครูเชิงนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ดังภาพ



ภาพที่ 3 ความต้องการพัฒนาและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส



สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย สรุปผลได้ว่า 1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนนาร่อง ประกอบด้วย 6 สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1.1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 1.2) การพัฒนาผู้เรียน 1.3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 1.4) การวิเคราะห์/วิจัย 1.5) ภาวะผู้นำ และ 1.6) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า 3 อันดับแรกที่ครูต้องการพัฒนาเรียงจากมากที่สุด คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ รองลงมา คือ การพัฒนาผู้เรียน และ การบริหารจัดการชั้นเรียน 2) ความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ครูต้องการพัฒนาด้านการสอนแบบเชิงรุกสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และ 3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาส ที่ครูควรได้รับการพัฒนา 3.1) องค์ความรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะ 3.2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3.3) การวัดและประเมินผล และ 3.4) การสร้างนวัตกรรม/เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โดยกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมควรเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ พร้อมการให้คำปรึกษาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูได้รับการอบรมพัฒนาองค์ความรู้และมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษา รวมถึงการสอนแบบเชิงรุกสูงสุด การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของครู การสร้างนวัตกรรม/เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้โดยจัดพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำข้อเสนอความต้องการพัฒนาสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาสไปวิจัยต่อยอดเรื่อง การออกแบบหลักสูตรอบรมด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาส การขับเคลื่อนหลักสูตรอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเกิดผลระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2567 และข้อมูลจากโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของครูโรงเรียนขยายโอกาสในจังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2568 จาก <https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1801>
- กัมพล เจริญรักษ์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 2. วารสารครุทรรศน์, 2(1), 15-28.
- ฐาปวิ หนองหารพิทักษ์ และคณะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูระดับประถมศึกษาคุณครูประเทศไทย 4.0. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 10(3), 29-40.
- ชนกฤต อึ้งน้อย. (2563). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นริศรา มากมี และธีรศักดิ์ อุปไมยอิชัย. (2564). การเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.



- ประคอง กรรณสูต. (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 44 ง หน้า 295 (25 กุมภาพันธ์ 2564).
- พวงเพ็ญ อินทรประวัติ และคณะ. (2564). สมรรถนะของครู 4 ด้านที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 22(1), 180-195.
- วัลภา นิลเขต และคณะ. (2565). STAR: คุณลักษณะสำคัญของครูกับการจัดการหลักสูตรฐานสมรรถนะ. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 8(1), 439-453.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2568 จาก <https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1661>
- Mkonongwa, L. M. (2018). Competency-based teaching and learning approach towards quality education. Retrieved September 20, 2025, from <https://shorturl.asia/pNqcb>

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*

THE DEVELOPMENT OF AN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON A HIGH-LEVEL SYSTEMIC APPROACH TO ENHANCE LEARNING AND INNOVATION SKILLS OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

อภิสัทรี ตรีแก้ว*, ธนเทพ นำพรวัฒนากุล, จุติพร อัสวโสวรรณ

Apisit Treekaew*, Thanatep Namponwatthanakul, Jutiporn Assawasowan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat at Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Apisittreekaew@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 3) ประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสิชลคุณธารวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช 1 ห้องเรียน จำนวน 31 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ระดับห้องเรียน เครื่องมือในการวิจัย คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, แบบวัดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าสถิติ t-test และวิเคราะห์ประสิทธิภาพนวัตกรรม E1/E2 ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1.1) หลักการ/แนวคิด 1.2) วัตถุประสงค์ 1.3) ขั้นตอน/กระบวนการเรียนรู้ และ 1.4) การวัดและประเมินผล 2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น คือ 5I Model มี 5 ขั้น ขั้นที่ 1 กระตุ้นความคิดสะสมความรู้ ขั้นที่ 2 วิเคราะห์และจัดระบบความรู้ ขั้นที่ 3 ปฏิบัติและลงข้อสรุป ขั้นที่ 4 สื่อสารความรู้และนำเสนอ ขั้นที่ 5 บูรณาการความรู้และประเมินเพื่อสร้างคุณค่า และมีประสิทธิภาพการใช้รูปแบบฯ ตามเกณฑ์ 80/80 และ 3) ผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบฯ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, วิจัยและพัฒนา, แนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ, ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

Abstract

This research article aimed to: 1) Examine the components of an Active Learning Management Model based on Advanced Systems Thinking to Enhance Learning and Innovation Skills for Lower Secondary School Students, 2) Develop the Active Learning Management Model, and 3) Evaluate

the effectiveness of the developed Learning Management Model. The study employed a Research and Development (R&D) process. The sample comprised 31 Grade 9 students from Sichonkunathanwittaya School, Nakhon Si Thammarat Province, selected through purposive sampling at the classroom level (one classroom). The research instruments included the learning management model and lesson plans developed according to the model. Data collection tools were an Academic Achievement Test, a Learning and Innovation Skills Assessment and a Satisfaction Evaluation Questionnaire. The data were analyzed using mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), t-test, and efficiency analysis. The research findings revealed: 1) The Learning Management Model consisted of four components: 1.1) Principles/Concepts, 1.2) Objectives, 1.3) Learning Steps/Process, and 1.4) Measurement and Evaluation. 2) The development of the Learning Management Model resulted in the 5I Model, which comprises five steps: Step 1: Ignite Thinking and Accumulate Knowledge, Step 2: Analyze and Systemize Knowledge, Step 3: Practice and Conclude, Step 4: Communicate Knowledge and Present, and Step 5: Integrate Knowledge and Evaluate for Value Creation. And The model was found to have an efficiency that met the criterion of 80/80. and 3) The evaluation of the model's effectiveness showed that the post-test academic achievement was significantly higher than the pre-test at the .05 statistical level. The overall learning and innovation skills were at the Very Good level, and the students' overall satisfaction with the model was at the Highest level.

Keywords: Active Learning, Research and Development, High-Level Systemic Approach, Enhance Learning and Innovation Skills

บทนำ

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยมีการจัดประชุมนานาชาติขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ทั่วโลก จนได้ข้อสรุปแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 มีสาระสำคัญตอนหนึ่งที่กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” เกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การเรียนรู้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2561) ทักษะที่มีความสำคัญในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 ที่มีการสอดแทรกลงในวิชาแกนหลัก แบ่งได้เป็น 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ จาก 3 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษาเพื่อตอบสนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทักษะที่มีความสำคัญต่อการนำไปพัฒนาต่อยอดทางความคิด เป็นทักษะที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง องค์ความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการอย่างสร้างสรรค์จนเกิดการสร้างหรือพัฒนาเป็นนวัตกรรมในรูปแบบของสิ่งประดิษฐ์ที่มีความใหม่ แปลกแตกต่างไปจากเดิมได้อย่างชำนาญ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้ (ประทีป คงเจริญ, 2564) คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะดังกล่าวประกอบด้วยทักษะย่อย ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและความร่วมมือ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทั้งนี้จากแนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดสมรรถนะ ซึ่งเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จในการทำงานการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต ทักษะดังกล่าวนี้ยังสอดคล้องกับสมรรถนะหลักด้านการคิดขั้นสูงและการพัฒนานวัตกรรม (วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง, 2566)



ข้อมูลจากหลายแหล่งได้กล่าวถึงปัญหาการศึกษาไทยในปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อาทิเช่น ผลการสอบ PISA ซึ่งเน้นการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียนมีด้วยกัน 3 ด้าน ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งพบว่านักเรียนไทยในปี 2022 มีผล PISA เมื่อเทียบกับผล PISA ในปี 2018 มีคะแนนเฉลี่ยลดลงทั้ง 3 ด้าน อีกทั้งรายงานดัชนีความสามารถในการแข่งขันระดับโลก (Global Competitiveness Index) ปี 2019 ยังชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีคะแนนด้านทักษะอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในด้านความคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงวิพากษ์ (Klaus Schwab, 2019) นอกจากนี้ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปี 2566 พบว่า รายวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการสอบมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) และจากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนสิชลคุณธารวิทยา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช โดยเปรียบเทียบกับผลการทดสอบ O-NET ปี 2565 - 2567 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงการไม่พัฒนาของผู้เรียนในด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งเป็นทักษะ ที่ครอบคลุมถึงทักษะความคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงวิพากษ์ สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ จากการศึกษา พบว่า รูปแบบ GPAS 5 Steps เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบหนึ่งที่พัฒนาขึ้นโดยสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) โดยสังเคราะห์และหลอมรวมแนวคิดมาจากการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist) และวิธีการสืบสอบ ประกอบด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ 5 ขั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นพบ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง กระตุ้นให้นักเรียนสร้างผลงานและนำความรู้ไปใช้เพื่อตอบสนองสังคมและส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2558) จากการศึกษางานวิจัยของ ศศิกานต์ หลวงนุช ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps ร่วมกับแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ด้วยกระบวนการกลุ่ม โดยใช้แหล่งเรียนในชุมชน มีการวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมพฤติกรรมและหลายรูปแบบนักเรียนมีผลการเรียนรู้หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฯ สูงกว่าก่อนเรียนและนักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก (ศศิกานต์ หลวงนุช, 2564) สอดคล้องกับ ตรีนุช เทียนทอง กล่าวว่า การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงศตวรรษที่ 21 โดยการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนในปัจจุบันไปสู่การเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps ภายใต้หลักสูตรอิงมาตรฐาน ด้วยการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพรวมทั้งส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาชีพของผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา (ตรีนุช เทียนทอง, 2566)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสิชลคุณธารวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) ที่ผู้วิจัยใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังไม่ครอบคลุมต่อการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในบริบทของสถานศึกษาอย่างเพียงพอ เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study: IS)

ซึ่งแม้จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทของรายวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะรายวิชาและบริบทของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเข้ากับกระบวนการเรียน การสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่าง มีวิจารณญาณ การสื่อสาร และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ **ประชากรในการศึกษาครั้งนี้** ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสิชลคุณาธารวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 ห้องเรียน นักเรียน จำนวน 359 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out) เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/9 โรงเรียนสิชลคุณาธารวิทยา จำนวน 37 คน และกลุ่มทดลองจริง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนสิชลคุณาธารวิทยา จำนวน 31 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) ระดับห้องเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัญหา เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน จากครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ ที่ประสบการณ์สอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทำการสังเคราะห์เอกสารจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาเป็นแนวทางกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากระยะที่ 1 มาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ (5I Model) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ Inspire, Identify, Implement, Inform และ Integrate จากนั้นนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุม และความสอดคล้องขององค์ประกอบ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง



(Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลปรากฏว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือแต่ละรายการมีค่า ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากนั้นผู้วิจัยปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ (5I Model) โดยมีประสิทธิภาพ $E1 = 93.38$ และ $E2 = 80.95$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ (5I Model) หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงจรไฟฟ้า อย่างง่าย จำนวน 10 แผน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีดังนี้

1. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 5 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง วงจรไฟฟ้า อย่างง่าย ลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ในฉบับร่าง ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพรายข้อ โดยใช้ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.51 - 0.78 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.32 - 0.80 หลังการทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/9 จำนวน 37 คน พบว่า ข้อสอบบางข้อมีค่าความเที่ยงต่ำ จึงตัดออกบางข้อ เหลือ 20 ข้อ ในฉบับใช้งานจริง ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.79 อยู่ในระดับสูง

2. แบบวัดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 32 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา และ 3) การสื่อสารและความร่วมมือ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Cronbach's α) เท่ากับ 0.89 รวมทั้งค่าความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (IRR) เท่ากับ 0.92

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับตามลิเคิร์ต (Likert Scale) ผ่านการตรวจสอบ IOC เท่ากับ 0.90 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Cronbach's α) เท่ากับ 0.93

หลังการพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/9 จำนวน 37 คน เพื่อปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบกับกลุ่มตัวอย่างจริง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนสิชลคุณาธารวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 31 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ระดับห้องเรียน เนื่องจากเป็นชั้นเรียนที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสม และนักเรียนสามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ครบกระบวนการทุกคน ทั้งนี้ การออกแบบการวิจัยเป็นแบบ กึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ชนิด One-Group Pretest-Posttest Design เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ โดยมีมาตรการลดภัยคุกคามต่อความเที่ยงภายใน ได้แก่ การใช้แบบทดสอบมาตรฐานเดียวกัน การจัดเวลาเรียนเท่ากันทุกครั้ง และการควบคุมสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้คงที่

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบปรนัย จำนวน 20 ข้อ
2. เก็บรวบรวมข้อมูลทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมจากแบบประเมินนักเรียน แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 32 ข้อ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนจากแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ ใช้สถิติทดสอบ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Dependent Samples) พร้อมรายงาน สัดส่วนคะแนนระหว่างเรียน/คะแนนสอบหลังเรียน เท่ากับ 60/20 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนามีผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

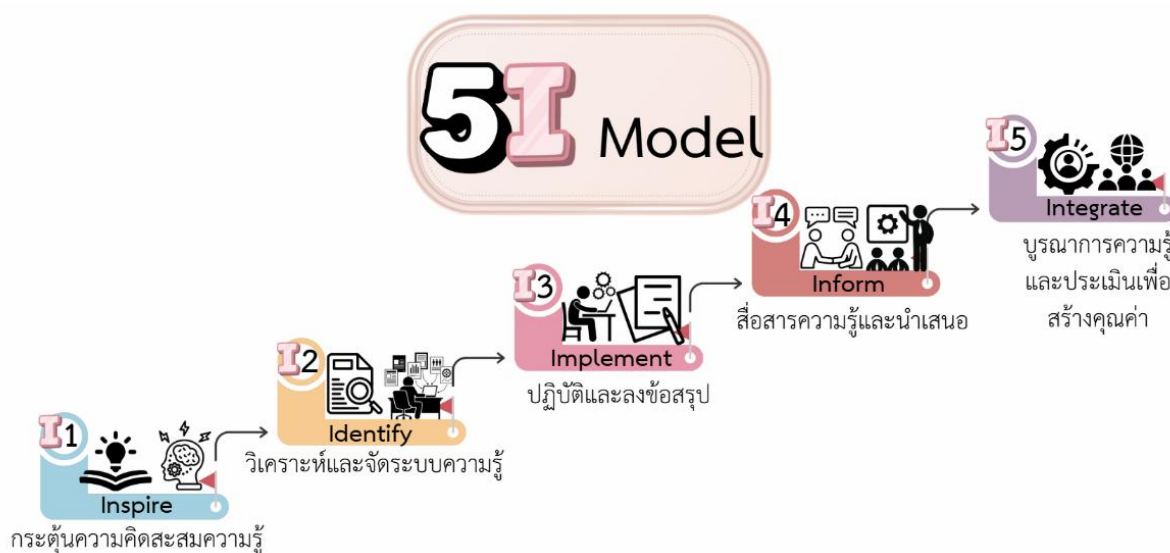
ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีดังนี้ 1) หลักการ/แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอน/กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือ 5I Model มีด้วยกัน 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นความคิดสะสมความรู้ (Inspire) ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์และจัดระบบความรู้ (Identify) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติและลงข้อสรุป (Implement) ขั้นที่ 4 ขั้นสื่อสารความรู้และนำเสนอ (Inform) และขั้นที่ 5 บูรณาการความรู้และประเมินเพื่อสร้างคุณค่า (Integrate) ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ 5I Model

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หน่วยการเรียนรู้เรื่องวงจรไฟฟ้าอย่างง่าย โดยผู้เชี่ยวชาญ ดังตารางที่ 1



ตารางที่ 1 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง วงจรไฟฟ้า อย่างง่าย

รายการประเมินรายด้าน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ		แปล ความหมาย
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
ด้านที่ 1 หลักการ/แนวคิด	4.72	0.42	มากที่สุด
ด้านที่ 2 วัตถุประสงค์	4.73	0.48	มากที่สุด
ด้านที่ 3 ขั้นตอน/กระบวนการจัดการเรียนรู้	4.68	0.44	มากที่สุด
ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล	4.75	0.39	มากที่สุด
ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวมทุกด้าน	4.72	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.39) รองลงมา คือ ด้านที่ 2 วัตถุประสงค์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.48) ด้านที่ 1 หลักการ/แนวคิด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.42) และด้านที่ 3 ขั้นตอน/กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.44)

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย โดยผู้เชี่ยวชาญ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ		แปล ความหมาย
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วนตามฟอร์มที่โรงเรียนกำหนด	4.8	0.45	มากที่สุด
2. เขียนสาระสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้	4.4	0.55	มาก
3. เขียนแสดงจุดประสงค์การเรียนรู้ระบุพฤติกรรมชัดเจนและสามารถวัดได้	4.6	0.55	มากที่สุด
4. สาระการเรียนรู้ครบถ้วน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.6	0.55	มากที่สุด
5. มีการระบุวิธีวัดผลและประเมินผลชัดเจน	4.8	0.45	มากที่สุด
6. มีการระบุเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลชัดเจน	4.8	0.45	มากที่สุด
7. มีการระบุเกณฑ์การวัดและประเมินผลชัดเจน	4.8	0.45	มากที่สุด
8. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม มีวิธีการดำเนินกิจกรรมชัดเจน	5	0	มากที่สุด
9. มีเทคนิคจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนแบบ Active learning	5	0	มากที่สุด
10. มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.4	0.55	มาก
11. ระบุการใช้สื่อที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.4	0.55	มาก
12. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	5	0	มากที่สุด

ตารางที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ		แปลความหมาย
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
13. มีหลักฐาน เช่น สื่อ ใบกิจกรรม ปรากฏชัดในแผนการจัดการเรียนรู้	4.6	0.55	มากที่สุด
14. เวลาในการดำเนินกิจกรรมแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสม	4.4	0.55	มาก
15. แผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบ	5	0	มากที่สุด
ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวมทุกรายการ	4.71	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทุกรายการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.37)

2.4 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการหาค่า E1/E2 พบว่า มีค่า E1 = 93.38, ค่า E2 = 80.95 ซึ่งค่า E1/E2 ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (80/80)

3. ผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน - หลังเรียน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (1-tailed)
ทดสอบก่อนเรียน (Pre test)	31	20	8.00	1.63	22.73*	0.0000
ทดสอบหลังเรียน (Post test)	31	20	16.19	1.74		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้เรื่อง วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 8.00 ($\bar{X} = 8.00$, S.D. = 1.63) และ ค่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 16.19 ($\bar{X} = 16.19$, S.D. = 1.74) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 ผลการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม พบว่า หลังจากการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก จำนวน 28 คน คิดเป็น ร้อยละ 90.32 และอยู่ในระดับคุณภาพดี จำนวน 3 คน คิดเป็น ร้อยละ 9.68 โดยพบว่า นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังตารางที่ 4



ตารางที่ 4 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการประเมินภาพรวมแต่ละด้าน	ความพึงพอใจของผู้เรียน		แปลความหมาย
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
1. ด้านเนื้อหา	4.86	0.40	มากที่สุด
2. ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.84	0.39	มากที่สุด
3. ด้านสื่อและบรรยากาศแหล่งเรียนรู้	4.89	0.36	มากที่สุด
4. ประโยชน์ที่ได้รับ	4.89	0.35	มากที่สุด
ความพึงพอใจของผู้เรียนโดยภาพรวมทุกด้าน	4.86	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.35) ด้านสื่อและบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.36) ด้านเนื้อหาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.40) และด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.39)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. จากสรุปผลการศึกษาค้นคว้าประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีดังนี้ 1) หลักการ/แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ในการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นตอน/กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล จากการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยคิดว่าเป็นเพราะได้ศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากหลายแหล่งจนทำให้เกิดองค์ประกอบตามที่ได้เสนอข้างต้นที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนตามแนวคิด GPAS 5 Steps เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ระดับชั้นปฐมวัย ในยุคไทยแลนด์ 4.0 (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, 2564) ซึ่งพบว่า รูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ, วัตถุประสงค์, การเรียนการสอน ตาม GPAS 5 Steps, ขั้นตอนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้ง 5 ขั้นตอน และการวัดและประเมินผล นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ วาสนาไทย วิเศษสัตย์ ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะนวัตกรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาฟิสิกส์เพิ่มเติมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (วาสนาไทย วิเศษสัตย์, 2566) ซึ่งพบว่า รูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ แนวคิด, วัตถุประสงค์, ขั้นตอนการเรียนรู้, ระบบสังคม, หลักการตอบสนอง และระบบสนับสนุน ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการสำคัญของการออกแบบในงานวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และการประเมินผลที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม พบว่า มีเพียงองค์ประกอบบางประการที่แตกต่างกัน เช่น ระบบสนับสนุน และระบบสังคมที่ปรากฏในงานวิจัยอื่น ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ด้วยลักษณะของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ได้มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมโดยเฉพาะ โดยองค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอน/กระบวนการจัดการเรียนรู้

ได้มีการบูรณาการบทบาทของระบบสนับสนุน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมและเครื่องมือและระบบสังคม เช่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนในกิจกรรมเชิงรุก เข้าไว้ในกระบวนการเรียนรู้แล้ว ดังนั้น องค์ประกอบทั้ง 4 ประการที่กำหนดขึ้นในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนี้จึงมีความครบถ้วนและ เหมาะสมอย่างยิ่ง กับกลุ่มเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่เน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นย้ำความชัดเจนในเรื่องหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และการประเมินผล ซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. จากผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า 5I Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นความคิดสะสมความรู้ (Inspire) ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ และจัดระบบความรู้ (Identify) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติและลงข้อสรุป (Implement) ขั้นที่ 4 ขั้นสื่อสารความรู้และนำเสนอ (Inform) และ ขั้นที่ 5 ขั้นบูรณาการความรู้และประเมินเพื่อสร้างคุณค่า (Integrate) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบอย่างละเอียดและ สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาได้มาซึ่ง รูปแบบ 5I Model นี้ มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญ กับการศึกษาของ ศศิกานต์ หลวงนุช ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรม การเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps ร่วมกับแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้น ม.3 (ศศิกานต์ หลวงนุช, 2564) ที่ใช้ GPAS 5 Steps โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านลำดับและหน้าที่หลักของกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก ที่จัดเรียงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่ การรับรู้/สำรวจ ไปสู่การประมวลผล การลงมือปฏิบัติ การสื่อสาร และการประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ที่ได้รับการยอมรับในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ของ 5I Model ยังสอดคล้องกับ การศึกษาของ พัฒน์ นุ่นชูคัน ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนากระบวนการคิด เชิงระบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (พัฒน์ นุ่นชูคัน, 2565) ซึ่งพบว่า การใช้กระบวนการคิดเชิงระบบ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะที่เป็นระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขั้นตอนของ 5I Model ได้จัดเรียง อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นให้ผู้เรียนเริ่มจากการวิเคราะห์และจัดระบบความรู้ และจบด้วยการบูรณาการ ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สะท้อนแนวคิด การคิดขั้นสูงเชิงระบบ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งเน้นการสร้าง ผลผลิต หรือนวัตกรรมอย่างครบถ้วน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรมตาม วัตถุประสงค์

3. จากสรุปผลการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

3.1 จากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อน - หลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถอธิบายได้ว่า รูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการวิเคราะห์และจัดระบบความรู้ อย่างเป็นขั้นตอน ก่อนนำไปสู่การสรุปและการบูรณาการความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยยกระดับความเข้าใจเชิงลึก และคงทนของเนื้อหาได้ดีกว่าวิธีสอนแบบเดิมซึ่งมีสอดคล้องกับการศึกษาของ วารินทร์ พงษ์พัฒน์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะนวัตกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาฟิสิกส์เพิ่มเติม ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยวิธีสอน แบบ GPAS 5 Steps หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วารินทร์ พงษ์พัฒน์, 2561) และยังสอดคล้องกับ ฉัตรดนัย สุวรรณรงค์ และสิทธิพล อาจอินทร์ ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรม รายวิชาฟิสิกส์ เรื่องของไหล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ สะเต็มศึกษา



(ฉัตรดนัย สุวรรณรงค์ และสิทธิพล อาจอินทร์, 2563) ที่พบว่า การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีประสิทธิผลในการพัฒนาความรู้ของผู้เรียน

3.2 จากผลการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม พบว่า หลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก (90.32%) และทุกคนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการปฏิบัติและการบูรณาการตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบ เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทักษญา ภัทรอำมฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง โครงสร้างและการเจริญเติบโตของพืชดอก (ทักษญา ภัทรอำมฤทธิ์, 2565) ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ เทวราช มังคะละ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ ด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) สำหรับนักเรียนชั้น ม.3 (เทวราช มังคะละ, 2565) ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนหลังการจัดการเรียนรู้ฯ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน

3.3 จากผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมและในทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด ด้วยผู้วิจัยคิดว่าอาจเป็นเพราะรูปแบบ 5I Model เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีความชัดเจนของขั้นตอนและเน้นการลงมือปฏิบัติสร้างผลผลิต ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กมลชนก โยธางันท์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลพบุรี (กมลชนก โยธางันท์, 2565) ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะ การเรียนรู้ และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ในข้างต้น ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยครูมีหน้าที่สนับสนุนและชี้แนะแนวทาง ผู้เรียนมีบทบาทในการกำกับตัวเองและเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมและมีสมรรถนะที่สำคัญในการนำไปใช้ในชีวิตปัจจุบัน ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้เรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดขั้นสูงเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างทักษะ การเรียนรู้ และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ/แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอน/กระบวนการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี 5 ขั้นตอน คือ 1) Inspire กระตุ้นความคิดสะสมความรู้ 2) Identify วิเคราะห์และจัดระบบความรู้ 3) Implement ปฏิบัติและลงข้อสรุป 4) Inform สื่อสารและนำเสนอความรู้ และ 5) Integrate บูรณาการความรู้และประเมินเพื่อสร้างคุณค่า ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะ คือ ครูควรศึกษาแนวทางและความสำคัญของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม รวมถึงสมรรถนะที่ผู้เรียนพึงมีศึกษาบริบทของสถานศึกษา ผู้เรียน และหลักสูตร เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบท และทรัพยากรที่มี อีกทั้งควรปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะแนวทาง เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เกิดทักษะที่จำเป็นและสามารถนำไปต่อยอดในอนาคต



เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก โยธจันทร์. (2565). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลพบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉัตรดนัย สุวรรณรงค์ และสิทธิพล อาจอินทร์. (2563). การศึกษาการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม รายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง ของไหลของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 17(78), 71-80.
- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2564). การพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตรีสุข เทียนทอง. (2566). การประชุมวิชาการพลิกโฉมโรงเรียนต้นแบบสร้างนวัตกรรมครูสู่วัตกรรมการเรียนแบบ Active Learning ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 Steps. เรียกใช้เมื่อ 7 ธันวาคม 2566 จาก <https://moe360.blog/2022/09/19/gpas-5-steps-2/>
- ทัชชญา ภัทรอำมฤทธิ. (2565). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง โครงสร้างและการเจริญเติบโตของพืชดอก. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน วิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เทวราช มังคะละ. (2565). การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ ด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประทีป คงเจริญ. (2564). ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม: คุณลักษณะสำคัญของพลโลกในยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อน ด้วยนวัตกรรม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 15(3), 165-177.
- พัฒน์ นุ่นชูคัน. (2565). การพัฒนารูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสาร Journal of Modern Learning Development, 7(10), 105-121.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และคณะ. (2558). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารินทร์ พงษ์พัฒน์. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องความน่าจะเป็นโดยการจัดการ เรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีสุทธาราม จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 13(2), 161-172.
- วาสนาไทย วิเศษสัตย์. (2566). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะนวัตกรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาฟิสิกส์เพิ่มเติม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 17(1), 22-25.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2561). สื่อหลักของการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://shorturl.asia/XINtA>
- วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง. (2566). สร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างนวัตกรรมการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ศศิกานต์ หลวงนุช. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps ร่วมกับแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). ผลการทดสอบ O-net ปีการศึกษา 2565. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/2989>
- Klaus Schwab. (2019). The Global Competitiveness Report 2019. Retrieved December 22, 2023, from https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสนุก
และความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์
ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write*

A STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT ON FUN WITH RECTANGULAR PRISMS
LEARNING UNIT AND MATHEMATICAL LITERACY OF GRADE 5 STUDENTS USING
REALISTIC MATHEMATICS EDUCATION WITH THINK-TALK-WRITE TECHNIQUE

ศรียรรณ อินทรชิต*, วาสนา กิริติจำเริญ

Sriwan Intorachit*, Wasana Keeratichamroen

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา นครราชสีมา ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima, Thailand

*Corresponding author E-mail: sriwanintorachit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสนุก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ ร้อยละ 70 3) เปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นโดยใช้กลุ่มเป้าหมายเพียงกลุ่มเดียว กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านด่านกรงกราง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 12 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write จำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ และแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 8 ข้อ และแบบปลายเปิด จำนวน 8 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 3) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง, เทคนิค Think-Talk-Write, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์



Abstract

The purposes of this study were to 1) Compare grade 5 students' learning achievement on fun with rectangular prisms learning unit before and after learning using Realistic Mathematics Education with Think-Talk-Write technique, 2) Compare learning achievement after learning with a criterion of 70 percent, and 3) Compare mathematical literacy before and after learning. This study was a pre-experimental research using a one-group design. The target group of 12 grade 5 students in the second academic year of 2024 at Ban Dankrongkrang school, Nakhon Ratchasima Province. The sample were selected using cluster random sampling. The research instruments comprised four lesson plans grounded in the Realistic Mathematics Education with the Think-Talk-Write technique, each with a duration of three hours, totaling twelve hours, The data collection tools consisted of a 20-item, four-option multiple-choice learning achievement test and mathematical literacy test comprising 8 multiple-choice items with four alternatives and 8 open-ended items. The data were statistically analyzed by percentage, mean, Standard Deviation and t-test. The findings of this research were as followed: 1) Learning achievement of grade 5 students after using Realistic Mathematics Education with Think-Talk-Write technique was significantly higher than before learning at the .05 level, 2) Learning achievement after the learning was not higher than 70% with statistical significance at the .05 level, 3) Mathematical literacy after the learning was significantly higher than before learning at the .05 level.

Keywords: Realistic Mathematics Education, Think-Talk-Write Technique, Learning Achievement, Mathematical Literacy

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้เปรียบของประเทศเพื่อแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของโลกนั้นส่งผลให้จำเป็นต้องมีการเตรียมนักเรียนให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ครูจึงต้องมีความตื่นตัว และเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความรู้ในวิชาหลัก (Core subjects) มีทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) และพัฒนานักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนได้เรียนจากสถานการณ์ในชีวิตจริงและเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในวิชาหลักที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คณิตศาสตร์ถือเป็นอีกหนึ่งรายวิชาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนมีความความคิดสร้างสรรค์ มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์วางแผนตัดสินใจ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

การประเมินคุณภาพและสมรรถนะของนักเรียนในด้านคณิตศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถสะท้อนความพร้อมของระบบการศึกษาได้เป็นอย่างดี หนึ่งในเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะของนักเรียนในระดับนานาชาติ คือ โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ PISA (Programme for International Student Assessment) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงเน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน หรือเรียกว่า “ความฉลาดรู้” (Literacy) ใน 3 ด้าน ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ผลการทดสอบ PISA 2022 นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์เท่ากับ 394 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 472 คะแนน เมื่อพิจารณาจากความสามารถทางคณิตศาสตร์ หรือความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย พบว่า ยังต้องได้รับการพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ได้ในชีวิตจริง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ซึ่งความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนทราบถึงบทบาทของคณิตศาสตร์ที่มีต่อโลกนี้และสร้างพื้นฐานที่ดีในการลงข้อสรุปและการตัดสินใจซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21 (สุรเดช ขามพลา และนันทิมา นาคาพงศ์ อัครวัชร, 2566)

จากผลการประเมินในระดับนานาชาติข้างต้น ยังสะท้อนให้เห็นภาพที่สอดคล้องกับผลการประเมินในระดับชาติของไทยเช่นกัน โดยจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศคิดเป็นร้อยละ 29.96 ซึ่งถือได้ว่าเป็นคะแนนที่ไม่สูงมากจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกัน ในขณะที่ผลการทดสอบระดับชาติในรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านด่านกรกราง ประจำปีการศึกษา 2564 - 2566 พบว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับประเทศ ในปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ย 35.79 ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ย 26.00 และปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ย 23.11 ซึ่งระดับคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าระดับประเทศ นักเรียนส่วนใหญ่ทำแบบทดสอบสาระการวัดและเรขาคณิตได้คะแนนน้อย มีลักษณะการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา การแก้โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับรูปเรขาคณิต การหาปริมาตรและความจุของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากและนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องควรพัฒนาอย่างเร่งด่วน (โรงเรียนบ้านด่านกรกราง, 2566) จากปัญหาดังกล่าว การแสวงหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หนึ่งในแนวคิดทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ แนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Realistic Mathematics Education: RME) ซึ่งเป็นแนวการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายในการนำโมทัศน์ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา (Hirza, B. & Kusumah, Y., 2014) และทำให้คณิตศาสตร์ไม่ใช่เป็นเพียงวิชาที่ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นวิชาที่อยู่ใกล้กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Van den Heuvel-Panhuizen, M., 2000) ซึ่งนอกจากนี้แนวทางการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงยังมีจุดเน้นเกี่ยวกับการช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้ดีขึ้น (ชานนท์ จันทรา, 2550) จุดเริ่มต้นของ RME เกิดจากการพิจารณาประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง จากนั้นนำความรู้หรือหลักการทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับประเด็นดังกล่าว ผ่านการเรียนรู้ที่นักเรียนได้คิดหรือทำงานอย่างอิสระภายใต้การอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนสอดคล้องกับ Laurens, T. et al. ได้กล่าวว่า ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ด้วย RME นั้นสามารถช่วยให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจบริบทปัญหา ร่วมกันอภิปรายปัญหา หาคำตอบของปัญหา และสามารถทำให้นักเรียนปรับใช้รูปแบบการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในสถานการณ์อื่นได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ดีขึ้น รวมถึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อีกด้วย



(Laurens, T. et al., 2018) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเทคนิค Think-Talk-Write ซึ่งเป็นเทคนิคที่ส่งเสริมความสามารถทางการสื่อสารผ่านการพูดและการเขียน โดยแนวความคิดนี้มีพื้นฐานมาจากความเข้าใจทางการเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียน คิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและเขียนสรุปได้ ประกอบไปด้วย 3 ส่วนสำคัญที่จะต้องพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อันได้แก่ การคิด (Think) การพูด (Talk) และการเขียน (Write) Huinker, D. & Laughlin, C. ได้กล่าวว่า เทคนิค Think-Talk-Write เป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิด รวมถึงการสื่อสารทางด้านการพูดและการเขียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน (Huinker, D. & Laughlin, C., 1996) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ด้วย RME ที่มีกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้คิดแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และเขียนสรุป จะช่วยส่งผลให้มีความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น จึงถือว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอย่างยิ่งในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงพัฒนาทักษะการคิดและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ (Fauzan, A. et al., 2013)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ จึงมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write มาใช้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข และความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ให้สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข หลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข และความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. แผนแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental research) โดยใช้กลุ่มเป้าหมายเพียงกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ (The single group pretest posttest design) (กิตติพงษ์ ลือนาม, 2564)

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านด่านกรกราง อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) (กิตติพงษ์ ลือนาม, 2564)

3. ตัวจัดกระทำและตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวจัดกระทำ คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนุก และ 2) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนุกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write จำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ที่มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจบริบทปัญหา 2) การแสดงวิธีการแก้ปัญหาพร้อมกับเทคนิค Think-Talk-Write 3) การเปรียบเทียบหรืออภิปรายคำตอบ และ 4) การสรุป มีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แนวคิดทฤษฎี และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้นมา โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน และด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้การประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ย 4.58 หมายถึง มีความสอดคล้องและเหมาะสมมากที่สุด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ จำนวน 2 แผน ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 14 คน โรงเรียนบ้านใหม่โคกพรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อดูความเหมาะสมของเวลาและขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์และนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบ ดังนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์จากหนังสือคู่มือวัดประเมินผลคณิตศาสตร์ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของแบบทดสอบ การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดจากโครงสร้างรายวิชา สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระและตัวชี้วัด เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและมีการปรับปรุงแก้ไข เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน และด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ใช้ได้จริง จำนวน 40 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปทดลองใช้กับนักเรียนทั้งหมด 29 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย แล้ววิเคราะห์คุณภาพเป็นรายข้อ เพื่อหาค่า ความยากง่าย (p) ที่มีเกณฑ์ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีเกณฑ์ 0.2 ขึ้นไป แล้วคัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ ที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.29 - 0.71 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.29 - 0.86 โดยแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้ในการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป



4.2.2 แบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ มีจำนวน 2 ชุด โดยชุดที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 8 ข้อ วัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) การคิด/แปลงปัญหา 2) การใช้คณิตศาสตร์ และชุดที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ วัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ การตีความและประเมินผลลัพธ์ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย แนวข้อสอบ PISA-Like ด้านคณิตศาสตร์ ตัวอย่างข้อสอบการประเมินผลนานาชาติ PISA ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์และเกณฑ์การให้คะแนนตามแนว PISA กำหนดกรอบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ แล้วสร้างแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 24 ข้อ กำหนดเป็นสถานการณ์ปัญหาโดยครอบคลุมกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เนื้อหาคณิตศาสตร์และบริบทที่สัมพันธ์กับโลกชีวิตจริง ซึ่งเป็นบริบทส่วนตัวและบริบททางงานอาชีพที่สอดคล้องกับกรอบการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สร้างเกณฑ์การให้คะแนน นำแบบวัดความฉลาดรู้ที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน และด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งชุดที่ 1 มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 16 ข้อ และชุดที่ 2 มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 8 ข้อ นำไปทดลองใช้กับนักเรียนทั้งหมด 31 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ตรวจสอบให้คะแนนให้ผู้ตรวจ 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย แล้ววิเคราะห์คุณภาพเป็นรายข้อ โดยชุดที่ 1 คัดเลือกแบบวัดความฉลาดรู้ที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 8 ข้อ ที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.25 - 0.63 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.50 - 0.88 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ได้เท่ากับ 0.81 และชุดที่ 2 แล้วคัดเลือกแบบวัดความฉลาดรู้ที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 4 ข้อ ที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.25 - 0.58 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.50 - 0.67 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson ได้เท่ากับ 0.95

5. การดำเนินการทดลอง

5.1 ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข และแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ซึ่งดำเนินการทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

5.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข จำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

5.3 ทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเดิม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข และแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ แล้วนำผลการทดสอบไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของนักเรียน โดยใช้ Kolmogorov-Smirnov พบว่า

6.1.1 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการจัดการเรียนรู้มีค่า Sig เท่ากับ .200 หลังการจัดการเรียนรู้มีค่า Sig เท่ากับ .200 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลัก ข้อมูลจึงมีการแจกแจงแบบปกติ จึงใช้การทดสอบค่าที่แบบกลุ่มไม่อิสระ (t-test for dependent)

6.1.2 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้มีค่า Sig เท่ากับ .200 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลัก ข้อมูลจึงมีการแจกแจงแบบปกติ

จึงเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียวกับเกณฑ์ (t-test for one sample)

6.2 เปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write โดยตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของนักเรียน โดยใช้ Kolmogorov-Smirnov พบว่า คะแนนความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ก่อนการจัดการเรียนรู้มีค่า Sig เท่ากับ .056 หลังการจัดการเรียนรู้มีค่า Sig เท่ากับ .184 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลัก ข้อมูลจึงมีการแจกแจงแบบปกติ จึงใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มไม่อิสระ (t-test for dependent)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข และความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการจัดการเรียนรู้	12	8.08	2.78	10.861*	.000
หลังการจัดการเรียนรู้	12	13.17	3.21		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข จากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข หลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข หลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	คะแนนเต็ม	คะแนนร้อยละ 70	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังการจัดการเรียนรู้	12	20	14	13.17	3.21	.898	.194

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข หลังการจัดการเรียนรู้ไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write ดังตารางที่ 3



ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write

ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์	n	คะแนนเต็ม	ก่อนการจัดการเรียนรู้		หลังการจัดการเรียนรู้		t	p
			$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การคิด/แปลงปัญหา	12	8	4.67	2.61	7.00	1.35	5.631*	.000
2. การใช้คณิตศาสตร์	12	8	4.67	2.61	6.17	1.80	3.447*	.002
3. การตีความและประเมินผลลัพธ์	12	8	1.58	1.88	2.76	2.99	3.023*	.006
คะแนนรวมเฉลี่ย	12	24	10.92	6.11	15.92	5.47	14.361*	.000

จากตารางที่ 3 พบว่า ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) รวมก่อนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 10.92 คะแนน จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 6.11 มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) รวมหลังการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 15.92 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.47 เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคิด/แปลงแก้ปัญหา มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 7.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.35 ซึ่งความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การคิด/แปลงปัญหา การใช้คณิตศาสตร์ การตีความและประเมินผลลัพธ์ หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข และความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write เป็นการจัดกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจบริบทของปัญหาในชีวิตจริง จากนั้นนักเรียนจะหาวิธีการแก้ปัญหา โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา โดยจะมีครูคอยสนับสนุนและให้คำแนะนำ เพื่อให้ นักเรียนแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยมีการนำเสนอและอภิปรายวิธีการแก้ปัญหาของตนเองร่วมกับผู้อื่น เพื่อสรุปและสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เริ่มต้นจากการใช้สิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียนเป็นจุดเริ่มต้น และพัฒนาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ของข้อมูลและการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์กับบริบทที่มีความหมายต่อตนเองได้อย่างชัดเจนและมีความหมาย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ เทคนิค Think-Talk-Write ยังส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาด้านความคิดและการสื่อสารโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และถ่ายทอดความคิดผ่านการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับ Huinker, D. & Laughlin, C. ที่กล่าวว่า เทคนิคการสอน Think-Talk-Write เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มจากการให้นักเรียนคิดอย่างอิสระเกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหา

ที่กำหนด จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อนสรุปเป็นลายลักษณ์อักษรผ่านการเขียนความรู้ของตนเองรวมถึงแนวคิดของเพื่อนร่วมกลุ่ม กระบวนการนี้ช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ จัดระเบียบความคิดอย่างมีระบบ และส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Huinker, D. & Laughlin, C., 1996) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา จำปาอ่อน; Laurens, T. et al.; Samritin, S. et al. ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชนิตา จำปาอ่อน, 2562); (Laurens, T. et al., 2018); (Samritin, S. et al., 2023) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐสุตา ไชยสีหา และอัฐพล อินตะเสนา; นวมินทร์ จันทรศรีรักษา และวรรณพล พิมพะสาดี; Mawartiningsih, A. ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Think-Talk-Write มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ณัฐสุตา ไชยสีหา และอัฐพล อินตะเสนา, 2565); (นวมินทร์ จันทรศรีรักษา และวรรณพล พิมพะสาดี, 2567); (Mawartiningsih, A., 2018)

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข หลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write ไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องมาจากลักษณะของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แม้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการทำความเข้าใจบริบทปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง นักเรียนบางส่วนยังขาดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ขาดความคุ้นเคยกับกระบวนการคิดอย่างเป็นลำดับ หรือไม่สามารถเชื่อมโยงบริบทในชีวิตจริงกับแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างชัดเจน แม้ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่ม แต่หากนักเรียนขาดความมั่นใจ หรือยังไม่เข้าใจเนื้อหา จึงไม่สามารถมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้ไม่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้อาจต้องใช้เวลาและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Van den Heuvel-Panhuizen, M. กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงนั้น นักเรียนต้องสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิด การลงมือทำ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งในทางปฏิบัติอาจต้องใช้เวลาและการปรับตัวของนักเรียนเพื่อพัฒนาแนวคิดทางคณิตศาสตร์ให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะนักเรียนที่ยังขาดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ไม่มีความคุ้นเคยกับการเรียนรู้ (Van den Heuvel-Panhuizen, M., 2000)

3. การศึกษาความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write มีความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน มีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยด้านที่มีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงสุด ได้แก่ การคิด/แปลงปัญหา เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน นักเรียนแต่ละคนได้ศึกษาสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ ซึ่งสถานการณ์นั้นมีความใกล้เคียงกับชีวิตจริง สามารถระบุประเด็นทางคณิตศาสตร์ของปัญหาในบริบทชีวิตจริง สร้างข้อสมมติเพื่อทำให้สถานการณ์ หรือปัญหาอยู่ในรูปที่สามารถวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ได้ นักเรียนจะมีความเข้าใจในปัญหาก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหาการเปรียบเทียบและอภิปรายผล ตลอดจนถึงการสรุปโดยเฉพาะในขั้นที่ 2 ขึ้นแสดงวิธีการแก้ปัญหาที่ได้มีการนำเทคนิค Think-Talk-Write มาร่วมในขั้นตอนนี้ นักเรียนร่วมกันศึกษาทำความเข้าใจสถานการณ์ เป็นการศึกษานำทางการค้นหา



คำตอบจากการเชื่อมโยงความคิด และการอภิปรายร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเทคนิค Think-Talk-Write เป็นเทคนิคที่ช่วยในการส่งเสริมความสามารถทางการคิดแก้ปัญหา การคิดและใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมมาอธิบายถึงปัญหาและแก้ปัญหานั้น โดยทำความเข้าใจกับตนเองแล้วแลกเปลี่ยนแนวความคิดกับเพื่อน ผ่านการจดบันทึกอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ส่งผลถึงความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนแต่ละคนให้สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาได้เป็นอย่างดี การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เริ่มต้นจากบริบท และพัฒนาทีละน้อยไปสู่สัญลักษณ์ที่เป็นแบบแผน การเปลี่ยนแปลงนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ที่มีความหมายในขั้นก่อนการสร้างความเป็นแบบแผน นักเรียนจะได้สำรวจและค้นพบคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นแบบแผนมากขึ้นผ่านลำดับขั้นตอนการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนค้นพบหนทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจมจิรา เซาว์ดี และเอื้อมพร หลินเจริญ ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง มีความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เจมจิรา เซาว์ดี และเอื้อมพร หลินเจริญ, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากพาสุนัข และความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่หลังการจัดการเรียนรู้ไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ครูควรเตรียมตัวล่วงหน้าให้พร้อม ศึกษาเนื้อหาอย่างละเอียดก่อนทำการสอน เพื่อดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ การจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนนั้นล้วนมีความสำคัญ ซึ่งต้องใช้เวลาในการสอนมากกว่าปกติเพราะฉะนั้นครูต้องบริหารจัดการเวลา กำหนดขั้นตอน และวิธีการจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นให้มีความชัดเจนและมีความยืดหยุ่น ตามความเหมาะสม สถานการณ์ที่ใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรเลือกสถานการณ์ให้เหมาะสมกับนักเรียนและบริบทที่นักเรียนคุ้นเคยหรือพบเจอในชีวิตจริง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาลักษณะของการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write ในทักษะกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์อื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น การให้เหตุผล การแก้ปัญหา การเชื่อมโยง เป็นต้น ซึ่งนอกเหนือจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ควรมีการศึกษาลักษณะของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write ในระดับชั้นอื่น ๆ ที่ต่างไปจากระดับชั้นนี้ ตามความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ ลือนาม. (2564). วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครราชสีมา: โคราชมาร์เก็ตติ้งแอนด์โปรดักชั่น.
- เจมจิรา เซาว์ดี และเอื้อมพร หลินเจริญ. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษาคณิตศาสตร์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง (RME) เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 345-358.

- ชนิดา จำปาอ่อน. (2562). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชานนท์ จันทรา. (2550). การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน: จากแนวคิดสู่หลักการ (ตอนที่ 2). นิตยสารคณิตศาสตร์ MY MATHS, 3(8), 44-48.
- ณัฐสุดา ไชยสีหา และอัฐพล อินตะเสนา. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Think Talk Write เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารร้อยแก่นสาร, 7(11), 146-159.
- นวมินทร์ จันทร์ศรีราช และวรรณพล พิมพะสาไล. (2567). การพัฒนาความยืดหยุ่นผู้พันในการเรียนซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง กราฟของฟังก์ชันกำลังสองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิค Think-Talk-Write ร่วมกับโปรแกรม GeoGebra. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 7(1), 94-103.
- โรงเรียนบ้านด่านกรกราง. (2566). รายงานผลการปฏิบัติงาน SAR ปีการศึกษา 2566. นครราชสีมา: โรงเรียนบ้านด่านกรกราง.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2567). ผลการประเมิน PISA 2022 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2567 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2022-summary-result/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุรเดช ขามพลา และนันทิมา นาคาพงศ์ อัครวัชร. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์. วารสารการบริหารและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(8), 1109-1121.
- Fauzan, A. et al. (2013). The development of an RME-based geometry course for Indonesian primary schools. In T. Plomp & N. Nieveen (Eds.), Educational Design Research - Part B: Illustrative Cases. (pp. 159-178). Netherlands: SLO (Netherlands Institute for Curriculum Development).
- Hirza, B. & Kusumah, Y. (2014). Improving intuition skills with realistic mathematics education. International Journal of Instruction, 5(1), 27-34.
- Huinker, D. & Laughlin, C. (1996). Communication in mathematics, K-12 and beyond. United States: National Council of Teachers of Mathematics.



- Laurens, T. et al. (2018). How does realistic mathematics education (RME) improve students' mathematics cognitive achievement Eurasia. *Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(2), 569-578.
- Mawartiningsih, A. (2018). The application of cooperative learning model Think-Talk-Write (TTW) Type on ecosystems to increase learning result of junior high school students. *Journal of Research in Science Education*, 10(1), 120-126.
- Samritin, S. et al. (2023). The effect of realistic mathematics education implementation in mathematics learning in elementary school. *Formatif: Jurnal Ilmiah Pendidikan MIPA*, 13(1), 81-88.
- Van Den Heuvel-Panhuizen, M. (2000). *Mathematics education in the Netherlands: A guided tour*. Freudenthal Institute Cd-rom for ICME9. Utrecht: Utrecht University.

องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา*

COMPONENTS OF DEVELOPING TEACHER LEADERSHIP IN TEACHING UNDER THE VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTION

อาคม นาคน้อย*, สยาม แกมขุนทด, ชัยวิชิต เขียรชนะ

Arkorn Naknoi*, Sayam Kamkhuntod, Chaiwichit Chianchana

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Technical Education, King Mongkut's University North Bangkok, Bangkok Thailand

*Corresponding author E-mail: arkom8259@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา 2) วิเคราะห์และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างองค์ประกอบของการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เพื่อสังเคราะห์ตัวบ่งชี้เบื้องต้น 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 210 คน และ 3) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ใช้แบบสอบถามกับหัวหน้างานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน 210 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.86 ซึ่งมากกว่า 0.7 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นระดับสูง ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวบ่งชี้การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ในสังกัดการอาชีวศึกษา มีจำนวน 30 ตัวบ่งชี้ โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ 28 ตัวบ่งชี้ 2) ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประยุกต์ใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัล ด้านส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะผู้นำอันพึงประสงค์ ด้านภาวะผู้นำในการสื่อสาร ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ 3) ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ข้อมูลมีโครงสร้างองค์ประกอบหลักที่ชัดเจนเพียงองค์ประกอบเดียว ทำให้ต้องวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเอกมิติ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่สำคัญในแต่ละองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักตามเกณฑ์ ได้แก่ ด้าน ADT มี 4 ตัวบ่งชี้ ด้าน PLM มี 4 ตัวบ่งชี้ ด้าน DLT มี 3 ตัวบ่งชี้ ด้าน LIC มี 2 ตัวบ่งชี้ และด้าน CSK มี 4 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ: องค์ประกอบการพัฒนา, สถาบันการอาชีวศึกษา, ภาวะผู้นำ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the components and indicators of leadership development in teaching management among instructors under Vocational Education Institutions, and 2) To analyze and verify the construct validity of the components of leadership development



in teaching management. The study employed a mixed-methods approach (Mixed Methodology) consisting of three stages: 1) Reviewing related literature, previous studies, and conducting interviews with nine experts to synthesize the preliminary indicators; 2) Conducting an Exploratory Factor Analysis (EFA) using data obtained from 210 administrators and instructors under Vocational Education Institutions; and 3) Performing a Confirmatory Factor Analysis (CFA) using data collected from 210 department heads in vocational education institutions. The research instruments consisted of a semi-structured interview and a five-point Likert scale questionnaire. The reliability of the instruments was verified using Cronbach's Alpha is 0.86, which was greater than 0.70, indicating a high level of reliability. The results revealed that: 1) There were 30 indicators of leadership development in teaching management among instructors under Vocational Education Institutions, with 28 of them identified as significant; 2) The EFA identified five major components: Application of Digital Technology (ADT), Promotion of Learning Management (PLM), Desirable Leadership Traits (DLT), Leadership in Communication (LIC), and Creative Thinking Skills (CSK); and 3) The CFA indicated that the data exhibited a clearly defined single latent construct, requiring a unidimensional analysis. The significant indicators within each component met the standard factor loading criteria, consisting of four indicators for ADT, four for PLM, three for DLT, two for LIC, and four for CSK.

Keywords: Development Model, Education Institutions, Leadership

บทนำ

การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งผู้ที่มีความเป็นผู้นำสูงสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น ผู้ที่กล้าตัดสินใจจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีความเข้าใจสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และสามารถคิดค้นหรือพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาใหม่ ๆ รวมทั้งสามารถริเริ่มและประยุกต์นวัตกรรมทางการศึกษาที่ทันสมัย เพื่อมาพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ผู้ที่รับฟังความเห็นของผู้อื่น จะได้รับความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษาจากทุกภาคส่วน ทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปด้วยความราบรื่นและได้รับการยอมรับ รวมถึงสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและระดมทรัพยากรมาสนับสนุนการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงภาวะผู้นำของบุคลากรที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ในยุคปัจจุบัน การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากอาจารย์จำเป็นต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ สมรรถนะ และศักยภาพใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลและไร้พรมแดน เพื่อให้เกิดรูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างจากยุคที่ผ่านมา เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญที่นำมาช่วยใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงมีบทบาทในการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้อาจารย์เกิดแนวความคิดและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในยุคดิจิทัลและปรับวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน โดยการใช้อองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นเครื่องมือการออกแบบกิจกรรมการเรียนรูที่เหมาะสม และดึงดูดความสนใจแก่ผู้เรียนในยุคดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ (Ghamrawi, N. et al., 2024);

งานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ เช่น ได้สังเคราะห์งานวิจัยกว่า 90 ชิ้น และยืนยันว่าภาวะผู้นำของอาจารย์เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะที่ Ghamrawi (2567) ศึกษาภาวะผู้นำในระดับอุดมศึกษา และพบว่า แม้อาจารย์มีศักยภาพด้านภาวะผู้นำ แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดและอุปสรรคที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม สำหรับบริบทประเทศไทย (จิรวดี ทวีโชติ และวลนิภา ฉลากบาง., 2561) ศึกษาภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู และชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำที่เข้มแข็งมีส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และ ธนวัฒน์ ลิ้มไพบูลย์ และคณะ ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” และมีความแตกต่างตามขนาดสถานศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าบริบทและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีนัยสำคัญ (ธนวัฒน์ ลิ้มไพบูลย์ และคณะ, 2565)

ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงนำเสนอองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ และเพื่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศ สร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือให้กับสถาบันการอาชีวศึกษาในสายตาสังคมและสถานประกอบการ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในการผลักดันการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถาบันด้วยบุคลากรที่มีภาวะผู้นำอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างองค์ประกอบของการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed Methodology) ประยุกต์ใช้แบบแผนตามลำดับขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) โดยเริ่มจากวิธีการเชิงคุณภาพ แล้วนำข้อมูลที่ค้นพบไปพัฒนาเป็นเครื่องมือเพื่อทำการทดสอบเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และยืนยันตามขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และหัวหน้างานในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในระดับการบริหารและระดับปฏิบัติการภายในสถาบันการอาชีวศึกษาในประเทศไทย โดยจำนวนสถาบันการอาชีวศึกษาในประเทศไทยมีทั้งหมด 433 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ (Interviews) สำหรับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 23 สถาบัน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลโดยเจาะจง (Purposive sampling) พิจารณาคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร และประสบการณ์ด้านการอาชีวศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี ระดับการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 9 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor Analysis: EFA) ได้แก่ ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 10 แห่ง โดยการสุ่มอย่างง่ายแบบไม่ใส่คืน



(Simple random sampling without replacement) สถานศึกษาละ 21 คน รวมทั้งสิ้น 210 คน ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบของ Hair, J. F. et al. ควรมีขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 200 คน เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ (Hair, J. F. et al., 2010)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย สำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ได้แก่ หัวหน้างานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา รวม 10 แห่ง สถานศึกษาละ 21 คน รวมทั้งสิ้น 210 คน ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ (Hair, J. F. et al., 2010) ควรมีขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 200 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ ในด้านการพัฒนาก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจำนวน 9 ท่านโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาสรุปประเด็นสำคัญ (Content Analysis) ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทด้านการพัฒนาก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอน มาจัดทำเป็นแบบสอบถามความเห็นกับผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์ผู้สอนสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และนำผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มาจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นของหัวหน้างานในสถานศึกษา เพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยข้อมูลที่ให้มีหน่วยวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert scale ซึ่งมีตัวเลือก 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของชุดคำถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ค่าสถิติอัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยค่าสถิติของชุดคำถามต้องมีความมากกว่า 0.7 โดยแบบสอบถามมีค่าสถิติอัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.86 ซึ่งมีความมากกว่า 0.7 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมจากการศึกษาจากเอกสารวารสารทางวิชาการงานวิจัยวิทยานิพนธ์ ฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

2. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิการบริหารจัดการอาชีวศึกษา จำนวน 9 คน โดยการรวบรวมข้อมูลแบบออนไลน์จากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์ผู้สอนอาชีวศึกษา 210 คน ซึ่งเพียงพอในการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยการพิจารณาตามการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด ควรมีขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 200 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาสาระจากการศึกษาเอกสารทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาก้าวหน้า

2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อระบุจำนวนองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยวิเคราะห์สถิติอ้างอิงเพื่อหาค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งควรจะมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig<.05) และ

ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มากกว่า 0.5 โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) ร่วมกับการหมุนแกนแบบแปรผันด้วยวิธี Varimax Rotation เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่มีความชัดเจนและตีความได้ง่าย ตัวแปรแต่ละตัวต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่า 0.40 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดมากกว่า 200 คน (Hair, J. F. et al., 2010)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อทดสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ กำหนดดัชนี ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบและแสดงว่ามีค่าสถิติ ประกอบด้วย ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square) > 2.0 (ชัยวิชิต เชียรชนะ, 2565) P-value > 0.05, GFI > 0.95, NFI > 0.95, CFI > 0.95, RMSEA < 0.05 (Hair, J. F. et al., 2010) และค่า TLI มีค่าระหว่าง 0 - 1 และมีค่าเข้าใกล้ 1 บ่งชี้ว่าเหมาะสม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาระบบผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา พบว่า

เนื้อหาสาระจากการศึกษาตำรา เอกสารทางวิชาการ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสามารถสรุปเนื้อหาสาระสำคัญและจัดทำเป็นข้อคำถามได้ 132 ข้อ ก่อนนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยเปรียบเทียบข้อความที่มีความหมายซ้ำซ้อนและจัดกลุ่มเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันในประเด็นเดียวกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำของอาจารย์ ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ได้ตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 30 ตัวบ่งชี้ เพื่อนำไปสร้างแบบสอบถามสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

จากการสรุปประเด็นสำคัญ พบว่า ภาวะผู้นำที่ดีของอาจารย์มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่ผู้ร่วมงานและผู้เรียน ไม่ยึดติดเฉพาะผลลัพธ์ของการสอน แต่อยู่ที่การพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ อาจารย์ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่โดดเด่น พร้อมทั้งมีความรู้และมีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในด้านการสอน การบริหารจัดการ และการวัดผลประเมินผล รวมถึงการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานในสถานศึกษา โดยยึดมั่นในหลักจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างองค์ประกอบของการพัฒนาผู้นำในการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจดำเนินการโดยการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 30 ตัวบ่งชี้ ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.400 ถึง 0.827 ซึ่งส่วนใหญ่จัดอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล พบว่า ค่าดัชนี KMO เท่ากับ 0.863 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ตามเกณฑ์แสดงว่าข้อมูลมีความเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ส่วนผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่าไคสแควร์ เท่ากับ 2660.327 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ Sig. = 0.000 < 0.05 หมายความว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญและเหมาะสมสำหรับการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบหลักร่วมกับการหมุนแกนแบบตั้งฉาก ด้วยวิธี Varimax Rotation เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่มีความชัดเจนและตีความได้ง่าย ผลการวิเคราะห์พิจารณาจากค่าความแปรปรวนรวม (Total Variance Explained) โดยเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่มีค่าความผันแปร (Eigenvalue)



ตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป และกำหนดให้ตัวแปรแต่ละตัวต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่า 0.40 ตามเกณฑ์ของ Hair, Anderson, Tatham และสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากกว่า 200 คน โดยผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าไอแกน ร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา

องค์ประกอบ	การสกัดองค์ประกอบ			การหมุนแกน		
	ค่าไอแกน	ร้อยละความแปรปรวน	ร้อยละความแปรปรวนสะสม	ค่าไอแกน	ร้อยละความแปรปรวน	ร้อยละความแปรปรวนสะสม
1	7.882	26.274	26.274	4.701	15.671	15.671
2	3.748	12.492	38.766	3.688	12.293	27.964
3	2.141	7.138	45.904	3.368	11.225	39.190
4	1.434	4.779	50.683	2.430	8.099	47.288
5	1.321	4.405	55.087	2.136	7.119	54.407
6	1.146	3.821	58.908	1.350	4.501	58.908

หมายเหตุ: หมายถึงองค์ประกอบที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ทฤษฎี

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จากตัวแปรทั้งหมด 30 ตัวบ่งชี้สามารถวิเคราะห์และจัดกลุ่มองค์ประกอบออกมาได้ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ โดยมีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 28 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.401 - 0.770 และทุกองค์ประกอบมีค่าความผันแปรมากกว่า 1 และร้อยละความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 54.407 และเมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักขององค์ประกอบทุกตัวแปรที่เป็นไปตามเกณฑ์ทั้งหมดจัดกลุ่มได้ 5 องค์ประกอบ โดยพิจารณาจากค่า Eigenvalue มากกว่า 1 และค่าน้ำหนักตัวประกอบของตัวแปรทั้ง 28 ตัวบ่งชี้ สามารถสรุปองค์ประกอบที่สำคัญได้ทั้งหมด 5 องค์ประกอบที่มีน้ำหนักองค์ประกอบเกิน .40 ทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบ มีดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 5 จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบตามความสัมพันธ์กัน และเนื้อหาสาระในกลุ่มตัวแปรแต่ละองค์ประกอบเพื่อทำการตั้งชื่อองค์ประกอบได้แก่

ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (ADT) มีจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ (ADT1-ADT7)

ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ (PLM) มีจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ (PLM1-PLM7)

ด้านคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ (DLT) มีจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ (DLT1-DLT7)

ด้านภาวะผู้นำในการสื่อสาร (LIC) มีจำนวน 3 ตัวบ่งชี้ (LIC1-LIC7)

ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ (CSK) มีจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ (CSK1-CSK4)

จากการตรวจสอบมิติของมาตรฐานการประเมินหลักสูตรระยะสั้น โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่าค่าไอแกน (Eigenvalue) ขององค์ประกอบที่ 1 และองค์ประกอบที่ 2 มีค่าแตกต่างกัน มากกว่า 3 เท่า มีค่า 7.882 ค่าไอแกนในลักษณะนี้ บ่งชี้ว่าข้อมูลมีโครงสร้างองค์ประกอบหลักที่ชัดเจนเพียงองค์ประกอบเดียว (Single Factor Structure) ส่งผลให้จำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเอกมิติ (Unidimensionality) เพื่อยืนยันความสอดคล้องของตัวแปรทั้งหมดกับองค์ประกอบเดียวอย่างชัดเจน จึงได้ผลการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาแบบเอกมิติ ซึ่งได้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัล จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ แสดงผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน องค์ประกอบที่ 1 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัล

ตัวบ่งชี้	b	S.E.	C.R.	R ²
ADT1 รู้เท่าทันสื่อ ด้านทักษะเทคโนโลยี ด้านการนำเสนอ	.402	-	-	.161
ADT2 การมีความสามารถทางวิชาการและเทคโนโลยีการเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์	.447	.311	3.447	.199
ADT3 เป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม	.631	.211	5.114	.399
ADT4 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี	.900	.392	5.489	.809
ADT5 มีภาวะผู้นำและอยากรู้ อยากเห็นทางปัญญาและคิดค้นนวัตกรรมเพื่อเป็นแบบอย่างการบริหารแนวใหม่	.769	.347	5.422	.592
ADT6 มีมนุษยสัมพันธ์สร้างความสัมพันธ์ที่ดี	.631	.226	4.995	.399
ADT7 มีการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี	.446	.338	3.766	.199
Chi-Square = 7.625; df = 5; Relative Chi-Square = 1.525; p-value = .178				
GFI = .989; NFI = .990; TLI = .984; CFI = .996; RMSEA = .051; RMR = .007				

หมายเหตุ: b แทนค่าน้ำหนัก, S.E. แทนความคาดเคลื่อนมาตรฐาน, C.R. แทนค่าความเชื่อมั่น, R² แทนความเที่ยงขององค์ประกอบ

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 2 พบว่า เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่าหรือเท่ากับ .50 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตามเกณฑ์ (.631 - .900) จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ADT4 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี ADT5 มีภาวะผู้นำและอยากรู้ อยากเห็นทางปัญญาและคิดค้นนวัตกรรมเพื่อเป็นแบบอย่างการบริหารแนวใหม่ ADT6 มีมนุษยสัมพันธ์สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และ ADT3 เป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มี 7 ตัวบ่งชี้ โดยผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน องค์ประกอบที่ 2 ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้	b	S.E.	C.R.	R ²
PLM1 การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผล	.206	.086	3.143	.418
PLM2 สามารถสร้างสังคมที่แข็งแกร่งสำหรับผู้เรียน	.409	.134	4.252	.106
PLM3 มีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	.872	.565	4.040	.634
PLM4 มีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล	.822	.122	8.346	.676
PLM5 มีความกระตือรือร้นในการสอน	.796	.147	8.359	.472
PLM6 มีเหตุผลใจ พุดเก่ง มีวาทศิลป์ดี	.325	.104	4.043	.072
PLM7 มีความรู้ทางเทคโนโลยีในทางที่ถูกต้อง	.646	-	-	.289
Chi-Square = 4.641; df = 2; Relative Chi-Square = 2.321; p-value = .098				
GFI = .993; NFI = .994; TLI = .966; CFI = .997; RMSEA = .081; RMR = .011				

หมายเหตุ: b แทนค่าน้ำหนัก, S.E. แทนความคาดเคลื่อนมาตรฐาน, C.R. แทนค่าความเชื่อมั่น, R² แทนความเที่ยงขององค์ประกอบ

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 3 พบว่า เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่าหรือเท่ากับ .50 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตามเกณฑ์ (.1672 - .646) จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ PLM3 มีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ PLM4 มีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล PLM5 มีความกระตือรือร้นในการสอน และ PLM7 มีความรู้ทางเทคโนโลยีในทางที่ถูกต้อง ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณลักษณะผู้นำอันพึงประสงค์ มี 7 ตัวบ่งชี้ โดยผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4



ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณลักษณะผู้นำอันพึงประสงค์

ตัวบ่งชี้	b	S.E.	C.R.	R ²
DLT1 มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมสูง	-.114	.096	-1.616	.013
DLT2 เห็นคุณค่าของคน เป็นคนมองโลกในแง่ดีและควบคุมอารมณ์ของตัวเองได้ดี	.390	.091	6.119	.152
DLT3 สามารถนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาสร้างความโดดเด่นแบบแตกต่างให้ผู้เรียนสนใจ	.203	.148	2.639	.041
DLT4 สร้างพลังสร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก	.533	.138	6.160	.282
DLT5 สร้างบรรยากาศให้เกิดความเชื่อใจยอมรับซึ่งกันและกัน	.962	.359	5.629	.925
DLT6 คือ ผู้นำต้องนำความเปลี่ยนแปลง	.643	.162	6.351	.413
DLT7 คือ มีทักษะการบริหารคนและมนุษยสัมพันธ์	.491	-	-	.241
Chi-Square = 9.475; df = 5; Relative Chi-Square = 1.895; p-value = .0092				
GFI = .987; NFI = .974; TLI = .945; CFI = .987; RMSEA = .067; RMR = .019				

หมายเหตุ: b แทนค่าน้ำหนัก, S.E. แทนความคาดเคลื่อนมาตรฐาน, C.R. แทนค่าความเชื่อมั่น, R² แทนความเที่ยงขององค์ประกอบ

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่าหรือเท่ากับ .50 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตามเกณฑ์ (.533 - .962) จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย DLT5 สร้างบรรยากาศให้เกิดความเชื่อใจยอมรับซึ่งกันและกัน DLT6 คือ ผู้นำต้องนำความเปลี่ยนแปลง และ DLT4 สร้างพลังสร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านภาวะผู้นำในการสื่อสาร มี 3 ตัวบ่งชี้ โดยผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน องค์ประกอบที่ 4 ด้านภาวะผู้นำในการสื่อสาร

ตัวบ่งชี้	b	S.E.	C.R.	R ²
LIC1 การทำงานร่วมกันในสังคมและวัฒนธรรมดิจิทัล	.087	-	-	.008
LIC2 มีความเชื่อมั่นในทักษะการใช้เทคโนโลยี	.576	7.910	1.016	.332
LIC3 มีทักษะความรู้ในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร	.793	12.813	1.023	.628
Chi-Square = 1.572; df = 1; Relative Chi-Square = 1.572; p-value = .210				
GFI = .995; NFI = .968; TLI = .962; CFI = .987; RMSEA = .054; RMR = .009				

หมายเหตุ: b แทนค่าน้ำหนัก, S.E. แทนความคาดเคลื่อนมาตรฐาน, C.R. แทนค่าความเชื่อมั่น, R² แทนความเที่ยงขององค์ประกอบ

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 5 พบว่า เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่าหรือเท่ากับ .50 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตามเกณฑ์ (.533 - .962) จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย DLT5 สร้างบรรยากาศให้เกิดความเชื่อใจยอมรับซึ่งกันและกัน DLT6 คือ ผู้นำต้องนำความเปลี่ยนแปลง และ DLT4 สร้างพลังสร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่าหรือเท่ากับ .50 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตามเกณฑ์ (.576 - .793) จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย LIC3 มีทักษะความรู้ในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร และ LIC2 มีความเชื่อมั่นในทักษะการใช้เทคโนโลยี ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 5 ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ มี 4 ตัวบ่งชี้ โดยผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน องค์ประกอบที่ 5 ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้	b	S.E.	C.R.	R ²
CSK1 มีทักษะกระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามเกิดแรงบันดาลใจอย่างมีเหตุมีผล	.565	-	-	.319
CSK2 เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม	.756	.157	5.697	.572
CSK3 มีความยุติธรรม เป็นคนตรงไปตรงมามีระเบียบวินัย	.845	.156	6.226	.714
CSK4 มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	.554	.177	5.217	.307

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน องค์ประกอบที่ 5 ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	b	S.E.	C.R.	R ²
Chi-Square = .881; df = 1; Relative Chi-Square = .881; p-value = .348				
GFI = .998; NFI = .996; TLI = 1.004; CFI = 1.000; RMSEA = .000; RMR = .007				

หมายเหตุ: b แทนค่าน้ำหนัก, S.E. แทนความคาดเคลื่อนมาตรฐาน, C.R. แทนค่าความเชื่อมั่น, R² แทนความเที่ยงขององค์ประกอบ

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 6 พบว่า เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่าหรือเท่ากับ .50 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตามเกณฑ์ (.554 - .845) จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย CSK3 มีความยุติธรรม เป็นคนตรงไปตรงมามีระเบียบวินัย CSK2 เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม CSK1 มีทักษะกระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามเกิดแรงบันดาลใจอย่างมีเหตุมีผล และ CSK4 มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา มีทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบมีค่าบ่งชี้ที่มีน้ำหนักที่เหมาะสม ดังนี้

ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัล (ADT) มีค่าน้ำหนักที่ใช้งานได้ 4 ตัวบ่งชี้

ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ (PLM) มีค่าน้ำหนักที่ใช้งานได้ 4 ตัวบ่งชี้

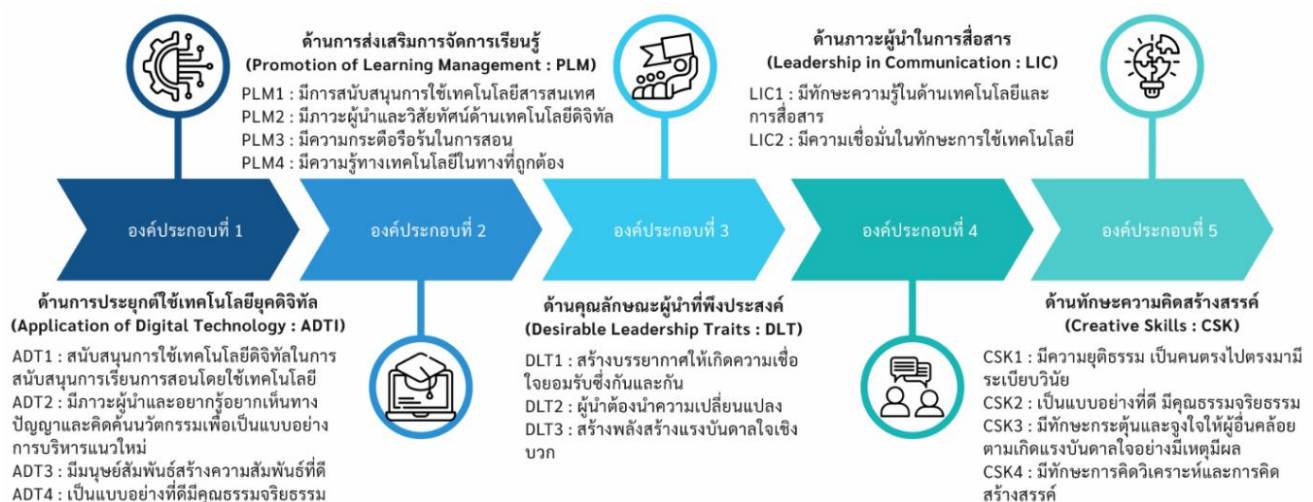
ด้านคุณลักษณะผู้นำอันพึงประสงค์ (DLT) มีค่าน้ำหนักที่ใช้งานได้ 3 ตัวบ่งชี้

ด้านภาวะผู้นำในการสื่อสาร (LIC) มีค่าน้ำหนักที่ใช้งานได้ 2 ตัวบ่งชี้

ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ (CSK) มีค่าน้ำหนักที่ใช้งานได้ 4 ตัวบ่งชี้

โดยแสดงองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ดังภาพที่ 1

องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา



ภาพที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา



อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาได้สังเคราะห์ตัวบ่งชี้ 28 ตัวจากข้อคำถาม 132 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุนทร แก้วใส ที่เน้นการเปลี่ยนแนวคิดผู้เรียนผ่านการให้คำปรึกษา แนะนำ และสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยผลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ ทั้ง 5 ด้าน มีความตรงตามทฤษฎี และใช้ได้จริงในบริบทอาชีวศึกษา (สุนทร แก้วใส, 2560)

องค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Leithwood, K. et al. ที่อธิบายว่าภาวะผู้นำทางการศึกษา ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจ การส่งเสริมการเรียนรู้ (Leithwood, K. et al., 2003) และการพัฒนาผู้ตาม รวมถึงแนวคิดของ Northouse, P. G. ที่ชี้ว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีทั้งทักษะด้านเทคนิค มนุษย์สัมพันธ์ และการคิดสร้างสรรค์ (Northouse, P. G., 2012) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2011) ที่มองว่า ผู้นำทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จต้องสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้าง การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในองค์กรการศึกษา

สำหรับองค์ประกอบที่ 1 คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัล (ADT) สะท้อนถึงบทบาทของอาจารย์ ในฐานะผู้นำการสอนที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ แนวคิด Digital Leadership Framework ของ Anderson & Dexter (2005) ที่ระบุว่าผู้นำยุคใหม่ควรใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือสร้างนวัตกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน และยังสอดคล้องกับงานของ ดาวรรุณณ ฤวิกร ที่ชี้ว่าผู้นำดิจิทัลช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (ดาวรรุณณ ฤวิกร, 2564)

องค์ประกอบที่ 2 และ 3 ได้แก่ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ (PLM) และคุณลักษณะผู้นำอันพึงประสงค์ (DLT) แสดงถึงความสามารถของอาจารย์ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อแรงบันดาลใจ การมีมนุษยสัมพันธ์ และการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Transformational Leadership ของ Bass, B. M. & Bass, R. ที่มองว่าผู้นำที่แท้จริงต้องกระตุ้นแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Bass, B. M. & Bass, R., 2008) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุนทร แก้วใส และ Leithwood, K. et al. ที่ยืนยันว่าผู้นำที่เน้นคุณธรรม และความสัมพันธ์เชิงบวกมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน (สุนทร แก้วใส, 2560); (Leithwood, K. et al., 2003)

องค์ประกอบที่ 4 คือ ภาวะผู้นำในการสื่อสาร (LIC) และองค์ประกอบที่ 5 คือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (CSK) สะท้อนถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับการคิดเชิงนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Puccio, G. J. et al. ที่อธิบายว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ต้องสามารถสื่อสารและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ของทีมงานเพื่อสร้างคุณค่าร่วมกันในองค์กร (Puccio, G. J. et al., 2011) และยังสอดคล้องกับงานของ ธนพัฒน์ ลิ้มไพบูลย์ และคณะ ที่พบว่า ผู้นำทางการศึกษาที่มีทักษะด้านการสื่อสารและการคิดสร้างสรรค์จะสามารถยกระดับ ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนและนวัตกรรมในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน (ธนพัฒน์ ลิ้มไพบูลย์ และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา พบว่า โมเดลโดยรวมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบ ทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสมและสามารถใช้ประเมินภาวะผู้นำของอาจารย์ได้จริง ในบริบทของอาชีวศึกษา ทั้งนี้รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้ 1) ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ยุคดิจิทัล (Adaptive Digital Technology: ADT) พบว่า มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 7 ตัว โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ ระหว่าง 0.402 - 0.900 และค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.161 - 0.809 โดยมีตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงที่สุด คือ ADT4: “สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี” ($b = 0.900$, $R^2 = 0.809$)

โดยตัวแบบองค์ประกอบมีค่าทางสถิติ RMR เท่ากับ 0.007 2) ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ (Promotion of Learning Management: PLM) พบว่า มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 7 ตัว โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.206 - 0.872 และค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.072 - 0.676 โดยมีตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ PLM3: “มีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ” ($b = 0.872$, $R^2 = 0.634$) โดยตัวแบบองค์ประกอบมีค่าทางสถิติ RMR เท่ากับ 0.011 3) ด้านคุณลักษณะผู้นำอันพึงประสงค์ (Desirable Leadership Traits: DLT) พบว่า มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 7 ตัว โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง -0.114 ถึง 0.962 และค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.013 - 0.925 โดยมีตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ DLT5: “สร้างบรรยากาศให้เกิดความเชื่อใจและยอมรับซึ่งกันและกัน” ($b = 0.962$, $R^2 = 0.925$) โดยตัวแบบองค์ประกอบมีค่าทางสถิติ RMR เท่ากับ 0.019 4) ด้านภาวะผู้นำในการสื่อสาร (Leadership in Communication: LIC) พบว่า มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ตัว โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.087 - 0.793 และค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.008 - 0.628 โดยมีตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ LIC3: “มีทักษะความรู้ในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร” ($b = 0.793$, $R^2 = 0.628$) โดยตัวแบบองค์ประกอบมีค่าทางสถิติ RMR เท่ากับ 0.009 และ 5) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Skills: CSK) พบว่า มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 4 ตัว โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.554 - 0.845 และค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.307 - 0.714 โดยมีตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ CSK3: “มีความยุติธรรม เป็นคนตรงไปตรงมา มีระเบียบวินัย” ($b = 0.845$, $R^2 = 0.714$) โดยตัวแบบองค์ประกอบมีค่าทางสถิติ RMR เท่ากับ 0.007 สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรขยายการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์ผู้เรียนเพื่อสะท้อนผลลัพธ์ด้านการนำความรู้จากการได้รับความรู้จากภาวะผู้นำไปใช้ในชีวิตจริง 2) ใช้สนับสนุนการปรับปรุงตัวบ่งชี้ รวมทั้งควรพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อประเมินภาวะผู้นำโดยใช้ตัวบ่งชี้จากรูปแบบนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บ วิเคราะห์ และรายงานผลการประเมิน

เอกสารอ้างอิง

- จิรวดี ทวีโชติ และวลนิภา ฉลากบาง. (2561). ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 12(1), 243-252.
- ชัยวิชิต เชียรชนะ. (2565). วิธีวิทยาการวิจัยขั้นสูง: มุ่งเน้นการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ดาวรรุณณ ถวิลกร. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล. ขอนแก่น: ศูนย์วัฒนธรรมการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนพัฒน์ ลิ้มไพบูลย์ และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. วารสาร Roi Kaensarn Academi, 7(1), 37-50.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุนทร แก้วใส. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bass, B. M. & Bass, R. (2008). The Bass handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications. (4th ed.). New York: Free Press.
- Ghamrawi, N. et al. (2024). Teacher leadership in higher education: Why not? Cogent Education, 11(1), 2366679. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2366679>
- Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate data analysis: A global perspective. (7th ed.). London: Pearson Education.
- Leithwood, K. et al. (2003). Seven strong claims about successful school leadership. Nottingham, United Kingdom: National College for School Leadership.



Northouse, P. G. (2012). *Leadership: Theory and practice*. (6th ed.). Thousand Oaks, California: SAGE.

Puccio, G. J. et al. (2011). *Creative leadership: Skills that drive change*. (2nd ed.). Thousand Oaks, California: SAGE.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน*
FACTORS AFFECTING ATTITUDE TOWARDS PHYSICAL EDUCATION LEARNIN OF
SECONDARY 2 STUDENT AT PATUMWAN DEMONSTRATION SCHOOL,
SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

พิชญ์นิตา สองสนู

Pichnita Songsanu

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: pichnita@satitpatumwan.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน และปัจจัยทางจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน และ 2) เพื่อศึกษาอำนาจในการพยากรณ์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จำนวนทั้งสิ้น 215 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสุขภาพร่างกาย 2) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุนของครู 3) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอุปกรณ์และสถานที่ 4) ปัจจัยทางจิตวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้ด้านการเรียน 5) เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้สึกละ และ 6) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน และปัจจัยทางจิตวิทยามีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก

คำสำคัญ: เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา, ปัจจัยส่วนบุคคล, สภาพแวดล้อมทางสังคม, สภาพแวดล้อมทางการเรียน, ปัจจัยทางจิตวิทยา

Abstract

The purposes of this research were 1) To investigate personal factors, social environmental factors, learning environmental factors, and psychological factors affecting attitudes towards



physical education learning, and 2) To examine the predictive power of these factors on students' attitudes toward learning physical education. This research is a Quantitative research. The sample group used in this research consisted of 215 Secondary 2 students at Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University. Obtained through stratified random sampling. A questionnaire was employed as the research instrument. Data were analyzed using mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that 1) Personal factors were rated at a high level overall, considering each aspect, the highest mean score was found in physical health. 2) Social environmental factors were rated at a high level overall, when examined in detail, the highest mean score was teacher support. 3) Learning environmental factors were rated at a high level overall, by specific aspects, the highest mean score was equipment and facilities. 4) Psychological factors were rated at the highest level overall, by specific aspects, the highest mean score was learning awareness. 5) Attitudes toward learning physical education were rated at a high level overall, considering each aspect, the highest mean score was the affective dimension, and 6) The hypothesis testing indicated that personal factors, social environmental factors, learning environmental factors, and psychological factors significantly affect attitudes towards physical education learning of Secondary 2 students at the 0.05 level, with a positive effect.

Keywords: Attitude Towards Learning Physical Education, Personal Factors, Social Environment, Learning Environment, Psychological Factors

บทนำ

การจัดการเรียนรู้พลศึกษาเป็นสาขาวิชาที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาทุกด้าน เช่น การออกกำลังกาย กีฬา และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนพลศึกษา การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้พลศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่เป็นความรู้ทั่วไป และเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน (พงษ์เอก สุขใส, 2561) อีกทั้งยังมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและความแข็งแรงของนักเรียนที่อาจจะส่งผลต่อการเรียนรู้อื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความสำคัญของวิชาพลศึกษาจะเป็นที่ยอมรับในวงการการศึกษา แต่นักเรียนบางกลุ่มกลับมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชาพลศึกษา โดยมีแนวโน้มที่ลดน้อยลงในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านนี้ ปัญหานี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ ทั้งจากตัวนักเรียนเอง ครอบครัว โรงเรียน และสังคมภายนอก สามารถส่งผลต่อเจตคติและความตั้งใจในการเรียนวิชาพลศึกษาได้ ซึ่งสิ่งนี้อาจจะเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น สุขภาพร่างกาย ความวิตกกังวล หรือความไม่ชอบการออกกำลังกาย อีกทั้งปัจจัยทางจิตวิทยาของนักเรียนเองที่อาจมีความรู้สึกไม่มั่นใจในรูปร่างหรือทักษะทางกายภาพ (Koh, Y. S. et al., 2022) นอกจากนี้ ปัจจัยจากครอบครัว เช่น การสนับสนุนจากผู้ปกครองในการออกกำลังกายหรือการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพลศึกษาก็มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน (Cozett, C. et al., 2016) ปัจจัยในโรงเรียน เช่น วิธีการสอนของครู อุปกรณ์การเรียนการสอน และบรรยากาศในชั้นเรียนก็มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นหรือ

ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่สนุกกับการเรียนพลศึกษา ในเชิงสังคม การได้รับอิทธิพลจากเพื่อนหรือจากสภาพแวดล้อมทางสังคมก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเจตคติของนักเรียน (ภัสราพร ทองวัตร, 2562)

จากการสำรวจพฤติกรรมทางกายของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า เด็กไทยมีระดับกิจกรรมทางกายที่เพียงพอตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกเพียงร้อยละ 19 - 27.6 เท่านั้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), 2563) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมทางกายของนักเรียนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในช่วงวัยมัธยมศึกษาที่มักใช้เวลาไปกับการเรียนและใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมทางกายของนักเรียนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในช่วงวัยมัธยมศึกษาที่มักใช้เวลาไปกับการเรียนและใช้เทคโนโลยีมากขึ้น นอกจากนี้ รายงาน กิจกรรมทางกายสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ระบุว่าเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมการนั่งนิ่งสูง โดยมีเพียงประมาณร้อยละ 15 ที่ใช้เวลาหน้าจอไม่เกิน 2 ชั่วโมงต่อวัน (Bhooshan, T. et al., 2018) ซึ่งอาจส่งผลให้เจตคติของนักเรียนต่อวิชาพลศึกษาลดลง เนื่องจากขาดความคุ้นเคยและความสนใจในการทำกิจกรรมทางกายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สถิติเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางกายอย่างต่อเนื่องและน่าสนใจ เพื่อพัฒนาเจตคติที่ดีต่อวิชาพลศึกษาและส่งเสริมสุขภาพอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จึงมีความสำคัญในการวางแผนทางพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพกายและสุขภาพจิต อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน และปัจจัยทางจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
2. เพื่อศึกษาอำนาจในการพยากรณ์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จำนวน 421 คน เป็นนักเรียนชาย จำนวน 205 คน นักเรียนหญิง จำนวน 216 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันแบบสอบถามที่อาจเกิดความผิดพลาด ผู้วิจัยจึงได้คำนวณจำนวนตัวอย่างเพิ่มอีก ร้อยละ 5 ดังนั้น ขนาดตัวอย่างเท่ากับ จำนวน 215 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 5 ตอน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท โดยกำหนดค่าระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ทางพลศึกษาและกีฬา 2) สุขภาพร่างกาย 3) แรงจูงใจในการเรียน



ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนของครอบครัว 2) การสนับสนุนของครู 3) การสนับสนุนของเพื่อน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านการเรียนการสอน 2) ด้านอุปกรณ์และสถานที่ 3) ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตวิทยา จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ด้านการเรียน 2) การรับรู้ความคาดหวัง และตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ 2) ด้านความรู้สึก 3) ด้านพฤติกรรม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจพิจารณา แก้ไขให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จสมบูรณ์แล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ซึ่งเป็นข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คุณวุฒิเสนอแนะ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยสูตรของ เชษฐภูมิ วรรณไพศาล ซึ่งค่าที่มีคุณภาพและยอมรับได้ตามเกณฑ์ คือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, 2560)
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด เพื่อนำผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับนักเรียน โดยแบบฟอร์มออนไลน์และรับกลับคืนในรูปแบบออนไลน์ผ่านช่องทางอีเมล โน้ต และเฟซบุ๊ก ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน - เดือนกรกฎาคม 2568 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเรียบร้อย ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามครบถ้วน จำนวน 215 ชุด และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมินำเสนอในรูปแบบการบรรยายเชิงคุณภาพ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยทดสอบสมมุติฐานที่วางไว้เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ในรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน และปัจจัยทางจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน

1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยนำเสนอข้อมูลเป็นจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนบุคคล

ด้านที่	ปัจจัยส่วนบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านประสบการณ์ทางพลศึกษาและกีฬา	4.14	0.79	มาก	3
2.	ด้านสุขภาพร่างกาย	4.24	0.63	มาก	1
3.	ด้านแรงจูงใจในการเรียน	4.17	0.61	มาก	2
ภาพรวม		4.18	0.68	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.63) รองลงมา ได้แก่ ด้านแรงจูงใจในการเรียน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.61) และด้านประสบการณ์ทางพลศึกษาและกีฬา ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยนำเสนอข้อมูลเป็นจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม

ด้านที่	ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านการสนับสนุนของครอบครัว	3.96	0.59	มาก	3
2.	ด้านการสนับสนุนของครู	4.43	0.67	มาก	1
3.	ด้านการสนับสนุนของเพื่อน	4.06	0.65	มาก	2
ภาพรวม		4.15	0.64	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุนของครู ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.67) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสนับสนุนของเพื่อน ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.65) และด้านการสนับสนุนของครอบครัว ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

1.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน โดยนำเสนอข้อมูลเป็นจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน

ด้านที่	ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านการเรียนการสอน	4.14	0.63	มาก	2
2.	ด้านอุปกรณ์และสถานที่	4.31	0.79	มาก	1
3.	ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	4.06	0.57	มาก	3
ภาพรวม		4.17	0.66	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอุปกรณ์และสถานที่ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.79) รองลงมา ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.63) และด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

1.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตวิทยา โดยนำเสนอข้อมูลเป็นจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีผลการศึกษา ดังนี้



ตารางที่ 4 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยทางจิตวิทยา

ด้านที่	ปัจจัยทางจิตวิทยา	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านการตระหนักรู้ด้านการเรียน	4.52	0.71	มากที่สุด	1
2.	ด้านการรับรู้ความคาดหวัง	4.47	0.62	มาก	2
ภาพรวม		4.50	0.67	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยทางจิตวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้ด้านการเรียน ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.71) รองลงมา ได้แก่ ด้านการรับรู้ความคาดหวัง ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

1.5 ผลการวิเคราะห์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา โดยนำเสนอข้อมูลเป็นจำนวนค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา

ด้านที่	เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านความรู้	4.12	0.55	มาก	3
2.	ด้านความรู้สึก	4.28	0.66	มาก	1
3.	ด้านพฤติกรรม	4.18	0.62	มาก	2
ภาพรวม		4.19	0.61	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้สึก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.66) รองลงมา ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.62) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

2. อำนาจในการพยากรณ์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของปัจจัยส่วนบุคคลแต่ละด้านที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปร	b	SE.b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.909	0.138	-	13.8240*	0.000
ด้านประสบการณ์ทางพลศึกษาและกีฬา	0.180	0.049	0.269	3.665*	0.000
ด้านสุขภาพร่างกาย	0.128	0.048	0.064	4.981*	0.021
ด้านแรงจูงใจในการเรียน	0.137	0.058	0.179	2.351*	0.019
R = 0.465, R ² = 0.458					

หมายเหตุ *หมายถึง ค่า $p < .05$

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยด้านประสบการณ์ทางพลศึกษาและกีฬา ด้านสุขภาพร่างกาย และด้านแรงจูงใจในการเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.180 รองลงมา ได้แก่ ด้านแรงจูงใจในการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.137 และด้านสุขภาพร่างกาย มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.128 ตามลำดับ โดยเป็นผลเชิงบวก ดังนั้น สมการปัจจัยส่วนบุคคลสามารถพยากรณ์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา

ของนักเรียน = $1.909 + 0.180$ (ด้านประสบการณ์ทางพลศึกษาและกีฬา) + 0.137 (ด้านแรงจูงใจในการเรียน) + 0.128 (ด้านสุขภาพร่างกาย)

2.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมแต่ละด้านที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปร	b	SE.b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.213	0.241	-	12.5119*	0.000
ด้านการสนับสนุนของครอบครัว	-0.048	0.065	0.039	-0.911	0.327
ด้านการสนับสนุนของครู	0.176	0.057	0.251	4.271*	0.000
ด้านการสนับสนุนของเพื่อน	0.159	0.069	0.233	2.602*	0.004
R = 0.412, R ² = 0.434					

หมายเหตุ *หมายถึงค่า $p < .05$

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยด้านการสนับสนุนของครู และด้านการสนับสนุนของเพื่อน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.176 รองลงมา ได้แก่ ด้านการสนับสนุนของเพื่อน มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.159 โดยเป็นผลเชิงบวก ดังนั้น สมการปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมสามารถพยากรณ์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน = $1.213 + 0.176$ (ด้านการสนับสนุนของครู) + 0.159 (ด้านการสนับสนุนของเพื่อน)

2.3 ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียนแต่ละด้านที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปร	b	SE.b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.327	0.145	-	23.4190*	0.000
ด้านการเรียนการสอน	0.152	0.056	0.318	4.234*	0.001
ด้านอุปกรณ์และสถานที่	0.193	0.049	0.072	5.934*	0.003
ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	0.128	0.052	0.182	5.453*	0.000
R = 0.520, R ² = 0.561					

หมายเหตุ *หมายถึงค่า $p < .05$

จากตารางที่ 8 พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยด้านการเรียนการสอน ด้านอุปกรณ์และสถานที่ และด้านบรรยากาศในชั้นเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.193 รองลงมา ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.152 และด้านบรรยากาศในชั้นเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.128 ตามลำดับ โดยเป็นผลเชิงบวก ดังนั้น สมการปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียนสามารถพยากรณ์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน = $1.327 + 0.193$ (ด้านอุปกรณ์และสถานที่) + 0.152 (ด้านการเรียนการสอน) + 0.128 (ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน)



2.4 ปัจจัยทางจิตวิทยามีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของปัจจัยทางจิตวิทยาแต่ละด้านที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปร	b	SE.b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.407	0.157	-	19.3602*	0.000
ด้านการตระหนักรู้ด้านการเรียน	0.179	0.109	0.310	6.561*	0.000
ด้านการรับรู้ความคาดหวัง	0.124	0.185	0.043	6.251*	0.000
R = 0.515, R ² = 0.521					

หมายเหตุ *หมายถึงค่า $p < .05$

จากตารางที่ 9 พบว่า ปัจจัยทางจิตวิทยามีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยด้านการตระหนักรู้ด้านการเรียน และการรับรู้ความคาดหวัง มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.179 รองลงมา ได้แก่ ด้านการรับรู้ความคาดหวัง มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.124 ตามลำดับ โดยเป็นผลเชิงบวก ดังนั้น ปัจจัยทางจิตวิทยาสามารถสมการพยากรณ์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียน = $1.407 + 0.179$ (ด้านการตระหนักรู้ด้านการเรียน) + 0.124 (ด้านการรับรู้ความคาดหวัง)

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน และปัจจัยทางจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1.1 ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์ทางพลศึกษาและกีฬา ด้านสุขภาพร่างกาย และด้านแรงจูงใจในการเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เพราะฉะนั้นนักเรียนที่มีพื้นฐานทางกีฬา เคยเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีทักษะพื้นฐานด้านการออกกำลังกายมาก่อน ย่อมมีความมั่นใจและพร้อมในการเรียนรู้มากกว่า ขณะเดียวกันนักเรียนที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จะมีสมรรถภาพที่เอื้อต่อการปฏิบัติ ทำให้รู้สึกสนุกและเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชา อีกทั้งแรงจูงใจภายใน เช่น ความสนใจ ความต้องการพัฒนาตนเอง หรือแรงจูงใจภายนอก เช่น การได้รับคำชมจากครูและเพื่อน ล้วนเป็นตัวผลักดันให้นักเรียนเกิดความตั้งใจเรียนและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพลศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Ryan, R. M. & Deci, E. L. ที่กล่าวว่าแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจและทัศนคติในเชิงบวกต่อการเรียนรู้ (Ryan, R. M. & Deci, E. L., 2000) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bailey, R. ที่พบว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์ทางกีฬาดังตั้งแต่วัยเด็กจะมีการพัฒนาทักษะทางสังคม ความมั่นใจ และเจตคติเชิงบวกต่อพลศึกษาและสุขภาพระยะยาว (Bailey, R., 2006) ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Xiang, P. et al. พบว่า นักเรียนที่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ให้มีความสุข ทำหาย และตอบสนองต่อแรงจูงใจภายใน มีแนวโน้มจะมีเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนพลศึกษามากกว่า (Xiang, P. et al., 2006)

1.2 ผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้านการสนับสนุนของครู และด้านการสนับสนุนของเพื่อน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเพราะว่าครูมีบทบาทสำคัญใน

การสร้างแรงเสริมและให้กำลังใจ หากครูมีวิธีการสอนที่สร้างความสนุก กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย นักเรียนย่อมเกิดความชื่นชอบและทัศนคติที่ดีต่อวิชาพลศึกษา นอกจากนี้ เพื่อนก็เป็นแรงจูงใจทางสังคมที่สำคัญ เนื่องจากการได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคี ทำให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย สนุก และเปิดใจต่อการเรียนพลศึกษา ในทางกลับกันด้านการสนับสนุนของครอบครัว ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติ เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงกับกิจกรรมในชั้นเรียนพลศึกษา และอาจให้ความสำคัญกับวิชาหลักทางวิชาการมากกว่า ทำให้การส่งเสริมจากครอบครัวไม่ส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติของนักเรียนต่อวิชาพลศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Hayati, N. et al. ที่ระบุว่า เมื่อนักเรียนได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนในห้องเรียน ในรูปแบบของการช่วยเหลือด้านการเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จะมีผลเชิงบวกต่อแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมและเจตคติในการเรียนรู้ของนักเรียน (Hayati, N. et al., 2023)

1.3 ผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน ด้านอุปกรณ์และสถานที่ และด้านบรรยากาศในชั้นเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เพราะว่า การมีอุปกรณ์ที่เพียงพอและทันสมัย จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกทักษะได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันสถานที่ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเคลื่อนไหว เช่น สนามกีฬาที่ได้มาตรฐานหรือโรงยิมที่เหมาะสม จะสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียน และบรรยากาศในชั้นเรียนที่สนุกสนานและไม่กดดัน ยังทำให้นักเรียนมีความสุขและเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพลศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Ma, Y. & Wei, C. ที่กล่าวว่า การรับรู้บรรยากาศในห้องเรียน (Perceived Classroom Climate) มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผ่านตัวแปรสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของนักเรียน (Ma, Y. & Wei, C., 2022) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Reeve, J., 2006) พบว่า การเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกเป็นเจ้าของ (autonomy-supportive teaching) ส่งเสริมให้นักเรียนมีแรงจูงใจภายในและทัศนคติที่ดีต่อวิชา ซึ่งในกรณีของวิชาพลศึกษา การให้อาสาสมัครเลือกกิจกรรมที่นักเรียนชอบและสนุก จะส่งผลดีต่อเจตคติของนักเรียน

1.4 ผลการศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน พบว่า ปัจจัยทางจิตวิทยาด้านการตระหนักรู้ด้านการเรียน และการรับรู้ความคาดหวัง มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เพราะว่า นักเรียนที่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ เช่น การมองว่าพลศึกษาเป็นพื้นฐานของสุขภาพและการดำเนินชีวิต จะเกิดความตั้งใจและเห็นคุณค่าของการเรียน นอกจากนี้ การรับรู้ความคาดหวังจากครู ผู้ปกครอง หรือเพื่อน เช่น ความคาดหวังให้มีสุขภาพที่ดีหรือทำผลงานทางกีฬาได้ดี จะกระตุ้นให้นักเรียนพยายามมากขึ้นและสร้างเจตคติในเชิงบวกต่อวิชาพลศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Hu, J. & Qian, S. ที่อธิบายว่า การรับรู้ความคาดหวังจากครูและบุคคลรอบข้างมีผลเชิงบวกต่อแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักเรียนที่ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในวิชาพลศึกษามักจะมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการเรียนรู้ เช่น การตั้งเป้าหมายในการพัฒนาความแข็งแรง การพัฒนาทักษะกีฬาหรือการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมุ่งมั่นและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาพลศึกษา (Hu, J. & Qian, S., 2025) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Jaarsveld, G. M. V. et al. ที่ชี้ให้เห็นว่าการตั้งเป้าหมายช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น เมื่อเป้าหมายถูกตั้งโดยผู้เรียนเอง และมีความชัดเจนในลักษณะของสิ่งที่ต้องบรรลุ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและแรงจูงใจ (Jaarsveld, G. M. V. et al., 2024)

2. เพื่อศึกษาอำนาจในการพยากรณ์เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน



2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างทางด้านเพศ อายุ สุขภาพ ความสนใจ และทักษะทางพลศึกษา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความมั่นใจและทัศนคติในการเรียน เช่น นักเรียนที่มีความสามารถทางร่างกายดีหรือมีความสนใจในกีฬา มักมีเจตคติในเชิงบวกมากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura, A. ที่ระบุว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดแรงจูงใจและเจตคติของผู้เรียน (Bandura, A., 1997)

2.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก ทั้งนี้ เนื่องจากการสนับสนุนจากครู เพื่อน และครอบครัว มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเสริมทางบวกในกระบวนการเรียนรู้ นักเรียนที่ได้รับกำลังใจ การยอมรับ และการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง จะรู้สึกมีคุณค่าและเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาพลศึกษา (Wentzel, K. R., 2009) โดยเฉพาะบทบาทของครูผู้สอนซึ่งเป็นแบบอย่างทางพฤติกรรม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fredricks, J. A. & Eccles, J. S. ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นักเรียนที่ได้รับแรงสนับสนุน มีแรงจูงใจภายในสูงกว่าและมักมีเจตคติในเชิงบวกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษาและกีฬา (Fredricks, J. A. & Eccles, J. S., 2005)

2.3 ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก ทั้งนี้ เนื่องจากบรรยากาศในห้องเรียนพลศึกษา อุปกรณ์ที่เพียงพอ และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ล้วนช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สนุกและปลอดภัย ทำให้นักเรียนรู้สึกมีความสุขและเกิดเจตคติทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Schunk, D. H. et al. ที่ชี้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจภายในและเจตคติที่ดีของผู้เรียน (Schunk, D. H. et al., 2014)

2.4 ปัจจัยทางจิตวิทยา มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นผลเชิงบวก ทั้งนี้เนื่องจากการตระหนักรู้ด้านการเรียนและการรับรู้ความคาดหวังจากครูหรือผู้อื่น เป็นแรงขับเคลื่อนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมาย มีความพยายาม และเกิดความพึงพอใจในกระบวนการเรียนรู้ (Deci, E. L. & Ryan, R. M., 2000) เมื่อผู้เรียนรับรู้ถึงคุณค่าและเป้าหมายของวิชา จะมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนพลศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแนวคิดเชิงบูรณาการของทฤษฎีแรงจูงใจทางการศึกษาของ Pintrich, P. R. (2003) ที่มองว่า เจตคติทางการเรียนเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม และจิตใจของผู้เรียนอย่างสมดุล (Pintrich, P. R., 2003)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน โดยรวมมีปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางการเรียน และปัจจัยทางจิตวิทยาอยู่ในระดับมาก ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ การที่นักเรียนมีสุขภาพร่างกายที่ดีและแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนได้อย่างกระตือรือร้น ขณะเดียวกันการได้รับการสนับสนุนจากครู เพื่อน และครอบครัวก็ช่วยเสริมสร้างพลังบวกในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาพลศึกษา นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางการเรียนที่มีความพร้อมยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศการเรียนที่ดี ขณะเดียวกันปัจจัยทางจิตวิทยา โดยเฉพาะการตระหนักรู้ด้านการเรียนและการรับรู้ความคาดหวัง ก็มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างแรงผลักดันภายใน ช่วยให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าและเป้าหมายของการเรียนได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัย

จึงเสนอแนะว่า 1) ควรส่งเสริมสุขภาพ จัดหาอุปกรณ์ และบรรยากาศที่เหมาะสม เสริมสร้างความตระหนักรู้คุณค่าของวิชาพลศึกษา 2) สำหรับการวิจัยในอนาคตควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อเจตคติ เช่น การใช้สื่อการสอนดิจิทัล เกมการศึกษาหรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นเรียนที่แตกต่างกันเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติ และ 4) ควรใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาแนวทางการสอนพลศึกษาที่สามารถสร้างเจตคติที่ดีอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เชษฐภูมิ วรณไพศาล. (2560). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศึกษา : หลักการและการประยุกต์. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรการสอนและการเรียนรู้ สาขาวิชาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พงษ์เอก สุขใส. (2561). ครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทิร์น, 12(2561), 8-21.
- ภัสราพร ทองวัตร. (2562). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการทำกิจกรรมทางกายของเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในเขตตำบลหนองกู่ลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 29(2), 24-36.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2563). รายงานสถานการณ์กิจกรรมทางกายของเด็กและเยาวชนไทย ปี 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- Bailey, R. (2006). Physical Education and Sport in Schools: A Review of Benefits and Outcomes. *Journal of School Health*, 76(8), 397-401.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Bhooshan, T. et al. (2018). Thailand's 2018 Report Card on Physical Activity for Children and Youth. Bangkok: Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- Cozett, C. et al. (2016). Factors influencing participation in Physical activity among 11-13-year-old school children in the Western Cape, South Africa. *African Journal for Physical Activity and Health Sciences*, 22(4:2), 1100-1107.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Fredricks, J. A. & Eccles, J. S. (2005). Family socialization, gender, and sport motivation and involvement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 27(1), 3-31.
- Hayati, N. et al. (2023). Peer Social Support Enhances a Student's Motivation to Engage in Studying. *Global Perspectives in Education Journal*, 1(1), 71-79.
- Hu, J. & Qian, S. (2025). Correlations and comparisons of teacher expectations achievement motivation academic achievement and creativity. *Front Psychol*, 16(2025), 1-12.
- Jaarsveld, G. M. V. et al. (2024). Goal setting in higher education: how, why, and when are students prompted to set goals? A systematic review. *Frontiers in Education*, 9(2024). 1-17. <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1511605>
- Koh, Y. S. et al. (2022). A cross-sectional study on the perceived barriers to physical activity and their associations with domain-specific physical activity and sedentary behaviour. *BMC Public Health*, 22(1), 1-11.



- Ma, Y. & Wei, C. (2022). The relationship between perceived classroom climate and academic performance among English-major teacher education students in Guangxi, China: The mediating role of student engagement. *Frontiers in Psychology*, 13(2022), 1-13.
- Pintrich, P. R. (2003). A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts. *Journal of Educational Psychology*, 95(4), 667-686.
- Reeve, J. (2006). Teachers as facilitators: What autonomy-supportive teachers do and why their students benefit. *The Elementary School Journal*, 106(3), 225-236.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Schunk, D. H. et al. (2014). *Motivation in Education: Theory Research and Applications*. Boston: Pearson.
- Wentzel, K. R. (2009). *Students' Relationships with Teachers as Motivational Contexts*. London: Routledge.
- Xiang, P. et al. (2006). Fourth-Grade Students' Motivational Changes in an Elementary Physical Education Running Program. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 77(2006), 195-207.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยาน
ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้*
THE ANALYZE ELEMENTS ORGANIZING ACTIVITIES TO ENHANCE AND DEVELOP
STUDENTS IN AIRCRAFT TECHNICIAN PROGRAM TO MEET INTERNATIONAL
COMPETENCY STANDARDS USING CROSS-IMPACT ANALYSIS

สุรียา เผล็ดจี้ก*, ปิยะ กรกชจินตนาการ, ชัยวิชิต เขียรชนะ

Suriya Phadetsuk*, Piya Korakotjintanakarn, Chaiwichit Chianchana

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Technical Education, King Mongkut's University North Bangkok, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: suriyamotor1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล 2) วิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยาน ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ ไม่อิงเนื้อหาตามหลักสูตร กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าแผนก ครู รวมทั้งสิ้น 120 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการจำเป็นของแต่ละสมรรถนะ (Trainee competency: TC) ดังนี้ TC1 ลำดับที่ 1 สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง TC2 ลำดับที่ 1 จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน TC3 ลำดับที่ 1 ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน TC4 ลำดับที่ 1 ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ TC5 ลำดับที่ 1 ประเมินวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัย TC6 ลำดับที่ 1 ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด TC7 ลำดับที่ 1 ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง TC8 ลำดับที่ 1 คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม TC9 ลำดับที่ 1 จัดลำดับความสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ TC10 ลำดับที่ 1 จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม TC11 ลำดับที่ 1 เลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยาน ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล คือ เลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม มีองค์ประกอบที่เกิดผลกระทบ 9 องค์ประกอบ คือ 1) สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง 2) ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน 3) จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน 4) ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ 5) ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง 6) ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด 7) ประเมินวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัย 8) คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม และ 9) จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม

คำสำคัญ: กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน, สาขาวิชาช่างอากาศยาน, การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้, องค์ประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, สมรรถนะผู้เรียนช่างอากาศยานตามมาตรฐานสากล



Abstract

This article aimed to 1) Study the necessary needs for organizing activities to enhance and develop students in aircraft technician programs to meet international competency standards education institutions affiliated to the Office of the Vocational Education Commission, 2) To analyze elements of organizing activities to enhance and develop students in aircraft technician programs to meet international competency standards using techniques of cross-impact analysis, and free content. The target group for this study comprises administrators, department heads, and instructors, totaling 120 individuals, who were selected through purposive sampling. The research results showed that there are need for each Competency (Trainee competency: TC) TC1 level 1 Documents work performed or accomplished correctly TC2 level 1 Manages environmental stress, interruptions, distractions TC3 level 1 Assesses situations and reports deviations TC4 level 1 Answers technical questions accurately TC5 level 1 Assesses if the stakeholder safety objectives achieve the desired safety requirements TC6 level 1 Uses standard message formats and protocols for non-verbal coordination TC7 level 1 Makes decisions based on risk assessment outcome TC8 level 1 Anticipates and responds appropriately to the needs of others TC9 level 1 Prioritizes effectively TC10 level 1 Manages stress in an appropriate manner TC11 level 1 Selects appropriate method of communication. Elements organizing activities to enhance and develop students in aircraft technician program to meet international competency standards are selects appropriate method of communication, There are element that cause consequences were nine elements 1) Documents work performed or accomplished correctly 2) Assesses situations and reports deviations 3) Manages environmental stress, interruptions, distractions 4) Answers technical questions accurately 5) Makes decisions based on risk assessment outcome 6) Uses standard message formats and protocols for non-verbal coordination 7) Assesses if the stakeholder safety objectives achieve the desired safety requirements 8) Anticipates and responds appropriately to the needs of others 9) Appropriately manages stress.

Keywords: Activities to Enhance and Develop Students, Aircraft Maintenance, Cross Impact Analysis, Elements Organizing Activities to Develop Students, Competencies of Aircraft Technician Learners According to International Standards

บทนำ

การพัฒนาศักยภาพเพื่อเป็นศูนย์กลางการบินและการผลิตชิ้นส่วน และซ่อมบำรุงอากาศยาน ในภูมิภาคอาเซียน ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพการผลิตบุคลากรขึ้นมารองรับธุรกิจการบินและ ธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายของการเป็นศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยาน (MRO) และศูนย์การผลิตชิ้นส่วนอากาศยาน (OEM) จำเป็นต้องใช้กำลังคนทั้งวิศวกร ช่างซ่อมอากาศยาน ซึ่งสายอาชีพเหล่านี้ จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ ด้านเทคนิคระดับสูง ต้องมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์การทำงาน รวมทั้งมีกลไกการกำกับดูแลโดยภาครัฐ ดังนั้น ปัจจัยสู่ความสำเร็จประการหนึ่งของการพัฒนาอุตสาหกรรมอากาศยาน คือ การพัฒนากำลังคนให้มีความพร้อม และสามารถตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมอากาศยานในอนาคตที่จะขยายตัวต่อเนื่องในระดับสูง ทั้งนี้ สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ให้กับนักศึกษา เพื่อให้บุคคลที่จะเข้าทำงานในอุตสาหกรรมด้านอากาศยาน

มีความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เมื่อจบไปแล้วสามารถทำงานได้ตามความต้องการของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการบินยังมีความสำคัญต่อการฝึกอบรมวิศวกรและช่างอากาศยาน ตามแผนแม่บทการขับเคลื่อนกำลังคน ด้านอากาศยาน พ.ศ. 2562 - 2568 (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ, 2561)

เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กล่าวว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้เน้นย้ำ การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาให้ตอบโจทย์และตรงตามความต้องการของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ ตามที่นายกรัฐมนตรี ประกาศถึงศักยภาพของประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค โดยรัฐบาลเชื่อว่าประเทศไทยมีศักยภาพมีความพร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค ยกกระดับสนามบินทั่วประเทศ และมีแผนจะขยายอุตสาหกรรมการบินให้กลายเป็นศูนย์กลางการบำรุงรักษาทั้งเครื่องบินพาณิชย์และเครื่องบินส่วนตัว โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในทุกมิติ ขานรับนโยบายรัฐบาลด้านการจัดการศึกษาเร่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะด้านช่างอากาศยานเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศสู่เป้าหมาย (ยศพล เวณโกเศศ, 2567) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) จึงเปิดการเรียนการสอนสาขาช่างอากาศยานสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา วิทยาลัยเทคนิคสกลนคร วิทยาลัยการอาชีวศึกษาขอนแก่น วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง และวิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ และได้รับการรับรองเป็นสถาบันฝึกอบรมนายช่างภาคพื้นดิน จากสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทยแล้ว 5 แห่ง ตามลำดับ โดยการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรความรู้พื้นฐานของนายช่างภาคพื้นดิน ภายใต้การรับรองจากสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (The Civil Aviation Authority of Thailand: CAAT) ในหลักสูตร Aircraft Maintenance Licence-Aeroplane Turbine (AMEL B1.1) (ยศพล เวณโกเศศ, 2567) สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทยมีหน้าที่กำกับติดตามควบคุมคุณภาพสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิชาช่างอากาศยานและรับรองเป็นสถาบันฝึกอบรมนายช่างภาคพื้นดิน โดยเข้าตรวจประเมินสถานศึกษา ที่เปิดสอนสาขาวิชาช่างอากาศยาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปี พ.ศ. 2565 - 2567 พบข้อบกพร่องประกอบด้วย ด้านการบริหารสถาบันฝึกอบรมนายช่างภาคพื้นดิน (Organization and Staffing Implementation) 19 ข้อ กระบวนการฝึกอบรม (Training Procedures) 16 ข้อ มาตรฐาน การฝึกอบรม (Standard Training) 6 ข้อ องค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับฝึกอบรม (Facilities Tool Equipment Training device) 12 ข้อ การจัดเก็บเอกสารและการบันทึกข้อมูล (Record Keeping) 12 ข้อ และระบบการควบคุมคุณภาพ (Quality Management System) 49 ข้อ (ศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสาขาวิชาช่างอากาศยาน, 2567)

จากสถิติการเกิดอุบัติเหตุด้านการบินทั้งหมดสูงถึง 80 เปอร์เซนต์มีสาเหตุมาจากความผิดพลาด ของมนุษย์ ช่างอากาศยานเป็นปัจจัยมนุษย์ที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมการบิน ดังนั้น การผลิตและพัฒนาากำลังคนด้านช่างอากาศยาน ให้มีสมรรถนะ (Competency) สามารถปฏิบัติงานด้านการซ่อมบำรุงอากาศยานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้โดยสารและผู้ให้บริการขนส่งทางอากาศ สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย จึงออก GUIDANCE MATERIAL FOR COMPETENCY-BASED TRAINING AND ASSESSMENT (CBTA) Issue 01 Revision 00 เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2564 ตามมาตรฐานองค์การการบินระหว่างประเทศ (INTERNATIONAL CIVIL AVIATION ORGANIZATION: ICAO) DOC 9868 เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับประเมินสมรรถนะบุคคลในการฝึกอบรมด้านอุตสาหกรรมการบิน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิชาช่างอากาศยาน ต้องเร่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสูงขึ้น ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ ด้านอุตสาหกรรมการบิน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ในการผลิตและพัฒนาากำลังคนสาขาวิชาช่างอากาศยานเพื่อตอบสนอง



ความต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินของประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์วิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตอบสนองตามต้องการกำลังคนด้านอุตสาหกรรมการบินสู่เป้าหมายการขับเคลื่อนประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการซ่อมบำรุงอากาศยานแห่งภูมิภาคอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใช้วิธีวิจัยผสมผสานวิธีการ (Mixed Method Research) ไม่อิงเนื้อหาตามหลักสูตร (Content Free) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ (Cross Impact Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน สาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าแผนกวิชา ครูผู้สอนครูจากสถานประกอบการ สถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาช่างอากาศยาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 สถานศึกษา ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคกลาง วิทยาลัยเทคนิคสตั๊ดทึบ วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น และวิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ (ยศพล เวณโกเศศ, 2567) จำนวน 120 คน เลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

1. การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรฐานสากล ICAO DOC 9868 COMPETENCY-BASED TRAINING ASSESSMENT FOR AIRCRAFT MAINTENANCE PERSONAL (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2564) Chapter 1 COMPETENCY-BASED TRAINING AND ASSESSMENT FOR AIRCRAFT MAINTENANCE PERSONAL ตาม ICAO COMPETENCY FRAMEWORK FOR AMTEMs ประกอบด้วย ICAO Competency 1 การสร้างขั้นตอนการปฏิบัติงาน ICAO Competency 2 การจัดการงาน ICAO Competency 3 ความตระหนักรู้เท่าทันสถานการณ์อันตราย ICAO Competency 4 ความเชี่ยวชาญด้านทักษะการปฏิบัติงาน ICAO Competency 5 การคิดอย่างเป็นระบบ ICAO Competency 6 การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการส่งงานให้ผู้อื่นทำต่อ ICAO Competency 7 การบริหารความเสี่ยง ICAO Competency 8 การทำงานเป็นทีม ICAO Competency 9 การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ICAO Competency 10 การจัดการตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ICAO Competency 11 การติดต่อสื่อสารเป็นแบบสอบถามคู่ โดยวิธี Priority Needs Index (PNI_{modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2548)

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับคำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

3. นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2558) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้ต้องมากกว่า .50 ($IOC > .50$) จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ผลที่ได้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเสนอร่างหนังสือต่อหัวหน้าภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษาทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิชาช่างอากาศยาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 6 สถานศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคกลาง วิทยาลัยเทคนิคสตั๊ปปิง วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น และวิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย ส่งหนังสือทางระบบ e-office

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ Google form ด้วยการสแกน QR code จากกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร หัวหน้าแผนกวิชา ครูผู้สอน และครูจากสถานประกอบการ รวม 120 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสอบถามความคิดเห็นความต้องการจำเป็น ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

$PNI_{modified}$

$PNI_{modified} = (I - D)/D$

I = ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น

D = ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง

ระยะที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าแผนกวิชา ครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิชาช่างอากาศยาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 สถานศึกษา ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคกลาง วิทยาลัยเทคนิคสตั๊ปปิง วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น และวิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ จำนวน 90 คน เลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการศึกษาผลกระทบไขว้จากผู้บริหาร หัวหน้าแผนกวิชา และครูผู้สอน เกี่ยวกับความน่าจะเป็นต่อการเกิดเหตุการณ์องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล กำหนดลักษณะและจำนวนเหตุการณ์แนวนอนสำคัญที่นำมาใช้ในแบบสอบถามในการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ให้เหตุการณ์เหล่านี้ได้มาจาก ผลที่ได้จากระยะที่ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเสนอร่างหนังสือต่อหัวหน้าภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษาทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิชาช่างอากาศยาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 6 สถานศึกษา ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคกลาง วิทยาลัยเทคนิคสตั๊ปปิง วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิค ดอนเมือง วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น และวิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย เกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามด้วยตนเองจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร หัวหน้าแผนกวิชา ครูผู้สอน รวม 90 ชุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ (Cross Impact Analysis) (สุวิมล ว่องวานิช, 2548)



4. ดัชนีผลกระทบระหว่างองค์ประกอบ คำนวณจากอัตราส่วนแต้มต่อของเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นกับอัตราส่วนแต้มต่อที่เกิดขึ้น ตามปกติซึ่งค่านี้จะสะท้อนถึงเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ตามมาอย่างมีนัยยะสำคัญซึ่งพิจารณาค่าที่มากกว่า 1.00 (Gordon, T. J., 1994)

5. การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ (Cross Impact Analysis) เป็นวิธีการที่ใช้วิเคราะห์ผลกระทบที่ตามมาจากการตัดสินใจเลือกทางเลือกแบบใดแบบหนึ่ง เป็นวิธีการที่จัดอยู่ในกลุ่มเทคนิคเชิงอนาคต เนื่องจากให้ข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548)

6. กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้

กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ ตามสูตร Gordon และ Helmer สามารถสรุปได้ดังนี้

6.1 กำหนดลักษณะและจำนวนเหตุการณ์หรือแนวโน้มที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ โดยเหตุการณ์เหล่านี้อาจมาจากการสังเคราะห์เอกสาร ตามมาตรฐานสากล ICAO DOC 9868 COMPETENCY-BASED TRAINING ASSESSMENT FOR AIRCRAFT MAINTENANCE PERSONAL (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2564)

6.2 ประเมินค่าความน่าจะเป็นของแต่ละเหตุการณ์ โดยใช้สัญลักษณ์ $P(i)$

กำหนดให้ $E_1, E_2, E_3, \dots, E_n$ แทนเหตุการณ์ที่ 1, 2, 3, ..., n

$P(1)$ หมายถึง ความน่าจะเป็นที่จะเกิด E_1

$P(2)$ หมายถึง ความน่าจะเป็นที่จะเกิด E_2

$P(3)$ หมายถึง ความน่าจะเป็นที่จะเกิด E_3

$P(n)$ หมายถึง ความน่าจะเป็นที่จะเกิด E_n

6.3 ประเมินค่าความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ผลกระทบถ้าเหตุการณ์ E_i เกิดขึ้นแล้ว เหตุการณ์ E_j จะเกิดขึ้นตามมา ความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์ E_i เกิดขึ้นและเหตุการณ์ E_j จะเกิดตามมามีค่าเท่ากับ $P(i \cdot j)$ ดังนั้น ถ้ามีเหตุการณ์ที่กำลังศึกษาอยู่ n เหตุการณ์ จะเกิดเหตุการณ์ ผลกระทบขึ้นทั้งสิ้น $n(n-1)$ เหตุการณ์

6.4 ตรวจสอบและปรับค่าความเป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์ผลกระทบ เพื่อป้องกันการให้ค่าความน่าจะเป็นของผลกระทบสูงหรือต่ำกว่าค่าที่สามารถกำหนดได้ตามค่าความน่าจะเป็นของการเกิดคู่ที่ต้องการหาผลกระทบ เช่น ถ้าต้องการหาความน่าจะเป็นของการเกิด E_1 เมื่อ E_2 เกิดขึ้นแล้ว (ถ้า E_2 เกิดขึ้นแล้วจะกระทบทำให้เกิด E_1) เราสามารถกำหนด ขอบเขตค่าความน่าจะเป็นของการเกิดผลกระทบได้ โดยขอบเขตความน่าจะเป็นของการเกิด E_1 เมื่อ E_2 เกิดขึ้นแล้วหรือใช้สัญลักษณ์ $P(1/2)$ คือ

$$\frac{P(1) - 1 + P(2)}{P(2)} \leq \frac{P(1/2)}{P(2)} \leq \frac{P(1)}{P(2)}$$

6.5 คำนวณค่าดัชนีบ่งชี้ผลกระทบของแต่ละเหตุการณ์ โดยเริ่มจากการหา อัตราส่วนแต้มต่อ (odds) ของเหตุการณ์เริ่มต้นและเหตุการณ์ผลกระทบ ทั้งนี้ อัตราส่วนแต้มต่อ คำนวณได้จากอัตราส่วนระหว่างความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์กับความน่าจะเป็นที่จะไม่เกิดเหตุการณ์นั้น หลังจากนั้นทำการหาค่าดัชนีบ่งชี้ผลกระทบของการที่เหตุการณ์หนึ่งทำให้เกิด เหตุการณ์อื่น โดยคำนวณหาอัตราส่วนแต้มต่อของการที่เหตุการณ์หนึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นกับ อัตราส่วนแต้มต่อของการที่เหตุการณ์อื่นเกิดขึ้นตามปกติ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548)

$$\text{ดัชนีบ่งชี้ผลกระทบ} = \frac{\text{odds ของเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น}}{\text{odds ของเหตุการณ์อื่นที่เกิดขึ้นตามปกติ}}$$

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ICAO DOC 9868 COMPETENCY-BASED TRAINING ASSESSMENT FOR AIRCRAFT MAINTENANCE PERSONAL สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ PNI_{modified} ปรากฏผลความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจัดลำดับมากที่สุดของแต่ละสมรรถนะของผู้เรียน

ICAO Competency	รายการ		(I-D)/D	จัดลำดับความ ต้องการ
	1	สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง (Documents work performed or accomplished correctly)	0.094	1
		สาธิตการใช้เอกสารอย่างเหมาะสม (Demonstrates proper use of documents)	0.08	2
	2	จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน การรบกวน ที่ทำให้งานการเปลี่ยนแปลงหรือความล้มเหลวไม่มีประสิทธิภาพ (Manages environmental stress, interruptions, distractions, variations and failures effectively)	0.278	1
		แผนจัดลำดับความสำคัญและจัดกำหนดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Plans prioritizes and schedules tasks effectively)	0.100	2
	3	ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน (Assesses situations and reports deviations)	1.06	1
		รักษาความตระหนักรู้ในสถานการณ์อันตราย (Maintains awareness of hazard situations)	0.092	2
	4	ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ (Answers technical questions accurately)	0.088	1
		ใช้ขั้นตอนที่เหมาะสมตามมาตรฐานที่ใช้บังคับ (Applies appropriate procedures in accordance with the applicable standards)	0.072	2
	5	ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบรรลุข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต้องการหรือไม่ (Assesses if the stakeholder safety objectives achieve the desired safety requirements)	0.089	1
		ตีความการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพอย่างถูกต้อง (Correctly interprets performance data analysis)	0.087	2
	6	ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลสำหรับการประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด (Uses standard message formats and protocols for non-verbal coordination)	0.51	1
		เลือกวิธีการประสานงาน/ส่งมอบตามสถานการณ์ รวมถึงความเร่งด่วนของการประสานงานสถานะของสิ่งอำนวยความสะดวก และขั้นตอนที่กำหนด (Selects coordination/handover method based on circumstances, including the urgency of coordination, the status of facilities and the prescribed procedures)	0.50	2
	7	ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง (Makes decisions based on risk assessment outcome)	0.114	1
		วิเคราะห์สาเหตุข้อบกพร่องที่แท้จริงที่เกี่ยวข้องกับงานของพวกเขา (Analyses root causes applicable to their task)	0.112	2



ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจัดลำดับมากที่สุดของแต่ละสมรรถนะของผู้เรียน (ต่อ)

ICAO Competency	รายการ		(I-D)/D	จัดลำดับความ ต้องการ
	8	คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม (Anticipates and responds appropriately to the needs of others)	1.163	1
		จัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคลเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของทีมที่มีประสิทธิภาพ (Manages interpersonal conflicts to maintain an effective team environment)	1.156	2
	9	จัดลำดับความสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ (Prioritizes effectively)	0.115	1
		กำหนดแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้สำหรับปัญหาที่ระบุ (Determines possible solutions to an identified problem)	0.113	2
	10	จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม (Manages stress in an appropriate manner)	0.460	1
		ประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ (Self-evaluates to improve performance)	0.154	2
	11	เลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Selects appropriate method of communication)	0.277	1
		ตรวจสอบความเข้าใจของคู่สัญญาและแก้ไขตามความจำเป็น (Verifies comprehension of counterparts and corrects as necessary)	0,258	2

จากตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ของแต่ละสมรรถนะผู้เรียน (Trainee competency: TC) ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐาน ICAO Competency TC1 ลำดับที่ 1 สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง TC2 ลำดับที่ 1 จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน TC3 ลำดับที่ 1 ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน TC4 ลำดับที่ 1 ตอบคำถามทางเทคนิค ได้อย่างแม่นยำ TC5 ลำดับที่ 1 ประเมินวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัย TC6 ลำดับที่ 1 ใช้รูปแบบข้อความ มาตรฐานและโปรโตคอลประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด TC7 ลำดับที่ 1 ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง TC8 ลำดับที่ 1 คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม TC9 ลำดับที่ 1 จัดลำดับความสำคัญ อย่างมีประสิทธิภาพ TC10 ลำดับที่ 1 จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม TC11 ลำดับที่ 1 เลือกวิธีการสื่อสาร ที่เหมาะสม

ระยะที่ 2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยาน ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ (Cross Impact Analysis)

ดัชนีผลกระทบระหว่างองค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มี สมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา คำนวณจากอัตราส่วน แด้มต่อของเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นกับอัตราส่วนแด้มต่อที่เกิดขึ้น ตามปกติ ซึ่งค่านี้จะสะท้อนถึง เหตุการณ์หนึ่งที่จะทำให้เกิดผลกระทบ ทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ตามมาอย่างมีนัยยะสำคัญซึ่งพิจารณาค่า ที่มากกว่า 1.00 ซึ่งมีองค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยาน ให้มีสมรรถนะ ตามมาตรฐานสากลสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีผลกระทบขององค์ประกอบอื่นตามมา จัดเรียงสูงสุดไปต่ำสุด ปรากฏผลดังตารางที่ 2

องค์ประกอบ การจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนฯ	มีผลกระทบระหว่างองค์ประกอบ	ค่าดัชนีผลกระทบ ที่มีค่ามากกว่า 1.00
1. เลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Selects appropriate method of communication)	1.1 สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง (Documents work performed or accomplished correctly) 1.2 ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน (Assesses situations and reports deviations) 1.3 จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน การรบกวน ที่ทำ ให้งานการเปลี่ยนแปลงหรือความล้มเหลวและ ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพ (Manages environmental stress, interruptions, distractions, variations and failures effectively) 1.4 ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ Answers technical questions accurately) 1.5 ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง (Makes decisions based on risk assessment outcome) 1.6 ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลสำหรับการประสานงาน ที่ไม่ใช่คำพูด (Uses standard message formats and protocols for non-verbal coordination) 1.7 ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บรรลุข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต้องการหรือไม่ (Assesses if the stakeholder safety objectives achieve the desired safety requirements) 1.8 คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม (Anticipates and responds appropriately to the needs of others) 1.9 จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม (Manages stress in an appropriate manner)	2.32 1.78 1.43 1.33 1.20 1.156 1.15 1.12 1.10
2. ตัดสินใจตามผลการประเมิน ความเสี่ยง (Makes decisions based on risk assessment outcome)	ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน (Assesses situations and reports deviations)	1.62
3. จัดการความเครียดในลักษณะ ที่เหมาะสม (Manages stress in an appropriate manner)	ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน (Assesses situations and reports deviations)	1.34
4. สร้างเอกสารการทำงานได้ครบ อย่างถูกต้อง (Documents work performed or accomplished correctly)	ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บรรลุข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต้องการหรือไม่ (Assesses if the stakeholder safety objectives achieve the desired safety requirements)	1.02

จากตารางที่ 2 แสดงผลดัชนีผลกระทบระหว่างองค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชา
ช่างอากาศยาน ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา



1. องค์ประกอบที่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดผลกระทบตามมาอีก 9 องค์ประกอบ คือ เลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Selects appropriate method of communication) มีองค์ประกอบที่เกิดผลกระทบตามมา คือ การสร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง (Documents work performed or accomplished correctly) มีค่า 2.32 ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน (Assesses situations and reports deviations) มีค่า 1.78 จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน การรบกวน ที่ทำให้งานการเปลี่ยนแปลงหรือความล้มเหลวไม่มีประสิทธิภาพ (Manages environmental stress, interruptions, distractions, variations and failures effectively) มีค่า 1.43 ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ (Answers technical questions accurately) มีค่า 1.33 ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง (Makes decisions based on risk assessment outcome) มีค่า 1.20 ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลสำหรับการประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด (Uses standard message formats and protocols for non-verbal coordination) มีค่า 1.156 ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบรรลุข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต้องการหรือไม่ (Assesses if the stakeholder safety objectives achieve the desired safety requirements) มีค่า 1.15 คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม (Anticipates and responds appropriately to the needs of others) มีค่า 1.12 จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม (Manages stress in an appropriate manner) มีค่า 1.10
2. องค์ประกอบที่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดผลกระทบตามมาอีก 1 องค์ประกอบ คือ ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง (Makes decisions based on risk assessment outcome) องค์ประกอบที่เกิดผลกระทบตามมา คือ ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน (Assesses situations and reports deviations) มีค่า 1.62
3. องค์ประกอบที่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดผลกระทบตามมาอีก 1 องค์ประกอบ คือ จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม (Manages stress in an appropriate manner) มีองค์ประกอบที่เกิดผลกระทบตามมา คือ ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน (Assesses situations and reports deviations) มีค่า 1.34
4. องค์ประกอบที่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดผลกระทบตามมาอีก 1 องค์ประกอบ คือ สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง (Documents work performed or accomplished correctly) ซึ่งมีองค์ประกอบที่เกิดผลกระทบตามมา คือ ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบรรลุข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต้องการหรือไม่ (Assesses if the stakeholder safety objectives achieve the desired safety requirements) มีค่า 1.02



ภาพที่ 1 องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยาน

จากภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล มีองค์ประกอบสำคัญ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง 2) ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน 3) จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน การรบกวน ที่ทำให้งานการเปลี่ยนแปลงหรือความล้มเหลวและทำให้ไม่มีประสิทธิภาพ 4) ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ 5) ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง 6) ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลสำหรับการประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด 7) ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบรรลุข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต้องการหรือไม่ 8) คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม 9) จัดการความเครียดในลักษณะ ที่เหมาะสม และ 10) เลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ผิดพลาดอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานอื่น ๆ ที่ผิดพลาดตามมาเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและความเสียหายต่ออากาศยาน ซึ่งการเกิดอุบัติเหตุกับอากาศยานแต่ละครั้งความเสียหายมีมูลค่าสูง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ICAO DOC 9868 COMPETENCY-BASED TRAINING ASSESSMENT FOR AIRCRAFT MAINTENANCE PERSONAL ศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ PNI_{modified} ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจัดลำดับ 1 ของแต่ละสมรรถนะผู้เรียน (Trainee competency: TC) ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐาน ICAO Competency TC1 ลำดับที่ 1 สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง TC2 ลำดับที่ 1 จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน TC3 ลำดับที่ 1 ประเมินสถานการณ์และรายงานความเบี่ยงเบน TC4 ลำดับที่ 1 ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ TC5 ลำดับที่ 1 ประเมินวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัย TC6 ลำดับที่ 1 ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด TC7 ลำดับที่ 1 ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง TC8 ลำดับที่ 1 คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม TC9 ลำดับที่ 1 จัดลำดับความสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ TC10 ลำดับที่ 1 จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม TC11 ลำดับที่ 1 เลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาทักษะช่างอากาศยาน มี 3 องค์ประกอบ ความรู้ด้านสารสนเทศการบิน ทักษะอาชีพช่างซ่อมบำรุงอากาศยาน คุณลักษณะในการปฏิบัติงานซ่อมบำรุงอากาศยาน (ขวัญทิพย์ มีสมรณ์ และคณะ, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัย แนวทางการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดินสถาบันการบินพลเรือน เพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า สถานประกอบการมีความต้องการสมรรถนะ ได้แก่ ด้านทัศนคติด้านความรู้และทักษะ แนวทางการพัฒนาทักษะของนักศึกษาตามความต้องการของสถานประกอบการ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการเพื่อสร้างประสบการณ์การทำงานให้นักศึกษาประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เพื่อสร้างทัศนคติในการทำงานที่เน้นความปลอดภัยการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ วินัยในการทำงาน และการพัฒนาตนเอง ส่งเสริมการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับการซ่อมอากาศยาน พื้นฐานด้านการบินทั่วไป และกฎหมายข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทักษะในการปฏิบัติงาน ทักษะการตัดสินใจและทักษะการแก้ปัญหา (นพภัสสร ศรีเบ็ญรัตน์ และคณะ, 2566)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากลศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีผลกระทบขององค์ประกอบอื่นตามการจัดเรียงสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้



2.1 องค์ประกอบที่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดผลกระทบตามมาอีก 9 องค์ประกอบ คือ เลือกรีวิวการสื่อสารที่เหมาะสม มีองค์ประกอบที่เกิดผลกระทบตามมา คือ สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง ประเมินสถานการณ์และรายงานความเปี่ยงเบน จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน การรบกวน ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงหรือความล้มเหลวไม่มีประสิทธิภาพ ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลสำหรับการประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบรรลุข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต้องการหรือไม่ คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม

2.2 องค์ประกอบที่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดผลกระทบตามมาอีก 1 องค์ประกอบ คือ ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง มีองค์ประกอบที่เกิดผลกระทบตามมา คือ ประเมินสถานการณ์และรายงานความเปี่ยงเบน

2.3 องค์ประกอบที่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดผลกระทบตามมาอีก 1 องค์ประกอบ คือ จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม มีองค์ประกอบที่เกิดผลกระทบตามมา คือ ประเมินสถานการณ์และรายงานความเปี่ยงเบน

2.4 องค์ประกอบที่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดผลกระทบตามมาอีก 1 องค์ประกอบ คือ สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง มีองค์ประกอบที่เกิดผลกระทบตามมา คือ ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบรรลุข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต้องการหรือไม่ สอดคล้องกับงานวิจัย ผลการศึกษารับรู้ของการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาช่างอากาศยานพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญกับความปลอดภัยเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัย แนวทางการจัดการการผลิตช่างอากาศยานของสถาบันฝึกอบรมช่างอากาศยานในประเทศไทย การเสนอแนวทางการจัดการการผลิตช่างอากาศยานของสถาบันฝึกอบรมช่างอากาศยาน ขั้นตอนหนึ่งเป็นขั้นตอนนำข้อมูลเข้า ขั้นตอนที่สองเป็นแนวทางการจัดการผลิตเป็นขั้นตอนกระบวนการ และขั้นตอนที่สามเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการ (อัญญาณีย์ เกตุพันธุ์ และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์องค์ประกอบ การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยานให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ICAO DOC 9868 COMPETENCY-BASED TRAINING ASSESSMENT FOR AIRCRAFT MAINTENANCE PERSONAL ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหาร หัวหน้าแผนก ครูผู้สอน ในสถานศึกษา มีความต้องการและมีความจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ดังนี้ 1) สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง 2) จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน 3) ประเมินสถานการณ์และรายงานความเปี่ยงเบน 4) ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ 5) ประเมินวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6) ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด 7) ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง 8) คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม 9) จัดลำดับความสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ 10) จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม และ 11) เลือกรีวิวการสื่อสารที่เหมาะสม การนำไปใช้จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนสาขาวิชาช่างอากาศยาน ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานสากลควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย ดังนี้ 1) สร้างเอกสารการทำงานได้ครบอย่างถูกต้อง 2) ประเมินสถานการณ์และรายงานความเปี่ยงเบน 3) จัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งรบกวน 4) ตอบคำถามทางเทคนิคได้อย่างแม่นยำ 5) ตัดสินใจตามผลการประเมินความเสี่ยง

6) ใช้รูปแบบข้อความมาตรฐานและโปรโตคอลสำหรับการประสานงานที่ไม่ใช่คำพูด 7) ประเมินว่าวัตถุประสงค์ด้านความปลอดภัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 8) คาดการณ์และตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม 9) จัดการความเครียดในลักษณะที่เหมาะสม และ 10) เลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม การนำผลการวิจัยไปใช้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ คือ 1) สถานศึกษาควรนำไปจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 2) ควรจัดกิจกรรมการส่งเสริมผู้เรียนในรูปแบบออนไลน์ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา และ 3) ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาองค์ประกอบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญทิพย์ มีสมกรณ์ และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบศักยภาพ ช่างอากาศยานเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นหัวหน้างานในยุคดิจิทัล. วารสารศิลปการจัดการ, 7(1), 70-91.
- นพภัฏสร ศรีเบญจรัตน์ และคณะ. (2566). แนวทางพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาหลักสูตรนายช่างภาคพื้นดินสถาบันการบินพลเรือนเพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ. วารสารการวิจัยการบริหารและพัฒนา, 13(4), 1034-1050.
- พรรณี ลีกิจวัฒน์. (2558). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ อุดสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ยศพล เวณโกเศศ. (2567). อาชีวะเดินทางสู่การอุตสาหกรรมการบิน ผลักกำลังคนสมรรถนะสูงตรงตามมาตรฐานสากล เป้าหมายการขับเคลื่อนประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/qzXHG>
- ศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสาขาวิชาช่างอากาศยาน. (2567). Quality Management System. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรอาชีวศึกษา.
- สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ. (2561). แผนแม่บทขับเคลื่อนการพัฒนากำลังคนด้านช่างอากาศยาน พ.ศ. 2562 - 2568. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/axfVS>
- สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2564). GUIDANCE MATERIAL FOR COMPETENCY-BASED TRAINING ASSESSMENT (CBTA). เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/m9PXJ>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญญาณีย์ เกตุพันธุ์ และคณะ. (2565). แนวทางการจัดการการผลิตช่างอากาศยานของสถาบันฝึกอบรมช่างอากาศยานในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- Gordon, T. J. (1994). Cross-impact method. Retrieved November 3, 2025, from <https://shorturl.asia/IBE4u>

ประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี*

EFFECTIVENESS OF SCHOOLS MANAGEMENT UNDER NONTHABURI MUNICIPALITY

NONTHABURI PROVINCE

พระครูใบฎีกาสราวุฒิ เกตุเมฆ^{*}, โชติ บดีรัฐ, ศรชัย ท้าวมิตรPhrakrubaidika Sarawut Ketmek^{*}, Chot Bodeerat, Sonchai Taomitr

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: 7089007@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี ให้เกิดประสิทธิผล การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 349 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 32 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านวัสดุสิ่งของ ด้านการบริหารจัดการ และด้านคนหรือบุคคล และ 3) แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรีให้เกิดประสิทธิผล มีทั้งหมด 4 แนวทาง คือ การการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาในทางบวก และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน การบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรีประสบผลสำเร็จอย่างสูง ผ่านปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ การใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม และการบริหารงานที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้กระบวนการ PDCA ส่งผลให้คุณภาพการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ, โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี

Abstract

This research aimed to 1) Examine the level of management effectiveness of schools under Nonthaburi Municipality, Nonthaburi Province; 2) Identify the factors influencing the effectiveness of school management; and 3) Propose management approaches to enhance the effectiveness of schools under Nonthaburi Municipality. A mixed-methods approach was employed. The quantitative phase collected data using questionnaires from 349 personnel

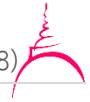
working in schools under the municipality. The data were analyzed using mean, standard deviation, and multiple linear regression analysis. The qualitative phase involved in-depth interviews with 32 key informants related to school management. The findings revealed that: 1) The overall level of school management effectiveness was high ($\bar{X} = 3.93$); 2) Three factors-materials and resources, management administration, and personnel-significantly influenced management effectiveness at the .01 level; and 3) Four management approaches were identified to promote school effectiveness: general administration, academic administration, creating a positive school climate, and fostering a sustainable organizational culture. The study concluded that school management under Nonthaburi Municipality has achieved a high level of effectiveness through several critical factors, including competent personnel, transparent budgeting, adequate provision of materials and resources, and participatory management practices based on the PDCA (Plan-Do-Check-Act) cycle, all of which contribute to sustainable management quality and organizational success.

Keywords: Effectiveness, Management, Schools Under Nonthaburi Municipality

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่ระบบทุนนิยมและบริโศกนิยมครอบงำ การบริหารจัดการองค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายจากการแข่งขันอันเข้มข้นและการแสวงหาผลกำไรอย่างไม่หยุดยั้ง ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ ศาสตร์การบริหารสมัยใหม่จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งในด้านประสิทธิภาพและการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) อย่างไรก็ตาม แนวทางการบริหารแบบตะวันตกที่พัฒนามาในช่วงไม่ถึงหนึ่งร้อยปี มักให้ความสำคัญกับวัตถุและสร้างวัฒนธรรมแบบ “ผู้แพ้-ผู้ชนะ” ซึ่งนำไปสู่การแข่งขันและความขัดแย้งอย่างไม่สิ้นสุด ด้วยข้อจำกัดดังกล่าว ทำให้ทฤษฎีการตะวันตกเริ่มหันมาสนใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารจัดการ เพราะตระหนักว่า หลักการที่ยั่งยืนและคำนึงถึงความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริงนั้น อยู่ที่ “ศาสตร์การบริหารเชิงพุทธศาสตร์” แม้หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมีอายุมากกว่าสองพันห้าร้อยปี แต่กลับมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารสมัยใหม่อย่างน่าประหลาด (บุญทัน ดอกโธสง, 2562) การเปลี่ยนแปลงในยุคแรกเริ่มมุ่งเน้นการลดต้นทุนและการผลิตจำนวนมาก เพื่อตอบสนองระบบทุนนิยม แต่ในปัจจุบัน การบริหารงานมีความซับซ้อนมากขึ้น จำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ที่หลากหลายมาปรับใช้ โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากแนวโน้มการนำ “สมรรถนะ (Competency)” มาใช้ในการบริหารสมัยใหม่ เพื่อระบุบุคลากรที่มีความสามารถโดดเด่นและแตกต่าง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน (ภวัต พัฒนนิภากร และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร, 2562) ควบคู่ไปกับการบริหารเชิงพุทธที่เน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน การศึกษานี้จึงมุ่งเปรียบเทียบและบูรณาการหลักการบริหารสมัยใหม่กับหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์ เพื่อเสนอแนวทางที่สมดุลระหว่างความสำเร็จขององค์กรและความสุขอย่างยั่งยืนของมวลมนุษย์

ด้วยสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในทุกมิติ ส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันท่วงที เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการ และในอีกแนวทางหนึ่ง คือ การนำเทคนิค/เครื่องมือมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนาได้ในหลากหลายแง่มุม หรือที่เรียกว่า “กระบวนการคุณภาพ (PDCA)” ซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาอย่างยาวนานและถูกนำมาประยุกต์ใช้งานอย่างต่อเนื่องในการปรับปรุงคุณภาพ



ของอุตสาหกรรมทั่วโลก รวมทั้งเป็นรากฐานของระบบคุณภาพอื่น ๆ ที่ใช้ในทุกวันนี้ เนื่องจากมีกระบวนการที่ง่ายและไม่ซับซ้อน จึงเป็นเครื่องมือที่น่าสนใจและเป็นทางเลือกสำหรับองค์กรนำมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนการดำเนินงานเชิงนโยบายหรือการดำเนินงานในเชิงปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ, 2567) ที่เป็นกระบวนการคุณภาพ (PDCA) หรือเป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อ คือ “วงจรเดมมิง (Deming Cycle)” นั้น เริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้นโดยเอ็ดเวิร์ด เดมมิง (Deming, W. E., 1950) ที่พัฒนามาจากแนวคิดของ วอลเตอร์ ชูฮาร์ต ประกอบด้วย โครงสร้าง 4 ขั้นตอน ได้แก่ P - Plan (การวางแผน) เป็นการวางแผนที่มีรายละเอียดครอบคลุมทั้งในส่วนของเป้าหมายการดำเนินงาน การกำหนดการประเมินความสำเร็จ แนวทางการดำเนินงาน ภาวการณ์พัฒนาที่เกี่ยวข้อง กรอบระยะเวลาการดำเนินงาน D - DO (การปฏิบัติตามแผน) เป็นการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงการดำเนินการต่าง ๆ ในรูปแบบโครงการหรือการดำเนินการต่าง ๆ ตามแผนที่กำหนด เพื่อบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายของแผนที่กำหนดอย่างเป็นรูปธรรม C - Check (การตรวจสอบ) เป็นการตรวจสอบการดำเนินการระหว่างและหลังการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ด้วยกลไกที่ได้รับมอบหมาย (Shewhart, W. A. , 1939) รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะการปรับปรุงการดำเนินการ และ A - Act (การปรับปรุงการดำเนินการ) เป็นการปรับปรุงแผนและการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมต่อไป โดยการนำข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลและวิเคราะห์ในลักษณะเชิงลึกเพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนากระบวนการให้ดียิ่งขึ้น (วรรณภา ใหญ่มาก และคณะ, 2561)

จังหวัดนนทบุรีมีโรงเรียนชั้นพื้นฐานในสังกัดหลายหน่วยงาน ทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอำเภอเมืองนนทบุรีมีโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนนครนนท์วิทยา 1 ถึง 5 และโรงเรียนกีฬานครนนท์วิทยา 6 ซึ่งล้วนเป็นสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฐานะ “หน่วยบริการสาธารณะด้านการศึกษา” ที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการควบคู่กับนโยบายของเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ การบริหารจัดการโรงเรียนภายใต้บริบทดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบเข้ากับแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยให้สถานศึกษามีกรอบการทำงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพผ่าน 4 ขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Plan การวางแผน) การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (Do การปฏิบัติตามแผน) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของคุณภาพการบริหาร (Check การตรวจสอบ) ตลอดจนการนำผลประเมินมาปรับปรุง แก้ไข และยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Act การปรับปรุงการดำเนินการ) ที่สามารถทำซ้ำใหม่ได้เรื่อย ๆ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น สามารถปิดช่องว่างการพัฒนา เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ เสริมสร้างความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการและทรัพยากรภายในสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการดังกล่าว โดยอาศัยฐานการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ชุตินัน ศรีนวกะตระกูล, 2564)

ในยุคปัจจุบันการบริหารจัดการสถานศึกษาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ตลอดจนความคาดหวังของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนที่สูงขึ้น ส่งผลให้โรงเรียนต้องมีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยืดหยุ่น และสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนในสังกัดเทศบาลยังต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายท้องถิ่น ควบคู่กับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เพื่อวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการ และแนวทางการพัฒนาที่จะช่วยให้สถานศึกษาของเทศบาลนครนนทบุรีสามารถยกระดับคุณภาพได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรีให้ประสิทธิผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาตามตัวแปรที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ (พุทธศรีสุทธิไชยเมธี, 2566) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 6 คน ข้าราชการครูสังกัดเทศบาล 155 คน พนักงานจ้าง (ครูผู้ช่วย) 68 คน และเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนทบุรี 120 จังหวัดนนทบุรี รวมจำนวน 349 คน (สำนักการศึกษา เทศบาลนครนทบุรี, 2567) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คน ประกอบด้วย 1) นายกเทศมนตรีนครนทบุรี จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการสำนักการศึกษาเทศบาลนครนทบุรี จำนวน 1 คน 3) ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จำนวน 6 คน 4) ตัวแทนครู และบุคลากรในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จำนวน 12 คน และ 5) ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จำนวน 12 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงและวางแผนใหม่ต่อไป ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยด้านคนหรือบุคลากร ด้านเงินหรืองบประมาณ ด้านวัสดุสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent) ข้อมูลตอนที่ 2 ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนตอนที่ 3 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Step Multiple Linear Regression Analysis) (พัชรา ศรีพระบุญ, 2565) และตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ให้เกิดประสิทธิผล มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็น

2. วิธีการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating Scale) 5 ระดับ แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา พร้อมทั้งแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบครั้งที่สอง จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) นำผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน



มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence: IOC) ผลจากการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลที่ 0.945 ซึ่งเป็นผลที่ยอมรับได้ในทางสถิติ นำมาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม และทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) แล้วนำมาทดสอบ (Try Out) กับประชาชนในพื้นที่ประสบภัยพิบัติที่ไม่ใช่พื้นที่วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .997 แล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คน ใช้คำถามปลายเปิดที่พัฒนาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างให้ครอบคลุมประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ 1) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ และ 3) แนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน
2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ เริ่มจากการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์แนวคิดด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คน ด้วยคำถามปลายเปิดเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการวิจัย
3. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1 นำข้อมูลมารวบรวมเก็บไว้อย่างเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการตรวจสอบความถูกต้อง
 - 3.2 นำข้อมูลมาย่อหรือลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ให้มีขนาดเล็กลง หรือเฉพาะส่วนที่วิเคราะห์ได้จริง
 - 3.3 การหาข้อสรุปและตีความ (Conclusion and Interpretation) ด้วยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสามรูปแบบ คือ การตรวจสอบตรวจสอบสามเส้าข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าทฤษฎี และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล
 - 3.4 แสดงข้อมูลโดยการนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีดังนี้

1. ศักยภาพประสิทธิภาพการบริหารจัดการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
 - 1.1 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพมหานคร โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี	n = 349		แปรผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการวางแผน	3.97	.81	มาก
2. ด้านการดำเนินการ	3.95	.85	มาก

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน (ต่อ)

ประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี	n = 349		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
3. ด้านการตรวจสอบ	3.92	.93	มาก
4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขและวางแผนใหม่ต่อไป	3.89	.92	มาก
รวม	3.93	.87	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.97$) ด้านการดำเนินการ ($\bar{X} = 3.95$) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.92$) และด้านการปรับปรุงแก้ไขและวางแผนใหม่ต่อไป ($\bar{X} = 3.89$)

1.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y)

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	Beta	t	Sig.
a ค่าคงที่	.093	.040		2.330	.020
X ₁ ด้านคนหรือบุคลากร	.218	.052	.231	4.212	.000
X ₂ ด้านเงินหรืองบประมาณ	.038	.038	.044	.999	.318
X ₃ ด้านวัสดุสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์	.412	.058	.418	7.105	.000
X ₄ ด้านการบริหารจัดการ	.373	.067	.389	5.577	.000

R = .991 R² = .983

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter method) ดังนี้

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

2.1 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) เท่ากับ 0.991 (R = .991) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง

2.2 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 4 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) เท่ากับ 0.983 (R² = .983) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรสามารถอธิบายประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) ได้ร้อยละ 98.30



2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 3 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

2.3.1 ด้านวัสดุสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ (X3 Beta = .418)

2.3.2 ด้านการบริหารจัดการ (X4 Beta = .389)

2.3.3 ด้านคนหรือบุคลากร (X1 Beta = .231)

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) มากที่สุด ได้แก่ ด้านวัสดุสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ (X₃) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) เปลี่ยนแปลงไป .418 หน่วย รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ (X₄) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) เปลี่ยนแปลงไป .389 หน่วย และด้านคนหรือบุคลากร (X₁) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (y) เปลี่ยนแปลงไป .231 หน่วย

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ให้เกิดประสิทธิผล พบว่า 3.1) ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรปรับโครงสร้างภาระงานของครูและบุคลากรให้ชัดเจน ลดงานธุรการที่ไม่จำเป็น เพื่อให้บุคลากรสามารถทุ่มเทต่อการจัดการเรียนการสอนได้มากขึ้น และพัฒนาทักษะการบริหารจัดการขั้นพื้นฐานให้แก่บุคลากร เช่น การจัดทำแผนงาน การจัดทำบันทึกข้อมูล การใช้งบประมาณ และการทำงานแบบ PDCA 3.2) ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ของพื้นที่ เช่น ประวัติศาสตร์เมืองนนทบุรี ศิลปะพื้นถิ่น กีฬาและสิ่งแวดล้อมริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้น และจัดระบบนิเทศภายใน (Internal Supervision) ที่เน้นการพัฒนา มากกว่าการตรวจสอบ เพื่อเสริมแรงจูงใจและคุณภาพวิชาชีพครู 3.3) ด้านการสร้างบรรยากาศสถานศึกษาในทางบวก โดยการจัดสรรสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มากขึ้น และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผ่านกิจกรรมจิตอาสา งานวัฒนธรรม งานกีฬา งานวัดหรืองานภายในท้องถิ่น และ 3.4) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน กำหนดค่านิยมของโรงเรียน (Core Values) ที่สามารถสร้างให้เป็นพฤติกรรมได้จริง ใช้ PDCA เป็นเครื่องมือหลักในการทำงานทุกระดับ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีเป้าหมาย ตรวจสอบได้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากร เช่น อบรมระบบออนไลน์, MOOC, การประชุมวิชาการ, PLC มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

1.1 ระดับระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.97$) ด้านการดำเนินการ ($\bar{X} = 3.95$) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.92$) และด้านการปรับปรุงแก้ไขและวางแผนใหม่ต่อไป ($\bar{X} = 3.89$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กาญจนา ยงเสมอ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินงานตาม

แผนการพัฒนาของเทศบาลนครนนทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จบการศึกษายู่ในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา สถานที่พักอาศัยอยู่ในตำบลท่าทราย 2) ผลการศึกษาระดับในการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาของเทศบาลนครนนทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี การจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 1.153) 3) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาของเทศบาลนครนนทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม พบว่า สอดคล้องกัน อยู่ในระดับมาก และอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กาญจนา ยงเสมอ และคณะ, 2563)

1.2 ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือในที่นี้ คือ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เกิดประสิทธิผลนั้น กระบวนการในการบริหารถือเป็นสิ่งสำคัญของระบบที่จะคอยขับเคลื่อน และผลักดันให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ในที่สุด ซึ่งการทำให้กระบวนการนั้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์นั้น ควรจำเป็นต้องมีการบูรณาการเทคนิค วิชาการ หรือกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน แล้วจึงจะส่งผลทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันนั้น มีทั้งด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล ซึ่งการที่จะทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้บริหารจึงควรใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และการโน้มน้าวให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายจนเป็นผลสำเร็จ โดยอาศัยหลักการ PDCA เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาและทำให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงให้กระบวนการทำงานนั้นมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง และทำวนซ้ำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดเป็นกระบวนการจัดการที่มีคุณภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรีทั้งหมด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขสันต์ สุขสงคราม ศึกษาเรื่อง แนวคิดการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) กับการบริหารแบบพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า ในช่วงของการปฏิรูปการศึกษา นวัตกรรมในการบริหารงานเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จเรื่องหนึ่งที่มีการนำเสนอมาใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเป็นอย่างดีก็คือกระบวนการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) เนื่องจากวงจรคุณภาพเป็นทั้งปรัชญา นวัตกรรมและเป็นต้นธารภูมิปัญญา หรือเป็นศาสตร์ใหญ่ของ วงจรการบริหารในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพราะเครื่องมือการบริหารที่มีนัยร้อย พัน หรือหมื่นรูปแบบนั้นล้วนแต่มีแก่นร่วมที่สำคัญบนพื้นฐานเดียวกัน นั่นคือ วงจรคุณภาพ (PDCA) ทั้งนี้ การศึกษาค้นคว้าหน่วยงานทางการศึกษาและนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงการนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาประยุกต์ใช้เพื่อบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา (สุขสันต์ สุขสงคราม, 2564)

2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรพาการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านวัสดุสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านคนหรือบุคลากร ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าบุคลากรในโรงเรียนได้รับการบรรจุเข้าทำงานที่ตรงตามความรู้ความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับมอบหมายงานหรือภารกิจหน้าที่ที่ตรงตามความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานและการสอน ได้รับการสนับสนุนในการทำงาน ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรณิศา ทองดี และโสภา อำนวยรัตน์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหาร



ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กกับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก มี 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการจูงใจ, ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ, ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ และปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์ความสำเร็จ ได้ร้อยละ 74.5 (พรณิษา ทองดี และโสภา อำนวยรัตน์, 2567)

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรีเป็นองค์กรที่มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของโรงเรียนทั้งหมดในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี เป็นจำนวนมากทั้งผู้บริหารเทศบาลฯ ผู้บริหารโรงเรียนครูและบุคลากรภายในที่แบ่งออกเป็นหลายฝ่าย รวมถึงนักเรียนและผู้ปกครอง ที่มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่มีทั้งความคิด ทักษะ และพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ผู้บริหารของโรงเรียนที่มีหน้าที่บริหารจัดการและวางแผนนโยบายสู่การดำเนินการให้โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล มีคุณภาพของการเรียนการสอน และสามารถพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้มีสมรรถสูงที่เหมาะสมกับการสอนในยุคปัจจุบัน ดังนั้น จึงควรให้ความสนใจต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ตามแนวคิดการบริหารจัดการ 4M สอดคล้องกับ วรรณที ศรีโนนยาง และคณะ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยพระระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของตรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ เจตคติต่อการเรียน พฤติกรรมการเรียน และประสบการณ์นักเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .05 และ .01 ตามลำดับ ปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ คุณภาพการสอน และประสบการณ์การสอน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และประสบการณ์การบริหาร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ และ 3) ปัจจัยพระระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (วรรณที ศรีโนนยาง และคณะ, 2562)

3. แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ให้เกิดประสิทธิผล

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ให้เกิดประสิทธิผล สามารถแบ่งแนวทางการบริหารจัดการออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

การบริหารงานทั่วไป โดยการการสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บรรลุตามนโยบาย และมาตรฐานการศึกษาที่โรงเรียน กำหนดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ การดำเนินงานธุรการ การประชาสัมพันธ์งานประสานงานกับหน่วยงานราชการ การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดทำประวัตินักเรียน การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน งานบริการสาธารณะ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงาน งานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงานสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

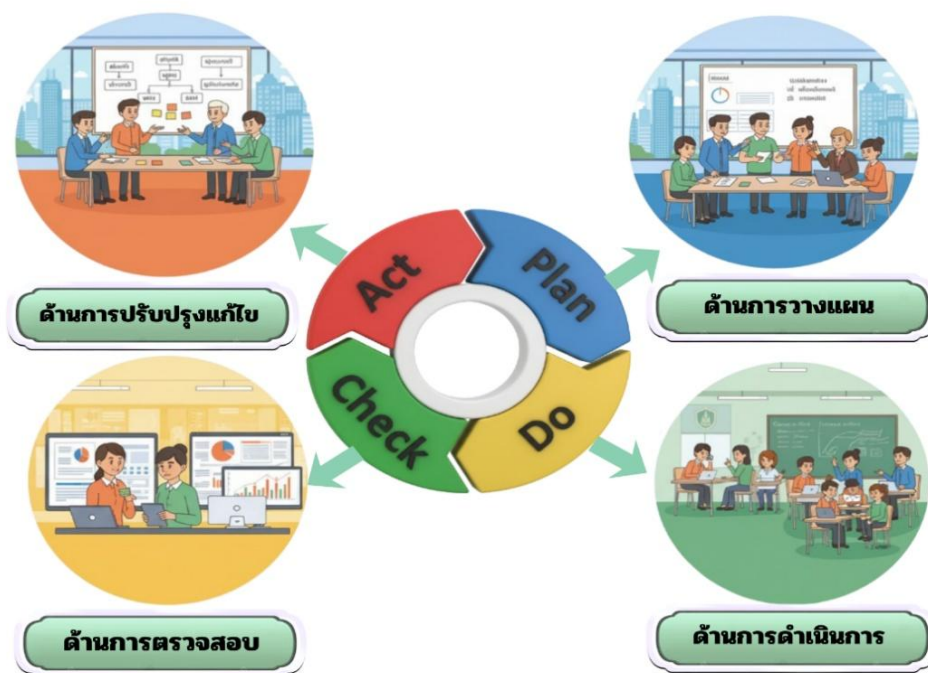
การบริหารงานวิชาการ โดยค้นหาแนวทางการจัดการโรงเรียนให้สำเร็จอย่างเหมาะสมกับระบบโครงสร้างการศึกษาในปัจจุบัน โดยยึดศักยภาพของนักเรียนเป็นหลัก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมการเรียน การสอนให้มีประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน และมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และสามารถพัฒนาความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและในอนาคต

การสร้างบรรยากาศสถานศึกษาในทางบวก เป็นแนวทางการบริหารจัดการปัจจัยต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สภาพการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สภาพการดำเนินการใด ๆ ภายในโรงเรียนที่ทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร บรรยากาศการบริหารจัดการ การเอื้ออำนวยต่อการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน ที่เป็นแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนโดยการมุ่งเน้นสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันขึ้นภายในโรงเรียน เป็นวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึง อัตลักษณ์และบริบทของโรงเรียน เพื่อการสร้างความร่วมมือ ร่วมใจ ความสามัคคีขึ้น และให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน นักเรียนและผู้ปกครอง ได้มองเห็นภาพในการพัฒนาโรงเรียนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำพาโรงเรียนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ในการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เกิดประสิทธิผลนั้น กระบวนการในการบริหารถือเป็น สิ่งสำคัญของระบบที่จะคอยขับเคลื่อน และผลักดันให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ในที่สุด เพื่อให้เกิดเป็นกระบวนการจัดการที่มีคุณภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรีทั้งหมด ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและได้พบประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ทั้งด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงแก้ไขและวางแผนใหม่ต่อไป ได้ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ด้านการวางแผน โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีการกำหนดแบบแผนในการวางแผน หรือวางกลยุทธ์อย่างชัดเจน ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมีแบบแผนที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากบริบทในพื้นที่มีลักษณะเดียวกัน เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ชุมชนเดียวกัน ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง สามารถพบเจอปัญหาหรืออุปสรรคเดียวกัน ซึ่งทำให้กระบวนการกำหนดปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และนำผลของการวิเคราะห์มาสังเคราะห์เพื่อวางแผนการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน ส่วนการกำหนด



วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ จะมีความแตกต่างกันบ้าง ตามแนวคิดในการนำองค์กรของผู้บริหาร แต่ก็ไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับกระบวนการในการวางแผน ทุกโรงเรียนจะมีขั้นตอนที่เหมือนกัน ตั้งแต่ขั้นตอนในการตั้งเป้าหมายและการวางแผนงานว่าจะปรับปรุงอะไร มีวิธีการปรับปรุงอย่างไร การกำหนดผู้รับผิดชอบ การกำหนดระยะเวลา และสิ่งสำคัญที่สุด คือ การกำหนดผลลัพธ์ที่มุ่งหวังว่าจะมีลักษณะอย่างไร และกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสม แล้วจึงทำให้ออกมาเป็นแผนการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ด้านการดำเนินการ บุคลากรดำเนินงานตามที่กำหนดผู้รับผิดชอบตามตัวชี้วัดอย่างชัดเจน แต่เนื่องด้วยบุคลากรนั้นมีงานที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมาก จึงไม่สามารถดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามแผนได้ ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงกระบวนการในการดำเนินการหรือการปฏิบัติการให้มีความเหมาะสม และกระจายภาระงานอย่างทั่วถึง เพื่อลดภาระงานไว้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงอย่างเดียว เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการสมบูรณ์ และมีคุณภาพ และส่งผลลัพธ์เชิงบวกต่อโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรีอย่างแท้จริง

ด้านการตรวจสอบ เป็นขั้นตอนการประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผน หรือวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ในระหว่างการปฏิบัติงานนั้นมีหรือไม่ และมีสาเหตุจากอะไร ซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญเนื่องจากการดำเนินงานใด ๆ ก็ตาม ที่มักจะเกิดปัญหาค้นไ้ระหว่างการทำงานที่ส่งผลให้ไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ถือเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพและคุณภาพการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งการควบคุมติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผลหรือประเมินถึงปัญหาต่าง ๆ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการดำเนินงานต่อไปในการตรวจ และการประเมินผลการปฏิบัติงานที่จะต้องตรวจสอบด้วยการปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของการปฏิบัติงาน

ด้านปรับปรุงแก้ไขและวางแผนใหม่ต่อไป จากการดำเนินการตามกระบวนการทุกขั้นตอน จะต้องนำมาวิเคราะห์ถึงระดับของความสำเร็จ และค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างทุกขั้นตอน แล้วจึงหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น ผ่านขั้นตอนการกำหนดมาตรฐาน การปรับปรุงและพัฒนา และการสรุปผล ซึ่งจากผลลัพธ์ของการดำเนินการนั้น ไม่ว่าจะผลที่ออกมาจะเป็นเชิงบวกหรือเชิงลบก็ตาม ควรนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการของกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรีใหม่ เพื่อให้แน่ใจว่าแนวทางในการพัฒนาของวงจรการบริหารจัดการในรอบต่อไปจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และแก้ไขปัญหาเก่าที่เกิดขึ้นให้หมดไป และลดช่องว่างในโอกาสที่จะเปิดปัญหาใหม่ขึ้น และวงจรการบริหารจัดการจะดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรีให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง และได้ผลลัพธ์ที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

การบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ให้เกิดประสิทธิผล ต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่มีคุณภาพ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย โดยมี 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการวางแผน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดกลยุทธ์และแผนปฏิบัติที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทชุมชนเมืองเดียวกัน มีการตั้งเป้าหมาย กำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ด้านการดำเนินการ บุคลากรปฏิบัติงานตามแผนและตัวชี้วัด แต่พบปัญหาภาระงานมาก ทำให้บางงานไม่บรรลุตามเป้าหมาย จึงควรกระจายภาระงานให้เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานมีคุณภาพและต่อเนื่อง ด้านการตรวจสอบ เป็นขั้นตอนสำคัญในการประเมินความก้าวหน้าและตรวจหาปัญหาระหว่างการทำงาน เพื่อควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐาน และใช้ข้อมูลที่ได้ในการปรับปรุงคุณภาพของงาน ด้านการปรับปรุงและวางแผนใหม่ โรงเรียนควรนำผลจากการประเมินมาวิเคราะห์ ค้นหาสาเหตุของปัญหา และพัฒนาแนวทางใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้วงจรการบริหารดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการ ได้แก่ ด้านบุคลากร การใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกขั้นตอน ซึ่งช่วยให้โรงเรียนพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการ PDCA (การวางแผน-ดำเนินการ-ตรวจสอบ-ปรับปรุง) ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยการนำไปปฏิบัติ เช่น การอบรมบุคลากร การประชุมชี้แจง และการสื่อสารภายในองค์กร ส่งผลให้บุคลากรนักเรียน และผู้ปกครองได้รับประโยชน์ร่วมกัน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิผลสูงสุด ควรนำแนวทางการบริหารตามผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างผลลัพธ์ระยะยาวและยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวม ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้ ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารในบริบทที่แตกต่างกันเพิ่มเติม สนับสนุนการศึกษาเปรียบเทียบกับโรงเรียนในพื้นที่อื่น เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ควรมีการติดตามและประเมินผลการบริหารโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความต่อเนื่องและความยั่งยืนของการพัฒนา ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยใหม่ ๆ และเปรียบเทียบกับโรงเรียนต่างสังกัด เพื่อขยายองค์ความรู้และส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนทบุรีให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ยงเสมอ และคณะ. (2563). การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาของเทศบาลนครนทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. วารสาร มจร. เลย ปริทัศน์, 1(1), 6-17.
- ชุดิมน ศรีนวกะตระกูล. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาหน่วยงาน A มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 47(2), 129-144.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2562). รัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนโลก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรณิษา ทองดี และโสภา อำนวยรัตน์. (2567). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 12(1), 65-80.
- พฤตสรรค์ สุทธิไชยเมธี. (2566). วิจัยวิทยการวิจัยเชิงผสมทางสังคมศาสตร์ ฉบับเทคนิคภาคปฏิบัติจริง. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- พัชรา ศรีพระบุ. (2565). การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการท่าเรือสินค้าทั่วไป. วารสารวิศวกรรมศาสตร์และนวัตกรรม, 15(3), 154-163.
- ภวัต พัฒนนิภากร และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2562). บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ไทยแลนด์ 4.0. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 4(1), 53-69.
- วรรณที ศรีโนนยาง และคณะ. (2562). ปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(2), 333-351.
- วรรณภา ไหล่มมาก และคณะ. (2561). การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. ใน รายงานผลการวิจัย



กองทุนส่งเสริมงานวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะศิลปศาสตร์.
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนนทบุรี. (2567). ข้อมูลหน่วยงานในสังกัด. เรียกใช้เมื่อ 7 กันยายน 2567 จาก
<https://education.nakornnont.go.th/frontpage>

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. (2567). กระบวนการคุณภาพ (PDCA) กับการพัฒนานโยบาย.
เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2568 จาก <https://www.onlb.go.th/product-blog/a2682>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
(2566). ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร:
สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.

สุขสันต์ สุขสงคราม. (2564). แนวคิดการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) กับการบริหารแบบพระพุทธศาสนา.
วารสารธรรมวัตร, 2(1), 39-49.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test*. (5th ed.). New York: Haper Collins.

Deming, W. E. (1950). *The New Economics for Industry, Government, Education*. Cambridge:
Massachusetts Institute of Technology.

Shewhart, W. A. (1939). *Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control*. New York: Dover.

การประยุกต์เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน*

THE APPLICATION OF AUGMENTED REALITY TECHNOLOGY TO SUPPORT LEARNING FOR STUDENTS WITH HEARING IMPAIRMENTS

ชุตานนท์ สุดทองคง^{1*}, ธนันท์ ภัทรชัยวิ², พิจิตรพงศ์ สุนทรพิพิธ³, อำนาจ เสริมพงศ์สุวรรณ¹

Chudanat Sudthongkhong^{1*}, Thanannath Phattharachairawee², Pichitpong Soontornpipit³, Amnaj Soermphongsuwan¹

¹คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Architecture and Design, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

²แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ วิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ ประเทศไทย

²Department of Computer, Buriram Technical College, Buriram, Thailand

³คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³Faculty of Public Health, Mahidol University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: william.thanannath@gmail.com

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในการสร้างสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน โดยมุ่งเน้นการออกแบบสื่อที่ผสมผสานภาพ วิดีโอ คำบรรยาย และภาษามือเพื่อเพิ่มการเข้าถึงและรูปแบบการเรียนรู้ กลุ่มผู้เรียนหูหนวกมักประสบปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลจากสื่อการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม ซึ่งขาดการโต้ตอบทำให้การเรียนรู้เป็นไปได้ช้า การประยุกต์โปรแกรมและสื่อเสริม เช่น หนังสือ AR และโมเดลสามมิติที่เชื่อมโยงกับบทเรียน เพื่อช่วยลดข้อจำกัดด้านการสื่อสารและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยให้ทำความเข้าใจง่าย และเท่าเทียมกับผู้เรียนทั่วไป การสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบด้วย นวัตกรรมการเรียนรู้ที่สนุกสนานที่เน้นการเรียนรู้เชิงเล่นและการมีส่วนร่วม ที่ผู้เรียนสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ที่บูรณาการภาพ ข้อความ และวิดีโอ รวมถึงการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการออกแบบเพื่อการเรียนรู้สากลที่เน้นความหลากหลายในการนำเสนอ การมีส่วนร่วม และการแสดงออก นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม AR ในบริบทการเรียนรู้ทำให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สามารถสำรวจโมเดล 3 มิติ หมุน ย่อ ขยาย และโต้ตอบกับข้อมูลได้อย่างมีส่วนร่วม อีกทั้งยังสามารถใช้ข้อความบรรยาย หรือภาษามือเสริมเพื่อเสริมความเข้าใจแก่นักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน การใช้เทคโนโลยี AR มีส่วนอย่างยิ่งในการช่วยให้รู้ถึงเนื้อหาที่ซับซ้อน ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหานามธรรมได้ง่ายขึ้น เพิ่มแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม ตลอดจนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสามารถเรียนรู้ได้ใกล้เคียงกับผู้เรียนทั่วไป สะท้อนศักยภาพเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม AR ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

คำสำคัญ: เทคโนโลยี AR, การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์, การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, ความบกพร่องทางการได้ยิน

Abstract

The application of augmented reality (AR) technology to develop instructional media for learners with hearing impairments focuses on designing materials that integrate images, videos,



captions, and sign language to enhance accessibility and diversify learning formats. Deaf learners often experience difficulties accessing information from traditional instructional media, which typically lack interactivity and consequently slow down the learning process. The use of supplementary programs and media, such as AR books and three-dimensional models linked to the lessons, helps reduce communication barriers and creates learning experiences that facilitate understanding and provide opportunities for learning on an equal footing with hearing peers. The learning process is further supported by Playful Learning Innovation, which emphasizes play-based and participatory learning, constructivist principles, whereby learners actively construct knowledge through direct experience, multimedia learning, which integrates images, text, and video; as well as experiential learning and Universal Design for Learning (UDL), which highlight diversity in the modes of representation, engagement, and expression. Moreover, the use of AR technology in learning enables students with hearing impairments to explore three-dimensional models, rotate, zoom in and out, and interact with the information engagingly. Textual descriptions and sign language can also be incorporated to further enhance comprehension for learners with hearing impairments. Integrating AR technology plays a crucial role in supporting the understanding of complex content, making abstract concepts easier for students to grasp, enhancing motivation and engagement, and improving academic achievement, particularly in science subjects, as evidenced by case study findings. And can learn at a level comparable to hearing students, reflecting the potential of augmented reality technology to help reduce educational inequities.

Keywords: AR Technology, Creative Learning, Participatory Learning, Hearing Impaired

บทนำ

การเรียนรู้แบบดั้งเดิมผ่านหนังสือภาษามือยังขาดองค์ประกอบมัลติมีเดีย ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้เต็มที่ ทั้งที่กลุ่มผู้เรียนนี้มักชื่นชอบการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ผ่านคอมพิวเตอร์ (Ayob Ali, N. B. et al, 2025) ความท้าทายด้านการศึกษาของผู้บกพร่องทางการได้ยิน (Deaf and Hard of Hearing DHH) ที่มักพึ่งพิงสื่อเสริม เช่น ลำงภาษามือหรือคำบรรยาย (captions) อย่างไรก็ตาม สื่อเหล่านี้ยังมีข้อจำกัด เช่น ความล่าช้า ความไม่ถูกต้อง หรือการเบี่ยงเบนความสนใจจากการเรียนรู้ เพื่อให้ได้รูปแบบการนำเสนอคำบรรยายที่เหมาะสมและลดภาระทางปัญญา (cognitive load) ของผู้เรียน อินเทอร์เน็ตที่พัฒนามีการนำเสนอหลายรูปแบบ เช่น การจัดตำแหน่งข้อความ คำเตือนสำหรับคำที่ถอดเสียงผิด และการแยกเสียงผู้พูด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถติดตามเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับผู้เรียนทั่วไปมากยิ่งขึ้น (Samaradivakara, Y. et al, 2025)

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคน แม้ผู้เรียนจะมีข้อจำกัดด้านร่างกายหรือประสาทการรับรู้ก็ตาม ผู้บกพร่องทางการได้ยินมักเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงการเรียนรู้ เนื่องจากโรงเรียนทั่วไปไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพวกเขา จำเป็นต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่ออกแบบเฉพาะ เช่น การใช้ภาพ ภาษามือ ตัวอักษร และสื่อโต้ตอบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality AR) เพิ่มความน่าสนใจของบทเรียน สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนหูหนวก และเปิดโอกาสให้ผู้บกพร่องทางการได้ยินได้เรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป การแสดงข้อมูลความเป็นจริงเสริมสำหรับ 3 มิติ ที่สามารถผสานวัตถุเสมือนเข้ากับสภาพแวดล้อมจริง ทำให้ผู้ใช้รับรู้และโต้ตอบกับข้อมูลได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีมิติที่ลึกซึ้ง การนำเสนอในรูปแบบ สามมิติ (3D) ช่วยเพิ่มความเข้าใจด้านโครงสร้างและการเรียนรู้เชิงพื้นที่ได้ดีกว่าการใช้ข้อมูลสองมิติ

การใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม(AR)ถูกประยุกต์ใช้ในหลายสาขา เช่น การแพทย์ การศึกษา อุตสาหกรรม และความบันเทิงแต่ยังคงมีข้อจำกัดในด้านการพัฒนาเนื้อหา ความพร้อมของอุปกรณ์ และความเสถียรของการแสดงผลงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการแสดงข้อมูล 3 มิติ ด้วย AR เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการเรียนรู้และการใช้งานในบริบทจริงที่หลากหลาย (Abdullah, M. A. et al, 2023) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้ปกครองทางการได้ยิน เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม เช่น เสียงบรรยาย หรือข้อความที่ไม่มีสื่อเสริม มักไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนกลุ่มนี้ได้อย่างเต็มที่ เทคโนโลยี ความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality AR) ถูกนำเสนอเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพสูง เพราะสามารถสร้างสื่อที่โต้ตอบได้ (interactive) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพหรือข้อความที่เข้าถึงง่าย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมมากขึ้น จึงมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาโปรแกรมที่ใช้การใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) เพื่อสนับสนุนผู้ปกครองทางการได้ยินให้สามารถเรียนรู้และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการออกแบบที่ใช้งานง่ายและช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับผู้เรียนทั่วไป (Sari, E. M. et al, 2021)

การพัฒนาหนังสือเสริมการสอนประยุกต์เทคโนโลยีเออาร์สำหรับผู้ปกครองทางการได้ยิน กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาของคนพิการในประเทศไทย โดยเฉพาะการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม สื่อการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมสำหรับผู้ปกครองทางการได้ยินยังมีข้อจำกัดและขาดความทันสมัย ขณะที่ผู้เรียนกลุ่มนี้ใช้การรับรู้ทางสายตาเป็นหลัก ดังนั้น สื่อที่เหมาะสมควรเน้นภาพ วิดีโอที่มีคำบรรยาย และภาษามือ อย่างไรก็ตามสื่อเหล่านี้ยังไม่สอดคล้องกับยุคสารสนเทศที่ก้าวหน้า แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) กับหนังสือเสริมการสอน เพื่อใช้ภาพเคลื่อนไหวและโมเดล 2 มิติ หรือ 3 มิติ ผสานกับโลกจริง ช่วยให้ผู้ปกครองทางการได้ยินเข้าใจเนื้อหาในวิชาได้ดียิ่งขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในการเรียนการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพจำลองของวัตถุหรือปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจนและสมจริง ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนมากขึ้น ในบริบทของผู้เรียนบกพร่องทางการได้ยินการใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม AR ควบคู่กับสื่อภาพสามารถช่วยลดข้อจำกัดด้านการสื่อสารและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงความรู้ได้อย่างเท่าเทียม AR เป็นนวัตกรรมที่ผสมผสานภาพเสมือนเข้ากับโลกจริงเพื่อเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้เชิงโต้ตอบและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น AR จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกระบวนการออกแบบการเรียนรู้

การเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์

การจัดการเรียนรู้เป็นกลยุทธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และเจตคติต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำเป็นต้องมีการออกแบบปัญหา ที่มีคุณภาพและมีครูผู้สอนที่มีบทบาทชี้แนะอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกและ พัฒนาทักษะที่รอบด้านของผู้เรียนอย่างแท้จริง ทฤษฎีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) เป็นแนวทาง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเผชิญกับปัญหาในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองโดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การร่วมมือกันแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการเรียนรู้ (Hmelo-Silver, C. E., 2004) โดยโครงสร้างของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มักประกอบด้วย ขั้นตอน ได้แก่ การเผชิญปัญหา การตั้งคำถาม การค้นคว้า การอภิปราย การสรุปและสะท้อนผล ซึ่งทั้งหมดล้วนสะท้อน แนวคิดของคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)



1. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ทางปัญญา (Cognitive Constructivism) กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คอนสตรัคติวิสต์ทางปัญญา (Cognitive Constructivism) เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Jean Piaget โดยเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการทางปัญญา เช่น การรับข้อมูลใหม่ (assimilation) และการปรับโครงสร้างความรู้เดิม (accommodation) การเรียนรู้จึงเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเผชิญกับความไม่สมดุลทางปัญญาและต้องปรับโครงสร้างทางความคิดเพื่อเข้าใจสิ่งใหม่ (Piaget, J. & Inhelder, B., 2008) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) สอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ทางปัญญาอย่างมาก เพราะในกระบวนการนี้นักเรียนจะได้เผชิญกับปัญหาจริงหรือสถานการณ์จำลองที่ ไม่ได้มีคำตอบตายตัว ทำให้ต้องนำความรู้ที่มีอยู่แล้วมาวิเคราะห์ และสร้างความรู้ใหม่ขึ้นเองเพื่อ แก้ไขปัญหา ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด (cognitive conflict) และช่วย กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งขึ้น (Schmidt, H. G. et al, 2007)

2. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ทางสังคม (Social Constructivism) กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คอนสตรัคติวิสต์ทางสังคม (Social Constructivism) เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลจาก Vygotsky ซึ่งเน้นว่าความรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยผู้เรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจได้ ดีขึ้นเมื่อเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเมื่อได้รับการสนับสนุนในโซนการพัฒนาที่ใกล้เคียง (Zone of Proximal Development: ZPD) ผ่านการสนทนา การถามตอบ และการมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้ในกลุ่มย่อยของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังช่วยเสริมความสามารถ ด้านการสื่อสาร การรับฟัง และการเรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งสะท้อนแนวคิดของ Vygotsky ที่ว่า 12 “ภาษา คือ เครื่องมือของการคิด” และเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Vygotsky, L. S. & Cole, M., 1978) และ Hmelo-Silver, C. E. et al. เน้นว่าผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มักจะต้องใช้ทักษะหลายด้าน เช่น การวางแผน การตั้งคำถาม การทำงานร่วมกัน และการประเมินตนเอง ซึ่ง Scaffolding จะเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดการกับภาระทางปัญญา (cognitive load) ได้ดียิ่งขึ้น (Hmelo-Silver, C. E. et al, 2007)

3. คอนสตรัคติวิสต์ทางปัญญา (Cognitive Constructivism) และคอนสตรัคติวิสต์ทาง สังคม (Social Constructivism) ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แม้คอนสตรัคติวิสต์ทางปัญญา (Cognitive Constructivism) จะมุ่งเน้นกระบวนการทาง ปัญญาเฉพาะบุคคล และคอนสตรัคติวิสต์ทางสังคม(Social Constructivism) จะเน้นกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันในบริบททางสังคม แต่ในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถบูรณาการ ทั้งสองแนวคิดได้อย่างลงตัว โดยผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิดด้วยตนเองพร้อมกับเรียนรู้ผ่านการมี ปฏิสัมพันธ์ กับเพื่อนในกลุ่มและการสนับสนุนจากครู Albanese and Mitchell และ Savery and Duffy เสนอว่าการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีการวางโครงสร้างการสนับสนุนอย่างเหมาะสม (scaffolding) ทั้งด้าน ปัญหา กลยุทธ์การคิด และการสะท้อนผล จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวคิดโครงสร้างนิยมทั้งสอง แนวทางอย่างมีประสิทธิภาพ จาก ศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นแนวทางที่ให้ผู้เรียน เผชิญปัญหาเพื่อฝึกคิด วิเคราะห์ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Albanese, M. A. & Mitchell, S., 1993); (Savery, J. R. & Duffy, T. M., 1995) โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ กระบวนการนี้ สอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ทั้งสองแนวทาง โดยคอนสตรัคติวิสต์ทางปัญญา (Cognitive Constructivism) ของ Piaget มองว่าผู้เรียนเรียนรู้จากการปรับโครงสร้างความคิดเมื่อเจอสิ่งใหม่ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนใช้ความรู้เดิมแก้ปัญหา ส่งผลให้คิดเป็นระบบและเข้าใจ เนื้อหาลึกซึ้ง และคอนสตรัคติวิสต์ทางสังคม (Social Constructivism) ของ Vygotsky เชื่อว่าความรู้ เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ กับผู้อื่น โดยเฉพาะผ่านการทำงานร่วมกันในโซนการพัฒนาที่ใกล้เคียง (ZPD) ซึ่งสะท้อนชัดในการเรียนแบบกลุ่ม ของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนั้น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐานผสมผสานทั้งการคิดด้วยตนเองและ การเรียนรู้ร่วมกัน โดยมี Scaffolding คอยสนับสนุนให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จากการศึกษาค้นคว้าขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีนักการศึกษาหลาย ท่านได้กล่าวถึงขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้ Delisle, R. ได้เสนอกระบวนการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับการเรียนในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 6 ขั้นตอน (Delisle, R., 1997) คือ

4.1 การเชื่อมโยงปัญหา (Connecting with the problem) เป็นขั้นที่นำความรู้เดิม เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักเรียนหรือกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ นักเรียนจะเห็นความสำคัญ และคุณค่าของปัญหานั้นในการใช้ชีวิตประจำวัน ครูจะต้องพยายาม กระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แล้วจึงนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เตรียมไว้มาแสดง ให้กับนักเรียน

4.2 การกำหนดกรอบการศึกษา (Setting up the structure) นักเรียนอ่านและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาแล้วร่วมกันวางแผนหาแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ ในการแก้ปัญหา ในขั้นนี้นักเรียน จะต้องร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดกรอบ การศึกษา 4 กรอบ ดังนี้ 2.1) แนวคิด/แนวทางในการแก้ปัญหา (Ideas) คือ วิธีการหรือแนวทางในการหาคำตอบที่เป็นไปได้ หรือตั้งสมมติฐาน เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา 2.2) ข้อเท็จจริง (Facts) คือ ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ซึ่งเป็น ความรู้ ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในสถานการณ์ปัญหา หรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดจากการ อภิปรายร่วมกันหรือเป็นข้อมูลความรู้เดิม ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว 2.3) ประเด็นที่ต้องศึกษาค้นคว้า (Learning issues) คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาแต่นักเรียน ยังไม่รู้ จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งจะอยู่ใน รูปคำถามที่ต้องการคำตอบ นิยาม หรือประเด็นการศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการทราบ 2.4) วิธีการศึกษาค้นคว้า (Action plan) คือ วิธีการที่จะดำเนินการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ โดยระบุว่านักเรียนจะสามารถศึกษาข้อมูลได้อย่างไร

4.4 การดำเนินการศึกษาค้นคว้า (Visiting the problem) แต่ละกลุ่มร่วมกัน วางแผน การศึกษา ค้นคว้า และดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมตามประเด็นที่ต้องศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

4.4 รวบรวมความรู้ ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหา (Revising the problem) หลังจากแต่ละกลุ่ม ได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ให้กลับเข้าชั้นเรียนและรายงานผลการศึกษาค้นคว้าในชั้น เรียน หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกัน ประเมินว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอต่อการแก้ปัญหาหรือไม่ ประเด็นใด แปลกใหม่น่าสนใจมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา และประเด็นใดที่ไม่เป็นประโยชน์ควรตัดทิ้งไป แล้วแต่ละกลุ่มร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสม ที่สุดในการแก้ปัญหา ในขั้นนี้ นักเรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิด การตัดสินใจ รวมทั้งนักเรียนจะค้นพบแนวทางในการแก้ปัญหา ใหม่ ๆ จากการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม

4.5 สร้างผลงาน หรือปฏิบัติตามทางเลือก (Producing a product or performance) เมื่อตัดสินใจเลือกแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาแล้ว แต่ละกลุ่มจะสร้างผลงานหรือปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกไว้ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม

4.6 ประเมินผลการเรียนรู้และปัญหา (Evaluating performance and the problem) เมื่อขั้นตอนการสร้างผลงานหรือการปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกสิ้นสุดแล้ว นักเรียนจะต้อง ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง

Wood, C. ได้เสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ระบุและชี้แจงคำ ที่ไม่คุ้นเคยที่ปรากฏในสถานการณ์ บันทึกรายการที่ยังไม่ได้ อธิบายหลังจากการอภิปราย 2) กำหนดปัญหาเดียว หรือหลาย ๆ ปัญหาที่จะอภิปราย นักเรียนอาจมีความเห็นที่ แตกต่างกันไปในเรื่องเหล่านี้ แต่ประเด็นทั้งหมด ควรได้รับการพิจารณา และมีผู้บันทึกรายการ ปัญหาที่ตกลงกันไว้ 3) การระดมความคิด เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับปัญหา เสนอคำอธิบายที่เป็นไปได้บน พื้นฐานของความรู้เดิม นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระบุนิยามที่ยังไม่สมบูรณ์ มีการจดบันทึกการสนทนาทั้งหมด 4) ทบทวนขั้นตอนที่ 2 และ 3 จัดเรียงคำอธิบายที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาเบื้องต้น จัดระเบียบคำอธิบายและปรับโครงสร้างหากจำเป็น 5) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กลุ่มสรุปวัตถุประสงค์



การเรียนรู้ ผู้สอนประเมิน ว่าวัตถุประสงค์การเรียนรู้เน้น บรรลุผล ครบคลุม และเหมาะสม 6) การศึกษาด้วยตนเองอย่างอิสระ นักเรียนทุกคนรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละข้อ และ 7) การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ศึกษาด้วยตนเองภายในกลุ่ม นักเรียนระบุแหล่งเรียนรู้และนำเสนอผลลัพธ์ของตนเอง ผู้สอนตรวจสอบความรู้และประเมินกลุ่ม (Wood, C., 2003)

Kilroy, D. ได้เสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชี้แจงคำศัพท์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหา นักเรียนต้องระบุคำศัพท์ที่ต้องอาจ ชี้แจงให้ชัดเจน และในกลุ่มต้องระบุข้อตกลงว่าประเด็นใดของสถานการณ์นี้ที่สำคัญที่สุด 2) วิเคราะห์ปัญหา นักเรียนใช้ความรู้เดิมเพื่อกำหนดสมมติฐานเพื่ออธิบาย กระบวนการที่นำไปสู่การปฏิบัติ 3) ระบุความสำคัญของการศึกษาสำหรับสถานการณ์โดยปกติแล้วในการ แก้ปัญหาของสถานการณ์นั้นมีเวลาที่ไม่เพียงพอ จะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของแง่มุมต่าง ๆ ของสถานการณ์ที่น่าสนใจที่สุดในชีวิตจริง 4) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้สำหรับปัญหา นักเรียนจะเป็นผู้กำหนด วัตถุประสงค์ กลุ่มจะต้องมีการระบุแนวทางในการหาคำตอบที่พวกเขาตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 5) การศึกษาด้วยตนเองอย่างอิสระ ขั้นตอนนี้ต้องมีแรงจูงใจอย่างมาก อาจจะมี ข้อจำกัดในเรื่องของเวลา ผู้สอนจะต้องพร้อมช่วยเหลือในเรื่องทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้เสร็จสิ้นตาม เวลาที่กำหนด 6) กลุ่มพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากการศึกษาด้วยตนเอง แต่ละคนจะ กลับเข้ากลุ่มเพื่อแบ่งปันสิ่งที่ค้นพบ มีการนำเสนอต่อสมาชิก อื่น ๆ ในกลุ่มอาจมีคำถามใหม่เกิดขึ้น หรือมีการตัดสินใจถอยหลังเพื่อวิเคราะห์ความสำคัญใหม่ 7) ระบุจุดที่ต้องการปรับปรุง สมาชิกกลุ่มจะดูว่าพวกเขาเข้าใกล้ขั้นตอนก่อนหน้านี้ น้อย่างไร และพิจารณาว่าพวกเขาได้พัฒนาทักษะใหม่ อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้หรือไม่ กิจกรรม สะท้อนนี้สามารถเป็นแรงบันดาลใจอย่างมากและเป็นแรงผลักดันที่แข็งแกร่งสำหรับการเรียนรู้ในทาง ปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อไป (Kilroy, D., 2004)

Hmelo-Silver, C. E. ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มี ขั้นตอนต่อไปนี 1) นักเรียนจะได้รับสถานการณ์ปัญหาสมมติ 2) กำหนดและวิเคราะห์ปัญหาโดยระบุข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องจากสถานการณ์สมมติ ขั้นตอนการระบุข้อเท็จจริงนี้จะช่วยให้นักเรียนเห็นถึงปัญหาได้ นักเรียนจะเข้าใจปัญหามากขึ้น 3) สร้างสมมติฐานเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ 4) การระบุสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมที่สัมพันธ์กับปัญหา การขาดความรู้เหล่านี้จะกลายเป็นปัญหาการเรียนรู้ที่นักเรียนจะต้องค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง 5) นักเรียนใช้ความรู้ใหม่และประเมินสมมติฐานโดยพิจารณาจากสิ่งที่พวกเขาได้ เรียนรู้ 6) นักเรียนสะท้อนความรู้เชิงนามธรรมที่ได้รับ ครูช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ทักษะการ เรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกัน (Hmelo-Silver, C. E., 2004)

Hung, W. et al. ได้เสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีขั้นตอน ต่อไปนี้ 1) นักเรียนกลุ่ม 5 - 8 คน ร่วมกันกำหนดและตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ผ่านปัญหาที่ได้รับ โดยระบุสิ่งที่รู้อยู่แล้ว ตั้งสมมติฐาน และระบุสิ่งที่ต้องเรียนรู้เพิ่มเติม 2) นักเรียนแต่ละคนค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง รวบรวมข้อมูล เมื่อเรียบร้อยแล้วให้มีการรายงานไปยังกลุ่ม 3) นักเรียนเรียนแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ภายในกลุ่มและทบทวนปัญหา สร้าง สมมติฐานเพิ่มเติมหากยังไม่ครบถ้วน ส่วนประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องก็ตัดทิ้ง 4) นักเรียนสรุปและบูรณาการการเรียนรู้ของตนจากกระบวนการและขั้นตอนที่มีนัยการศึกษาหลายท่านกล่าวไว้ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังตาราง แสดงการวิเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Hung, W. et al, 2008)

กระบวนการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเชิงเล่นและเกมเพื่อสร้างแรงจูงใจและความสนุกสนาน (Playful Learning Innovation) คือ แนวทางการออกแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานความสนุก ความท้าทาย และความหมายเข้ากับเนื้อหาวิชาการ รากฐานมาจากทฤษฎี Constructivism ที่เน้นสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรง ใช้หลักการของ Experiential Learning ที่เน้นการลงมือทำและการสะท้อนผล รวมถึงแนวคิด Self-Determination Theory ที่ความสนุกและความท้าทายช่วยสร้างแรงจูงใจภายใน ลักษณะเด่น คือ Active Engagement ผู้เรียนมีส่วนร่วม

อย่างกระตือรือร้น Joyfulness ผู้เรียนรู้รู้สึกเพลิดเพลินและมีความสุขกับกิจกรรม Meaningful Learning เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน Iteration มีโอกาสทดลอง ปรับปรุง และลองใหม่หลายครั้ง Social Interaction ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน การเรียนรู้เชิงเล่นไม่ใช่แค่ความบันเทิง แต่เป็นเครื่องมือพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาเหมาะกับการผสมผสานเทคโนโลยี เช่น AR, VR, และเกมดิจิทัล เพื่อสร้างประสบการณ์โต้ตอบ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาซับซ้อนได้ง่ายขึ้นเพราะได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ส่งเสริม 21st Century Skills เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการคิดวิเคราะห์ สามารถประยุกต์ใช้ได้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม รวมถึงผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เป็นแนวคิดที่ตอบโจทย์การศึกษายุคดิจิทัลมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิด Playful Learning Innovation ถือเป็นแนวทางสำคัญที่ผสมผสาน ความสนุก ความท้าทาย และการมีส่วนร่วมเข้ากับเนื้อหาวิชาการ โดยมีรากฐานจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสม์ที่เชื่อว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม การนำเทคโนโลยีเสมือนจริงเสริม (AR) เข้ามาทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสและโต้ตอบกับวัตถุหรือสถานการณ์เสมือนจริงอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยลดความนามธรรมและทำให้เนื้อหาเข้าใจง่ายขึ้น ยังสนับสนุนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่เน้นการลงมือทำ การสะท้อนคิด และการปรับใช้ซ้ำ ผ่านการสำรวจ การหมุน ขยาย และโต้ตอบกับโมเดลสามมิติ ผู้เรียนจึงมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ในขณะเดียวกัน องค์ประกอบของกระบวนการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเชิงเล่นและเกมเพื่อสร้างแรงจูงใจเช่น ความสนุก จากการค้นพบสิ่งใหม่ ความหมาย (Meaningful Learning) จากการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง กระบวนการลองผิดลองถูก และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การจัดการเรียนการสอนที่ออกแบบมาเพื่อผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (Deaf Education)

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทางวิชาการ ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเท่าเทียม (Marschark, M. & Hauser, P. C., 2012) การศึกษาสำหรับผู้เรียนหูหนวกมีหลายแนวทาง เช่น ใช้ภาษามือควบคู่กับภาษาพูด ใช้หลายวิธีสื่อสาร (ภาษามือ, การอ่านปาก, ข้อความ, ภาพ) เน้นการฝึกการฟังและการพูด โดยใช้เครื่องช่วยฟังหรือประสาทหูเทียม

หลักการสำคัญของการเรียนรู้ของผู้บกพร่องทางการได้ยิน

1. การเข้าถึงเนื้อหาที่เท่าเทียม (Equal Access) ผู้เรียนต้องได้รับเนื้อหาในรูปแบบที่เหมาะสมกับความสามารถในการรับรู้
2. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) ใช้ภาษามือ คำบรรยาย และสื่อภาพประกอบ
3. การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี (Assistive Technology) ใช้อุปกรณ์และซอฟต์แวร์เพื่อช่วยในการเข้าถึงข้อมูล
4. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Inclusive Learning) สร้างกิจกรรมที่ผู้เรียนหูหนวกสามารถมีส่วนร่วมได้เพื่อนร่วมชั้นได้

บทบาทของเทคโนโลยีเสมือนจริงเสริม (AR)

ปัจจัยที่กำหนดการใช้ AR ด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ของ Swensen สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ความเป็นจริงเสริม เรื่อง ลิพิด ที่พัฒนาขึ้น โดยนำปัจจัย 3 ข้อ มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ 23 ประกอบด้วย 1) สื่อวัตกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบจะต้องช่วยลดความพยายามในการทำความเข้าใจให้กับนักเรียนได้ ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและซับซ้อน ซึ่งพบความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ได้แก่ โครงสร้างทางเคมีและสมบัติของลิพิด 2) สื่อวัตกรรมการเรียนรู้จะต้องช่วยเสริมแรงจูงใจให้กับนักเรียน โดยเฉพาะเนื้อหาที่เป็นนามธรรม และต้องใช้ความพยายามในการทำความเข้าใจ การนำความเป็นจริงเสริมมาใช้จึงถือเป็นเครื่องมือที่ช่วย



ให้การเรียนรู้ในเนื้อหาดังกล่าวมีความแปลกใหม่และสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น และ 3) สื่อนวัตกรรม การเรียนรู้จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระในสภาพแวดล้อมความเป็นจริงเสริม นักเรียน สามารถจัดลำดับหรือเลือกสรรหัวข้อการเรียนรู้ได้ตามความสนใจ สามารถใช้สื่อได้ทุกที่ ทุกเวลาตามต้องการ และ ช่วยส่งเสริมโน้ตทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ให้กับนักเรียนได้ (เสาวนิตย์ กิจเจริญปัญญา, 2567)

กระบวนการสร้างและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพสามมิติ (3D Visualization)

กระบวนการสร้างและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพสามมิติ (3D Visualization) หมายถึง กระบวนการสร้าง และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพสามมิติที่มีความสมจริง (Realistic) เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถรับรู้ เข้าใจ และตีความ ข้อมูลได้ง่ายขึ้น ในด้านการศึกษา การใช้ภาพสามมิติช่วยให้แนวคิดนามธรรม เช่น โครงสร้างโมเลกุล ระบบ ร่างกายมนุษย์ หรือกระบวนการทางฟิสิกส์ กลายเป็นสิ่งที่เข้าใจได้และ “มองเห็น” ได้ การประมวลผลข้อมูลของ มนุษย์เกิดผ่านช่องทางภาพ (visual) และช่องทางภาษา (verbal)

3D Visualization ร่วมกับ AR ช่วยกระตุ้นช่องทางภาพอย่างชัดเจน และเมื่อเสริมคำบรรยายหรือภาษามือ จะกระตุ้นช่องทางภาษา การใช้ภาพสามมิติสามารถลดภาระการประมวลผลทางปัญญา เพราะผู้เรียนมองเห็น ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่และโครงสร้างได้ทันที ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม การใช้แอปพลิเคชัน ร่วมกับภาพ 3D Visualization ช่วยให้ผู้เรียนโต้ตอบกับโมเดลและทดลองเปลี่ยนแปลงตัวแปร Multimedia Learning Theory การรวมภาพสามมิติ ข้อความ เสียง หรือวิดีโอในแอปพลิเคชัน จะช่วยเสริมความเข้าใจ และการจดจำเนื้อหาได้มากกว่าความสนุก

บทบาทของเทคโนโลยีเสมือนจริงเสริม (AR) ในภาพ 3 มิติ (3D Visualization)

AR ทำให้ 3D Visualization มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยคุณสมบัติ การซ้อนโมเดลสามมิติบนโลกจริง (Spatial Mapping) ผู้เรียนสามารถดูโมเดลวัตถุในสภาพแวดล้อมของตน การโต้ตอบกับโมเดล โดยหมุน ขยาย ย่อ หรือดูจากหลายมุม การจำลองสถานการณ์แบบเรียลไทม์ เช่น การเปลี่ยนตัวแปรแล้วเห็นผลลัพธ์ทันที การปรับให้ เหมาะกับผู้เรียนเฉพาะกลุ่ม เช่น เพิ่มภาษามือหรือซับไตเติลในเนื้อหา

ประโยชน์ของการใช้ 3D Visualization กับ AR ในการเรียนรู้

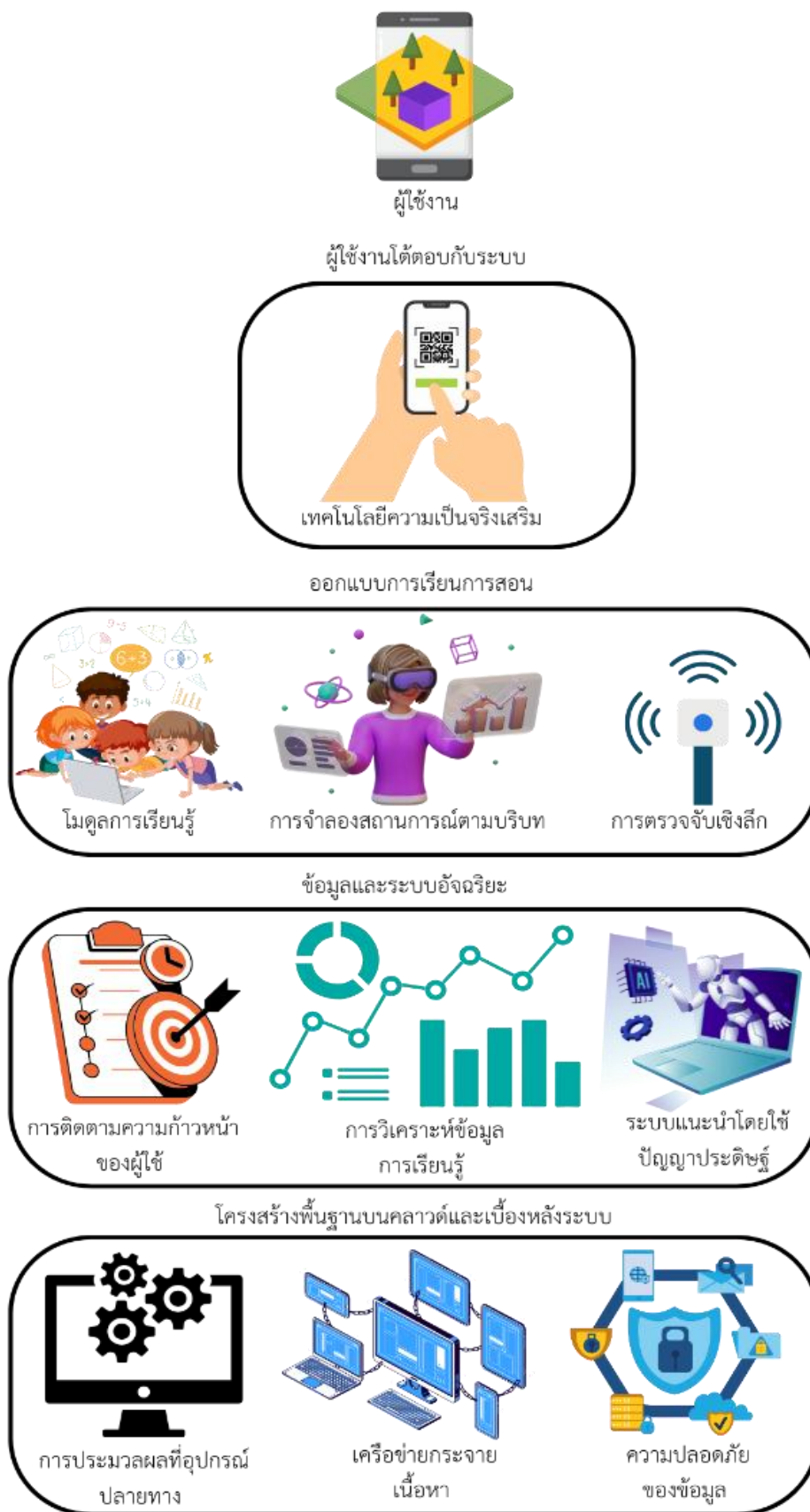
1. เพิ่มการเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างและความสัมพันธ์ของข้อมูลได้ชัดเจน
2. ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสำรวจและทดลองกับโมเดล
3. กระตุ้นแรงจูงใจ โมเดลสามมิติที่สมจริงใน AR ทำให้การเรียนรู้สนุกและดึงดูดความสนใจ
4. รองรับการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ผู้เรียนเลือกมุมมองและวิธีโต้ตอบกับ โมเดลได้ตามต้องการ

5. เหมาะกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ผู้เรียนหูหนวกสามารถเรียนรู้ผ่านภาพและคำบรรยายใน AR

3D Visualization เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยทำให้ข้อมูลซับซ้อนเข้าใจง่ายขึ้น และเมื่อผสานกับ Augmented Reality (AR) จะยิ่งเพิ่มความสมจริง การมีส่วนร่วม และการปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน การประยุกต์นี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้หลายแขนง และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในผู้เรียนทั่วไปและ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น หูหนวก

ขั้นตอนการเรียนรู้จากเทคโนโลยีจริงเสริม

การเรียนรู้จากเทคโนโลยีจริงเสริม มีวิธีดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้



ภาพที่ 1 ภาพแสดงขั้นตอนการเรียนรู้จากเทคโนโลยีจริงเสริม



1. ผู้ใช้งาน (User Layer)

ผู้ใช้งานโต้ตอบกับระบบ เช่น การเข้าสู่ระบบ เรียนรู้ ทำแบบฝึกหัด หรือดูข้อมูลการเรียนรู้

ผู้เรียน (Learner), ผู้สอน (Instructor), ผู้ดูแลระบบ (Administrator)

ผู้เรียน (Learner) ผู้ที่ใช้ระบบเพื่อเรียนรู้

ผู้สอน (Instructor) ผู้ที่ออกแบบการเรียนรู้และติดตามผลผู้เรียน

ผู้ดูแลระบบ (Administrator) ผู้ที่จัดการระบบ เช่น จัดการผู้ใช้เนื้อหาและแบบทดสอบ

2. เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR Technology Layer) เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยสร้างภาพเสมือนให้ซ้อนทับกับโลกจริง เช่น การใช้กล้องมือถือแสดงโมเดล 3 มิติ

3. ออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design Layer) เป็นขั้นตอนการออกแบบบทเรียน วิธีการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้

3.1 โมดูลการเรียนรู้ (Learning Modules) หน่วยย่อยของบทเรียน ที่มีหัวข้อ เนื้อหา และกิจกรรมเสริมเข้าใจ เช่น เนื้อหาที่ 1 เรื่องน้ำขึ้นน้ำลง วัฏจักรของหินและอื่น ๆ หรืออาจจะให้เรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านกิจกรรมเสริม เช่น กิจกรรมจำลองสถานการณ์ หรือ วัสดุต่าง ๆ มาทดลองกันในห้องเรียน

3.2 การจำลองสถานการณ์ตามบริบท (Scenario-based Simulations) เป็นการเรียนรู้ผ่านการจำลองสถานการณ์สมมติที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง เช่น การฝึกตอบโต้เหตุฉุกเฉิน หรือการฝึกสนทนาในสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกตัดสินใจและแก้ปัญหาในบริบทที่เป็นรูปธรรม

3.3 การตรวจจับเชิงลึก (Depth Sensing) เทคโนโลยีที่ช่วยให้ระบบสามารถวัดระยะห่างของวัตถุต่าง ๆ จากกล้องได้ เช่น กล้อง 3 มิติ หรือกล้อง AR ใช้เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตัว ทำให้การแสดงผล AR แม่นยำและสมจริงมากขึ้น

4. ข้อมูลและระบบอัจฉริยะ (Data & Intelligence Layer) รวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลผู้เรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ เช่น การวิเคราะห์คะแนนหรือพฤติกรรม

4.1 การติดตามความก้าวหน้าของผู้ใช้ (User Progress Tracking) ระบบจะบันทึกข้อมูลว่าแต่ละผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรไปบ้าง ผ่านไปที่เนื้อหา ทำแบบทดสอบ มีความเข้าใจหรือไม่ เพื่อให้ครูสามารถประเมินผลและให้คำแนะนำเฉพาะบุคคลได้

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น เวลาเรียน คะแนน การคลิกกิจกรรม เวลาในการตอบแบบทดสอบ เพื่อใช้วางแผนพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.3 ครูแนะนำให้ศึกษาเพิ่มเติมจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์

5. โครงสร้างพื้นฐานบนคลาวด์และเบื้องหลังระบบ (Cloud & Backend Infrastructure Layer) ระบบเบื้องหลังที่รองรับการทำงานทั้งหมด เช่น ฐานข้อมูล พื้นที่เก็บข้อมูล และระบบรักษาความปลอดภัย

5.1 การประมวลผลที่อุปกรณ์ปลายทาง (Edge Computing) เป็นการประมวลผลข้อมูลใกล้กับผู้ใช้งาน เช่น ที่มือถือหรืออุปกรณ์ IoT เพื่อลดความล่าช้าในการส่งข้อมูลไปยังเซิร์ฟเวอร์ ช่วยให้การใช้งาน AR หรือระบบตอบสนองได้รวดเร็วขึ้น

5.2 เครือข่าย AR (AR Content Delivery Network) ระบบที่ช่วยให้ส่งข้อมูลหรือสื่อ AR ไปยังผู้เรียนได้รวดเร็วและเสถียร เช่น การส่งโมเดล 3 มิติ หรือวิดีโอแบบ AR ไปยังอุปกรณ์ของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 ความปลอดภัยของข้อมูล (Data Security) กระบวนการปกป้องข้อมูลผู้ใช้งาน เช่น ชื่อผู้ใช้ รหัสผ่าน หรือผลการเรียน ไม่ให้รั่วไหลหรือถูกโจมตี โดยใช้การเข้ารหัสและมาตรการรักษาความปลอดภัยอื่น ๆ

ตารางที่ 2 แสดงคำศัพท์ที่ใช้ในเทคโนโลยีความจริงเสริม

คำศัพท์เฉพาะ	ความหมาย
ภาพสามมิติ (3D Visualization)	กระบวนการสร้าง แสดงผล หรือจำลองวัตถุ ฉาก หรือข้อมูลในลักษณะที่มีมิติทั้งสาม ได้แก่ ความกว้าง (width) ความยาว (height) และความลึก (depth) เพื่อให้ผู้รับชมรู้สึกถึงปริมาตร ระยะใกล้-ไกล และมุมมองที่สมจริงใกล้เคียงกับการมองเห็นวัตถุในโลกจริง การสร้างภาพสามมิติอาศัยเทคนิคทางคอมพิวเตอร์กราฟิก เช่น การสร้างโมเดลสามมิติ การกำหนดแสงและเงา การกำหนดพื้นผิว (Texture) และการเรนเดอร์ (Rendering) เพื่อใช้ในการนำเสนอข้อมูล การออกแบบทางวิศวกรรม สถาปัตยกรรม แพทย์ศาสตร์ สื่อการเรียนการสอน เกม และสื่อมัลติมีเดียเชิงโต้ตอบต่าง ๆ
เทคโนโลยี AR ในการสอนวิทยาศาสตร์ (Augmented Reality in Science Education)	การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมความเป็นจริงเสริม (AR) ในการสอนเสริมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีการซ้อนทับข้อมูลดิจิทัลกับโลกจริง เพิ่มการมีส่วนร่วมและความเข้าใจเชิงลึก
ผู้บกพร่องทางการได้ยิน (Deaf Education)	บุคคลที่มีความสามารถในการรับเสียงลดลงหรือผิดปกติจากระดับปกติ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นที่หูชั้นนอก ชั้นกลาง หรือชั้นใน รวมถึงเส้นประสาทการได้ยิน ส่งผลให้การรับรู้เสียงพูด การสื่อสาร และการพัฒนาภาษาได้รับผลกระทบในระดับต่าง ๆ
ความเข้าใจเชิงพื้นที่ (Spatial Understanding)	ความสามารถในการรับรู้ ทำความเข้าใจ และจัดการกับความสัมพันธ์ของวัตถุ บุคคล หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในมิติของ ตำแหน่ง ทิศทาง ระยะทาง ขนาด รูปร่าง และการจัดวางในพื้นที่ ทั้งในโลกจริงและในรูปแบบภาพแทน (เช่น แผนที่ แผนผัง แบบจำลอง หรือภาพสามมิติ)
การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning)	พฤติกรรมที่นักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน สามารถดูแลและโต้ตอบกับเนื้อหาในสื่อเทคโนโลยี AR เช่น การเลือกหัวข้อเรียน การกดควบคุมโมเดล 3 มิติ การเปิด/ปิด คำบรรยาย หรือภาษามือได้อย่างอิสระตามต้องการและความสนใจของตนเอง
ประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ผ่านสภาพแวดล้อม (Virtual Science Experience)	เมื่อนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ ประสบการณ์การเรียนรู้จะถูกประเมินผ่านความพึงพอใจที่สะท้อนว่าสื่อเทคโนโลยี AR นั้นใช้งานง่าย (Usable) เข้าถึงได้ (Accessible) และช่วยเสริมให้เข้าใจเนื้อหาผ่านการรับรู้ (Perception) และความรู้สึก (Feeling) ที่เกิดขึ้น
ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (Deaf Learners)	ผู้เรียนที่มีความต้องการวิธีการสอนและสื่อที่ออกแบบเฉพาะในการรับรู้ข้อมูลผ่านการมองเห็นเพิ่มขึ้น (Visual Channel) เช่น การใช้ภาษามือ, หรือการอ่านริมฝีปาก การอ่านซับไตเติ้ลเพื่อช่วยการสื่อสารและการเรียนรู้ของนักเรียน
นวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะสนุกสนานและเน้นการเล่น (Playful Learning Innovation)	การออกแบบสื่อเทคโนโลยี AR ที่ทำให้โต้ตอบ และมีความเพลิดเพลินกับเนื้อหาโดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นแรงจูงใจภายใน และการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของผู้เรียน
การมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Learning Engagement)	การแสดงออกถึงความสนใจและความตั้งใจในการเรียนรู้ผ่านสื่อ AR ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรม เช่น การโต้ตอบกับโมเดล 3 มิติ ระยะเวลาที่ใช้งานหรือความสนใจ, 2) การมีส่วนร่วม เช่น ความกระตือรือร้น ความสนุกสนาน และ 3) การมีส่วนร่วม เช่น กดเลือกหัวข้อการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเลือกตอบคำถาม การเชื่อมโยงความรู้กับโมเดล 3 มิติ

สรุป

เทคโนโลยีความจริงเสริมความเป็นจริงเสริม (AR) และ สื่อดิจิทัลเพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยิน เทคโนโลยีความจริงเสริมเหล่านี้สามารถช่วยลดข้อจำกัดด้านการสื่อสารและการเรียนรู้ของผู้บกพร่องทางการได้ยินได้ โดยการใช้ สื่อภาพ วิดีโอ คำบรรยาย และภาษามือ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสารสนเทศและบทเรียนได้สะดวกขึ้น รวมทั้งช่วยเพิ่มความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาโปรแกรม AR เพื่อการเรียนรู้เชิงโต้ตอบ การสร้างหนังสือเสริมการสอนที่ประยุกต์เทคโนโลยีความจริงเสริม AR หรือการผลิตสื่อเทคโนโลยี



ความจริงเสริม AR ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ ในการยกระดับคุณภาพชีวิตและการศึกษาของผู้บกพร่องทางการได้ยิน โดยให้โอกาสการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับผู้เรียนทั่วไป อีกทั้งยังมีการประเมินผลที่ พบว่า เทคโนโลยีความจริงเสริมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ เหมาะสม และได้รับความพึงพอใจในระดับสูง การสนับสนุนการเรียนรู้และการเข้าถึงสารสนเทศของทั้งผู้บกพร่องทางการได้ยิน และผู้เรียนทั่วไป โดยมีการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางตั้งแต่การสร้างสื่อการสอนภาษามือและภาษาไทย การพัฒนา โปรแกรมโต้ตอบและหนังสือเสริมการสอน ไปจนถึงการออกแบบ อินเทอร์เฟซคำบรรยาย AR แบบเรียลไทม์ และระบบการสนับสนุนการตัดสินใจ AR ช่วยเพิ่มแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยลดช่องว่างด้านการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลของผู้บกพร่องทางการได้ยิน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้าน ความซับซ้อนทางเทคนิค อุปกรณ์ที่ใช้ ความถูกต้องของระบบถอดเสียง และการบูรณาการในหลักสูตรระยะยาว ดังนั้นเทคโนโลยี AR เป็นนวัตกรรมที่มีศักยภาพสูงต่อการพัฒนาการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องการการอธิบายแบบแอนิเมชัน ภาพเคลื่อนไหว ที่มีภาษามือช่วยอธิบายความเข้าใจ โดยภาษามือจะใช้รูปแบบของภาษามือของประเทศไทยเพื่อใช้ในการสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน และพัฒนาต่อยอดเพื่อเพิ่มความยั่งยืนและการใช้งานในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2567 และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีและทีมงานวิจัยทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- เสาวนิตย์ กิจเจริญปัญญา. (2567). การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abdullah, M. A. et al. (2023). Analyzing augmented reality (AR) and virtual reality (VR) recent development in education. *Social Sciences & Humanities Open*, 8(1), 100532. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100532>
- Albanese, M. A. & Mitchell, S. (1993). Problem-based learning: A review of literature on its outcomes and implementation issues. *Academic medicine*, 68(1), 52-81.
- Ayob Ali, N. B. et al. (2025). Learning Malaysian sign language with AR. *Multidisciplinary Applied Research and Innovation*, 6(3), 115-122.
- Delisle, R. (1997). How to use problem-based learning in the classroom. Alexandria Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn. *Educational psychology review*, 16(3), 235-266.
- Hmelo-Silver, C. E. et al. (2007). Scaffolding and Achievement in Problem-Based and Inquiry Learning: A Response to Kirschner, Sweller, and Clark (2006). *Educational Psychologist*, 42(2), 99-107.
- Hung, W. et al. (2008). Problem-based learning. In *Handbook of research on educational communications and technology*. New York: Routledge.
- Kilroy, D. (2004). Problem based learning. *Emergency medicine journal*, 21(4), 411-413.

- Marschark, M. & Hauser, P. C. (2012). How deaf children learn: What parents and teachers need to know. New York: Oxford University Press.
- Piaget, J. & Inhelder, B. (2008). The psychology of the child. New York: Basic books.
- Samaradivakara, Y. et al. (2025). Tailored real-time AR captioning interface for enhancing learning experience of deaf and hard-of-hearing (DHH) students. CC BY 4.0, 2025, 1-35. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2501.02233>
- Sari, E. M. et al. (2021). Interactive program using augmented reality learning for people with hearing impairments. International Journal of Advanced Computer Science and Applications, 12(5), 432-438.
- Savery, J. R. & Duffy, T. M. (1995). Problem based learning: An instructional model and its constructivist framework. Educational technology, 35(5), 31-38.
- Schmidt, H. G. et al. (2007). Problem-based learning is compatible with human cognitive architecture: Commentary on Kirschner, Sweller, and Clark (2006). Educational Psychologist, 42(2), 91-97.
- Vygotsky, L. S. & Cole, M. (1978). Mind in society: Development of higher psychological processes. Cambridge: Harvard university press.
- Wood, C. (2003). Environmental Impact Assessment: A Comparative Review. (2nd ed.). Longman: Harlow.

โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่*

A MODEL OF SUCCESS FACTORS FOR COMMUNITY INNOVATION NETWORKS TOWARD SUSTAINABILITY IN CHIANG MAI PROVINCE

อติพร เกิดเรือง

Atiporn Gerduang

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School, Stamford International University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: atiporn.gerduang@stamford.edu

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน 2) ศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย และ 4) พัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 580 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสมการถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน พบว่า มีปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด 2) ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเกิดจากการขับเคลื่อนร่วมกันของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และชุมชน ส่งผลให้การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีความก้าวหน้าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม ผลการถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสี่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จได้ร้อยละ 86.5 การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด และ 4) ผลจากการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลที่โปร่งใส

คำสำคัญ: โมเดล, ปัจจัยสู่ความสำเร็จ, เครือข่าย, นวัตกรรมชุมชน, ความยั่งยืน

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the factors of innovation networks for community development, 2) Investigate the success of community innovation networks, 3) Analyze the factors influencing the success of these networks, and 4) Develop a model of success factors for sustainable community innovation networks. Quantitative research design was employed. The sample consisted of 580 respondents, including community leaders, local administrative organizations,

*Received November 8, 2025; Revised November 25, 2025; Accepted November 28, 2025

educational institutions, and private-sector representatives in Chiang Mai Province, selected through stratified random sampling. A questionnaire was used as the main data collection tool. Data were analyzed using mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) The key factors of innovation networks for community development consist of four major components participation, knowledge integration, resource support, monitoring and evaluation. Overall, these factors were rated at a high level, with participation being the most significant component. 2) The success of community innovation networks resulted from the collaborative efforts of multiple sectors government, private sector, education, and community members leading to substantial progress in economic, social, cultural, and environmental dimensions. 3) Multiple regression analysis indicated that all four factors had a statistically significant influence on network success at the .01 level and collectively explained 86.5% of the variance in success, with participation exerting the strongest influence. 4) The results supported the development of a model of success factors for sustainable community innovation networks, which can serve as both a policy and practical framework for enhancing participation, optimizing resource management, and improving transparency in monitoring and evaluation systems.

Keywords: Model, Success Factors, Networks, Community Innovation, Sustainability

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาชุมชนของประเทศไทยต้องเผชิญกับพลวัตทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมไทยก้าวเข้าสู่ภาวะ ที่เรียกว่า VUCA World (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ซึ่งทำให้กระบวนการบริหารจัดการภาครัฐและท้องถิ่นไม่สามารถใช้วิธีการแบบดั้งเดิมที่เน้นลำดับขั้นและการสั่งการจากบนลงล่างได้เพียงพอ (Agranoff, R. & McGuire, M., 2003) การแก้ปัญหาจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความรู้และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนในฐานะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง แนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่นของไทยในยุค Thailand 4.0 และการกำหนดเป้าหมาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (network governance) ที่ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อน การพัฒนาอย่างบูรณาการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) เครือข่ายเหล่านี้ไม่เพียง ช่วยจัดสรรทรัพยากรแต่ยังเป็นกลไกที่สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการพัฒนานวัตกรรม ที่ตอบโจทย์ปัญหาของชุมชน (Provan, K. G. & Kenis, P., 2008) ขณะเดียวกันกระบวนการพัฒนาชุมชน สมัยใหม่ได้ยึดกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวทางหลัก เพื่อสร้างสมดุลระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตและศักยภาพของชุมชนไทยในระยะยาว

จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของภาคเหนือ เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา และวัฒนธรรม ยังเป็นพื้นที่นำร่องของโครงการ Smart City และ Creative Economy ที่รัฐบาลไทย ร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศผลักดัน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมที่พึ่งพาความรู้ เทคโนโลยี และทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น (United Nations, 2015) การผลักดันจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรม และศิลปะพื้นบ้าน (Creative City of Crafts and Folk Art) ภายใต้เครือข่าย UNESCO Creative Cities Network (UCCN) เป็นตัวอย่างชัดเจนที่สะท้อนถึงศักยภาพและบทบาทสำคัญของจังหวัดในการพัฒนานวัตกรรมชุมชน



(UNESCO, 2021) แม้ว่าจังหวัดเชียงใหม่จะมีจุดแข็งในด้านทรัพยากรมนุษย์และทุนวัฒนธรรม แต่การขับเคลื่อนเครือข่ายนวัตกรรมยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การประสานงานไม่ต่อเนื่อง ขาดเป้าหมายร่วม และกระบวนการสื่อสารที่โปร่งใส ส่งผลให้หลายโครงการดำเนินไปแบบแยกส่วนและขาดความเชื่อมั่นระยะยาว การขาดทรัพยากรและงบประมาณ โครงการจำนวนมากประสบปัญหาขาดงบประมาณและบุคลากรทำให้ไม่สามารถขยายผลหรือต่อยอดได้อย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมไม่ทั่วถึง ประชาชนบางกลุ่มมีบทบาทสูง แต่หลายกลุ่มยังขาดโอกาสเข้าถึงการตัดสินใจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการติดตามและประเมินผลไม่เป็นระบบ ขาดกลไกที่โปร่งใส ทำให้ไม่สามารถสะท้อนผลลัพธ์ระยะยาวหรือใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อกำหนดนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ชุมชนในเชียงใหม่มีศักยภาพในการคิดค้นนวัตกรรมจากบริบทท้องถิ่นของตนเอง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นเมือง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนสะท้อน “นวัตกรรมชุมชน” ที่เกิดจากการผสมภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิธีการใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืน และยังเป็นฐานสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องในระยะยาว

ในบริบทดังกล่าว การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากสามารถตอบโจทยคำถามสำคัญสองประการ ได้แก่ 1) อะไรคือปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายนวัตกรรมชุมชนดำรงอยู่และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และ 2) เราจะสร้างแบบจำลองการจัดการเครือข่ายที่เหมาะสมกับบริบทของเชียงใหม่และสามารถต่อยอดไปยังพื้นที่อื่นของประเทศได้อย่างไร คำถามเหล่านี้สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างของการพัฒนาชุมชนไทยในปัจจุบัน ที่ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของนโยบาย แต่ยังรวมถึงพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Ansell, C. & Gash, A., 2007) ทั้งนี้ จังหวัดเชียงใหม่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีทั้งจุดแข็งและความท้าทายด้านการบริหารจัดการเครือข่ายนวัตกรรม ได้แก่ ความโดดเด่นด้านทุนวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่กับปัญหาการประสานงานที่ไม่ต่อเนื่องและการขาดเป้าหมายร่วมในหลายโครงการ การศึกษาปัจจัยความสำเร็จของเครือข่ายในบริบทดังกล่าวจึงมีความสำคัญ เพราะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงกลไกการทำงานของเครือข่าย พัฒนานวัตกรรมชุมชนในด้านต่าง ๆ และสนับสนุนการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงช่วยอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในเชียงใหม่ แต่ยังสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงทฤษฎีเครือข่าย (network theory) ทฤษฎีทุนทางสังคม (social capital theory) และแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ หากสามารถระบุปัจจัยสำคัญได้อย่างชัดเจนก็จะช่วยให้จังหวัดเชียงใหม่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ไม่เพียงตอบโจทย์เศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่ยังสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับคนรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม
4. เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับความสำเร็จของการจัดการเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยนี้ หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการจัดการเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ รวม 4,300 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2566) ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. ผู้นำชุมชนและแกนนำวิสาหกิจชุมชน
2. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ผู้แทนหน่วยงานการศึกษาและมหาวิทยาลัยในพื้นที่
4. ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane, T. ที่ค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 3\%$ และระดับความเชื่อมั่น 97% ได้จำนวนทั้งสิ้น 580 คน ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากประชากร 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชนและแกนนำวิสาหกิจชุมชน จำนวน 390 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 95 คน ผู้แทนหน่วยงานการศึกษาและมหาวิทยาลัย จำนวน 35 คน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน จำนวน 60 คน โดยใช้การจัดสรรแบบเป็นสัดส่วนและสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้น เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ครบถ้วนและเป็นธรรม (Yamane, T., 1967)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในเครือข่าย

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยอิสระ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ตั้งแต่มากที่สุดถึงน้อยที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ 4.21- 5.00 = มากที่สุด, 3.41 - 4.50 = มาก, 2.61 - 3.50 = ปานกลาง, 1.81 - 2.50 = น้อย และ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด เพื่อให้สะท้อนระดับความคิดเห็นของผู้ตอบอย่างชัดเจน

ตอนที่ 3 การประเมินความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน ใน 4 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดของการวิจัย ครอบคลุมปัจจัยการมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามประเมินผล และความสำเร็จของเครือข่ายใน 4 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งคัดเลือกจากความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนและเครือข่ายนวัตกรรม โดยประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อความถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามวิธีของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. ซึ่งกำหนดให้ค่าดัชนีความสอดคล้องของรายการ (IOC) ต้องมากกว่า 0.50 จึงถือว่ายอมรับได้ ผลการตรวจสอบ พบว่า แบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 0.93 แสดงว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอยู่ในระดับดี (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977)

ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบ สอบถามได้รับการประเมินโดยการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Try-out) จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จากนั้นคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแต่ละด้านด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยกำหนดเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 0.70 ตามหลักการของ Nunnally, J. C. ผลการทดสอบ พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 (Nunnally, J. C., 1978)



การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการโดยประสานงานกับผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานการศึกษา และภาคเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูลใช้ทั้งการแจกแบบสอบถามแบบพบตัวและแบบออนไลน์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ผู้ตอบได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ การรักษาความลับ และความสมัครใจในการตอบแบบสอบถาม หลังจากรวบรวมแบบสอบถามแล้วผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องก่อนนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไป และระดับของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยต่าง ๆ ในการพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน ส่วนสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าปัจจัยอิสระสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของเครือข่ายได้มากน้อยเพียงใด โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณถูกนำมาใช้ในการระบุอิทธิพลเชิงสาเหตุเบื้องต้นของตัวแปรแต่ละด้านต่อความสำเร็จของเครือข่าย ซึ่งช่วยให้สามารถตรวจสอบความเชื่อมโยงและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นวิธีที่เหมาะสมกับโครงสร้างข้อมูลและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในระดับปฏิบัติการ อันนำไปสู่การสร้างโมเดลปัจจัยที่สามารถอธิบายและพยากรณ์ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเพื่อประมาณค่าเฉลี่ยของตัวแปรโดยได้สรุปรายละเอียดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนในภาพรวม

ตัวแปร	$\bar{X}$	(S.D.)	ระดับ
การมีส่วนร่วม	3.75	0.65	มาก
การบูรณาการความรู้	3.70	0.68	มาก
การสนับสนุนทรัพยากร	3.69	0.72	มาก
การติดตามและประเมินผล	3.74	0.66	มาก
รวม	3.72	0.68	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.72 แสดงให้เห็นว่าผู้มีส่วนร่วมในโครงการมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพในทุกมิติ โดยตัวแปรที่มีค่ามากที่สุด คือ การมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ การติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.66) และน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.72) โดยสรุป ผลการวิเคราะห์บ่งชี้ว่า กระบวนการศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนมีความเข้มแข็ง ครอบคลุมทั้งการมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร ตลอดจนการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมในระยะยาว

2. ผลการศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน พบว่า ความสำเร็จในการศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมิน ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนใน 4 มิติ

มิติความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มิติด้านเศรษฐกิจ	4.18	0.55	มาก
2. มิติด้านสังคม	4.35	0.49	มากที่สุด
3. มิติด้านวัฒนธรรม	4.16	0.52	มาก
4. มิติด้านสิ่งแวดล้อม	4.10	0.57	มาก
รวม	4.20	0.53	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.20 มิติที่มีค่ามากที่สุด คือ มิติด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.55) และมิติด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.52) และมีค่าน้อยที่สุด คือ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายร่วมงานในโครงการสร้างป่าสร้างรายได้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จได้ 86.5% ($R^2 = .865$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวม $R = .930$ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของประมาณการ $SEest = .225$ สะท้อนว่าโมเดลมีความเหมาะสมแม่นยำ และมีนัยสำคัญทางสถิติในการพยากรณ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

ตัวแปร (Predictors)	b	SEb	β	t	p-value
(Constant)	0.142	0.061	-	2.33	.021*
การมีส่วนร่วม	0.280	0.018	.301	15.56	.000**
การบูรณาการความรู้	0.210	0.020	.226	10.42	.000**
การสนับสนุนทรัพยากร	0.190	0.019	.204	9.98	.000**
การติดตามและประเมินผล	0.150	0.021	.167	7.14	.000**

$R = .930$, $R^2 = .865$, $SEest = .225$, $F = 492.35$, $**p < .01$, $*p < .05$

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามและประเมินผล ล้วนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 โดยสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

การมีส่วนร่วม (Participation) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ .301 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุดกว่าปัจจัยอื่นทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความสำเร็จของเครือข่าย การมีส่วนร่วมของสมาชิกและภาคีเครือข่ายช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เสริมสร้างความร่วมมือ และเพิ่มพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างยั่งยืน

การบูรณาการความรู้ (Knowledge Integration) มีค่า β เท่ากับ .226 สะท้อนถึงความสำคัญของการผสมผสานองค์ความรู้จากหลายภาคส่วน ทั้งจากชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ช่วยให้เครือข่ายสามารถพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและเกิดประโยชน์สูงสุด



การสนับสนุนทรัพยากร (Resource Support) มีค่า β เท่ากับ .204 บ่งชี้ว่าการได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

การติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation) แม้จะมีค่า β ต่ำที่สุดที่ .167 แต่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นถึงบทบาทในการสะท้อนผลลัพธ์การดำเนินงาน การปรับปรุงกลยุทธ์ และการเสริมสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในการจัดการเครือข่าย

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้น พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งสิ้นด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

$$Y' = 0.142 + 0.280 (\text{การมีส่วนร่วม}) + 0.210 (\text{การบูรณาการความรู้}) + 0.190 (\text{การสนับสนุนทรัพยากร}) + .150 (\text{การติดตามและประเมินผล})$$

4. ผลการพัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยทั้งสิ้นด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยโมเดลสะท้อนความสัมพันธ์เชิงระบบของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมและการบูรณาการความรู้ทำหน้าที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลัก ส่วนการสนับสนุนทรัพยากรและการติดตามประเมินผลทำหน้าที่เป็นปัจจัยเสริมเพื่อเพิ่มความต่อเนื่องและความโปร่งใสของการพัฒนา โมเดลที่ได้มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเครือข่ายในเชิงนโยบายและปฏิบัติจริง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาและเสริมความเข้มแข็งของเครือข่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นปัจจัยที่ได้รับคะแนนสูงและเด่นชัดที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Arnstein ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของพลเมือง ที่กล่าวว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวกำหนดพลังอำนาจและการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (Arnstein, S. R., 1969) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Pretty, J. ที่ศึกษาเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน พบว่า การมีส่วนร่วมแบบปฏิสัมพันธ์นำไปสู่การเรียนรู้ร่วม การพึ่งตนเอง และการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในกิจกรรมชุมชน (Pretty, J., 1995) นอกจากนี้ การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ยังสะท้อนว่าเครือข่ายในชุมชนเชิงใหม่มีความสามารถในการผสมผสานทุนวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีทุนสังคมและทุนวัฒนธรรมสูง ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายความสัมพันธ์เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนทรัพยากรและระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจนยังเป็นอีกสองปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่าย (Putnam, R. D., 2000) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลวิทย์ เจียรจิตต์ และคณะ ที่ศึกษาเรื่องนวัตกรรมทางสังคมกับแนวทางการพัฒนาเครือข่าย สัมมาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า โครงสร้างการสนับสนุนอย่างเป็นระบบและกระบวนการเรียนรู้ร่วมผ่านการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ปรับปรุงแนวทางการทำงาน และรักษาความต่อเนื่องของกิจกรรมได้ (ชลวิทย์ เจียรจิตต์ และคณะ, 2565)

จากผลดังกล่าว สามารถตีความได้ว่าปัจจัยทั้งสี่มีความสำคัญเพราะเครือข่ายนวัตกรรมในชุมชนต้องการทั้งพลังของความร่วมมือ ทุนความรู้ที่เหมาะสม ทรัพยากรที่เพียงพอ และกลไกควบคุมคุณภาพของงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ขับเคลื่อนให้เครือข่ายสามารถพัฒนาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืน กล่าวได้ว่า ความสำเร็จของเครือข่ายไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เกิดจากการเสริมพลังร่วมกันของปัจจัยทั้งหมดในลักษณะสหสัมพันธ์เชิงระบบ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน

ผลการวิจัยสะท้อนว่า ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนมิได้เกิดจากปัจจัยเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคชุมชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคเอกชน โดยความสำเร็จเกิดจากการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ การบูรณาการองค์ความรู้จากหลายแหล่ง การได้รับการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการมีกลไกติดตามและประเมินผลที่ช่วยให้การทำงานเป็นระบบและโปร่งใส การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Woolcock และ Narayan ที่ศึกษาเรื่องทุนทางสังคม ผลกระทบต่อพฤติกรรมการพัฒนา การวิจัย และนโยบาย พบว่า การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการเชื่อมโยงของทุนทางสังคมทั้งสามระดับ ได้แก่ ความสัมพันธ์ในกลุ่มชุมชน (bonding) การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่าง ๆ (bridging) และการเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างอำนาจ (linking) ซึ่งทั้งหมดเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จในระดับชุมชนและเครือข่ายร่วมมือ (Woolcock, M. & Narayan, D., 2000) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฟิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์ ศึกษาเรื่องรูปแบบนวัตกรรมจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ และเครือข่ายจากหลายภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าการทำงานแบบแยกส่วนหรือทำเฉพาะภายในชุมชนของตนเองเพียงอย่างเดียว ซึ่งครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (ฟิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์, 2561) ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องเสริมสร้างทุนชุมชนหลายด้านไปพร้อมกัน ไม่ใช่การพัฒนามิติใดมิติหนึ่ง เพราะแต่ละทุนมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกัน เช่น ทุนสังคมที่เข้มแข็งช่วยเพิ่มทุนวัฒนธรรมและทุนมนุษย์ ขณะที่ทุนสิ่งแวดล้อมและทุนเศรษฐกิจจะเสริมความมั่นคงของระบบชุมชนในระยะยาว (Flora, C. B. & Flora, J. L., 2008) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑล ศรีสุข และคณะ ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการเครือข่ายจัดการนวัตกรรมและพันธกิจสัมพันธ์ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยความร่วมมือของเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏและหน่วยงานภาคี พบว่า ความสำเร็จของเครือข่ายเกิดจากระบบการทำงานที่มีวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามหลัก PDCA (Plan-Do-Check-Act) ซึ่งช่วยให้เกิดพลวัตการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงการทำงานของแต่ละภาคส่วนเข้ากับระบบบริหารจัดการงานวิจัยและพันธกิจสัมพันธ์ในลักษณะภาคีเครือข่ายอย่างมีเอกภาพ ส่งผลให้เครือข่ายมีความคล่องตัว โปร่งใส และสามารถพัฒนาคุณภาพการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง (มณฑล ศรีสุข และคณะ, 2567)

จากผลดังกล่าวสามารถตีความได้ว่า ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่เกิดจากความเข้มแข็งของระบบความร่วมมือที่มีลักษณะเป็นโครงข่าย (network governance) ซึ่งอาศัยทุนสังคม ความไว้วางใจ การเชื่อมโยงความรู้ และระบบการจัดการที่ดีเป็นกลไกหลัก ทำให้การดำเนินงานตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณยืนยันว่า ปัจจัยทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด รองลงมา คือ การบูรณาการความรู้



การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผลตามลำดับ ทั้งนี้ โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จของเครือข่ายได้สูงถึงร้อยละ 86.5 ($R^2 = .865$) สะท้อนว่าปัจจัยทั้งสี่มีความสอดคล้องและเกื้อหนุนกันในการขับเคลื่อนความสำเร็จของเครือข่ายในภาพรวม ผลลัพธ์ดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ของ Nonaka, I. & Takeuchi, H. ที่อธิบายว่าการสร้างนวัตกรรมในชุมชนหรือองค์กรจำเป็นต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยนและบูรณาการความรู้ทั้งที่เป็น tacit knowledge และ explicit knowledge (Nonaka, I. & Takeuchi, H., 1995) ซึ่งตรงกับบทบาทของการมีส่วนร่วมและการบูรณาการความรู้ในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Chaskin, R. J. ที่ศึกษาเรื่องการสร้างศักยภาพชุมชน ที่พบว่า การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และกลไกการกำกับติดตามที่ต่อเนื่องเพื่อรักษาความเข้มแข็งของกระบวนการพัฒนา (Chaskin, R. J., 2001) เมื่อเชื่อมโยงผลการวิจัยกับมิติของความสำเร็จทั้ง 4 ด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมและการบูรณาการความรู้มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในมิติด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยสร้างการรับรู้ร่วม การแก้ปัญหาของชุมชน และการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต ขณะเดียวกัน การสนับสนุนทรัพยากรและระบบติดตามประเมินผลมีอิทธิพลอย่างมากต่อมิติด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นฐานสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถดูแลทรัพยากรท้องถิ่น อนุรักษ์ภูมิปัญญา และรักษาสมดุลความยั่งยืนของพื้นที่ได้

ดังนั้น โมเดลที่พัฒนาจากงานวิจัยนี้จึงมีความครบถ้วนทั้งในเชิงโครงสร้างและแนวคิด สามารถสะท้อนพลวัตของการทำงานเครือข่ายที่ต้องอาศัยทั้งพลังของการมีส่วนร่วม ความรู้ ทรัพยากร และการกำกับติดตามร่วมกัน ทำให้โมเดลนี้มีศักยภาพในการนำไปใช้เชิงนโยบาย การวางแผนพัฒนา และการปฏิบัติงานในพื้นที่จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 4 โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

จากผลการวิจัย สามารถพัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน ที่ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ซึ่งแต่ละด้านทำหน้าที่เชื่อมโยงกันในลักษณะของระบบเครือข่าย โดยการมีส่วนร่วมและการบูรณาการความรู้ทำหน้าที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลัก เนื่องจากเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วม การมีเป้าหมายร่วม และการสร้างพลังทางสังคมของชุมชน ขณะที่การสนับสนุนทรัพยากรและการติดตามประเมินผลทำหน้าที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยเพิ่มความต่อเนื่อง ความโปร่งใส และเสถียรภาพของกระบวนการพัฒนา แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge, P. M. ที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนต้องเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่าย การมีวิสัยทัศน์ร่วม และการสนับสนุนซึ่งกันและกันภายในระบบ (Senge, P. M., 1990) โดยโมเดลที่พัฒนาในงานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นวงจรเรียนรู้ต่อเนื่องคล้ายคลึงกับแนวคิดดังกล่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมในจังหวัดเชียงใหม่เกิดจากการแลกเปลี่ยนข้อมูล การพัฒนาทักษะร่วม และการทำงานแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่การดำเนินงานแบบแยกส่วน เชื่อมโยงกับรายงานของ UNDP ที่กล่าวถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จของโครงการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพยากรจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำ และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (UNDP, 2016) ซึ่งโมเดลในงานวิจัยนี้สามารถตอบโจทย์แนวคิดดังกล่าวได้อย่างสอดคล้อง กล่าวโดยสรุป โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ได้จากงานวิจัยนี้มีความสำคัญเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพราะช่วยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางแผนพัฒนาชุมชน ตลอดจนการกำหนดนโยบายที่เสริมสร้างความยั่งยืนในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

งานวิจัยนี้ได้พัฒนา โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการสังเคราะห์เชิงทฤษฎี โดยใช้ให้เห็นว่าความสำเร็จของเครือข่ายมิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งหากแต่เกิดจากการทำงานเชื่อมโยงและเสริมกันของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นจุดเริ่มต้นที่สร้างพลังร่วมและความเป็นเจ้าของของสมาชิกเครือข่าย
2. การบูรณาการความรู้ (Knowledge Integration) เป็นการแลกเปลี่ยนและผสมผสานความรู้จากหลายแหล่ง ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้สมัยใหม่ และองค์ความรู้จากภาคีภายนอก
3. การติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation) ทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับ ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส
4. การสนับสนุนทรัพยากร (Resource Support) เป็นเงื่อนไขเสริมที่ทำให้เครือข่ายสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยพบว่า เครือข่ายนวัตกรรมชุมชนมีปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ล้วนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม โดยการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุด โมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จได้ถึง 86.5% สะท้อนว่าความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมต้องอาศัยการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนควรนำโมเดลที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและบริหารเครือข่าย โดยเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การบูรณาการองค์ความรู้ และการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของโครงการพัฒนาชุมชนให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง สร้างระบบติดตามประเมินผลที่โปร่งใส และพัฒนากลไกสนับสนุน เช่น ศูนย์ประสานความร่วมมือหรือแพลตฟอร์มข้อมูล เพื่อให้การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นระบบและต่อเนื่องมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาด้วยวิธีเชิงคุณภาพเพิ่มเติม ศึกษาในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบบริบทและพิจารณาขยายตัวแปร เช่น ภาวะผู้นำหรือศักยภาพการปรับตัวของเครือข่าย รวมทั้งงานวิจัยแบบติดตามระยะยาวเพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์



เอกสารอ้างอิง

- ชลวิทย์ เจียรจิตต์ และคณะ. (2565). นวัตกรรมทางสังคมกับแนวทางการพัฒนาเครือข่าย สัมมาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(2), 1-14.
- พิสมัย ประชาพันธ์ และบัณฑิต ผังนรินทร์. (2561). รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ร่มสาร, 16(1), 9-24.
- มณฑล ศรีสุข และคณะ. (2567). การพัฒนาระบบบริหารเครือข่ายจัดการนวัตกรรมและพันธกิจสัมพันธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยความร่วมมือของเครือข่าย มหาวิทยาลัยราชภัฏและหน่วยงานภาคี. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 7(3), 120-135.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่. (2566). สถิติชุมชนและจำนวนหมู่บ้าน จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สศช.
- Agranoff, R. & McGuire, M. (2003). Collaborative public management: New strategies for local governments. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Ansell, C. & Gash, A. (2007). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Chaskin, R. J. (2001). Building community capacity: A definitional framework and case studies from a comprehensive community initiative. *Urban Affairs Review*, 36(3), 291-323.
- Flora, C. B. & Flora, J. L. (2008). *Rural communities: Legacy and change*. (3rd ed.). Boulder, Colorado: Westview Press.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Pretty, J. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247-1263.
- Provan, K. G. & Kenis, P. (2008). Modes of network governance: Structure, management, and effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(2), 229-252.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday.
- UNDP. (2016). *Human development report 2016: Human development for everyone*. New York: United Nations Development Programme.
- UNESCO. (2021). *Chiang Mai: City of Crafts and Folk Art Initiative Monitoring Report 2021*. Chiang Mai: Chiang Mai Provincial Administrative Organization.

- United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. Retrieved March 8, 2024, from <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Woolcock, M. & Narayan, D. (2000). Social capital: Implications for development theory, research, and policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2), 225-249.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.

อิทธิพลความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงแรงกระตุ้น
ของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียต่อความภักดีของผู้ชมกีฬา
วอลเลย์บอลบอลลึงทีมชาติไทย*

THE INFLUENCE OF SPORTS TEAM REPUTATION AS A MEDIATOR THAT RELATES
MOTIVATION AND SOCIAL MEDIA ENGAGEMENT ON SPECTATOR LOYALTY OF
THAI WOMEN' S NATIONAL VOLLEYBALL TEAM

กฤษฎา ปาณะเสรี, กนกนันท์ สุขชาวันรินทร์*

Kritsada Panaseri, Kanoknan Suchao-In*

คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Allied Health Sciences, Thammasat University, Rangsit Campus, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanoknan.s@allied.tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับของแรงกระตุ้นของผู้ชมการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาและความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลทีมชาติไทย 2) อิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชม และการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย และ 3) บทบาทของตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาในฐานะตัวแปรคั่นกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชมการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เข้าชมการแข่งขันวอลเลย์บอลระดับชาติ จำนวน 18 คน เลือกแบบเจาะจง และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้าชมการแข่งขันวอลเลย์บอลระดับชาติ ใช้สุ่มแบบง่าย จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับของแรงกระตุ้นของผู้ชมการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อความภักดีของผู้ชมมากที่สุด คือ ตัวแปรการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.65 รองลงมา ได้แก่ ตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา 2) อิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.51 และ 3) บทบาทของตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา ตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชมที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.30 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้ชม (R^2) ได้เท่ากับ 0.89 (89.0%)

คำสำคัญ: อิทธิพลความมีชื่อเสียงทีมกีฬา, แรงกระตุ้นของผู้ชม, การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย, ความภักดีของผู้ชมกีฬา, วอลเลย์บอลบอลลึงทีมชาติไทย

Abstract

The objectives of this research article were to study: 1) The levels of audience motivation, social media engagement, team reputation, and spectator loyalty toward the Thailand national volleyball

team; 2) The influence of audience motivation and social media engagement; and 3) The role of team reputation as a mediating variable in the relationship between audience motivation and social media engagement. This study employed a mixed-methods approach. For the qualitative phase, key informants were 18 national volleyball match spectators selected through purposive sampling. For the quantitative phase, the sample consisted of 500 national volleyball match spectators selected through simple random sampling. The instruments used for data collection were questionnaires and in-depth interviews, and the data were analyzed using descriptive statistics and structural equation modeling. The research findings revealed that: 1) Regarding the levels of audience motivation, social media engagement, and team reputation, the causal variable with the greatest total influence on spectator loyalty was social media engagement, with a total effect coefficient of 0.65, followed by team reputation; 2) Audience motivation and social media engagement showed total effect coefficients of 0.51; and 3) The mediating role of team reputation showed that audience motivation had a total effect coefficient of 0.30, respectively. Together, the three variables explained 0.89 (89.0%) of the variance in spectator loyalty ($R^2 = 0.89$).

Keywords: Influence of Sports Team Reputation, Motivation, Social Media Engagement, Spectator Loyalty, Thai Women's National Volleyball Team

บทนำ

ปัจจุบันกีฬาวอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมและได้มีการบรรจุในการแข่งขันระดับต่าง ๆ มากมาย เช่น ซีเกมส์ (SEA Games) เอเชียนเกมส์ (Asian Games) โอลิมปิกเกมส์ (Olympic Games) และการแข่งขันชิงแชมป์โลก (World Championship) กีฬาวอลเลย์บอลของประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนประสบความสำเร็จเป็นที่นิยมของคนไทย (ปัญญา อินทเจริญ และคณะ, 2564) เพราะถือว่าเป็นกีฬาที่อยู่คู่คนไทยมาช้านาน สร้างชื่อเสียงให้กับคนไทยมาหลายยุคหลายสมัย อีกทั้ง เกมการแข่งขันก็มีความสนุกตื่นเต้นเร้าใจ หลายครั้งที่นักกีฬาวอลเลย์บอลของไทยประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิง ได้พัฒนาการเล่นมาโดยตลอด จนก้าวขึ้นเป็นทีมระดับแนวหน้าของทวีปเอเชีย โดยคว้าอันดับ 3 การแข่งขันวอลเลย์บอลชิงแชมป์เอเชียได้ 2 ครั้ง ใน พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2550 เป็นแชมป์ทวีปเอเชียได้เป็นครั้งแรกในการแข่งขันวอลเลย์บอลชิงแชมป์เอเชียในปี พ.ศ. 2552 ทำให้ได้เป็นตัวแทนทวีปเอเชียไปแข่งขันวอลเลย์บอลเวิลด์แกรนด์แชมป์เปียนคัพในปี พ.ศ. 2552 จากนั้นในปี พ.ศ. 2555 สามารถสร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ได้อีกครั้ง เมื่อสามารถคว้าแชมป์วอลเลย์บอลชิงแชมป์เอเชียนคัพมาครองเป็นครั้งแรกได้สำเร็จ ต่อมาใน พ.ศ. 2556 สร้างปรากฏการณ์สำคัญในการแข่งขันวอลเลย์บอลชิงแชมป์เอเชียที่ประเทศไทย เมื่อสามารถคว้าแชมป์ในการแข่งขันรายการนี้ได้อีกครั้ง นับเป็นการคว้าแชมป์เอเชียเป็นครั้งที่ 2 สร้างความสุข ความภูมิใจให้กับประชาชนชาวไทยได้ทั่วประเทศ สืบเนื่องจากการจัดขบวนให้การต้อนรับการจัดรถแห่รอบเมือง ซึ่งมีประชาชนออกมาให้การต้อนรับมากมาย (ตระการ นาค และคณะ, 2562) นอกจากนี้ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนยังร่วมกันบริจาคเงิน เพื่อมอบเป็นรางวัลให้กับนักกีฬาวอลเลย์บอล ในฐานะสร้างความภูมิใจ และสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศชาติ รวมทั้งสมาคมวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ในฐานะองค์กรหลักในการพัฒนากีฬาประเภทนี้ ได้มีผู้สนับสนุนจากทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนเพิ่มขึ้นทุกปี จากความสนใจของประชาชน จึงมีรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันให้ประชาชนทั่วไป ได้รับชมทั้งรายการแข่งขันภายในประเทศ และรายการแข่งขันระดับนานาชาติ (ปัญญา อินทเจริญ และคณะ, 2563) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแสดงถึงความรักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทย



จากค่านิยมในกีฬาวอลเลย์บอลดังที่กล่าวมา ผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลบอลหญิงทีมชาติไทยที่มีความรักดี แสดงความรู้สึก การมีอารมณ์ร่วมในผลการแข่งขัน อารมณ์ในความพ่ายแพ้ และอารมณ์ในชัยชนะในการแข่งขัน ในนัดแข่งขันนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ความรักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลบอลหญิงทีมชาติไทยย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ สมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทยต้องมีกลยุทธ์สร้างความรักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลบอลหญิงทีมชาติไทย ซึ่งทำให้มีการติดตามกีฬาได้อย่างต่อเนื่อง แรงกระตุ้นของผู้ชมเป็นสิ่งกระตุ้น หรือพลังผลักดัน ให้ผู้ชมกีฬามีความรักดีต่อกีฬาประเภทนั้น ๆ จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแรงกระตุ้นของผู้ชมและความรักดีต่อกีฬา ได้แก่ งานวิจัยของ Subrahmanyam, A. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชมและความรักดีในกลุ่มนักศึกษา (Subrahmanyam, A., 2017) งานวิจัยของ Khuong, M., M., T. & Phuong, N. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชมและความรักดีในกลุ่มลูกค้าภาคการบริการ (Khuong, M. M. T. & Phuong, N., 2020) และงานวิจัยของ Kim, S., et al. ซึ่งศึกษาสมการโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแรงกระตุ้นของผู้ชมและความรักดีต่อกีฬาของผู้ชมกีฬาฟุตบอลออสเตรเลีย (Kim, S. et al., 2021) ซึ่งต่างพบว่า แรงกระตุ้นของผู้ชมมีอิทธิพลทางตรงต่อความรักดี

ในปัจจุบันโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทต่อทีมกีฬาหรือตัวของนักกีฬา ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารไปยังแฟนกีฬา เช่น เฟสบุ๊ก เอกซ์ หรือทวิตเตอร์ จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโซเชียลมีเดียและความรักดีต่อกีฬา ได้แก่ งานวิจัยของ Yadav, M. & Rahman, Z. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียและความรักดีของผู้ใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Yadav, M. & Rahman, Z., 2018) งานวิจัยของ Budiman, S. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียและความรักดีของเจนเอเรชั่นวาย (Budiman, S., 2021) และงานวิจัยของ Samarah, T., et al. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียและความรักดีต่อกีฬาของผู้ชมกีฬาฟุตบอลจอร์แดนในรูปแบบสมการโครงสร้าง (Samarah, T. et al., 2022) ซึ่งต่างพบว่า การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อความรักดี ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีที่มุ่งเน้นผู้ชม และสร้างความรักดีของผู้ชมกีฬา จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความมีชื่อเสียงและความรักดี ได้แก่ งานวิจัยของ Lai, I. K. W. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของความมีชื่อเสียงและความรักดีของผู้ใช้บริการโรงแรม (Lai, I. K. W., 2019) งานวิจัยของ Islam, T. et al. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของความมีชื่อเสียงและความรักดีในรูปแบบสมการโครงสร้าง (Islam, T. et al., 2021) และงานวิจัยของ Sharma, R. & Joshi, R. ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีชื่อเสียงและความรักดีของผู้ใช้บริการธนาคาร (Sharma, R. & Joshi, R., 2024) ซึ่งต่างพบว่า ความมีชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อความรักดี

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง อิทธิพลความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาในฐานะตัวแปรต้นกลางที่เชื่อมโยงแรงกระตุ้นของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียต่อความรักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลบอลหญิงทีมชาติไทย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย และความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา ต่อความรักดีของผู้ชมกีฬาต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาถึงอิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย และความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา ต่อความรักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลบอลหญิงทีมชาติไทย เพื่อพัฒนาความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาในฐานะตัวแปรต้นกลางที่เชื่อมโยงแรงกระตุ้นของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียต่อความรักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลบอลหญิงทีมชาติไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของแรงกระตุ้นของผู้ชมการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาและความรักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลบอลหญิงทีมชาติไทย

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียที่มีต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทย

3. เพื่อศึกษาบทบาทของตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาในฐานะตัวแปรคั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชมการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียและความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบวิจัย เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method research) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดนิยามและองค์ประกอบของข้อความถามในการวิจัย และการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 18 คน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารสมาคมกีฬาวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย 6 คน นักกีฬาหญิงทีมชาติไทยอาวุโส 6 คน ประชากรสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้เข้าชมการแข่งขันวอลเลย์บอล 16 ชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยระหว่างวันที่ 12 - 19 กรกฎาคม 2568 ณ ยิมเนเซียม สยามกีฬากลาง จังหวัดนครปฐม โดยใช้แนวคิดของ Comrey, A. L. & Lee, H. B. ที่แนะนำว่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง 500 ตัวอย่าง เป็นจำนวนที่อยู่ใน เกณฑ์ที่ดี เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร (Multivariate analysis) จึงสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยสามารถกำหนดโอกาสที่หน่วยตัวอย่างแต่ละหน่วยถูกเลือก ทำให้ทราบความน่าจะเป็นที่แต่ละหน่วยในประชากรจะถูกเลือก โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้ประเภทการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ได้จำนวน 500 คน (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งได้สร้างและพัฒนาขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชม ตัวแปรการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา และตัวแปรความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลไทย แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน เห็นด้วย 4 คะแนน ไม่แน่ใจ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (Best, J. W. & Kahn, J. V., 2014) ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4.50 - 5.00 เห็นด้วย 3.50 - 4.49 ไม่แน่ใจ 2.50 - 3.49 ไม่เห็นด้วย 1.50 - 2.49 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1.00 - 1.49

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้นำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาสาระความเหมาะสมของเนื้อหาที่ใช้ ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า ข้อคำถามในแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 สอดคล้องเป็นรายชื่อ โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีความเที่ยงตรงใช้ได้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient, α) เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความเชื่อมั่นของ Eisinga, R. et al. คือ มีค่าความเชื่อมั่น 0.80 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ พบว่า แต่ละตัวแปรมีค่าตั้งแต่ 0.89 - 0.97 และมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.80 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Eisinga, R. et al., 2012)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างสแกนคิวอาร์โค้ดผ่านมือถือ เพื่อเข้าไปดำเนินการตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่านทาง Google form โดยให้เวลาแก่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามประมาณ 20 - 30 นาที และขออนุญาตรอนกว่ากลุ่มตัวอย่างจัดส่ง จึงถือว่าการตอบแบบสอบถาม



เสร็จสมบูรณ์ และผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบในแบบสอบถามเพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่ถูกต้องและครบถ้วน ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ตรวจสอบปัญหาตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) พบว่า อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่เกิน 0.80 จากนั้น วิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มี 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์โมเดลการวัด (Measurement model) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structural model) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Assessment of model fit) ตามเกณฑ์ Goodness of fit ดังนี้ $p\text{-value} > 0.05$, $\chi^2/df \leq 2.00$, $GFI > 0.90$, $AGFI > 0.90$, $CFI > 0.90$, $RMSEA < 0.05$, $SRMR < 0.05$, $CN > 200$ (Hair, J.F. et. al, 2019)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ระดับของแรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ความมีชื่อเสียงของทีมนักกีฬา และความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทย มี 2 ส่วน ดังนี้

1. นิยามและองค์ประกอบของข้อคำถามในการวิจัย ได้แก่ แรงกระตุ้นของผู้ชมกีฬา ประกอบด้วย ความรู้สึกถึงความสำเร็จของทีมนักกีฬา สนุกที่เชียร์ที่ได้จากการแข่งขันกีฬา ความสนใจในทีมนักกีฬา ความสนใจในตัวผู้เล่นกีฬา ความภาคภูมิใจของชาติต่อกีฬา และความรู้อันกีฬา การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียประกอบด้วย เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกีฬา การบริโภคข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกีฬา การมีส่วนร่วมในกีฬา และการสร้างสรรค์ในด้านกีฬา ความมีชื่อเสียงของทีมนักกีฬา ประกอบด้วย ผลงานความสำเร็จของทีมนักกีฬา ประวัติผลงานของทีมนักกีฬา ความรับผิดชอบต่อสังคมของทีมนักกีฬา ผู้ชมเป็นคนสำคัญของทีมนักกีฬา และคุณภาพระบบการจัดการของทีมนักกีฬา ความภักดีของผู้ชมประกอบด้วย ความภักดีเชิงทัศนคติต่อกีฬา และความภักดีเชิงพฤติกรรมต่อกีฬา

2. ผลการศึกษาระดับของตัวแปร ได้แก่ แรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ความมีชื่อเสียงของทีมนักกีฬา ความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทย แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ (Skewness) ความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปร

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ความเบ้	ความโด่ง
แรงกระตุ้นของผู้ชม	4.09	0.72	เห็นด้วย	-0.38	0.24
การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย	4.19	0.66	เห็นด้วย	-0.39	0.53
ความมีชื่อเสียงของทีมนักกีฬา	3.94	0.63	เห็นด้วย	-0.10	0.35
ความภักดีของผู้ชม	4.26	0.60	เห็นด้วย	-0.13	0.26

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร ได้แก่ แรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ความมีชื่อเสียงของทีมนักกีฬา ความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอล ทีมชาติไทย พบว่า ทุกตัวแปรอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยตัวแปร “ความภักดีของผู้ชม” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.56) และตัวแปร “ความมีชื่อเสียงของทีมนักกีฬา” มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาการแจกแจงความเบ้และความโด่งของตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ค่าความเบ้มีค่าอยู่ระหว่าง -0.39 ถึง -0.10 และค่าความโด่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.53 ซึ่งมีค่าไม่เกิน ± 2 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ผลการศึกษาอิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชมการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ความมีชื่อเสียงของทีมนักกีฬาที่มีต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทย มี 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุแรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความถี่ของการเข้าชมเว็บไซต์ของประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด ยืนยันองค์ประกอบย่อยของตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง พบว่า แบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ Goodness of fit ดังนี้ ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.19 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.07 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสอง (RMSEA) เท่ากับ 0.02 ค่าดัชนีมาตรฐานของรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (SRMR) เท่ากับ 0.03 ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) เท่ากับ 656.84 แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแบบจำลอง

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าที่ได้
ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df)	≤ 2.00	1.19
ค่าความน่าจะเป็น (p-value)	> 0.05	0.09
ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI)	≥ 0.90	1.00
ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI)	≥ 0.90	0.97
98 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	≥ 0.90	0.95
ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสอง (RMSEA)	≤ 0.05	0.02
ค่าดัชนีมาตรฐานของรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (SRMR)	≤ 0.05	0.02
ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN)	> 200	555.90

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์อิทธิพล แบ่งได้เป็น 3 อิทธิพล ซึ่งได้แก่ อิทธิพลทางตรง (Direct Effects--DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects--IE) และอิทธิพลรวม (Total Effects--TE) แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ตัวแปรผล ตัวแปรสาเหตุ	ความถี่ของข้อมูล			ความถี่ของผู้ชม		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
แรงกระตุ้นของผู้ชม	0.23**	-	0.23**	0.18**	0.12**	0.30***
การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย	0.69**	-	0.69**	0.29**	0.36**	0.65**
ความถี่ของผู้ชม	-	-	-	0.51**	-	0.51**
R ²	0.80			0.89		

DE = Direct Effect, IE = Indirect Effect, TE = Total Effect, **p value < .01

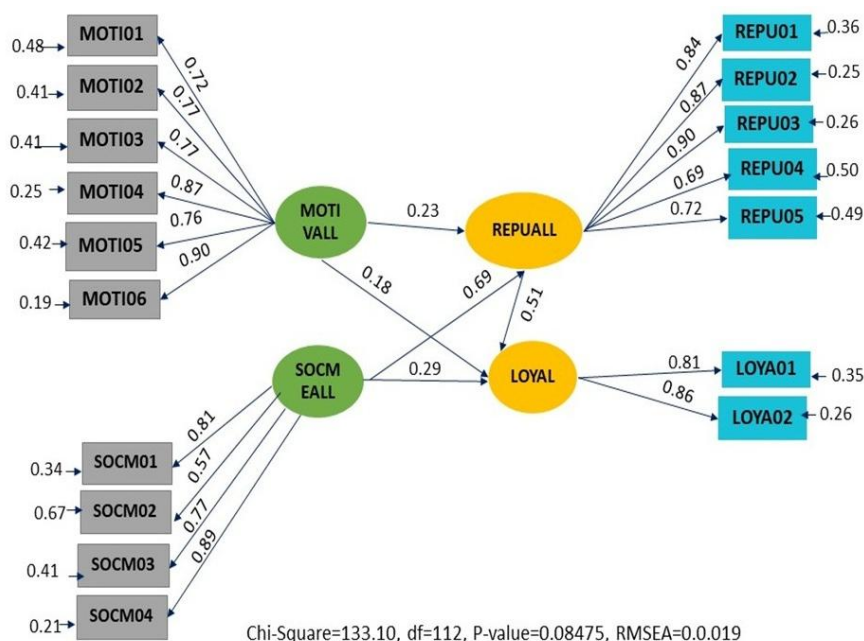
จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า เมื่อตรวจสอบการประมาณค่าพารามิเตอร์สัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรแฝงที่ทำการศึกษาในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า 1) แรงกระตุ้นของผู้ชมมีอิทธิพลทางตรง (Direct effect) เชิงบวกต่อความถี่ของผู้ชมที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p-value < 0.01) และมีอิทธิพลรวม (Total Effect) ทางบวกที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (P-value < 0.01) 2) การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลทางตรง (Direct effect) เชิงบวกต่อความถี่ของผู้ชมที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.69 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p-value < 0.01) และมีอิทธิพลรวม (Total effect) ทางบวกที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.69 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ



ที่ระดับ .01 ($P\text{-value} < 0.01$) 3) แรงกระตุ้นของผู้ชมมีอิทธิพลทางตรง (Direct effect) เชิงบวกต่อความภักดีของผู้ชมเชิงบวก ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) มีอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) เชิงบวกที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.12 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) และมีอิทธิพลรวม (Total effect) เชิงบวกที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) 4) การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลทางตรง (Direct effect) เชิงบวกต่อความภักดีของผู้ชมเชิงบวก ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) มีอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) เชิงบวกที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) และมีอิทธิพลรวม (Total effect) เชิงบวกที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) 5) ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา มีอิทธิพลทางตรง (Direct effect) เชิงบวกต่อความภักดีของผู้ชม ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) และมีอิทธิพลรวม (Total effect) เชิงบวกที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$)

3. ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อความมีชื่อเสียงของทีมกีฬามากที่สุด คือ ตัวแปรการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.69 ตามด้วยตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชม ที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.23 โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปร สามารถอธิบายความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา (R^2) ได้เท่ากับ 0.80 (80.0%)

ผลการศึกษาบทบาทของตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา ในฐานะตัวแปรคั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย และความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิก ทีมชาติไทย ได้แก่ ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อความภักดีของผู้ชมมากที่สุด คือ ตัวแปรการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.65 รองลงมา ได้แก่ ตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา ที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.51 และตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชม ที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.30 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้ชม (R^2) ได้เท่ากับ 0.89 (89.0%) แสดงได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า แรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย และความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย แรงกระตุ้นของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย ผ่านความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ระดับของแรงกระตุ้นของผู้ชมการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาและความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย มี 2 ส่วน ดังนี้ 1) นิยามและองค์ประกอบของข้อคำถามในการวิจัย ได้แก่ แรงกระตุ้นของผู้ชมกีฬา การมีส่วนร่วมในกีฬา ความภักดีของผู้ชม 2) ผลการศึกษาระดับของตัวแปร ได้แก่ แรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา ความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย ผ่านความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา อภิปรายได้ว่า ความต้องการภายในของผู้ชม เช่น ความบันเทิง ความภาคภูมิใจในชาติ หรือความรู้สึกมีส่วนร่วม มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้ชมกับทีมกีฬา สอดคล้องกับแนวคิดของ Funk, D. C. et al. ที่กล่าวว่า แรงจูงใจพื้นฐาน เช่น ความตื่นเต้น การหลีกเลี่ยงจากชีวิตประจำวัน หรือความเป็นเอกลักษณ์ของทีมกีฬา ล้วนส่งผลต่อความผูกพันของแฟนกีฬาอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น เมื่อผู้ชมรู้สึกว่าการจูงใจของตนได้รับการตอบสนองจากการติดตามทีมโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย ความภักดีต่อทีมก็จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน (Funk, D.C. et al., 2009) นอกจากนี้ แรงกระตุ้นของผู้ชมยังมีอิทธิพลทางตรงต่อความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย หมายความว่า ความคาดหวัง ความชื่นชม และการรับรู้เชิงบวกที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้ชม เช่น การที่ผู้ชมมีความประทับใจในผลงานของนักกีฬา หรือคุณลักษณะเฉพาะตัวของทีม จะส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ที่ดีของทีมกีฬาในสายตาของสาธารณชน งานวิจัยของ Boyle, B. A. & Magnusson, P. ชี้ให้เห็นว่า ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาไม่ได้เกิดจากผลงานการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงแรงสนับสนุนจากผู้ชม ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของทีมให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในวงกว้างมากขึ้น (Boyle, B. A. & Magnusson, P., 2007)

อิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ที่มีต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย มี 3 ส่วน ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด ยืนยันองค์ประกอบย่อยของตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรแบ่งได้ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด ยืนยันองค์ประกอบย่อยของตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง อภิปรายได้ว่า การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแฟนกีฬาในยุคดิจิทัล ในสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีลักษณะของตลาดที่เรียวร้อนมากขึ้น และการเติบโตอย่างรวดเร็วของแนวทางดิจิทัล องค์กรกีฬาต้องเผชิญกับความท้าทายในการเชื่อมต่อกับแฟน การสร้างและรักษาผู้ชม และการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ โซเชียลมีเดียได้กลายเป็นเครื่องมือพื้นฐาน โดยมีการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวัดผล เมื่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้กับแบรนด์เพิ่มขึ้น ความภักดีต่อแบรนด์ก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ในกรณีของโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียไม่เพียงแต่เป็นช่องทางการสื่อสาร แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ผู้ชมสามารถแสดงความรู้สึก แบ่งปันประสบการณ์ และสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับทีม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของแพลตฟอร์มดิจิทัลในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างทีมกีฬากับผู้ชม การที่แฟนกีฬามีโอกาสติดตาม แสดงความคิดเห็น แชร์ข้อมูล หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคอนเทนต์ของทีมบนโซเชียลมีเดีย ทำให้เกิดความรู้สึก



มีส่วนร่วมและผูกพันกับทีมมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียกับความภักดีของแฟนกีฬา ยังสามารถเข้าใจได้ในแง่ของการสร้างชุมชนออนไลน์ที่เข้มแข็ง เมื่อแฟน ๆ รู้สึกว่าเสียงของพวกเขา มีความหมาย ได้รับการตอบสนอง และสามารถมีบทบาทในกิจกรรมของทีม พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะจงรักภักดีต่อทีมมากยิ่งขึ้น 2) การนำเสนอผลการวิเคราะห์อิทธิพล แบ่งได้เป็น 3 อิทธิพล ซึ่งได้แก่ อิทธิพลทางตรง (Direct Effects--DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects--IE) และอิทธิพลรวม (Total Effects--TE) 3) ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อความมีชื่อเสียงของทีมกีฬามากที่สุด และ 3) ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อความมีชื่อเสียงของทีมกีฬามากที่สุด โดยการมีส่วนร่วมของแฟน ๆ เช่น การกดไลค์ แชร์ หรือคอมเมนต์ในโพสต์ของทีม ช่วยส่งเสริมให้ชื่อเสียงของทีมเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในวงกว้าง ทั้งในเชิงปริมาณของผู้เข้าถึงข้อมูล ในเชิงคุณภาพของภาพลักษณ์ทีม อิทธิพลของการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียต่อความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทยนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากในยุคปัจจุบันชื่อเสียงของทีมกีฬาไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการรับรู้และภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์ โซเชียลมีเดียมีผลกระทบอย่างมากต่อกีฬา โดยเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของแฟนอย่างพื้นฐาน เนื่องจากแฟนต้องการเชื่อมต่อกับบุคคลจริง ไม่ใช่แบรนด์ สำหรับวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทยกับต้นทีมชาติไทยหญิง Pleumjit Thinkaow มีผู้ติดตามใน Instagram มากกว่าหนึ่งล้านคน และได้รับโลกใน TikTok มากกว่า 7.4 ล้านไลค์ การมีส่วนร่วมของแฟนผ่านการกด Like, Comment, Share และการสร้างเนื้อหาสนับสนุนทีม ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับภาพลักษณ์และชื่อเสียงของทีม

บทบาทของตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา ในฐานะตัวแปรคั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย และความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอล ทีมชาติไทย ได้แก่ ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อความภักดีของผู้ชมมากที่สุด คือ ตัวแปรการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ตัวแปรความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา และตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชม ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้ชม (R^2) ได้เท่ากับ 0.89 (89.0%) ผลกระทบของโซเชียลมีเดียต่อกีฬาวอลเลย์บอลในประเทศไทย ยังสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคกีฬาของคนรุ่นใหม่ เทคโนโลยียังคงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสบการณ์ของแฟน แฟนกีฬาต้องการการโต้ตอบทางโซเชียลมีเดีย การรับชมการถ่ายทอดสด และเกมมิฟิเคชัน ซึ่งเป็นวิธีที่มีชีวิตชีวาในการรักษาความสนใจของแฟน โดยประเทศไทยเริ่มยื่นข้อเสนอเป็นเจ้าภาพการแข่งขันใหญ่ ๆ ทำให้แฟนใกล้ชิดกับทีมชาติมากขึ้น โดยแฟนคลับตัวจริงแสดงออกด้วยการตั้งต้นนอกสนามเพื่อหาตัวตั้งแต่เที่ยงคืนก่อนวันแข่ง โบอิญการถ่ายทอดมีมูลค่าสูงขึ้นเนื่องจากเรตติ้งทีวีที่ทีมสามารถสร้างได้ การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียจึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือสื่อสาร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างชุมชนแฟนกีฬาที่เข้มแข็งและยั่งยืน การที่โซเชียลมีเดียส่งผลต่อความภักดีผ่านความมีชื่อเสียงยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกลยุทธ์การสื่อสารแบบบูรณาการ สำหรับทีมวอลเลย์บอลหญิงไทย การใช้โซเชียลมีเดียอย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของแฟน แต่ยังสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับกีฬาวอลเลย์บอลในประเทศไทยโดยรวม ทำให้เกิดวงจรที่ดีของการเสริมสร้างชื่อเสียง การเพิ่มความภักดี และการพัฒนากีฬาอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียควรถูกมองว่าเป็นกลยุทธ์หลักในด้านการตลาดกีฬาและการจัดการแบรนด์ทีมกีฬาในยุคปัจจุบัน สำหรับทีมวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทยแล้ว การใช้ช่องทางนี้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับแฟนคลับ ไม่เพียงแต่จะส่งเสริมความภักดีในระยะยาว แต่ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ทีมให้โดดเด่นในระดับภูมิภาคและนานาชาติ โซเชียลมีเดียเป็นเวทีที่ทรงพลังในการควบคุมและเสริมสร้างชื่อเสียงของนักกีฬากหากบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ใช้เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนความภักดีของผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬามีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทย สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของภาพลักษณ์และการรับรู้เชิงบวกของทีมในสายตาสาธารณชน ต่อการสร้าง ความผูกพันในระยะยาวกับผู้ชม เมื่อทีมมีชื่อเสียงในด้านความสามารถ ผลงาน หรือพฤติกรรมนอกสนามที่ดี

ยอมทำให้ผู้ชมเกิดความภาคภูมิใจในการสนับสนุนทีม และส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความภักดี งานวิจัยของ Gladden, J. M. & Funk, D. C. ชี้ให้เห็นว่า ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬา (Team brand equity) ส่งผลโดยตรงต่อระดับความภักดีของแฟนกีฬา โดยเฉพาะในกรณีที่แฟนรู้สึกว่าคุณค่าของทีมมีคุณค่า และความหมายทางอารมณ์ ความภักดีของผู้ชมกีฬาไม่ได้เกิดขึ้นเพียงจากการชื่นชอบในตัวนักกีฬา หรือเพียงผลการแข่งขันเท่านั้น แต่เกิดจากการรับรู้ว่ามีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นที่ยอมรับ และมีความโดดเด่นในระดับประเทศ หรือนานาชาติ ซึ่งความมีชื่อเสียงนั้นสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แฟนรู้สึกอยากติดตาม และให้การสนับสนุนในระยะยาว (Gladden, J. M. & Funk, D. C., 2002) งานของ Bauer, H. H. et al. กล่าวว่า ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาสามารถเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้แฟนมีพฤติกรรมที่ภักดี ไม่ว่าจะเป็นการเข้าชมการแข่งขัน การติดตามข่าวสาร หรือการซื้อสินค้าของทีม (Bauer, H. H. et al., 2008)

สำหรับกรณีของทีมวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทย ความมีชื่อเสียงที่ทีมได้สั่งสมมาจากผลงานการแข่งขันทั้งในระดับเอเชียและระดับโลก รวมถึงบุคลิกภาพของนักกีฬาและทัศนคติที่ดีต่อสังคม ได้กลายเป็นภาพลักษณ์เชิงบวกที่ฝังแน่นในใจผู้ชม จึงไม่น่าแปลกใจที่แฟน ๆ จำนวนมากยังคงสนับสนุนทีมอย่างต่อเนื่องแม้ในช่วงที่ทีมอาจจะไม่ประสบความสำเร็จในบางรายการ ความภักดีในลักษณะนี้อธิบายได้ด้วยแนวคิด affective commitment หรือความผูกพันทางอารมณ์ ซึ่งได้รับแรงเสริมจากความมีชื่อเสียงของทีมอย่างชัดเจน (Mahony, D. F. et al., 2000)

นอกจากนี้ ความมีชื่อเสียงของทีมยังสามารถสร้างพลังทางสังคม (Social influence) ที่ทำให้ผู้ชมคนอื่น ๆ เกิดความสนใจและอยากมีส่วนร่วมกับทีมมากขึ้น เมื่อทีมถูกพูดถึงอย่างแพร่หลายในสื่อมวลชนและโซเชียลมีเดีย ผู้ชมจะรู้สึกว่าเป็น “ทีมของชาติ” ที่ควรสนับสนุนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความภูมิใจร่วมของคนในประเทศ งานวิจัยของ Underwood, R., et al. ชี้ว่า ความมีชื่อเสียงของทีมสามารถนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ร่วม (Group identity) ในหมู่แฟนกีฬา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นความภักดีในระยะยาว ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาสามารถถูกใช้เป็นกลยุทธ์การสร้างแบรนด์ (Branding strategy) ที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มฐานแฟน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทีมกับผู้ชมในระยะยาว การสื่อสารภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับค่านิยมของแฟน เช่น ความมุ่งมั่น ความสามัคคี และความภาคภูมิใจในชาติ จะช่วยตอกย้ำความสัมพันธ์เชิงบวก และทำให้ความภักดีของผู้ชมมีความมั่นคงมากขึ้น (Underwood, R. et al., 2001) สอดคล้องกับงานของ Watkins, B. A. ที่ระบุว่าความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาสามารถขับเคลื่อนทั้งพฤติกรรมภายนอก (เช่น การสนับสนุนทางการเงิน) และความรู้สึกภายใน (เช่น ความภาคภูมิใจและความรักในทีม) ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Watkins, B. A., 2014)

การที่ความมีชื่อเสียงส่งผลต่อความภักดีนั้น ยังสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในชาติและอัตลักษณ์ทางสังคมของแฟนกีฬาไทย ความสำเร็จจากปีที่แล้ว ยอดผู้ชมการแข่งขัน VNL ทางโทรทัศน์และออนไลน์พุ่งสูงถึง 68 ล้านวิว ซึ่งเน้นย้ำถึงความนิยมอย่างมหาศาลของวอลเลย์บอลในประเทศไทยและทั่วโลก แฟนกีฬาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความศรัทธาในทีมโปรดของพวกเขา และมักจะยังคงเป็นผู้สนับสนุนตลอดชีวิตของพวกเขา พวกเขาใช้เวลา เงิน และความพยายามนับไม่ถ้วนเพื่อสนับสนุนทีมของพวกเขา ชื่อเสียงของทีมกีฬาจึงไม่เพียงแต่เป็นแรงจูงใจในการติดตาม แต่ยังเป็นแหล่งที่มาของความภาคภูมิใจส่วนบุคคลและสังคม ความสำคัญของความมีชื่อเสียงทีมต่อความภักดียังได้รับการยืนยันจากทฤษฎีการระบุตัวตนทางสังคม (Social identity theory) ที่อธิบายว่าแฟนกีฬามักจะรับเอาความสำเร็จและชื่อเสียงของทีมมาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของตนเอง การระบุตัวตนกับทีม (ระดับแฟน-ทีม) เป็นตัวกำหนดหลักของความตั้งใจที่จะกลับมาอุปถัมภ์ของแฟน โดยมีความไว้วางใจในทีมเป็นแรงขับเคลื่อนหลัก อย่างไรก็ตาม การระบุตัวตนกับผู้เล่น (ระดับแฟน-ผู้เล่น) มีผลกระทบทางอ้อม ซึ่งต้องผ่านการระบุตัวตนกับทีมไปสู่ความตั้งใจที่จะกลับมาอุปถัมภ์ ความมีชื่อเสียงของทีมกีฬาวอลเลย์บอลหญิงทีมชาติไทยไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์ของผลงานในสนามเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความภักดีของผู้ชม การบริหาร



จัดการภาพลักษณ์ของทีมอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับแฟนกีฬา และเสริมสร้างฐานแฟนที่แข็งแกร่งในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ระดับของแรงกระตุ้นของผู้ชมการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียมีความสัมพันธ์เชิงบวกของ ทีมกีฬาและความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย มี 2 ส่วน ดังนี้ 1) นิยามและองค์ประกอบของ ข้อคำถามในการวิจัย ได้แก่ แรงกระตุ้นของผู้ชมกีฬา การมีส่วนร่วมในกีฬา ความภักดีของผู้ชม 2) ผลการศึกษา ระดับของตัวแปร ได้แก่ แรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ความสัมพันธ์เชิงบวกของทีมกีฬา ความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย อิทธิพลของแรงกระตุ้นของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ที่มีต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย มี 3 ส่วน ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด ยืนยัน องค์ประกอบย่อยของตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร แบ่งได้ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด ยืนยันองค์ประกอบย่อยของตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร และได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง 2) การนำเสนอผลการวิเคราะห์อิทธิพล แบ่งได้เป็น 3 อิทธิพล ซึ่งได้แก่ อิทธิพล ทางตรง (Direct Effects--DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects--IE) และอิทธิพลรวม (Total Effects--TE) และ 3) ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อความสัมพันธ์เชิงบวกของทีมกีฬามากที่สุด และ 3) ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพล รวมต่อความสัมพันธ์เชิงบวกของทีมกีฬามากที่สุด ส่วนบทบาทของตัวแปรความสัมพันธ์เชิงบวกของทีมกีฬา ในฐานะตัวแปร คั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชม การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย และความภักดีของผู้ชม กีฬาโอลิมปิกบอล หญิงทีมชาติไทย ได้แก่ ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อความภักดีของผู้ชมมากที่สุด คือ ตัวแปร การมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดีย ตัวแปรความสัมพันธ์เชิงบวกของทีมกีฬา และตัวแปรแรงกระตุ้นของผู้ชม ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้ชม (R^2) ได้เท่ากับ 0.89 (89.0%) จึงมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย คือ 1) กำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้โซเชียลมีเดียอย่างเป็นทางการของทีมชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมนโยบายการใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชม เพื่อเสริมสร้างความภักดีระยะยาว 2) พัฒนานโยบายการสร้างแบรนด์และความสัมพันธ์เชิงบวกของทีมกีฬาอย่างยั่งยืน กำหนดแนวทางในการวางกลยุทธ์ภาพลักษณ์ของนักกีฬาและทีมชาติเพื่อเพิ่มความสัมพันธ์เชิงบวกของทีม 3) สนับสนุน การสร้างคอนเทนต์กีฬาอย่างสร้างสรรค์และมีความหลากหลายรัฐควรส่งเสริมให้ภาคเอกชนหรือหน่วยงานกีฬา ร่วมกันผลิตคอนเทนต์บนสื่อออนไลน์ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ 1) การศึกษาเปรียบเทียบข้ามกลุ่มกีฬา ขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้ชมในกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล แบดมินตัน เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกีฬา 2) การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมบน โซเชียลมีเดียศึกษาประเภทและรูปแบบเนื้อหาบนโซเชียลมีเดียที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการสร้างความผูกพัน รวมถึงการวิเคราะห์ช่วงเวลาและความถี่ในการโพสต์เนื้อหาที่เหมาะสมที่สุด 3) วิจัยในลักษณะ Longitudinal Study (ศึกษาระยะยาว) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของความภักดีของผู้ชมต่อทีมกีฬาในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยเฉพาะช่วงที่ทีมมีผลงานดีหรือแย่

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “อิทธิพลความสัมพันธ์เชิงบวกของทีมกีฬาในฐานะตัวแปรคั่นกลาง ที่เชื่อมโยงแรงกระตุ้นของผู้ชมและการมีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียต่อความภักดีของผู้ชมกีฬาโอลิมปิกบอลหญิงทีมชาติไทย” ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยคณะสหเวชศาสตร์ ตามสัญญาเลขที่ AHSRS 4/2568 สำหรับการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ตระการ นาค และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของนักกีฬาโอลิมปิกในประเทศไทย. วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา, 11(2), 63-77.
- ปัญญา อินทเจริญ และคณะ. (2563). รูปแบบการจัดการกีฬาวอลเลย์บอลเพื่อความเป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(5), 172-175.
- _____. (2564). แนวทางการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของทีมวอลเลย์บอลที่เข้าร่วมการแข่งขันในกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 13(1), 100-110.
- Bauer, H. H. et al. (2008). Brand image and fan loyalty in professional team sport: A refined model and empirical assessment. *Journal of Sport Management*, 22(2), 205-226.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2014). *Research in Education*. (10th ed.). Harlow England: Pearson Education.
- Boyle, B. A. & Magnusson, P. (2007). Social identity and brand equity formation: A comparative study of collegiate sports fans. *Journal of Sport Management*, 21(4), 497-520.
- Budiman, S. (2021). The effect of social media on brand image and brand loyalty in generation Y. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 1339-1347.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Eisinga, R. et al. (2012). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach or Spearman-Brown. *International Journal of Public Health*, 58(4), 637-642.
- Funk, D.C. et al. (2009). Measuring the motives of sport event attendance: Bridging the academic practitioner divide to understanding behavior. *Sport Marketing Quarterly*, 18(3), 126-138.
- Gladden, J. M. & Funk, D. C. (2002). Developing an understanding of brand associations in team sport: Empirical evidence from consumers of professional sport. *Journal of Sport Management*, 16(1), 54-81.
- Hair, J. F. et. al. (2019). *Multivariate Data Analysis*. (8th ed.). Hampshire: Cengage.
- Islam, T. et al. (2021). The impact of corporate social responsibility on customer loyalty: The mediating role of corporate reputation, customer satisfaction, and trust. *Sustainable Production and Consumption*, 25(2), 123-135.
- Khuong, M. M. T. & Phuong, N. (2020). The impacts of human resource management practices on employees' motivation and loyalty. *Management Science Letters*, 10(11), 2673-2682.
- Kim, S. et al. (2021). Examining the relationship between sport spectator motivation, involvement, and loyalty: A structural model in the context of Australian rules football. *Sport in Society*, 24(6), 1006-1032.
- Lai, I. K. W. (2019). Hotel image and reputation on building customer loyalty: An empirical study in Macau. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 38(3), 111-121.
- Mahony, D. F. et al. (2000). Using the psychological commitment to team (PCT) scale to segment sport consumers based on loyalty. *Sport Marketing Quarterly*, 9(1), 15-25.
- Samarah, T. et al. (2022). The role of brand interactivity and involvement in driving social media consumer brand engagement and brand loyalty: The mediating effect of brand trust. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 16(4), 648-664.



- Sharma, R. & Joshi, R. (2024). The effect of bank reputation on loyalty - the moderating role of bank type. *South Asian Journal of Business Studies*, 13(1), 37-55.
- Subrahmanyam, A. (2017). Relationship between service quality, satisfaction, motivation and loyalty: A multi-dimensional perspective. *Quality Assurance in Education*, 25(2), 171-188.
- Underwood, R. et al. (2001). Building service brands via social identity: Lessons from the sports marketplace. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 9(1), 1-13.
- Watkins, B. A. (2014). Revisiting the social identity–brand equity model: An application to professional sports. *Journal of Sport Management*, 28(4), 471-480.
- Yadav, M. & Rahman, Z. (2018). The influence of social media marketing activities on customer loyalty: A study of e-commerce industry. *Benchmarking: An International Journal*, 25(9), 3882-3905.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43* TEACHER COMPETENCY DEVELOPMENT MODEL IN SCHOOL UNDER BORDER PATROL POLICE SUB DIVISION 43

อริสรา บุญรัตน์^{1*}, รุ่งทิพย์ ปราโมทย์พันธุ์¹, ชิตพล เอกสายธาร², สุนิตดา ชันธวิทย์¹

Arisra Boonrat^{1*}, Rungthip Pramotphan¹, Chittaphon Aeksaitarn², Sunitda Khantawit¹

¹คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Communication Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: arisra@hu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 โดยใช้รูปแบบการวิจัยคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะครู และแบบประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่น 0.920 สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นเพศหญิง 49 คน (ร้อยละ 70) เพศชาย 21 คน (ร้อยละ 30) ระดับการศึกษาปริญญาตรี 53 คน (ร้อยละ 75.71) ปริญญาโท 17 คน (ร้อยละ 24.29) และอายุราชการ 1 - 5 ปี 26 คน (ร้อยละ 37.14) อายุราชการ 6 - 10 ปี 18 คน (ร้อยละ 25.71) อายุราชการ 11 - 15 ปี 10 คน (ร้อยละ 14.29) อายุราชการ 16 - 20 ปี 7 คน (ร้อยละ 10.00) อายุราชการ 21 - 25 ปี 8 คน (ร้อยละ 11.43) อายุราชการ 25 ปีขึ้นไป 1 คน (ร้อยละ 1.43) และครูมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68) รองลงมา คือ สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ($\bar{X}$ = 4.63) และรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย การเตรียมการและการวางแผน, การบูรณาการกับชีวิตจริง, การพัฒนารายบุคคล, การประเมินตามสภาพจริงและการสร้างเครือข่าย ส่วนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ การสร้างการมีส่วนร่วมเชิงรุก และการบริหารอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: สมรรถนะครู, โรงเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43, รูปแบบการพัฒนา, การพัฒนาครู

Abstract

This research aims to survey the needs and develop a model for developing the teacher competency in school under Border Patrol Police Sub Division 43. The sample group is 70 teachers



in school under Border Patrol Police Sub Division 43. The research tools are a survey of the needs for developing the competence of teachers and a competence development model assessment form with a 5-level rating scale and a reliability of 0.920. The statistics used are percentages and standard deviations. The results of the research found that Teachers in the Border Patrol Police School were 49 females (70%) and 21 males (30%). 53 (75.71%) had bachelor's degrees, 17 (24.29%) had master's degrees, and 1-5 years of service 26 (37.14%) had 6 - 10 years of service. 18 (25.71%) had 11 - 15 years of service. 10 (14.29%) had 16 - 20 years of service. 7 (10.00%) had 21-25 years of service. 8 (11.43%) had 25 years of service. 1 (1.43%) had 25 years of service or more. The teachers had the highest level of need to develop competency in learner development ($\bar{X} = 4.68$), followed by classroom management competency ($\bar{X} = 4.63$) and teacher competency development model in learner development. It includes preparation and planning, integration with real life, individual development, authentic assessment and networking. The classroom management competency development model includes creating a creative environment, organizing learning, creating active participation and systematic management.

Keywords: Teacher Competency, School Under Border Patrol Police Sub Division 43, Development Model, Teacher Development

บทนำ

การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ของประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566 - 2570 หมายความว่า 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์ การพัฒนาแห่งอนาคต การยกระดับการผลิตและพัฒนาครูทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยวางแผนจำนวน ความต้องการครูในแต่ละสาขา พัฒนาหลักสูตรการผลิตครูที่มีการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการและด้านทักษะ การจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ พัฒนาระบบการคัดกรองที่สะท้อน สมรรถนะวิชาชีพครู ปรับบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” เป็น “โค้ช” ที่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมุ่งสู่การยกระดับครูสู่วิชาชีพชั้นสูง ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้ คนไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2497 ภายใต้การดำเนินงานของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ตั้งกระจายอยู่ตามแนวชายแดนของประเทศไทย ในพื้นที่ทุรกันดาร ซึ่งห่างไกลการคมนาคมทั่วทุกภาคของประเทศ นักเรียนส่วนใหญ่มีหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยใหญ่ ไทยภูเขา กะเหรี่ยง ลัวะ ม้ง มูเซอ จีนฮ่อ อีเก้อ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชายแดน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ภาครัฐไม่สามารถเข้าถึงได้ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2564) จากเริ่มต้น จนถึงปัจจุบัน มีโรงเรียนทั้งสิ้น 713 โรงเรียน แต่บางส่วนได้ยุบเลิกไป เนื่องจากประชาชนย้ายถิ่นฐาน และบางส่วนได้โอนมอบให้กระทรวงศึกษาธิการ ที่เหลืออยู่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในถิ่นทุรกันดารและขาดโอกาส ปัจจุบันคงเหลือโรงเรียนในสังกัดจำนวน 196 โรงเรียน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา 194 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 2 โรงเรียน และมีศูนย์ การเรียนรู้ ตชด.อีก 33 แห่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพ

รัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานโครงการตามพระราชดำริให้กับโรงเรียน ตชด. เพื่อดำเนินการ พัฒนาให้เด็กและชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การดำเนินงานโครงการพระราชดำริ จะมีครู ตชด. เป็นแกนใน การถ่ายทอดความรู้ โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรม ทำให้เด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาไป พร้อม ๆ กับการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนจนเกิดการพัฒนายั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน อุปสรรคสำคัญ คือ ไม่ได้รับ งบประมาณสนับสนุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่เพียงพอ เนื่องจากกองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดนไม่ใช่หน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ครู รร.ตชด. ส่วนใหญ่ ไม่มีวุฒิทางการศึกษา หรือไม่ตรงตามสาขาวิชา อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาได้มีความพยายามพัฒนาครู รร.ตชด. ให้ได้รับวุฒิทางการศึกษา เช่น การให้ทุนสนับสนุน การปรับเวลาเรียนให้สอดคล้องกับสภาพการทำงาน การศึกษาทางไกล แต่ด้วยข้อจำกัด เช่น ภาระงานที่หนักหลายด้านจึงทำให้ครูส่วนหนึ่งต้องตัดสินใจหยุดการศึกษากลางคัน ภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อีกทั้งครู รร.ตชด. ยังมีภาระงานอื่นรับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอน ทำให้ครูขาดการเตรียมการสอน และที่ตั้ง ของบางโรงเรียนซึ่งอยู่ในพื้นที่สูง ห่างไกลคมนาคมทำให้ไม่สามารถศึกษาต่อได้ การจัดหลักสูตรเป็นมาตรฐานเดียว ทำให้รายวิชาตามหลักสูตร ไม่สอดคล้องกับสภาพจริงในการปฏิบัติงานของครู รร. ตชด. อภิรัตน์ดา ทองแก้ว และคณะ พบว่า ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีส่วนน้อยที่จบด้านการศึกษา แสดงให้เห็นว่า ครูโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนควรได้รับการพัฒนาด้านวิชาชีพครูเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มากขึ้น (อภิรัตน์ดา ทองแก้ว และคณะ, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครู ของ Guskey, T. R. ที่เสนอว่า การพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงบริบทและความต้องการ เฉพาะของครู เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อ ทศคติของครู ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการปฏิบัติการสอน และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในที่สุด ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการจริงของครู จึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน ที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชายแดน ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มี คุณภาพอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม (Guskey, T. R., 2002)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัด กองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 เพื่อนำความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ ที่ครูมีความต้องการสูงสุด 2 อันดับ มาพัฒนาเป็นรูปแบบเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจ ชายแดนที่ 43 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 ซึ่งประกอบไปด้วย 15 โรงเรียน มีครูทั้งสิ้น รวมจำนวน 131 คน



กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 70 คน จากครูที่เป็นตำรวจตระเวนชายแดน และมีประสบการณ์การสอน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และอายุราชการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) สมรรถนะการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน 3) สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน 4) สมรรถนะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) สมรรถนะภาวะผู้นำครู และ 6) สมรรถนะการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยใช้มาตราแบบลิค-เอิร์ท (Likert) (Johnson, B. & Christensen, L., 2004) ผู้วิจัยให้คำนำหนักถ่วงเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง ตรงกับความต้องการพัฒนาสมรรถนะครู อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ตรงกับความต้องการพัฒนาสมรรถนะครู อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ตรงกับความต้องการพัฒนาสมรรถนะครู อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ตรงกับความต้องการพัฒนาสมรรถนะครู อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ตรงกับความต้องการพัฒนาสมรรถนะครู อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามมาให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน โดยตรวจสอบความครอบคลุมและความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ (Content Validity) เพื่อหาความตรงตามเนื้อหา (Index of Consistency : IOC) เกณฑ์ที่ได้กำหนด คือ $IOC > 0.5$ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Item - Total Correlations) แต่ละข้อมีค่าตั้งแต่ 0.80 - 1.00

2. นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับ ครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดจำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ > 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นแบบสอบถามตอนที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .920

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน และสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน โดยผู้วิจัยนำผลการสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะที่มีความต้องการสูงสุด 2 อันดับ (ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของรูปแบบ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามมาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับครุฑารวจตระเวนชายแดนไม่น้อยกว่า 3 ปี 1 คน โดยตรวจสอบความครอบคลุมและความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ (Content Validity) เพื่อหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Index of Consistency : IOC) เกณฑ์ที่กำหนด คือ $IOC > 0.5$ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Item – Total Correlations) แต่ละข้อมีค่าตั้งแต่ 0.80 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา จำนวน 70 ชุด มาวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านต่าง ๆ โดยหาค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับครุฑารวจตระเวนชายแดนไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน รวม 5 คน โดยหาค่าความเหมาะสมเป็นค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำรูปแบบทั้ง 2 รูปแบบ ไปใช้กับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 จำนวน 15 คน

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ยื่นขออนุญาตการวิจัยในมนุษย์ (เลขรับรอง ZCPHYLIRB-2567/449)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนของข้อมูลทั่วไปที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยนำเสนอตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 (n = 70)

ข้อมูลทั่วไปที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	21	30.00
	หญิง	49	70.00
ระดับการศึกษา			
	ปริญญาตรี	53	75.71
	ปริญญาโท	17	24.29
อายุราชการ			
	1 - 5 ปี	26	37.14
	6 - 10 ปี	18	25.71
	11 - 15 ปี	10	14.29
	16 - 20 ปี	7	10.00
	21 - 25 ปี	8	11.43
	25 ปีขึ้นไป	1	1.43
รวม		70	100.00



จากตารางที่ 1 พบว่า ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 21 คน (ร้อยละ 30) เพศหญิง จำนวน 49 คน (ร้อยละ 70) ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 53 คน (ร้อยละ 75.71) และระดับปริญญาโท จำนวน 17 คน (ร้อยละ 24.29) และมีอายุราชการ 1 - 5 ปี จำนวน 26 คน (ร้อยละ 37.14) อายุราชการ 6 - 10 ปี จำนวน 18 คน (ร้อยละ 25.71) อายุราชการ 11 - 15 ปี จำนวน 10 คน (ร้อยละ 14.29) อายุราชการ 16 - 20 คน จำนวน 7 คน (ร้อยละ 10.00) และอายุราชการ 21 - 25 ปี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 11.43) และอายุราชการ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.43) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาสมรรถนะครูด้านต่างๆ ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครู ($n = 70$)

การพัฒนาสมรรถนะครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. สมรรถนะด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	4.60	0.39	มากที่สุด
2. สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน	4.68	0.41	มากที่สุด
3. สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน	4.63	0.43	มากที่สุด
4. สมรรถนะด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.59	0.44	มากที่สุด
5. สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู	4.61	0.38	มากที่สุด
6. สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.53	0.38	มากที่สุด
ภาพรวม	4.61	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) และรายด้าน คือ สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) รองลงมา คือ สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.63$) สมรรถนะภาวะผู้นำครู ($\bar{X} = 4.61$) สมรรถนะการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.60$) สมรรถนะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.59$) และสมรรถนะการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.53$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน และสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านสมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน ($n = 5$)

สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. การเตรียมการและการวางแผน	4.80	0.40	มากที่สุด
2. การบูรณาการกับชีวิตจริง	4.80	0.38	มากที่สุด
3. การพัฒนารายบุคคล	4.88	0.27	มากที่สุด
4. การประเมินตามสภาพจริง	4.84	0.36	มากที่สุด
5. การสร้างเครือข่าย	4.80	0.38	มากที่สุด
ภาพรวม	4.82	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่า การพัฒนารายบุคคล มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.27) และการประเมินตามสภาพจริง ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.36) การเตรียมการและการวางแผน ($\bar{X} = 4.80$,

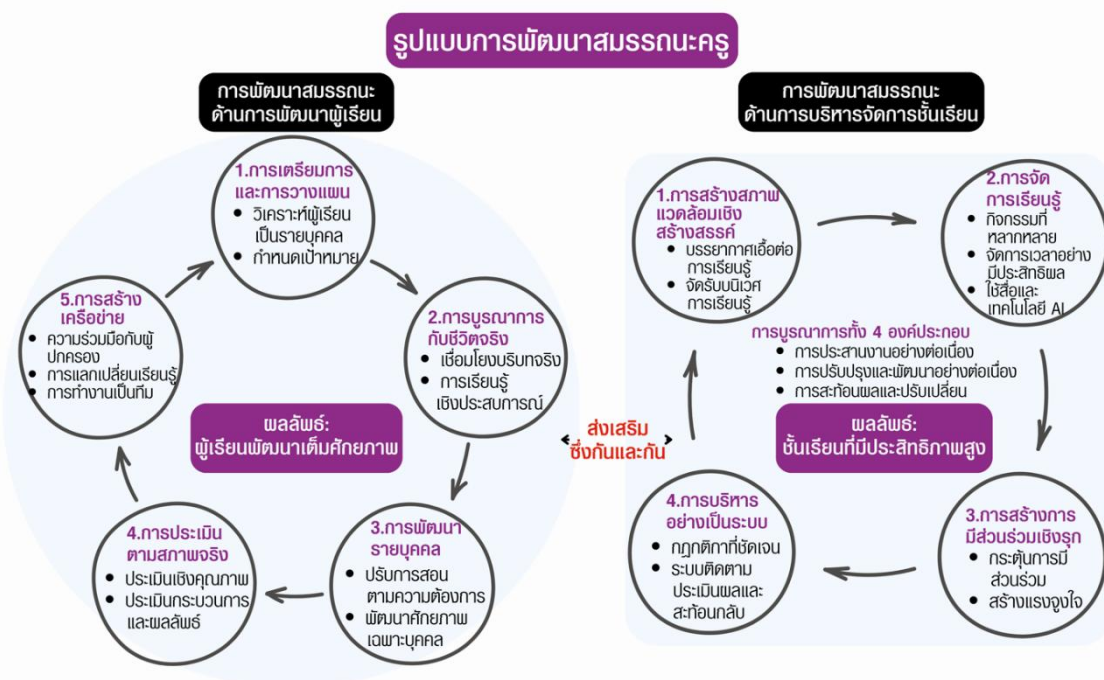
S.D. = 0.40) การบูรณาการกับชีวิตจริง ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.38) และการสร้างเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.38) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ด้านสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน (n = 5)

สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์	4.85	0.36	มากที่สุด
2. การจัดการเรียนรู้	4.92	0.26	มากที่สุด
3. การสร้างการมีส่วนร่วมเชิงรุก	4.86	0.31	มากที่สุด
4. การบริหารอย่างเป็นระบบ	4.91	0.27	มากที่สุด
ภาพรวม	4.88	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่า การจัดการเรียนรู้ มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92, S.D. = 0.26) รองลงมา การบริหารอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.27) การสร้างการมีส่วนร่วมเชิงรุก ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.31) และการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.36) ตามลำดับ

จากการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบทั้งสอง สามารถสรุปรูปแบบสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน และสมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 สามารถนำไปใช้ต่อไป โดยทั้ง 2 สมรรถนะมีความเชื่อมโยงกัน โดยสมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน เป็นฐานรากที่เอื้อให้สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน เป็นเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการให้เกิดขึ้น ผ่านการจัดการชั้นเรียนที่ดี โดยรูปแบบสมรรถนะนี้ สะท้อนบริบทเฉพาะของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ที่มีข้อจำกัดทั้งด้านทรัพยากร และพื้นที่ที่ทำการทางไกล ดังภาพประกอบที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน และสมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43



อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความต้องการพัฒนาสมรรถนะครู และเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการชายแดนที่ 43 จากผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนที่ 43 มีความต้องการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 4.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมรรถนะที่ครูมีความต้องการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.68$) รองลงมา คือ สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.63$) สมรรถนะภาวะผู้นำครู ($\bar{X} = 4.61$) สมรรถนะการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.60$) สมรรถนะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.59$) และสมรรถนะการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.53$) ตามลำดับ ผลการวิจัยในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่าครูตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยยศ อรรณมานะ ที่พบว่า การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนพื้นที่พิเศษมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เรียนมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม ภาษา และระดับการพัฒนา และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 ที่มุ่งเน้นการยกระดับการผลิตและพัฒนาครูทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยวางแผนจำนวนความต้องการครูในแต่ละสาขาพัฒนาหลักสูตรการผลิตครู (ชัยยศ อรรณมานะ, 2563) ที่มีการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการและด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ และปรับบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” เป็น “โค้ช” ที่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) อีกทั้ง Anderson, J., & Williams, R. พบว่า ประมาณ 78% ของสถาบันการศึกษาทั่วโลกกำลังสำรวจหรือนำ AI มาใช้ในโปรแกรมการเตรียมความพร้อมครู ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับและการตระหนักถึงศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและพัฒนาครูในยุคดิจิทัล (Anderson, J. & Williams, R., 2025) แนวโน้มนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Falloon, G. ที่เสนอกรอบแนวคิด Teacher Digital Competency (TDC) ซึ่งเน้นย้ำว่าครูในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีความสามารถด้านดิจิทัลที่กว้างขวางเกินกว่าแค่ทักษะเทคนิคพื้นฐาน โดยต้องครอบคลุมถึงความเข้าใจในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการสอนในชั้นเรียนได้จริง และด้านความต้องการพัฒนาสมรรถนะการพัฒนาผู้เรียนที่อยู่ในระดับสูงสุดนั้น (Falloon, G. , 2020) สอดคล้องกับการศึกษาของ วิจารณ์ พานิช ที่ระบุว่า การเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 ในยุคแห่งความพลิกผันต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยครูต้องมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Deardorff, D. K. ที่พบว่า สมรรถนะในการพัฒนาผู้เรียน เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยครูต้องมีทักษะในการประเมิน และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแบบรายบุคคลตามศักยภาพที่แตกต่างกัน อีกทั้งครูยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน แสดงให้เห็นว่า ครูตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน (Deardorff, D. K., 2012) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพร พิทักษ์ชนกานต์ ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียนของครูในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม พบว่า ครูที่มีทักษะการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ดีสามารถลดปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนที่มีความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภาพร พิทักษ์ชนกานต์, 2565) อีกทั้งการศึกษาของ กมลวรรณ ตั้งชนกานนท์ และคณะ ที่พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษา ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ที่มีผู้เรียนหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม การบริหารจัดการชั้นเรียน จึงเป็น

ทักษะสำคัญที่ครูต้องมีเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนจนเกิดการพัฒนายั่งยืน (กมลวรรณ ตังธนากานนท์ และคณะ, 2566) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่พบว่า การจัดการศึกษาในพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและการสร้างความเข้าใจในบริบทวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยผลการวิจัยครั้งนี้ มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในหลายประการ ประการแรก เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้บริหารการศึกษา ในการวางแผนและจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ประการที่สอง รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาครูที่มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และประการสุดท้าย เป็นการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาครูในสถานศึกษาเฉพาะทาง ที่มีบริบทการทำงานที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและพัฒนาในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ความต้องการพัฒนาสมรรถนะครู พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 4.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมรรถนะที่ครูมีความต้องการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย 4.68 รองลงมา คือ สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.63 สมรรถนะภาวะผู้นำครู มีค่าเฉลี่ย 4.61 สมรรถนะการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.60 สมรรถนะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย 4.59 และสมรรถนะการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.53 ตามลำดับ ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่าครูตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา และเมื่อนำความต้องการสมรรถนะครูสูงสุด 2 ด้าน มาพัฒนารูปแบบ พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมการและการวางแผน การบูรณาการกับชีวิตจริง การพัฒนารายบุคคล การประเมินตามสภาพจริง และการสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นการขยายการเรียนรู้ ไปยังเพื่อนครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนด้วยกัน การสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ การจัดระบบเพื่อนช่วยเพื่อนและพี่สอนน้อง การมีส่วนร่วมของชุมชนเช่นปราชญ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญในชุมชน รวมถึงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียน และรูปแบบสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ การสร้างการมีส่วนร่วมเชิงรุก และการบริหารอย่างเป็นระบบ รวมถึงการจัดการพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วยเทคนิคเชิงบวกและการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่อื่นๆ หรือในสังกัดกองกำกับการตำรวจชายแดนอื่น เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน 2) ควรศึกษาและพัฒนาสมรรถนะเฉพาะทางอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เช่น สมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรม 3) ควรมีการวิจัยติดตามผลการพัฒนาสมรรถนะครูในระยะยาว เพื่อศึกษาความยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะครูตามช่วงเวลา โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาสมรรถนะของครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในกำกับตำรวจชายแดนที่ 43 และได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ ที่มีความเป็นระบบและครอบคลุมทั้งด้านการพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการชั้นเรียน ซึ่งสามารถให้ทางตำรวจตระเวนชายแดน นำไปบรรจุในแผนการพัฒนาศักยภาพครูในสังกัด และหากครูได้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะส่งผลให้ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีสมรรถนะที่สูงขึ้น สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความพร้อมในการดำรงชีวิตและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป



กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2568

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ตังธนากานนท์ และคณะ. (2566). องค์ประกอบสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนิสิตนักศึกษา. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 36(1), 76-94.
- ชัยยศ อรรถมานะ. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนพื้นที่พิเศษ. วารสารการศึกษา, 30(2), 45-60.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิจารณ์ พานิช. (2564). การเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 ในยุคแห่งความพลิกผัน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2564). รายงานประจำปี 2564: การดำเนินงานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาในพื้นที่พัฒนาพิเศษ เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภาพร พิทักษ์ชนกานต์. (2565). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียนของครูในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์, 33(2), 112-135.
- อภิรัตน์ดา ทองแกมแก้ว และคณะ. (2563). รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพ โรงเรียนในพระราชดำริฯ และโรงเรียนขาดแคลนในพื้นที่การศึกษา 4 จังหวัดภาคใต้ มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา: (อัดสำเนา) มาสเตอร์พีช.
- Anderson, J. & Williams, R. (2025). AI integration in teacher preparation programs. International Journal of Advance Research Publication and Reviews, 2(2), 21-33.
- Deardorff, D. K. (2012). Intercultural competence: An emerging focus in international higher education. International Journal of Intercultural Relations, 33(2012), 14-29.
- Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: The teacher digital competency (TDC) framework. Educational Technology Research and Development, 68(5), 2449-2472. <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09767-4>
- Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. Teachers and Teaching, 8(3), 381-391. <https://doi.org/10.1080/135406002100000512>
- Johnson, B. & Christensen, L. (2004). Educational research: Quantitative, qualitative and mixed approach. (2nd ed.). Boston: Pearson Education.

การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษา
ระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี*
NETWORK POTENTIAL DEVELOPMENT TO RAISE THE STANDARD OF
EARLY CHILDHOOD EDUCATION MANAGEMENT CHILD DEVELOPMENT CENTER
UNDER UDON THANI MUNICIPALITY

วิไลลักษณ์ ขาวสอาด^{1*}, ญาดา ช่อสูงเนิน²

Wilailak Khaosaard^{1*}, Yada Chosungnoen²

¹รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

¹Master of Public Administration, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

²Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: wilailak.kh@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาศักยภาพเครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี 2) ยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ที่มีส่วนร่วม กลุ่มผู้เข้าฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารและบุคลากรสำนักการศึกษา 2) คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ครู และผู้ดูแลเด็ก 4) ผู้ปกครอง 5) ตัวแทนครูปฐมวัยจากโรงเรียนในสังกัดเทศบาล 6) เครือข่ายโรงเรียนเอกชน รวม 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสำรวจพื้นที่ ข้อสรุปจากการประชุมกลุ่มย่อยและการจัดเวที และการสังเกตพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาศักยภาพเครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งใช้แนวคิดของ Robert Agranoff, Michael McGuire, John M. Bryson โดยทั้ง 4 ภาคส่วนนี้ได้ร่วมกันในการใช้ต้นทุนความรู้เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย โดยการจัดเวทีเสวนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ทำให้การสร้างเครือข่ายนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาที่ภาครัฐแก้ไขไม่ได้ 2) ยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาปฐมวัยใน 6 ด้าน ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

คำสำคัญ: เครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก



Abstract

This research aimed to: 1) Develop the capacity of the network promoting child development center standards at child development centers under the Udon Thani Municipality and 2) Enhance the standards of early childhood education at child development centers under the Udon Thani Municipality. This qualitative research study examined key informants or participants in the workshop on raising early childhood education standards 1) Administrators and personnel of the Office of Education 2) The child development center management committee 3) Teachers and childcare providers 4) Parents 5) Representatives of early childhood teachers from schools under the municipality and 6) Private school networks. The research instruments included focus group discussions, interviews, field surveys, conclusions from focus group meetings and forums, and behavioral observation. The results revealed: 1) Develop the capacity of the network promoting child development center standards at child development centers under the Udon Thani Municipality by establishing a collaborative network of government, educational institutions, the private sector, and the public sector. This approach utilizes the concepts of Robert Agranoff, Michael McGuire, and John M. Bryson. These four sectors collaborated to utilize their knowledge base to raise early childhood education standards through forums. The workshop on developing media and innovations in early childhood learning makes the creation of this network an important tool in solving problems that the government cannot solve. 2) Raise the standards of early childhood education management at child development centers under the Udon Thani Municipality by focusing on operations according to early childhood education management standards in 6 areas, which are in accordance with the standards for operations of child development centers under local administrative organizations, national early childhood development center standards, and early childhood education management, early childhood education curriculum 2017.

Keywords: Network for Promoting Standards for Early Childhood Development Centers, Early Childhood Education Standards, Child Development Centers

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการปฏิรูประบบราชการให้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ซึ่งความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนระบบการบริหารภาครัฐแนวใหม่ได้เข้ามาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในปี พ.ศ. 2540 ได้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและมุ่งที่จะกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นและพระราชบัญญัติกำหนดแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลนครอุดรธานี, 2567) ในส่วนของบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญในการจัดการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กล่าวถึง แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 54 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. 2560, 2560) ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้ระบุถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วนไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกประเภท (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) ซึ่งแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2565 ได้วางแผนและกำหนดแนวทางด้านการจัดการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่มุ่งเตรียมความพร้อมส่วนร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้กับเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการสามารถจัดการศึกษาในระดับนี้ในระบบโรงเรียนปีการศึกษา 2567 จำนวน 561,881 คน คิดเป็นร้อยละ 70.50 ของประชากรกลุ่มอายุ 3 - 5 ปี จำนวน 796,995 คน เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ให้ครอบคลุมถึงระดับการศึกษาปฐมวัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัยตลอดจนการจัดสัมมนาและศึกษาดูงานในหลายพื้นที่ พบว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลเด็กปฐมวัยเป็นหลัก คือ กระทรวงศึกษาธิการและกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้รับการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มาอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ พบปัจจัยเกี่ยวกับปัญหาของการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ปัจจัยในเรื่องวิสัยทัศน์ความรู้ความเข้าใจ และความต่อเนื่องจากการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้เกิดช่องว่างความแตกต่างของมาตรฐานการดูแลเด็กปฐมวัยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปฏิบัติในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ.2553 และมาตรา 18 กำหนดว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา และต้องใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 มาเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานเป็นไปตามมาตรฐานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น 6 มาตรฐาน ดังนี้ 1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง 2) มาตรฐานด้านบุคลากร 3) มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 5) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน 6) มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2560)

เทศบาลนครอุดรธานีได้จัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 18 กำหนดว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ 1) สถานพัฒนาเด็กเล็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็ก ซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2560) สภาพปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัญหาที่พบคือ หน่วยงานต้นสังกัดจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการศูนย์ไม่เพียงพอ จึงทำให้ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สำหรับใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) มาตรฐานด้านบุคลากร ปัญหาที่พบ คือ ครูและผู้ดูแลเด็กบางส่วนไม่ได้รับการส่งเสริมให้การอบรมและพัฒนาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูและผู้ดูแลเด็ก มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการสอนค่อนข้างน้อย และมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับสายงานที่สอน 3) มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของ



ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัญหาที่พบ คือ อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีขนาดเล็ก ทรวดโหม่ง ทำให้เกิดความเสี่ยงในการดูแลเด็กเล็ก 4) มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ปัญหาที่พบ คือ สื่อการเรียนการสอน สำหรับเด็กไม่เพียงพอ ขาดวัสดุหาย 5) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน ปัญหาที่พบ คือ ผู้ปกครองคาดหวังให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง และ 6) มาตรฐานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ปัญหาที่พบ คือ ครูและผู้ดูแลเด็กบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครอุดรธานี, 2563) ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เมื่อพิจารณาโดยมุมมองเชิงเครือข่าย ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ พบว่า “คุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย” มีความสัมพันธ์โดยตรงกับ “ความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานท้องถิ่น ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคสาธารณสุข หรือสถาบันการศึกษา งานวิจัยของ (Epstein, J. L., 2018) เกี่ยวกับ School-Family-Community Partnerships ชี้ให้เห็นว่า ศูนย์เด็กเล็กหรือโรงเรียนที่มีโครงสร้างความร่วมมือที่เป็นระบบ สามารถยกระดับคุณภาพการดูแลและพัฒนาการเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ขณะทำงานศึกษาของ OECD ในรายงาน Starting Strong III ระบุว่า ประเทศที่มีระบบเครือข่ายการประสานงานด้านปฐมวัยแบบบูรณาการ (integrated early childhood systems) จะมีผลสัมฤทธิ์ด้านพัฒนาการเด็กสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ (OECD, 2012)

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจึงเห็นได้ว่า ปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลนครอุดรธานีมีไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะในระดับปฏิบัติการเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึง “ความอ่อนแอของระบบเครือข่ายสนับสนุนปฐมวัย” การแก้ไขจึงควรมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เข้มแข็ง หากสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ไปสู่การทำงานแบบเชิงรุก (Proactive Approach) และจัดตั้งกลไกเครือข่ายที่มีโครงสร้างชัดเจน จะช่วยให้การยกระดับมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยของเทศบาลนครอุดรธานีได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี
2. เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในขณะเดียวกันยังเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

- ทั้ง 2 แห่ง คือ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์วราราม และ 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนเทศบาล 8 ดังนี้
- 1) เครือข่ายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเข้าร่วมประชุมเสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานและหาแนวทางพัฒนาเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 3) จัดทำองค์ความรู้การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเพื่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย 4) การติดตามประเมินผลการพัฒนา

ระยะที่ 2 การยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

ทั้ง 2 แห่ง คือ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์วาราม 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนเทศบาล 8 มีการดำเนินการ ดังนี้ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และแนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 จัดเวทีสนทนากลุ่ม และการอบรมเชิงปฏิบัติการการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการคัดเลือกประชากรแบบเจาะจง จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์วาราม 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนเทศบาล 8

กลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง มุ่งเน้นคุณภาพและความลึกของข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group interview) โดยมีเกณฑ์ในการเลือก คือ เป็นผู้ทำงานด้านการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ผู้บริหารและบุคลากรสำนักงานการศึกษา จำนวน 4 คน 2) คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 18 คน 3) ครู และผู้ดูแลเด็ก จำนวน 10 คน 4) ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน 5) ตัวแทนครูปฐมวัยจากโรงเรียนในสังกัดเทศบาล จำนวน 10 คน 6) เครือข่ายโรงเรียนเอกชน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน การคัดเลือกเน้นคุณภาพของข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุมและหลากหลายตามวัตถุประสงค์การวิจัย

กลุ่มผู้เข้าฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการปฏิบัติงานในการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง มุ่งเน้นคุณภาพและความลึกของข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้บริหารและบุคลากรสำนักงานการศึกษา จำนวน 4 คน 2) คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 18 คน 3) ครู และผู้ดูแลเด็ก จำนวน 10 คน 4) ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน 5) ตัวแทนครูปฐมวัยจากโรงเรียนในสังกัดเทศบาล จำนวน 10 คน 6) เครือข่ายโรงเรียนเอกชน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน การคัดเลือกเน้นคุณภาพของข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุมและหลากหลายตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์เอกสารและหลักฐานต่าง ๆ (Documentary Analysis) การศึกษาเครือข่าย การสัมภาษณ์ระดับลึก การสนทนากลุ่ม (Focus group interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ที่มีส่วนร่วมในพัฒนาศักยภาพเครือข่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 50 คน การสังเกตและการจดบันทึก การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการปฏิบัติงาน จากกลุ่มของผู้เข้าฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการปฏิบัติงาน จำนวน 50 คน

ในส่วนของการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ประกอบด้วย การหาข้อบกพร่องในด้านเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา การใช้สำนวนถ้อยคำเพื่อความเข้าใจของผู้ตอบ ลำดับความสำคัญก่อนหลัง ความซับซ้อน และความสอดคล้องต่อเนื่องของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้การหาดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) ได้เท่ากับ



1.00 หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ทั้งความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา และรูปแบบตามคำแนะนำ ก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลช่วงปี พ.ศ. 2567 - 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ทั้งระหว่างและหลังการเก็บข้อมูล โดยจับประเด็นสำคัญและตีความความหมายแฝง ข้อมูลถูกจัดหมวดหมู่และเปรียบเทียบเพื่อค้นหาแบบแผน ความสัมพันธ์ และความขัดแย้ง เมื่อข้อมูลถึงจุดอิ่มตัวผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) เพื่อสร้างคำอธิบายเชิงรูปแบบ เชื่อมโยงปรากฏการณ์ต่าง ๆ และพัฒนาข้อเสนอเชิงทฤษฎีที่อธิบายสาเหตุ เงื่อนไข และความสัมพันธ์ของข้อมูล พร้อมเชื่อมโยงผลการศึกษากับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบโจทย์การวิจัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สรุปผลการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

1. กระบวนการก่อตัวของการพัฒนาศักยภาพเครือข่าย จากการที่ประเทศไทยได้มีการปฏิรูประบบราชการให้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) มาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ โดยมีนโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญในการจัดการศึกษา ในส่วนของมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเทศบาลนครอุดรธานียังขาดมาตรฐานที่ 6 มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ปัญหาที่พบคือ งบประมาณไม่เพียงพอ ส่งผลต่อบุคลากรและสื่อการเรียนการสอน โดยได้ขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และโรงเรียนสหกิจวิทยา เข้ามาเริ่มต้นกระบวนการสร้างเครือข่าย ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ประธานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์วราราม และสมาชิกสภาเทศบาลนครอุดรธานี (ส.ท.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งต้องการสร้างจุดแข็งในการพัฒนาเครือข่าย โดยเทศบาลนครอุดรธานีมีเป้าหมาย คือ การสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี 2 แห่ง โรงเรียนเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งเป็นความตั้งใจร่วมกันของทุกภาคส่วนในการใช้ต้นทุนความรู้เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย อีกทั้งมีความต้องการในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ซึ่งเครือข่ายเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาที่ภาครัฐแก้ไขไม่ได้ ทางเทศบาลนครอุดรธานีจึงได้มีการสร้างเครือข่ายช่วยเสริมความเชื่อมั่นและสร้างแรงขับเคลื่อนให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเทศบาลนครอุดรธานีให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการทั้งงบประมาณและบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีดำเนินการในส่วนของการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการปฏิบัติงานในการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (สื่อ loose parts (LOOSE PARTS)) ในส่วนของมุมมองของภาคเอกชน โรงเรียนสหกิจวิทยา ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ และช่วยพัฒนาสื่อการเรียน โดยมุมมองของผู้ปกครองชื่นชมว่าเครือข่ายนี้ทำให้บุตรหลานได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพและหลากหลาย จากมุมมองของภาครัฐและเอกชน การสร้างเครือข่ายร่วมกันโดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ “ยกระดับคุณภาพเด็กปฐมวัย” แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม (Participatory Collaboration) อีกทั้งการจัดระบบบริหารเครือข่าย (Collaborative Management) มีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และมีความสัมพันธ์ในแนวนราบ (Flat Structure) มากกว่าแบบลำดับชั้น ซึ่งในกรณีนี้สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยให้ครู ผู้ปกครอง นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทเท่าเทียมกัน

2. กระบวนการสร้างความร่วมมือ มีการรวบรวมและจัดระบบความร่วมมือจาก 4 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ภาครัฐ คือ เทศบาลนครอุดรธานี สถาบันการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ภาคเอกชน คือ โรงเรียน สหกิจวิทยา ภาคประชาชน คือ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก ซึ่งทุกฝ่ายมีบทบาทตามความเชี่ยวชาญ เช่น ร่วมจัดอบรม พัฒนาสื่อ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลเด็ก เป็นต้น ซึ่งมีการวางกรอบความร่วมมือ (Framing) ประกอบด้วย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อยกระดับมาตรฐานข้อที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยให้ความสำคัญกับ “การศึกษาปฐมวัย” ในฐานะรากฐานของการพัฒนาคน ซึ่งแนวทางต่อไป คือ ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานอย่างเป็นทางการ เพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืนของเครือข่าย โดยมีกรอบของกิจกรรมที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยการจัดเวทีเสวนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรม การเรียนรู้ระดับปฐมวัย (สื่อบุขพัสดุ (LOOSE PARTS)) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืน และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีการติดต่อสื่อสาร เป็นแบบเป็นทางการ โดยผ่านหนังสือราชการ จดหมาย หรือคำสั่งจากเทศบาล และแบบไม่เป็นทางการ โดยการประสานงานส่วนบุคคล เช่น โทรศัพท์ หรือการพบปะโดยตรง ซึ่งปัญหาที่พบ คือ การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งต้องเร่งเพิ่มช่องทางการสื่อสาร โดยการระดมความร่วมมือ (Mobilization) คือ การเชิญทุกภาคส่วนเข้าร่วมวางแผนและแบ่งงาน เทศบาลนครอุดรธานีทำหน้าที่เป็นผู้ประสานหลัก เชิญหน่วยงานและบุคคลจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมประชุม เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประธานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สมาชิกสภาเทศบาลนครอุดรธานี (ส.ท.) เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เครือข่ายมีส่วนร่วม เช่น การเสวนา การอบรม ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ผลที่เกิดขึ้น คือ การมีส่วนร่วมอย่างพร้อมเพรียงของภาคีเครือข่าย เกิดการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นระบบ ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลภายในและภายนอกองค์กร อีกทั้งมีการสร้างสภาพแวดล้อมร่วม มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เครือข่ายได้พบปะ แลกเปลี่ยนความเห็น เช่น การจัดเสวนา และเวทีเรียนรู้ร่วม อีกทั้งมีการลงพื้นที่จริงร่วมกัน เช่น การเยี่ยมชมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อเห็นภาพการทำงานจริง สร้างความเข้าใจตรงกัน และทำให้เกิดแรงสนับสนุนเชิงปฏิบัติ ทำให้ผลที่เกิดขึ้น คือ เกิดสัมพันธภาพที่ดีและความไว้วางใจระหว่างเครือข่าย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และทุกฝ่ายเห็นเป้าหมายเดียวกันและร่วมกันขับเคลื่อนเครือข่าย

3. กระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงาน โดยเฉพาะผู้อำนวยการสำนักการศึกษาที่แสดงออกถึงความเป็นผู้นำที่แท้จริง ซึ่งเป็นลักษณะผู้นำที่ดี คือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีความเข้าใจบริบทองค์กร ใช้คนให้เหมาะกับงาน อีกทั้งผู้นำให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่ผู้ร่วมงานได้ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความอบอุ่นใจในการทำงานร่วมกัน มีการดำเนินงานที่ความโปร่งใสและได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่าย มีความตั้งใจจริงและแนวทางการทำงานอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับจากทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย ซึ่งผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การยกระดับความเข้าใจของครูและผู้ดูแลเด็กในเรื่องการศึกษาปฐมวัย โดยมีการสร้างความไว้วางใจ (Building Trust) เกิดจากความสม่ำเสมอของการทำงาน วิสัยทัศน์ของผู้นำ และประวัติของความร่วมมือในอดีต การเข้าร่วมของภาคีเครือข่าย เช่น มหาวิทยาลัยและโรงเรียน เป็นผลมาจากความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ และเป้าหมายของเครือข่าย อีกทั้งความเข้าใจช่วยลดข้อสงสัย ทำให้เกิดการประสานงานที่ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ในส่วนของการบริหารจัดการความขัดแย้ง (Managing Conflict) มีแนวทางจัดการโดยใช้มิติที่ประชุม การกระจายหน้าที่ให้ชัดเจน การสื่อสารที่เปิดเผย และความร่วมมือของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เมื่อความขัดแย้งได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการปรับตัวร่วมกัน ในส่วนของการวางแผน (Planning) มีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว เป็นการประชุมร่วมกันระหว่างเทศบาลและภาคีเครือข่าย โดยกำหนด



บทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนของแต่ละเครือข่าย ทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วม และสามารถประเมินผลได้ การวางแผนที่ดีส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

ตอนที่ 2 สรุปผลการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

การยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี ทั้ง 2 แห่ง คือ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์วาราม 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนเทศบาล 8 เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และแนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ดังนี้

1. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ((1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) 1.1 มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ด้านการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการดำเนินการประชุมคณะผู้บริหาร หัวหน้า คณะครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อทำความเข้าใจในนโยบาย โครงสร้างการบริหารงาน และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยวางแผนการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็ก โดยจัดกิจกรรม โครงการ ตามแผนพัฒนาการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลตามแผนที่กำหนดไว้ และประเมิน สรุปผลการดำเนินการโครงการ/กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี และนำข้อมูล และผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

2. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ((2) มาตรฐานด้านบุคลากร) 2.1 มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ด้านครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย) ในด้านบุคลากร ดำเนินการประชุมคณะครู ผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการในการปฏิบัติงาน และความต้องการในการพัฒนาตน มีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร โครงการ กิจกรรมการพัฒนา โดยกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนดครู ผู้ดูแลเด็กรับผิดชอบกิจกรรม โครงการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหลักสูตรอบรมศึกษาดูงานสำหรับคณะครู ผู้ดูแลเด็ก รวมถึงการสนับสนุนให้เข้าร่วมการอบรมตามที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจัดและหน่วยงานเอกชน และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบ

3. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ((3) มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) ในด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดำเนินการประชุมคณะครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดทำแผนป้องกันการเกิดอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนดเขตผู้รับผิดชอบ 5 ส ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดและใช้แหล่งเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในและนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดการขยะถูกสุขลักษณะ และประเมินผลการดำเนินงานด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม

4. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ((4) มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร) 4.1 มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ด้านครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย) (คุณภาพของเด็กปฐมวัย) และ 4.2 การจัดการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ในด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ดำเนินการประชุม

คณะครู ผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้เกี่ยวข้องในด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ ครู ผู้ดูแลเด็กจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาสาระ เชื่อมโยงสู่ท้องถิ่น และจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา อีกทั้ง ครู ผู้ดูแลเด็กพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บันทึก การรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ดำเนินการนิเทศ ติดตามและนำผลไปปรับปรุง การจัดกิจกรรม/ประสบการณ์ และประเมินพัฒนาการของผู้เรียนตามแบบประเมินต่าง ๆ

5. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ((5) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริม) ในด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน ดำเนินการจัดทำประชาคมเพื่อให้ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดทำแผนผังโครงสร้าง การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนระหว่างผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็ก และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษา จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในโอกาสสำคัญตามเทศกาลต่าง ๆ สอดคล้อง กับประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานของผู้เรียน ครู และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตรวจสอบผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และหน่วยงานอื่น และจัดทำ รายงานผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำปี

6. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ((6) มาตรฐานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย) ในด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดำเนินการการวางแผนแนวคิด และนโยบายที่ชัดเจนจากฝ่ายบริหารโดยผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครอุดรธานี ได้มีแนวคิดริเริ่ม ที่จะยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาล ให้มีการพัฒนาศักยภาพเครือข่าย ซึ่งถือเป็นการวางรากฐาน สำคัญของการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งการมีผู้นำองค์กรที่มีวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายชัดเจน ในการพัฒนาเครือข่าย ถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เกิดความร่วมมือ จากหลายภาคส่วน มีการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับหน่วยงานทางวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี ซึ่งเป็นหน่วยงานแรกที่เข้ามาร่วมพัฒนา และโรงเรียนสหกิจวิทยา ที่เข้ามาเสริมความแข็งแกร่ง ให้กับเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกอบรม และการสนับสนุนด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นและวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ โดยประธานศูนย์ฯ และสมาชิกสภาเทศบาลนคร อุดรธานี ได้เป็นผู้ขับเคลื่อนสำคัญ โดยประสานงานกับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีซึ่งเข้ามามีบทบาท เป็นทั้งที่ปรึกษาและวิทยากร ส่งผลให้การดำเนินการมีทิศทางที่ชัดเจนและเกิดพลังขับเคลื่อนจากหลากหลายมิติ เป็นการสร้างแรงขับเคลื่อนเชิงนโยบายและทางวิชาการ ทำให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาปฐมวัย ความร่วมมือแบบบูรณาการนี้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจร่วมกันของทุกภาคส่วนในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

เป็นกระบวนการที่อาศัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ คือ มาตรฐานที่ 6 มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับวิระศักดิ์ เครือเทพ กล่าวถึง การบริหารกิจการภาครัฐในลักษณะเครือข่าย คือ การที่หน่วยงานของรัฐร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานของรัฐด้วยกัน องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรต่าง ๆ ในการแก้ไข



ปัญหาหรือในการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายในทางสาธารณะร่วมกัน (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550) ส่งผลให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือ เช่น ร่วมจัดอบรมพัฒนาสื่อ แลกประสบการณ์การดูแลเด็ก เป็นต้น ซึ่งมีการวางกรอบความร่วมมือ (Framing) ประกอบด้วย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อยกระดับมาตรฐานข้อที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยให้ความสำคัญกับ “การศึกษาปฐมวัย” ในฐานะรากฐานของการพัฒนาคน ซึ่งแนวทางต่อไป คือ ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานอย่างเป็นทางการ เพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืนของเครือข่าย โดยมีกรอบของกิจกรรมที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยการจัดเวทีเสวนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (สื่อลู่สพารตส์ (LOOSE PARTS)) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืน และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานีใช้แนวคิดของ Robert A., Michael, M. (2006), และ Bryson, J. M. et al. ในการริเริ่มสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหลากหลายภาคส่วน โดยมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพเครือข่าย 3 กระบวนการ ดังนี้ 1) กระบวนการในการก่อตัวของเครือข่ายความร่วมมือ 2) กระบวนการสร้างความร่วมมือ 3) กระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเป้าหมายในการสร้างพลังและระดมความรู้และทรัพยากรในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ นำไปสู่การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของเทศบาลนครอุดรธานีที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม (Robert A., 2006); (McGuire, M., 2006); (Bryson, J. M. et al., 2006) สอดคล้องกับนันทิดา จันทรศิริ ได้ที่กล่าวถึง การจัดการเครือข่ายเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันของตัวกระทำที่หลากหลาย ซึ่งมีคุณลักษณะความสัมพันธ์ทั้งในลักษณะที่หลายองค์กรที่มีความแตกต่างกันในทรัพยากร และศักยภาพมาร่วมมือกันภายใต้เป้าหมายอย่างเดียวกัน โดยที่แต่ละองค์กรไม่ได้สูญเสียความเป็นอิสระในการจัดการองค์กรของตนเอง มีความสัมพันธ์เชิงร่วมมือกันในการตัดสินใจจัดการบางอย่างร่วมกัน (นันทิดา จันทรศิริ, 2558) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bevir, M. ได้กล่าวว่า การจัดการเครือข่ายจึงมีความสำคัญ ในกระบวนการนโยบายสาธารณะในทิศทางของการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะ เครือข่ายนโยบาย (Policy Network) เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่แตกต่างกัน ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นองค์กรของรัฐอย่างเดียว (Bever, M., 2012)

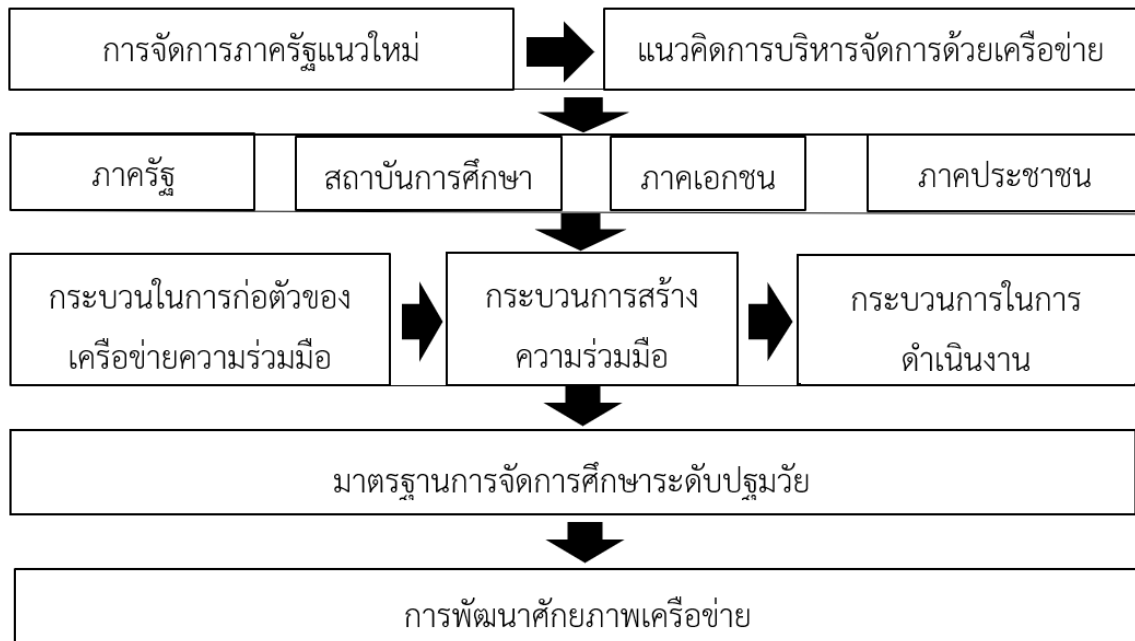
ซึ่งกระบวนการสร้างเครือข่ายความมือดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่มุ่งเน้นการลดบทบาทการควบคุมของรัฐ และเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสาธารณะ (Hood, C. , 1991); (Osborne, D. & Gaebler, T., 1992) ที่เน้นการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายที่แต่ละฝ่ายมีความต้องการของตนเอง นำมาซึ่งกระบวนการลดกำแพงของภาครัฐ ตั้งแต่ในระดับเทศบาลนครอุดรธานีซึ่งเป็นระดับการปกครองส่วนท้องถิ่น ไปจนถึงการใช้เครือข่ายที่มีพลังร่วมกับการใช้ความสัมพันธ์ในลักษณะของกัลยาณมิตร ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานีในที่สุด โดยกลุ่มเครือข่ายได้มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการแบ่งปันความรู้ในสร้างเครือข่าย การเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ การวางแผนอนาคต การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ระดับปฐมวัย รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ การแบ่งปันทุนทรัพยากรที่มี และการใช้อำนาจของแต่ละฝ่ายในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ส่งผลให้เครือข่ายค้นพบรูปแบบการหลีกเลี่ยงปัญหาการขาดงบประมาณในสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่พบในช่วงแรก ด้วยรูปแบบของการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และเทศบาลนครอุดรธานี อีกหนึ่งในกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี ภายใต้การศึกษาดังกล่าวได้มีการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ได้รับผลประโยชน์จากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้เกิดเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และร่วมมือกันจัดทำเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อนำไปสู่การยอมรับ และสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี

ปัจจุบันให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และแนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ดังนี้ทั้งหมด 6 ด้าน 1) ด้านบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 5) ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน และ 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมและพัฒนาบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีคุณภาพเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามเป้าประสงค์ที่ 3 การศึกษา การสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวชี้วัดที่ 3 ร้อยละของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานในกระทรวงสาธารณสุขและของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตามกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาที่ร่วมสนับสนุนการพัฒนาทุนมนุษย์ในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นกำลังหลักในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นในการพึ่งตนเองและรองรับการเปลี่ยนแปลง และการแข่งขัน คือ สนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีศักยภาพทางการเงินในการจัดสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอัจฉริยะภาพ และพัฒนาการเด็กในระดับมาตรฐานสากลในทุกจังหวัด และเทียบเคียงหลักสูตรจิตศึกษา ซึ่งมีวิสัยทัศน์ให้ผู้เรียนมีความสุข เติบโตเต็มศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง สอดคล้องกับวิถีชีวิต กลมกลืนกับวิถีการสมัยใหม่มาใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2560) และสอดคล้องกับ วัชรฯ พรรณรังสี ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมาก (วัชรฯ พรรณรังสี, 2563) แม้ว่าจะงานวิจัยเกี่ยวกับการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงงานของวัชรฯ พรรณรังสี จะให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ แต่ยังคงมีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้ เช่น ข้อจำกัดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงมาตรฐานระดับชาติและระดับท้องถิ่น แม้มีการอ้างอิงมาตรฐานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทรวงสาธารณสุข แต่ยังมีข้อจำกัด ได้แก่ มาตรฐานอาจตีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ขาดงานวิจัยที่วิเคราะห์ช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง การเทียบเคียงหลักสูตรจิตศึกษาและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ยังไม่มีงานศึกษาที่ลงลึกถึงรูปแบบการบูรณาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งทำให้การประเมินคุณภาพยังไม่มีความเป็นเอกภาพทั่วประเทศ (วัชรฯ พรรณรังสี, 2563)



องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 1 เครือข่ายส่งเสริมมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี ในส่วนของ 1) การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายส่งเสริมมาตรฐาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี ดำเนินการโดยใช้กระบวนการ ดังนี้ 1) การก่อตัวของเครือข่ายความร่วมมือ 2) กระบวนการสร้างความร่วมมือ และ 3) กระบวนการดำเนินงานของ เครือข่ายความร่วมมือ 2) การยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด เทศบาลนครอุดรธานี โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาปฐมวัยใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน การบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย 4) ด้านวิชาการและ กิจกรรมตามหลักสูตร 5) ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน และ 6) ด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนา เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐาน สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) สำหรับหน่วยงานเทศบาลนคร อุดรธานี ควรนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายที่ได้จากผลการวิจัย ไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือ วางแผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับเทศบาล เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชน และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ 2) สำหรับองค์กรภาคีเครือข่าย เช่น หน่วยงาน สาธารณสุข โรงเรียนในสังกัดอื่น หรือองค์กรภาคประชาชน ควรนำแนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมและพหุภาคี ตามที่ผลการวิจัยเสนอแนะ ไปใช้ในการวางแผนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อสร้างระบบดูแลและพัฒนาเด็ก ปฐมวัยที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และสังคม 3) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงการขยาย กลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น การศึกษาครั้งต่อไปอาจขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตเทศบาลอื่น ๆ หรือครอบคลุมระดับจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบแนวทางและประสิทธิผลของการพัฒนาเครือข่าย ในบริบทที่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) จัดสรรงบประมาณผ่านกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประเภททุนมูลฐาน (Fundamental Fund) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2560). ยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 - 2569. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). จำนวนนักเรียน จำแนกตามสังกัด ระดับอนุบาล 2 (หลักสูตร 3 ปีของ สข.) / อนุบาล 1 ปีการศึกษา 2567 ภาคเรียนที่ 1. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/KbFOg>
- นันทิดา จันทร์ศิริ. (2558). การจัดการเครือข่ายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 15(1), 145-153.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 9 (13 ตุลาคม 2561). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 14 (6 เมษายน 2560).
- วัชรฯ พรรณรังษี. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครอุดรธานี. (2563). โมเดล “ศูนย์เด็กเล็กวัดโพธิ์วราราม” ครอบอุ่น-เสริมไอเดีย. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/297494>
- Agranoff, Robert. (2006). Inside Collaborative Networks : Ten Lessons for Public Managers. Public Administration Review, Special Issue, 66(1), 56-65. <https://shorturl.asia/XRWel>
- Bevir, M. (2012). Governance: A Very Short Introduction. Oxford: Oxford University Press.
- Bryson, J. M. et al. (2006). The Design and Implementation of Cross- sector Collaboration : Propositions From The Literature. Public Administration Review, 66(s1), 44-55.
- Epstein, J. L. (2018). School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. (2nd ed.). New York: Routledge.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons?. Public Administration, 69(1), 3-19.
- McGuire, M. (2006). Collaborative public management: Assessing what we know and how we know it. Public Administration Review, 66(6), 33-43.
- OECD. (2012). Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care. Paris: OECD Publishing.
- Osborne, D. & Gaebler, T. (1992). Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector. Journal of Information Security, 1(1), 253-257.

การสื่อสารการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใส

ในการบริหารงานของเทศบาลเมือง*

COMMUNICATION OF ORGANIZATIONAL MANAGEMENT IN MORALITY AND
TRANSPARENCY IN ADMINISTRATION OF THE TOWN MUNICIPALITYกุนนิตา ธาเนโต^{1*}, สุภาภรณ์ ศรีดี¹, กานต์ บุญศิริ¹, กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์²Kunnida Thaneto^{1*}, Supaporn Sridee¹, Karn Boonsiri¹, Kuntida Thamwipat²¹สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University University, Nonthaburi, Thailand²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kunnida.engeng@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การสื่อสารนโยบายการขับเคลื่อนในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงาน 2) กระบวนการการสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงาน และ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการจัดการองค์การ ด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก 33 คน ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ ประชาชน และนักวิชาการด้านการสื่อสาร ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากการสำรวจบุคลากรเทศบาลเมืองบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 54 คน เทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว 78 คน และเทศบาลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 98 คน รวม 230 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การสื่อสารนโยบายเพื่อความโปร่งใสเป็นรากฐานในการสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้ง โดยมีภาวะผู้นำและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยเสริม 2) กระบวนการสื่อสารเน้นบทบาทของผู้ส่งสารคือผู้บริหารที่มีความน่าเชื่อถือและทักษะการสื่อสาร ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่รับและถ่ายทอดสาร เนื้อหาต้องถูกต้อง ชัดเจน และตรวจสอบได้ สื่อควรมีความหลากหลาย ทั้งเอกสารราชการ สื่อประชาสัมพันธ์ และสื่อดิจิทัล และ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารฯ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และประชาชนในการกำหนดและสื่อสารนโยบาย โดยจัดทำกรอบนโยบายการสื่อสารด้านคุณธรรมและความโปร่งใสที่ชัดเจน และ 2) การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเทศบาลเมืองต่าง ๆ ด้วยการจัดเวทีหรือเครือข่ายเทศบาลเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการสื่อสาร คือ เวที “เทศบาลต้นแบบด้านคุณธรรม” เพื่อให้มีการพัฒนาองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมืองต่อไป

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การจัดการองค์การ, คุณธรรมและความโปร่งใส, เทศบาลเมือง

Abstract

This research aimed to examine: 1) Policy communication and its driving role in organizational management for integrity and transparency in municipal administration, 2) Communication processes in organizational management for integrity and transparency, and 3) Strategies for developing communication to strengthen integrity and transparency in municipal administration. The study employed a mixed-method design. The qualitative component collected data through in-depth interviews with 33 key informants, including executives, personnel, staff, citizens, and communication scholars. The quantitative component collected data through surveys of municipal officials from Bang Rachan Municipality, Sing Buri Province (54 respondents), Wang Nam Yen Municipality, Sa Kaeo Province (78 respondents), and Chanthaburi Municipality, Chanthaburi Province (98 respondents), totaling 230 respondents. Data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that: 1) Policy communication for transparency serves as a foundation for building trust and reducing organizational conflict, with leadership and technology acting as supporting factors. 2) Communication processes emphasized the role of the sender, particularly municipal executives, who must demonstrate credibility and strong communication skills, while staff played roles as receivers and transmitters of information. Messages needed to be accurate, clear, and verifiable, and communication media should be diverse, including official documents, public relations materials, and digital platforms and 3) Developmental approaches - Suggested strategies include 1) Promoting participation of staff and citizens in formulating and communicating integrity and transparency policies, with a clear policy communication framework, and 2) Fostering learning exchanges among municipalities through networks and forums, such as a “Model Municipality for Integrity,” to support continuous development of municipal administration with integrity and transparency.

Keywords: Communication, Organizational Management, Integrity and Transparency, Municipality

บทนำ

การจัดการทางการสื่อสาร เป็นแนวความคิดที่เกิดจากการผสมผสานหลักการสื่อสาร และการจัดการเข้าด้วยกัน การจัดการทางการสื่อสารที่ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งการวางแผน การดำเนินงาน การติดตามผล และการปรับปรุง การสื่อสารทุกรูปแบบอย่างให้เป็นระบบระเบียบ และการสื่อสารเพื่อให้บรรลุในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้ตามที่ตั้งไว้ ซึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ ในส่วนการสื่อสาร ภายในองค์กร ผู้บริหาร บุคลากรในทุก ๆ ระดับ จะสามารถเข้าถึงในสิ่งที่ต้องการสื่อสารออกไปในทิศทางเดียวกัน และมีความเข้าใจที่ตรงกันในการปฏิบัติงาน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสำเร็จลุล่วง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และอรรถพร กงวิไล, 2550) นโยบาย แผนการทำงาน และกรอบการทำงานที่ครอบคลุมซึ่งออกแบบมาเพื่ออำนวยความสะดวก ในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายในองค์กร เป้าหมายหลักนี้ คือ การสร้างพนักงาน ที่เหนียวแน่น รับทราบข้อมูล และมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ในที่สุด กลยุทธ์การสื่อสารภายในช่วยให้พนักงานเชื่อมต่อและมีส่วนร่วม เช่น การเปิดตัวผลิตภัณฑ์ใหม่ การเปลี่ยนแปลง นโยบายของบริษัท หรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจะถูกแชร์โดยทันที พนักงานยังสามารถให้ข้อเสนอแนะ และแนวคิด แก่ผู้บริหารทำให้พวกเขารู้สึกมีค่า และเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวม ด้วยกลยุทธ์ที่มั่นคง สถานที่ทำงานจะกลายเป็น ที่ที่มีความสุขและเกิดผล ซึ่งทุกคนเข้าใจตรงกัน ทำงานเป็นทีม และบริษัท ก็เจริญรุ่งเรือง (เนตรชนก พฤกษชาติ, 2567)



การจัดกระบวนการของสาร และการประสานสารให้เข้าไปอยู่ในจิตใจของผู้อื่นหรือผู้รับสารได้ดีเพียงใด สารที่ถูกจัดระเบียบแล้ว จะทำให้ผู้สื่อสารทั้งสองฝ่ายเข้าใจกันได้ง่าย รวดเร็ว และและได้รับสารปริมาณมาก สารบางส่วนเป็นข้อเท็จจริงที่เจือด้วยค่านิยมและความคิดเห็น สารบางส่วนอยู่ในรูปของการกระทำ และคำอธิบาย ซึ่งผู้สื่อสารต้องมีทักษะในการทำหน้าที่สื่อสาร (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2556) กระบวนการสื่อสาร คือ ความสัมพันธ์ระหว่างกันขององค์ประกอบทางการสื่อสารที่เรียกว่ากระบวนการ SMCR มาจากคำว่าแหล่งสาร (source) สาร (message) ช่องทาง (channel) และผู้รับสาร (receiver) ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันเป็นส่วน ๆ โดยอิสระได้ (Berlo, D. K., 1960) และสิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร คือ การที่จะสื่อความหมายอย่างไรเพื่อให้ผู้รับสารนั้นเข้าใจอย่างถูกต้องว่าผู้ส่งหมายความว่าอะไรในข่าวสารนั้น และในการสื่อสารนั้นการที่ผู้ส่งและผู้รับจะสามารถเข้าใจกันได้ดีเพียงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับทักษะ ทักษะ ความรู้ระบบสังคม และวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายถ้าทั้งผู้ส่งและผู้รับมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ที่สอดคล้องกันมากจะทำให้การสื่อสารนั้นได้ผลยิ่งขึ้น เพราะต่างฝ่ายจะมีความเข้าใจร่วมกัน ตรงกัน และสามารถจัดอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับออกไปได้ (ทับทิมทอง กอบัวแก้ว, 2567) และการสื่อสารยังเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานของระบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่ใช้ในการประเมินองค์กร ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิรูประบบราชการไทยในปี พ.ศ. 2545 และมีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หน่วยงานภาครัฐจึงได้มีการปรับตัวเพื่อนำแนวคิดวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ กรอบแนวคิดในการประเมินผลความโปร่งใส สามารถใช้เป็นเครื่องมือในทางการบริหารในการขับเคลื่อนหน่วยงานภาครัฐให้มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและเป็นกระบวนการเชิงยุทธศาสตร์ ที่มีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น รวมถึงทำให้ทราบถึงระดับความโปร่งใสในการดำเนินงานตามภารกิจหลักของหน่วยงานโดยเรียกเครื่องมือนี้ว่า ดัชนีวัดความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Transparency Index of the Public Agencies) (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567)

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment) หรือการประเมิน ITA ถือเป็นมาตรการที่สำคัญในการพัฒนาภาครัฐใน ด้านคุณธรรม ความโปร่งใส อันจะนำไปสู่การป้องกันการทุจริตในภาครัฐได้โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานได้รับทราบสถานะของตนเองในด้านคุณธรรม ความโปร่งใส ตลอดจนใช้ให้เกิดประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ ยังช่วยให้หน่วยงานในระดับกระทรวง ระดับจังหวัด หรือหน่วยงานกำกับดูแลการปฏิบัติราชการ สามารถนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารงานภาครัฐภายใต้การกำกับดูแลได้ โดยที่ผ่านมาการประเมิน ITA ก็ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงให้เห็นได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) การปฏิบัติหน้าที่ 2) การใช้งบประมาณ 3) การใช้อำนาจ 4) การใช้ทรัพย์สินของราชการ 5) การแก้ปัญหาการทุจริต 6) คุณภาพการดำเนินงาน 7) ประสิทธิภาพการสื่อสาร 8) การปรับปรุงระบบการทำงาน 9) การเปิดเผยข้อมูล และ 10) การป้องกันการทุจริต การประเมิน ITA เปรียบเสมือนเครื่องมือการตรวจสอบสุขภาพองค์กรประจำปีมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาธรรมาภิบาลและการป้องกันการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานภาครัฐ และเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เนื่องจากมีภารกิจสำคัญ คือ การจัดบริการสาธารณะให้แก่คนในท้องถิ่น ทั้งการรักษาความสะอาดถนน ทางน้ำ ทางเดิน ที่สาธารณะ กำจัดขยะมูลฝอย ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ค้ำครองดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การได้มาซึ่งนายก/สมาชิกสภา โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวน 7,849 แห่ง ประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง เทศบาลนคร

30 แห่ง เทศบาลเมือง 195 แห่ง เทศบาลตำบล 2,247 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 5,300 แห่ง และอปท. รูปแบบพิเศษ 1 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2566)

อีกทั้งเทศบาลเมือง เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาลสำหรับเมืองขนาดกลาง จัดตั้งโดยประกาศ กระทรวงมหาดไทยตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เทศบาลเมืองมีนายกเทศมนตรีทำหน้าที่หัวหน้าฝ่าย บริหารและมีสภาเทศบาลซึ่งประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 18 คน ที่ราษฎรในเขตเทศบาลเลือกตั้งมาทำหน้าที่ฝ่าย นิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรในเขตเทศบาล โดยเทศบาลเมืองมีหน้าที่รักษา ความสงบเรียบร้อยและความสะอาด สร้างและบำรุงถนนและท่าเรือ ดับเพลิงและกู้ภัย จัดการศึกษา ให้บริการ สาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ และรักษาวัฒนธรรมอันดีในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังอาจจัดให้มีสาธารณูปโภคและ สาธารณูปการอื่น ๆ ได้ตามสมควร และเทศบาลยังเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญและเป็นองค์กรที่ส่งเสริม หลักธรรมาภิบาล มีการกิจอำนวยความสะดวกให้แก่สังคมไทย และประชาชนในท้องถิ่น ภายใต้การจัดการองค์กร ในด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2566) และด้วยเทศบาลเมืองเป็นองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นที่ขนาดกลาง เมื่อเทียบกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ จากการสำรวจการประเมินการบริหารและการจัดการองค์กรในด้านคุณธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปี พ.ศ. 2566 ผลการประเมินการจัดการองค์กรในด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ของเทศบาลเมืองในประเทศไทย พบว่า เทศบาลเมืองบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้ลำดับที่ 1 รองลงมา เทศบาล เมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว และลำดับที่ 3 เทศบาลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี (สำนักงานคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) ผลการประเมินการจัดการองค์กรในด้านคุณธรรมและ ความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ของเทศบาลเมืองในประเทศไทย พ.ศ. 2566 เทศบาลที่ติด อันดับ 1 - 3 เมื่อเทียบกับปีก่อนจะสังเกตได้จากลำดับที่ 1 และ 3 ซึ่งจากที่อยู่ลำดับ 120 จาก 129 แห่ง ซึ่งอยู่ใน 10 ลำดับสุดท้าย แล้วเทศบาลเมืองบางระจัน สามารถที่จะขึ้นมาอยู่ลำดับที่ 1 ได้ ส่วนเทศบาลจันทบุรีก็เช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์นี้ความสามารถบริหารจัดการองค์กรของเทศบาลเมืองมีผลคะแนนจนติดลำดับที่ 1 - 3 ได้ และ ในการประเมินการบริหารจัดการองค์กรให้ได้คะแนนเพิ่มขึ้นได้ต้องเกิดจากผู้บริหารองค์กร โดยเฉพาะตำแหน่ง ที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้การบริหารงานดีขึ้นตาม (พระราชบัญญัติ เทศบาล (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562, 2562) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาล ให้เป็นไปตามกฎหมาย เทศบัญญัติ และนโยบาย คือ นายกเทศมนตรี เป็นผู้นำนโยบายมาขับเคลื่อนในการบริหารงานบุคคลภายในและ ภายนอกองค์กร การจัดการองค์กรโดยยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส อีกทั้งเป็นผู้นำต้องมีคุณธรรมและ มีความเหมาะสม สร้างการร่วมมือร่วมใจขององค์กร เพื่อสร้างการขับเคลื่อนในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ จึงทำให้ผลการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ของเทศบาลเมือง ได้คะแนนประเมินในระดับผ่านดีเยี่ยมอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยัง ไม่พบผู้ศึกษาการสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของเทศบาลเมือง ของประเทศไทยจึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาการสื่อสารนโยบายการขับเคลื่อน กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสาร และแนวทางการสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใส ในการบริหารงานของเทศบาลเมือง เทศบาลเมืองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งข้อค้นพบจะเป็นประโยชน์เชิงวิชาการ เชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติที่จะสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาของ เทศบาลเมืองในการขับเคลื่อนนโยบายของ องค์กร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานอื่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กร อันจะเป็นเป้าหมาย ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป



วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารนโยบายการขับเคลื่อนในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง
2. เพื่อศึกษากระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการดำเนินการวิจัยแบบคู่ขนาน แล้วสรุปผลร่วมกัน

วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยเลือกแบบเจาะจงเทศบาลเมืองที่ได้คะแนนประเมินสูงสุด 3 อันดับแรกในการประเมิน ปี พ.ศ. 2566 ประกอบด้วย เทศบาลเมืองบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว และเทศบาลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) ของเทศบาลเมืองทุกภาคส่วน ทั้งองค์กรภายในและภายนอก เป็นทั้งผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการด้านการสื่อสาร รวมทั้งสิ้น 39 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการนัดหมายล่วงหน้า และเข้าสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าโดยมีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ และจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนอย่างเคร่งครัดหากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลอ้อมตัว ผู้วิจัยจะหยุดการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปเป็นประเด็นแต่ละประเด็นจนครบทุกหัวข้อ ต่อจากนั้นนำแต่ละประเด็นมาสร้างข้อสรุปในภาพรวม ในระหว่างดำเนินการวิจัยนักวิจัยการตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล 1) แบบสามเส้าข้อมูล เป็นแนวทางการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือข้อค้น พบว่ามีความเหมือนกันหรือตรงกัน หรือไม่จากผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้มาถูกต้องตรงกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้อง เชื่อถือได้ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ด้วยการใช่วิธีการสังเกต ควบคู่กับการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหา และประกอบกับการศึกษา ข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) การยืนยันข้อมูล โดยนักวิจัยสร้างข้อสรุปกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา

วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นบุคลากรของเทศบาลเมืองบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว และเทศบาลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยใช้ตารางสำเร็จรูป (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2564) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 230 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดเก็บด้วยตนเอง ประกอบด้วย เทศบาลเมืองบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว และเทศบาลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยจัดทำแบบสอบถามออนไลน์

Google Form โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และในการเก็บข้อมูลจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนอย่างเคร่งครัด

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยเรื่อง การสื่อสารการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอ ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การสื่อสารนโยบายการขับเคลื่อนในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง

ผลการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการสื่อสารนโยบายการขับเคลื่อนในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง พบว่า การสื่อสารนโยบายการขับเคลื่อนในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นในเรื่องของนโยบายการขับเคลื่อนในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมืองมีความสำคัญ สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนที่เห็นพ้องถึงความสำคัญของคุณธรรมและความโปร่งใสว่าเป็นรากฐานในการสร้างความไว้วางใจ ความโปร่งใสในกระบวนการและการลดความขัดแย้งในองค์กร วิธีการสื่อสารและการจัดการนโยบายที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนจากผู้นำและการใช้เทคโนโลยี ถูกระบุว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมความสำเร็จของนโยบายความโปร่งใสในองค์กร

ตอนที่ 2 กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง

ผลการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง พบว่า กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรม ความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผู้ส่งสาร รองลงมาผู้รับสาร สาร และสื่อ ดังนี้ 1) มุมมองของผู้ส่งสาร กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในประเด็นผู้บริหารองค์กรมีทักษะในการสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใส สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นพ้องกันว่าผู้ตอบมีทักษะในการรับสารและการสื่อสารที่ดี โดยส่วนใหญ่มีความสามารถในการฟังและอ่านข่าวสารอย่างตั้งใจ พร้อมทั้งสามารถขอคำชี้แจงหรือทบทวนข้อมูลเมื่อจำเป็น ผู้ตอบสามารถสื่อสารออกไปได้อย่างชัดเจนและกระชับ โดยใช้คำพูดที่เหมาะสมและมีมารยาท นอกจากนี้ ผู้ตอบยังใช้กลยุทธ์การฟังอย่างมีสมาธิ การถามคำถามเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง และการทบทวนข้อมูลก่อนการสื่อสาร เพื่อให้มั่นใจในความเข้าใจและการตอบกลับที่ชัดเจนและถูกต้อง 2) มุมมองของผู้รับสาร กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์การด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในประเด็นมีความสามารถนำข่าวสารที่ได้รับไปส่งต่อให้กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นพ้องกันว่าผู้ส่งสารในองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสต้องมีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสเพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจง่าย ผู้รับสารควรมีความน่าเชื่อถือ มีความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่ดี รวมถึงมีคุณวุฒิและวัยวุฒิที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับสาร การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้าง



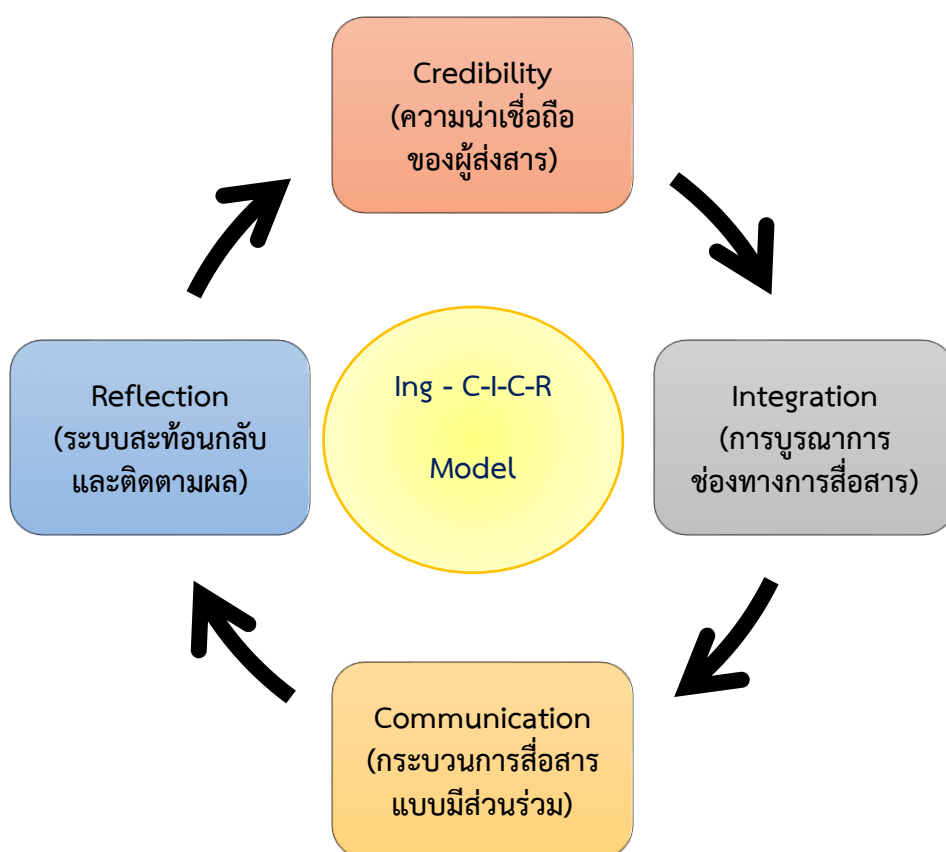
วิสัยทัศน์และการร่วมมือจากหลายฝ่าย นอกจากนี้ การฟังความคิดเห็นจากผู้รับสารถือเป็นการเสริมสร้างความโปร่งใส และการพัฒนาองค์กรในระยะยาว 3) มุมมองของสาร กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์กร ด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ ในประเด็น สาร (เอกสาร ข้อมูลเนื้อหาของข่าวสาร) ที่ท่านได้รับเกี่ยวกับการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสจากผู้บริหารมีความถูกต้องระดับใด สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นพ้องกันว่าสารเน้นการใช้ กลยุทธ์การสื่อสารที่โปร่งใสและมีความชัดเจน เช่น การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และการประชุมออนไลน์เพื่อถ่ายทอด ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจผ่านการยอมรับผลงานและรางวัล และการให้ความรู้โดยการจัดการฝึกอบรม หรือสัมมนาที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในการตัดสินใจและการพัฒนาองค์กร โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและ รับข้อมูลอย่างเท่าเทียมและโปร่งใส 4) มุมมองของสื่อ กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์กร ด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ ในประเด็นผู้บริหารมีหนังสือ ประกาศ นโยบาย คำสั่งการปฏิบัติการ บันทึกข้อความให้ผู้ปฏิบัติงานทราบ สอดคล้อง กับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นพ้องกันว่าสื่อที่ส่วนใหญ่เลือกใช้สื่อออนไลน์ เช่น Zoom และการส่งเอกสารผ่านอีเมล เป็นสื่อหลักในการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใส เนื่องจากสะดวกและ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันที นอกจากนี้ ยังมีการใช้กลยุทธ์การเผยแพร่สื่อผ่านการประชุมออนไลน์ การส่งข้อมูล ล่วงหน้า และการแจกเอกสารในที่ประชุมเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย ในส่วนของกลยุทธ์ สื่อดั้งเดิม มีการใช้การประชุมและแจกเอกสารเพื่อการศึกษาเพิ่มเติม ขณะที่กลยุทธ์สื่อกิจกรรมเน้นการจัดสัมมนา และเวิร์กช็อปเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และทักษะการทำงาน ส่วนกลยุทธ์สื่อสังคมออนไลน์จะใช้ช่องทาง Facebook และ Line ในการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง

ผลการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง พบว่า 1) แนวทางการสื่อสาร นโยบายการขับเคลื่อนในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงาน ต้องแสดงถึงการวาง ระบบสื่อสารภายในเทศบาลที่มีคุณภาพ โดยเน้นความเข้าใจง่าย ความต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นหัวใจ สำคัญของการบริหารองค์กรอย่างมีคุณธรรมและความโปร่งใส หากนำไปประยุกต์ใช้จริง จะช่วยให้การขับเคลื่อน นโยบายเกิดประสิทธิผลและสร้างความร่วมมือได้ในทุกระดับขององค์กร อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นพ้องกันว่า “คุณธรรมและความโปร่งใส” เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความไว้วางใจในองค์กร การสื่อสารที่ดีจะช่วยลด ความขัดแย้ง เพิ่มประสิทธิภาพ และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นสำคัญที่พบร่วมกัน ในเรื่องของการสื่อสารต้องมีความชัดเจน ตรงไปตรงมา เข้าใจง่าย และเข้าถึงทุกระดับ ผู้นำองค์กรต้องสื่อสาร เชิงรุก เป็นแบบอย่าง และสนับสนุนการมีส่วนร่วม การสื่อสารควรใช้หลายช่องทางผสมผสาน เช่น การประชุม สื่อดิจิทัล เอกสาร และกิจกรรมร่วม ควรเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่และประชาชนเสนอความคิดเห็น และสะท้อน ปัญหาได้ และต้องมีการประเมินและติดตามผลการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาองค์กร 2) แนวทางการพัฒนา การสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง ผู้วิจัยพบว่า แนวทางกระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงาน เทศบาลเมืองแนวทางนี้เน้นให้การสื่อสารภายในเทศบาล ทันสมัย มีส่วนร่วม และมีระบบรองรับ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้าง ความโปร่งใสในเชิงปฏิบัติและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อความคิดเห็นและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นพ้องถึงการสื่อสารด้านคุณธรรมและความโปร่งใส ต้องมีกลยุทธ์ที่ครอบคลุม และ

ปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง สร้างการมีส่วนร่วม และเสริมความน่าเชื่อถือขององค์กร โดยมีประเด็นร่วมที่เน้นย้ำในเรื่องของผู้ส่งสารต้อง มีความน่าเชื่อถือ เป็นผู้นำ และสามารถอธิบายได้ชัดเจน สาร (เนื้อหา) ต้อง ถูกต้อง ครบถ้วน กระชับ และเข้าถึงง่าย สื่อควรผสมผสานระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อออนไลน์ เพื่อให้เหมาะกับทุกกลุ่ม ผู้รับสารควรได้รับการสนับสนุนให้เรียนรู้ มีส่วนร่วม และสอบถามได้ และควรมีระบบติดตามผลและช่องทางตอบกลับความคิดเห็น ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรูปแบบแนวทางการสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงาน ของเทศบาลเมือง ผลการศึกษาการสื่อสารการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง พบว่า รูปแบบโมเดลนี้ช่วยให้องค์กรสามารถออกแบบการสื่อสารที่เป็นระบบ รอบด้าน ตอบโจทย์เรื่องคุณธรรมและความโปร่งใส ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอ Ing C-I-C-R Model ซึ่งรูปแบบโมเดลนี้ช่วยให้องค์กรสามารถออกแบบการสื่อสารที่เป็นระบบ รอบด้าน และตอบโจทย์เรื่องคุณธรรมและความโปร่งใส ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอ Ing - C-I-C-R Model ประกอบไปด้วย Credibility (ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร) Integration (การบูรณาการช่องทางการสื่อสาร) Communication (กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม) และ Reflection (ระบบสะท้อนกลับและติดตามผล)

โมเดลการสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใส
ในการบริหารงาน ของเทศบาลเมือง



ภาพที่ 1 แสดงผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการจัดการองค์กร
ด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง



อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย โดยภาพรวม สามารถอภิปรายผลการวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสื่อสารนโยบายการขับเคลื่อนในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง

จากผลการศึกษา พบว่า ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีข้อค้นพบสอดคล้องกันว่า การสื่อสารนโยบายด้านคุณธรรมและความโปร่งใสถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือภายในองค์กร ผู้บริหารควรมีบทบาทเชิงรุกในการส่งสาร มีการวางระบบสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และเข้าถึงทุกระดับภายในองค์กร โดยเนื้อหาควรสะท้อนนโยบายอย่างถูกต้องครบถ้วน และเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถสอบถาม แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ การใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันและสื่อดิจิทัลมีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารให้รวดเร็ว เข้าถึงง่าย ทันสมัยอย่างชัดเจนและทั่วถึง ข้อค้นพบข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Shannon, C. E. & Weaver, W. ที่เสนอโมเดลการสื่อสาร โดยเน้นองค์ประกอบของผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และการย้อนกลับ (Feedback) ในกรณีของเทศบาลเมือง ผู้บริหารซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารต้องมีความน่าเชื่อถือและถ่ายทอดสารที่ตรงกับนโยบายอย่างชัดเจน (Shannon, C. E. & Weaver, W., 1949) พร้อมเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม เช่น การประชุม แอปพลิเคชัน หรืออีเมลภายในเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกระดับได้มีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ ซึ่งมองว่าการสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับ โดยมีปัจจัยรบกวนที่อาจทำให้สารบิดเบือน การศึกษานี้ พบว่า การลดช่องว่างของปัจจัยรบกวนผ่านการใช้เทคโนโลยีและการออกแบบเนื้อหาให้ง่ายต่อความเข้าใจนั้น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ที่เน้นการให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในหมู่เจ้าหน้าที่ การเปิดเวทีให้แสดงความคิดเห็นหรือซักถามนโยบายอย่างเปิดเผย จึงเป็นแนวทางที่ช่วยลดช่องว่างการสื่อสารและเพิ่มความไว้วางใจภายในองค์กรได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากแนวคิดของ Rogers, E. M. ที่เน้นการสื่อสารแบบแพร่กระจายนวัตกรรมผ่านเครือข่ายในระดับชุมชน กล่าวคือ งานของ Rogers, E. M. มุ่งเน้นไปที่การยอมรับของชุมชนเป็นหลัก ในขณะที่การศึกษานี้มุ่งเน้นที่ระดับองค์กรภายใน โดยเน้นการสื่อสารระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภายในเทศบาลเป็นหลักมากกว่าการสื่อสารไปยังภาคประชาชน (Rogers, E. M., 1962)

ส่วนที่ 2 กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง

การศึกษา พบว่า การสื่อสารในองค์กรต้องมีความรอบด้าน ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง “ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร” ผู้ส่งสารซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี ใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม มีการวางแผนสารให้ครบถ้วน เข้าใจง่าย และปรับให้เข้ากับผู้รับสารในแต่ละกลุ่ม สำหรับผู้รับสารควรมีโอกาสเข้าร่วม แสดงความคิดเห็น และสามารถถ่ายทอดข้อมูลต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนสื่อที่เลือกใช้งานควรมีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบดั้งเดิม เช่น เอกสาร การประชุม และในรูปแบบออนไลน์ เช่น Zoom, Email, Line และโซเชียลมีเดีย เพื่อให้เข้าถึงผู้เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว ครอบคลุม และเหมาะสมกับแต่ละบริบท โดยกลยุทธ์สำคัญ คือ การออกแบบสารให้เหมาะสม ผสมผสานสื่อ และเน้นการสื่อสารแบบสองทาง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Lasswell, H. D. ที่เสนอโมเดลการสื่อสารว่า “ใคร พูดอะไร ผ่านช่องทางใด กับใคร และเกิดผลอะไร” ซึ่งเน้นการวางแผนทุกองค์ประกอบของการสื่อสารอย่างมีระบบ งานวิจัยนี้นำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบสาร และการเลือกช่องทางที่เหมาะสมกับผู้รับสารในแต่ละกลุ่ม (Lasswell, H. D., 1948) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Berlo, D. K. ที่เสนอโมเดล SMCR (Source, Message, Channel, Receiver) ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ

ของผู้ส่งและผู้รับสารให้มีความเข้าใจร่วมกัน โดยการวิจัยพบว่าเมื่อผู้บริหารมีทักษะการสื่อสาร และเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม ก็สามารถถ่ายทอดนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม (Berlo, D. K., 1960) และความแตกต่างจากแนวคิดของ Mintzberg, H. ที่มองการสื่อสารในองค์กรแบบลำดับชั้นชัดเจน (hierarchical) โดยผู้บริหารทำหน้าที่สื่อสารแบบบนลงล่างเท่านั้น แต่ในงานวิจัยนี้พบว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพควรเปิดโอกาสให้มีการป้อนกลับจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ซึ่งช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจ (Mintzberg, H. , 1973)

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง

แนวทางการพัฒนาการสื่อสารแบบให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานจริงของเทศบาลเมือง โดยเน้นการวางระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เข้าถึงง่าย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ รูปแบบโมเดลนี้ช่วยให้องค์กรสามารถออกแบบการสื่อสารที่เป็นระบบ รอบด้าน และตอบโจทย์เรื่องคุณธรรมและความโปร่งใส โมเดล Ing - C-I-C-R (Credibility - Integration - Communication - Reflection) ซึ่งโมเดลนี้เสนอแนวทางการสื่อสารในองค์กรที่เริ่มจากความน่าเชื่อถือ → กระจายสารอย่างมีระบบ → สื่อสารแบบเปิดกว้าง → รับฟังและปรับปรุงจาก feedback ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานเทศบาลเมือง ได้อย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วมทุกระดับ แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของเทศบาลเมืองถูกออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานจริง โดยคำนึงถึงทั้งความเข้าใจของบุคลากร การเข้าถึงเทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กรในระดับท้องถิ่น ซึ่งช่วยสร้างระบบสื่อสารที่ยั่งยืน โปร่งใส และเข้าถึงทุกระดับในองค์กร อย่างไรก็ตาม โมเดล Ing - C-I-C-R นี้มีจุดที่แตกต่างจากแนวคิดของ Mintzberg, H. ที่เน้นการสื่อสารแบบลำดับชั้น (Hierarchical Communication) โดยเฉพาะการส่งสารแบบบนลงล่าง ซึ่งมักพบในระบบราชการ แต่โมเดลนี้กลับเน้นการสื่อสารแบบราบเรียบและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทำให้การตัดสินใจสะท้อนเสียงของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการด้วย (Mintzberg, H. , 1973) อีกจุดหนึ่งที่แตกต่างกันคือ จากแนวคิดของ Schramm, W. & Roberts, D. F. ซึ่งเน้นความสำคัญของประสบการณ์ร่วม (Shared Field of Experience) ระหว่างผู้ส่งและผู้รับว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการสื่อสาร ในขณะที่โมเดลนี้เน้นการออกแบบสารให้ชัดเจน และใช้เทคโนโลยีเป็นตัวกลาง ลดความจำเป็นของพื้นฐานประสบการณ์ที่เหมือนกันระหว่างสองฝ่าย (Schramm, W. & Roberts, D. F., 1954)

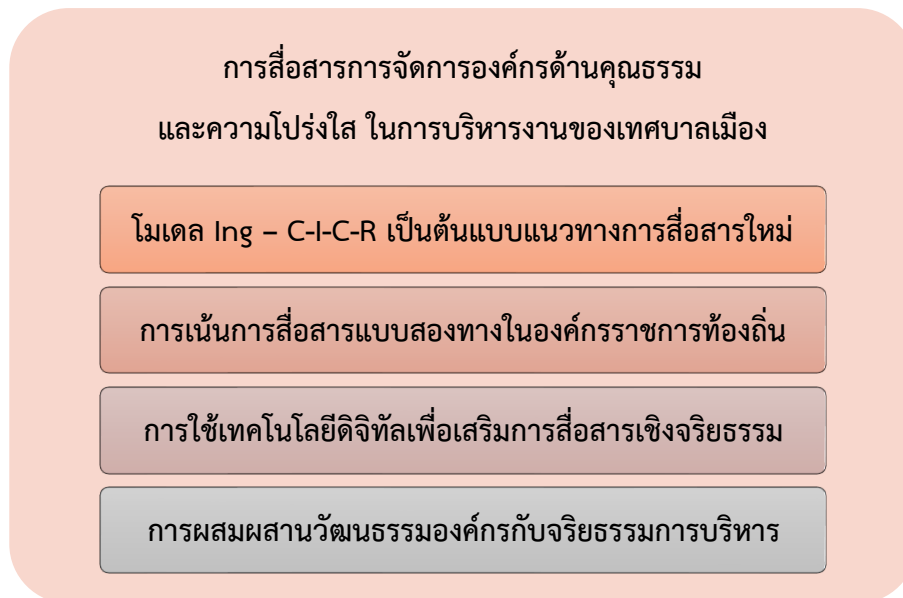
องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษา “การสื่อสารการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลเมือง” ได้รับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้ ดังนี้

โมเดล Ing - C-I-C-R เป็นต้นแบบแนวทางการสื่อสารใหม่ งานวิจัยได้พัฒนาโมเดลเฉพาะทางที่สอดคล้องกับบริบทของเทศบาลเมือง โดยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ความน่าเชื่อถือ การบูรณาการ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการสะท้อนผล ซึ่งรวมกันเป็นวงจรการสื่อสารแบบครบถ้วนและนำไปใช้ได้จริงในภาครัฐ โดยที่การเน้นการสื่อสารแบบสองทางในองค์กรราชการท้องถิ่น เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารจากบนลงล่าง มาเป็นแบบ “โต้ตอบและมีส่วนร่วม” ผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น เว็กร่วม หรือระบบรับข้อเสนอแนะออนไลน์ ทำให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมปฏิบัติตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมการสื่อสารเชิงจริยธรรม ใช้สื่อดิจิทัล เช่น Line, Zoom, แอปแจ้งเตือน, Infographic และระบบ Feedback ช่วยให้การสื่อสารนโยบายคุณธรรมเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เข้าถึง และวัดผลได้ การผสมผสานวัฒนธรรมองค์กรกับจริยธรรมการบริหาร ไม่เน้นแค่เนื้อหา นโยบาย แต่ส่งผ่านกิจกรรมที่ทำให้คุณธรรมกลายเป็น “วัฒนธรรม” เช่น วันคุณธรรม การให้รางวัลผู้ปฏิบัติดี และกิจกรรมจริยธรรมในองค์กรประจำปี แสดงให้เห็นว่า งานวิจัยไม่ได้หยุดอยู่แค่การวิเคราะห์ปัญหา แต่สามารถ “ต่อยอด” ไปสู่การออกแบบ



โครงสร้างการสื่อสารใหม่ที่ใช้ได้จริง โดยผสมผสานทั้งองค์ความรู้ทฤษฎีคลาสสิก บริบทของราชการท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยี และกระบวนการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กร ดังสามารถสรุป เป็นแผนภาพที่ 2 รายละเอียดได้ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 2 แสดงแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการจัดการองค์กรด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของเทศบาลเมือง ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่องช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารงาน โดยมีปัจจัยสำคัญ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการสื่อสารเน้นบทบาทของผู้ส่งสารที่เป็นผู้บริหารซึ่งต้องมีความน่าเชื่อถือและทักษะการสื่อสารที่ดี ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานมีหน้าที่รับและถ่ายทอดข้อมูล เนื้อหาของสารต้องถูกต้อง ชัดเจน ตรวจสอบได้ และใช้สื่อหลากหลายทั้งเอกสารราชการ สื่อประชาสัมพันธ์ และสื่อดิจิทัล ผลการศึกษายังชี้ว่า แนวทางการพัฒนาการสื่อสารควรให้ความสำคัญกับการสร้างระบบสื่อสารภายในที่มีคุณภาพ เข้าใจง่าย ต่อเนื่อง และมีส่วนร่วม ควบคู่กับการพัฒนากระบวนการสื่อสารให้ทันสมัยและเปิดกว้างต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใสของเทศบาลเมือง และส่งเสริมการบริหารงานที่ตรวจสอบได้และยั่งยืน สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่และประชาชนอย่างกว้างขวาง จัดทำกรอบนโยบายการสื่อสารด้านคุณธรรมที่ชัดเจน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเทศบาล พร้อมสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและบทบาทประชาชนในการประเมินความโปร่งใส ด้านข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ ควรจัดตั้งศูนย์สื่อสารคุณธรรมเทศบาลเพื่อกำกับดูแลการสื่อสาร จัดอบรมทักษะการสื่อสารแก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ใช้ระบบเทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันแจ้งเตือนและรับ Feedback แบบเรียลไทม์ ประเมินผลการสื่อสารเป็นระยะ และบูรณาการกิจกรรมคุณธรรมกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล พร้อมสร้างแรงจูงใจผ่านรางวัลและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามองค์กร โดยมีตัวชี้วัดเฉพาะในการติดตามผล ส่วนข้อเสนอแนะครั้งถัดไป ควรทดลองใช้โมเดลการสื่อสาร เช่น Ing-C-I-C-R ในเทศบาลเมืองอื่น ๆ เพื่อยืนยันความเหมาะสมในหลากหลายบริบท และพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Dashboard หรือ Line OA เพื่อยกระดับการสื่อสารเชิงนโยบายให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2566). ระบบศูนย์ข้อมูลเลือกตั้งผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น และทะเบียน อบท. รายชื่อเทศบาลเมืองในประเทศไทย 195 แห่ง. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2565 จาก <https://nlc.dla.go.th/public/orgInfo01.do>
- ทับทิมทอง กอบัวแก้ว. (2567). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2564). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- เนตรชนก พฤกษชาติ. (2567). กลยุทธ์การสื่อสารขององค์กรผ่านกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาลัยนิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พระราชบัญญัติ เทศบาล (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก หน้า 164-176 (16 เมษายน 2562).
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ยูโทเปีย มีเดีย อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด.
- สุรพงษ์ โสณะเสถียร. (2556). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ระเบียงทอง.
- สุรพงษ์ โสณะเสถียร และอรรถพร กงวิไล. (2550). สถานภาพองค์ความรู้ของการจัดการทางการสื่อสารในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Lasswell, H. D. (1948). *The Communication of Ideas*. New York: The Institute for.
- Mintzberg, H. (1973). *The Nature of Managerial Work*. New York: Harper & Row. Management Library.
- Rogers, E. M. (1962). *Diffusion of Innovations*. New York: Free Press.
- Schramm, W. & Roberts, D. F. (1954). *How Communication Works*. In: *The Process and Effects of Mass*. Champaign: University of Illinois Press.
- Shannon, C. E. & Weaver, W. (1949). *The mathematical theory of communication*. Champaign: University of Illinois Press.

การศึกษามิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน*

A STUDY OF SOCIAL AND EMOTIONAL DOMAINS AMONG BORDER PATROL POLICE SCHOOL STUDENTS

นิศากร หวลจิตร*, มณฑิรา จารุเพ็ง, ครรชิต แสนอุบล

Nisakorn Hounjid*, Monthira Charupheng, Kanchit Sanaubon

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: monthira@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษามิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวนทั้งหมด 100 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ประกอบด้วย ครูผู้สอน ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน และตัวแทนชุมชน เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์องค์ประกอบใช้การทดสอบของบาร์ทเลท และค่าความเพียงพอของการเลือกกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก ผลการวิจัยพบว่า ด้านมาตรฐานความคิด ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ ทักษะคิดเชิงบวกต่อการทำงานและการเรียนรู้ ความเชื่อในการพัฒนาตนเองและความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย รวมถึงความรู้สึกละอายใจ การเคารพ และสนับสนุนตนเองและผู้อื่น โดยองค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 62.46 ส่วนมิติด้านมาตรฐานพฤติกรรม ประกอบด้วย ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะทางสังคม และกลยุทธ์การเรียนรู้ การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด SEL ของ CASEL ที่เน้นการพัฒนาทักษะสำคัญ 5 ด้าน คือ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ผลวิจัยนี้สามารถใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเสริมสร้างมิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมที่ดีและเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: มิติทางอารมณ์และสังคม, อารมณ์ของนักเรียน, โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

Abstract

This study aimed to investigate the social and emotional domains of students at Border Patrol Police Schools. The research adopted an exploratory approach, employing exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis to examine the structure of emotional and social dimensions among students in grades 4 - 6 (n = 100). Additionally, indepth interviews representatives.

Research instruments included a measurement scale for social and emotional domains and a semi-structured interview guide for relevant stakeholders. Data collection was carried out by distributing the measurement scale to students during guidance activities, with data gathered over a two-week period prior to conducting in-depth interviews with the sample groups. Data analysis utilized descriptive statistics, including mean and standard deviation, alongside reliability assessment using cronbach's alpha coefficient. Factor analysis was performed using bartlett's test of sphericity and sampling adequacy, followed by principal component analysis. The findings revealed that the cognitive standard domains consisted of five components: belief in utilizing one's full potential to achieve high-quality outcomes, confidence in one's ability to succeed, positive attitudes toward work and learning, belief in self-development, and psychological, social, and physical balance, as well as feelings of self-acceptance, respect, and support for oneself and others. These components collectively explained 62.46% of the cumulative variance. The behavioral standard domains included self-management skills, social skills, and learning strategies. This study aligns with the CASEL social and emotional learning framework, which emphasizes the development of five core competencies: self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making. The results of this research provide a foundational basis for developing curricula and supplementary activities to enhance the social and emotional domains of students in border patrol police schools, thereby promoting appropriate and positive emotional and social development.

Keywords: Emotional and Social Domains, Emotion of Students, Border Patrol Police School

บทนำ

การที่บุคคลจะมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ไม่ได้ประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่อย่างใด แต่ว่าที่ผ่านมาเชื่อกันว่าความสำเร็จและความก้าวหน้าของบุคคลมาจาก เชาวน์ปัญญา ทั้งที่จริงเชาวน์ปัญญา เป็นเพียงบันไดขั้นต้นที่ความสำเร็จของชีวิตวัตถุประสงค์ของการพัฒนา จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความสำเร็จในชีวิตของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่จะขึ้นอยู่กับความสามารถทางอารมณ์ของบุคคล ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสถานการณ์ การแก้ปัญหาทางอารมณ์อย่างสร้างสรรค์ การเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดีและการมีมนุษยสัมพันธ์อย่างชาญฉลาด (Salovey, P., & Mayer, J. D., 2005) การส่งเสริมบุคคลให้ประสบความสำเร็จในชีวิตทางการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากบุคคลจะมีความสามารถทางสติปัญญาแล้ว จะต้องมีความสามารถทางอารมณ์และสังคมที่ดีเพื่อเป็นเกราะป้องกันให้บุคคลนั้นใช้ชีวิตอยู่ในท่ามกลางสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องได้เป็นอย่างดี

ในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของบุคคลในด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจอย่างมาก โดยเฉพาะความสามารถจัดการทางด้านอารมณ์ การกำหนดการบรรลุเป้าหมายในเชิงบวก การยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น การสร้างและการรักษาความสัมพันธ์เชิงบวก การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ และความสามารถการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสุข ความพร้อมทั้งการเรียนและอาชีพ



การเสริมสร้างมิติทางอารมณ์และสังคมที่ดีจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตอย่างมากขึ้น (Cohen, J., et al, 2005) พัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ซึ่งประกอบไปด้วยประสบการณ์ การแสดงออก และการจัดการอารมณ์ของเด็ก ส่งผลต่อความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิวรพล กุณฑา และมัทนา วังถนอมศักดิ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี จำนวน 875 คน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่สูงที่สุด ได้แก่ การจงใจตนเอง ทักษะทางสังคม การควบคุมตนเอง ความตระหนักรู้ในตนเอง และการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นตามลำดับ และพบว่า คุณภาพชีวิตของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ความสะดวกและบริการต่าง ๆ เป็นด้านที่มีคะแนนสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านสังคมและด้านวิชาการ นอกจากนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและด้านสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภูมิวรพล กุณฑา และมัทนา วังถนอมศักดิ์, 2563)

ส่วนปัญหาการศึกษาของถิ่นทุรกันดารในประเทศไทยนั้น สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำและความซับซ้อนมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ด้วยเหตุจากภูมิประเทศที่ยากลำบาก เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานที่กระจัดกระจายและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ส่งผลให้ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีฐานะยากจนและได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดด้านโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลขาดทรัพยากรและครูที่เพียงพอ ปัญหาด้านภาษาและวัฒนธรรมทำให้เด็กขาดแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ต่ำ นอกจากนี้ ระบบบริหารจัดการที่รวมศูนย์และยังได้ขาดความยืดหยุ่นไม่สอดคล้องกับบริบทที่แท้จริง จึงส่งผลให้การพัฒนาการศึกษาไม่เต็มประสิทธิภาพ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และมูลนิธิกระจกเงา, 2567) ถึงแม้จะมีความพยายามปรับปรุงแบบการจัดการศึกษา เช่น การตั้งศูนย์การเรียนรู้ย่อย ห้องเรียนเคลื่อนที่ และการใช้ครูท้องถิ่น พร้อมกับการบูรณาการความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก แต่ปัญหาพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการสนับสนุนต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กในพื้นที่นี้ได้รับโอกาสทางการศึกษา คุณภาพการเรียนรู้ และปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และมูลนิธิกระจกเงา, 2567) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อนำไปหนุนเสริมในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในและนอกชั้นเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์และสังคมที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษามิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ระยะที่ 1 การศึกษามิติทางอารมณ์และสังคม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 480 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่กำลังศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 100 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ตามเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. เป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกบกับ การตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11

2. เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษา ในช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบไปด้วย ตัวแทนครูผู้สอน จำนวน 10 คน ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 10 คน ตัวแทนกลุ่มเพื่อนนักเรียนจำนวน 10 คน และตัวแทนชุมชน จำนวน 10 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคม
2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับมิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียน โดยสัมภาษณ์ตัวแทนครูผู้สอน และตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนกลุ่มเพื่อนนักเรียน และตัวแทนชุมชน

วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาตำรา เอกสาร รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างมิติทางอารมณ์และสังคมเพื่อนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบวัด
2. สังเคราะห์องค์ประกอบจากการศึกษาตำรา เอกสาร รวมถึงงานวิจัย
3. สร้างแบบมิติทางอารมณ์และสังคม
4. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยการนำไปให้นักเรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 100 คน ทำแบบวัดแล้วนำมาวิเคราะห์ EFA
5. หาคุณภาพของแบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคมด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Cronbach
6. จัดทำแบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคมฉบับจริง
7. ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ มิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียน โดยสัมภาษณ์ครูผู้สอน และผู้ปกครอง และกลุ่มเพื่อนนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนี้

1. นำแบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคมไปให้นักเรียน จำนวน 100 คน ทำแบบวัดเพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ
2. ขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นเป็นผู้ประสานแจกแบบวัดให้นักเรียน ทำในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว
3. นัดหมายกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลออกมา
4. หาคุณภาพของแบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคมด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Cronbach

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของแบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคม ดังนี้
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย
 - 1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคม ดังนี้
 - 2.1 ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคม
 - 2.2 หาค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายใน จากการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค
 - 2.3 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดมิติทางอารมณ์และสังคม



ผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยได้ กำหนดตัวอักษรย่อที่ใช้ แทนตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้

ST	แทน	มาตรฐานความคิด
BSM	แทน	ความเชื่อในการพัฒนาตนเองรวมทั้งความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย
SAO	แทน	ความรู้สึกลอยล้า เครียด สนับสนุน ตนเองและผู้อื่นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
PAL	แทน	ทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานและ การเรียนรู้
CAS	แทน	ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ
BPQ	แทน	ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง
SOL	แทน	กลยุทธ์การเรียนรู้
SB	แทน	มาตรฐานพฤติกรรม
SMS	แทน	ทักษะการจัดการตนเอง
SSS	แทน	ทักษะทางสังคม
ESD	แทน	มิติทางอารมณ์และสังคม

1. มิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเมทริกซ์เอกลักษณ์ โดยใช้สถิติ ทดสอบของ บาร์ทเลท (Bartlett's Test) และหาค่าความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) ของตัวบ่งชี้ มาตรฐานความคิด จำนวน 25 ตัวบ่งชี้ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้มีมากเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น	χ^2	KMO	df	p
Bartlett's Test	1523.76	0.87	300	0.00

จากตารางที่ 1 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด จำนวน 25 ตัว ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ นั่นคือ ตัวบ่งชี้ทั้ง 25 ตัว มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: $\chi^2 = 1523.76$ df = 300 p = 0.00) เมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ พบว่า ค่าความพอเพียงของการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างโดยรวม (MSA) เท่ากับ 0.87 แสดงว่าตัวบ่งชี้มิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด ทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้

2. การสกัดองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการสกัดองค์ประกอบ (Extraction of Initial Factor) เพื่อหาจำนวนองค์ประกอบรวมที่น้อยที่สุดระหว่างตัวแปร โดยการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Method) โดยองค์ประกอบหลักจะเป็นผลรวมเชิงเส้นตรง (Linear Combination) ของตัวบ่งชี้และมีความแปรปรวนมากที่สุด ส่วนองค์ประกอบหลักอื่น ๆ จะมีความ แปรปรวนรองลงมา โดยเป็นอิสระจากองค์ประกอบที่ได้ สกัดมาก่อนหน้าแล้วดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสกัดองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด

Communality			Communality		
ตัวบ่งชี้	Initial	Extraction	ตัวบ่งชี้	Initial	Extraction
BSM1	1.00	0.57	CAS1	1.00	0.57
BSM2	1.00	0.56	CAS2	1.00	0.73
BSM3	1.00	0.62	CAS3	1.00	0.66
BSM4	1.00	0.56	CAS4	1.00	0.61
BSM5	1.00	0.53	CAS5	1.00	0.65
SAO1	1.00	0.58	BPQ1	1.00	0.68
SAO2	1.00	0.67	BPQ2	1.00	0.60
SAO3	1.00	0.53	BPQ3	1.00	0.69
SAO4	1.00	0.69	BPQ4	1.00	0.66
SAO5	1.00	0.52	BPQ5	1.00	0.70
PAL1	1.00	0.61			
PAL2	1.00	0.64			
PAL3	1.00	0.74			
PAL4	1.00	0.70			
PAL5	1.00	0.55			

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวบ่งชี้ของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด ทุกตัวมีค่าการร่วมในการสกัด องค์ประกอบอยู่ในระดับที่สามารถอธิบายความผันแปรได้ ทั้งหมด โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าการร่วมในการสกัดองค์ประกอบสูงสุด คือ ตัวบ่งชี้ ฉันมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง (CAS2) มีค่าการสกัดองค์ประกอบสูงสุดเท่ากับ 0.73 ส่วนตัวบ่งชี้ฉันสามารถสนับสนุนผู้อื่นได้ (SAO5) มีค่าการสกัดองค์ประกอบต่ำสุดเท่ากับ 0.52

3. ค่าไอเกนขององค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด

ตารางที่ 3 ค่าไอเกนขององค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวนค่าร้อยละของความแปรปรวน สะสมขององค์ประกอบมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด

Component	Total	% of Variance	Cumulative %
	Initial Eigenvalues		
1	9.25	37.01	37.01
2	2.32	9.29	46.30
3	1.49	5.95	52.26
4	1.35	5.42	57.67
5	1.20	4.79	62.46
Extraction Sums of Squared Loadings			
1	9.25	37.01	37.01
2	2.32	9.29	46.30
3	1.49	5.95	52.26
4	1.35	5.42	57.67
5	1.20	4.79	62.46



ตารางที่ 3 ค่าไอเกนขององค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวนค่าร้อยละของความแปรปรวน สะสมขององค์ประกอบมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด (ต่อ)

Component	Total	% of Variance	Cumulative %
	Rotation Sums of Squared Loadings		
1	6.43	25.72	25.72
2	2.89	11.56	37.27
3	2.55	10.20	47.47
4	2.08	8.30	55.77
5	1.67	6.69	62.46

จากตารางที่ 3 พบว่า องค์ประกอบมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด ที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 มีจำนวน 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่ 1 สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้มากที่สุดถึงร้อยละ 25.72 ส่วนองค์ประกอบที่ 2 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 11.56 องค์ประกอบที่ 3 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 10.20 องค์ประกอบที่ 4 สามารถอธิบาย ความแปรปรวนได้ ร้อยละ 8.30 และองค์ประกอบที่ 5 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 6.69 เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) โดยทุกองค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 62.4

4. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด

การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ ประกอบด้วย เทคนิคสำคัญ (Principal Component Analysis: PC) โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแม็กซ์ (Varimax Method) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด ภายหลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบ

ตัวย่อ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ					ผลการพิจารณาอยู่ในองค์ประกอบ
		1	2	3	4	5	
BPQ5	ฉันมีความเชื่อในการกระทำ สิ่งต่าง ๆ ของตนเอง	0.82	0.15	0.05	-0.02	0.00	ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง
BPQ3	ฉันมีความเชื่อใน ความกล้าหาญของตนเอง	0.78	0.12	0.27	0.02	0.01	ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง
BPQ4	ฉันมีความเชื่อในศักยภาพ ของตนเอง	0.72	0.14	0.34	-0.08	0.00	ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง
BPQ1	ฉันมีความเชื่อในการใช้ ความสามารถของตนเอง	0.71	0.13	0.36	0.18	0.04	ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง
BPQ2	ฉันมีความเชื่อในความคิด อย่างมีวิจาร์ณญาณ ของตนเอง	0.63	0.25	0.18	0.26	0.18	ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง
CAS2	ฉันมีความมั่นใจใน ความสามารถของตนเอง	0.13	0.79	0.11	0.26	0.05	ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบ ความสำเร็จ
CAS3	ฉันมีความมั่นใจใน ความกล้าหาญของตนเอง	0.05	0.79	0.05	0.17	0.07	ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบ ความสำเร็จ
CAS4	ฉันมีความมั่นใจใน ศักยภาพของตนเอง	0.18	0.73	0.20	0.03	-0.02	ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบ ความสำเร็จ

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด ภายหลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบ (ต่อ)

ตัวย่อ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ					ผลการพิจารณาอยู่ในองค์ประกอบ
		1	2	3	4	5	
CAS5	ฉันมีความมั่นใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ของตนเอง	0.22	0.72	0.12	0.12	0.25	ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ
CAS1	ฉันมีความมั่นใจในความคิดของตนเอง	-0.04	0.69	0.27	0.16	0.01	ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ
PAL3	ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อคุณครู	0.08	0.11	0.85	0.10	0.00	ทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานและ การเรียนรู้
PAL4	ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้ปกครอง และชุมชน	0.11	0.27	0.77	0.14	0.03	ทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานและ การเรียนรู้
PAL5	ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	0.29	0.21	0.64	-0.07	-0.03	ทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานและ การเรียนรู้
PAL2	ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อเพื่อน	0.18	-0.02	0.60	0.32	0.38	ทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานและ การเรียนรู้
PAL1	ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงาน	0.41	-0.09	0.51	0.30	0.27	ทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานและ การเรียนรู้
BSM1	ฉันสามารถรู้อารมณ์ของตนเอง ณ ขณะนี้ได้ว่าฉันอารมณ์ดี หรืออารมณ์เสีย	0.01	0.19	0.03	0.70	-0.19	ความเชื่อในการพัฒนาตนเองรวมทั้งความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย
BSM5	ฉันรับรู้ในความสามารถของตนเองได้	0.20	0.27	0.15	0.63	0.05	ความเชื่อในการพัฒนาตนเองรวมทั้งความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย
BSM4	ฉันรู้สึกมั่นใจและเห็นคุณค่าในตนเอง	0.36	0.15	0.21	0.60	-0.03	ความเชื่อในการพัฒนาตนเองรวมทั้งความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย
BSM2	ฉันสามารถรู้จุดแข็ง หรือข้อดีของตนเองได้	0.17	0.14	0.39	0.59	0.15	ความเชื่อในการพัฒนาตนเองรวมทั้งความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย
BSM3	ฉันสามารถรู้ข้อจำกัดหรือจุดอ่อนของตนเองได้	0.26	-0.11	0.43	0.57	0.16	ความเชื่อในการพัฒนาตนเองรวมทั้งความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย
SAO4	ฉันเคารพผู้อื่น	0.09	-0.03	0.02	-0.01	0.83	ความรู้สึกลอยล้า เคารพ สนับสนุน ตนเอง และผู้อื่นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
SAO2	ฉันสามารถยอมรับผู้อื่นได้	-0.08	0.28	0.42	0.09	0.63	ความรู้สึกลอยล้า เคารพ สนับสนุน ตนเอง และผู้อื่นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
SAO3	ฉันเคารพตนเอง	0.33	0.11	0.09	0.19	0.61	ความรู้สึกลอยล้า เคารพ สนับสนุน ตนเอง และผู้อื่นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
SAO1	ฉันสามารถยอมรับตนเองได้	0.36	0.10	0.31	-0.26	0.53	ความรู้สึกลอยล้า เคารพ สนับสนุน ตนเอง และผู้อื่นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
SAO5	ฉันสามารถสนับสนุนผู้อื่นได้	0.37	0.21	0.03	0.28	0.51	ความรู้สึกลอยล้า เคารพ สนับสนุน ตนเอง และผู้อื่นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน



จากตารางที่ 4 จากทำการวิเคราะห์องค์ประกอบมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิดด้วยเทคนิคสำคัญ (Principal Component Analysis: PC) โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแม็กซ์ (Varimax Method) พบว่า ตัวบ่งชี้จำนวน 25 ตัว ของมิติทางอารมณ์และสังคม มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง มีตัวบ่งชี้จำนวน 5 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.63 - 0.82 ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ ฉันมีความเชื่อในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ของตนเอง (BPQ5) ตัวบ่งชี้ ฉันมีความเชื่อในความกล้าหาญของตนเอง (BPQ3) ตัวบ่งชี้ ฉันมีความเชื่อในศักยภาพของตนเอง (BPQ4) ตัวบ่งชี้ ฉันมีความเชื่อในการใช้ความสามารถของตนเอง (BPQ1) และตัวบ่งชี้ ฉันมีความเชื่อในความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของตนเอง (BPQ2)

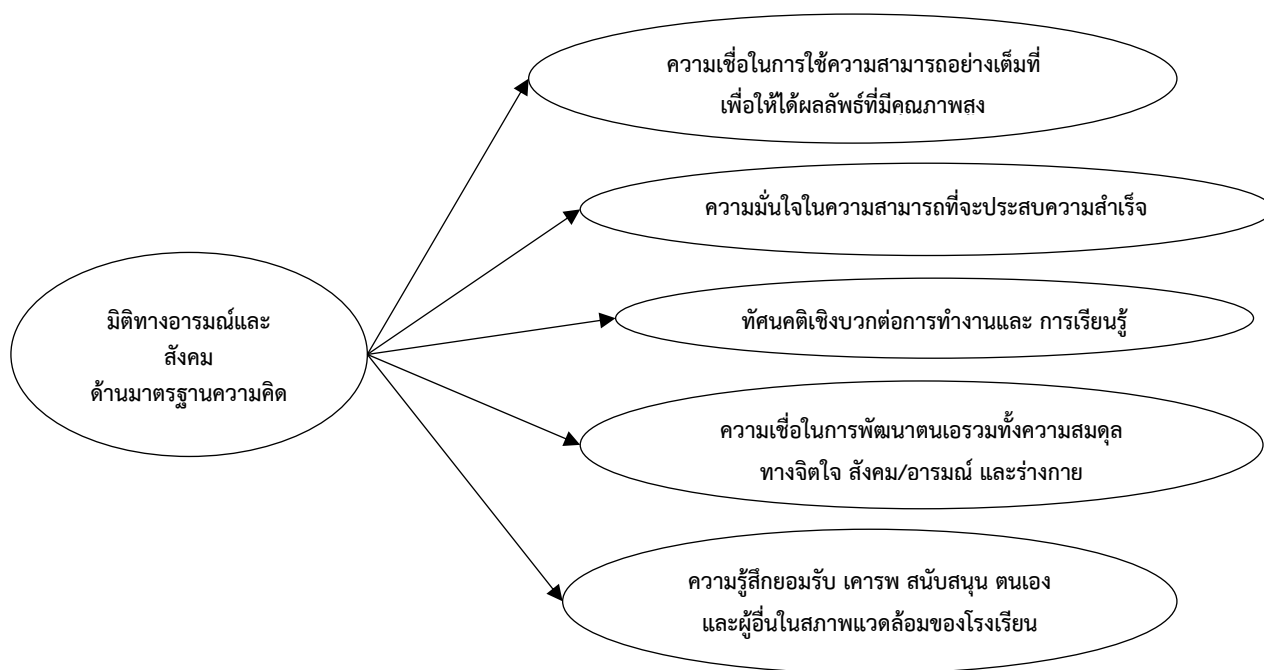
องค์ประกอบที่ 2 ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ มีตัวบ่งชี้จำนวน 5 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.69 - 0.79 ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ ฉันมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง (CAS2) ตัวบ่งชี้ ฉันมีความมั่นใจในความกล้าหาญของตนเอง (CAS3) ตัวบ่งชี้ฉันมีความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง (CAS4) ตัวบ่งชี้ ฉันมีความมั่นใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ของตนเอง (CAS5) และตัวบ่งชี้ฉันมีความมั่นใจในความคิดของตนเอง (CAS1)

องค์ประกอบที่ 3 ทักษคติเชิงบวกต่อการทำงานและการเรียนรู้ มีตัวบ่งชี้ จำนวน 5 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.51 - 0.85 ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อคุณครู (PAL3) ตัวบ่งชี้ ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้ปกครอง และชุมชน (PAL4) ตัวบ่งชี้ ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ (PAL5) ตัวบ่งชี้ ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อเพื่อน (PAL2) และตัวบ่งชี้ฉันมีทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงาน (PAL1)

องค์ประกอบที่ 4 ความเชื่อในการพัฒนาตนเองรวมทั้งความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย มีตัวบ่งชี้จำนวน 5 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.57 - 0.70 ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ ฉันสามารถรู้อารมณ์ของตนเอง ณ ขณะนี้ได้ว่าฉันอารมณ์ดี หรือ อารมณ์เสีย (BSM1) ตัวบ่งชี้ฉันรับรู้ในความสามารถของตนเองได้ (BSM5) ตัวบ่งชี้ฉันรู้สึกมั่นใจและเห็นคุณค่าในตนเอง (BSM4) ตัวบ่งชี้ฉันสามารถรู้จักจุดแข็ง หรือข้อดีของตนเองได้ (BSM2) และตัวบ่งชี้ฉันสามารถรู้จักจุดอ่อนของตนเองได้ (BSM3)

องค์ประกอบที่ 5 ความรู้สึกยอมรับ เคารพ สนับสนุน ตนเองและผู้อื่นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีตัวบ่งชี้ จำนวน 5 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.51 - 0.83 ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ฉันเคารพผู้อื่น (SAO4) ตัวบ่งชี้ฉันสามารถยอมรับผู้อื่นได้ (SAO2) ตัวบ่งชี้ฉันเคารพตนเอง (SAO3) ตัวบ่งชี้ฉันสามารถยอมรับตนเองได้ (SAO1) และตัวบ่งชี้ฉันสามารถสนับสนุนผู้อื่นได้ (SAO5)

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด ทำให้ได้ องค์ประกอบ จำนวน 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ความเชื่อในการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง ความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ ทักษคติเชิงบวกต่อการทำงานและการเรียนรู้ ความเชื่อในการพัฒนาตนเองรวมทั้งความสมดุลทางจิตใจ สังคม/อารมณ์ และร่างกาย และความรู้สึกยอมรับ เคารพ สนับสนุน ตนเองและผู้อื่นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สามารถสรุปได้ ดังในภาพประกอบ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ประกอบมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานความคิด ของนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

5. มิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานพฤติกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเมทริกซ์เอกลักษณะ โดยใช้สถิติ ทดสอบของบาร์ทเลท (Bartlett's Test) และหาค่าความเพียงพอของกลุ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยรวม (Measure of Sampling Adequacy: MSA) ของตัวบ่งชี้ มาตรฐานพฤติกรรม จำนวน 15 ตัวบ่งชี้ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์กันระหว่างตัวบ่งชี้ที่มีมากเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานพฤติกรรม

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น	χ^2	KMO	df	p
Bartlett's Test	809.99	0.88	105	0.00

จากตารางที่ 5 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้ของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานพฤติกรรม จำนวน 15 ตัว ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ นั่นคือ ตัวบ่งชี้ทั้ง 15 ตัว มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test: $\chi^2 = 809.99$ df = 105 p = 0.00) เมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ พบว่า ค่าความพอเพียงของการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างโดยรวม (MSA) เท่ากับ 0.88 แสดงว่าตัวบ่งชี้มิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานพฤติกรรม ทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้

6. การสกัดองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานพฤติกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการสกัดองค์ประกอบ (Extraction of Initial Factor) เพื่อหาจำนวนองค์ประกอบรวมที่น้อยที่สุดระหว่างตัวแปร โดยการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Method) โดยองค์ประกอบหลักจะเป็นผลรวมเชิงเส้นตรง (Linear Combination) ของตัวบ่งชี้และมีความแปรปรวนมากที่สุด ส่วนองค์ประกอบหลักอื่น ๆ จะมีความแปรปรวนรองลงมา โดยเป็นอิสระจากองค์ประกอบที่ได้ สกัดมาก่อนหน้าแล้ว



ตารางที่ 6 การสกัดองค์ประกอบของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานพฤติกรรม

Community			Community		
ตัวบ่งชี้	Initial	Extraction	ตัวบ่งชี้	Initial	Extraction
SOL1	1.00	0.65	SSS1	1.00	0.55
SOL2	1.00	0.64	SSS2	1.00	0.69
SOL3	1.00	0.49	SSS3	1.00	0.61
SOL4	1.00	0.48	SSS4	1.00	0.70
SOL5	1.00	0.63	SSS5	1.00	0.60
SMS1	1.00	0.72			
SMS2	1.00	0.62			
SMS3	1.00	0.56			
SMS4	1.00	0.72			
SMS5	1.00	0.45			

จากตารางที่ 6 พบว่า ตัวบ่งชี้ของมิติทางอารมณ์และสังคม ด้านมาตรฐานพฤติกรรม ทุกตัวมีค่าการร่วมในการสกัด องค์ประกอบอยู่ในระดับที่สามารถอธิบายความผันแปรได้ ทั้งหมด โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าการร่วมในการสกัดองค์ประกอบสูงสุด คือ ตัวบ่งชี้ ฉันมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและการกระทำที่เกิดจากตนเอง (SMS1) และฉันมีทักษะการเผชิญปัญหา (SMS2) และมีค่าการสกัดองค์ประกอบสูงสุดเท่ากับ 0.72 เท่ากัน ส่วนตัวบ่งชี้ฉันมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง (SMS5) มีค่าการสกัดองค์ประกอบต่ำสุดเท่ากับ 0.45

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษามิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของทักษะทางอารมณ์และสังคม พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ซึ่งสะท้อนโครงสร้างของทักษะทางอารมณ์และสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในภาพรวม องค์ประกอบที่ค้นพบนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL) ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่า SEL เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จด้านวิชาการและสุขภาพของนักเรียน โดย CASEL ได้ระบุ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ Self-Awareness, Self-Management, Social Awareness, Relationship Skills และ Responsible Decision-Making ซึ่งตรงกับผลการวิจัยและชี้ให้เห็นว่าทักษะเหล่านี้เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงได้ในบริบทของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเชิงลึกผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ยังยืนยันว่ามิติอารมณ์และสังคมของนักเรียน ประกอบด้วย ทักษะย่อยหลายด้านที่มีความสัมพันธ์กัน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวว่าทักษะทางอารมณ์และสังคมสามารถวัดผลและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น งานวิจัยของ Guo, J., et al. ที่พบว่า ทักษะการควบคุมตนเอง ความไว้วางใจ และมุมมองเชิงบวก มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการเรียนและความสำเร็จในชีวิตของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ (Guo, J., et al., 2003) สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและโปรแกรม SEL ที่มีประสิทธิภาพยังส่งผลต่อสุขภาพและความผาสุกโดยรวมของนักเรียน ช่วยลดปัญหาทางพฤติกรรม ลดความเครียดและความวิตกกังวล อันนำไปสู่การพัฒนาสุขภาพจิตที่ดี มีความพึงพอใจในชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มากขึ้น (Yale SCHOOL OF MEDICINE, 2023); (Changing Perspectives, 2024) สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนันท์ พิมพาathy และมณัฏฐ์ แก้วจินดา พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมใช้โปรแกรมส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มีคะแนนเฉลี่ยในระดับปกติ

และสูงกว่าปกติ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ มีคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำกว่าปกติ และผลการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า หลังจากนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างจากนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังดำเนินการโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ณัฐนันท์ พิมพาพย และมฤษฎ์ แก้วจินดา, 2566) ซึ่งผลสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ CASEL งานวิจัยจากต่างประเทศ เช่น Durlak, J. A. et al. meta-analysis รายงานว่าโปรแกรม SEL ส่งผลบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรม และสุขภาวะนักเรียนอย่างชัดเจน (Durlak, J. A. et al, 2011) รวมถึงงานวิจัยของ Taylor, R. D. et al. ที่พิสูจน์ว่าผลกระทบของ SEL ยังคงอยู่ในระยะยาว โดยสรุป การศึกษามิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พบว่า โครงสร้างทักษะสำคัญของนักเรียนเป็นไปตามมาตรฐานสากลและงานวิจัยสนับสนุนว่าสามารถวัดผลและพัฒนาได้ รวมทั้งเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จ ความสุข และสุขภาวะทางจิตใจของนักเรียนในระยะสั้นและระยะยาว (Taylor, R. D. et al., 2017)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ได้ยืนยันถึงโครงสร้างที่สำคัญของมิติทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด SEL ของ CASEL ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีโครงสร้างทางอารมณ์และสังคมที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทักษะเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จทางวิชาการ สุขภาวะทางจิตใจ การลดปัญหาพฤติกรรมและความเครียด รวมถึงความพึงพอใจในชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีบทบาทของครูและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของนักเรียน ครูที่มีสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมสูงสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของนักเรียนและช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น ข้อเสนอแนะ

- 1) โรงเรียนควรบูรณาการแนวคิดและหลักสูตรการพัฒนามิติทางอารมณ์และสังคม เข้าไว้ในหลักสูตรการเรียนรู้และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องควรจัดอบรมและพัฒนาสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมของครูเพื่อให้ครูสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม รวมทั้งศึกษาในบริบทและกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เพื่อให้การพัฒนาและการประยุกต์ใช้มิติทางอารมณ์และสังคม มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมและบริบททางสังคมของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ได้จากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะพื้นที่และมีขนาดไม่มาก จึงควรศึกษาเชิงยืนยันในพื้นที่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภูมิภาคอื่นเพื่อความครบถ้วนของข้อสรุป

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และมูลนิธิกระจกเงา. (2567). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และมูลนิธิกระจกเงา.
- ณัฐนันท์ พิมพาพย และมฤษฎ์ แก้วจินดา. (2566). การศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ, 12(1), 61-73.
- ภูมิวรพล กุณทา และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2563). ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 16(2), 111-126.



- Changing Perspectives. (2024). MSWPS: Changing Perspectives 2024. Retrieved January 15, 2025, from <https://shorturl.asia/r1XPz>
- Cohen, J. et al. (2005). Helping young children succeed: Strategies to promote social and emotional development. Retrieved January 15, 2025, from <https://shorturl.asia/k1Wx5>
- Durlak, J. A. et al. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432.
- Guo, J. et al. (2023). The roles of social-emotional skills in students' academic and life success: A multi-informant and multicohort perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 124(5), 1079-1110.
- Salovey, P. & Mayer, J. D. (2005). Emotional intelligence. In A. Manstead, N. Frijda & A. Fischer (Eds.). *Feelings and emotions: The Amsterdam symposium* (pp. 201-219). London: Cambridge University.
- Taylor, R. D. et al. (2017). Promoting positive youth development through school-based social and emotional learning interventions: A meta-analysis of follow-up effects. *Child Development*, 88(4), 1156-1171.
- Yale SCHOOL OF MEDICINE. (2023). MD Class of 2023: A Source of Hope for Science and Medicine. Retrieved January 15, 2025, from <https://shorturl.asia/G8bom>

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7*

STRATEGIC LEADERSHIP AND MOTIVATION INFLUENCING THE PERFORMANCE EFFICIENCY OF POLICE OFFICERS UNDER THE PROVINCIAL POLICE REGION 7

วันจักร น้อยจันทร์*, คริสตินา สุวรรณศรีหา

Wanchak Noichan*, Christina Suvannasriha

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanchak.no@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แรงจูงใจ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 การวิจัยเป็นแบบเชิงปริมาณ ประชากร คือ ข้าราชการตำรวจ จำนวน 10,495 นาย และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 นาย โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเนะ พร้อมการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่า IOC และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งอยู่ในระดับสูง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด (เฉลี่ย = 4.27) มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด (เฉลี่ย = 4.38) และมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด (เฉลี่ย = 4.30) 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากที่สุดกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($r = 0.899$) และมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในระดับมาก ($r = 0.820$) โดยทั้งสองตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ผลการวิเคราะห์การถดถอย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากที่สุด ($\beta = 0.663$) รองลงมา คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ($\beta = 0.303$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, แรงจูงใจ, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, เจ้าหน้าที่ตำรวจ, สำนักงานตำรวจภูธรภาค 7

Abstract

This research article aimed to 1) Examine the levels of strategic leadership, work motivation, and work performance among police officers under Provincial Police Region 7. 2) Investigate the factors related to work performance, including the relationships between strategic leadership, motivation,



and work performance and 3) Analyze how strategic leadership and work motivation influence the work performance of police officers under Provincial Police Region 7. A quantitative research design was employed. The population consisted of 10,495 police officers, and a sample of 400 officers was determined using Taro Yamane's formula with probability sampling. The research instrument was a questionnaire validated for content validity using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) and tested for reliability using Cronbach's alpha coefficient which showed high internal consistency. Data were analyzed using descriptive statistics Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis. The results revealed that 1) Police officers demonstrated the highest level of strategic leadership (mean = 4.27) the highest level of work motivation (mean = 4.38) and the highest level of work performance (mean = 4.30) 2) Work performance was highly and positively correlated with work motivation ($r = 0.899$) and strongly correlated with strategic leadership ($r = 0.820$) with both relationships statistically significant at the .01 level and 3) Regression analysis indicated that work motivation had the greatest influence on work performance ($\beta = 0.663$) followed by strategic leadership ($\beta = 0.303$).

Keywords: Strategic Leadership, Motivation, Performance Efficiency, Police Officers, Provincial Police Region 7

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักของรัฐที่มีภารกิจสำคัญในการธำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ อีกทั้งยังมีหน้าที่อำนวยและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา รวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง ตลอดจนการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ (อำนาจ อ่อนฤทธิ์, 2563) ภารกิจเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญยิ่งต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งต้องอาศัยการทำงานของกำลังพลตำรวจที่มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพสูง เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันข้าราชการตำรวจยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ ทั้งภาระงานที่มากเกินไป การปฏิบัติหน้าที่ในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงสูง ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน และค่าตอบแทนที่ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตการทำงานและลดทอนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขอาจก่อให้เกิดความไม่พอใจของประชาชนและบั่นทอนความเชื่อมั่นต่อองค์กรตำรวจโดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรตำรวจให้สามารถเผชิญกับปัญหาและความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ไม่เพียงกำหนดทิศทางการทำงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการสร้างความเชื่อมั่นในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน (สุธิตศักดิ์ พิริยะภิญโญ และภมร ชันระหัดถ์, 2568) หากผู้บังคับบัญชามีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง ย่อมสามารถผลักดันให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงาน ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

ในขณะเดียวกัน แรงจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของบุคลากร เนื่องจากแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันภายในที่กระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ และเต็มความสามารถ ทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของ Herzberg ชี้ให้เห็นว่า “ปัจจัยจูงใจ” เช่น ความสำเร็จ ความก้าวหน้า และการยอมรับในผลงาน เป็นตัวแปรที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ขณะที่ “ปัจจัยค้ำจุน” เช่น ค่าตอบแทน สภาพแวดล้อมการทำงาน และความมั่นคงในอาชีพ ช่วยลดความไม่พอใจ (Herzberg, F., 1966) หากบุคลากรได้รับแรงจูงใจที่เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการ ย่อมเกิดความทุ่มเทและเพิ่มคุณภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพบริการประชาชน (Robbins, S. P. & Judge, T. A., 2019)

สำหรับตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่หลายจังหวัดในภาคกลางตอนล่าง และภาคตะวันตกของประเทศไทย สภาพพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ซับซ้อน เช่น พื้นที่ป่า พื้นที่ชายแดน พื้นที่การท่องเที่ยว และเส้นทางขนส่งสำคัญ ทำให้ตำรวจต้องรับมือกับคดีที่หลากหลายและมีความซับซ้อนสูง อาทิ คดีอาชญากรรมทั่วไป คดีความมั่นคง ปัญหาเสพติด การค้ามนุษย์ อุบัติเหตุทางถนน รวมถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ความล่าช้าในการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การขาดเทคโนโลยีสนับสนุน และความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรของสถานีตำรวจแต่ละแห่ง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพของตำรวจในมิติต่าง ๆ เช่น ความถูกต้องของงาน ความรวดเร็วตอบสนอง และคุณภาพบริการสาธารณะ การปฏิบัติงานของกำลังพลมีความซับซ้อนและต้องเผชิญกับปัญหาหลากหลาย ทั้งด้านอาชญากรรม เศรษฐกิจ และความมั่นคง แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 ซึ่งรับผิดชอบดูแลจังหวัดในภาคกลางและภาคตะวันตก เช่น นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และสมุทรสงคราม ยังคงเผชิญกับปัญหาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำลังพลอย่างต่อเนื่อง จากรายงานผลการดำเนินงานในระดับพื้นที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนหนึ่งยังประสบกับข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ปริมาณงานที่มากเกินไป การขาดแคลนอัตรากำลังประจำสถานี การรับภารกิจที่หลากหลายเกินขอบเขตบทบาทหลัก รวมถึงความคาดหวังของสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งกดดันต่อการปฏิบัติงานและเป็นอุปสรรคต่อการส่งมอบบริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงขึ้นอยู่กับทั้งแรงจูงใจและภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บังคับบัญชา หากผู้นำสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดการทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิผลสูงสุด งานวิจัยในบริบทของตำรวจไทยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แรงจูงใจ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ยังมีจำกัด ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าว เพื่อนำไปสู่แนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรตำรวจให้ตอบสนองต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7



วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 จำนวน 10,495 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ข้าราชการตำรวจ จำนวน 400 คน ได้มาจากการคำนวณด้วยสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, T, 1967) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ได้มาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของข้าราชการตำรวจ จำนวน 25 ข้อ

ตอนที่ 3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ จำนวน 14 ข้อ

แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด

วิธีการดำเนินวิจัย

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อ มีค่า IOC อยู่ในระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ 0.50 ตามมาตรฐานการยอมรับ แสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงได้

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถามและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่นิยมใช้ในการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยประเภทแบบสอบถาม ตามเกณฑ์ของ Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. ระบุว่า ค่า Cronbach's Alpha ที่มีค่ามากกว่า 0.70 ถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H., 1994) แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องภายในและมีเสถียรภาพเพียงพอสำหรับการใช้เก็บข้อมูลจริง ผลการทดสอบพบว่า แบบสอบถามในแต่ละด้านมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง โดยมีค่า Cronbach's Alpha ดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ = 0.89 แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน = 0.92 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน = 0.90 แบบสอบถามรวมทั้งหมด = 0.93 ค่าความเชื่อมั่นที่สูงกว่ามาตรฐานในทุกด้านแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความคงเส้นคงวาภายใน (Internal Consistency) อยู่ในระดับดี สามารถเชื่อถือได้ และเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการวิจัยภาคสนามอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

3. ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

4. รวบรวม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
5. วิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
3. การศึกษาผลของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 มีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	370	92.50
หญิง	30	7.50
อายุ		
21 – 30 ปี	133	33.25
31 – 40 ปี	108	27.00
41 – 50 ปี	53	13.25
51 ปีขึ้นไป	106	26.50
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	155	38.75
ปริญญาตรี	217	54.25
สูงกว่าปริญญาตรี	28	7.00
รายได้ต่อเดือน		
15,001 – 20,000 บาท	147	36.75
20,001 – 25,000 บาท	73	18.25
25,001 – 30,000 บาท	29	7.25
30,001 บาทขึ้นไป	151	37.75
ลักษณะหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย		
สายตรวจ	88	22.00
ธุรการ	214	53.50
สืบสวน	44	11.00
สอบสวน	54	13.50



ตารางที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน		
1 - 5 ปี	136	34.00
6 - 10 ปี	59	14.75
11 - 15 ปี	53	13.25
15 ปีขึ้นไป	152	38.00
ระดับชั้นยศ		
ชั้นประทวน	271	67.75
ชั้นสัญญาบัตร	129	32.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 92.50 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 7.50 มีช่วงอายุระหว่าง 21 - 30 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.25 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.00 ด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 54.25 รองลงมา คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 38.75

ในด้านรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ 37.75 รองลงมา คือ รายได้ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 36.75 ส่วนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ด้านธุรการ ร้อยละ 53.50 รองลงมา คือ หน้าที่สายตรวจ ร้อยละ 22.00

สำหรับประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาปฏิบัติงาน 15 ปีขึ้นไป มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมา คือ กลุ่มที่มีระยะเวลาปฏิบัติงาน 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.00 และในด้านชั้นยศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีชั้นยศในระดับประทวน คิดเป็นร้อยละ 67.75 ขณะที่กลุ่มที่มีชั้นยศสัญญาบัตรคิดเป็นร้อยละ 32.25 โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7

ตารางที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	แปลค่า
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	4.27	0.769	มากที่สุด
แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	4.38	0.631	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 และกลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.38

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	$\bar{x}$	S.D.	แปลค่า
ด้านคุณภาพของงาน	4.37	0.621	มากที่สุด
ด้านปริมาณงาน	4.27	0.734	มากที่สุด
ด้านเวลา	4.32	0.649	มากที่สุด
ด้านค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน	4.25	0.722	มากที่สุด
รวม	4.30	0.636	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน อยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.37 รองลงมาเป็นด้านเวลา อยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.32 ด้านปริมาณงาน อยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 และด้านค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	r	Sig.
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	0.820**	0.000
แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	0.899**	0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($r=0.899$) ระดับมากที่สุดโดยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รองลงมาเป็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ($r=0.820$) ระดับมากที่สุดโดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ภาวะผู้นำและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ปัจจัย	B	Std. Error	β	t	Sig.
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (X_1)	0.326	0.034	0.303	9.613	0.000
แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (X_2)	0.691	0.033	0.663	21.013	0.000
ค่าคงที่	-0.195	0.099		-1.969	0.050

$r = 0.919, r^2 = 0.845, r^2_{\text{Adjusted}} = 0.844, F = 1080.980, \text{Sig.} = 0.000$

จากตารางที่ 5 ผู้วิจัยได้นำตัวแปร ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เป็นตัวแปรตาม พบว่า โมเดลดังกล่าว สามารถทำนายได้ร้อยละ 84.4 โดยปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มากที่สุด คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีผลร้อยละ 66.3 ($p\text{-value}=0.000$) รองลงมา คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีผลร้อยละ 30.3 ($p\text{-value}=0.000$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = -0.195 + 0.326(X_1) + 0.691(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$ZY = 0.303(X_1) + 0.663(X_2)$$

อภิปรายผล

1. ตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด แรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและตรงตามเป้าหมายขององค์กร โดยเฉพาะด้าน คุณภาพของงาน ที่ได้รับการประเมินสูงที่สุด สะท้อนถึงความถูกต้อง รอบคอบ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ส่วน ด้านเวลา



ก็อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงความตรงต่อเวลาและการตอบสนองภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hood, C. ที่อธิบายว่าการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่คำนึงถึงประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ และความคุ้มค่าในเชิงปฏิบัติ (Hood, C., 1991) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ สุทธิศักดิ์ พิริยะภิญโญ และ ภูมิร ชันชะหัดต์ ที่ศึกษาประสิทธิภาพของนโยบายการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของกองบังคับการตำรวจนครบาล 2 กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ความชัดเจนของนโยบายและศักยภาพของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในระดับพื้นที่ (สุทธิศักดิ์ พิริยะภิญโญ และภูมิร ชันชะหัดต์, 2568) ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะ การกำหนดวิสัยทัศน์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บังคับบัญชามีความสามารถในการวางทิศทางการทำงานที่ชัดเจน และสร้างความเข้าใจร่วมในหมู่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นระบบและมีเป้าหมายเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Ireland, R. D. & Hitt, M. A. ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทาง สร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ขององค์กร (Ireland, R. D. & Hitt, M. A., 2005) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ สุทธิโชติ สมควรดี และคณะ ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของข้าราชการตำรวจในจังหวัดมุกดาหาร พบว่า ผู้บังคับบัญชาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีนัยสำคัญ (สุทธิโชติ สมควรดี และคณะ, 2564) ด้านแรงจูงใจในการทำงาน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะปัจจัยจูงใจ เช่น ความสำเร็จ ความก้าวหน้า และการยอมรับในผลงาน ซึ่งเป็นแรงผลักดันภายในที่สำคัญต่อประสิทธิภาพของบุคลากร สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของ Herzberg, F. ที่อธิบายว่าปัจจัยจูงใจมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน (Herzberg, F., 1966) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ วรวิทย์ กุลชาติ ที่พบว่า แรงจูงใจด้านความก้าวหน้าและบรรยากาศการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจฝ่ายอำนวยการในกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 2 (วรวิทย์ กุลชาติ, 2563) รวมถึง บัวแก้ว เก่งตรง และคณะ ที่ระบุว่าแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก เช่น ค่าตอบแทนและความมั่นคงในอาชีพ มีผลต่อประสิทธิภาพของตำรวจในสำนักงานส่งกำลังบำรุง (บัวแก้ว เก่งตรง และคณะ, 2566) และศรายุทธ พาละเอ็น และคณะ ที่พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานเป็นปัจจัยสนับสนุนแรงจูงใจและประสิทธิภาพของข้าราชการตำรวจในจังหวัดนนทบุรี (ศรายุทธ พาละเอ็น และคณะ, 2568)

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากที่สุดกับแรงจูงใจในการทำงาน หมายความว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีแรงจูงใจสูง ก็จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg ที่ระบุว่าปัจจัยจูงใจ เช่น ความสำเร็จและความก้าวหน้า มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและประสิทธิภาพการทำงาน (Herzberg, F., 1966) และยังสนับสนุนด้วยงานของ บัวแก้ว เก่งตรง และคณะ รวมถึง ศรายุทธ พาละเอ็น และคณะ ที่ชี้ว่าแรงจูงใจและคุณภาพชีวิตการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพของตำรวจในหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ (บัวแก้ว เก่งตรง และคณะ, 2566); (ศรายุทธ พาละเอ็น และคณะ, 2568) ในขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนว่าผู้บังคับบัญชาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass และงานของ สุทธิโชติ สมควรดี และคณะ ที่ยืนยันว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะช่วยเพิ่มศักยภาพขององค์กรและบุคลากรในสังกัด (Bass, B. M., 1990); (สุทธิโชติ สมควรดี และคณะ, 2564)

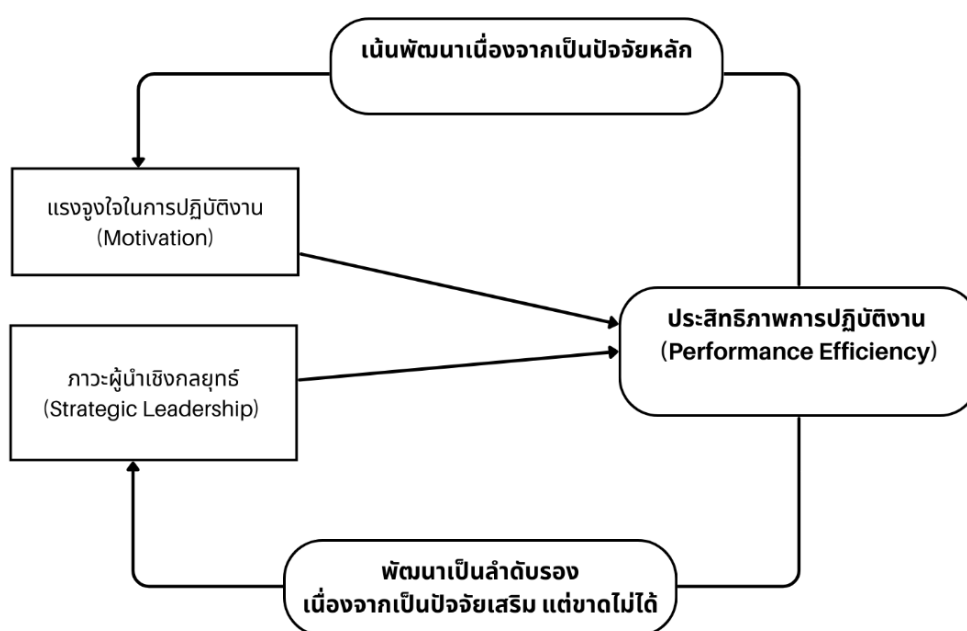
3. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มากที่สุด คือ แรงจูงใจในการทำงาน รองลงมา คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจเป็นกลไกภายในที่ผลักดันให้ตำรวจปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท

ความรับผิดชอบ และความพึงพอใจในงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Herzberg และงานของ วรวิทย์ กุลชาติ ที่พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจ เช่น ความก้าวหน้าและบรรยากาศการทำงานที่ดี มีอิทธิพลต่อคุณภาพของผลงานโดยตรง (Herzberg, F., 1966); (วรวิทย์ กุลชาติ, 2563) ขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แม้จะมีอิทธิพลรองลงมา แต่ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการทำงานของตำรวจให้มีประสิทธิผล โดยเฉพาะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ การจัดการทรัพยากร และการสื่อสารแนวทางการทำงานให้ผู้บังคับบัญชาได้เข้าใจและปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ireland และ Hitt ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในองค์กรสมัยใหม่ (Ireland, R. D. & Hitt, M. A., 2005)

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า แรงจูงใจในการทำงาน เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจ ส่วน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยให้แรงจูงใจแปรเปลี่ยนเป็นผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ การผสมผสานของทั้งสองปัจจัยจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพองค์กรตำรวจให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนให้เห็นว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสูงสุด และทำหน้าที่เป็นตัวผลักดันหลัก (Driving Force) ที่ทำให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความทุ่มเทสูงสุด ในขณะที่ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ แม้จะมีอิทธิพลรอง แต่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ส่งผลให้แรงจูงใจถูกขับเคลื่อนและแปลงเป็นผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพในงานตำรวจ โมเดลองค์ความรู้ใหม่นี้จึงชี้ให้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่าง แรงจูงใจ (Motivation) และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Performance Efficiency) ของตำรวจ โดยแรงจูงใจทำหน้าที่เป็นพลังหลัก และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุน ซึ่งการผสมผสานทั้งสองปัจจัยช่วยสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลต่อองค์กรตำรวจและประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน



ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ



สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 7 พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีมิติคุณภาพของงานโดดเด่น รองลงมา คือ เวลา ปริมาณงาน และค่าใช้จ่าย ทั้งยังพบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากระหว่างประสิทธิภาพกับแรงจูงใจ และกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ขณะที่แบบจำลองถดถอยพหุคูณชี้ว่าแรงจูงใจเป็นตัวทำนายสำคัญที่สุด ตามด้วยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยโมเดลอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพได้ร้อยละ 84.4 สะท้อนว่า แรงจูงใจที่ดี ควบคู่ การนำเชิงกลยุทธ์ที่มีวิสัยทัศน์และการบริหารทรัพยากรที่เหมาะสมเป็นกลไกหลักในการยกระดับผลสัมฤทธิ์งานตำรวจ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1) เสริมภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ผ่านการจัดทำแผนที่ทางกลยุทธ์ระยะ 3 - 5 ปี การสื่อสารเป้าหมายแบบโล่ระดับ และการใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงหลักฐาน 2) ยกระดับแรงจูงใจด้วยระบบค่าตอบแทนและการยกย่องเชิงคุณภาพ เส้นทางความก้าวหน้าและระบบพี่เลี้ยง ตลอดจนสวัสดิการด้านสุขภาพจิต 3) จัดสมดุลงาน - คนด้วยการทบทวนภาระงานและตารางเวร ลดความล้าเรื้อรัง พัฒนาทักษะดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีปฏิบัติการ และสร้างช่องทางป้อนกลับสองทางระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา 4) ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยปรับ KPI ให้สะท้อนผลลัพธ์ต่อประชาชน ส่งเสริมเครือข่ายอาสาสมัครและแพลตฟอร์มแจ้งเหตุออนไลน์ ข้อจำกัดของการวิจัย คือ การออกแบบเชิงปริมาณแบบภาคตัดขวางและการใช้แบบสอบถามรายงานตนเองซึ่งอาจมีอคติในการตอบ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างจำกัดในพื้นที่ภาค 7 จึงควรระมัดระวังการอ้างอิงสู่บริบทอื่น สำหรับการวิจัยต่อไปเสนอให้ใช้การติดตามตามยาวหรือกึ่งทดลอง ผสานวิธีวิจัยผสมเพื่อเข้าถึงกลไกเชิงลึก และเปรียบเทียบบริบทภูมิภาค/ประเภทสถานีกับระดับชั้นยศ รวมถึงการขยายตัวแปรด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน ความเหนื่อยล้าเชิงอารมณ์ วัฒนธรรมองค์กร และการรับรู้ความยุติธรรม เพื่อเพิ่มพลังอธิบายและออกแบบมาตรการเชิงนโยบายที่แม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- บัวแก้ว เก่งตรง และคณะ. (2566). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานส่งกำลังบำรุง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 6(5), 17-35.
- วรวิทย์ กุลชาติ. (2563). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจฝ่ายอำนวยการ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 2. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 1(1), 18-31.
- ศรายุทธ พาละเอ็น และคณะ. (2568). อิทธิพลของคุณภาพชีวิตการทำงานต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดนนทบุรี. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, 13(1), 226-236.
- สุทธิโชติ สมควรดี และคณะ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดมุกดาหาร. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 18(81), 62-71.
- สุศักดิ์ พิริยะบุญ และภมร ชันชะหัดถ์. (2568). ประสิทธิภาพของนโยบายการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของกองบังคับการตำรวจนครบาล 2 กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสหวิทยาการและการวิจัย, 5(1), 423-440.
- อำนาจ อ่อนฤทธิ์. (2563). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 7. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 7(2), 81-93.
- Bass, B. M. (1990). Bass & Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications. (3rd ed.). New York: Free Press.
- Herzberg, F. (1966). Work and the nature of man. Cleveland, OHIO: World Publishing Company.

- Hood, C. (1991). A public management for all seasons. *Public Administration*, 69(1), 3-19.
- Ireland, R. D. & Hitt, M. A. (2005). Achieving and maintaining strategic competitiveness in the 21st century: The role of strategic leadership. *Academy of Management Executive*, 19(4), 63-77.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2019). *Organizational behavior: Global edition*. (18th ed.). Harlow, England: Pearson Education Limited.
- Yamane, T. (1967). *Work and Motivation*. New York: John Wiley and Sons.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม
ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 3*

DEVELOPING A DIGITAL LEARNING MANAGEMENT MODEL BASED ON
BUDDHIST PRINCIPLES FOR SMALL SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

จุฑามาศ จอมทอง*, บุญเลิศ วีระพรกานต์, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

Chuthamas Chomthong*, Boonlert Weeraponkan, Teeraphong Somkhaoyai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: jple035@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ จำนวน 206 คน ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 9 รูป/คน รวมทั้งผู้ประเมินความพึงพอใจ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบสังเกต แบบประเมินรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านหลักสูตร (PNI = 0.94) รองลงมา คือ การใช้สื่อการสอน (0.89) และการจัดการเรียนการสอน (0.85) 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดและประเมินผล พร้อมปัจจัยความสำเร็จ 3) ผลการทดลองใช้ พบว่า คะแนนความรู้หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างชัดเจน (11.70 เป็น 17.90) แผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก การจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด และการนิเทศติดตามอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินรูปแบบโดยรวม พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, เทคโนโลยีดิจิทัล, พุทธธรรม (อิทธิบาท 4), โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to: 1) Study the current conditions, problems, and needs regarding learning management in small schools; 2) Develop a learning management model based on digital technology integrated with Buddhist principles; 3) Implement the developed model; and 4) Evaluate the appropriateness, feasibility, and usefulness of the model. A mixed-methods design was employed. The participants included 206 schools administrators and academic teachers, 15 key informants from in-depth interviews, 5 experts, 9 participants in an expert seminar, and 10 respondents for satisfaction assessment. Research instruments comprised questionnaires, interview guides, expert seminar forms, observation forms, model evaluation forms, and satisfaction surveys. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, the Priority Needs Index (PNI), and descriptive analysis. The findings revealed that 1) The current state of learning management was at a moderate level, while the expected state was at the highest level. The greatest need was curriculum (PNI = 0.94), followed by instructional media (0.89) and instructional management (0.85). 2) The developed model consisted of principles, objectives, and implementation methods in four areas: curriculum, instructional management, instructional media, and assessment and evaluation, along with success factors. 3) Trial implementation showed significant improvement in knowledge scores (from 11.70 to 17.90), with lesson planning at a high level, and learning management, supervision, and monitoring at the highest level. 4) Overall evaluation indicated the highest levels of appropriateness, feasibility, and usefulness, and have a minimum point that can be used effectively.

Keywords: Learning Management, Digital Technology, Buddhist Principles (Iddhipada 4), Small Schools

บทนำ

การจัดการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะต้องมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ กระบวนการบริหาร การศึกษา กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่หลากหลายสำหรับผู้เรียน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลมีความจำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูบูรณาการการสอน เนื้อหา และเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2558) โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย อย่างไรก็ตามครูและผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับตัวอย่างมาก ปัญหาที่พบในหลายโรงเรียน คือ ครูยังขาดความมั่นใจ ทักษะ และแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นผู้นำและผู้สนับสนุน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาครูให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำแนวคิดด้านหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร คือ หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมว่าด้วย “ธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2554) หากผู้บริหาร



สถานศึกษาสามารถใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงาน เช่น การสร้างแรงบันดาลใจและความพึงพอใจในการทำงาน ให้ครู (ฉันทะ) การส่งเสริมความพยายามและความเพียร (วิริยะ) การกำกับดูแลด้วยความใส่ใจและมีสมาธิ (จิตตะ) และการสะท้อน ตรวจสอบ ตลอดจนประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา) ย่อมจะทำให้ครูมีแรงจูงใจภายใน และพร้อมพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

โรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยเผชิญกับปัญหาหลากหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นจำนวนของครู ที่ครูต้องสอนหลายชั้นปีในเวลาเดียวกัน การขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอน ตลอดจนงบประมาณและทรัพยากรที่จำกัด ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่สามารถ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2563) นอกจากนี้ งานวิจัยของ ศรีประภา และคณะ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากยังไม่สามารถจัดการเรียนรู้และบูรณาการเทคโนโลยี ดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม (กัญญา เอี่ยมพญา และคณะ, 2564) เนื่องจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและทักษะ ของครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ UNESCO ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (UNESCO, 2023)

สภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า มีข้อจำกัดในหลายประการ ได้แก่ ครูจัดการสอนหลายชั้นต้องรับผิดชอบสอนหลายวิชาและหลาย ระดับชั้นในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้ไม่สามารถออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน อีกทั้งขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร โรงเรียนยังไม่มีระบบสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูล ขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการศึกษา สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3” โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีมาบูรณา การในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนขนาดเล็กและเป็นแนวทางเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพ การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3
4. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ดำเนินการ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยใช้การศึกษาเอกสาร การสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 206 คน และการสัมภาษณ์โดยมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญรวม จำนวน 5 ท่าน ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 0.60 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 และแบบสัมภาษณ์ ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญรวม จำนวน 5 ท่าน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อยกร่างและยืนยันรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ใช้วิธีการสรุปผลนำเสนอข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง มีโครงสร้าง เชิงพรรณนา 2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการรวบรวม เรียบเรียงประเด็นตามให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ และผลการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียน ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยทดลองใช้รูปแบบกับโรงเรียน จำนวน 1 แห่ง และประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารและครู จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือ ที่ศึกษาจากหลักแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญรวม จำนวน 5 ท่าน มีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียน ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการสนทนากลุ่มกับ กลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 10 คน ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม กับกลุ่มที่ทดลองใช้ในโรงเรียน 1 แห่ง จำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูล 1) แบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถาม โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการรวบรวมเรียบเรียงประเด็นตามที่กลุ่มผู้ทดลองใช้ แสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อเสนอแนะ เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และต่ำสุด คือ ด้านหลักสูตร สรุปเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ด้านที่ 1 หลักสูตร ในภาพรวม อยู่ในระดับ น้อย โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ สถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการติดตามประเมินผล การใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา



ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอน ในภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ สถานศึกษามอบหมายครูผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนแต่ละรายวิชาและต่ำสุด คือ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันออกแบบการเรียนรู้

ด้านที่ 3 การใช้สื่อการสอน ในภาพรวม อยู่ในระดับ น้อย โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ สถานศึกษาจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อ เทคโนโลยี จัดการเรียนการสอน และต่ำสุด คือ ครูมีการรายงานผลการใช้สื่อและแนวทางการพัฒนาสื่ออย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล ในภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ สถานศึกษาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และต่ำสุด คือ ประเมินผลครูนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนรายบุคคลและอันดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีระบบให้ผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถตรวจสอบผลการเรียนได้ด้วยตนเอง

2. ผลการศึกษาสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ ด้านหลักสูตร และต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล สามารถสรุปเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านหลักสูตร ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ ครูนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างเป็นระบบ และต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดประชุมผู้รับผิดชอบในการกำหนดสาระการเรียนรู้

ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ ครูจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน และต่ำสุด คือ สถานศึกษามอบหมายครูผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา

ด้านที่ 3 ด้านการใช้สื่อการสอน ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ ครูใช้สื่อ นวัตกรรม ประกอบการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ และต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อ เทคโนโลยี จัดการเรียนการสอน

ด้านที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผล ในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สูงสุด คือ ผู้บริหารมีการนิเทศกำกับติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวม พบว่า PNImodified มีค่าสูงสุด อันดับแรก คือ ด้านหลักสูตร (0.94) ลำดับที่สอง คือ ด้านการใช้สื่อการสอน (0.89) ลำดับที่สาม คือ ด้านการวัดและประเมินผล (0.86) และลำดับที่สี่ คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน (0.85) ตามลำดับ สามารถสรุปได้ ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านหลักสูตร พบว่า PNImodified สูงสุด มีความสำคัญในลำดับที่ 1 คือ ครูนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างเป็นระบบ (1.26) ลำดับที่ 2 คือ สถานศึกษามีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา (1.19) ลำดับที่สาม คือ สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (1.13)

ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า PNImodified สูงสุด มีความสำคัญในลำดับที่ 1 คือ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ (0.96) ลำดับที่ 2 คือ ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (0.94) ลำดับที่ 3 คือ ครูจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน (0.91)

ด้านที่ 3 ด้านการใช้สื่อการสอน พบว่า PNImodified สูงสุด มีความสำคัญในลำดับที่ 1 คือ ครูใช้สื่อนวัตกรรมประกอบการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ (0.98) ลำดับที่ 2 คือ ครูมีการประเมินผลการพัฒนาการใช้ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา (0.97) ลำดับที่ 3 คือ ครูมีการรายงานผลการใช้สื่อและแนวทางการพัฒนาสื่ออย่างสม่ำเสมอ (0.96)

ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล พบว่า PNImodified สูงสุด มีความสำคัญในลำดับที่ 1 คือ สถานศึกษามีระบบให้ผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถตรวจสอบผลการเรียนได้ด้วยตนเอง (1.06) ลำดับที่ 2 คือ สถานศึกษามีฐานข้อมูลการวัดและประเมินผลทุกคนสามารถนำมาใช้ได้ตามความต้องการ (0.99) ลำดับที่ 3 คือ ผู้บริหารมีการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (0.95)

4. ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สรุปได้ ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านหลักสูตร สรุปได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กยังขาดการวางแผนและออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมส่งผลให้การเรียนรู้ไม่ครบถ้วน ครูต้องรับผิดชอบหลายวิชา ขาดการวิเคราะห์และสะท้อนผล การนิเทศและประเมินหลักสูตรไม่ต่อเนื่อง จึงควรพัฒนาครูด้านการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย บริหารอย่างยืดหยุ่น และมีระบบติดตามประเมินเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้

ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ว่า โรงเรียนมักใช้รูปแบบ “ห้องเรียนรวม” ทำให้ต้องบูรณาการเนื้อหาหลายวิชา และจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและนวัตกรรม ควรส่งเสริมครูให้ใช้วิธีการสอนและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ผลิตและใช้สื่อที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจและความรับผิดชอบ

ด้านที่ 3 ด้านการใช้สื่อการสอน สรุปได้ว่า ครูสามารถใช้สื่อที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่าและผลิตสื่อเอง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ ความเชี่ยวชาญ และการประเมินผลการใช้สื่อ ควรอบรมครูด้านทักษะเทคโนโลยี พัฒนาสื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้ผู้บริหารกำกับ ติดตาม และสนับสนุนสื่อที่เข้าถึงง่าย โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลที่สามารถใช้ได้แม้มไม่มีอินเทอร์เน็ต

ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล สรุปได้ว่า ครูต้องสอนหลายวิชา จึงขาดความเชี่ยวชาญในการประเมินเชิงคุณภาพและตามสมรรถนะ อีกทั้งยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลได้เต็มที่ จึงควรอบรมครูด้านการประเมินและการใช้เทคโนโลยี ขณะที่ผู้บริหารควรนิเทศและสนับสนุนการพัฒนาเครื่องมือประเมินที่สะท้อนผลการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ชื่อรูปแบบ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3”

องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ มีหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และหลักการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4

องค์ประกอบที่ 3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 1) เพื่อให้สถานศึกษามีรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) เพื่อส่งเสริมให้ครูนำผลจากการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ไปจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 4 วิธีดำเนินการ มีการดำเนินการ 4 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้ ด้านหลักสูตร มีขั้นตอน 1) การวางแผนการจัดทำหลักสูตร 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมิน



และการปรับปรุงการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอน 1) การวางแผนการเรียนการสอน 2) การดำเนินการสอน 3) การประเมินผลการเรียนรู้ และ 4) การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน มีขั้นตอน 1) การวางแผนการใช้สื่อการสอน 2) การใช้สื่อในการเรียนการสอน 3) การประเมินและสะท้อนผล และ 4) การปรับปรุงและพัฒนาสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล มีขั้นตอน 1) การวางแผนการวัดและประเมินผล 2) การเก็บข้อมูล 3) การประเมินและวิเคราะห์ผล และ 4) การปรับปรุงและพัฒนา

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ในการจัดหาทรัพยากรด้านเทคโนโลยีที่เพียงพอเพื่อรองรับการใช้งานของครูและนักเรียน 2) ครูมีเจตคติที่ดี เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญ ในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้อย่างจริงจัง และ 3) การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายจะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดการพัฒนาคูณภาพของนักเรียน

ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

1. ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนอบรม เท่ากับ 11.70 และคะแนนเฉลี่ยหลังอบรม เท่ากับ 17.90 ซึ่งสูงกว่าก่อนอบรม

2. ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้/สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม รองลงมา คือ ครูมีการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความเหมาะสมกับบทเรียนและนักเรียน และครูมีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/กิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. การสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดครูใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รองลงมา คือ ครูมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม และครูส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นและสร้างองค์ความรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

4. การนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนและส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ ครูสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้ และครูมีการสะท้อนผลการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้แก่

ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.26) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.35) และความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.33) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล อาจเนื่องมาจากหลายปัจจัย เช่น จำนวนครูที่มีจำกัด ครูต้องสอนหลายชั้นปี (คละชั้น) ทำให้การออกแบบหน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยและศักยภาพของผู้เรียนเป็นไปได้ยาก การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่ ขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ขาดการประเมินผลแบบหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาปณีย์ โลพินดุง ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม ด้านนโยบายการบริหารโรงเรียนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือ การจัดการเรียนการสอนและงานการวัดและประเมินผล (ฐาปณีย์ โลพินดุง, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของแพรเนื่อทอง สามพันธ์ และคณะ ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กยังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากครูมีภาระงานที่หลากหลาย และขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ขณะที่ด้านการใช้สื่อการสอนยังอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (แพรเนื่อทอง สามพันธ์ และคณะ, 2566) นอกจากนี้ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2 ผลการศึกษาสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จากผลการวิจัยนี้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในด้านหลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน โดยโรงเรียนขนาดเล็กควรสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนชุมชน และผู้เรียน ตลอดจนมีการทบทวน ปรับปรุง และนำไปใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการเรียนรู้มีการวางแผนการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาปณีย์ โลพินดุง ศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคมด้านนโยบายการบริหารโรงเรียน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยงานการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก (ฐาปณีย์ โลพินดุง, 2560)

1.3 ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จากผลการวิจัยนี้ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการจำเป็นด้านหลักสูตรในระดับสูงเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องครูประจำวิชาและการบริหารหลักสูตรในบริบทคละชั้น สอดคล้องกับ กัญญา สันฐาน และประกอบ คุณารักษ์ ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่ชนบทเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามจุดเน้นของนักเรียน พบว่า ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่องการบริหารบูรณาการกับชุมชนและการวางแผนจัดการเรียนรู้ตามช่วงชั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องครูประจำวิชาและการบริหารหลักสูตรในบริบทคละชั้น นอกจากนี้ครูมีความต้องการใช้สื่อที่หลากหลายและทันสมัย โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถช่วยจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ในบริบทคละชั้น (กัญญา สันฐาน และประกอบ คุณารักษ์, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับอนวัณณ์ เอี่ยมแสน ศึกษาเรื่อง ความต้องการใช้สื่อนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ



การศึกษาขั้นพื้นฐานเขตกรุงเทพมหานคร ความต้องการใช้นวัตกรรมการศึกษาประกอบการสอนปีการศึกษาหน้าในระดับปานกลาง และในระดับมาก ใกล้เคียงกัน (อนุวัฒน์ เอี่ยมแสน, 2562)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักการพัฒนาตนเองและหลักการมีส่วนร่วมมีการบูรณาการหลักธรรม คือ อิทธิบาท 4 ที่จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในการทำงานและการพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่ครูและนักเรียน มีการฝึกอบรมและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญ ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่ผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ ปัจจัยความสำเร็จนี้ สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลีลาวดี ชนะมาร ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ที่พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ จุดมุ่งหมายของรูปแบบ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (ลีลาวดี ชนะมาร, 2563) และสอดคล้องกับ Joyce, B. & Showers, B. ที่กล่าวว่า รูปแบบ ประกอบด้วย แนวคิด ปรัชญา หลักการ ทฤษฎี ความเชื่อ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ การวัดและประเมินผล เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งแผนแต่ละรูปแบบจะให้แนวทางว่าครูจะต้องเตรียมการสอนอย่างไร ดำเนินการและประเมินผลอย่างไรจึงจะช่วยให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Joyce, B. & Showers, B., 2002)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงการอบรมที่เน้นการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนางานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้ครูสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้จริง การที่คะแนนเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนถึงการพัฒนาและการปรับปรุงความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อีกทั้งรูปแบบการอบรมที่เน้นการบูรณาการหลักธรรมและอิทธิบาท 4 จึงทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าการทดสอบก่อนการอบรม สอดคล้องกับ สมฤดี สุขสมงาม และมณฑา จำปาเหลือง ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ที่พบว่า ความคาดหวังในการอบรม คือ นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสื่อการเรียนรู้ด้วย Google Meet, Google App, Liveworksheet, Quizizz, Power Point & OBS และการสร้างแบบทดสอบด้วย Google App และ Quizizz อยู่ในระดับดีมาก ด้านความรู้ มีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมด้านทักษะมีคะแนนเฉลี่ยทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมกับ (สมฤดี สุขสมงาม และมณฑา จำปาเหลือง, 2566) และสะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้การจัดการเรียนรู้มีความชัดเจนและเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การที่ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ และการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้มีความคล่องตัวและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pedder, D. ได้ศึกษาวิจัย เจื่อนไขขององค์กรที่จะสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการส่งเสริมการเรียนรู้ ผลวิจัยพบว่า สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ และครูจะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับโรงเรียนที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงจะต้องการพัฒนากลยุทธ์อย่างมี

คุณค่าก่อนที่จะนำมาจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ในโรงเรียน (Pedder, D., 2010)

4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จากผลการวิจัยนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งเสริมการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู ได้ดำเนินการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งกระบวนการพัฒนาในแต่ละด้านมีขั้นตอนวิธีการและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริงในบริบทของโรงเรียน รวมถึงการประเมินผลที่มีการติดตามและปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ทำให้รูปแบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ เน้นการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรไวย ปริยตติเมธี ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท ผลของการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางที่สามารถใช้เสริมสร้างคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมทั้งด้านพุทธานุภาพ จิตพิสัย และทักษะพิสัยของผู้เรียน (พระมหาธีรไวย ปริยตติเมธี, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ที่ประกอบไปด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชัน สื่อออนไลน์ อุปกรณ์ดิจิทัล โดยขับเคลื่อนบูรณาการกับหลักธรรมที่นำมาใช้แต่ละขั้นตอน คือ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ (สร้างแรงบันดาลใจ) 2) วิริยะ (ขับเคลื่อนด้วยการทำงาน) 3) จิตตะ (ติดตามและส่งเสริม) 4) วิมังสา (ประเมินและพัฒนา) ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศ ที่เกื้อกูลและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูอย่างรอบด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมพัฒนาครูให้ทำงานตามบทบาทและภาระหน้าที่ นอกจากนี้ต้องเป็นผู้ที่ให้การช่วยเหลือ แนะนำ กำกับติดตามขับเคลื่อนการทำงาน พร้อมทั้งประเมินผลการทำงานและปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดหลักอิทธิบาท 4 ช่วยปลูกฝังความเพียร ความใส่ใจ และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 จึงถือเป็นแนวทางที่สามารถใช้เสริมสร้างคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมทั้งด้านพุทธานุภาพ จิตพิสัย และทักษะพิสัยของผู้เรียน สามารถนำเสนอได้ดังโมเดลต่อไปนี้



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย



สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้ข้อสรุปสำคัญว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านหลักสูตร (PNI = 0.94) รองลงมา คือ การใช้สื่อการสอน (0.89) และการจัดการเรียนการสอน (0.85) 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดและประเมินผล พร้อมปัจจัยความสำเร็จ 3) ผลการทดลองใช้ พบว่า คะแนนความรู้หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างชัดเจน (11.70 เป็น 17.90) แผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก การจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด และการนิเทศติดตามอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินรูปแบบโดยรวม พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1) ควรพัฒนาครูในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้การใช้สื่อเทคโนโลยี และการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ เพื่อตอบสนองต่อผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา 2) ควรมีการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูต่างโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะและนวัตกรรมการสอนอย่างต่อเนื่อง สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการพัฒนาแบบการบริหารงบประมาณด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลัก ธรรมาภิบาล 2) ควรมีการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับครูบรรจุใหม่เพื่อเป็นการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 3) ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมเพื่อศึกษาการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการพัฒนางานอื่นในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- แพร่เนื้อทอง สามพันธ์ และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 21(2), 197-206.
- กัญญา สันฐาน และประกอบ คุณารักษ์. (2562). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่ชนบทเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามจุดเน้นของนักเรียน. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 15(2), 132-157.
- กัญกร เอี่ยมพญา และคณะ. (2564). โรงเรียนขนาดเล็ก : ปัญหาที่ต้องตัดสินใจ. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23(1), 315-329.
- ฐาปณีย์ โลพินดง. (2560). การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ คุรุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). ธรรมะกับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระมหาธีรโนย ปริยตติเมธี. (2567). การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนวัดวังเคียน จังหวัดชัยนาท. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 9(1), 215-225.
- ลีลาวดี ชนะมาร. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถการออกแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2558). จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.

- สมฤดี สุขสมงาม และมณฑา จำปาเหลือง. (2566). การพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(1), 977-994.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. (2561). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2561. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2563). รายงานการติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อนวัณน์ เอี่ยมแสน. (2562). ความต้องการใช้สื่อนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 9(3), 139-149.
- Joyce, B. & Showers, B. (2002). Student achievement through staff development. (3rd ed.). Alexandria, Virginia: Association for Supervision & Curriculum Development.
- Pedder, D. (2010). Schools and continuing professional development in England - State of the nation research study: Policy context, aims and design. The Curriculum Journal, 21(4), 365-394.
- UNESCO. (2023). Global Education Monitoring Report 2023: Technology in education: A tool on whose terms. UNESCO: Paris.

“ถูกหล่อหลอมด้วยการศึกษา ถูกเปลี่ยนแปลงด้วยสังคม”:
ความกดดันทางวิชาการและความโดดเดี่ยวในโรงเรียนประจำ
ในฐานะปัจจัยกำหนดการรับรู้เรื่องความยุติธรรมของนักเรียนชาวจีนเจนเอเรชั่น Z*
“SHAPED BY EDUCATION, TRANSFORMED BY SOCIETY”:
ACADEMIC PRESSURE AND ISOLATION IN BOARDING SCHOOLS AS
JUSTICE PERCEPTION OF GENERATION Z CHINESE STUDENTS

จื่อเซิง ลี*, พิชณุ อภิสมาจารย์โยธิน

Zicheng Li*, Phitsanu Aphisamacharayothin

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: zichengl65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมโรงเรียนประจำต่อการเข้าถึงข้อมูลและความเข้าใจเริ่มแรกของเจนเอเรชั่นซี ชาวจีนในมณฑลกวางซี 2) เพื่อวิเคราะห์ความกดดันทางวิชาการที่นักเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดทางสังคมของเจนเอเรชั่นซีชาวจีนในมณฑลกวางซี และ 3) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ ต่อความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคมหลังสำเร็จการศึกษาของเจนเอเรชั่นซีชาวจีนในมณฑลกวางซี ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลถูกรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์กับผู้เข้าร่วม จำนวน 10 คน จากรุ่น Gen Z และผู้เข้าร่วม จำนวน 6 คน จากรุ่นเจนเอเรชั่นเอ็กซ์ (Gen X) ซึ่งกลุ่มหลังให้ข้อมูลเปรียบเทียบกับบรรยากาศทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นรูปแบบสำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมของโรงเรียนประจำจำกัดการเข้าถึงข้อมูลภายนอกและประสบการณ์ทางสังคมที่กว้างขึ้นของคนรุ่น Gen Z 2) ความกดดันทางการศึกษาอย่างหนักหน่วงจำกัดความสามารถของ Gen Z ในการมีส่วนร่วมและสะท้อนถึงประเด็นทางสังคม และ 3) หลังจากสำเร็จการศึกษาการรับรู้ของ Gen Z เกี่ยวกับความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากพวกเขาเผชิญกับความไม่เป็นธรรมที่เกินกว่าที่คาดหวังไว้ งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างรุ่นในการรับรู้เรื่องความยุติธรรม และเน้นย้ำว่าสภาพแวดล้อมทางการศึกษาและแรงกดดันทางการเรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพัฒนาการของการรับรู้ความเป็นธรรมทางสังคมของคนรุ่น Gen Z

คำสำคัญ: ความกดดันทางวิชาการ, ความโดดเดี่ยวในโรงเรียน, การรับรู้เรื่องความยุติธรรม, โรงเรียนประจำ, เจนเอเรชั่น Z

Abstract

This study had three main objectives: 1) To examine how the boarding school environment influences access to information and the initial understanding of Generation Z in Guangxi, China;

*Received October 12, 2025; Revised November 24, 2025; Accepted November 27, 2025

2) To analyze the impact of intense academic pressure on their social participation and social reflection; and 3) To explore changes in their perceptions of fairness and social justice after graduation. A qualitative research approach was employed, and data were collected through in-depth interviews using an interview record form. Participants included ten individuals from Generation Z and 6 individuals from Generation X, the latter providing comparative insights into how social environments have shifted across generations. The findings reveal several key patterns. First, the boarding school environment limited Gen Z's access to external information and broader social experiences. Second, heavy academic pressure constrained their ability to engage with social issues and reflect on them meaningfully. Third, after graduation, Gen Z experienced a significant shift in their perceptions of fairness and social justice as they encountered forms of inequality beyond their expectations. Overall, the study highlights clear generational differences in perceptions of justice and emphasizes the critical role of educational environments and academic pressures in shaping the development of social justice awareness among Generation Z in Guangxi.

Keywords: Academic Pressure, School Isolation, Perceptions of Justice, Boarding School, Generation Z

บทนำ

เจเนอเรชัน Z หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกิดระหว่างปี ค.ศ. 1995 ถึงปี ค.ศ. 2010 (Dolot, A., 2018) ในประเทศจีน คนรุ่นนี้เติบโตขึ้นในบริบททางสังคมและการศึกษาอันเฉพาะตัว ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ทางสังคม และแนวคิดเรื่องความยุติธรรม ประเด็นเรื่องการรับรู้ด้านจริยธรรมและความยุติธรรมซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณลักษณะภายในของเยาวชน กลับได้รับการกล่าวถึงอย่างจำกัดในบริบทการศึกษา โดยเฉพาะในสังคมที่มีการแข่งขันทางวิชาการสูงและมีระบบการจัดการเรียนรู้แบบปิด เช่น โรงเรียนประจำ ที่มักก่อให้เกิดภาวะกดดันทางสังคมและอารมณ์ต่อผู้เรียน ความเข้าใจเกี่ยวกับความยุติธรรมของนักเรียนในสถานการณ์เช่นนี้จึงอาจถูกหล่อหลอมผ่านกระบวนการทางการศึกษาและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่สมดุล (พิชญ์ อภิธมาจารโยธิน, 2568) โดยในประเทศจีน นโยบายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้เกือบทุกคนในเจเนอเรชันนี้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างเป็นระบบ (China Education Daily, 2019) อย่างไรก็ตาม ประมาณร้อยละ 88 ของ Generation Z เลือกเข้าเรียนในโรงเรียนประจำ ซึ่งหมายความว่า พวกเขาเติบโตขึ้นใน สภาพแวดล้อมที่แยกตัวออกจากสังคมภายนอก และมี การเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรภายนอกที่จำกัด (China Education Daily, 2013)

บริบทของโรงเรียนประจำเช่นนี้ จะส่งผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาก่อนหน้านี้พบว่า การจำกัดการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกและการควบคุมข้อมูล ทำให้เด็กนักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการสะท้อนตนเองต่อประเด็นสังคมน้อยลง และอาจส่งผลต่อการรับรู้เรื่องความยุติธรรมทางสังคม ในระยะยาว (Wang, J., 2009); (Yang, Y. et al., 2017) นอกจากนี้ข้อจำกัดด้านข้อมูลแล้ว นักเรียน Generation Z ในจีนยังต้องเผชิญกับ ความกดดันทางวิชาการอย่างรุนแรง โดยมีการสอบสำคัญ 3 ครั้ง ตลอดเส้นทางการศึกษา ผลลัพธ์จากการสอบเหล่านี้มีผลต่อเส้นทางชีวิตและโอกาสทางการศึกษาในอนาคตอย่างลึกซึ้ง ทำให้นักเรียนต้องทุ่มเทเรียนอย่างเข้มข้นตั้งแต่ระดับประถม และทุกกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนมักถูกจำกัดอย่างเข้มงวด (Li, Y. & Gu, X., 2025) โรงเรียนบางแห่งจึงใช้รูปแบบ “จัดการแบบทหารเต็มรูปแบบ” เพื่อควบคุมกิจวัตรประจำวันและจำกัดการเข้าถึงโลกภายนอกอย่างเข้มงวด เช่น การตรวจสอบโทรศัพท์มือถือ การจำกัดเวลาการออกจากโรงเรียน และการควบคุมกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเข้มงวด (Wang, J.,



2009); (Yang, Y. et al., 2017) ซึ่งบริบทเช่นนี้ไม่เพียงแต่สร้าง ความเครียดและความกดดันทางจิตใจ เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อ การมีส่วนร่วมทางสังคมและการพัฒนาความรู้สึกต่อความเป็นธรรม ของนักเรียนอีกด้วย การเติบโตในสภาพแวดล้อมที่แยกตัวออกจากโลกภายนอก ทำให้คน Generation Z เรียกร้องความยุติธรรมทางสังคมมากขึ้น แต่พร้อมกันนั้นก็เผชิญกับความผิดหวังลึกซึ้งเมื่อพบความไม่เท่าเทียมกัน (Li, Y. & Gu, X., 2025)

การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่ได้เพียงแต่ศึกษา ผลกระทบของสภาพแวดล้อมโรงเรียน ประจำต่อการเข้าถึงข้อมูลและความรู้พื้นฐานของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซี เท่านั้น แต่ยังเน้น การวิเคราะห์การรับรู้เรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียมทางสังคมหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญทั้งในมิติทางทฤษฎีและนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็น ความจำเป็นในการลดความโดดเดี่ยวทางข้อมูลและสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม สำหรับนักเรียนโรงเรียนประจำ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ และกิจกรรมทางสังคม ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ Generation Z มีมุมมองต่อความยุติธรรมและความเท่าเทียมที่สมดุลมากขึ้น แต่ยังช่วยส่งเสริม พลเมืองที่มีความรับผิดชอบและสามารถสนับสนุนความก้าวหน้าของสังคมในอนาคต การศึกษาจึงไม่เพียงแต่เป็นการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการเกี่ยวกับผลกระทบของโรงเรียนประจำต่อ Generation Z ในจีน แต่ยังเป็นข้อมูลเชิงนโยบายที่สำคัญต่อการปรับปรุงระบบการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและสังคมของเยาวชนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมโรงเรียนประจำต่อการเข้าถึงข้อมูลและความเข้าใจเริ่มแรกของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซี
2. เพื่อวิเคราะห์ความกดดันทางวิชาการที่หนักหน่วงที่มีต่อการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดทางสังคมของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซี
3. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ ต่อความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคมหลังสำเร็จการศึกษาของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ผู้เข้าร่วมการวิจัยถูกคัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) โดยเก็บข้อมูลกับผู้ที่ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคคลที่อยู่ในกลุ่ม Generation Z ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้หญิง 6 คน และผู้ชาย 4 คน อายุระหว่าง 18 - 25 ปี ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่อาศัยในเมืองกุ้ยหลิน (ส่วนหนึ่งของเขตการปกครองกว่างซี) และมีประสบการณ์การเรียนในโรงเรียนประจำที่ใช้รูปแบบการจัดการแบบทหารเต็มรูปแบบ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริม ได้แก่ บุคคลกลุ่ม Generation X ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน ประกอบด้วย เพศชาย 3 คน และเพศหญิง 3 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกว่าเกิดในช่วงทศวรรษ 1960 - 1980 อาศัยในมณฑลกว่างซีไม่น้อยกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิดที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถสะท้อนประสบการณ์ ความคิด และมุมมองได้อย่างลึกซึ้ง ข้อมูลการสัมภาษณ์ทั้งหมดถูกบันทึกและถอดคำพูดอย่างครบถ้วน จากนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์

เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Individual Interview) ทั้งกับกลุ่ม Generation Z และ Generation X สำหรับกลุ่ม Generation Z การสัมภาษณ์ดำเนินการทางออนไลน์ โดยผู้วิจัยเชิญชวนผู้เข้าร่วมผ่านเครือข่ายเพื่อนของตนเองและใช้วิธีแนะนำผู้เข้าร่วมต่อ (Snowball Approach) เพื่อให้ได้ผู้เข้าร่วมที่ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ในระหว่างการสัมภาษณ์ออนไลน์ ผู้วิจัยได้บันทึกเสียงคำตอบของผู้เข้าร่วม พร้อมทั้งสังเกตน้ำเสียง ท่าที และปฏิกิริยาต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ ความคิด และมุมมองของพวกเขา สำหรับกลุ่ม Generation X การสัมภาษณ์ดำเนินการแบบพบหน้า ผู้วิจัยบันทึกทั้งคำพูด น้ำเสียง สีหน้า และการตอบสนองอื่น ๆ ของผู้เข้าร่วม ข้อมูลทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ถูกบันทึกและถอดคำพูดอย่างครบถ้วนเพื่อเตรียมการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการถอดความคำตอบทั้งหมดอย่างละเอียดและตรวจสอบความถูกต้องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลถูกวิเคราะห์ด้วยวิธี วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยอ่านข้อมูลซ้ำหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจบริบท จำแนกหน่วยความหมาย (Meaning Units) เข้ารหัส (Coding) และจัดกลุ่มรหัสที่คล้ายกันเป็นหมวดหมู่หรือประเด็นหลัก (Categories/Themes) การวิเคราะห์มุ่งเน้นค้นหาแบบแผนทางภาษา ประสบการณ์ และมุมมองที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนประจำ แรงกดดันทางวิชาการ และการรับรู้เรื่องความยุติธรรมของ Generation Z เปรียบเทียบกับ Generation X เพื่อให้สามารถสรุปข้อค้นพบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัย

ประสบการณ์ของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่เติบโตภายใต้ระบบโรงเรียนประจำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนว่า สภาพแวดล้อมที่ปิดกั้นของโรงเรียนประจำ ส่งผลให้ผู้เรียนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลและประสบการณ์ภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการก่อร่างความเข้าใจเริ่มแรกเกี่ยวกับสังคม นอกจากนี้ แรงกดดันทางวิชาการที่หนักหน่วง ได้ลดทอนโอกาสในการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดทางสังคมของนักเรียน ขณะเดียวกัน เมื่อสำเร็จการศึกษาและออกไปเผชิญกับโลกภายนอก Generation Z กลุ่มนี้กลับประสบกับความเป็นจริงที่แตกต่างกัน ทำให้การรับรู้ต่อความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคม มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน โดยสามารถสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

สภาพแวดล้อมโรงเรียนประจำต่อการเข้าถึงข้อมูลและความเข้าใจเริ่มแรกของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซี

1. ผู้เข้าร่วม Generation Z มักรายงานความรู้สึกถูกแยกตัวออกในช่วงที่เรียนอยู่โรงเรียนประจำ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้ให้ข้อมูล Generation Z ที่เคยศึกษาในโรงเรียนประจำ มักสะท้อนความรู้สึกถูกแยกตัวออกจากสังคมภายนอก สิ่งแวดล้อมที่ถูกควบคุมอย่างเข้มงวดทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ทางสังคมที่กว้างขึ้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า

“ตอนนั้นฉันแทบไม่มีความรับรู้เกี่ยวกับโลกภายนอกเลย รู้สึกเหมือนตัวเองอยู่บนเกาะแห่งหนึ่ง และเมื่อถึงเวลาหนึ่งก็ต้องขึ้นเรือออกจากเกาะไปซื้อของใช้ภายนอก ก็แทบไม่เข้าใจเลยว่าสังคมข้างนอกเป็นอย่างไร โดยเฉพาะเวลาที่ไม่ได้ดูข่าวภาคค่ำ ฉันรู้สึกว่าแม้ต่อให้มีประธานาธิบดีคนใหม่เราก็ก็นับว่าไม่รู้เลย ยิ่งไม่ต้องพูดถึงเรื่องราวภายในบ้าน หรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้คนรอบตัว เราก็ไม่ค่อยทราบ ข่าวสารต่าง ๆ ก็มักล่าช้า ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, 2568) และ



“... ถ้าคุณแกล้งป่วยขอลาหยุด หรือขออนุญาตออกไปข้างนอกเล่น คุณจะรู้สึกเหมือนได้สัมผัสโลกที่แตกต่าง รู้สึกเป็นอิสระ แต่ความแตกต่างระหว่างในโรงเรียนกับข้างนอกนั้นไม่ได้ชัดเจนนัก เพียงแต่ (เมื่อออกไปข้างนอกทางจิตใจ) ข้อจำกัดจะน้อยลงมาก ไม่มีใครควบคุมคุณ รู้สึกเหมือนได้ออกจากคุก..” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 10, 2568)

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลายคนอธิบายว่าในช่วงที่เรียนประจำ “แทบไม่มีความรับรู้เกี่ยวกับโลกภายนอก” รู้สึกเหมือน “อยู่บนเกาะ” และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มักล่าช้า ขณะที่บางคนมองว่าการได้ออกนอกโรงเรียนไม่ว่าจะโดยการลาหยุดหรือแกล้งป่วย ทำให้รู้สึก “เหมือนได้รับการปลดปล่อย” คล้ายกับ “ออกจากคุก” ที่มีการควบคุมอย่างเข้มงวด สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่าประสบการณ์โรงเรียนประจำได้สร้างความโดดเดี่ยวและข้อจำกัดต่อการเข้าถึงโลกภายนอก อันเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการรับรู้และความเข้าใจทางสังคมของ Generation Z

2. การเข้าถึงข้อมูลภายนอกที่จำกัดควบคู่ไปกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนประจำ ทำให้โอกาสของพวกเขในการเข้าใจสังคมภายนอกเหนือจากโรงเรียนถูกจำกัดอย่างมาก

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูล Generation Z ส่วนใหญ่สะท้อนว่า การจำกัดการเข้าถึงข้อมูล ควบคู่ไปกับสภาพแวดล้อมที่มีการควบคุมเข้มงวดของโรงเรียนประจำ ได้ลดโอกาสของพวกเขในการเข้าใจสังคมภายนอกอย่างมาก โทรศัพท์มือถือ ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่สุดในการเข้าถึงข่าวสารของคนรุ่นนี้ กลับถูกห้ามใช้อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย โรงเรียนที่มีการแข่งขันทางวิชาการสูงมักมองว่าโทรศัพท์มือถือเป็น “ศัตรู” ของการเรียนรู้ ครูจึงใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อตรวจค้นและยึดโทรศัพท์ เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียน “มุ่งมั่นไปที่การเรียนรู้” แต่ในอีกด้านหนึ่ง สิ่งนี้ได้จำกัดโอกาสของนักเรียนในการเชื่อมโยงกับโลกภายนอก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า

“... ในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย (ทั้งสองระดับมีการจัดการแบบปิด) เมื่อเทียบกับสภาพแวดล้อมภายนอก รู้สึกอึดอัดและหายใจไม่ออกมาก ๆ ครูประจำชั้นของฉันในมัธยมต้นนั้นเคร่งครัดจนรู้สึกอึดอัดสุด ๆ เขาจะมาค้นโทรศัพท์ของเราในระหว่างเรียน ... (และยังไปค้นของในหอพักของเราโดยไม่ได้รับอนุญาต) แล้วก็มาพูดตำหนิในชั้นเรียน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 7, 2568)

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า สื่อที่ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงก็มีจำกัด โดยรายการข่าวภาคค่ำ Xinwen Lianbo ทาง China Central Television มักเป็นช่องทางหลัก และบางครั้งเป็นช่องทางเดียวที่พวกเขาได้รับรู้ข่าวสารตามที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าว เนื่องจากสภาพแวดล้อมของโรงเรียนแบบปิด รายการข่าวตอนเย็น Xinwen Lianbo (China Central Television ซึ่งโดยทั่วไปถือเป็นสื่อทางการของรัฐบาล) กลายเป็นช่องทางหลัก และบ่อยครั้งเป็นช่องทางเดียวที่พวกเขาได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูล

“...ตอนนั้นฉันแทบไม่มีความรับรู้เกี่ยวกับโลกภายนอกเลย รู้สึกเหมือนตัวเองกำลังใช้ชีวิตอยู่บนเกาะแห่งหนึ่ง และเมื่อถึงเวลาหนึ่งก็ต้องขึ้นเรือออกจากเกาะไปซื้อของใช้ภายนอก แต่กลับแทบไม่รู้เลยว่าโลกข้างนอกเป็นอย่างไร โดยเฉพาะเวลาที่ไม่ได้ดูข่าวภาคค่ำ ฉันรู้สึกว่าแม้แต่ถ้ามีประธานาธิบดีคนใหม่ เราก็แทบไม่รู้ ยิ่งไม่ต้องพูดถึงเรื่องราวภายในบ้านหรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้คนรอบตัว ข่าวสารต่าง ๆ ก็ล่าช้าอยู่มา” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3, 2568)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า การจัดการที่เข้มงวดในโรงเรียนประจำไม่เพียงจำกัดพฤติกรรมของนักเรียน แต่ยังปิดกั้นช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ทางสังคม ส่งผลให้เจนเนอเรชัน Z ในมณฑลกว่างซีมีความเข้าใจต่อโลกภายนอกอย่างจำกัด และขาดโอกาสในการพัฒนาการรับรู้ทางสังคมตั้งแต่ช่วงวัยเรียน

ความกดดันทางวิชาการที่หนักหน่วงที่มีต่อการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดทางสังคมของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซี

ผลการศึกษา พบว่า ระบบการศึกษาและตารางเรียนที่เข้มงวดในโรงเรียนมัธยมของจีน ได้สร้างแรงกดดันทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจำกัดทั้งเวลาและพลังงานของนักเรียนในการมีส่วนร่วมกับประเด็นทางสังคมและโลกภายนอก โดยเฉพาะการสอบเข้ามหาวิทยาลัยแห่งชาติ (Gaokao) ที่ถูกมองว่าเป็น “จุดชี้ชะตาชีวิต” ทำให้ทั้งนักเรียนและครูต่างทุ่มเทเวลาเกือบทั้งหมดเพื่อการเรียน

ผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนว่า ตารางเรียนที่แน่นขนัดทำให้พวกเขามีเวลาว่างและเวลาส่วนตัวน้อยมาก โดยทั่วไปนักเรียนต้องตื่นตั้งแต่เวลา 06.30 น. เพื่อออกกำลังกายตอนเช้า ก่อนเข้าชั่วโมงทบทวนด้วยตนเอง จากนั้นเรียนต่อเนื่องไปจนถึงเที่ยง หลังพักกลางวันเพียงเล็กน้อย คลาสเรียนและการบ้านยังดำเนินต่อไปจนถึงประมาณ 22.30 น. กิจกรรมเช่นนี้ดำเนินติดต่อกันห้าวันต่อสัปดาห์ และยังมีเรียนครึ่งวันในวันเสาร์ ส่วนวันอาทิตย์ก็ขึ้นอยู่กับระบบ “สัปดาห์สลับใหญ่-เล็ก” ซึ่งบางครั้งอนุญาตให้หยุดเพียงครึ่งวันเท่านั้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“...(โรงเรียนมัธยมปลาย) ใช้ระบบการจัดการแบบปิด นักเรียนไม่สามารถพักนอกสถานที่และไม่สามารถออกไปข้างนอก ถือว่าเป็นการจัดการแบบปิด ดังนั้นจริง ๆ แล้วต่อสัปดาห์นักเรียนจึงออกไปข้างนอกได้เพียงครึ่งวัน ในเวลานั้นน่าจะใช้ระบบ “สัปดาห์สลับใหญ่-เล็ก” ซึ่งในสัปดาห์หนึ่งจะให้พักเพียงครึ่งวัน เช่น วันเสาร์เรียนจนถึงเที่ยง แล้วช่วงบ่ายและค่ำของวันเสาร์เป็นวันหยุด จากนั้นเข้าวันอาทิตย์ก็เริ่มเรียนทั้งวัน ในสัปดาห์ถัดไปก็จะเริ่มวันหยุด ตั้งแต่บ่ายวันศุกร์ ระบบแบบนี้เป็นอย่างนั้นในสมัยนั้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 9, 2568)

จากข้อจำกัดนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนว่า แม้จะมีช่วงเวลาพักผ่อนสั้น ๆ แต่ก็แทบไม่มีพลังงานเหลือพอที่จะสนใจเรื่องราวนอกโรงเรียน บางคนเล่าว่าแม้ในวันหยุดสุดสัปดาห์ พวกเขามักทำได้เพียงออกไปซื้อของเล็กน้อย เช่น ขนมหรือของใช้ ก่อนจะรีบกลับมาโรงเรียนเพื่อพักผ่อนแทนที่จะได้มีโอกาสทำกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงกดดันทางวิชาการและตารางการเรียนที่เข้มงวดของโรงเรียนมัธยมในจีน ได้จำกัดโอกาสของ Generation Z ในการมีส่วนร่วมกับประเด็นทางสังคมภายนอก และลดทอนความสามารถในการสะท้อนคิดอย่างอิสระต่อโลกที่กว้างกว่าโรงเรียน

การแปลงการรับรู้ต่อความเป็นธรรมชาติและคามยุติธรรมทางสังคมหลังสำเร็จการศึกษาของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซี

1. การเปลี่ยนแปลงในการรับรู้ความยุติธรรมทางสังคมหลังจากออกจากโรงเรียน

หลังจากออกจากโรงเรียนและเข้าสู่สังคม ผู้ให้ข้อมูล Generation Z หลายคนสะท้อนว่า ตนเองไม่ได้เชื่อในแนวคิดและค่านิยมที่ถูกปลูกฝังในโรงเรียนอีกต่อไป ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง ประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงทางความคิดว่า เดิมทีตนเคยเชื่อว่า “คนดี” ในสังคม เช่น เลย์เฟิง (Lei Feng) จะได้รับผลตอบแทนที่ดี แต่เมื่อออกมาเผชิญโลกแห่งความจริงกลับพบว่า คนที่ไม่ซื่อสัตย์หรือไร้สำนึกกลับดูเหมือนจะได้รับผลประโยชน์มากกว่า ส่งผลให้ตนหันไปเชื่อในมุมมองว่า “คนที่ไม่ศีลธรรมนั้นอยู่รอดในสังคมได้ง่ายกว่า” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“...ความคิดที่เคยล้มผลมาก่อนคือคิดว่าคนดีแบบเลย์เฟิง (Lei Feng) จะได้รับผลดีบางอย่าง แต่เลย์เฟิงก็เสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็ก... ตอนนี้อยู่รู้สึกว่า คนที่ไม่ซื่อสัตย์หรือไร้สำนึกมากขึ้นกลับดูเหมือนจะได้ผลดีกว่า ซึ่งทำให้เชื่อมากขึ้นในมุมมองที่ว่า “คนที่ไม่ศีลธรรมนั้นอยู่รอดในสังคมได้ง่ายกว่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 10, 2568)

ในทำนองเดียวกัน ระหว่างที่ยังเรียนอยู่ ความพยายามและความขยันส่งผลต่อผลการเรียนโดยตรงยิ่งท่วมท้นมาก ผลคะแนนก็ยิ่งสูง ทำให้เชื่อว่าความขยันนำมาซึ่งผลตอบแทนที่ดี อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่สังคมการทำงาน กลับพบว่า ผู้ที่ประจบผู้บังคับบัญชาได้รับผลประโยชน์มากกว่าผู้ที่ทำงานอย่างหนัก ความจริงนี้ทำให้ตนรู้สึกตกใจและนำไปสู่การปรับความเชื่อใหม่ว่า “คนที่ไม่ศีลธรรมมาก ยิ่งอยู่รอดในสังคมได้ง่าย” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“...นักเรียนหลายคนผ่านความพยายามของตัวเองในการเรียน ทำการบ้าน ท่องจำ ก็สามารถได้ผลคะแนนดี... คนที่อยู่รอบตัวฉันที่ซื่อสัตย์และตรงไปตรงมามาก ๆ กลับไม่ได้มีชีวิตที่ดี เขาไม่ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง หรือโบนัส หรือเพิ่มเงินเดือนเพราะความรับผิดชอบในการทำงานของเขาเลย ในขณะที่คนที่ประจบประแจงกลับไม่ต้องทำอะไรเลย แค่ส่งงานให้คนอื่นทำก็พอ พวกเขากลับใช้ชีวิตได้อย่างสบาย ๆ และยังสามารถได้โบนัส ค่าคอมมิชชั่น หรือผลการปฏิบัติงานอีกด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 8, เพศหญิง อายุ 20 ปี)



จะเห็นได้ว่าประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลหลังจากออกจากโรงเรียน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้เกี่ยวกับ “ความเป็นธรรมทางสังคม” จากที่เคยเชื่อว่าความขยันและความซื่อสัตย์จะได้รับการตอบแทน กลับกลายเป็นการรับรู้ว่าความไม่ซื่อสัตย์และการเอาเปรียบอาจนำไปสู่ความอยู่รอดและความสำเร็จได้มากกว่า

2. หลังจากออกจากโรงเรียน Generation Z รับรู้ถึงความยุติธรรมทางสังคมในระดับที่เกินความคาดหวังของพวกเขาอย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่านิยมที่ถูกปลูกฝังในช่วงการศึกษา

หลังจากออกจากโรงเรียนและเข้าสู่สังคม ผู้ให้ข้อมูล Generation Z ส่วนใหญ่สะท้อนว่าตนเองรับรู้ถึง “ความยุติธรรมทางสังคม” ในระดับที่เกินความคาดหวัง ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่านิยมที่เคยถูกปลูกฝังในช่วงการศึกษา จากการสัมภาษณ์ เมื่อผู้วิจัยถามว่า “ขณะเรียน คุณเคยเชื่อแนวคิดที่ว่า ‘คนที่ไร้ศีลธรรมมากยิ่งอยู่รอดในสังคมได้ง่าย’ หรือไม่?” พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเพียง 2 คน (จากทั้งหมด 10 คน) ปฏิเสธแนวคิดดังกล่าวอย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูล 6 คน ระบุว่าในช่วงที่ยังเรียนพวกเขาไม่เคยเชื่อ แต่ปัจจุบันกลับ “จำเป็นต้องเชื่อ” ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีก 2 คน แสดงความไม่แน่ใจ

ผู้ให้ข้อมูลมองว่าคนรอบตัวที่ซื่อสัตย์และทุ่มเทกลับไม่ได้รับผลตอบแทนจากการทำงาน เช่น การเลื่อนตำแหน่งหรือการขึ้นเงินเดือน ตรงกันข้าม คนที่ประจบผู้บังคับบัญชากลับใช้ชีวิตอย่างสบายและได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น โบนัสหรือค่าคอมมิชชั่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่าง “ความพยายามและความซื่อสัตย์” กับ “รางวัลและการยอมรับ” ในสังคมการทำงาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“...ฉันรู้สึกว่าการที่ซื่อสัตย์มาก ๆ รอบตัวฉัน กลับไม่ได้มีชีวิตที่ดี เพราะถ้าเป็นคนที่ยึดงานและทุ่มเทเต็มที่จริง ๆ พวกเขาจะทำงานและมอบทุกอย่างให้กับงาน ฉันบอกเลยว่าในตอนนี้อย่างที่ต้องทำงานล่วงเวลาอยู่ แต่เขาไม่ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง หรือการยกย่อง หรือเพิ่มเงินเดือนจากความรับผิดชอบและความทุ่มเทในการทำงานเลย สิ่งเหล่านี้ไม่มีอะไรเลย แต่เขาก็กังทำงานต่อไป ดังนั้น ฉันคิดว่าคนที่ซื่อสัตย์ก็ไม่ได้ได้รับผลประโยชน์อะไรใน ขณะที่คนที่ประจบประแจงแทบไม่ต้องทำอะไรเลย แค่ส่งงานไปให้คนอื่นทำก็พอ พวกเขาใช้ชีวิตได้อย่างสบาย ๆ และยังสามารถได้รับโบนัส ค่าคอมมิชชั่น หรือผลการปฏิบัติงานด้วย สิ่งเหล่านี้พวกเขาได้รับหมด ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 8, 2568)

ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลมองว่าในช่วงที่เรียนเขาไม่เคยเชื่อแนวคิดนี้ แต่เมื่อเข้าสู่ชีวิตจริงก็ “จำเป็นต้องเชื่อ” พร้อมทั้งตั้งข้อสังเกตว่าตอนเรียนไม่มีเวลาหรือพลังงานที่จะคิดเรื่องเหล่านี้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“...ตอนเรียนก็แน่นอนไม่เชื่อหรอก แต่ตอนนี้ก็จำเป็นต้องเชื่อแล้ว ... ตอนเรียนใครมีพลังงานไปคิดเรื่องพวกนี้ล่ะ ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2, 2568)

สิ่งที่น่าสนใจคือ แม้ผู้ให้ข้อมูลหลายคนจะรับรู้ถึงความยุติธรรม แต่พวกเขาไม่ได้แสดงความโกรธหรือการต่อต้านอย่างชัดเจน ทว่าในคำตอบกลับสะท้อนความรู้สึกลอยลางและประหลาดใจ รวากับกำลังบอกเป็นนัยว่า นี่คือ “วิธีการทำงานที่แท้จริงของสังคม” และเป็นสภาพที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

3. เมื่อเปรียบเทียบกับ Generation X ซึ่งมีคตินิยมความยุติธรรมเป็นเรื่องทางกฎหมายเป็นหลัก Generation Z เน้นประเด็นด้านศีลธรรมและ “พื้นที่สีเทา” ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังที่สูงขึ้นต่อความเป็นธรรมและความยุติธรรม

เมื่อเปรียบเทียบกับ Generation X ซึ่งมีคตินิยม “ความยุติธรรม” ในกรอบของกฎหมายเป็นหลัก เช่น การกระทำผิดแล้วถูกลงโทษ Generation Z กลับสะท้อนการรับรู้ที่เน้นไปที่มิติด้านศีลธรรมและ “พื้นที่สีเทา” ของสังคม ซึ่งบ่งชี้ถึงความคาดหวังที่สูงขึ้นต่อความเป็นธรรมและความยุติธรรม

ผู้ให้ข้อมูลเชื่อว่าคนที่มีความประพฤติดีสามารถอยู่รอดได้ง่ายกว่าในสังคมปัจจุบัน トラบดีที่ไม่ละเมิดกฎหมายอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการแยก “ศีลธรรม” ออกจาก “กฎหมาย” และยอมรับว่าพื้นที่สีเทาเหล่านี้กลายเป็นเงื่อนไขของการอยู่รอด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“ตอนนี้นี้ฉันเชื่ออย่างมากว่าคนที่มีความจริยธรรมต่ำจะอยู่รอดได้ง่ายกว่า เพียงแค่เขาไม่ทำผิดกฎหมายก็พอ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 10, 2568)

ในขณะเดียวกัน สังคมในอดีตยังคงมีความยุติธรรมอยู่บ้าง ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ขโมยของก็อาจถูกลงโทษจำคุกหลายปี แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมปัจจุบัน เขามองว่าคนซื่อสัตย์กลับมักเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ของ Generation X ยังผูกโยงกับมิติทางกฎหมายอย่างชัดเจนมากกว่า Generation Z ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“ในสมัยของพวกเรา เรื่องแบบนี้ยังไม่รุนแรง แต่ในสังคมปัจจุบัน คนที่ซื่อสัตย์กลับมักเสียเปรียบ... ในอดีตสังคมยังค่อนข้างยุติธรรมอยู่บ้าง บางคนขโมยของก็อาจถูกตัดสินจำคุกหลายปี” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 1, 2568)

การเปรียบเทียบนี้ชี้ให้เห็นว่า Generation Z ไม่เพียงแต่รับรู้ความยุติธรรมเชิงกฎหมาย แต่ยังตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมเชิงศีลธรรมและพื้นที่สีเทาของสังคม ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมและความคาดหวังต่อสังคมที่สูงขึ้นกว่าเจเนอเรชันก่อนหน้า

4. แม้ว่า Generation X จะไม่ได้เรียกร้องความเป็นธรรมในระดับเดียวกัน แต่พวกเขาก็ยังเชื่อว่าสภาพสังคมปัจจุบันเสื่อมโทรมลงเมื่อเทียบกับอดีต ซึ่งบ่งชี้ว่าการรับรู้ความยุติธรรมทางสังคมของ Generation Z ไม่ใช่เพียงความแตกต่างที่จินตนาการขึ้น

แม้เจเนอเรชัน X จะไม่ได้มีการเรียกร้องความเป็นธรรมในระดับเดียวกับ Generation Z แต่ผู้ให้ข้อมูลจาก Generation Z ส่วนใหญ่รับรู้สภาพสังคมปัจจุบันเสื่อมโทรมลงเมื่อเทียบกับอดีต ซึ่งสะท้อนว่าการรับรู้ความยุติธรรมของ Generation Z ไม่ใช่เพียงความแตกต่างที่จินตนาการขึ้น

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล Generation Z มีเพียงคนเดียวที่เคยเข้าร่วมขบวนการ “ลงชนบท” ซึ่งแสดงความเชื่อในแนวคิดที่ว่า “คนที่ไร้ศีลธรรมมีโอกาสอยู่รอดในสังคมมากกว่า” ขณะที่ผู้ตอบ 3 คน รายงานความไม่แน่ใจ และผู้ตอบ 2 คน ปฏิเสธแนวคิดนี้อย่างชัดเจนซึ่งทั้งคู่เคยประสบเหตุการณ์ปฏิวัติทางวัฒนธรรมโดยผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“เป็นไปไม่ได้เลย โดยเฉพาะในสมัยของพวกเรา ปี 1983 มีการปราบปรามอย่างเข้มงวด คนที่ไร้ศีลธรรมไม่ว่าจะไปไหนก็ถูกประณามจากทุกคน... ตอนเด็ก ๆ เคยเห็นบางคนขโมยของแล้วถูกจับไปประจานในที่สาธารณะหรือต้องถูกวิจารณ์อย่างหนัก... ก่อนหน้านี้ก็มีคอร์รัปชัน การรับสินบน รวมถึงความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมระหว่างชายหญิง แต่ทันทีที่ถูกจับได้ แม้เพียงการรับสินบนเล็กน้อย ถ้ามี “ข้อเท็จจริงปรากฏ” ก็จะถูก “ทำความสะอาด” ทันที และถูกขับออกจากองค์กร สังคมในสมัยนั้นสะอาดและยุติธรรมกว่าสังคมปัจจุบันมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3, 2568)

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูล Generation X จำนวน 5 คน (จากทั้งหมด 6 คน) กล่าวว่าวัฒนธรรมจริยธรรมของสังคมในปัจจุบันด้อยกว่าช่วงวัยรุ่นของพวกเขาประมาณปี 2000 ขณะที่อีก 1 คนรับรู้การเปลี่ยนแปลงนี้เพียงเล็กน้อย ผู้ให้ข้อมูล Generation X มองว่าช่วงวัยรุ่นของเขา สังคมมีความสะอาดและยุติธรรมมาก ผู้ที่กระทำสิ่งที่ไร้ศีลธรรมจะถูกประณามและลงโทษอย่างชัดเจน แม้การรับสินบนเล็กน้อยก็ถูกตรวจสอบและขับออกจากองค์กรทันที ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูล Generation X บางรายเล่าถึงเหตุการณ์ในอดีตที่รุนแรง แต่ก็สะท้อนถึงความยุติธรรมบางส่วนในสังคม โดยเขาเชื่อว่าปัจจุบันคนซื่อสัตย์กลับมักเสียเปรียบ ซึ่งสะท้อนถึงการลดลงของมาตรฐานจริยธรรมและความเป็นธรรมทางสังคม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่า:

“...ข้าง ๆ บ้านของ XXX มีคนหนึ่ง อาจจะหิวและอยากขโมยอาหารกิน ขณะนั้นมีอาสาสมัครทหารลาดตระเวนพอดี ถามหลายครั้งแต่ไม่มีคำตอบ จึงยิงด้วยปืนอัตโนมัติจนเสียชีวิต ลำไ้ยังไหลออกมา... ในสังคมปัจจุบัน คนที่ซื่อสัตย์กลับมักเสียเปรียบ... สังคมในอดีตยังค่อนข้างยุติธรรมอยู่บ้าง” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2, 2568)



แม้ Generation X จะไม่เน้นพื้นที่สีเทาของความยุติธรรมเหมือน Generation Z แต่พวกเขายังรับรู้การเสื่อมโทรมของความยุติธรรมทางสังคมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยอธิบายว่าทำไม Generation Z จึงตระหนักและตอบสนองต่อความไม่ยุติธรรมในลักษณะที่เข้มข้นและคาดหวังสูงกว่า

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียนประจำต่อการเข้าถึงข้อมูลและความเข้าใจเริ่มแรกของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่เติบโตในโรงเรียนประจำที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนจากสภาพแวดล้อมที่ปิดกั้น การจำกัดการเข้าถึงข้อมูลและการควบคุมกิจกรรมประจำวันทำให้พวกเขามีโอกาสในการพัฒนาการรับรู้ทางสังคมและสมรรถนะเชิงวิพากษ์น้อยลง (Wang, J., 2009); (Yang, Y. et al., 2017) ซึ่งสอดคล้องกับบทนำที่ระบุว่าโรงเรียนประจำทำให้ผู้เรียนนั้นขาดประสบการณ์ทางสังคมและข้อมูลภายนอก (China Education Daily, 2019) ผลกระทบนี้สะท้อนในความรู้สึกโดดเดี่ยวและการแยกตัวจากโลกภายนอกของผู้เข้าร่วมหลายคน ที่อธิบายว่ารู้สึกเหมือน “อยู่บนเกาะ” หรือ “ออกจากคุก” เมื่อได้สัมผัสโลกภายนอกเพียงชั่วคราว โดยข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่น การจำกัดการใช้โทรศัพท์มือถือและการได้รับข่าวสารจากสื่อทางการเพียงช่องทางเดียว (Xinwen Lianbo) ทำให้ Generation Z มีความเข้าใจเกี่ยวกับโลกภายนอกและสังคมรอบตัวจำกัด ส่งผลให้การรับรู้เรื่องความเป็นธรรมทางสังคมและการตัดสินใจยังคงอยู่ในกรอบที่ถูกควบคุมและถูกกำหนดจากโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในบทนำว่าการควบคุมข้อมูลและประสบการณ์ทำให้เกิดข้อจำกัดต่อทักษะการสะท้อนตนเองและความคิดเชิงวิพากษ์ (Dolot, A., 2018); (Wang, J., 2009)

2. ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความกดดันทางวิชาการต่อการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดทางสังคมของ Generation Z ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่หนักหน่วง เช่น การสอบสำคัญ 3 ครั้ง และตารางเรียนที่แน่นขนัดเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จำกัดโอกาสในการมีส่วนร่วมกับประเด็นทางสังคมและการสะท้อนคิด (Li, Y. & Gu, X., 2025) ข้อมูลการสัมภาษณ์สะท้อนว่าแม้มีเวลาพักสั้น ๆ แต่พลังงานส่วนใหญ่ถูกใช้ไปกับการเรียน การบ้าน และกิจกรรมทบทวนความรู้ ทำให้เวลาและทรัพยากรทางจิตใจที่เหลือมีจำกัดสำหรับการเรียนรู้ระบบ การสะท้อนตนเอง หรือการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปในบทนำที่ระบุว่าแรงกดดันเชิงวิชาการส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและความรู้เรื่องความยุติธรรม (Wang, J., 2009); (Yang, Y. et al., 2017) เมื่อ Generation Z ออกจากโรงเรียนและเผชิญกับโลกภายนอก พบว่ามุมมองเกี่ยวกับความยุติธรรมและความเท่าเทียมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ระบุว่าคนซื้อสัตย์และขยันอาจไม่ได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมขณะที่คนที่ประจบหรือใช้กลยุทธ์เอาเปรียบกลับมีโอกาสได้รับผลประโยชน์มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในบทนำที่ระบุว่าประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมจำกัดอาจทำให้เกิดความผิดหวังต่อความไม่เท่าเทียมทางสังคมในระยะยาว (Li, Y. & Gu, X., 2025)

3. ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ต่อความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคมหลังสำเร็จการศึกษา Generation Z ให้ความสำคัญกับมิติด้านศีลธรรมและพื้นที่สีเทาของสังคมมากกว่ากฎหมาย ซึ่งแตกต่างจาก Generation X ที่มักตีความความยุติธรรมเป็นเรื่องทางกฎหมาย การรับรู้เรื่อง “ความไม่ยุติธรรมเชิงศีลธรรม” และพื้นที่สีเทานี้สะท้อนถึงความคาดหวังที่สูงขึ้นต่อความเป็นธรรมและความยุติธรรมในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับบทนำที่ระบุว่า การเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ปิดกั้นและควบคุมอย่างเข้มงวดทำให้ Generation Z เรียกร้องความยุติธรรมทางสังคมมากขึ้น แต่พร้อมกันนั้นก็เผชิญกับความผิดหวังเมื่อพบความไม่เท่าเทียมกัน (Li, Y. & Gu, X., 2025) ซึ่งการเปรียบเทียบระหว่าง Generation Z และ Generation X ยังชี้ให้เห็นว่าการรับรู้ความยุติธรรมของคนรุ่นใหม่ไม่ใช่เพียงการมองต่างหรือจินตนาการขึ้น แต่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมและค่านิยมที่ลดลงในมิติศีลธรรมและจริยธรรมสังคม เมื่อเทียบกับอดีต ซึ่งสอดคล้องกับบทนำที่ระบุว่าประสบการณ์

ของโรงเรียนประจำและสภาพแวดล้อมทางสังคมของจีนในปัจจุบันมีความแตกต่างจากอดีตอย่างชัดเจน (China Education Daily, 2019)

นอกจากนี้ การศึกษาเชิงคุณภาพนี้ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่าง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบปิด ความกดดันทางวิชาการ การเข้าถึงข้อมูลและประสบการณ์สังคมและการพัฒนาความรู้เรื่องความยุติธรรมของเจเนอเรชัน Z โดยประสบการณ์ในโรงเรียนประจำเป็นตัวกำหนดการรับรู้และค่านิยมในช่วงวัยเรียน และเมื่อเผชิญโลกภายนอก ประสบการณ์ตรงและความไม่เท่าเทียมทางสังคมได้ทำให้ Generation Z ปรับมุมมองต่อความยุติธรรมในลักษณะที่เน้นทั้งศีลธรรมและพื้นที่สีเทาของสังคม ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการออกแบบนโยบายการศึกษาและการพัฒนาทักษะพลเมืองในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า Generation Z มีความคาดหวังต่อความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคมสูงกว่า Generation X แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงความผิดหวังมากกว่าเมื่อต้องเผชิญกับความเป็นจริงของความไม่เท่าเทียมทางสังคม ประสบการณ์ของพวกเขาที่ถูกแยกออกในสถาบันการศึกษา และการเผชิญกับความยุติธรรมในสังคมภายหลัง ได้หล่อหลอมโลกทัศน์ที่เต็มไปด้วยการตรวจสอบเชิงศีลธรรมและความสงสัย Generation X แม้จะไม่ยืนยันอย่างเข้มงวดในเรื่องความเป็นธรรมเชิงศีลธรรม แต่ก็ยอมรับว่าบรรทัดฐานทางสังคมเสื่อมถอยลงเมื่อเทียบกับในอดีต โดยรวมแล้ว ข้อค้นพบเหล่านี้ตอกย้ำว่าทั้งสองเจเนอเรชันต่างรับรู้ถึงความท้าทายต่อความเสมอภาคทางสังคม แม้ว่าจะมองและตอบสนองต่อปัญหาในลักษณะที่ต่างกันโดยทั่วไปแล้ว การที่คนรุ่นใหม่มีความต้องการและความคาดหวังที่สูงต่อสังคมถือเป็นพัฒนาการที่ดี เนื่องจากในที่สุดแล้วอนาคตของสังคมจะถูกสร้างขึ้นโดยคนรุ่นต่อไป อย่างไรก็ตาม สำหรับ Generation Z การแยกตัวทางข้อมูลที่เกิดจากระบบโรงเรียนประจำดูเหมือนไม่มีความจำเป็น การแยกตัวเช่นนี้ไม่เพียงแต่ขัดขวางความสามารถในการสะท้อนคิดเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมในบริบทความเป็นจริง แต่ยังสร้างความผิดหวังและความท้อแท้เกินควร เมื่อพวกเขาตระหนักถึงช่องว่างอันลึกซึ้งระหว่างความเป็นจริงทางสังคมกับความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมที่ก่อตัวขึ้นระหว่างการศึกษาดังนั้นระบบการศึกษาควรรับรองให้นักเรียนมีช่องทางที่เปิดกว้างในการเข้าถึงข้อมูลจากภายนอก ซึ่งไม่เพียง หมายถึงการจัดให้มีโอกาสทางกายภาพในการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกเท่านั้น แต่ที่สำคัญกว่านั้น คือ การจัดสรรเวลาและโอกาสให้นักเรียนได้ใส่ใจกับปัญหาทางสังคม แทนที่จะจำกัดอยู่เพียงเนื้อหาในตำราเรียนเท่านั้น การวิจัยในอนาคตสามารถมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมือง การคิดเชิงจริยธรรม และความสามารถในการมีส่วนร่วมทางสังคมของนักเรียน ควบคู่ไปกับการลดความกดดันทางวิชาการ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “The Impacts of Linguistic Regulation in School for Civility on Chinese Gen Zs Communication with Gen X - A Case Study of Guangxi Province of China” ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร



เอกสารอ้างอิง

- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 1. (11 มิ.ย. 2568). เรื่องแบบนี้ยังไม่รุนแรง แต่ในสังคมปัจจุบัน. (จื่อเซิง ลี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2. (10 มิ.ย. 2568). ตอนเรียนก็แน่นอนไม่เชื่อหรอก แต่ตอนนี้ก็จำเป็นต้องเชื่อแล้ว. (จื่อเซิง ลี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3. (7 มิ.ย. 2568). รู้สึกเหมือนตัวเองกำลังใช้ชีวิตอยู่บนเกาะแห่งหนึ่ง และเมื่อถึงเวลาหนึ่ง ก็ต้องขึ้นเรือออกจากเกาะไปซื้อของใช้ภายนอก. (จื่อเซิง ลี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 7. (5 มิ.ย. 2568). เมื่อเทียบกับสภาพแวดล้อมภายนอก รู้สึกอึดอัดและหายใจไม่ออกมาก ๆ. (จื่อเซิง ลี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 8. (5 มิ.ย. 2568). สะท้อนความรู้สึกถูกแยกตัวออกจากสังคมภายนอก สิ่งแวดล้อมที่ถูกควบคุม อย่างเข้มงวด. (จื่อเซิง ลี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 9. (7 มิ.ย. 2568). ใช้ระบบการจัดการแบบปิด นักเรียนไม่สามารถพักนอกสถานที่. (จื่อเซิง ลี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 10. (5 มิ.ย. 2568). แต่ความแตกต่างระหว่างในโรงเรียนกับข้างนอก. (จื่อเซิง ลี, ผู้สัมภาษณ์)
- พิษณุ อภิธมาจารย์โยธิน. (2568). การสร้างเสริมสมรรถนะของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาคุณธรรมเชิงพฤติกรรม ของวัยรุ่นใน สังคมยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาใน 17 จังหวัดภาคเหนือ. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ฉบับมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 25(1), 59-75.
- China Education Daily. (2013). Rural boarding schools need dorm managers. Retrieved October 1, 2025, from <https://shorturl.asia/Ylw82>
- China Education Daily. (2019). 70 Years of Basic Education Reform and Development in New China-Government Portal of the Ministry of Education of the People's Republic of China. Retrieved October 1, 2025, from <https://shorturl.asia/UJCE6>
- Dolot, A. (2018). The Characteristics of Generation Z. E-Mentor, 74(2), 44-50.
- Li, Y. & Gu, X. (2025, June 19). A Taiyuan middle school's militarized management of junior high students has drawn widespread criticism. The Epoch Times. Retrieved October 10, 2025, from <https://shorturl.asia/y27fH>
- Wang, J. (2009). "My life in the Internet addiction concentration camp." China Youth Daily. Retrieved October 13, 2025, from <https://shorturl.asia/p2s5q>
- Yang, Y. et al. (2017). Electro-acupuncture treatment for internet addiction: Evidence of normalization of impulse control disorder in adolescents. Chinese Journal of Integrative Medicine, 23(11), 837-844.

การจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่: การประยุกต์แนวทางพฤติกรรมสุขภาพ*

OBESITY MANAGEMENT IN ADULTS: APPLICATION OF HEALTH BEHAVIOR APPROACHES

ญษมณ ละทัยนิล

Yasamon Latainin

วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

College of Muay Thai Studies and Thai Traditional Medicine, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: lataininya@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะอ้วนในผู้ใหญ่เป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย จิตใจ และค่าใช้จ่ายด้านระบบบริการสุขภาพในระยะยาว การจัดการภาวะอ้วนจำเป็นต้องอาศัยแนวทางแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งด้านชีวภาพ พฤติกรรม และเทคโนโลยี บทความนี้นำเสนอการประยุกต์ใช้ 4 แนวคิดหลัก ได้แก่ 1) ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ เพื่อเสริมแรงจูงใจผ่านการรับรู้ความรุนแรง ความเสี่ยง ประโยชน์ อุปสรรค สิ่งชักนำ และความสามารถในการปรับพฤติกรรม 2) แนวคิดการอดอาหารเป็นช่วง ๆ ที่สอดคล้องกับกลไกไคโรทีนอิดฟาส์ และนาฬิกาชีวภาพ ซึ่งช่วยลดน้ำหนักและปรับสมดุลการเผาผลาญ 3) แนวคิดศาสตร์อาหารต้นทางที่เน้นอาหารจากพืชและจัดหมวดอาหารตามระบบไฟราจอร์เพื่อให้ปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยสามารถเชื่อมโยงกับการวางแผนมื้ออาหารเพื่อควบคุมพลังงาน และ 4) แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี ที่อธิบายการใช้แอปพลิเคชันสุขภาพ อุปกรณ์สวมใส่ และระบบให้คำปรึกษาออนไลน์เพื่อสนับสนุนการติดตามพฤติกรรมและเพิ่มความต่อเนื่องในการดูแลสุขภาพ การบูรณาการแนวคิดทั้ง 4 ข้อนี้ ทำให้เกิดแนวทางจัดการภาวะอ้วนที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบทของผู้ใหญ่ไทย และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับการปฏิบัติจริงในระบบบริการสุขภาพ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการสร้างแรงจูงใจเชิงจิตวิทยาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชากรวัยทำงาน แนวทางดังกล่าวไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง แต่ยังมีศักยภาพในการลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ และเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรในระยะยาว

คำสำคัญ: ภาวะอ้วนในผู้ใหญ่, การควบคุมน้ำหนัก, การอดอาหารเป็นช่วง ๆ, อาหารต้นทาง, พฤติกรรมสุขภาพ

Abstract

Adult obesity is an important public health problem that is continuously increasing, with long-term impacts on physical health, mental health, and healthcare costs. Effective obesity management requires an integrated approach that encompasses biological, behavioral, and technological dimensions. This article presents the application of four major conceptual frameworks: 1) The Health Belief Model (HBM), which strengthens motivation through perceived severity,

*Received November 4, 2025; Revised November 26, 2025; Accepted November 29, 2025



susceptibility, benefits, barriers, cues to action, and self-efficacy; 2) The concept of intermittent fasting, which aligns with mechanisms such as ketosis, autophagy, and circadian rhythm, helping to reduce weight and regulate metabolic balance; 3) The plant-based diet approach, which emphasizes plant-derived foods and classifies them using a traffic-light system for practical daily application, and can be linked to meal planning for energy control; and 4) The Technology Acceptance Model (TAM), which explains the use of health applications, wearable devices, and online consultation systems to support behavioral monitoring and enhance continuity in health care. The integration of these four frameworks provides a flexible approach to obesity management that is appropriate for the context of Thai adults and can lead to sustainable health behavior change. In addition, it highlights the importance of connecting scientific knowledge with practical implementation in healthcare systems, utilizing digital technology to support behavioral modification, and creating psychological motivation consistent with the lifestyle of the working-age population. Such approaches not only reduce the risk of non-communicable diseases but also have the potential to lower healthcare costs and improve the quality of life of the population in the long term.

Keywords: Adult Obesity, Weight Management, Intermittent Fasting, Plant-Based Diet, Health Behavior

บทนำ

ภาวะอ้วนในวัยผู้ใหญ่เป็นปัญหาสาธารณสุขระดับโลกที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่าในปี 2022 มีผู้ใหญ่ทั่วโลกกว่า 2.5 พันล้านคน มีภาวะน้ำหนักเกิน และ 890 ล้านคน อยู่ในภาวะอ้วน คิดเป็นร้อยละ 16 ของประชากรวัยผู้ใหญ่ทั้งหมด (World Heart Federation, 2025) ขณะที่ World Obesity Atlas 2025 คาดการณ์ว่าภายในปี 2030 จำนวนผู้ใหญ่อ้วนจะเพิ่มสูงถึง 1.13 พันล้านคน (World Heart Federation, 2025) แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนถึงความท้าทายในการจัดการพฤติกรรมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดภาวะอ้วนในระดับระบบ

สำหรับประเทศไทย พบว่า ภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากผลการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย พ.ศ. 2562 - 2563 พบว่า มีภาวะอ้วน (ดัชนีมวลกาย ≥ 25 กก./ม²) ในผู้ชายร้อยละ 37.8 และผู้หญิงร้อยละ 46.4 โดยยังพบภาวะอ้วนลงพุงในระดับสูงเช่นกัน โดยผู้ชายร้อยละ 27.7 และผู้หญิงสูงถึงร้อยละ 50.4 ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหลอดเลือดหัวใจ (Nation Thailand, 2025) นอกจากนี้ ภาวะอ้วนยังเชื่อมโยงกับปัญหาสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า ความเครียด และคุณภาพชีวิตที่ลดลง (Gerardo, G. et al., 2025) รวมถึงก่อภาระต่อเศรษฐกิจและระบบบริการสุขภาพระยะยาว (World Heart Federation, 2025) แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การตั้งเป้าหมาย การติดตามพฤติกรรม และการเสริมแรงเชิงบวก จะมีบทบาทสำคัญในการควบคุมน้ำหนัก โดยเฉพาะการใช้การติดตามตนเองร่วมกับการให้ข้อเสนอแนะซึ่งช่วยปรับปรุงพฤติกรรมบริโภคและการออกกำลังกายได้อย่างมีนัยสำคัญ (Krukowski, R. A. et al., 2024) แต่ยังพบช่องว่างสำคัญในด้านการนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สู่การปฏิบัติจริงในระบบบริการสุขภาพ ทั้งด้านการประเมิน การให้คำปรึกษา และการเข้าถึงเทคโนโลยีสุขภาพ (Laddu, D. et al., 2024)

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีเริ่มมีบทบาทอย่างมากในการจัดการภาวะอ้วน โดยเฉพาะแอปพลิเคชันและอุปกรณ์สวมใส่ที่ใช้ติดตามน้ำหนักและพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งมีความสำเร็จขึ้นอยู่กับการรับรู้ประโยชน์ ความง่าย

ในการใช้งาน และแรงจูงใจภายใน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model; TAM) ที่ยังคงมีความน่าเชื่อถือในการทำนายการใช้งานเทคโนโลยีสุขภาพในผู้ใหญ่

บทความนี้มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบบูรณาการในการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ โดยสังเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์จากสี่แนวคิดสำคัญ ได้แก่ 1) การอดอาหารเป็นช่วง ๆ (Intermittent Fasting) 2) ศาสตร์อาหารต้นทาง (Plant-Based Diet) ซึ่งเป็นแนวทางโภชนาการที่ส่งผลต่อกลไกเมตาบอลิซึมและการควบคุมน้ำหนัก 3) ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model; HBM) ที่อธิบายแรงจูงใจ การรับรู้ความเสี่ยง และปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่กำหนดพฤติกรรมสุขภาพ (Grundy, S. M. et al., 2020) และ 4) แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model; TAM) ซึ่งอธิบายการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีสุขภาพ เช่น แอปติดตามพฤติกรรมหรืออุปกรณ์สวมใส่ การบูรณาการทั้งสี่แนวคิดนี้ช่วยพัฒนาแนวทางจัดการภาวะอ้วนที่ครอบคลุมทั้งด้านชีวภาพ จิตวิทยา พฤติกรรม และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทผู้ใหญ่ไทย

ความหมาย การประเมิน ปัจจัยเสี่ยง และผลกระทบของภาวะอ้วนในผู้ใหญ่

ความหมาย ภาวะอ้วน (Obesity) หมายถึง ภาวะที่มีการสะสมของไขมันในร่างกายมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยองค์การอนามัยโลก นิยามว่าเป็น “โรคเรื้อรังที่ซับซ้อน” ซึ่งเกิดจากความไม่สมดุลระหว่างพลังงานที่ได้รับและพลังงานที่ใช้ไป ส่งผลให้เกิดการสะสมของเนื้อเยื่อไขมันในระดับที่เป็นอันตรายต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย (World Heart Federation, 2025) วัยผู้ใหญ่ ตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกกำหนดอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยแบ่งย่อยเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุระหว่าง 18 - 35 ปี วัยกลางคน อายุระหว่าง 36 - 64 ปี และวัยสูงอายุ คือ อายุ 65 ปีขึ้นไป

การประเมินภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ การประเมินภาวะอ้วนในผู้ใหญ่จำเป็นต้องใช้เกณฑ์ที่เหมาะสมกับลักษณะทางชีวภาพของประชากรแต่ละภูมิภาค สำหรับกลุ่มคนไทยเอเชียเกนดที่นิยมใช้ ได้แก่

1. ดัชนีมวลกาย (Body Mass Index; BMI) เป็นเกณฑ์มาตรฐานสากลในการจำแนกน้ำหนักตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไป ที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนิยมนำไปใช้ เนื่องจากวิธีการประเมินไม่ยุ่งยาก ดัชนีมวลกายคำนวณได้จากน้ำหนักตัวเป็นกิโลกรัม หารด้วยส่วนสูงเป็นเมตรยกกำลังสอง ค่านี้มีความสัมพันธ์กับปริมาณไขมันในร่างกายสามารถใช้ประเมินความรุนแรงหรือระดับความอ้วนได้ ดัชนีมวลกาย (BMI) จำแนกตามเกณฑ์ของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ภาวะน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (<18.5 กก./ m^2) น้ำหนักปกติ ($18.5 - 22.9$ กก./ m^2) น้ำหนักเกิน ($23.0 - 24.9$ กก./ m^2) ภาวะอ้วนระดับที่ 1 ($25.0 - 29.9$ กก./ m^2) และภาวะอ้วนระดับที่ 2 (≥ 30.0 กก./ m^2) (Okawa, Y. et al., 2025)

2. เส้นรอบเอว (Waist Circumference) เป็นตัวชี้วัดไขมันในช่องท้อง วิธีวัดเส้นรอบเอว ใช้สายวัดกึ่งกลางระหว่างขอบล่างของซี่โครงซี่สุดท้ายกับขอบบนกระดูกสะโพก (iliac crest) ขณะยืนตรงและหายใจออกเบา ๆ เกณฑ์แปลผลสำหรับคนไทย เพศชายมีเส้นรอบเอวตั้งแต่ 90 เซนติเมตรขึ้นไป และเพศหญิงมีเส้นรอบเอวตั้งแต่ 80 เซนติเมตรขึ้นไป จะถือว่าอยู่ในภาวะอ้วนลงพุง การมีเส้นรอบเอวเกินเกณฑ์นี้สัมพันธ์กับความเสี่ยงในการเกิดโรคหัวใจและเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญ (Nan, J. et al., 2025)

3. อัตราส่วนรอบเอวต่อสะโพก (Waist-to-Hip Ratio; WHR) เป็นตัวชี้วัดการกระจายไขมันในร่างกาย โดยคำนวณจากเส้นรอบเอวหารด้วยเส้นรอบสะโพก เกณฑ์แปลผลสำหรับคนไทย เพศชายไม่เกิน 0.90 และเพศหญิงไม่เกิน 0.85 หากเกินเกณฑ์จะจัดอยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยง เนื่องจากแสดงถึงการสะสมไขมันในช่องท้องมากกว่าช่วงสะโพกซึ่งสัมพันธ์กับความเสี่ยงในการเกิดโรคหัวใจและโรคเบาหวาน (Martone, A. M. et al., 2025)



ปัจจัยเสี่ยงของภาวะอ้วนในผู้ใหญ่

1. ปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรม พฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่นำไปสู่ภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ โดยเฉพาะพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีพลังงานสูง ไขมันอิ่มตัว น้ำตาล และโซเดียมในปริมาณมาก รวมถึงการขาดกิจกรรมทางกายและการใช้ชีวิตแบบเนือยนิ่ง เช่น การนั่งทำงานหน้าจอเป็นเวลานานหรือการพักผ่อนโดยไม่เคลื่อนไหวร่างกาย การรับประทานอาหารแบบเร่งรีบ การขาดการวางแผนมื้ออาหาร และการบริโภคอาหารแปรรูปเป็นประจำ ล้วนเป็นพฤติกรรมที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการสะสมไขมันในร่างกาย นอกจากนี้ ยังพบว่า การนอนหลับไม่เพียงพอและความเครียดเรื้อรังสามารถส่งผลต่อฮอร์โมนที่ควบคุมความหิวและความอิ่ม เช่น leptin และ ghrelin ซึ่งนำไปสู่การบริโภคมากเกินไปเกินความจำเป็น (Taheri, S. et al., 2021)

2. ปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคลเชิงชีวภาพ ประกอบด้วย 1) อายุ เมื่ออายุมากขึ้น อัตราการเผาผลาญพื้นฐาน (Basal Metabolic Rate; BMR) จะลดลง ส่งผลให้ร่างกายสะสมพลังงานส่วนเกินได้ง่ายขึ้น และมีแนวโน้มเกิดภาวะอ้วนมากขึ้นในวัยกลางคนและผู้สูงอายุ 2) เพศ เพศหญิงมีแนวโน้มสะสมไขมันในร่างกายมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะในช่วงวัยหมดประจำเดือนที่ฮอร์โมนเอสโตรเจนลดลง เนื่องจากเพศหญิงจะถูกฮอร์โมนเอสโตรเจนและโปรเจสเตอโรนเร่งให้มีการสร้างเซลล์ไขมันสะสมไว้โดยไม่มีการเสื่อมสลาย (Centers for Disease Control and Prevention, 2024) 3) พันธุกรรม จากการศึกษา พบว่า การถ่ายทอดทางพันธุกรรมของโรคอ้วนอยู่ที่ประมาณร้อยละ 45 - 70 และมียืนมากกว่า 250 ยืนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมความหิวและการเผาผลาญพลังงาน (Chodick, G. et al., 2024) 4) โรคประจำตัว โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรคความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ มีความผิดปกติของต่อมไร้ท่อ 5) ภาวะผิดปกติของฮอร์โมน เช่น ไทรอยด์ต่ำ (hypothyroidism) กลุ่มอาการคุชชิง (Cushing's syndrome) และภาวะดื้ออินซูลิน ส่งผลต่อการเผาผลาญและการสะสมไขมันในร่างกาย

3. ปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีการเข้าถึงอาหารแปรรูปได้ง่าย แต่ขาดพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางกาย เช่น สวนสาธารณะ ทางเดินเท้า หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการออกกำลังกาย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ต่ำ การทำงานเป็นกะ ส่งผลให้บุคคลมีข้อจำกัดในการเลือกอาหารที่มีคุณภาพสูง หรือการมีเวลาสำหรับการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม การตลาดอาหารที่เน้นความสะดวกและราคาถูก เช่น ฟาสฟู้ดส์ และเครื่องดื่มรสหวาน มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนในวงกว้าง (Swinburn, B. A. et al., 2019) สิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น วัฒนธรรมการบริโภค การสนับสนุนจากครอบครัว ล้วนมีผลต่อแรงจูงใจในการควบคุมน้ำหนักและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ

ผลกระทบต่อสุขภาพของภาวะอ้วน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาวะอ้วนสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรังหลายชนิด โดยผู้ที่มีภาวะอ้วนมีความเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงภาวะความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่พบมากขึ้นในกลุ่มที่มีไขมันช่องท้องสูง (American Diabetes Association, 2023) นอกจากนี้ ภาวะไขมันพอกตับที่ไม่ได้เกิดจากแอลกอฮอล์ (NAFLD) ก็พบมากขึ้นตามระดับดัชนีมวลกายที่สูงขึ้น ขณะที่ผู้หญิงที่มีภาวะอ้วนยังมีความเสี่ยงต่อมะเร็งบางชนิด เช่น มะเร็งเยื่อบุโพรงมดลูกและมะเร็งเต้านมในวัยหลังหมดประจำเดือน ซึ่งมีหลักฐานสนับสนุนจากงานของ (Lauby-Secretan, B. et al., 2020)

2. ด้านความผิดปกติทางเมตาบอลิก ภาวะอ้วนสัมพันธ์กับระดับไขมันในเลือดที่ผิดปกติ ได้แก่ ไตรกลีเซอไรด์สูง HDL-C ต่ำ และ LDL-C สูง รวมถึงภาวะดื้อต่ออินซูลินที่นำไปสู่เบาหวานชนิดที่ 2 และเพิ่มความเสี่ยงต่อกลุ่มอาการเมตาบอลิกอย่างน้อย 1.5 - 2 เท่า ซึ่งได้รับการยืนยันจากงานวิจัยในช่วงปี 2020 - 2022 ความอ้วนลงพุงยังมีความเกี่ยวข้องกับการสะสมไขมันทั้งในตับและหลอดเลือด ส่งผลต่อความเสี่ยงโรคหัวใจในระยะยาวมากขึ้น

3. ด้านระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ผู้ที่มีภาวะอ้วนมักมีอาการปวดข้อและปวดหลังจากแรงกดที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโรคข้อเข่าเสื่อมที่เสี่ยงสูงขึ้นถึง 30 - 40% ตามหลักฐานใหม่ในปี 2022 นอกจากนี้ ยังพบความชุกของ

ภาวะหยุดหายใจขณะหลับในผู้ที่มีน้ำหนักเกิน รวมทั้งภาวะผิวหนังบางชนิด เช่น Acanthosis nigricans ที่มีสัมพันธ์กับภาวะดื้อต่ออินซูลินซึ่งกำลังพบเพิ่มขึ้นในงานวิจัยทางคลินิกปี 2023

4. ด้านสังคมและจิตใจก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน โดยงานวิจัยในช่วง 5 ปี ล่าสุดรายงานว่าผู้ที่มีภาวะอ้วนเผชิญภาวะถูกตีตรา (weight stigma) ทั้งในสถานศึกษา ที่ทำงาน และสังคมทั่วไป ซึ่งสัมพันธ์กับระดับความเครียด ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความมั่นใจในตนเองที่ลดลง อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจจากค่าใช้จ่ายในการรักษาที่สูงขึ้น รวมถึงโอกาสถูกเลือกปฏิบัติในการสมัครงานหรือการประเมินศักยภาพในที่ทำงาน ทำให้คุณภาพชีวิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผลงานของ (Puhl, R. & Lessard, L., 2020); (Barrington, W., 2021)

จากหลักฐานทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าภาวะอ้วนส่งผลกระทบกว้างขวางทั้งด้านกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม และยังคงเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญด้วยข้อมูลวิชาการล่าสุดเพื่อนำไปสู่การวางแผนป้องกันและดูแลรักษาที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากขึ้น

แนวทางการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่

งานวิจัยปัจจุบันชี้ให้เห็นว่าการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่จำเป็นต้องอาศัยแนวทางแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งด้านโภชนาการ จิตวิทยาพฤติกรรม และเทคโนโลยี เนื่องจากการใช้วิธีการเพียงมิติเดียวมักให้ผลลัพธ์ไม่ต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว (Krukowski, R. A. et al., 2024) ดังนั้น บทความนี้จะจึงนำเสนอองค์ความรู้จาก 4 แนวคิดหลัก ได้แก่ Intermittent Fasting (IF), Plant-Based Diet, Health Belief Model (HBM) และ Technology Acceptance Model (TAM) เพื่อให้เกิดกรอบการจัดการภาวะอ้วนที่ครอบคลุมและตอบโจทย์ทั้งด้านกายภาพ จิตวิทยา และพฤติกรรม ทำให้การจัดการภาวะอ้วนเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทชีวิตประจำวันของผู้ใหญ่ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. แนวทางการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ โดยใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model; HBM)

ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model; HBM) ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย เพื่ออธิบายเหตุผลที่บุคคล “เลือก” หรือ “ไม่เลือก” ที่จะปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ โดยเน้นว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการรับรู้ความเสี่ยง การประเมินประโยชน์ ความเชื่อเกี่ยวกับอุปสรรค การตระหนักรู้ถึงความรุนแรงของโรค และความมั่นใจในการปฏิบัติตน แนวคิดนี้จึงเป็นกรอบสำคัญในการอธิบายการปรับพฤติกรรมสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคและการควบคุมน้ำหนัก (นิธิพงศ์ ศรีบุญมาลาศรี และกิ่งแก้ว สำราญรัตน์, 2564)

ในบริบทของการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ การประยุกต์ใช้ HBM สามารถช่วย “เสริมกลไกทางพฤติกรรม” เพื่อเพิ่มแรงจูงใจ ความตระหนัก และทักษะการกำกับตนเอง ซึ่งทำงานสอดคล้องกับแนวทางโภชนาการ เช่น Intermittent Fasting (IF) และ Plant-Based Diet รวมถึงสอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีสุขภาพตามแบบจำลอง TAM ในการติดตามพฤติกรรม ทำให้ HBM กลายเป็น “แกนกลางด้านพฤติกรรม” ที่สนับสนุนการบูรณาการทั้ง 4 แนวคิดในบทความนี้อย่างเป็นระบบ

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model; HBM) ในการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยอธิบาย “เหตุผลเบื้องหลัง” การตัดสินใจปรับพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล โดย HBM ชี้ว่าการปรับพฤติกรรมเกิดจากการรับรู้ความเสี่ยง ความรุนแรงของโรค ความคุ้มค่าของการลงมือปฏิบัติ อุปสรรคที่ขัดขวางการลงมือทำ สิ่งกระตุ้นให้เริ่มต้น และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง พบว่า องค์ประกอบทั้งหกนี้สามารถทำนายและเสริมแรงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านโภชนาการและการควบคุมน้ำหนักได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในผู้ใหญ่ที่ต้องจัดการกับปัจจัยเสี่ยงหลายด้านพร้อมกัน (Champion, V. L. & Skinner, C. S., 2020) ดังนี้



การรับรู้ความรุนแรงของโรค (Perceived Severity)

การรับรู้ภาวะอ้วนเป็นภัยต่อสุขภาพอย่างแท้จริงเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการเริ่มต้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรม งานวิจัยยืนยันว่าผู้ใหญ่ที่ตระหนักถึงผลกระทบของโรคอ้วน เช่น ความเสี่ยงต่อโรคหัวใจ เบาหวานชนิดที่ 2 และภาวะไขมันพอกตับ มีแนวโน้มที่จะปรับรูปแบบการบริโภคและเพิ่มกิจกรรมทางกายมากขึ้น (Gupta et al., 2023) การให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความรุนแรงของโรคจึงช่วยเสริมการตัดสินใจ เช่น ทำ IF เพื่อควบคุมน้ำหนัก หรือลดอาหารไขมันสัตว์ตามแนวทาง Plant-Based Diet เพื่อป้องกันโรคเรื้อรังในระยะยาว

การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค (Perceived Susceptibility)

ผู้ใหญ่ที่รับรู้ว่าคุณค่าตนเอง “มีความเสี่ยงสูง” เช่น BMI เกินเกณฑ์ มีประวัติครอบครัวเป็นโรคเบาหวาน หรือมีค่าระดับน้ำตาลเริ่มสูง มักมีความตั้งใจในการควบคุมน้ำหนักที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่เห็นความเสี่ยง เครื่องมือเทคโนโลยี เช่น แอปคำนวณ BMI หรืออุปกรณ์สวมใส่ที่ประเมินกิจกรรมทางกาย ทำให้การรับรู้ความเสี่ยงมีความชัดเจนและจับต้องได้มากขึ้น ส่งผลต่อความพร้อมในการเริ่มต้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ

การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและการดูแลสุขภาพ (Perceived Benefits)

เมื่อบุคคลรับรู้ว่าการลงมือทำ “จะส่งผลดีต่อสุขภาพ” เช่น น้ำหนักลดลง การนอนหลับดีขึ้น หรือระดับน้ำตาลลดลง ความตั้งใจในการดำเนินพฤติกรรมสุขภาพจะเพิ่มขึ้น งานวิจัยชี้ว่า การสื่อสารผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม เช่น การลดน้ำหนักผ่าน IF หรือการควบคุมไขมันด้วย Plant-Based Diet ช่วยเพิ่มโอกาสในการปฏิบัติตามพฤติกรรมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ การทำให้เห็นประโยชน์ชัดเจนจึงเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อการดำเนินพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง

การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตน (Perceived Barriers)

อุปสรรค เช่น ขาดเวลา ขาดความรู้ด้านโภชนาการ หรือไม่มั่นใจในวิธีปฏิบัติ เป็นปัจจัยที่ลดความสม่ำเสมอในการดูแลน้ำหนัก งานวิจัยระบุว่าการลดอุปสรรคผ่านการให้คำปรึกษา การออกแบบแผนโภชนาการที่ยืดหยุ่น และการใช้เทคโนโลยี เช่น แอปเตือนมื้ออาหารหรือกำกับการออกกำลังกาย สามารถเพิ่มความต่อเนื่องของพฤติกรรมสุขภาพได้ การปรับ IF ให้เหมาะกับตารางงาน หรือสอนการวางแผนมื้ออาหารแบบ Plant-Based Diet แบบง่าย จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มโอกาสสำเร็จ

สิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติ (Cues to Action)

การกระตุ้นให้เริ่มต้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสามารถมาจากหลายรูปแบบ เช่น การให้คำแนะนำจากบุคลากรสุขภาพ การเตือนจากแอปพลิเคชัน หรือแม้แต่การติดตามผลแบบเรียลไทม์จากอุปกรณ์สวมใส่ งานวิจัยพบว่า “สัญญาณกระตุ้น” ที่สม่ำเสมอและเป็นมิตร ช่วยเพิ่มอัตราการเริ่มต้นและความต่อเนื่องในการควบคุมน้ำหนักในผู้ใหญ่ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Johnson, M. A. et al., 2023) ตัวอย่าง ได้แก่ การแจ้งเตือนช่วง fasting-feeding, การเตือนจำนวนก้าวเดิน หรือการรายงานผลน้ำหนักรายสัปดาห์ผ่านเทคโนโลยีสุขภาพ

การรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติ (Self-Efficacy)

Self-efficacy เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อ “การลงมือทำจริง” มากที่สุด งานวิจัยยืนยันว่าผู้ใหญ่ที่เชื่อว่าตนเองสามารถควบคุมอาหารหรือออกกำลังกายได้ จะมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติสูงกว่าผู้ที่มีความเชื่อมั่นต่ำ (Bandura, A., 2020) การตั้งเป้าหมายที่ทำได้จริง เช่น IF แบบ 12:12 ก่อนเพิ่มเป็น 16:8 หรือการเริ่ม Plant-Based Diet แบบส่วนเพิ่ม (เพิ่มผักวันละหนึ่งมื้อ) รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อเห็นความก้าวหน้าชัดเจน ล้วนช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและเสริมแรงจูงใจภายในให้เกิดพฤติกรรมที่ยั่งยืน

สรุปการประยุกต์ใช้ HBM ในการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ เพื่อการจัดการน้ำหนักช่วยสร้าง “กรอบพฤติกรรม” ที่สนับสนุนการตัดสินใจของผู้ใหญ่ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตระหนักปัญหา เห็นความเสี่ยง เข้าใจประโยชน์ ก้าวข้ามอุปสรรค ได้รับการกระตุ้น และเชื่อมั่นในความสามารถตนเอง เมื่อเชื่อมโยงเข้ากับแนวทาง IF, Plant-Based Diet

และเทคโนโลยีสุขภาพตาม TAM จะทำให้การจัดการภาวะอ้วนมีความเป็นระบบมากขึ้น เกิดแรงจูงใจภายในต่อเนื่อง และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่ยั่งยืนตามหลักฐานเชิงประจักษ์สมัยใหม่

2. แนวคิดการอดอาหารเป็นช่วง ๆ (IF) เพื่อจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่

การจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ในปัจจุบันจำเป็นต้องมองให้กว้างกว่าการควบคุมอาหารหรือออกกำลังกายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากพฤติกรรมการลดน้ำหนักเป็นผลจากการผสมผสานของกลไกทางชีวภาพ ความเชื่อ ด้านสุขภาพ แรงจูงใจ และความสามารถในการกำกับตนเองอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยหลายชิ้นชี้ว่าวิธีที่ได้ผลและยั่งยืนที่สุด คือ การ “ผสมผสานแนวคิดหลายกรอบ” ได้แก่ โภชนาการ พฤติกรรมสุขภาพ และเทคโนโลยี เพื่อช่วยให้ผู้ใหญ่สามารถปรับพฤติกรรมได้จริงในระยะยาว (Grundy, S. M. et al., 2020); (Krukowski, R. A. et al., 2024)

แนวคิดการอดอาหารเป็นช่วง ๆ (Intermittent Fasting; IF) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญด้านโภชนาการที่สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับอีกสามแนวคิด ได้แก่ Plant-Based Diet, Health Belief Model (HBM) และ Technology Acceptance Model (TAM) ได้อย่างกลมกลืน IF ไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบ “จำกัดช่วงเวลากินอาหาร” แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างแรงจูงใจภายใน การตระหนักรู้ความเสี่ยงจากภาวะอ้วน และการกำกับพฤติกรรมได้อย่างมีระบบ ซึ่งเป็นหัวใจของการปรับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ใหญ่ในยุคปัจจุบัน

ด้านชีวภาพ กลไกที่ช่วยควบคุมน้ำหนักอย่างเป็นระบบ

IF ส่งผลกระทบต่อระบบเมตาบอลิซึมหลายด้าน เช่น ลดระดับอินซูลิน กระตุ้นให้ร่างกายเข้าสู่ภาวะคีโตซิส ช่วยลดไขมันสะสม ลดการอักเสบ และส่งเสริมกระบวนการซ่อมเซลล์ (Autophagy) ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยชะลอความเสื่อมและอายุยืนยาว (Ahmed, I. et al., 2022) การให้ผู้ใหญ่เข้าใจกลไกเหล่านี้เป็นการเสริมความตระหนักรู้ด้านประโยชน์ที่ชัดเจน ทำให้เกิดแรงจูงใจมากขึ้นในการปฏิบัติ IF

ด้านพฤติกรรม เสริมแรงจูงใจและการรับรู้ความสามารถตนเอง

IF สามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎี HBM ได้โดยตรง เช่น 1) การเห็นประโยชน์ของ IF เช่น น้ำหนักลด ควบคุมน้ำตาลดีขึ้น ช่วยเสริม perceived benefits 2) ความเข้าใจช่วง fasting–feeding ชัดเจนช่วยลดอุปสรรค (perceived barriers) และ 3) การตั้งเป้าหมายการอดอาหารแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น 12:12 ก่อนเพิ่มเป็น 16:8 ช่วยเสริม self-efficacy เมื่อผู้ใหญ่ “เชื่อว่าตนทำได้” ความต่อเนื่องจะเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการลดน้ำหนักให้ยั่งยืน

ด้านเทคโนโลยี เครื่องมือเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติจริง

เทคโนโลยีสุขภาพ เช่น แอปติดตาม IF อุปกรณ์สวมใส่ หรือระบบแจ้งเตือนภายในมือถือ ช่วยเพิ่มความแม่นยำและความต่อเนื่อง เช่น 1) การแจ้งเตือนเวลาเริ่ม fasting–feeding 2) การแสดงกราฟน้ำหนักและพฤติกรรมรายวัน และ 3) การติดตามจำนวนก้าวที่สอดคล้องช่วงเผาผลาญไขมันสูงสุด โดยงานวิจัยล่าสุด พบว่า ผู้ใหญ่ที่ใช้เทคโนโลยีร่วมกับการลดน้ำหนักมีความต่อเนื่องสูงกว่าการใช้วิธีใดวิธีหนึ่งถึง 2 - 3 เท่า

บทบาทของ IF ในฐานะ “เครื่องมือพฤติกรรมสุขภาพแบบบูรณาการ”

การประยุกต์ใช้ IF จึงไม่ได้มุ่งเพียงให้ผู้ใหญ่จัดช่วงเวลากินอาหาร แต่คือ การใช้ IF เป็น “เครื่องมือเชื่อม” มิติสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกลไกชีวภาพ สนับสนุนการลดน้ำหนักอย่างเป็นระบบ ด้านกลไกทางพฤติกรรม เสริมแรงจูงใจ การรับรู้ความเสี่ยง และความเชื่อว่าทำได้ และด้านเทคโนโลยี เพิ่มความแม่นยำ ความต่อเนื่อง และ feedback แบบเรียลไทม์

ดังนั้น การวางกรอบคิดเชิงประจักษ์ของ IF จะช่วยให้ IF กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการภาวะอ้วนที่ครบถ้วนมากกว่าการใช้เป็นเทคนิคทางโภชนาการเพียงอย่างเดียว ทำให้ผู้ใหญ่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน แม้ในบริบทที่ซับซ้อน เช่น ภาระงานสูง เวลาร่น้อย หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องอาศัยแรงจูงใจภายในในระยะยาว



3. แนวคิดศาสตร์อาหารต้นทาง (Plant-Based Diet)

ศาสตร์อาหารต้นทาง (Plant-Based Diet) คือ แนวทางการบริโภคที่เน้นอาหารจากพืชเป็นหลัก โดยลดหรือหลีกเลี่ยงการบริโภคผลิตภัณฑ์จากสัตว์ เช่น เนื้อสัตว์ นม ไข่ และอาหารแปรรูปจากสัตว์ แนวคิดนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นมังสวิรัตโดยสมบูรณ์ แต่เน้นการเลือกอาหารที่มาจากพืชในสัดส่วนที่มากกว่า เช่น ผัก ผลไม้ ธัญพืชเต็มเมล็ด พืชตระกูลถั่ว เมล็ดพืช และน้ำมันจากพืช การรับประทานอาหารแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ช่วยลดน้ำหนัก ช่วยลดความเสี่ยงของโรคเรื้อรัง รวมถึงช่วยส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการผลิตอาหารจากพืชมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติน้อยกว่าการผลิตอาหารจากสัตว์ งานวิจัยพบว่าการรับประทานอาหารจากพืชอย่างเหมาะสมสามารถช่วยลดระดับคอเลสเตอรอล LDL ลดการอักเสบในร่างกาย และปรับสมดุลของจุลินทรีย์ในลำไส้ ซึ่งล้วนมีผลดีต่อสุขภาพโดยรวม (Hargreaves, S. M. et al., 2023) ในบริบทของการสื่อสารสุขภาพ (ธนพัฒน์ นาตะสุด, 2568) เสนอการแบ่งประเภทอาหารตาม “ไฟจากร” เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและปรับพฤติกรรมกรรมการบริโภค ดังนี้ 1) อาหารสีเขียว จัดเป็นอาหารต้นทาง ได้แก่ ผักและผลไม้สดที่ไม่ผ่านการแปรรูป ดังนี้ ผลไม้ทุกชนิด เช่น กล้วย มะม่วง ทูเรียน พืชไม่มีแป้งทุกชนิด เช่น คื่นหีป ผักกาด ผักบุ้ง พืชที่มีแป้ง เช่น พักทอง เผือก มันฝรั่ง ธัญพืชเต็มเมล็ด (ไม่ขัดสี) เช่น ข้าวกล้อง ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวเหนียวดำ พืชตระกูลถั่วกลุ่ม Legumes เช่น ถั่วแดง ถั่วเขียว ถั่วดำ เห็ดทุกชนิด รวมถึงสมุนไพรทั้งสดและแห้ง อาหารสีเขียวรับประทานได้เต็มที่ กินให้อิ่มและพึงพอใจ ผู้บริโภคจะไม่อ้วนจากอาหารต้นทาง เพราะผู้บริโภคจะอิ่มก่อนอิ่มเสมอ เนื่องจากอาหารต้นทางมีปริมาณน้ำในอาหารอยู่เป็นจำนวนมาก 2) อาหารสีเหลือง เป็นอาหารธรรมชาติที่แปรรูปเล็กน้อย หรือพืชไขมันสูง พืชที่ผ่านการแปรรูปเล็กน้อย ดังนี้ ข้าวขาว ข้าวเหนียวขาว ลูกเดือย พืชที่มีไขมันสูง เช่น มะกอก อะโวคาโด เนื้อมะพร้าว ถั่วกลุ่ม Nuts & Seeds เช่น ถั่วลิสง เม็ดมะม่วงหิมพานต์ อัลมอนต์ ถั่วพิสตาชิโอ ถั่วเหลือง และผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง เช่น เต้าหู้ พองเต้าหู้ โปรตีนเกษตร นมจากพืช เช่น นมถั่วเหลือง น้ำเต้าหู้ นมอัลมอนต์ น้ำผลไม้สดที่ไม่ใส่น้ำตาล ผลไม้อบแห้งที่ไม่ใส่น้ำตาล เส้นบางชนิด เช่น เส้นบุก เส้นแกว ของหมักดอง เช่น กิมจิ ข้าวหมาก ผักกาดดอง อาหารสีเหลือง ควรรับประทานในปริมาณที่น้อยกว่าอาหารหลัก 3) อาหารสีแดง ลักษณะของอาหารกลุ่มนี้มีพลังงานที่สูง ไขมันสูง ผ่านการแปรรูป ทำให้สารอาหารบางชนิดสูญเสียไป กินแล้วไม่อิ่มถึงสมอง กระตุ้นการอักเสบเป็นบ่อเกิดของโรค เช่น พืชที่มีการแปรรูปมาก เนื้อสัตว์ สารสังเคราะห์ เช่น เนื้อสัตว์แปรรูป ไส้กรอก แฮม หมูยอ โบโลน่า ลูกชิ้น แหนม กุนเชียง เนื้อสัตว์ทุกชนิด เช่น วัว หมู ไก่ ปลา ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ เช่น นม ไข่ น้ำผึ้ง โยเกิร์ต เนื้อสัตว์เทียม เช่น เนื้อสัตว์เจ เครื่องปรุง เช่น น้ำมันทุกชนิด เกลือ น้ำตาล สารให้ความหวานทดแทน เช่น ญี่หวาน ซูคราโลส แอสปาแตม ของแปรรูป เช่น เนย มายองเนส เส้นบะหมี่ เบเกอรี่ เช่น ขนมปัง ขนมถั่ว คุกกี้ เค้ก แอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ สาเก ไวน์ อาหารกลุ่มนี้รับประทานได้แต่ไม่มาก

การประยุกต์แนวทางพฤติกรรมสุขภาพโดยใช้องค์ความรู้ศาสตร์อาหารต้นทางเพื่อการจัดการน้ำหนัก ควรดื่มน้ำเย็น 1 - 2 แก้ว ก่อนรับประทานอาหาร 30 นาที เนื่องจากขณะที่ท้องว่างน้ำเย็นจะเพิ่มระบบเผาผลาญได้มากขึ้นร้อยละ 30 เนื่องจากมวลน้ำและอุณหภูมิเย็นจะไปกระตุ้นระบบประสาทซิมพาเทติกทำให้การเผาผลาญเพิ่มมากขึ้น จากนั้นรับประทานผลไม้ก่อนมื้ออาหาร 5 - 10 นาที วิธีนี้ช่วยให้สมองได้รับความพึงพอใจ (เนื่องจากสมองต้องการน้ำตาลกลูโคสเป็นแหล่งพลังงาน) และช่วยลดแคลอรีในมื้ออาหารได้ 200 กิโลแคลอรีต่อมื้อ จากนั้นรับประทานอาหารสีเขียวร้อยละ 90 อาหารสีเหลืองร้อยละ 10 หากทำตามเทคนิคข้างต้นแล้วยังอยากกินอาหารสีแดงสามารถกินได้ แต่ถ้าอิ่มพึงพอใจแล้วไม่ต้องกินต่อ (ธนพัฒน์ นาตะสุด, 2568)

4. แนวทางการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่ โดยใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM)

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model; TAM) (Davis, F. D., 1989) เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการอธิบายและทำนายพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีของบุคคล โดยแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) อธิบายว่าการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้ขึ้นอยู่กับสองปัจจัยหลัก ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์

(Perceived Usefulness) และความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ซึ่งส่งผลต่อเจตคติและพฤติกรรมการใช้งาน การจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่จำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุมทั้งด้านชีวภาพ พฤติกรรม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีสุขภาพมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ

การประยุกต์แนวทางพฤติกรรมสุขภาพโดยใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) เพื่อการจัดการน้ำหนัก

1. แอปพลิเคชันติดตามน้ำหนัก เช่น แอปพลิเคชัน MyFitnessPal หรือแอปพลิเคชันของโรงพยาบาลต่าง ๆ ช่วยให้ผู้ใช้สามารถบันทึกน้ำหนักประจำวัน ตั้งเป้าหมาย และติดตามความคืบหน้าได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ แอปพลิเคชันบางอย่างยังสามารถเชื่อมโยงกับอุปกรณ์สวมใส่หรือระบบโภชนาการ ทำให้การติดตามสุขภาพเป็นไปอย่างแม่นยำและสะดวกยิ่งขึ้น
2. แอปพลิเคชันออกกำลังกาย เช่น แอปพลิเคชัน Nike Training Club หรือแอปพลิเคชันของ สสส. มีโปรแกรมออกกำลังกายที่ปรับตามระดับความสามารถผู้ใช้งาน พร้อมวิดีโอสาธิตและระบบแจ้งเตือน
3. อุปกรณ์สวมใส่เพื่อติดตามสุขภาพ เช่น สมาร์ทวอตช์หรือสายรัดข้อมือสุขภาพ ที่สามารถวัดอัตราการเต้นของหัวใจ จำนวนก้าว และคุณภาพการนอนหลับแบบเรียลไทม์
4. ระบบให้คำปรึกษาออนไลน์ เช่น Telehealth หรือแชทบอทโภชนาการ ช่วยให้ผู้ใช้สามารถปรึกษาผู้เชี่ยวชาญได้โดยไม่ต้องเดินทาง ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่พื้นที่ห่างไกล ระบบให้คำปรึกษาออนไลน์สามารถให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และมีช่องทางการสื่อสารที่ง่าย เช่น การนัดหมายผ่านแอปพลิเคชัน หรือการพูดคุยผ่านข้อความ

สรุป

ภาวะอ้วนในผู้ใหญ่เป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทย ที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทำให้การจัดการภาวะอ้วนจำเป็นต้องปรับจากแนวทางเดิมที่เน้นเพียงการควบคุมอาหารหรือการออกกำลังกาย ไปสู่แนวคิดแบบบูรณาการ ที่เชื่อมโยงโภชนาการ พฤติกรรมสุขภาพ และเทคโนโลยีเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ บทความนี้นำเสนอการจัดการภาวะอ้วนในผู้ใหญ่โดยอาศัยแนวคิด 4 ประการ ที่สามารถผสมผสานกันได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ 1) แนวคิดการอดอาหารเป็นช่วง ๆ (Intermittent Fasting; IF) ช่วยปรับสมดุลเมตาบอลิซึม ลดการอักเสบ กระตุ้นคีโตซิส และสนับสนุนการควบคุมน้ำหนักอย่างเป็นระบบ 2) แนวคิดศาสตร์อาหารต้นทาง (Plant-Based Diet) มุ่งเพิ่มสัดส่วนอาหารจากพืชที่อุดมด้วยเส้นใย วิตามิน และสารพฤกษเคมี ช่วยลดพลังงานส่วนเกิน ลดระดับไขมันในเลือด และลดความเสี่ยงโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง 3) ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model; HBM) เสริมกลไกด้านพฤติกรรมสุขภาพโดยกระตุ้นการรับรู้ความเสี่ยง ประโยชน์ อุปสรรค ตลอดจนความเชื่อมั่นในความสามารถในการลงมือปฏิบัติ ทำให้บุคคลมีแรงจูงใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมมากขึ้น และ 4) แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model; TAM) สนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการดูแลตนเอง ผ่านการใช้แอปสุขภาพ อุปกรณ์สวมใส่ และระบบติดตามพฤติกรรม ซึ่งช่วยเพิ่มความแม่นยำ ความสะดวก และแรงเสริมเชิงจิตวิทยา การบูรณาการทั้ง 4 แนวคิดนี้ ทำให้การจัดการภาวะอ้วนไม่ใช่เพียงการเลือก “กินน้อยลง-ออกกำลังกายมากขึ้น” แต่เป็นการเชื่อมโยงกลไกทางชีวภาพ พฤติกรรมมนุษย์ และเทคโนโลยีสุขภาพ เข้าด้วยกันในรูปแบบที่เสริมกันและสนับสนุนกันอย่างเป็นองค์รวม ผู้ใหญ่จึงสามารถปรับพฤติกรรมได้จริงต่อเนื่องมากขึ้น เห็นผลได้ในระยะยาว และนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และระบบบริการสุขภาพโดยรวม



เอกสารอ้างอิง

- ธนพัฒน์ นาคะสุต. (2568). ผอมทันทีสุขภาพดี 100%. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ปทุมธานี: โอแอมเดอะเบสท์.
- นิธิพงศ์ ศรีบุญมาลาศรี และกิ่งแก้ว สำรวรรณ. (2564). ผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพต่อพฤติกรรมการจัดการตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 14(2), 149-160.
- Ahmed, I. et al. (2022). Intermittent fasting: Eating by the clock for health and exercise performance. *BMJ Open Sport & Exercise Medicine*, 8(1), 1-4.
- American Diabetes Association. (2023). Standards of medical care in diabetes-2023. Retrieved October 20, 2025, from <https://shorturl.asia/qzQXI>
- Bandura, A. (2020). Self-efficacy: The exercise of control. New York: W.H. Freeman.
- Barrington, W. (2021). Obesity Social stigma and obesity outcomes: A systematic review. *Journal of Behavioral Health*, 10(2), 10-23.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2024). Risk factors for obesity. Retrieved October 20, 2025, from <https://shorturl.asia/E49Rr>
- Champion, V. L. & Skinner, C. S. (2020). The Health Belief Model Health behavior and health education: Theory, research, and practice. (4th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Chodick, G. et al. (2024). Heritability of Body Mass Index Among Familial Generations. *JAMA Network Open*, 7(6), e2419029. <https://shorturl.asia/hLPU9>
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-339.
- Gerardo, G. et al. (2025). Depression and obesity: Current evidence and clinical implications. *Current Obesity Reports*, 14(1), 5-14.
- Grundy, S. M. et al. (2020). health beliefs, and behavior change: A review. *Journal of Clinical Preventive Medicine*, 12(4), 210-225.
- Gupta, R. et al. (2023). Perceived severity and lifestyle modification among adults with obesity. *International Journal of Behavioral Nutrition*, 20(2), 144-158.
- Hargreaves, S. M. et al. (2023). Plant-based diets: Nutritional considerations and public health perspectives. New York: Springer.
- Johnson, M. A. et al. (2023). Digital cues and weight control: Effects of reminders on adherence. *Journal of Digital Health Innovations*, 5(1), 11-20.
- Krukowski, R. A. et al. (2024). Impact of self-monitoring and feedback on weight-loss behaviors: A meta-analysis. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 21(1), 1-18.
- Laddu, D. et al. (2024). Implementation of obesity science into clinical practice: A scientific statement from the American Heart Association. *Circulation*, 150(1), 7-19.
- Lauby-Secretan, B. et al. (2020). Body fatness and cancer-viewpoint of the IARC. *The New England Journal of Medicine*, 383(8), 794-798.
- Martone, A. M. et al. (2025). Impact of waist-to-hip and waist-to-height ratios on physical performance. *Aging*, 17(6), 1375-1385.

- Nan, J. et al. (2025). Waist circumference status in Chinese adults: China Nutrition and Health Surveillance. *Biomedical and Environmental Sciences*, 38(6), 757-762.
- Nation Thailand. (2025). Thailand faces rising obesity rates, experts warn. Retrieved October 20, 2025, from <https://www.nationthailand.com/health-wellness/40047013>
- Okawa, Y. et al. (2025). The Asia-Pacific BMI classification and chronic kidney. *Biomedicines*, 13(2), 373. <https://doi.org/10.3390/biomedicines13020373>
- Puhl, R. & Lessard, L. (2020). Weight Stigma and Barriers to Effective Obesity Care. *American Journal of Public Health*, 110(9), 417-428.
- Swinburn, B. A. et al. (2019). The global syndemic of obesity, undernutrition and climate change. *The Lancet*, 393(10173), 791-846.
- Taheri, S. et al. (2021). Short Sleep Duration Is Associated with Reduced Leptin, Elevated Ghrelin, and Increased Body Mass Index. *PLOS Medicine*, 18(3), e1003672. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.0010062>
- World Heart Federation. (2025). World Heart Report 2025: Obesity and cardiovascular disease. Retrieved October 20, 2025, from <https://shorturl.asia/jrRoG>

การพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม

เชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น*

THE BUDDHIST DEVELOPMENT OF VOLUNTEER SPIRIT AND SOCIAL
RESPONSIBILITY OF EXAMPLARY EXEMPLARY YOUTH IN KHON KAEN PROVINCE

วิทยา ทองดี, สุรพล พรหมกุล, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา, พันธิวา ทับภูมิ*

Vittaya Thongdee, Suraphon Promgun, Sutipong Sawatta, Phanthiwa Thabphumee*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: phanthiwa.thab@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น 2) พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบจังหวัดขอนแก่น และ 3) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดกิจกรรม วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและโดยอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คุณลักษณะจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบ ส่วนที่ 2 เยาวชนที่มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ดีทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย และส่วนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนให้เยาวชนเป็นผู้มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 3 หลักสูตร ได้แก่ เยาวชนศาสนพิธีกร-พิธีการ เยาวชนนันทนาการ และเยาวชนนักร้องประสานเสียง และผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนศาสนพิธีกร-พิธีการ กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านการสื่อสารชุมชน และกิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนนันทนาการ

คำสำคัญ: การพัฒนา, จิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธ, เยาวชนต้นแบบ

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the patterns of volunteer spirit and social responsibility among model youth in Khon Kaen Province; 2) Develop a Buddhist-oriented prototype curriculum for enhancing volunteerism and social responsibility among model youth in Khon Kaen Province; and

3) Develop learning activities to promote Buddhist-based volunteer spirit and social responsibility among model youth in Khon Kaen Province. The study employed a mixed-methods research design using a research and development (R&D) process. The key informants constituted the study sample. Research instruments included in-depth interviews, focus group discussions, workshop-based activities, and participant observation. Data were collected through in-depth interviews, focus group discussions, and activity implementation, and were analyzed using descriptive and inductive content analysis. The findings revealed that the model of volunteer spirit and social responsibility among model youth in Khon Kaen Province comprises three components: Part 1) The characteristics of volunteer spirit and social responsibility of model youth; Part 2) The personal qualifications of youth with volunteer spirit and social responsibility, which must encompass both psychological and physical well-being; and Part 3) The supporting factors that foster youth volunteerism and social responsibility. The developed Buddhist-oriented prototype curriculum for youth development consists of three programs: youth ceremonial and religious protocol facilitators, youth recreation leaders, and youth community communicators. Moreover, the learning activities developed to promote a Buddhist-based volunteer spirit and social responsibility among model youth comprise three types of activities: those promoting youth volunteerism through ceremonial and protocol facilitation, those promoting youth volunteerism through community communication, and those promoting youth volunteerism through recreation leadership.

Keywords: Development, Buddhist Volunteer Spirit and Social Responsibility, Exemplary Youth

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่งและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2549)

จิตอาสาเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่สังคมปรารถนาให้สมาชิกของสังคมยึดถือเป็นคุณธรรม ที่กล่าวถึงสำนักของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวมที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ ช่วยเหลือ ผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ปัจจุบันสังคมไทยคาดหวังว่า จิตอาสาจะเป็นคุณธรรมที่สมาชิกยึดมั่น ไม่ว่าจะมิบบทบาทอยู่ในส่วนใดของสังคม ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และองค์กรต่าง ๆ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549) จึงได้นำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการพัฒนาจิตใจและ ด้านร่างกายหรือพฤติกรรมใช้หลักสังคหวัตถุ 4



จังหวัดขอนแก่นถูกกำหนดให้เป็นเมืองสำคัญและเป็นเมืองศูนย์กลางด้านต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีการวางรากฐานการพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้จังหวัดขอนแก่น ปรากฏว่า ได้มีเยาวชนที่รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มเยาวชนต้นแบบภายในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยรวมตัวกันขึ้นเพื่อทำกิจกรรมทางสังคม เพื่อการช่วยเหลือสังคมในการลงไปพัฒนาเชิงพื้นที่ รวมทั้งนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ที่รวมตัวกันทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้การมีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม สะท้อนให้เห็นความต้องการรวมตัวกันของเยาวชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมทางสังคม (อีสานอินไซด์, 2565)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษารูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบ พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบ และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปส่งเสริมความเป็นจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมแก่เยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น และเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนจังหวัดขอนแก่นให้เป็นผู้ที่มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม อันจะนำมาซึ่งความสุขแก่ตัวเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน 10 ระยะ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์คุณลักษณะจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น เพื่อค้นหารูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น มี 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 การศึกษาและถอดรูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ระยะที่ 3 การสังเคราะห์พร้อมนำเสนอรูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบจังหวัดขอนแก่น มี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 4 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ระยะที่ 5 การทดลองใช้หลักสูตร ระยะที่ 6 การยืนยัน และนำเสนอหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น มี 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 7 การพัฒนากิจกรรม ระยะที่ 8 จัดกิจกรรม Bvo-SR ระยะที่ 9 การประเมินกิจกรรม ระยะที่ 10 นำเสนอรูปแบบกิจกรรม Bvo-SR

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เยาวชนต้นแบบจิตอาสาจังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ 3) การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และ 4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเนื้อหาเชิงพรรณนาและวิเคราะห์โดยอุปนัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1) คุณลักษณะจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบ ประกอบด้วยพฤติกรรมหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1.1) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน 1.2) การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ 1.3) การมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น 2) เยาวชนที่มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ดี ประกอบด้วย 2.1) ด้านจิตใจต้องมีหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา 2.2) ด้านร่างกายหรือพฤติกรรม ต้องมีหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา และ 3) ปัจจัยที่สนับสนุน ให้เยาวชนเป็นผู้มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมได้ ประกอบด้วย 3.1) การให้การศึกษาและการเรียนรู้ 3.2) การสนับสนุนจิตอาสา 3.3) การบริจาคเวลาและทรัพยากร 3.4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 3.5) การให้ความสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม 3.6) สถานศึกษา และ 3.7) กลุ่มเพื่อน

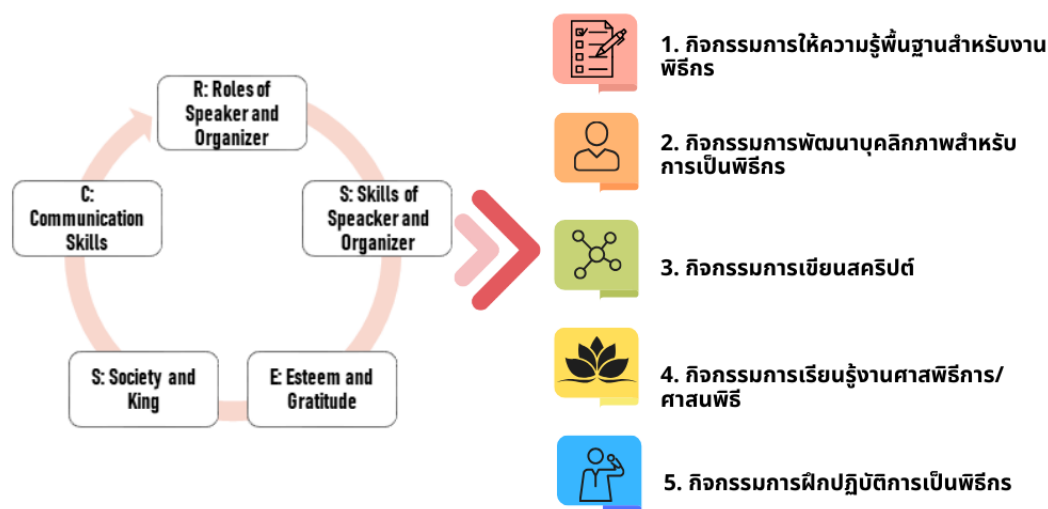
2. การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตร “เยาวชนศาสนพิธีกร-พิธีการ” เน้นการให้ความรู้ การฝึกทักษะ และการสร้างเจตคติ เกี่ยวกับการเป็นนักจิตอาสาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการเป็นพิธีกร-พิธีการ ในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “เยาวชนศาสนพิธีกร-พิธีการ” และปลูกฝังความมีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธแก่เยาวชนในจังหวัดขอนแก่น กระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้รูปแบบ 'RSESC' Instructional Model ประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 เกี่ยวกับบทบาทของพิธีกรและพิธีการ Module 2 ฝึกทักษะการพิธีการและการจัดพิธีการ Module 3 การเรียนรู้เกี่ยวกับความเคารพและความกตัญญู Module 4 การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมและพระมหากษัตริย์ Module 5 การฝึกทักษะการสื่อสาร 2) หลักสูตร “เยาวชนนักรับผิดชอบ” เน้นการให้ความรู้ การฝึกทักษะ และการสร้างเจตคติ เกี่ยวกับการเป็นนักจิตอาสาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการเป็นนักรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ โดยบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “เยาวชนนักรับผิดชอบ” กระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้รูปแบบ 'FCS-CVH' Instructional Model ประกอบด้วย 6 Module ได้แก่ Module 1 การเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการ Module 2 ความกล้าหาญและความท้าทาย Module 3 การสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม Module 4 การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและการสร้างความร่วมมือ Module 5 การสร้างคุณค่าและพัฒนาบุคลิกภาพ Module 6 การสนับสนุนการออกกำลังกายและสุขภาพที่ดี และ 3) หลักสูตร “เยาวชนนักสื่อสารชุมชน” เน้นการให้ความรู้ การฝึกทักษะ และการสร้างเจตคติ เกี่ยวกับการเป็นนักจิตอาสาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการเป็นนักสื่อสารชุมชนผู้ผลิตสื่อสรรค์ มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “เยาวชนนักสื่อสารชุมชน” และปลูกฝังความมีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธแก่เยาวชนในจังหวัดขอนแก่น กระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้รูปแบบ 'FUOSC' Instructional Model ซึ่งประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 การเรียนรู้พื้นฐานของการสื่อสาร Module 2 การใช้สื่อต่าง ๆ ในการสื่อสาร Module 3 การสร้างเนื้อหาออนไลน์ Module 4 การใช้สื่อสารสังคม Module 5 การสร้างการติดต่อและการเชื่อมโยงในสังคม หลังจากการถอดบทเรียนองค์ความรู้การพัฒนาหลักสูตรแล้ว ได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบจังหวัดขอนแก่น โดยได้ทำการร่างหลักสูตรศาสนพิธีกร-พิธีการ หลักสูตรเยาวชนนักสื่อสารชุมชน และ หลักสูตรเยาวชนนักรับผิดชอบ



โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ความเป็นมา 3) หลักการของหลักสูตร 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) กลุ่มเป้าหมาย 6) ระยะเวลา 7) โครงสร้างหลักสูตร 8) สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ 9) การวัดประเมินผล 10) เกณฑ์การจบหลักสูตร 11) เอกสารการผ่านการฝึกอบรม/การจบหลักสูตร และ 12) การเทียบโอน (หากมี) ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มส่วนมากมีความเห็นด้วยกับองค์ประกอบของหลักสูตร และให้ข้อเสนอเพิ่มเติมในหัวข้อในการจัดกระบวนการเรียนรู้แต่ละหน่วยในแต่ละหลักสูตร

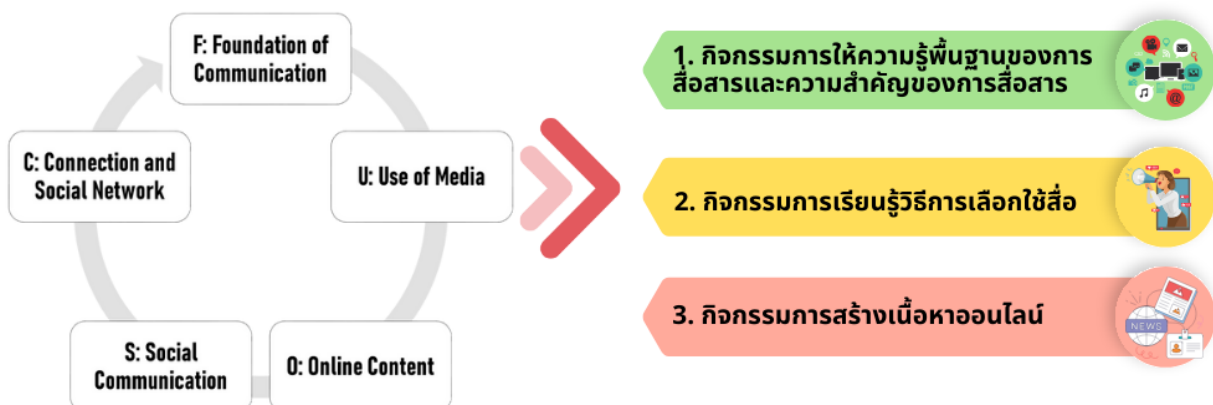
3. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมสำหรับเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ 3 กิจกรรมประกอบด้วย สามารถสรุปผลการพัฒนากิจกรรมดังกล่าว ได้ดังนี้

กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนศาสนพิธีกร-พิธีการ ที่ได้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนศาสนพิธีกร-พิธีการ สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1



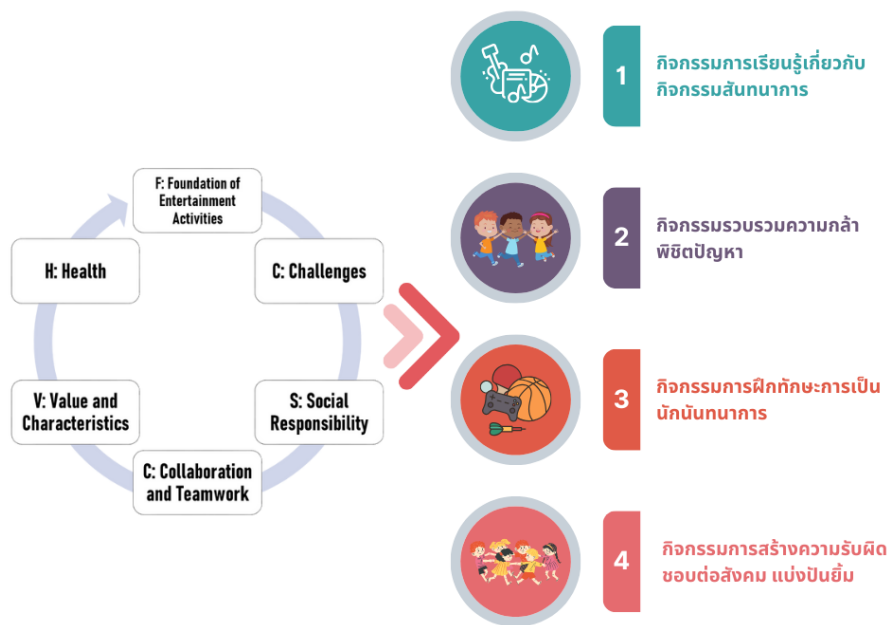
ภาพที่ 1 BVO Spirit: กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนศาสนพิธีกร-พิธีการ

กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านการสื่อสารชุมชน ที่ได้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านการสื่อสารชุมชน สามารถแสดงได้ดัง ภาพที่ 2



ภาพที่ 2 BVO Spirit: กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านการสื่อสารชุมชน

กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนนันทนาการ ที่ได้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสา ด้านเยาวชนนันทนาการ โดยสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 BVO Spirit: กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนนันทนาการ

จากการพัฒนากิจกรรมตามหลักสูตรจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดขอนแก่นตาม Model หลักสูตรจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 3 Model ไปสู่การดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม ซึ่งได้ดำเนินการจัดการอบรมในวันที่ 14 กันยายน 2566 โดยเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธ



ภาพที่ 4 แสดงกิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาเชิงพุทธต้นแบบ



อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. รูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1.1 คุณลักษณะจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น คุณลักษณะจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้โดยการช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ เป็นการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยหวังให้สิ่งรอบตัวหรือสังคมดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า จิตอาสาของนักเรียนมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือการช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา (ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550) และสอดคล้องกับ Bacter, C. & Marc, C. ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัคร ของนักเรียนในเมือง ทรานซิลเวเนีย ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจการเป็นอาสาสมัคร ได้แก่ การเห็นแก่ผู้อื่น และความต้องการการมีส่วนร่วม (Bacter, C. & Marc, C., 2016)

1.2 เยาวชนที่มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ดี ประกอบด้วย ด้านจิตใจต้องมีหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ด้านร่างกายหรือพฤติกรรม ต้องมีหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลที่มีพรหมวิหาร 4 จักเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะจะเป็นผู้ที่เมตตา ความปรารถนาดีมีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์ และความสุข อยากช่วยเหลือผู้อื่น ให้พ้นจากความทุกข์ มีความเบิกบานพลอยยินดี ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข และจะเป็นผู้ที่มองโลกตามความจริง โดยวางจิตใจเรียบ สม่ำเสมอ มั่นคง เทียงตรง การมองเห็นคนที่จะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ และผู้ที่มีสังคหวัตถุ 4 จะเป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 ทนหรือ ทรัพย์สิ้นส้างของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ ศิลปวิทยา มีการกล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่มีประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในสิ่งที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจที่ดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้การช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม และทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอ กับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุข ทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

1.3 ปัจจัยที่สนับสนุน ให้เยาวชนเป็นผู้มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมได้ ประกอบด้วย

1) การให้การศึกษาและการเรียนรู้ 2) การสนับสนุนจิตอาสา 3) การบริจาคเวลาและทรัพยากร 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 5) การให้ความสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม 6) สถานศึกษา และ 7) กลุ่มเพื่อน

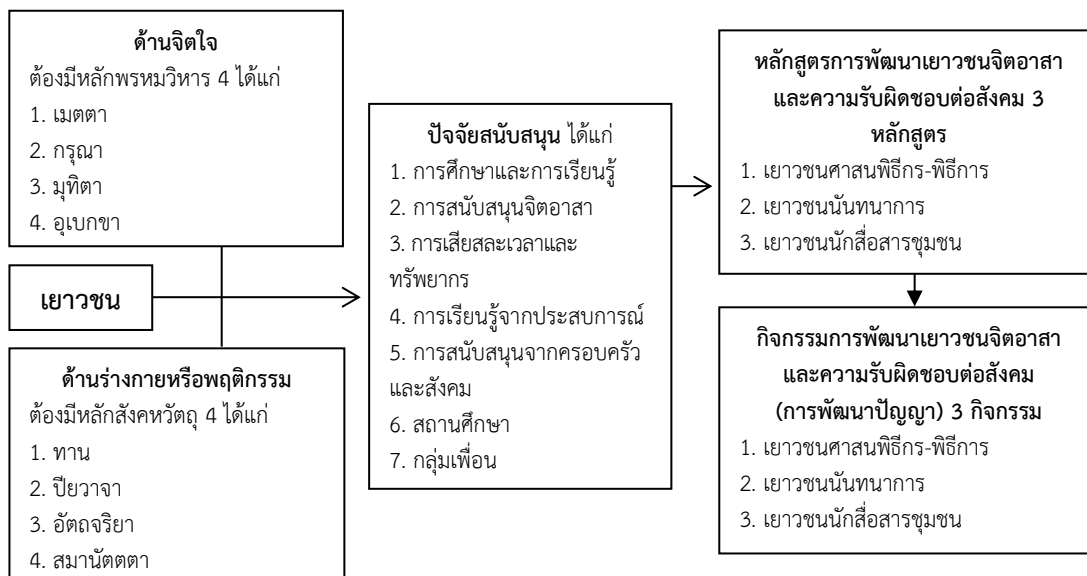
2. การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งเป็น 3 หลักสูตรย่อย คือ หลักสูตรศาสนพิธีกร-พิธีการ หลักสูตรเยาวชนนักสื่อสารชุมชน และหลักสูตรเยาวชนนักนันทนาการ โดยทุกหลักสูตรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ความเป็นมา 3) หลักการของหลักสูตร 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) กลุ่มเป้าหมาย 6) ระยะเวลา 7) โครงสร้างหลักสูตร 8) สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ 9) การวัดประเมินผล 10) เกณฑ์การจบหลักสูตร 11) เอกสารการผ่านการฝึกอบรม/การจบหลักสูตร และ 12) การเทียบโอน (หากมี) ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวก็สอดคล้องแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ ขวลิขิต ชูกำแพง ในหนังสือเรื่อง การวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร: แนวคิดและกระบวนการ ความว่า องค์ประกอบ

ของหลักสูตรที่สำคัญต้องมี คือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร 3) ความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร และ 4) ความต่อเนื่องของหลักสูตร (ชาลิต ชูกำแพง, 2561) และแนวคิดของ อารัง บัวสี ที่กล่าวว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) เป้าประสงค์และนโยบายทางการศึกษา 2) จุดมุ่งหมาย 3) รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร 4) จุดประสงค์ของวิชา 5) เนื้อหา 6) จุดประสงค์การเรียนรู้ 7) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 8) การประเมินผล และ 9) วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (อารัง บัวสี, 2544)

3. การพัฒนากิจกรรมตามหลักสูตรจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น สามารถออกแบบกิจกรรมสำหรับเยาวชนจิตอาสาต้นแบบ 3 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนศาสนพิธีกร-พิธีการ (Youth Speaker) 2) กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านการสื่อสารชุมชน (Youth Community communicator) และ 3) กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนจิตอาสาด้านเยาวชนนันทนาการ (Youth Recreationalist) โดยการพัฒนากิจกรรมของเยาวชนจิตอาสาจะต้องพัฒนาบุคคลให้มีลักษณะ 1) สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในสังคม รู้ถึงขอบเขตของ สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม 2) ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเองคือส่วนหนึ่งของสังคม ต้องมีความรับผิดชอบต่อในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติ และต่อโลก 3) ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้คิดเสมอว่าเป็นปัญหาของตนเองเช่นกัน ต้องช่วยกันแก้ไข 4) ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาล้วนสอนให้เราทุกคนทำความดี ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้เรามีความเอื้อเฟื้อเสียสละต่อกันสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับการงานวิจัยของ สันติพงศ์ ยมรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนารูปแบบการการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 7 ชั้น คือ ชั้นเตรียมพร้อม ชั้นเรียนความรู้เชิงจิตสาธารณะ ชั้นความรู้สึกรู้จักจิตสาธารณะ ชั้นเหตุผลจิตสาธารณะ ชั้นปฏิบัติจิตสาธารณะ ชั้นนำเสนอ และชั้นประเมินผล ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น ใช้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมตามกระบวนการที่สอดคล้องกับการสร้างและพัฒนาจิตอาสา (สันติพงศ์ ยมรัตน์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเยาวชนจังหวัดขอนแก่นผู้ที่จะเป็นเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมต้นแบบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเสียสละ 3) การมุ่งมั่นพัฒนาสังคม ต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งด้านจิตใจและด้านร่างกายหรือด้านพฤติกรรม โดยด้านจิตใจต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ประยุกต์ตามหลักพรหมวิหาร 4 และด้านร่างกายต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 และได้รับการสนับสนุนจาก 1) การศึกษาและการเรียนรู้ 2) การสนับสนุนจิตอาสา 3) การเสียสละเวลาและทรัพยากร 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 5) การสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม 6) สถานศึกษา และ 7) กลุ่มเพื่อน และต้องเรียนรู้หลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมต้นแบบ ทั้ง 3 หลักสูตร (การพัฒนาปัญญา) รายละเอียด แสดงได้ดังภาพที่ 5



ภาพที่ 5 เยาวชนจังหวัดขอนแก่นผู้ที่จะเป็นเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมต้นแบบ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น เยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่นมีจิตอาสาช่วยเหลือสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ยึดหลักพรหมวิหาร 4 และ สังคหวัตถุ 4 พัฒนาคุณธรรม ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยมีครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาอย่างยั่งยืน การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น หลักสูตรจิตอาสาเชิงพุทธต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น พัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย สามหลักสูตร คือ เยาวชนศาสนพิธีกร นักนันทนาการ และนักสื่อสารชุมชน มีองค์ประกอบครบถ้วน เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญว่าสามารถใช้ได้จริง และการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของเยาวชนต้นแบบจังหวัดขอนแก่น กิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนขอนแก่นมุ่งเน้น การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ทั้งกิจกรรมศาสนพิธี นักนันทนาการ และนักสื่อสารชุมชน เพื่อสร้างผู้นำเยาวชนที่มีความรับผิดชอบต่อ เอื้อเฟื้อ และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้พัฒนานตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาเยาวชนจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมบนพื้นฐานพฤติกรรมหลักทั้ง 3 ด้าน ให้เกิดความภาคภูมิใจแก่เยาวชนและสถานศึกษา 2) ควรดำเนินงานด้านจิตอาสา เป็นการดำเนินงานที่มีละเอียดอ่อน งานที่อาศัยความสมัครใจของผู้ทำเป็นหลัก ดังนั้น เมื่อมีการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ และมีการบังคับให้คนเข้าร่วมก็จะเป็นงานจิตอาสาที่แท้จริง ดังนั้น การพัฒนางานด้านจิตอาสา ควรมีการดำเนินการโดยความสมัครใจของผู้ร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ สถานศึกษาควรนำกิจกรรมนั้นมาปฏิบัติหรือนำกิจกรรมนั้นมากำหนดเป็นนโยบายในการปฏิบัติ 3) ควรมีนโยบายในการสนับสนุนหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยการเพิ่มงบประมาณและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของเยาวชนและสังคมอย่างเหมาะสม 4) ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มุ่งหวังให้เยาวชนเป็นผู้มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ควรนำเอาปัจจัยทั้ง 7 ประการนี้ไปเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณา ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป และ 5) ควรนำหลักสูตรไปดำเนินการทดลองใช้และทำการศึกษาและประเมินผลที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตร เช่น ความรู้ก่อนและหลังของผู้เข้าร่วมหลักสูตร ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม

เอกสารอ้างอิง

- ชลิต ชูกำแพง. (2561). การวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร: แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อึ้ง บัวสี. (2544). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2549). แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: เศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/Wu9Vx>
- สันติพงศ์ ยมรัตน์. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549). มาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์ การพิจารณา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549 - 2553). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัทจุดทองจำกัด.
- อีสานอินไซด์. (2565). ทำไม ขอนแก่น ถึงถูกวางให้เป็นศูนย์กลางของภาคอีสาน? เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2565 จาก <https://isaninsight.kku.ac.th/archives/8167>
- Bacter, C. & Marc, C. (2016). Students; Involvement in Social Volunteering. Bulletin of the Transylvania University of Brasov Series VII: Social Sciences, 9(58), 81-88.

โมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์: การบูรณาการหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง - การวิเคราะห์จากข่าวอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย*

A PROCESSUAL MODEL OF CYBER FRAUD: INTEGRATING
THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY - AN ANALYSIS OF
CYBERCRIME NEWS IN THAILAND

นพรัตน์ รัตนประทุม

Nopparat Rattanaprathum

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

Corresponding author E-mail: nopparatr@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และสร้างโมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์ 2) สังเคราะห์ความสัมพันธ์ของโมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ร่วมกับเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ คือ ข่าวอาชญากรรมไซเบอร์ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ 5 แหล่งข่าว รวมจำนวน 40 ข่าว ครอบคลุม 5 ประเภทการหลอกลวง ได้แก่ แก๊งคอลเซ็นเตอร์ การหลอกให้รัก การหลอกขายสินค้าออนไลน์ การหลอกให้ลงทุน/พนัน และการหลอกผ่านอีเมล/เอสเอ็มเอส วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เช่น การกำหนดประเด็น การคัดเลือกแหล่งข่าว การรวบรวมข่าว เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) การหลอกลวงทางไซเบอร์ ทั้ง 5 ประเภท มีกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การติดต่อเริ่มแรก การสร้างความน่าเชื่อถือ การเสนอ/ชักชวน การเพิ่มแรงกดดัน การดำเนินการให้เหยื่อโอนเงิน และการปิดการติดต่อ/หลบหนี ขั้นตอนเหล่านี้ มีจรรยาบรรณได้เน้นการเข้าถึงเหยื่ออย่างรวดเร็ว สร้างความไว้วางใจ จากนั้นจึงควบคุมการตัดสินใจของเหยื่อภายใต้แรงจูงใจและแรงกดดันทางอารมณ์อย่างเป็นระบบ ลักษณะเหล่านี้สะท้อนถึงทฤษฎีการโน้มน้าวใจที่มุ่งเน้นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ หรือพฤติกรรม 2) การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ของกระบวนการหลอกลวงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการสะท้อนถึงการละเลยหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน อันเป็นหัวใจสำคัญในการตัดสินใจที่ผิดพลาด จนนำไปสู่การถูกหลอก ผลการวิจัย สามารถนำโมเดลไปใช้เป็นฐานในการออกแบบหลักสูตร สื่อรณรงค์ หรือโปรแกรมฝึกอบรมป้องกันภัยไซเบอร์ รวมถึงเป็นแนวทางวิจัยต่อยอดในอนาคต

คำสำคัญ: อาชญากรรมไซเบอร์, การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, โมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์, จุดตัดวงจรอาชญากรรมไซเบอร์, พฤติกรรมการตัดสินใจ

Abstract

This research aimed to 1) Analyze and construct a process model of cyber fraud, and 2) Synthesize the relationship between the process model of cyber fraud and the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), which consists of the three rings (moderation, reasonableness, and self-immunity) and two conditions (knowledge and morality). This study employed a documentary research method. The data sources were 40 cybercrime news articles published on five online news websites, covering five types of fraud: call-center scams, romance scams, online sales fraud, investment or gambling scams, and email/SMS fraud. The data were analyzed using content analysis, such as identifying key issues, selecting news sources, and collecting news. The research findings revealed that: 1) The five types of cyber fraud share a similar six-step process: initial contact, credibility building, offering or persuasion, increasing pressure, executing the money transfer, and closing contact or escape. In these steps, scammers emphasize quick access to victims, building trust, and then controlling the victims' decision-making through systematic emotional pressure and manipulation of their motivations. These characteristics reflect the Persuasion Theory, which emphasizes communication aimed at changing attitudes, beliefs, or behaviors. 2) The synthesis indicated that every stage of the fraud process demonstrates a disregard for the principles of moderation, reasonableness, and self-immunity-fundamental to rational decision-making-whose absence precipitates erroneous judgments and vulnerability to fraud. The research findings suggest that the model can be utilized as a foundation for designing curricula, public awareness materials, or cyber-risk prevention training programs, as well as serving as a guideline for future research.

Keywords: Cyber Fraud, Sufficiency Economy Philosophy Integration, Processual Model of Cyber Fraud, Breaking Points in the Cybercrime Cycle, Decision-Making Behavior

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและการติดต่อสื่อสารในสังคมไซเบอร์ นอกจากช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตแล้ว แต่ยังนำภัยจากมิจฉาชีพมาสู่ผู้ใช้ด้วย ผลการสำรวจประชาชนอายุ 6 ปีขึ้นไป ประมาณ 66.1 ล้านคน พบว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 90.9 และมีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 95.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2568) นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้รายงานสถิติอีคอมเมิร์ซไทย ปี 2566 พบว่า มีมูลค่าสูงถึง 5.96 ล้านล้านบาท โดยมีผู้ซื้อออนไลน์กว่า 40.6 ล้านคน แพลตฟอร์มที่นิยมซื้อมากที่สุด คือ ช้อปปี้ ลาซาด้า โดยตลาดมีการเติบโตต่อเนื่อง และคาดการณ์ว่ามูลค่าตลาดจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.07 ล้านล้านบาท ในปี 2568 และสูงถึง 2 ล้านล้านบาทในปี 2573 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567) อีกด้านหนึ่ง ศูนย์บริหารการรับแจ้งความออนไลน์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รายงานสถิติการแจ้งความคดีออนไลน์ระหว่าง ปี 2565 - 2568 พบว่า มีคดีมากกว่า 887,000 คดี รวมมูลค่าความเสียหายกว่า 90,000 ล้านบาท หรือเฉลี่ยความเสียหายถึง 77 ล้านบาทต่อวัน (ศูนย์บริหารการรับแจ้งความออนไลน์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2568)

รัฐได้พยายามแก้ไขปัญหอาชญากรรมไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่เน้นมาตรการเชิงโครงสร้างในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รัฐได้ตรากฎหมายขึ้นเพื่อใช้ควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหอาชญากรรมไซเบอร์หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 เพื่รองรับการทำธุรกรรม เช่น การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ การโอนเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การทำสัญญาผ่านอีเมล หรือระบบคอมพิวเตอร์



เป็นต้น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้กำหนดฐานกฎหมายหลายฐาน นอกเหนือจากยินยอมและให้ข้อมูลอ่อนไหว เจ้าของข้อมูลมีสิทธิรับทราบ-เข้าถึง-แก้ไข-ลบ-คัดค้าน-โอนย้าย-ถอนยินยอม (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2562) นอกจากนี้ ยังมีพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ซึ่งได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ธนาคาร และผู้ให้บริการโทรคมนาคมสามารถอายัดธุรกรรม และปิดบัญชีม้า/ซิมม้าได้อย่างรวดเร็ว (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2566) อย่างไรก็ตาม จากสถิติการแจ้งความและความเสียหายข้างต้นสะท้อนถึงข้อจำกัดของมาตรการทางกฎหมาย และความจำเป็นในการพัฒนาผู้ใช้งานควบคู่กันไปด้วย

สำหรับงานวิจัยในประเด็นอาชญากรรมไซเบอร์ที่ศึกษากับผู้ตกเป็นเหยื่อ พบว่า มีค่อนข้างจำกัด เพราะอาจเนื่องมาจากการเข้าถึงข้อมูลจากเหยื่อโดยตรงนั้นทำได้ยาก แต่ก็มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้อยู่บ้าง เช่น การศึกษาของ ธัญพิชชา สามารถ และอุนิษา เลิศโตมรสกุล พบว่า ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อถูกหลอกลวงทางไซเบอร์มี 4 ประเภท ได้แก่ การหลอกลวงให้ลงทุน แก๊งคอลเซ็นเตอร์ การซื้อสินค้าออนไลน์ และการหลอกให้รักออนไลน์ (ธัญพิชชา สามารถ และอุนิษา เลิศโตมรสกุล, 2566) นอกจากนี้ การศึกษาปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในชุมชนจังหวัดราชบุรี ของยุพยงค์ วิงวร พบปัญหาการถูกหลอกลวงจากมิจฉาชีพใน 5 ลักษณะ คือ การหลอกลวงโดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ การหลอกลวงโดยการขายสินค้าออนไลน์ การถูกแฮ็กบัญชีโซเชียล การถูกหลอกลวงเพื่อนำเอกสารและข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ และการหลอกชักชวนให้เปิดบัญชีเงินฝาก อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบการวิเคราะห์กระบวนการหลอกลวงของมิจฉาชีพในเชิงลึก รวมถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการร่วมกัน ดังนั้น ประเด็นนี้จึงเป็นช่องว่างองค์ความรู้ (Knowledge Gap) (ยุพยงค์ วิงวร, 2566)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลางของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ โดยยึดหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขความรู้ กับคุณธรรม (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550) จากหนังสือ ชุดเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า ประชาชนในหลายพื้นที่ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาดังกล่าวในการผลิตภาคการเกษตร เช่น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ลดหนี้สิน มีความรู้เท่าทัน ไม่ตกเป็นเหยื่อของระบบทุนนิยม (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) ดังนั้น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะนำมาประยุกต์ใช้วิเคราะห์กระบวนการหลอกลวงของมิจฉาชีพได้ ประกอบกับยังไม่มีงานวิจัยที่อธิบายกระบวนการหลอกลวงเชิงลึกและบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยในประเด็นนี้จึงนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ ผลการวิจัยนี้ จะช่วยให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้กำหนดมาตรการและแผนงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อรับมือ/ป้องกันภัยจากมิจฉาชีพในสังคมไซเบอร์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และสร้างโมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์ จากข่าวอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย
2. เพื่อสังเคราะห์ความสัมพันธ์ของโมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งสังเคราะห์โมเดลกระบวนการหลอกลวงจากมิจฉาชีพจากการศึกษาวิจัยเอกสาร ข้อดีของวิธีการนี้ คือ สามารถเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Patton, M. Q., 2015) งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการรับรองการยกเว้นพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร รหัสโครงการ P2-0234/2568

วิธีดำเนินการวิจัยได้ประยุกต์ขั้นตอนของ McCulloch, G. 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดประเด็น 2) การเลือกแหล่งข่าว 3) การรวบรวมข่าว 4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5) การสังเคราะห์และสรุปผล (McCulloch, G., 2004) ดังนี้

1. การกำหนดประเด็น ขั้นตอนนี้ได้กำหนดขอบเขตประเด็นการศึกษา โดยอิงจากรายงานประเภทของการหลอกลวงที่มีการแจ้งความที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ 1) แก๊งคอลเซ็นเตอร์ 2) หลอกให้รักออนไลน์ 3) หลอกขายสินค้าออนไลน์ 4) หลอกให้ลงทุนและการพนัน และ 5) หลอกผ่านอีเมล/เอสเอ็มเอส (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์., 2566)

2. การคัดเลือกแหล่งข่าว ข่าวที่นำมาใช้ได้คัดเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Selection) คือ ข่าวอาชญากรรมไซเบอร์ที่ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ โดยเลือกจากสำนักข่าวที่มีความน่าเชื่อถือ จำนวน 5 สำนักข่าว ประกอบด้วย เดลินิวส์ ไทยรัฐออนไลน์ ข่าวสด ไทยพีบีเอส และผู้จัดการออนไลน์ สำนักข่าวเหล่านี้เคยได้รับรางวัลจากองค์กรและสมาคม เช่น อิศรา อมันตกุล นาฏราช สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ เพื่อให้ได้ข่าวครอบคลุมและมีจำนวนมากเพียงพอ จึงได้กำหนดช่วงเวลาเผยแพร่ข่าวย้อนหลัง 3 ปี คือ ตั้งแต่กรกฎาคม 2565 - มิถุนายน 2568

3. การรวบรวมข่าว ใช้การสืบค้นด้วยกูเกิล (Google Search Engine) โดยใช้คำสำคัญในการสืบค้น เช่น “ข่าวมิจฉาชีพออนไลน์” “ข่าวหลอกขายสินค้าออนไลน์” “ข่าวแก๊งคอลเซ็นเตอร์” เป็นต้น หลังจากพบข่าวแล้วได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการเปรียบเทียบจากหลายแหล่งข่าว โดยเลือกข่าวที่เผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ข่าวอย่างน้อย 2 แหล่ง ร่วมกับเกณฑ์ด้านความครบถ้วนของเนื้อหาข่าว เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และทำไม เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ข่าวที่เลือกไว้จะต้องระบุวันที่ เดือน และปีที่เผยแพร่ ในทางกลับกัน หากพบว่า มีข่าวซ้ำ หรือข่าวที่ข้อมูลไม่ครบถ้วนก็จะตัดออกไม่นำมาใช้ ผลการรวบรวมพบว่า ได้ข่าวอาชญากรรมไซเบอร์ทั้งหมด 40 ข่าว แยกตามประเภทการหลอกลวง ประกอบด้วย 1) แก๊งคอลเซ็นเตอร์ 10 ข่าว 2) หลอกให้รักออนไลน์ 10 ข่าว 3) หลอกขายสินค้าออนไลน์ 8 ข่าว 4) หลอกให้ลงทุน/การพนัน 8 ข่าว และ 5) หลอกผ่านอีเมล/เอสเอ็มเอส 4 ข่าว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เริ่มต้นจากอ่านข่าวเรียงลำดับไปที่ละข่าวจนครบทั้งหมด โดยมีสมมุติฐานนำทาง คือ การหลอกลวงของมิจฉาชีพแต่ละประเภทน่าจะมีกระบวนการ/ขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน ขณะที่อ่านข่าวได้คิดวิเคราะห์ และการเน้นข้อความสำคัญที่สะท้อนถึงขั้นตอน/กลลวงของมิจฉาชีพที่ใช้หลอกเหยื่อ หลังจากจำแนกข้อความสำคัญที่ละข่าวจนครบทั้งหมดแล้ว ขั้นตอนต่อมา เป็นการนำข้อความสำคัญลงในตารางเมทริกซ์สองทาง เพื่อเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันของขั้นตอน/วิธีการ โดยได้จำแนกข้อความตามประเภทการหลอกลวงทั้ง 5 ประเภท

5. การสังเคราะห์และสรุปผล ขั้นตอนนี้เป็นการสังเคราะห์ขั้นตอนและวิธีการ โดยพิจารณาตีความเนื้อหาในตารางเมทริกซ์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 4 เพื่อค้นหาลักษณะที่คล้ายคลึงกันและจุดที่ต่าง จากนั้นจึงตั้งชื่อขั้นตอนการหลอกลวงที่สะท้อนถึงลำดับขั้นตอนการหลอกลวงอย่างเป็นกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น-จนถึงขั้นตอนสุดท้าย นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์เชื่อมโยง และตีความความสัมพันธ์ของโมเดลกระบวนการหลอกลวง กับหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในเชิงลึกเพื่อนำไปสู่การเสนอประเด็นโครงการ/กิจกรรมแทรกแซงในเชิงป้องกันและรับมือ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง โมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์: การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. โมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์



1.1 การติดต่อเริ่มแรก การติดต่อเริ่มแรกของมิฉาชีพในสังคมไซเบอร์ ทั้ง 5 ประเภท มีลักษณะคล้ายคลึงกันตรงที่มุ่งการเข้าถึงตัวเหยื่ออย่างรวดเร็ว ผ่านช่องทางการสื่อสารที่เหยื่อใช้อยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ สื่อสังคมออนไลน์ อีเมล หรือเอสเอ็มเอส โดยทั้งหมดจะอาศัยการแสดงตัวตนปลอม เช่น แอบอ้างว่าติดต่อมาจากหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการเงิน หรืออ้างถึงบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง นอกจากนี้ ยังใช้โปรไฟล์ที่ดีดูดี น่าไว้วางใจเป็นเครื่องมือในการติดต่อเริ่มแรก อีกทั้งยังใช้เทคนิคการสื่อสารแบบ “ตรงประเด็น” เพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น ข้อความเตือนภัย การโฆษณาลงทุน ประกาศรับสมัครงาน รวมถึงข้อความที่โน้มน้าวให้เหยื่อรีบตอบสนองทันที เช่น การแจ้งยืนยันชำระเงิน หรือสิทธิพิเศษใกล้หมดอายุ (ภาพที่ 1)

1.2 การสร้างความน่าเชื่อถือ เมื่อเหยื่อเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ ขั้นตอนต่อมาเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ กลยุทธ์ที่นิยมใช้ คือ มุ่งใช้ภาพลักษณ์ ข้อมูล หรือพฤติกรรมที่เสริมความสมจริง เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อว่าเป็นบุคคลจากองค์กรที่น่าไว้วางใจ เช่น ดำรงตำแหน่งหน้าที่ดีเอสไอ ธนาคาร เป็นต้น รวมถึงการใช้เอกสารปลอม โลโก้ เว็บไซต์ หรือเพจที่ออกแบบให้ใกล้เคียงของจริง ในขณะเดียวกัน ยังใช้วิธีการแสดงออกทางพฤติกรรม เช่น การพูดคุยด้วยคำหวาน การวางแผนอนาคตร่วมกัน หรือการโพสต์แสดงการลงทุนและผลกำไร ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและลดข้อสงสัยของเหยื่อ ทำให้เกิดความไว้วางใจจนพร้อมปฏิบัติตามคำแนะนำของมิฉาชีพ (ภาพที่ 1)

1.3 การเสนอ/ชักชวน เมื่อมิฉาชีพสร้างความน่าเชื่อถือได้แล้ว ขั้นตอนต่อมา คือ การเสนอหรือชักชวน ซึ่งในแต่ละประเภทการหลอกลวงมีจุดร่วมกันตรงที่ “การใช้ข้ออ้างที่เร่งด่วนและมีแรงจูงใจสูง” เพื่อให้เหยื่อตอบสนองอย่างรวดเร็ว โดยทั้งหมดจะเน้นผลประโยชน์ที่เหยื่อจะได้รับ หรือความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นหากไม่ปฏิบัติตาม เช่น อ้างสิทธิพิเศษทางภาษีหรือการยืนยันความบริสุทธิ์ นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอโอกาสลงทุนที่ดูมั่นคงและได้ผลตอบแทนสูง หรือการเสนอโปรโมชั่นสินค้าที่ดูคุ้มค่า รวมถึงการหลอกลวงให้คลิกลิงก์เพื่อรับสิทธิ หรือบริการที่สำคัญ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในขั้นตอนนี้มิฉาชีพมักอาศัยกลลวงทางอารมณ์ ความรู้สึก ได้แก่ ความโลภ ความหวัง หรือความกลัวของเหยื่อเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้เหยื่อตัดสินใจอย่างไม่ทันไตร่ตรอง (ภาพที่ 1)

1.4 การเพิ่มแรงกดดัน เป็นขั้นตอนสำคัญที่มิฉาชีพในสังคมไซเบอร์ทุกประเภทใช้ เพื่อทำให้เหยื่อรีบตัดสินใจโดยไม่ทันไตร่ตรอง จุดร่วมที่เห็นได้ชัด คือ การสร้าง “ภาวะเร่งด่วน” และ “ความกลัวการสูญเสีย” ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ว่าจะถูกดำเนินคดี ยึดทรัพย์ หรือถูกระงับสิทธิ การอ้างว่าต้องรีบดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ เช่น การโอนเงิน ค่าธรรมเนียม หรือการสะสมยอดลงทุนให้ถึงเป้าหมาย หรือการสร้างเงื่อนไขด้านเวลา เช่น โปรโมชั่นหรือสิทธิพิเศษที่กำหนดจำนวนจำกัด อีกทั้งยังใช้วิธีการติดต่อที่ต่อเนื่องและยึดเยื้อ เช่น การพูดคุยหลายชั่วโมงหรือการส่งข้อความเตือนซ้ำ ๆ เพื่อปิดโอกาสที่เหยื่อจะตรวจสอบข้อมูลจากบุคคลอื่น มิฉาชีพในแต่ละประเภทใช้แรงกดดันทางอารมณ์และเวลาเป็นกลไกหลักในการควบคุมการตัดสินใจของเหยื่อเพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ (ภาพที่ 1)

1.5 การดำเนินการให้เหยื่อโอนเงิน เป็นขั้นตอนสำคัญที่มิฉาชีพทั้ง 5 ประเภทใช้เพื่อทำให้เกิดการสูญเสียเงินจริง ๆ โดยมีลักษณะร่วมกัน คือ การโน้มน้าวให้เหยื่อโอนเงินหลายครั้งภายใต้ข้ออ้างที่หลากหลาย และมักเริ่มจากจำนวนเงินไม่สูงมากเพื่อสร้างความมั่นใจ ต่อจากนั้นจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ในหลายกรณี มิฉาชีพจะใช้กลยุทธ์จิตวิทยา เช่น การให้ผลตอบแทนเล็กน้อยคืนในช่วงแรก หรืออ้างขั้นตอนทางกฎหมายและข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม อีกทั้งยังใช้บัญชีม้าและช่องทางการเงินที่หลากหลายเพื่อปกปิดร่องรอยการโอนเงินลักษณะเหล่านี้ ชี้ให้เห็นว่าทุกรูปแบบกลโกงต่างใช้การโอนเงินซ้ำ ๆ ภายใต้แรงกดดันหรือแรงจูงใจ ซึ่งเป็นกลไกหลักเพื่อดึงทรัพย์สินของเหยื่อจนสูญเสียเงินทั้งหมด (ภาพที่ 1)

1.6 การปิดการติดต่อ/หลบหนี เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่มีฉ้อฉลในสังคมไซเบอร์ทุกประเภทใช้ โดยมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ ตัดช่องทางสื่อสารกับเหยื่อทันทีหลังได้เงินหรือข้อมูลที่ต้องการ เช่น การบล็อกเบอร์โทรศัพท์ ปิดบัญชีโซเชียล ลบเว็บไซต์ปลอม หรือปิดเพจที่ใช้ก่อเหตุ นอกจากนี้ มีฉ้อฉลบางรายยังใช้บัญชีม้าหรือเครือข่ายฟอกเงินในการยักยักถ่ายโอนเงิน เพื่อให้การติดตามยากยิ่งขึ้น ลักษณะเหล่านี้สะท้อนว่าทุกกลโกงต่างอาศัยวิธีการตัดขาดความสัมพันธ์กับเหยื่ออย่างเด็ดขาดและรวดเร็ว เพื่อป้องกันไม่ให้เหยื่อสามารถตรวจสอบหรือดำเนินการติดตามเอาผิดได้ทันที (ภาพที่ 1)

2. ความสัมพันธ์ของโมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ความพอประมาณ คือ การจำกัดการใช้ทรัพยากรและการตัดสินใจให้อยู่ในขอบเขตที่พอดี ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงถูกหลอกในสังคมดิจิทัลได้ตลอดกระบวนการ แต่เหยื่อมักละเลยหลักการนี้ เช่น รีบตอบอีเมล/เอสเอ็มเอสปลอมปลอมในช่วงการติดต่อเริ่มแรก หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เพราะเชื่อเอกสารปลอมของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ โพรไฟล์ปลอมจากเฟซบุ๊กในช่วงการสร้างศรัทธาเชื่อถือนอกจากนี้ ในการเสนอ/ชักชวน เหยื่อมักหลงเชื่อผลตอบแทนเกินจริงหรือสินค้าราคาถูกผิดปกติ จนลงทุนเกินกำลังหรือสั่งซื้อจำนวนมากจากการโปรโมชันชิงของรางวัลใหญ่ ในขั้นการดำเนินการให้โอนเงินก็โอนซ้ำหลายครั้งตามข้ออ้างใหม่ ๆ จนสูญเงินทั้งหมด ดังนั้น การยึดหลักพอประมาณจึงเป็น “เกราะป้องกัน” โดยตอบสนองการติดต่อที่ผิดปกติ ด้วยการพิจารณาข้อเสนออย่างรอบคอบ และมีการจำกัดวงเงินการใช้ หรือโอน (ภาพที่ 1)

2.2 ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจบนข้อเท็จจริง ไม่ใช่อารมณ์หรือแรงกดดัน ซึ่งเป็นเกราะป้องกันสำคัญตลอดห่วงโซ่การหลอกลวง ทว่าเหยื่อจำนวนมากมักละเลย เช่น ในช่วงการติดต่อเริ่มแรก เชื่อเอสเอ็มเอส/เสียงปลอมโดยไม่ตรวจสอบเบอร์โทร/ยูอาร์แอล ขั้นตอนการสร้างศรัทธาเชื่อถือน เหยื่อหลงเชื่อเอกสารราชการปลอมหรือคำพูดของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ทั้งที่หากยืนยันกับหน่วยงานจริงจะพบข้อพิรุจน์ ขั้นตอนการเสนอ/ชักชวนประเภทหลอกล่อให้รัก ปักใจความรักหรือความโลภทำให้เกิดการโอนเงินเพื่อลงทุน/การพนัน ซึ่งเกิดจากการคาดหวังผลตอบแทนที่เกินจริงโดยไม่ได้ตรวจสอบความเป็นไปได้ ระยะเพิ่มแรงกดดัน เกิดการหลงเชื่อคำเตือนเสียสิทธิ/คดีจนตัดสินใจผิด และเมื่อปิดการติดต่อ เหยื่อจึงรู้ตัวสายเกินไป ดังนั้นการยึดหลักเหตุผลจึงมีความสำคัญ โดยช่วยตรวจสอบข้อเท็จจริงจากการใช้ตรรกะตั้งคำถาม เช่น ทำไมต้องโอนเงินเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์/ทำไมราคาถูกผิดปกติ เป็นต้น (ภาพที่ 1)

2.3 การมีภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมความพร้อมทั้งทางจิตใจ และการปฏิบัติจริงเพื่อรับมือกับมีฉ้อฉลในแต่ละขั้นตอน หากขาดภูมิคุ้มกัน เหยื่อจะถูกครอบงำได้ง่าย เช่น ในขั้นตอนการติดต่อเริ่มแรก หลายคนรีบกดลิงก์ในเอสเอ็มเอสหรืออีเมลปลอมที่มีฉ้อฉลส่งมาให้โดยไม่ตั้งข้อสงสัย แต่ถ้ามีภูมิคุ้มกันก็จะรู้จักหยุดคิดและตรวจสอบความน่าเชื่อถือก่อนดำเนินการ ในขั้นตอนการสร้างศรัทธาเชื่อถือน บางคนเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป เพราะเชื่อเอกสารปลอมที่ส่งมาจากมีฉ้อฉล ภูมิคุ้มกันยังมีความสำคัญในการป้องกันการหลงเชื่อการเสนอ/ชักชวน เช่น หลอกขายสินค้าออนไลน์ที่อ้างว่าสินค้ามีจำนวนจำกัด หรือหลอกลงทุนโดยการล่อให้ลงทุนเพิ่มเรื่อย ๆ ด้วยข้ออ้างเรื่องกำไรต่อเนื่อง ในทางกลับกัน หากเหยื่อมีภูมิคุ้มกันก็จะไม่รีบตัดสินใจ แต่จะตรวจสอบรายละเอียดก่อนเสมอ การมีภูมิคุ้มกันจึงเปรียบเสมือนวัคซีนทางจิตใจที่ช่วยป้องกันการตัดสินใจผิดพลาด และไม่ตกเป็นเหยื่อมีฉ้อฉล (ภาพที่ 1)

2.4 ความรู้ คือ รู้รอบ รอบคอบ และระมัดระวัง ซึ่งเป็นเกราะป้องกันสำคัญในโลกดิจิทัล เพราะสามารถช่วยแยกแยะข้อเท็จจริง และตั้งข้อสงสัยได้ตั้งแต่ขั้นตอนแรก จนกระทั่งขั้นตอนสุดท้าย ยกตัวอย่าง เช่น ช่วงติดต่อเริ่มแรก ผู้ที่รู้วิธีตรวจสอบเบอร์/โดเมนอีเมลจะไม่รีบกดลิงก์จากเอสเอ็มเอส/อีเมลแอบอ้างจากธนาคาร ขั้นตอนสร้างศรัทธาเชื่อถือน ความรู้ด้านดิจิทัล เช่น การค้นหาภาพย้อนกลับ (Reverse Image Search) สามารถช่วยจับได้ว่าโปรไฟล์รูปภาพที่นำมาใช้เป็นรูปปลอมหรือขโมยมาหรือไม่ นอกจากนี้ การมีความรู้ตรวจสอบฐานข้อมูล/



รื้อฟื้นผู้ขายช่วยเหลือยงพลอมจากการหลอกลวงขายสินค้าออนไลน์ได้ ยิ่งไปกว่านั้น ในขั้นตอนเสนอ/ชักชวนเพื่อเพิ่มแรงกดดัน ความรู้เท่าทันทำให้พิจารณาได้ว่าผลตอบแทนสูงเกินจริง/ข้อความเร่งรัดให้รีบทำทันที คือ เทคนิคหรือกลลวงหลอกลวงเหยื่อ ในขั้นตอนดำเนินการให้โอนเงิน ผู้ที่มีความรู้จะสามารถหลีกเลี่ยงโอนเข้าบัญชีม้า โดยเลือกเก็บเงินปลายทาง (COD) หรือใช้ช่องทางปลอดภัย ในขณะเดียวกัน หากถูกหลอกลวงก็ยังมีวิธีเก็บหลักฐานดิจิทัลเพื่อแจ้งความดำเนินคดีได้ (ภาพที่ 1)

2.5 คุณธรรม คือ การมีสติยับยั้งชั่งใจ ไม่โลภ และไม่ปล่อยให้อารมณ์หรือความต้องการส่วนตัวครอบงำ คุณธรรมเหล่านี้เปรียบเสมือนเกราะป้องกันที่สำคัญที่สุดในโลกดิจิทัล เพราะช่วยลดโอกาสตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพในทุกขั้นตอนของกลลวง ตัวอย่างเช่น ในขั้นตอนการติดต่อเริ่มแรก หากมีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจเหยื่อจะไม่เร่งรีบตอบสนองต่อเอสเอ็มเอส หรืออีเมลจากหลอกลวงผ่านข้อเสนอสิทธิพิเศษเกินจริง เพราะรู้จักชั่งใจและตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน หรือในขั้นตอนการโอนเงิน หากเหยื่อมีสติไม่มีความโลภอยากได้สินค้า หรือผลกำไรจากการลงทุน/เล่นเกมพนัน ก็จะไม่โอนเงินให้กับมิจฉาชีพโดยง่าย เป็นต้น (ภาพที่ 1)

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์และสร้างโมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์แสดงให้เห็นว่า แม้รูปแบบการหลอกลวงในสังคมไซเบอร์จะแตกต่างกัน 5 ประเภท แต่ทั้งหมดกลับมีจุดร่วมกันในเชิงกระบวนการ 6 ขั้นตอน ที่ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยนี้ถือเป็นการขยายกรอบแนวคิดของ Odeh, N. A. et al. ที่เสนอว่าการโจมตีทางวิศวกรรมสังคมมี 4 ระยะ ได้แก่ การสืบค้นและรวบรวมข้อมูล การสร้างความไว้วางใจ การใช้ประโยชน์จากความไว้วางใจ และการยกระดับการโจมตี โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้ต่อยอดแนวคิดดังกล่าวให้เห็นภาพ เชิงพฤติกรรมที่ละเอียด และครอบคลุมลำดับขั้น 6 ขั้นตอน ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นพลวัต ลักษณะเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการหลอกลวงทางไซเบอร์มีใช้กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แต่เป็นกระบวนการทางพฤติกรรมที่พัฒนาอย่างเป็นระบบและมีแบบแผนซ้ำในทุกประเภทการหลอกลวง (Odeh, N. A. et al., 2021) ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Mitnick, K. D. & Simon, W. L. ที่อธิบายว่ามิจฉาชีพใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาและการสื่อสารเพื่อควบคุมการตัดสินใจของเหยื่อ โดยอาศัยกลไกทางอารมณ์ เช่น ความเชื่อใจ ความกลัว และความโลภ โดยเฉพาะในขั้นเสนอ/ชักชวน และขั้นเพิ่มแรงกดดันที่เหยื่อมีแนวโน้มตอบสนองต่อแรงจูงใจทางอารมณ์มากกว่าเหตุผล (Mitnick, K. D. & Simon, W. L., 2002) ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Khadka, K. ที่ชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลทางจิตวิทยา เช่น ความน่าเชื่อถือจากอำนาจ และแรงกดดันจากความเร่งด่วน (Scarcity) เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจผิดพลาดในสภาพแวดล้อมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับโมเดลของการวิจัยนี้ที่ระบุว่าแรงกดดันทางสถานการณ์และอารมณ์ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ผลักดันให้เหยื่อเข้าสู่ขั้นตอนการโอนเงินหรือทำธุรกรรมซ้ำอย่างไม่รู้เท่าทัน (Khadka, K., 2024)

ผลการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ของโมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้เข้าใจขั้นตอนการหลอกลวงได้ลึกซึ้งมากขึ้นในฐานะห่วงโซ่เชิงระบบ ซึ่งมีตัวกลาง คือ อารมณ์ และมีตัวปรับ คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถเสนอประพจน์เชิงทฤษฎีได้ 4 ประพจน์ (Propositions) ได้แก่ ประพจน์ที่ 1 ลำดับขั้น 6 ขั้นตอน ทำหน้าที่เป็นห่วงโซ่กระบวนการหลอกลวง ซึ่งเกิดซ้ำในทุกประเภทการหลอกลวง และเปิดโอกาสให้ระบุ “จุดตัดวงจร” (Breaking Point) เพื่อการแทรกแซงได้ ประพจน์ที่ 2 อารมณ์เป็นตัวกลาง เช่น ความกลัว ความโลภ และความรักเป็นกลไกสำคัญที่เร่งให้เหยื่อเคลื่อนผ่านขั้นเสนอ/ชักชวน และเพิ่มแรงกดดัน ประพจน์นี้ได้สอดคล้องกับทฤษฎีโน้มน้าวใจ (Persuasion Theory) และจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) ซึ่งปัจจัยทางอารมณ์มักทำให้เกิดผลถูกบิดเบือน (Aronson, E. et al., 2019) ประพจน์ที่ 3 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำหน้าที่เป็นตัวปรับผ่านองค์ประกอบ พอประมาณ เหตุผล และภูมิคุ้มกัน ซึ่งช่วยลด

โอกาสให้เหยื่อเคลื่อนผ่านสู่ขั้นถัดไป เช่น การจำกัดวงเงิน (พอประมาณ) การตั้งคำถามตรวจสอบ (เหตุผล) และการกล้าปฏิเสธแรงกดดัน (ภูมิคุ้มกัน) ประพจน์นี้มีความสอดคล้องกับงานของ Samutachak, B. et al. ที่ชี้ให้เห็นว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำหน้าที่เป็นกลไกเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในระดับบุคคลในช่วงเวลาวิกฤตโควิด-19 โดยช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมแรงกระตุ้นทางอารมณ์ ใช้เหตุผลในการพิจารณาอย่างรอบคอบ และต่อต้านแรงกดดันจากภายนอกได้อย่างมีสติ (Samutachak, B. et al., 2023) และประพจน์ที่ 4 กลยุทธ์การโอนเงินเข้าที่อธิบายได้ด้วยหลักความผูกพันและความสม่ำเสมอ ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นกรอบในการยับยั้ง โดยลดพาดานความเสี่ยงและการมีสติยับยั้งใจ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าหลักปรัชญาสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ระดับของปัจเจกบุคคลได้จริง ผ่านกลไกการสร้างภูมิคุ้มกันทางอารมณ์และทักษะการตัดสินใจที่อยู่บนทางสายกลาง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550)

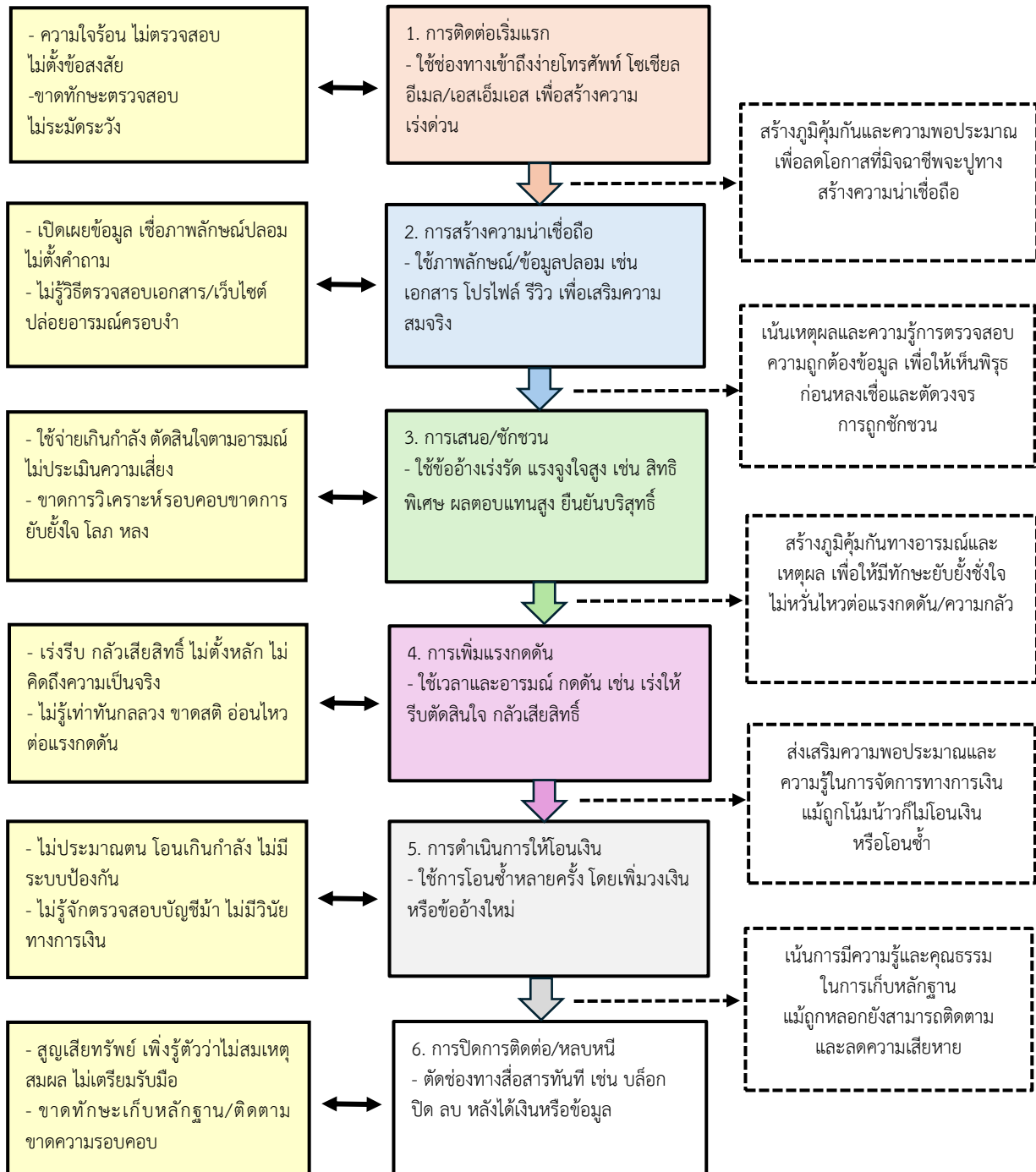
โมเดลความสัมพันธ์ของการหลอกลวงทางไซเบอร์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เพียงช่วยให้เข้าใจกระบวนการที่มีฉาชีฟใช้ซ้ำในทุกประเภทการหลอกลวง แต่ยังเป็นพื้นฐานในการออกแบบโปรแกรมเชิงป้องกัน การออกแบบควรใช้รูปแบบตามขั้นตอน (Stage-based) มากกว่าการรูปแบบครอบคลุมทั้งหมด (One-size-fits-all) หรือการใช้มาตรการเหมือนกันในทุกขั้นตอน กล่าวคือ ในขั้นการติดต่อเริ่มแรก ควรเสริมหลักความพอประมาณ เพื่อให้ผู้ใช้ไม่รีบตอบสนองต่อข้อความหรือการติดต่อที่ผิดปกติ ขั้นการสร้างควมน่าเชื่อถือ ควรเน้นความมีเหตุผล โดยฝึกทักษะการตรวจสอบเอกสาร เว็บไซต์ หรือโปรไฟล์ที่น่าสงสัย ขั้นการเสนอ/ชักชวน ควรพัฒนาภูมิคุ้มกันทางอารมณ์เพื่อไม่หลงเชื่อผลตอบแทนสูงหรือข้อเสนอเร่งด่วน ขั้นการเพิ่มแรงกดดัน ควรเน้นการขอเวลา-กล้าปฏิเสธ ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ทั้งเหตุผลและภูมิคุ้มกัน ส่วนในขั้นการโอนเงิน ควรเสริมมาตรการพาดานวงเงิน และช่วงรอ 24 ชั่วโมง อันเป็นการใช้หลักพอประมาณและเหตุผลร่วมกัน สุดท้ายขั้นการปิดการติดต่อ/หลบหนี ผู้ใช้ต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมในการเก็บหลักฐาน แจ้งความ และดำเนินการตามช่องทางทางการ หลักการออกแบบที่กล่าวไปสะท้อนให้เห็นว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำหน้าที่เป็นสถาปัตยกรรมภูมิคุ้มกันรายชั้น (Stage-based Immunity Architecture) ที่เชื่อมโยงระดับปัจเจกบุคคลกับมาตรการเชิงโครงสร้าง ซึ่งนำไปสู่การออกแบบโปรแกรม/กิจกรรมแทรกแซงที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุป การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละขั้นตอนการหลอกลวงทางไซเบอร์ข้างต้นช่วยแปลงหลักคิดพอประมาณ-มีเหตุผล-มีภูมิคุ้มกันให้เป็นกลไกเชิงปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอันนำไปสู่การออกแบบมาตรการป้องกันภัยไซเบอร์ที่มีความยืดหยุ่น และตรงจุดมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการสังเคราะห์โมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์ของมีฉาชีฟ จากข่าวอาชญากรรมไซเบอร์สะท้อนถึงองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถอธิบายลักษณะการดำเนินกลลวงได้อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ไม่ว่าการหลอกลวงจะมีประเภทแตกต่างกันเพียงใด แต่ล้วนมีโครงสร้างกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน จำนวน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การติดต่อเริ่มแรก 2) การสร้างควมน่าเชื่อถือ 3) การเสนอหรือชักชวน 4) การเพิ่มแรงกดดัน 5) การดำเนินการให้เหยื่อโอนเงิน และ 6) การปิดการติดต่อหรือหลบหนี (ดังแสดงในกรอบสี่เหลี่ยมหลักสี่ตรงกลางภาพที่ 1) การทำความเข้าใจลำดับขั้นดังกล่าว ช่วยให้สามารถระบุ “จุดตัดวงจรการหลอกลวง” ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์ความรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบโปรแกรมหรือกิจกรรมแทรกแซง (Intervention Program) เพื่อป้องกันและยับยั้งการตกเป็นเหยื่อได้อย่างเป็นขั้นตอน เมื่อเชื่อมโยงกระบวนการดังกล่าวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยหลัก “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” (ดังแสดงในกรอบสี่เหลี่ยมสีเหลืองด้านซ้าย) พบว่า การขาดความพอประมาณ เหตุผล และภูมิคุ้มกัน ตลอดจนการขาดความรู้และคุณธรรม เป็นปัจจัยเชิงปัจเจกบุคคลที่เปิดช่องให้มีฉาชีฟสามารถชักจูงเหยื่อได้ง่ายขึ้น เช่น ความโลภ ความหลง ความประมาท และการขาดทักษะรู้เท่าทันดิจิทัล โมเดลที่สังเคราะห์ได้จึงมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้เพื่อกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบ



เนื้อหา และสื่อการฝึกอบรมเชิงป้องกันได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นในกรอบสี่เหลี่ยมเส้นประสีดำด้านขวา เช่น การสร้างภูมิคุ้มกันและความพอประมาณเพื่อลดโอกาสที่มีฉาวชึ่งจะสร้างความน่าเชื่อถือ การส่งเสริมการใช้เหตุผลและความรู้ในการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้สามารถมองเห็นพิกอร์ก่อนหลงเชื่อ เป็นต้น ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 โมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง โมเดลกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์: การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่า ในทุกประเภทของการหลอกลวงมีขั้นตอนการหลอกลวงที่คล้ายคลึงกัน 6 ขั้นตอน คือ 1) การติดต่อเริ่มแรก ผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่ายเพื่อสร้างความเร่งด่วน 2) การสร้างความน่าเชื่อถือ ด้วยการแอบอ้างหน่วยงานหรือใช้ภาพลักษณ์ปลอม 3) การเสนอ/ชักชวน โดยใช้ข้อเสนอที่ดึงดูดใจหรือผลตอบแทนสูง 4) การเพิ่มแรงกดดันด้วยการเร่งเวลาและสร้างความกลัวการสูญเสีย 5) การดำเนินการให้โอนเงิน มักเริ่มจากจำนวนเล็กน้อยแล้วเพิ่มขึ้นซ้ำหลายครั้ง และ 6) การปิดการติดต่อ/หลบหนี ด้วยการบล็อก ปิด หรือลบช่องทางการสื่อสารเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ อย่างไรก็ตาม แต่ละขั้นตอนก็มีความแตกต่างกันในแต่ละประเภท เช่น คอลเซ็นเตอร์เน้นการอ้างเจ้าหน้าที่รัฐ หลอกให้รักใช้อารมณ์ความรัก การขายสินค้าใช้โปรโมชั่นราคาถูก การลงทุน/พนันเน้นกำไรสูงเกินจริงและอีเมล/เอสเอ็มเอสที่ใช้รูปแบบพิชชิงเพื่อขโมยข้อมูล นอกจากนี้ ยังพบว่ากระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอนสะท้อนถึงการละเลยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงทำให้ถูกหลอกและตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ได้แก่ ขาดเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกัน รวมถึงขาดความรู้ และคุณธรรม ผลการวิจัยนี้ไม่เพียงช่วยอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงลึกได้ หากแต่นำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบมาตรการป้องกันและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันดิจิทัลให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า เราสามารถบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์ที่สังเคราะห์ขึ้นได้ ซึ่งช่วยให้เข้าใจพฤติกรรม การถูกหลอกในบริบทสังคมไทยได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ดังนั้น นักวิชาการที่สนใจสามารถเรียนรู้โมเดลการบูรณาการดังกล่าวไปใช้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ รวมถึงการทดสอบเชิงทฤษฎีได้ในอนาคต เช่น การพัฒนาโมเดลป้องกันการหลอกลวงทางดิจิทัล ซึ่งบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาสังคมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ข้อเสนอแนะ การนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมกิจการผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สามารถนำโมเดลที่ได้บูรณาการหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไขไปใช้เป็นฐานในการออกแบบมาตรการป้องกันแบบรายขั้นตอน ยกตัวอย่าง แนวทางการออกแบบกิจกรรมฝึกอบรม/เรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการหลอกลวงทางไซเบอร์ โดยตั้งเป้าหมาย คือ พัฒนาความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและทักษะการยับยั้งใจภายใต้แรงกดดันทางอารมณ์ การจัดกิจกรรมควรเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง การคิดวิเคราะห์ และการสะท้อนอารมณ์ เช่น เกม “3 วินาทีก่อนคลิก” เพื่อฝึกความพอประมาณ กิจกรรม “จับพิรุฒ่าว-เว็บ-เพจปลอม” เพื่อเสริมเหตุผลและความรู้ กิจกรรม “รู้ทันความกลัว-โลภ-รัก” เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ และกิจกรรม “เก็บหลักฐานอย่างมีสติ” เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและความรับผิดชอบดิจิทัล เป็นต้น สำหรับ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป นักวิชาการหรือนักวิจัยที่สนใจ ควรเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้ที่เคยตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพโดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อทดลองใช้และติดตามประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกิจกรรมแทรกแซงที่ได้พัฒนาขึ้น อย่างไรก็ตาม การสังเคราะห์โมเดลในครั้งนี้ได้มาจากการหลอกลวง 5 ประเภท และย้อนหลังไป 3 ปี ซึ่งเป็นข้อจำกัดของงานวิจัย ดังนั้น เพื่อให้ทันกับสถานการณ์อาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้น ควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมกับทุกประเภทการหลอกลวง และมีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เช่น การหลอกลวงด้วยเสียงหรือวิดีโอปลอมที่เลียนแบบบุคคลใกล้ชิด (Deepfake/Voice & Video Impersonation Scams) การหลอกลวงผ่านคิวอาร์โค้ดปลอม (QR Code Scams) เป็นต้น



เอกสารอ้างอิง

- ชัยพิชชา สามารถ และอุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2566). การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ. สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย, 12(2), 1-13.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/sObVM>
- ยุพยงค์ วิงวร. (2566). การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในชุมชนสู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 10(10), 1-11.
- ศูนย์บริหารการรับแจ้งความออนไลน์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2568). สถิติแจ้งความคดีออนไลน์ (1 มี.ค. 65 - 30 เม.ย. 68). เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2568 จาก <https://www.thaipoliceonline.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559). ชุดเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ 2 เศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/fLid9>
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2562). พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/QoAbx>
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). ETDA เผยมูลค่าอีคอมเมิร์ซไทย ปี 66 พุ่งแตะ 5.96 ล้านล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/60qHr>
- _____. (2566). รู้เท่าทันภัยมิจฉาชีพออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/Rlybt>
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2566). พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี. เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/BIAUF>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). การมีการใช้ ICT ของประชาชนในประเทศไทย ปี 2568 (ไตรมาส 1). เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/ljcYo>
- Aronson, E. et al. (2019). Social psychology. (10th ed.). New York: Pearson.
- Khadka, K. (2024). A survey on the principles of persuasion as a social engineering strategy in phishing. Retrieved August 31, 2025, from <https://arxiv.org/abs/2412.18488>
- McCulloch, G. (2004). Documentary research in education, history and the social sciences. London: Routledge.
- Mitnick, K. D. & Simon, W. L. (2002). The art of deception: Controlling the human element of security. New York: Wiley.
- Odeh, N. A. et al. (2021). A survey of social engineering attacks: Detection and prevention tools. Journal of Theoretical and Applied Information Technology, 99(18), 4375-4386.
- Patton, M. Q. (2015). Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice. (4th ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Samutachak, B. et al. (2023). How sufficient economy philosophy contributes to sustainable resilience: A qualitative study on the COVID-19 pandemic response in Thailand. BMJ Open, 15(1), 1-11.

การสร้างแนวทางเพื่อการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นบูรณาการความรู้ สู่ความยั่งยืนบนฐานชุมชน*

DEVELOPING INTEGRATED APPROACHES FOR LOCAL EDUCATION ENHANCEMENT TOWARD COMMUNITY-BASED SUSTAINABILITY

ภูวดล ชมช่วยธานี^{1*}, ขจรศักดิ์ ศิริรัมย์², ทนง ทองภูเบศร์²

Phuwadon Chomchuytane^{1*}, Kajohnsak Sirimai², Thanong Thongphubate²

¹วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล ประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย

¹Rattanakosin College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Wang Klai Kangwon Campus,

Prachuap Khiri Khan, Thailand

²วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

²Rattanakosin College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology, Rattanakosin Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: phuwadon.cho@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นในสังคมไทยปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบูรณาการความรู้ จากหลายสาขา ตลอดจนความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและนำไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น และนำมาออกแบบเป็นแนวทางเชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยมุ่งเน้น การยกระดับคุณภาพผู้เรียน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาอย่างมีทิศทาง บทความอาศัยวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และเปรียบเทียบนโยบายระดับชาติและท้องถิ่น เพื่อนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาเชิงบูรณาการที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) การยกระดับคุณภาพวิชาการของผู้เรียน 3) การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 4) การพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษา ทั้งนี้ ยังได้เสนอกระบวนการบูรณาการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการศึกษา การติดตาม และการประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้อย่างชัดเจน ผลการสังเคราะห์ พบว่า การบูรณาการความรู้กับบริบทของชุมชนจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษา เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ และสร้างพลังขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืนในระยะยาว บทความจึงเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น และเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง บทความนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาท้องถิ่นที่ไม่เพียงแต่ยกระดับคุณภาพของผู้เรียน แต่ยังเป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การศึกษาท้องถิ่น, การบูรณาการความรู้, ความยั่งยืนบนฐานชุมชน, การพัฒนาการศึกษา, แนวทางการพัฒนา



Abstract

The development of local education in contemporary Thai society necessitates the integration of knowledge from multiple disciplines, as well as collaboration among all community sectors, to promote quality learning and achieve sustainable development. This article aims to synthesize concepts, theories, and research pertaining to local education development, and to design an integrated approach aligned with the Local Education Development Plan (2023 - 2027) and the 13th National Economic and Social Development Plan. The focus is placed on enhancing learner quality, establishing educational collaborative networks, and promoting meaningful community engagement in driving educational development. The article utilizes documentary analysis, synthesis, and comparative examination of national and local policies to construct an integrated development framework encompassing four dimensions: 1) School-based educational management, 2) Enhancement of learners' academic quality, 3) Promotion of desirable characteristics, and 4) Development of educational networks. Furthermore, this article proposes a four-stage integration process comprising planning, implementation, monitoring, and evaluation to ensure systematic and transparent implementation. The synthesis reveals that integrating knowledge with community contexts strengthens educational capacity, expands learning opportunities, and generates momentum toward long-term sustainability. This article therefore proposes policy guidelines to serve as a framework for local education development and to produce outcomes that effectively respond to community development needs. This article reflects that local education not only improves learners' quality but also strengthens communities, leading to stable and sustainable local development.

Keywords: Local Education, Knowledge Integration, Community-Based Sustainability, Educational Development, Development Framework

บทนำ

การศึกษาท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาไทยให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นระดับการจัดการศึกษาที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด และมีศักยภาพในการสะท้อนปัญหา ความต้องการ และความคาดหวังของชุมชนโดยตรง ตามหลักการกระจายอำนาจด้านการศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับบทบาทในการจัดและสนับสนุนการศึกษาในทุกระดับอย่างเป็นระบบภายใต้กรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมุ่งให้โรงเรียนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่บูรณาการทรัพยากรจากครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ แก่เด็กและเยาวชน ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ส่งผลให้ระบบการศึกษาท้องถิ่นเผชิญความท้าทายที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพผู้เรียน ความเหลื่อมล้ำทางโอกาส ความพร้อมด้านทรัพยากร การจัดการศึกษาจึงไม่อาจดำเนินไปด้วยวิธีการแบบแยกส่วนหรือมิติเดียว แต่จำเป็นต้องใช้แนวคิดเชิงบูรณาการ (Integration) ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ กระบวนการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันในระดับระบบ ตามแนวคิดของ Fullan, M. ที่ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาจะเกิดขึ้นได้จริงเมื่อหน่วยงานทุกระดับทำงานเชื่อมโยงกันภายใต้เป้าหมายร่วมกันและมีระบบสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แนวคิดแบบบูรณาการทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในบริบทท้องถิ่นไทย ซึ่งมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม การจัดการศึกษาจึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์สมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้การพัฒนาบังเกิดผลที่เหมาะสมต่อบริบทพื้นที่ (Fullan, M., 2021)

แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 ได้ระบุทิศทางสำคัญของการพัฒนาการศึกษาไว้หลายประการ อาทิ การยกระดับคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาครู การเสริมสร้างความร่วมมือของชุมชน และการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565) ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญของการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเช่นกัน การบูรณาการทั้งสองนโยบายระดับชาติ จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของการศึกษาท้องถิ่นไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายสนับสนุนอย่างชัดเจน แต่การดำเนินงานด้านการศึกษาท้องถิ่นยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น การบริหารจัดการที่ยังไม่สอดคล้องระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ยังไม่เป็นระบบ ความเหลื่อมล้ำ ด้านทรัพยากร ตลอดจนระบบติดตามและประเมินผลที่ยังไม่สามารถสะท้อนผลลัพธ์เชิงคุณภาพได้อย่างแท้จริง นักวิชาการไทย เช่น กิริยณภา หนูอินทร์ ชี้ว่า การจัดการศึกษาท้องถิ่นในประเทศไทยยังขาดความเป็นเอกภาพเชิงระบบ (Systemic Coherence) ทำให้โรงเรียนจำนวนมากดำเนินงานแบบต่างคนต่างทำ และไม่สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงคุณภาพที่ยั่งยืนได้ (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562)

ในขณะเดียวกัน องค์การระหว่างประเทศ เช่น OECD และ UNESCO ได้เสนอกรอบแนวคิดด้านการพัฒนาการศึกษาในยุคใหม่ที่เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาซับซ้อน การทำงานร่วมกัน และความสามารถด้านดิจิทัล แนวคิดเหล่านี้มีความสอดคล้องกับบริบทไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ท้องถิ่นที่กำลังเผชิญความท้าทายด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีแบบพลวัต ถึงกระนั้นงานวิจัยในประเทศไทยยังขาดกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สามารถเชื่อมโยงมิติการบริหารการศึกษา คุณภาพผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ (OECD, 2020); (UNESCO, 2020) นักวิชาการไทย เช่น สุวิมล ว่องวานิช ชี้ว่า การพัฒนาการศึกษาไทยส่วนใหญ่มุ่งดำเนินไปแบบ “แยกส่วน (Fragmented)” ทำให้ไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพได้ในระยะยาว นอกจากนี้ ระบบการจัดการศึกษาท้องถิ่นมักเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและกำลังคน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานตามนโยบายหลายประการไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพในทุกพื้นที่ (สุวิมล ว่องวานิช, 2563)

ด้วยเหตุนี้ การสร้างกรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงทฤษฎีสากล ผลการวิจัยไทย นโยบายระดับชาติ และองค์ความรู้จากท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างแนวทางที่ครอบคลุมทั้งมิติการบริหาร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการเสริมสร้างความร่วมมือของชุมชน แนวทางดังกล่าวจะทำให้สถานศึกษาท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ มีความยืดหยุ่น และมีศักยภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น และนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทพื้นที่ของประเทศไทย โดยครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) การยกระดับคุณภาพวิชาการของผู้เรียน 3) การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 4) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา รวมถึงกระบวนการบูรณาการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดการศึกษา การติดตาม และการประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสร้างระบบการศึกษาท้องถิ่นที่มีความยั่งยืนและตอบสนองต่อการพัฒนาชุมชนในระยะยาว



กรอบแนวคิดการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ

การกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยฐานคิดทางวิชาการที่ครอบคลุมทั้งมิติทฤษฎีสากล นโยบายระดับชาติ และองค์ความรู้จากงานวิจัยไทย โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวควรสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยด้านโครงสร้าง ระบบ และปฏิบัติการในระดับพื้นที่อย่างมีเอกภาพ (Systemic Alignment) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามบริบทท้องถิ่นไทยที่มีความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม การวางกรอบแนวคิดเช่นนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่ ทั้งในด้านการบริหารสถานศึกษา การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

1. แนวคิดการบูรณาการ (Integration)

แนวคิดการบูรณาการเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบการศึกษาในยุคใหม่ โดย Fullan, M. อธิบายว่า การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้ต่อเมื่อเกิดพลังร่วมเชิงระบบ (System-wide Coherence) ซึ่งเกิดจากการทำงานสอดประสานระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ไปจนถึงผู้ปกครองและชุมชน ความเป็นระบบดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการดำเนินงานแบบแยกส่วน หรือการปรับปรุงบางองค์ประกอบเพียงลำพัง แต่ต้องเป็นกระบวนการบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งการวางแผน การจัดการเรียนรู้ การติดตาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (Fullan, M., 2021) กรอบคิดของ OECD เสริมว่าการพัฒนาการศึกษาในยุคปัจจุบันต้องยึดหลักการปรับตัวเชิงระบบ (Adaptive System Transformation) ซึ่งมุ่งให้สถานศึกษานำข้อมูลเชิงประจักษ์และบริบทพื้นที่มาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความคิดนี้สอดคล้องกับนโยบายไทยด้านการกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งกำหนดให้โรงเรียนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการออกแบบระบบการเรียนรู้ตามความต้องการเฉพาะของพื้นที่ (OECD, 2020) ดังที่ จงรักฯ แส่นแอ่น และคณะ เน้นว่าการบริหารจัดการศึกษาไทยยังประสบปัญหาความไม่เชื่อมโยงระหว่างระดับนโยบายปฏิบัติ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาระบบการศึกษา การสร้างกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการจึงต้องมุ่งลดช่องว่างดังกล่าวและสร้างกลไกที่ทำให้การออกแบบเชิงนโยบายสามารถเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนได้อย่างแท้จริง (จงรักฯ แส่นแอ่น และคณะ, 2563)

2. แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์การ UNESCO เสนอกรอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Framework) ซึ่งมองว่า “โรงเรียน” เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบการเรียนรู้ของสังคม การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ต้องขยายออกไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ โดยโรงเรียนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้เหล่านี้เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ UNESCO ยังเน้นสมรรถนะสำคัญของศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และทักษะดิจิทัล ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญในการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น (UNESCO, 2020) ในประเทศไทย แนวคิดสังคมแห่งการเรียนรู้ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง สมพงษ์ จิตระดับ ชี้ว่า ระบบการศึกษาท้องถิ่นจะเติบโตอย่างยั่งยืนได้เมื่อสามารถสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง โดยโรงเรียนต้องทำงานเชื่อมโยงกับครอบครัว แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายตามบริบทพื้นที่ ความคิดนี้สอดคล้องกับแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ที่เน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเท่าเทียม (สมพงษ์ จิตระดับ, 2563)

3. แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

แนวคิดด้านจิตวิทยาการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน โดยทฤษฎี Social Cognitive Theory ของ Bandura, A. ชี้ว่า ผู้เรียนพัฒนาความรู้และพฤติกรรมผ่านการสังเกตแบบอย่าง

(Modeling) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความรับผิดชอบ ความมีวินัย และความสามารถในการปรับตัว (Bandura, A., 2020) พิมพันธ์ เดชะคุปต์ อธิบายว่า การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์จำเป็นต้องสร้างระบบสนับสนุนหลายระดับ ได้แก่ ระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น เช่น กิจกรรมจิตอาสา การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิตของผู้เรียน การบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้เข้ากับการจัดการศึกษาในพื้นที่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2562)

4. แนวคิดโรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM)

School-Based Management: SBM เป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการ และกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดย Caldwell, B. J. & Harris, J. อธิบายว่า SBM ส่งผลให้โรงเรียนมีความยืดหยุ่นในการจัดสรรทรัพยากร พัฒนาบุคลากร และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Caldwell, B. J. & Harris, J., 2021) กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ พบว่า School-Based Management: SBM จะประสบความสำเร็จเมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์เชิงวิชาการ สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง และเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคี มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อน School-Based Management: SBM ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ (กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ, 2564)

5. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

แนวคิด School-Family-Community Partnerships ของ Epstein, J. มองว่าความสำเร็จของผู้เรียนเกิดจากระบบความร่วมมือที่ประกอบด้วยโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งทำงานประสานกันอย่างเป็นเอกภาพ นักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความร่วมมือเข้มแข็งระหว่างสามภาคส่วนนี้มีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น มีพฤติกรรมเชิงบวก และมีทักษะชีวิตที่แข็งแกร่ง (Epstein, J. , 2020) วิจารย์ พานิช ระบุว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาแผนงาน กิจกรรม และนวัตกรรม การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนและมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด การพัฒนาเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมความสามารถของโรงเรียนในการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (วิจารย์ พานิช, 2564)

องค์ประกอบการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ

การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากระบบการศึกษาท้องถิ่นมีความซับซ้อนทั้งในเชิงโครงสร้าง นโยบาย ทรัพยากร และบริบทพื้นที่ แนวคิดการบูรณาการจึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อสร้างความสอดคล้องระหว่างการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน และความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในชุมชน นักวิชาการสากล เช่น Fullan, M.; OECD ต่างชี้ว่าการปฏิรูปการศึกษาที่มีความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อองค์ประกอบทั้งหมดทำงานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ โดยมีโครงสร้างสนับสนุนที่ชัดเจนและมีกระบวนการติดตามประเมินผลที่ต่อเนื่อง (Fullan, M., 2021); (OECD, 2020) จากการวิจัยของ จงรักษ์ แสนแอ่น และคณะ ซึ่งระบุว่าปัญหาสำคัญของการศึกษาท้องถิ่นไทย คือ ความไม่เชื่อมโยงของระบบ ทั้งระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ รวมถึงระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน ส่งผลให้การพัฒนาไม่เกิดผลเท่าที่ควร การสร้างองค์ประกอบ



การพัฒนาที่เป็นเอกภาพจึงเป็นหัวใจของกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการสำหรับการศึกษาท้องถิ่น (จงรักษ์ แสนแอ่น และคณะ, 2563) จากการสังเคราะห์งานวิจัย นโยบายการศึกษา และทฤษฎีทางการบริหาร สามารถจัดองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) การยกระดับคุณภาพวิชาการของผู้เรียน 3) การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน นี้เป็นโครงสร้างหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1. การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-Based Management: SBM เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยเน้นให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการตามบริบทของพื้นที่ Caldwell, B. J. & Harris, J. อธิบายว่า School-Based Management: SBM ช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างยืดหยุ่น ขณะเดียวกันยังทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วม (Shared Accountability) ระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน (Caldwell, B. J. & Harris, J., 2021) แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566–2570 ระบุว่า การกระจายอำนาจให้โรงเรียนต้องควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565) งานวิจัยของ กิริยธนา หนูอินทร์ ชี้ว่าโรงเรียนที่ใช้ SBM อย่างมีประสิทธิภาพมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ (กิริยธนา หนูอินทร์, 2562) ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงวิชาการ 2) โรงเรียนมีโครงสร้างการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง และ 3) ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของโรงเรียน สอดคล้องกับจงรักษ์ แสนแอ่น และคณะ พบว่า School-Based Management: SBM จะเกิดผลจริงต่อคุณภาพผู้เรียนเมื่อโรงเรียนสามารถจัดสรรงบประมาณอย่างโปร่งใส มีระบบติดตามงานชัดเจน และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ จึงไม่ใช่เพียงการกระจายอำนาจ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารโดยมุ่งให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่น (จงรักษ์ แสนแอ่น และคณะ, 2563)

2. การยกระดับคุณภาพวิชาการของผู้เรียน

คุณภาพผู้เรียนเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จในการจัดการศึกษา การยกระดับคุณภาพผู้เรียนในบริบทของการศึกษาท้องถิ่นต้องเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานและทักษะศตวรรษที่ 21 ควบคู่กัน โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งสู่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และ Outcome-Based Education (OBE) ซึ่งเน้นการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่วัดได้ ดังที่ Darling-Hammond, L. ชี้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงาน การลงมือปฏิบัติ และการคิดขั้นสูงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้จริง (Darling-Hammond, L., 2020) งานวิจัยไทยของ อีรศักดิ์ สุขสันติกมล และพิชาณิกา เพชรสังข์ พบว่า การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เช่น การจัดทำโครงการ การเรียนรู้ฐานชุมชน หรือการใช้สถานการณ์ปัญหาในท้องถิ่น มีผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างชัดเจน (อีรศักดิ์ สุขสันติกมล และพิชาณิกา เพชรสังข์, 2568) ในยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการยกระดับคุณภาพผู้เรียน UNESCO ยืนยันว่าเทคโนโลยีช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะดิจิทัลซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญของพลเมืองยุคใหม่ (UNESCO, 2020) และจากการศึกษาของ ศศิญาณล เจริญผล และอภิชาติ สังข์ทอง พบว่า การใช้สื่อดิจิทัลช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้นและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะในโรงเรียนท้องถิ่นที่ขาดสื่อการสอนแบบดั้งเดิม (ศศิญาณล เจริญผล และอภิชาติ สังข์ทอง, 2563)

ดังนั้น การยกระดับคุณภาพผู้เรียนในบริบทท้องถิ่นต้อง ประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูง 2) การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและชุมชน 3) การสนับสนุน

การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งสามมิตินี้จำเป็นต้องผสมผสานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนเติบโตทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ

3. การสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นอีกมิติหนึ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ เนื่องจากคุณลักษณะดังกล่าวสะท้อนความพร้อมในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมไทย แนวคิดด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น Social Cognitive Theory ของ Bandura, A. อธิบายว่า พฤติกรรมของผู้เรียนเกิดจากการสังเกตแบบอย่าง (Modeling) การเสริมแรงทางสังคม และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Enactive Learning) ซึ่งล้วนเกิดขึ้นได้ดีในบริบทของการศึกษาท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน (Bandura, A., 2020) สอดคล้องกับชาญวิทย์ หมุนอุดม ระบุว่าผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมชุมชน เช่น โครงการจิตอาสา การทำกิจกรรมวัฒนธรรม หรือการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบ ความมีวินัย และทักษะสังคมสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน (ชาญวิทย์ หมุนอุดม, 2565) สอดคล้องกับ พิมพ์พันธ์์ เดชะคุปต์ ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของครอบครัว โรงเรียน และชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลพฤติกรรม และชุมชนต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (พิมพ์พันธ์์ เดชะคุปต์, 2562)

4. การสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษา

เครือข่ายการศึกษาเป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาศึกษาท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและยั่งยืน การประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชน ช่วยให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากร การแลกเปลี่ยนความรู้ และการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา เครือข่ายที่มีคุณภาพช่วยลดภาระของโรงเรียน ทำให้โรงเรียนสามารถรับการสนับสนุนระดับต่าง ๆ เช่น การพัฒนาครู การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน หรือการได้รับทรัพยากรทางการศึกษาที่โรงเรียนไม่สามารถจัดหาได้เอง นอกจากนี้ความร่วมมือดังกล่าวยังช่วยสร้างความเชื่อมโยงเชิงนโยบายระหว่างโรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยให้การพัฒนาศึกษาให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง ตัวอย่างของเครือข่ายการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) เครือข่ายโรงเรียนในเขตพื้นที่เดียวกัน 2) การร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเพื่อวิจัยและพัฒนาศึกษา 3) ความร่วมมือกับภาคธุรกิจในการสร้างทักษะอาชีพ และ 4) การสนับสนุนจากชุมชนในการจัดหาทรัพยากร หรือจัดกิจกรรม สอดคล้องกับ บุญเพิ่ม สอนภักดี ยืนยันว่าโรงเรียนที่มีเครือข่ายเข้มแข็งสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นได้ดีกว่าโรงเรียนที่ทำงานลำพัง เครือข่ายยังช่วยลดภาระของโรงเรียน ทำให้เข้าถึงทรัพยากรที่หลากหลาย เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ เทคโนโลยี หรือสื่อการเรียนรู้ ที่ชุมชนสามารถสนับสนุนได้ (บุญเพิ่ม สอนภักดี, 2559)

นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ยังเน้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในระดับพื้นที่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) เครือข่ายจึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาการศึกษาในระยะยาว องค์กรประกอบทั้ง 4 ด้าน จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้ระบบการศึกษาท้องถิ่นโดยการประสานทั้งด้านการบริหาร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เมื่อองค์กรประกอบเหล่านี้ทำงานสอดประสานกัน นำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการที่มีความยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ประกอบการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการสู่ความยั่งยืนของชุมชน

กระบวนการบูรณาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น

การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยอาศัยเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎีหรือการกำหนดนโยบายระดับชาติเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องมีกระบวนการปฏิบัติที่เชื่อมโยงข้อมูล บริบท และความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างเป็นระบบ กระบวนการบูรณาการจึงทำหน้าที่เป็นโครงสร้างกลางที่ประสานการทำงานของโรงเรียน ครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคธุรกิจ และหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมทั้งในเชิงคุณภาพผู้เรียน เชิงนโยบาย และเชิงสังคม

Fullan, M. อธิบายว่าการปฏิรูปการศึกษาที่มีความยั่งยืนต้องมีกระบวนการที่ “ค่อยเป็นค่อยไป แต่ต่อเนื่อง” โดยเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับมีส่วนร่วมในการคิด การออกแบบ และการดำเนินงาน (Fullan, M., 2021) ขณะที่ OECD ย้ำว่าการศึกษาท้องถิ่นต้องมีระบบวางแผน การจัดการ การติดตาม และการประเมินผลที่เชื่อมโยงกันเป็นวงจร มิฉะนั้นคุณภาพการศึกษาจะไม่สามารถปรับตัวตามสถานการณ์และความต้องการของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง (OECD, 2020) จากการสังเคราะห์แนวคิดจาก Fullan, M.; OECD; Epstein, J. และกรอบการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ที่สามารถกำหนดกระบวนการบูรณาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นได้เป็น 4 ขั้นตอน (Fullan, M., 2021); (OECD, 2020); (Epstein, J., 2020) ได้แก่

1. ขั้นการวางแผน การวางแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของวงจรการพัฒนา เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และกลยุทธ์ในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น แนวคิดการวางแผนแบบบูรณาการต้องตั้งอยู่บนหลักการดังต่อไปนี้ 1) ใช้ข้อมูลจริงเป็นฐาน 2) สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ 3) มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและ 4) เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่น

1.1 การใช้ข้อมูลเป็นฐานการวางแผน OECD ระบุว่า การวางแผนการศึกษาที่มีคุณภาพต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้เรียน ครู ครอบครัว และชุมชนอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่สำคัญ (OECD, 2020) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายชั้น รายการกลุ่มสาระ คะแนนการอ่านรู้เรื่องและการคิดวิเคราะห์ พฤติกรรมการมาเรียน ปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม สถานะครอบครัวและสังคม และทุนชุมชนและทรัพยากรทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับธีรศักดิ์ สุขสันติกมล และพิชาณิกา เพชรสังข์ พบว่า โรงเรียนที่ใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์และบริบทครอบครัวเป็นหลักในการวางแผนสามารถออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนได้จริง (ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล และพิชาณิกา เพชรสังข์, 2568) ขณะที่งานของ สวัสดิ์ วันงูญา ยืนยันว่าการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชุมชนช่วยให้ครูเข้าใจปัญหาของผู้เรียนอย่างลึกซึ้งมากขึ้น (สวัสดิ์ วันงูญา, 2564)

1.2 การวิเคราะห์บริบทและทุนชุมชน การศึกษาท้องถิ่นมีความโดดเด่นตรงที่มีทุนวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรชุมชนที่แตกต่างกัน การวางแผนจึงต้องวิเคราะห์องค์ประกอบเหล่านี้ให้ชัดเจน ภัยธรรมชาติ แก้วกมล และคณะ พบว่า การประเมินทุนวัฒนธรรมก่อนเริ่มโครงการการศึกษา ช่วยให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและ มีความร่วมมือเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (ภัยธรรมชาติ แก้วกมล และคณะ, 2564)

1.3 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน Epstein, J. ยืนยันว่าคุณภาพการศึกษาจะเพิ่มขึ้นเมื่อผู้ปกครอง และชุมชนมีบทบาทร่วมในการวางแผน โรงเรียนที่เปิดพื้นที่ให้ผู้ปกครองเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น หรือนวัตกรรมการเรียนรู้ จะสามารถออกแบบการเรียนการสอนได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากกว่าโรงเรียน ที่กำหนดแผนแบบบนลงล่าง (Top-down) (Epstein, J. , 2020)

2. ขั้นตอนการจัดการศึกษา ขั้นตอนการจัดการศึกษาเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้แผนพัฒนาการกลายเป็นการปฏิบัติจริง ในโรงเรียนและชุมชน การจัดการศึกษาแบบบูรณาการต้องครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการและด้านการจัดการ เรียนรู้ โดยต้องเน้นการเชื่อมโยงทรัพยากร บุคคล และแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบเดียวกัน

2.1 การบริหารจัดการแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-Based Management (SBM) ทำให้ โรงเรียนมีความคล่องตัวในการบริหารทรัพยากรและบุคลากร Caldwell, B. J. & Harris, J. อธิบายว่าระบบนี้ช่วยให้ โรงเรียนสามารถวางแผนการใช้ทรัพยากรตามบริบทจริง (Caldwell, B. J. & Harris, J., 2021) เช่น จัดสรรครู ให้เหมาะสมกับความสามารถ ปรับปฏิทินสถานศึกษาตามฤดูกาลหรือวิถีชุมชน บริหารงบประมาณร่วมกับ คณะกรรมการสถานศึกษา และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นที่ สอดคล้องกับ กิริยณภา หนูอินทร์ พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงวิชาการ (Instructional Leadership) มีความสามารถในการผลักดันครู ให้ปรับการสอน ใช้นวัตกรรม และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนสูงขึ้นอย่างชัดเจน (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562)

2.2 การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงทั้ง “หลักสูตร - ชีวิตจริง - ชุมชน” (Darling-Hammond, L., 2020) ระบุว่า การเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้อง ประกอบด้วย 1) Active Learning 2) การเรียนรู้ จากประสบการณ์ (Experiential Learning) 3) การเรียนรู้จากโครงการ (Project-Based Learning) และ 4) การเรียนรู้ ฐานชุมชน (Community-Based Learning) สอดคล้องกับ นิคม นาคอ้าย ยืนยันว่าการใช้ฐานชุมชน เช่น วัด แหล่ง อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น (นิคม นาคอ้าย, 2565) ขณะทำงาน ของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ที่ชี้ว่าการเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ช่วยให้ผู้เรียนนั้นเกิดความเข้าใจจริงและ ความภาคภูมิใจในถิ่นฐาน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2563)

2.3 การใช้ทรัพยากรชุมชนเป็นฐาน ชุมชนเป็น “คลังความรู้” ที่สำคัญในระบบการศึกษาท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ช่างฝีมือ ผู้รู้ท้องถิ่น) อาชีพ วัด มัสยิด สถานที่ศาสนา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ หน่วยงานท้องถิ่น เป็นต้น สอดคล้องกับบุญเพิ่ม สอนภักดี พบว่า โรงเรียนที่ใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างกิจกรรมที่ผู้เรียนมีความหมาย เช่น การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนผ่านผู้สูงอายุ การเรียนรู้อาชีพผ่าน วิชาหจกชุมชน การศึกษาสิ่งแวดล้อมผ่านพื้นที่จริง การใช้ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรจึงเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ และแหล่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปพร้อมกัน (บุญเพิ่ม สอนภักดี, 2559)

3. ขั้นตอนการติดตาม การติดตาม คือ กระบวนการเก็บข้อมูลระหว่างการทำงานเพื่อดูความก้าวหน้า ปัญหา และการดำเนินการตามแผนอย่างต่อเนื่อง การติดตามที่มีคุณภาพช่วยให้โรงเรียนเห็นปัญหาทันทีและสามารถ ปรับแก้ไขได้อย่างทันท่วงที โดยไม่ต้องรอผลปลายภาคเรียนตามแนวคิดของ Continuous Monitoring ของ UNESCO รูปแบบการติดตาม ประกอบด้วย 1) การสังเกตชั้นเรียน 2) การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้รายหน่วย/รายบท 3) การประเมินความร่วมมือของชุมชน 4) การประชุม PLC เพื่อสะท้อนผล และ 5) การเก็บข้อมูลพฤติกรรมผู้เรียน อย่างสม่ำเสมอ (UNESCO, 2022) นพรัตน์ ชัยเรือง ระบุว่าโรงเรียนท้องถิ่นที่มีระบบติดตามผลแบบรายสัปดาห์หรือ



รายหน่วยการเรียนรู้สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ได้เร็วกว่าการใช้การประเมินเฉพาะปลายปี เพราะข้อมูลนำไปสู่การแก้ไขทันที ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา การติดตามช่วยให้ผู้บริหารเห็นความสอดคล้องของการใช้ทรัพยากรกับแผนพัฒนา และทำให้การกำกับดูแลมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นข้อกำหนดสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น 2566 - 2570 (นพรัตน์ ชัยเรือง, 2565)

4. ขั้นตอนการประเมินผล การประเมินผลเป็นขั้นตอนสรุปและสะท้อนภาพรวมของการพัฒนา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนรอบถัดไป ตามแนวคิดของ Darling-Hammond, L. การประเมินผลต้องไม่ใช่เพียงการวัดคะแนน แต่ต้องประเมินความก้าวหน้าเชิงระบบทั้งระดับผู้เรียน ครู โรงเรียน และชุมชนประเภทของการประเมินประกอบด้วย 1) การประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน 2) การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3) การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 4) การประเมินความร่วมมือของชุมชน-ผู้ปกครอง และ 5) การประเมินประสิทธิภาพการใช้งบประมาณและทรัพยากร (Darling-Hammond, L., 2020) บุญเพิ่ม สอนภักดี พบว่า การประเมินผลที่มีข้อมูลหลากหลาย (Multi-Source Evaluation) ช่วยให้โรงเรียนมีข้อมูลที่รอบด้านมากกว่าการใช้คะแนนสอบเพียงอย่างเดียว (บุญเพิ่ม สอนภักดี, 2559)

กระบวนการบูรณาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น สะท้อนถึงการบริหารจัดการศึกษาที่เป็นระบบเชื่อมโยงทุกภาคส่วน และทำให้การพัฒนามีความต่อเนื่องตามหลักวงจร PDCA แต่มีลักษณะเฉพาะเพื่อใช้ในระดับการศึกษาท้องถิ่น การดำเนินงานในทุกขั้นตอนจะช่วยให้โรงเรียนและชุมชนทำงานร่วมกัน อย่างมีเป้าหมายเดียวกัน นำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาที่เข้มแข็งและตอบสนองต่อการพัฒนาชุมชน อย่างแท้จริง

การประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการสู่ความยั่งยืนของชุมชน

การประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนบนฐานชุมชน จำเป็นต้องดำเนินการบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเรื่องการบูรณาการร่วมกัน (Collaborative Integration) ตาม Fullan, M. เน้นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายด้าน และต้องมีการขับเคลื่อนเชิงระบบ (System-wide Change) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนจริง ไม่ใช่เพียงผลลัพธ์เชิงกิจกรรมระยะสั้น (Fullan, M., 2021) แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 ได้ย้ำว่า ความยั่งยืนของการศึกษาเกิดจากการพัฒนาอย่างบูรณาการใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านคุณภาพผู้เรียน มิติด้านระบบสนับสนุน และมิติด้านความร่วมมือของชุมชน กระบวนการนี้จะช่วยยกระดับโรงเรียนท้องถิ่นให้มีสมรรถนะในการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงบริบทจริงของพื้นที่ และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565)

1. ความสำคัญของการประยุกต์ใช้แนวทางเชิงบูรณาการในบริบทท้องถิ่น การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นไม่สามารถใช้แนวคิดมาตรฐานกลางเพียงอย่างเดียวได้ เพราะบริบทของพื้นที่มีความสำคัญกับเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และทุนชุมชนที่แตกต่างกัน (UNESCO, 2022) การประยุกต์ใช้แนวทางจึงต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ทุนทางสังคม เช่น ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมถึงความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่ กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ สะท้อนว่าโรงเรียนที่นำทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนรู้จะสามารถสร้างความภาคภูมิใจในชุมชนและแรงจูงใจของผู้เรียนได้มากกว่าวิธีการสอนแบบดั้งเดิม (กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ, 2564) ในขณะเดียวกัน การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน เช่น วัด มัสยิด ศูนย์เรียนรู้ แหล่งศิลปะพื้นบ้าน หรือกลุ่มอาชีพท้องถิ่น จะช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริงตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura, A. ซึ่งชี้ว่าผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและการลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ดังกล่าวจึงไม่ใช่เพียงการรับข้อมูล แต่เป็นประสบการณ์สร้างสรรค์ที่นำไปสู่ทักษะชีวิตและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Bandura, A., 2020)

2. การประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น ต้องใช้หลักการ School-Based Management (SBM) ซึ่งเน้นความเป็นอิสระของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และการบริหารแบบยืดหยุ่นตามบริบทพื้นที่ (Caldwell, B. J. & Harris, J., 2021) การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนี้ ควรเริ่มจากการให้อำนาจโรงเรียนในการออกแบบกิจกรรมพัฒนา การใช้ทรัพยากร และการกำกับการสอน โดยมีผู้ปกครองและชุมชนร่วมตัดสินใจในระดับคณะกรรมการสถานศึกษา สอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวานิช ที่พบว่า ผู้บริหารที่ใช้ภาวะผู้นำเชิงวิชาการ (Instructional Leadership) จะสามารถผลักดันให้ครูพัฒนา นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น และช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระยะยาว (สุวิมล ว่องวานิช, 2563) ในการประยุกต์ใช้แนวทางนี้ จึงควรมุ่งเน้นการฝึกอบรมครูต่อเนื่อง การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการสนับสนุนให้ครูออกแบบสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์บริบทพื้นที่ นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ควรประยุกต์ใช้ Active Learning, Project-Based Learning, Problem-Based Learning และ Community-Based Learning เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะศตวรรษที่ 21 ตามกรอบของ UNESCO เช่น ทักษะ คณิตศาสตร์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (UNESCO, 2020) ซึ่ง Darling-Hammond, L. ระบุว่า เป็นทักษะสำคัญสำหรับการปรับตัวต่อโลกยุคใหม่ (Darling-Hammond, L., 2020)

3. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นจะยั่งยืนได้ต่อเมื่อ ชุมชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมของการศึกษา (Collective Ownership) ตามแนวคิดของ Epstein, J. ความหมายของการมีส่วนร่วมต้องไม่จำกัดเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณหรือร่วมกิจกรรม แต่ต้องรวมถึงการกำหนดนโยบาย การออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญา และการร่วมประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียน (Epstein, J., 2020) บุญเพิ่ม สอนภักดี ระบุว่า โรงเรียนที่มีเครือข่ายเข้มแข็งสามารถสร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ได้อย่าง หลากหลาย เช่น การพาผู้เรียนฝึกอาชีพในชุมชน การร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม และการวิจัยชุมชนเชิงปฏิบัติ ซึ่งช่วย เพิ่มความตระหนักรู้ในอัตลักษณ์ท้องถิ่นและสร้างทักษะชีวิตที่จำเป็นในอนาคต การประยุกต์ใช้ความร่วมมือควร ประกอบด้วย 1) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน-อปท. ในการจัดทำแผนพัฒนา 2) การสร้างเครือข่ายสถานศึกษา ในพื้นที่ 3) การทำ MOU ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาและภาคเอกชน 4) การนำผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการติดตาม พฤติกรรมและพัฒนาการผู้เรียน 5) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม ดังกล่าวจะช่วยให้โรงเรียนไม่ทำงานเพียงลำพัง ตลอดจนทำให้ชุมชนรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนมากขึ้น (บุญเพิ่ม สอนภักดี, 2559)

4. การประยุกต์ใช้ระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาจะไม่ยั่งยืนหากไม่มี ระบบติดตามและประเมินผลที่มีคุณภาพ Aburizaizah, S. J. และ OECD ระบุว่า การประเมินผลเชิงระบบจะทำให้ เห็นทั้งผลลัพธ์ของผู้เรียน คุณภาพการสอน และประสิทธิภาพการบริหาร การประเมินต้องอาศัยข้อมูลจริง ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น ผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน พฤติกรรมในชั้นเรียน ความร่วมมือของชุมชน และประสิทธิภาพ การใช้งบประมาณ (Aburizaizah, S. J., 2021); (OECD, 2020) นพรัตน์ ชัยเรือง พบว่า โรงเรียนที่มีการติดตามผล รายหน่วยการสอนและมีการประชุม PLC สม่าเสมอสามารถยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ได้เร็วกว่าโรงเรียนที่ไม่มี ระบบติดตามแบบต่อเนื่อง ผลการประเมินควรนำไปใช้ในการวางแผนรอบถัดไป ทำให้เกิดวงจรพัฒนาอย่างไม่มี ที่สิ้นสุด (Continuous Improvement Cycle) (นพรัตน์ ชัยเรือง, 2565)

5. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อความยั่งยืนบนฐานชุมชน แนวทางการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิง บูรณาการถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ จะก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวก ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นและมีทักษะชีวิตที่เข้มแข็ง 2) ครูมีความเชี่ยวชาญด้านการสอนและเทคโนโลยีมากขึ้น 3) โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการ ที่โปร่งใสและตอบโจทย์พื้นที่ 4) ชุมชนเกิดความร่วมมือเข้มแข็งและมีความเป็นเจ้าของร่วม 5) อัตลักษณ์ท้องถิ่น ถูกนำมาใช้สร้างคุณค่าในกระบวนการเรียนรู้ และ 6) เกิดความยั่งยืนทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชน



ดังนั้น การศึกษาจะไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สรุป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น โดยการส่งเสริมการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและเครือข่ายทางการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นควรคำนึงถึงการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ต้องตระหนักถึงความท้าทายต่าง ๆ เช่น ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พร้อมทั้งมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นแบบบูรณาการสู่ความยั่งยืนของชุมชน จึงแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการแนวทางการศึกษาท้องถิ่นแบบบูรณาการสู่ความยั่งยืนบนฐานชุมชน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) บริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) ยกระดับคุณภาพด้านวิชาการของผู้เรียน 3) สร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และ 4) สร้างและพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชิงบูรณาการจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของการศึกษา การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่มุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นและประเทศในระยะยาว ดังนั้นแนวทางนี้จึงเป็นความท้าทายและโอกาสสำคัญสำหรับทุกภาคส่วน ในการร่วมกันพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น เพื่อสร้างอนาคตที่ดีกว่าสำหรับเยาวชนและชุมชน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความทุ่มเทอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ให้การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและชุมชน ซึ่งการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นแบบบูรณาการสู่ความยั่งยืนของชุมชน ไม่เพียงแต่เป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ยังเป็นการสร้างรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ดังนั้นการลงทุนในการศึกษาท้องถิ่น จึงเป็นการลงทุนเพื่ออนาคตพลเมืองของประเทศชาติอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). การคิดเชิงวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ. (2564). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 75-91.
- กิริยณภา หนูอินทร์. (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-Based Management. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 1(4), 33-39.
- จรงักษ์ แสนอ่อน และคณะ. (2563). ระบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม. Journal of Administrative and Management Innovation, 8(3), 78-93.

- ชาญวิทย์ หมุนอุดม. (2565). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเมืองกลางประชานุกูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 7(1), 103-114.
- ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล และพิชาณิกา เพชรสังข์. (2568). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 16(1), 223-237.
- นพรัตน์ ชัยเรือง. (2565). องค์ประกอบระบบติดตามและประเมินการนำผลการประเมินคุณภาพไปในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับหน่วยงานต้นสังกัด. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 14(1), 207-217.
- นิคม นาคอ้าย. (2565). การศึกษาสภาพการบริหารตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลตำบล จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(4), 59-70.
- บุญเพิ่ม สอนภักดี. (2559). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(4), 99-113.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2562). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- ศศิญาณม เจริญผล และอภิชาติ สังข์ทอง. (2563). ผลการใช้สื่อดิจิทัลประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในรายวิชาฟิสิกส์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 3(1), 19-29.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2563). การพัฒนารูปแบบ กลไก และแนวโน้มผลกระทบ ของนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในจังหวัดสตูล. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สวัสดี วันอุษา. (2564). การพัฒนารูปแบบการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวิมล ร่วงวานิช. (2563). การวิจัยการออกแบบทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aburizaizah, S. J. (2021). Data-Informed Educational Decision Making to Improve Teaching and Learning Outcomes of EFL. Journal of Education and Learning, 10(5), 17. <https://doi.org/10.5539/jel.v10n5p17>
- Bandura, A. (2020). Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. Psychology the Journal of the Hellenic Psychological Society, 12(3), 313. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23964
- Caldwell, B. J. & Harris, J. (2021). School-based management and educational outcomes. London: Routledge.
- Darling-Hammond, L. (2020). The right to learn: A blueprint for creating schools that work. San Francisco, California: Jossey-Bass.
- Epstein, J. (2020). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. New York: Westview Press.
- Fullan, M. (2021). The new meaning of educational change. (6th ed.). New York: Teachers College Press.



OECD. (2020). Education 2030: The future of education and skills. Paris: OECD Publishing.

UNESCO. (2020). Education for sustainable development: A roadmap. Paris: UNESCO Publishing.

_____. (2022). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris: UNESCO.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน



รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้ค่าย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีระ และอัจฉริมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ



อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณจุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโนโท (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม, // (เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อุตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsocmoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>



(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นา.

ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่าจวนจระ) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ



โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล



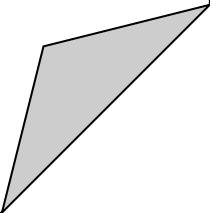
ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....
.....
.....
.....
.....



ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....





ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

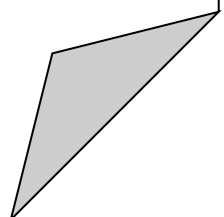
.....

.....

.....

.....

.....





องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

..(16.pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สั้นกระชับออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

..(16.pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

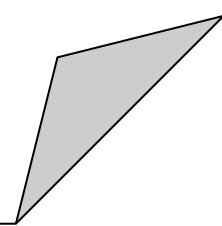
.....

.....

.....

.....

.....

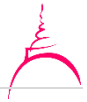


กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....



โครงสร้าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

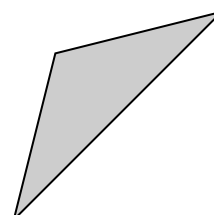
.....

.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

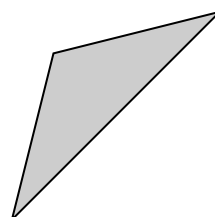
(16 pt)





.....(16 pt).....

140 pt



.....(16 pt).

.....(16 pt).....

